LEON TROÇKİ

faşizme karşı mücadele

KÖZ YAYINLARI

Birinci Baskı: Haziran 1977

KÖZ YAYINLARI
Çatalçeşme Sok. Üretmen Han 405
P.K. 40, Beyazıt — İSTANBUL

Dizgi-Baskı: Murat Matbaacılık Koll. Şti. 1977 Cağaloğlu - İST.
Tel.: 27 45 71

FAŞİZME KARŞI MÜCADELE

Leon TROÇKİ

Çevirenler:

Orhan Dilber
Orhan Koçak

★ **KÖZ YAYINLARI**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ . . . . .ERNEST MANDEL . 7

TÜRKÇE BASIMI İÇİN NOT. ERNEST MANDEL . 51

BİRİNCİ BÖLÜM: ALARM ZİLLERİ ÇALIYOR . 55

1. **Komünist Enternasyonaldeki Dönüş ve Almanya'daki Durum (26 Eylül 1930) . . .** 62
2. **Thaelmann ve «Halk Devrimi» (14 Nisan 1931)** 83
3. **Üretimde İşçi Kontrolu (20 Ağustos 1931) . . . .** 85
4. **Fabrika Konseyleri ve Üretimd eİşçi Kontrolu (12 Eylül 1931) . . . . . .** 93

İKİNCİ BÖLÜM : BİRLEŞİK CEPHENİN AÇIKLANMASI 97

5. **Ulusal Komünizme Karşı! («Kızıl Referandum»un Dersleri) (25 Ağustos 1931) . . . . . .** 99
6. **Uluslararası Durumun Kilit Noktası Almanya'dadır (26 Kasım 1931) . . . . . .** 122
7. **Alman Komünist Partisinin Politikası Nerde Hatalıdır. (8 Aralık 1931) .** 139
8. **Alman Proletaryasının Hayati Sorunları (27 Ocak 1932) . . . . . .** 150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BONAPARTİZMİN YAPISI 273

9. **Montag Morgen'le Görüşme (12 Mayıs 1932)** 276
10. **Alman Bilmecesi (Ağustos 1932) . . . . . .** 278
11. **Tek Yol (14 Eylül 1932) . . . . . .** 285
12. **Alman Bonapartizmi (30 Ekim 1932) . . . . . .** 347

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: KARAR VERİLİYOR 353

13. Karardan Önce (5 Şubat 1933) 355
14. Birleşik Savunma Cephesi: Bir Sosyal Demokrat İşçiye Mektup (23 Şubat 1933) 367

BEŞİNCİ BÖLÜM: DERSLER GÖZDEN GEÇİRİLİYOR . 389

15. Alman Proletaryasının Trajedisi (14 Mart 1933) 391
16. Almanya ve SSCB (1 7Mart 1933) 402
17. Hitler ve Kızıl Ordu (21 Mart 1933) 405
18. Alman Felaketi: Liderliğin Sorumluluğu (28 Mayıs 1933) 408
19. Nasyonal Sosyalizm Nedir? (30 Haziran 1933) . . . 417
20. Hitler Ne Kadar İktidarda Kalabilir? (22 Haziran 1933) 427

ALTINCI BÖLÜM: YENİ BİR ENTERNASYONAL İÇİN . 437

21. Yeni Bir Enternasyonal ve Yeni Komünist Partileri Kurmak gereği (15 Temmuz 1933) 439
22. Stalinler, Mannilsky'lerle, Lozovsky'lerle ve Ortaklarıyla Aynı Enternasyonalde Kalmak Olanaksızdır (20 Temmuz 1933) 448

YEDİNCİ BÖLÜM: DAHA SONRAKİ GENELLEMELER . 457

23. Bonapartizm ve Faşizm (15 Temmuz 1934) . . 457
24. Bonapartizm, Faşizm ve Savaş (20 Ağustos 1940) . 465

NOTLAR 475

GİRİŞ

Ernest Mandel

I

Faşizmin tarihi, aynı zamanda faşizmin teorik tahlilinin de tarihidir. Yeni bir toplumsal olgunun ortaya çıkışıyla onu anlama çabasının aynı zamana raslaması, modern tarihin hiç bir olayında faşizmde olduğu kadar belirgin değildir. Bu eşzamanlılığın nedenleri açıktır. Birdenbire, uzun süreli bir tarihsel «ilerleme» çizgisini tersine çevirir görünen yeni bir olgu çıkmıştı ortaya. Bu tarihsel ters dönüş bireylere uygulanan fiziksel şiddetin daha da dolaysız hunharlığı ile iç içe olduğu için, dikkatli gözlemcilerin geçirdikleri sarsıntı çok daha büyük oldu. Tarihsel ve bireysel kader önce binlerce, daha sonra da milyonlarca insan için birdenbire özdeşleşti. İş sadece, toplumsal sınıfların yenik düşmesiyle, siyasi partilerin çökmesiyle kalmadı; büyük insan grupları için de ölüm kalım meselesi haline geldi.

Bu yüzden, faşizmin hedef aldıklarının, hemen durumlarını kavramaya çalışmaları anlaşılır bir olgudur. İtalya'da faşist çetelerin yaktıkları ilk Halkevi binalarının alevleri kaçınılmaz bir biçimde «bu faşizm nedir?» sorusunu da tutuşturacaktı. Bu soru, kırk yıl boyunca İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasındaki döneme kadar hem işçi sınıfı hareketinin belli başlı teorisyenlerini hem de burjuva aydınlarını büyülemeye devam etti. «Hesaplaşılamamış geçmiş»in (1) baskısı kadar tarihsel olayların kendi baskısı da son yıllarda biraz hafiflemiş olmakla birlikte, faşizm teorisi siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisi için çekici bir konu olarak kalmaktadır. (2)

Şu sözde tarihsel bilimlerin toplumsal şartlanmalara nasıl bağlı olduğunu bilen bir kimse, çağdaş Avrupa'nın en büyük tragedyasını yorumlamak için sürekli tekrarlanan çabaların büyük bir kısmının, bilimden çok tarafgir ideoloji içermesini şaşkınlıkla karşılamamalıdır. Bilimin malzemesi, tarihsel ve çağdaş gerçekliğin su götürmez verileridir. Üstelik, genellikle her toplum ve politika bilgini kuşağı, bu malzemenin düzenlenmesinde ve yeni baştan düzenlenmesinde kullanılan kavramsal aletleri geçmişten devralır, o kadar. Bu aletler ancak kısmen yenilenir, hatta veri kabul edilebilir. Ama aletler ve malzeme, bu tahlil araçlarının malzemeye nasıl uygulanacağını ya da bu uygulamanın vereceği sonuçları önceden belirlemez. Sözgelimi, nesnel olarak düşünülürse Robert Michels'in «bürokratik parti» kavramından ya da Mannheim'ın «hiç bir yere bağlı olmayan aydınlar» kavramından kalkarak sayısız farklı yöne uzanılabilir. Ama bilimsel işlem, aynı anda bütün bu muhtemel yönlerin hepsine birden değil sadece birine ya da bir kaçına doğru ilerler. Dahası, hakim araştırma doğrultuları, genellikle, belirli toplumsal sınıfların özgüvenlerini pekiştiren ve düşman toplumsal sınıflardan onlara gelecek saldırılara karşı siyasi ve manevi zayıflıklarını büyük ölçüde azaltan belirli siyasi anlayışları destekler. Bu şartlar altında, bir işlevsel sürecin söz konusu olduğu kesindir, yani, belirli bir tarihsel olaya ilişkin hakim, yürürlükte olan yorum, gelişen toplumsal çatışmalar içinde çok somut bir işlevi yerine getirmelidir. (3)

Bu nedenle, faşizm ve faşizmin teorik tahlilinin birlikte ortaya çıkışları, sadece ampirik gerçekliğin zorlayıcı bir ivediliğe sahip olduğu gerçeğiyle kolayca açıklanamaz. Teorisyenlerin faşizmin özünü kavrama çabalarının nedeni yalnız sosyolojiye ya da genel olarak bilimsel bilgiye tutkun olmaları değil, ama aynı zamanda, faşizmin yapısını daha iyi anladıkları zaman onunla daha iyi savaşabilecekleri varsayımından hareket etmeleridir.

Böylece, faşizmin ve faşizm teorisinin yan yana gelişmeleri, zorunlu olarak belli bir uyumsuzluğa da işaret eder. Faşizm, ancak gerçek nitelikleri doğru olarak anlaşılamadığı, hasımları bilimsel bir faşizm teorisine sahip olmadığı, hakim teori yanlış ya da eksik olduğu için, yirmi yıl boyunca ciddi bir engelle karşılaşmadan gelişebilmiştir.

Bir uyumsuzluktan sözetmemiz gerekiyor, çünkü İtalyan, Alman ve İspanyol faşizmlerinin geçici başarısını, insanlar ve toplumsal sınıflar tarafından etkilenemeyen kaderin kör kuvvetlerinin işi değil, kapitalizmin üçüncü döneminin toplumsal sınıfları arasındaki kavranabilen, kesin olarak ölçülebilen ve aşılabilen ekonomik, politik ve ideolojik ilişkilerin ürünü olarak görüyoruz. Faşizmin geçici zaferinin kaçınılmaz kader olmadığı varsayımından çıkan sonuç, gerçekteki olgularla uyumlu ve bu olguları aydınlatan bir teorinin faşizme karşı mücadeleyi önemli ölçüde kolaylaştırabileceğidir.

Bu yüzden, faşizmin yükselişinin tarihi aynı zamanda hakim faşizm teorisinin yetersizliğinin de tarihidir. Tabii bu, faşizmin yetersiz teorisinin tek teori olduğu demek değildir. Örgütlenmiş politik kitle güçlerinin ve ideologlarının çevresinde ve biraz uzağında bugün ancak hayret ve hayranlık uyandırabilecek bir ustalıkla çalışan bir tahlilci entelicensiya vardı. Bu teorisyenler yeni olguyu kavramışlardı. Temsil ettiği büyük tehlikenin farkına oldukça erken varmışlardı. Bu insanlar kendi çağdaşlarını uyardılar ve bu tehdit eden canavarın nasıl yenilmesi gerektiğini gösterdiler. Teorik alanda yapılabilecek her şeyi yaptılar.

Ama tek başına teori, tarihi biçimlendiremez: etkili olması için kitlelere maledilmesi gerekir. İşçi sınıfının kitle örgütlerini yöneten bürokrasiler, kitleleri yeterli bir faşizm teorisinden ve faşizme karşı etkili bir mücadelenin strateji ve taktiklerinden uzak tutmayı başardılar. Ama bu da tarihsel yenilgiye ve sık sık da fiziksel yokoluşa maloldu bürokratlara. İnsanlığın ödediği ücretse çok daha yüksek oldu. İkinci Dünya Savaşında ölen 60 milyon kişi bile bu ücretin yalnız bir parçasıydı, çünkü faşizmin zaferinin nesnel sonuçları (özellikle Almanya'da) bugün de bir çok alanda etkisini duyuruyor (4).

Ne var ki, tarihte hiç bir şey boşuna olmaz; uzun vadede olumlu sonuçlar yaratmadan kalan hiçbir tarihsel çaba yoktur. Faşist çetelerin otuzlarda ve kırkların başında zafere yürüyüşünü durduracak ölçüde bir kitle etkisi kazanamamış olmasına rağmen, faşizmin bilimsel teorisi, bugün için anlamlılığını korumaktadır. Öğrettikleri özümlenebilirse, bu teori savaş sonrasının yeni toplumsal

olgularını açıklayabilir, bizi yeni mücadelelere hazırlayıp yeni yenilgilerden kaçınmamızı sağlayabilir.

Bu yüzden, Batı Almanya'da yaratıcı Marksizmin Rönesansının (herşeyden önce, öğrencilerin kitle halinde radikalleşmesinin canlandırdığı bir rönesans) faşizm teorisine duyulan ilgiyi yeniden uyandırması bir raslantı değildir. İşte bunun için Federal Almanya'da Leon Troçki'nin *Toplu Eserleri*'nin yayımına faşizmle ilgili eseriyle başlamak doğru olmuştur. Çünkü faşizmin özünü ve işlevini doğru olarak tanıyan az sayıda teorisyenin arasında Troçki hiç kuşkusuz en önde gelir.

II

Troçki'nin faşizm teorisi, Marksist toplumsal tahlil yönteminden kaynaklanır, bu yöntemin ve uygulanmasından çıkan sonuçların çeşitli burjuva tarih ve toplum yorumlarına üstünlüğünü özellikle çarpıcı bir şekilde gösterir. Bu üstünlük, herşeyden önce Marksist yöntemin «bütünsel» karakterinde yatar. İki yönlü bir çabadır bu; birincisi, toplumsal faaliyetin bütün yönlerini birbirleriyle bağlantılı olarak ve yapısal ilişkileri içinde anlama çabasıdır. İkincisi, bu sürekli değişen ilişkiler karmaşası içinde bütünü belirleyen öğeleri seçme, yani varolan yapıyla bütünleşebilen değişiklikleri, bu toplumsal yapının ancak şiddetli bir patlamasıyla gerçekleştirilebilecek değişikliklerden ayırma çabasıdır.

Burjuva bilginlerinin, faşizmin teorisiyle ilgili tartışmada önemli bir rol oynayan «politikanın önceliği mi, ekonominin önceliği mi?» sorusu karşısında nasıl bocaladıkları, soruna nasıl çaresizce yaklaştıkları incelenmeye değer (5). Bu teorisyenler, kılı kırk yararak Hitler rejiminin şu ya da bu hareketini yorumlamaya çalışır ve «büyük sermayenin yararına mıydı? Kapitalistlerin yazılı belgelerle açıklanan isteklerine karşı mıydı?» gibi sorular sorarlar. Ama şu çok daha temel soruyu kimse sormaz: Kapitalist üretim tarzının gelişmesinin içkin (tabiatında varolan) yasaları, bu rejimle gerçekleştirilmiş midir, yoksa yadsınmış mıdır?

Amerikan büyük burjuvazisinin çoğunluğu, Roosvelt'in *New*

Deal politikası karşısında «ölüyoruz, katlediliyoruz» çığlıkları attı; hatta Truman'ın *Fair Deal*'ı bile, «sinsice yaklaşan sosyalizmle» ilgili sızlanmalar uyandırmaktan geri kalmadı. Ama bugün, geçen otuzbeş yıl boyunca Amerikan ekonomik ve toplumsal gelişmesini nesnel olarak incelemiş hiç kimse, o dönemde sermaye birikiminin küçülmek yerine genişlediğini, büyük Amerikan şirketlerinin yirmilere göre çok daha zenginleştiğini ve güçlendiğini, ve nihayet, öbür toplumsal sınıfların (ve özellikle sınai işçi sınıfının) bu şirketlerin egemenliğini doğrudan doğruya politik ve toplumsal yönden sarsma isteklerinin, büyük iktisadi bunalım ve hemen sonrasına göre bugün daha zayıf olduğunu inkar edemiyecektir. Bundan çıkarılacak kaçınılmaz sonuç, Roosvelt ve Truman'ın Amerikan burjuvazisinin sınıf egemenliklerini başarıyla perçinlemiş oldukları-dır. Bu gerçeğin karşısında, Roosvelt ve Truman'ı «anti-kapitalist devlet adamları» olarak nitelemek, bu kişilerin hareketlerinin gerçek net sonuçlarını hiç bir şekilde vermez; üstelik, bu niteleme, partileri ve hükümetleri kendilerinin ya da başkalarının onlar hakkında ne *dediklerine* göre değil ne *yaptıklarına* göre değerlendirmeyi başaramamak demektir.

Faşizmin geniş boyutlu değerlendirilmesinde de benzer yöntem uygulanmalıdır. Krupp'un ya da Thyssen'in, Hitler yönetiminin şu ya da bu noktasına hayranlıkla, ihtiyatla ya da hoşnutsuzlukla bakmaları çok önemli değildir. Ama Hitler'in diktatörlüğünün, üretim araçlarındaki özel mülkiyet ve emek güçlerini satmaya zorlanan işçilerin sermayenin egemenliğine tabi kılınması gibi kurumları sürdürdüğünü ya da yıktığını, pekiştirdiğini ya da zayıflattığını belirlemek öze ilişkindir, çok önemlidir. Bu konuda, tarihsel bilanço bize çok açık gibi görünüyor. Bu noktaya daha sonra döneceğiz.

Hitler yönetiminin çeşitli dönemlerini kesin çizgilerle birbirinden ayıran, ve büyük sermayenin dolaysız iktidarını uyguladığı geniş bir alanla nitelenen «kısmi faşizmi», «topyekün faşizmin» karşısına çıkaran yöntem de aynı ölçüde zayıf görünüyor (6). Böyle bir yöntem sadece politik liderliğin tam özerkliğini varsaymakla kalmaz, ama aynı zamanda ve herşeyden önce, toplumsal sınıfların çıkarlarından soyutlanmış bir savaş ekonomisinin de özerkliğini varsayar. Çünkü Hitler hükümetinin büyük şirketlerin ekonomik

iktidar alanlarına yaptığı her müdahale, son tahlilde, savaş ekonomisinin iç mantığına indirgenebilir (7).

Ne var ki, şimdiye kadar hiç kimse, politik yönetici tabakanın böyle bir özerkliğe sahip olduğunu gösterememiştir; gösteremez de. Savaş ve savaş ekonomisi gökten düşmedi, faşist ideolojinin lağım çiçeği de değildi bunlar. Bu olgular, çoğdaş burjuva toplumundaki egemen tekelci kapitalist grupların çıkarlarına uyan belirli ve belirlenebilir bir ekonomik çelişkiler, emperyalist çatışmalar ve yayılmacı eğilimler mekanizmasından doğdu. Dahası, Birinci Dünya Savaşı, ne de olsa, Hitler'den önce meydana gelmişti; İkinci Dünya Savaşından bu yana da Amerika sürekli bir silahlanmanın içindedir (8). Alman savaş ekonomisinin kökleri derinlemesine, Hitler öncesi geçmişe uzanır (9). Dolayısıyla, savaş ekonomisi ve bu ekonominin tunç yasaları asla Alman tekelci kapitalizmine karşı birşey olarak değil, tam tersine bu tekelci kapitalizmin bir ürünü olarak görülmelidir. Ayrıca, savaş ekonomisi son evresinde hem tek tek kapitalistlerin açısından, hem de bir bütün olarak burjuva sınıfı açısından son derece akıldışı biçimler almış olsa bile, bu akıl dışı biçimler yalnız Nazi rejimiyle sınırlı değildir. Bunlar, kapitalist üretim tarzının kendisinde varolan akla aykırılığı (anarşiyle planlamanın, nesnel toplumsallaştırma ile özel mülkedinmenin en uç noktalarda birleşmesi) ve toplumsal ilişkilerin eşyalaşmasının saçmalığa varan yoğunlaşmasını en keskin biçimiyle ifade ediyorlardı. Üstelik, son derece gerçek olan akla uygun bir öz de taşıyorlardı (10).

Faşizmin özü, öyle burjuva ideolojisinin çabaladığı gibi, belli bir etkinin - siyasal önderliğin özerkliği, siyasetin önceliği - bütünden ayrılmasıyla anlaşılamaz; bu ideolojinin zayıflığı, faşizmin tarihsel özelliklerini toplumsal bir genel çerçeveyle kaynaştıramamasıyla da kendini gösterir. Ernst Nolte, faşizmin ortaya çıkışının anlaşılmasında, ilk kez Ernest Bloch tarafından kapsamlı olarak geliştirilen «tarihin eş-zamanlı olmayışı» kavramına, yani daha eski tarihsel varlık biçimlerinin çağdaş toplumda sürüp gitmesi olayına, büyük bir önem verir. (Aynı kavram, Bloch'tan önce ya da ondan bağımsız olarak, Labriola ve Troçki tarafından hiç değilse ilk biçimiyle geliştirilmişti) (11). Eski çağların kapitalizm öncesi, loncalara özgü, yarı feodal ideolojilerinin faşizmin ideolojisinde ve faşist

kitle hareketlerinin toplumsal temelini oluşturan sınıfsızlaşmış küçük burjuvazinin kitle psikolojisinde hiç de önemsiz bir rol oynamadığı doğrudur. Ama Nolte şu sözlerle apaçık bir yanılgıya düşmektedir: «Eğer (faşizm) köhne, militarist eğilimlerin bir dışavurumuysa, insan tabiatındaki benzersiz ve başka hiçbir şeye indirgenemeyecek birşeyden kaynaklanıyor demektir. Şu anda, sadece kapitalist sistemin temelleri üzerinde, özgül olarak bu sistemin tehlikede olduğu belli anlarda yükselebildiyse de, kapitalizmin ürünü değildir.» (12).

İlk cümleden çıkan tek şey, eğer insan tabiatında «saldırgan bir eğilim» olmasaydı saldırgan hareketler de olmazdı, gibi beylik bir düşüncedir; saldırganlık yoksa saldırı da yoktur, ya da ölümsüz Moliere'in çok daha önce dediği gibi, «afyon insanları uyutur, çünkü uyku getiren nitelikleri vardır.» Nolte, bu yoldan ikinci cümleyi hiç de kanıtlayamadığını anlamamış görünüyor. Bunun için, «köhne, militarist eğilimlerin», «eski güzel günlerde de» faşizmi ya da faşizme benzeyen hükümet biçimlerini aynı şekilde üretebileceğini göstermesi gerekirdi. Ne yazık ki, bu «eğilimler» o günlerde, köle sahiplerinin düzenlediği fetih savaşlarına, toplayıcılıkla geçinen halkların toprak ekicilerine yaptıkları çapulculuk akınlarına ya da feodal haçlı seferlerine yol açıyordu. Bir Roma kenti ya da bir Orta Çağ köyü modern bir büyük işletmeye ne kadar benzerse bütün bu hareketler de faşist rejimlere o kadar benzer. Bu nedenle, faşizmin özgül niteliği, «insan tabiatından kaynaklanan saldırganlığı» dışa vurmak değil (çünkü bu, sayısız farklı tarihsel harekette de dışa vurulur), bu saldırganlığı daha önce hiç varolmayan belirli bir toplumsal, politik ve askeri kalıba dökmektir. Buna göre, faşizm gerçekten emperyalist tekelci kapitalizmin ürünüdür. Faşizmi öncelikle psikolojik açıdan yorumlamak için girişilen bütün öteki çabalar da aynı temel zayıflığın kurbanıdırlar.

Faşizmi bazı ulusların ya da ırkların, veya belirli bir tarihsel geçmişin özgül niteliklerinin ürünü olarak anlama çabası da, yöntemsel açıdan bundan daha geçerli sayılamaz. Bu yoldan, en genel anlamıyla faşizmi andıran birşeylerin ortaya çıkmasına yardım eden etkenlerin ötesinde hiç bir şey açıklamaksızın, bireysel psikolojiden ulusal psikolojiye çıkılabilir ancak. Ne İtalya'nın tarihsel geriliği ile Almanya'nın Prusya askeri geleneği ve hiç kuşkusuz ne

de «disiplin düşkünlüğü» ya da «özgürlük korkusu», faşizmin 1920 ile 1945 arasındaki ani yükseliş ve düşüşünü yeterince açıklayamaz. Bu savlar çoğu zaman açıkça çelişiktir de; İtalya sanayi bakımından görece geri bir ülkeyken Almanya, Avrupa kıtasındaki en ileri sanayiye sahip ülkeydi. Eğer «disiplin eğilimi», «Alman ulusal karakterinin» temel çizgisiyse (serfliğin Prusya'da oldukça geç kaldırılmasına bağlanabilir bu), Avrupa'nın en «disiplinsiz» ülkesi olan ve hiçbir askeri geleneği bulunmayan İtalya nereye konulacaktır? Bu öğeler ikincil etkenler ve nedenler olarak, elbette, her belirli faşizm olayına, o belirli ülkedeki tekelci kapitalizm ve küçük burjuvazinin tarihsel özelliğine uyan bir ulusal özgüllük vermede önemli bir rol oynamıştır. Ama faşizm, coğrafi sınırlar tanımayan ve *bütün* emperyalist ülkelerde kök salan (ve yarın yeniden kök salabilecek) bir evrensel olgu olarak kavrandığı ölçüde, en başta şu ya da bu ulusal özellikleri vurgulayan açıklama çabaları bütünüyle yetersiz kalacaktır (13).

Belirli çıkar gruplarının ve faşizmin özel «taşıyıcıları» olarak büyük sermayenin birbirleriyle savaşan kesimlerinin ayrıntılı incelenmesi, özellikle Nüremberg Mahkemelerinin belgelerinin yayımlanmasıyla hız kazandı. Bu belgelerin büyük bir bölümü, daha önce de sezgi ya da teorik tümdengelim yoluyla bilinenleri doğruladı; Hitler'in iktidarı ele geçirmesiyle ağır sanayiin elde ettiği çıkarlar hafif sanayie göre daha fazlaydı: Yahudi sermayesinin «Arileştirilmesi» Alman ekonomisinde önemli bir rol oynamamıştı (14); I. G. Farben tröstü, Hitler rejiminin bir dizi mali ve ekonomik kararında özellikle etkin ve belirleyici bir rol oynamıştı, v.b. (15).

Ama Alman kapitalizminin 1934'deki özgül durumunda, silahlanmadan asıl büyük kârları çamaşır, oyuncak, çakı üreticilerinin değil, top, tank ve patlayıcı madde imalatçılarının elde edeceğini anlamak için gerçekten bir yığın belgeyi gözden geçirmek gerekmez. Ama Nolte şunu iddia ederken tipik bir yanılgıya düşmektedir: «ama o (Otto Bauer), özünde(?) çıkarları birbirleriyle çelişen farklı sermaye kesimleri (örneğin, ihracata dayanan tüketim malları sektörü ya da silahlanmanın yaratacağı kârlardan yıkarı olan ağır sanayie karşı barışçı rantiye sınıf) arasında ayrım yaptığı anda, egemen sınıfla yönetici kast arasındaki geleneksel ve önemsiz ayrım anlamsızlaşır ve bunun sonucunda da faşizmin «genel olarak

sermaye»nin yürütme organı olduğu yolundaki bütün görüşler temelsizleşir. Teorik olarak kurulmuş ekonomik birlik kendi tarihsel öğelerinin çeşitliliğine bölünür, geriye kalan tek anlamlı soru da, bu çeşitliliğin birlik gibi görünmesi için gereken ön-şartların neler olduğu ve söz konusu birliğin bazı bakımlardan Avrupa devletlerinde 150 yıldır açıkça görülen ama hiçbir zaman sınırsız olmayan önemini ne ölçüde kaybedebileceği sorusudur.» (16)

Bütün bu sav, «özünde» sözcüğünün çevresinde dönmektedir ve ancak kapitalist üretim tarzının özsel niteliklerinin tahliliyle açıklığa kavuşturulabilir.

Ne dış politikadaki tutum, ne de siyasi konularda serbestçe konuşma ve yazma olanağı ve hükümeti egemen sınıf tarafından doğrudan doğruya seçilmiş temsilcilere bırakma, bu üretim tarzı ya da bu tarzın egemen sınıfı için «özsel» değildir. Burjuva toplumunun çeşitli dönemlerinde bütün bunlar varolmuş, bazılarında da olmamıştır, ya da hiç değilse aynı ölçüde olmamıştır. *Esas olan,* özel mülkiyet, sermaye biriktirme ve artık değeri gerçekleştirme olanağıdır.

Bu noktada istatistikler çok açık. Bütün sınai ve ticari teşebbüslerin kârları 1933'de 6,6 milyar mark'tan 1938'de 15 milyar marka yükseldi. Ama Bremen Yünlü Dokuma Fabrikalarının satışları olduğu yerde kalır ve AEG'ninki (General Elektrik Şirketi) sadece yüzde 55 artarken Siemens'in satışları iki katına, Krupp ve Mannesmann'ınkiler üç katına ve Alman Silah ve Cehhane Fabrikaları şirketinin satışları da on katına yükseldi (17). Bu sayılardan açıkça belli olan şey, kapitalist sınıfın bir toplu ekonomik çıkara (yalnızca bir düşünsel kurgu olmaktan çok uzak bir çıkardır bu) sahip olduğu, ama aynı zamanda bu toplu çıkarın çerçevesi içinde özel çıkarların da hep yeniden ortaya çıktığı ve isteklerini elde ettiğidir. Ayrıca, kapitalist özel mülkiyetin her zaman birçok küçük (bazıları da büyük) mülk sahibinin mülksüzleştirilmesinden çıkmış ve gelişmiş olduğu cümlesi, Hitler döneminde yazılmamış, bu üretim tarzının bütün tarihi için söylenmiştir.

Burjuva faşizm teorileri tarafından yapılan bütün bu yaklaşımların yöntemsel zayıflıkları açıkça göze çarpıyor. Toplumsal yapıları ve üretim tarzlarını anlayamadıkları için burjuva ideologları faşist gerçekliğin çelişik öğelerini bir diyalektik birlik olarak kav-

rayamamakta ve bu öğelerin hem bütünleşmesini hem de bunu izleyen parçalanmasını (yükseliş ve çöküşünü) belirleyen etkenleri tutarlı bir bütünlük içinde seçememektedirler.

Marksizmin yöntemsel üstünlüğü, çelişkili bir toplumsal gerçekliği yansıtan çelişkili tahlil öğelerini başarıyla bütünleştirmesinde yatar. Marksizme bağlılık böyle bir başarılı tahlili garanti etmez; yazık ki bu garantisizliğin çok fazla örneği vardır, bu kitap bunlardan bazılarını ele almaktadır. Ama faşizm teorisine Troçki'nin getirdiği katkı, Marksizmin böyle bir tahlile gerçekten olanak verdiğini parlak bir şekilde gösterir.

III

Troçki'nin faşizm teorisi altı öğenin birliğinden oluşur. Bu birliğin içindeki her öğe belli bir özerkliğe sahiptir ve hepsi de kendi iç çelişkilerinden ötürü belli bir gelişmeden geçer. Ama bu birlik ancak kapalı ve dinamik bir bütünlük olarak anlaşılabilir; bu bütünlük içindeki öğeler tecrit olmuş bir halde değil, birbirleriyle olan bağları içinde faşist diktatörlüğün yükseliş, zafer ve düşüşünü açıklayabilirler.

1. Faşizmin yükselişi çağdaş kapitalizmin şiddetli bir toplumsal bunalımının ifadesidir; bu, 1929-1933 yıllarında olduğu gibi, bir aşırı-üretim bunalımıyla aynı zamana raslayabilen ama bu tür konjönktür dalgalanmalarının çok ötesine geçen bir bunalımdır. Temelde, bizzat artık-değerin üretilme ve gerçekleşme şartlarındaki bir bunalımdır. Dünya pazarının mevcut rekabet şartlarında (yani, belli bir ücret düzeyi, emek üretkenliği, hammadde ve pazar bulma olanaklarıyla), «doğal» bir sermaye birikimini sürdürmenin olanaksızlığıdır. Faşizmin iktidara el koymasının tarihsel işlevi, artık-değerin üretilme ve gerçekleşme şartlarını tekelci kapitalizmin belirleyici grupları lehine birdenbire ve şiddetle değiştirmesidir.

2. Emperyalizm çağında ve işçi hareketinin uzun bir tarihsel gelişmeden geçtiği yerde, burjuvazi politik egemenliğini en yararlı biçimde, yani en az maliyetle, burjuva parlamenter demokrasisi yoluyla uygular. Bu egemenlik biçiminin iki büyük üstünlüğü var-

dir. Bazı toplumsal reformların ihsan edilmesiyle toplumsal zıtlaşmaların patlayıcılığının dönemsel olarak azaltılmasına fırsat verir. Burjuvazinin geniş bir kesimine de, burjuva partileri, gazeteler, üniversiteler, işveren dernekleri, belediyeler ve mahalli hükümetler, devlet aygıtının zirveleri, merkezi banka sistemi, v.b. yoluyla politik iktidarın kullanılmasına dolaylı dolaysız katılma olanağı verir.

Ancak, büyük burjuvazinin egemenliğinin bu *biçimi* -ki tek tarihsel biçim hiç değildir (18)- ekonomik ve toplumsal güçlerin bir hayli değişken, istikrarsız bir dengesine bağlıdır. Nesnel gelişmeler bu dengeyi bozunca, siyasi iktidarın dolaysız kullanımından vazgeçmek pahasına bile olsa, tarihsel çıkarlarını gerçekleştirmek için devletin yürütme gücünü daha merkezileştirmeye çalışmaktan başka bir seçeneği kalmaz büyük burjuvazinin. Tarihsel olarak bakıldığında, faşizm, tekelci sermayenin toplumsal hayatın bütününü kendi çıkarlarına uygun olarak totaliter bir biçimde «örgütleme» eğiliminin (ilk kez Rudolf Hilferding tarafından belirtilen bir eğilim) hem gerçekleşmesi hem de yadsınmasıdır (19). Faşizm bu eğilimin gerçekleşmesidir, çünkü son tahlilde bu tarihsel işlevi yerine getirmiştir. Bu eğilimin yadsınmasıdır, çünkü Hilfeding'in beklediğinin tersine, faşizm bu görevi ancak burjuvazinin büyük ölçüde politik mülksüzleştirilmesiyle yerine getirebilmiştir (20).

3. Modern sınai tekelci kapitalizmin şartları ve ücretli işçilerle büyük kapitalistler arasındaki sayısal oransızlıktan ötürü devlet gücünün böyle zorla merkezileştirilmesini salt teknik yöntemlerle gerçekleştirmek olanaksızdır. Trokçi'nin işçi hareketinin kitle örgütlerini doğru olarak nitelediği gibi, «burjuva demokrasisinin çerçevesi içindeki proleter demokrasisi çekirdekleri» de dahil modern işçi hareketinin bütün değilse bile çoğu kazançlarını salt bu tür yöntemlerle ortadan kaldırmak da aynı ölçüde olanak dışıdır.

Değil bir mutlak monarşi, bir askeri diktatörlük veya katıksız bir polis devleti bile, milyonlarca üyesi olan bilinçli bir toplumsal sınıfı uzun süre için parçalayacak ve yıldıracak ve bu şekilde pazar kanunlarının en basit işleyişleriyle dönemsel olarak ortaya çıkan ilkel sınıf mücadelelerinin bile yeniden belirmesini engelleyecek olanak ve yetilere sahip değildir. Bu amaçlara ulaşmak için, büyük burju-

vazinin kitleleri kendi yanında seferber edecek bir harekete, düzenli kitle tedhişi ve sokak savaşıyla proleteryanın daha bilinçli kesimlerini yoracak ve yıldıracak, iktidarın ele geçirilmesinden sonra da proleter kitle örgütlerini topyekun yıkarak böylece bilinçli öğeleri sadece parçalanmış (atomize olmuş) değil aynı zamanda yılmış ve teslim olmuş bir halde bırakacak bir harekete ihtiyacı vardır.

Kitle psikolojisinin isterlerine uydurulmuş yöntemlerle, böyle bir kitle hareketi sokak muhafızları, semt bekçileri, fabrika hücreleri (şu *Nationalsozialistische Berieborganisation)* ve basit muhbirlerden oluşan devasa aygıtlar yoluyla, sınıf bilincine sahip ücretli işçiler üzerinde sürekli bir denetim kurabilir. Üstelik, daha az bilinçli işçilerin bir bölümünü, özellikle beyaz yakalı işçileri ideolojik bakımdan etkileyebilir ve işlemekte olan sınıf işbirliğine kısmen katabilir.

4. Böyle bir kitle hareketi ancak kapitalizmin üçüncü toplumsal sınıfı olan ve burjuvaziyle proleterya arasında bulunan küçük burjuva tabanına dayanarak yükselebilir. Eğer bu küçük burjuvazi, umutsuzluğa kapılacak ölçüde enflasyonun darbesine, küçük firmaların iflasına, üniversite mezunlarının, teknisyenlerin ve daha yüksek maaşlı memurların kitle halinde işsizliğine maruz kalmışsa, iste o zaman bu toplum sınıfının hiç olmazsa bir kısmında ideolojik özlem ve hatırlayışlarla psikolojik tepki ve kızgınlıkların bileşimi olan tipik bir küçük burjuva hareketi yükselebilir. Bu hareket aşırı milliyetçilik ve hiç değilse lafzi bir anti-kapitalist demagojiyi (21) örgütlü işçi hareketine karşı korkunç bir nefretle birleştirecektir («Marksizme karşı», «Komünizme karşı»). Bu hareket işçilere, işçi örgütlerine ve eylemlerine karşı fiziksel saldırılara geçtiği anda, bir faşist hareket doğmuş demektir. Böyle bir hareket, eğer kitle etkisi kazanacaksa mutlaka geçmesi gereken bir özerk gelişme döneminden geçtikten sonra, iktidara el koymaya kadar gidebilmek için tekelci sermayenin önemli kesimlerinin mali ve politik desteğine ihtiyaç duymağa başlar.

5. Faşist diktatörlüğün tarihsel görevini yerine getirebilmesi için işçi hareketi iktidarın ele geçirilmesinden önce kırılmalı ve geri püskürtülmelidir. Ama bu, ancak iktidarın ele geçirilmesinden önce durum kesinlikle faşist çetelerin lehine ve işçi sınıfının aley-

hine dönmüşse olanaklıdır. Faşist kitle hareketinin yükselişi iç savaşın bir çeşit kurumsallaşmasına benzer; öyle ki, nesnel olarak, *her iki* taraf da kazanma şansına sahiptir bu savaşta. (Bu arada, büyük burjuvazinin ancak çok özel, «anormal» durumlarda böyle deneyleri tercih etmesinin ve mali bakımdan desteklemesinin nedeni de budur. Bu tür «ya hep ya hiç» politikalarında daha başında belirli bir risk vardır.)

Eğer faşistler, düşmanı (örgütlü işçileri) parçalamayı, felce uğratmayı, yıldırmayı ve morallerini yıkmayı başarırsa, zaferleri kesindir. Ama işçi hareketi başarıyla karşı darbeyi vurur ve inisiyatifi kendi eline alırsa, yalnız faşizmi değil ama onu doğuran kapitalizmi de ciddi olarak yenilgiye uğratabilir. Bu toplumsal-politik ve toplumsal-psikolojik olduğu kadar teknik-politik nedenlerden de ileri gelir. Faşist çeteler ilk önce küçük burjuvazinin sadece en umutsuz ve en kararlı kesimlerini («çıldırmış» kısmını) örgütlerler. Ücretli işçilerin bilinçsiz ve örgütsüz kesimleri (özellikle genç işçiler ve beyaz yakalı gençler) kadar küçük burjuva kitleler de iki kamp arasında sallantıda kalırlar. Daha büyük cesareti ve kararlılığı gösteren tarafa katılmaya yatkındırlar. Kazanan ata oynamak isterler.

Tarihsel olarak bakıldığında, faşizmin zaferi, işçi hareketinin çağdaş kapitalizmin yapısal bunalımını kendi çıkarları ve kendi amaçları doğrultusunda çözümleyişinin ifadesidir. Böyle bir bunalım, ilk önce işçi sınıfına galibiyet şansı tanır genellikle. Ancak kandırıldığı, bölündüğü ve yıldırıldığı için bu şansı kullanamazsa faşizmin zaferiyle sonuçlanabilir savaş.

6. Eğer faşizm, «işçi hareketini bir balyoz gibi ezmeyi» başarırsa, tekelci kapitalizmin açısından görevini yapmış demektir. Bundan sonra, faşizmin kitle hareketi bürokratlaştırılır ve büyük ölçüde burjuva devlet aygıtı içinde eritilir. Eğer «hareketin amaçları» içinde bulunan avam ve küçük burjuva demagojisinin en aşırı biçimleri unutulmaz ve resmi ideolojinin dışına çıkarılmazsa bu erimenin olanağı yoktur (23).

Bu gelişim, son derece merkezileşmiş devlet aygıtının süregelen bağımsızlaşma eğilimine hiç de zıt değildir. Çünkü, bir defa işçi hareketi yenildikten ve artık değerin üretilme ve gerçekleşme şartları ülke içinde büyük burjuvazinin lehine değiştirildikten son-

ra, bütün çabalar dünya pazarında da benzer bir değişiklik yapmağa yönelecektir. Faşizmin ya hep ya hiç politikası toplumsal-politik alandan mali alana aktarılır; bu politika sürekli enflasyonu teşvik eder ve sonuçta dış askeri maceradan başka bir seçenek bırakmaz. Ama bütün bu gelişimin getirdiği, ekonomik durumda (savaş ekonomisinin sonuçlarını düşünün) ve küçük burjuvazinin (gittikçe bağımsızlaşan devlet aygıtının arpalıklarıyla beslenenler hariç) politik durumunda bir düzelme değil bir kötüleşmedir.

«Faizci sermayenin pençelerinden kurtulmak» yerine sermayenin yoğunlaşmasında ve orta sınıfların proleterleşmesinde gözle görülür bir hızlanma meydana gelir. Bu olgu faşist diktatörlüğün sınıf karakterini açıkça ortaya koyar; bu karakter, faşist kitle hareketinin sınıf karakteriyle özdeş değildir. İlki, tekelci sermayenin tarihsel çıkarlarını temsil eder, küçük burjuvazinin değil. Bu eğilim bir defa egemen olduktan sonra, faşizmin bilinçli ve eylemli kitle tabanı zorunlu olarak küçülür. Faşist diktatörlüğün kendi kitle tabanını bırakma ve parçalama eğilimi vardır. Faşist çeteler polisin ekleri haline gelir. Faşizm, çöküş döneminde yeniden Bonapartizmin özel bir türüne dönüşür (24).

Troçki'nin faşizm teorisinin kurucu öğeleri bunlar. Bu teori, bir yandan kapitalizmin üçüncü döneminin yapısal bunalımı (Troçki'nin kendisi, «kapitalizmin çürüme» çağından söz ediyordu) sırasında sanayileşmiş ülkelerde sınıf mücadelesinin gelişme şartlarının tahliline dayanır. Öte yandan da, bu mücadelenin pratik gelişiminin ve teorik yorumlanmasında öznel ve nesnel etkenler arasındaki ilişkinin, Troçki'nin Marksizmine özgü olan, çok belirli bir kurulma tarzından doğmaktadır.

IV

Troçki'nin faşizm teorisi, işçi hareketi içindeki öteki akımların teorileriyle nasıl karşılaştırılabilir? Troçki'nin teorisinin, faşizm sorununu Marksist yöntemin yardımıyla incelemeye çalışan başka girişimlerle karşılaştırılmasından çıkan özel sonuçlar nelerdir?

Sosyal Demokrat yazarların en belirgin niteliği, tahlillerinin

pragmatik, özüccü tabiatıdır: teori oportünist pratiğin yardımına koşmalı ve bu pratiğin başarısızlığını «hasımlarımızın suçu» ile açıklamalıdır. O zamanlar, bu oportünizm Kautsky'nin nesnelci (objectivistic), kaderci kaba Marksizmiyle göbek bağını kesmemişti henüz. «Hasımlarımızın suçu»nun hemen arkasından gelen «nesnel şartların» zorlaması, her zaman nihai nedendi; «güçler dengesi» daha iyi bir sonuca olanak vermiyordu, o kadar. İnsanın kendi eyleminin bu güçler dengesini değiştirebileceğini (ve özellikle, insanın kendi edilgenliğinin bu güçler dengesini sınıf düşmanının lehine değiştirdiğini) bu okul hiç anlamamıştır.

Bu teorilerin temel eğilimi, «Bolşeviklerin» radikal ajitasyonunun, faşizme, nüfusun ürkmüş ve tutucu tabakalarını seferber etmek fırsatını, ya da en azından bahanesini verdiği yolundaki saçma tezde açığa çıkar: faşizm, komünist ajitasyon yaptığı için, büyük burjuvazinin proleteryaya verdiği cezadır, denilmektedir. «Eğer küçük burjuvaziyi ürkütmek ve büyük kapitalistleri öfkelendirmek istemiyorsanız ılımlı olun». Bu «altın orta»nın liberal bilgeliği (25) sadece şunu unutuyor: çağdaş kapitalizmin yoğunlaşmış yapısal bunalımı sırasında, umutsuz küçük burjuvaziyi faşizmin kollarına atan şey de, burjuva parlamenterizminde bu «ılımlı» gündelik siyasetin iflasından başka birşey değildir. Bunu önlemek için, mücadelenin günlük pratiğinde başarı şansına sahip olacak bir çözüm seçeneği gösterilmelidir. Eğer bu ikinci çözüm gösterilmezse ve yoksullaşmış, sınıfsızlaşmış küçük burjuvazi iktidarsız bir parlamenterizmle bütün gücüyle yürüyüşe geçmiş bir faşizm arasında bir seçim yapma durumunda kalırsa, çok tutarlı olarak faşizmi seçecektir. Zaten kitlelerin faşist atın kazanacağı yolundaki duygularını güçlendiren de, işçi sınıfı hareketinin kendini «ılımlıca» dizginleyişi ve kendi kendine aşıladığı korkudur.

«Her ne pahasına olursa olsun, yasallığa sıkı sıkıya sarılın» tezinde, Sosyal Demokrat faşizm teorisi bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Bu tez, faşistlerin yasallık alanını terkettikleri anda ücretli işçilerin örgütlerinin kendilerini salt bu alandaki eylemlerle sınırlaması gerektiği gibi yanlış bir inançtan kaynaklanıyordu. Bu görüş, yasallığın ve devletin, soyut kavramların cisimlenmesi değil, somut toplumsal çıkarların ve sınıfların ifadesi olduğunu gözden kaçırıyordu. «Yasallık» ve «devlet», son tahlilde, *Stahlhelm* ve

SS içindeki yoldaşlarına binlerce bağ ile bağlanmış ve bu konuda daha «medeni» bir tutum içinde olsalar bile örgütlü işçi hareketine duydukları nefret bakımından faşist çetelerle aynı yerde olan hakimler, binbaşılar ve albaylardan ibarettir. Bunları çetelere karşı savunma amacıyla kullanmak istemek, aslında bu çetelerin karşısına hiç savunmasız çıkmak demektir.

«Ekonomik bunalım» ve «kitle işsizliği» etkenlerinin abartılması, Sosyal Demokrat faşizm teorisinin önemli bir öğesidir; eğer ekonomik bunalım olmazsa faşizm tehlikesi ortadan kalkar, denilmektedir. Bu yaklaşım, yapısal bunalımın konjöktür bunalımından daha önemli olduğunu ve ilki devam ederken ikincisindeki bir düzelmenin durumu değiştirmeyeceğini gözden kaçırmaktadır. Bu gerçek, Spaak ve De Man gibi Belçika Sosyal Demokratları tarafından çok geç ve çok pahalı anlaşıldı; Belçikalı Sosyal Demokratlar, önemli mevzileri teslim etmek ve daha önemlisi ücretli işçilerin mücadele güçlerini düşürmek pahasına, bütün çabalarını işsizliği azaltmak üzerinde topladılar, ama bütün çabalarına rağmen faşist çetelerin gerilemesine değil büyümesine tanık oldular.

Bu Sosyal Demokrat faşizm teorisinin bütün temel öğeleri, İtalyan Sosyal Demokratlarının tepelerine çökmekte olan felaket üzerine yazdıkları ilk eserlerde bile bulunabilir. Mesela Giovanni Zibordi daha 1922'de şunları yazıyordu: «...bir bütün olarak sosyalizm ve işçi hareketleri, sosyalizmden korkmak ve nefret etmek için hiçbir gerçek ekonomik nedenleri olmayan küçük burjuva ve aydın tabakaları faşistlerin kucağına bu aşırılıkların itmiş olması gerçeğinden nasıl sorumluysa, ekstremizmin aşırılıkları da bugünkü havadan sorumludur» (26). Birkaç yıl sonra Turati de aynı sözleri tekrarlıyordu: «Bu bolşevikperest aşırılıkların sonucunda, egemen sınıfların imtiyazlarını yitirme korkuları, ne kadar çocukca ve hayali olsalar da belli anlarda, son derece gerçek ve yoğun oldular... Bu davranış olmasaydı faşist-plütokrat işbirliği mümkün olmazdı diye düşünmek doğru olur» (27). Ve ne yazık ki Angelo Tasca gibi bir eski Komünist ve Marksist de, İkinci Dünya Savaşından önce yazdığı kitapta, hem devlet aygıtıyla hem de faşizmle aynı anda mücadele etmenin olanaksızlığı ve dolayısıyla,

faşizme karşı devlet aygıtyla ittifak kurmanın zorunlu olduğu sonucuna varmıştır (28).

Alman Sosyal Demokratları aynı tezlerin sadece daha kaba ve yavan biçimini ortaya sürdüler. 1920'lerdeki en büyük teorisyenleri Belçikalı anti-Marksist Hendrik De Man, küçük burjuvazinin faşizmdeki psikolojisini incelemeye teşebbüs etti ve Almanya felaketinden sonra dahi, küçük burjuvazinin «ürkütülmemesi» gerektiği gibi bir sonuca varabildi. Kendisiyle çok tutarlı bir biçimde, işçilerin 1935 yılında bir genel grev için mücadele isteklerinin ve heyecanlarının bir anda harcanıp tüketilmesine izin verdi ve bu şekilde, 1936'dan sonra Belçika'da faşist hareketin çok büyük ölçüde genişlemesinin şartlarını yaratmış oldu. Yalnız Leon Blum, o da Hitlerin iktidara el koymasından sonra, Nazi zaferinin Alman Sosyal Demokrasisi için, İmparatorluğun yıkılışını izleyen ilk proleter devrimi başlangıçlarını boğan ve böylece ordudan Freikorps'a kadar şimdi kendilerini o kadar alçakça ezecek olan bütün o güçleri serbest bırakan ve güçlendiren Alman Sosyal Demokrasisi için bir ceza olduğunu söyleyecek kadar akıllı çıktı (29). Ama aynı Leon Blum birkaç yıl sonra büyük bir kitle greviyle karşılaşınca, Ebert ve Scheidemann'ın yatıştırma politikasını tekrarlamaktan başka bir şey yapmadı; sonuçta Üçüncü Cumhuriyet çöktü ve aciz Vichy Bonapartizmi, iktidarı ele geçirdi.

Lenin sonrası Komünist Enternasyonalin faşizm teorisi, bu sınavda Sosyal Demokrat teoriden daha yüksek bir not almış sayılmaz. Elbette, uluslararası, düzeyde işçi hareketine yönelen tehditin daha derinleştirilmiş bir kavranışının başlangıçları görülüyordu. Marksist bir faşizm teorisinin öğeleri Clara Zetkin'de, Radek'te, İgnazio Silone'de, hatta bazan Zinoviev'de bulunabiliyordu. Ama çok kısa bir süre sonra Rus Komünist Partisi içindeki hizip mücadeleleri Komintern'in teorik çalışmalarına hakim oldu. Artık amaç nesnel süreçlerin bilimsel bir kavranışını elde etmek değil, Alman Komünist Partisinin (KPD) liderliğini Stalin'e bağlı ve daha önemlisi, onun sözünü dinleyen bir hizbe vermekti. Almanya'da Marksist tahlilin ve devrimci sınıf mücadelesinin bütün gerekleri bundan sonra geliyordu. Sonuç biliniyor: faşizm «tekelci sermayenin en saldırgan kesimlerinin» çıkarlarının doğrudan bir ifadesidir. Bu teori, faşist hareketin bağımsız kitle karakterini tamamiyle göz-

den kaçırmaktadır. Bu anlayışın sonucunda, tekelci sermayenin hizmetinde, faşizmle Sosyal demokrasinin «ikiz» oldukları ve Weimar Cumhuriyeti'nin «tedrici veya adım adım faşistleşmesi» teorileri ortaya çıktı; bu teoriler faşizmin iktidarı ele geçirmesinin korkunçluğunu işçilerden saklıyor ve onları yaklaşan tehlikeye karşı savaşmaktan alıkoyuyordu. Bütün bu teorik yapının tepesinde «sosyal faşizm» teorisi bir taç olarak duruyor ve en aşırı biçiminde, fazismi yenebilmek için önce Sosyal Demokrasiyi yenmeli şeklindeki teze kadar gidebiliyordu (30). Nihayet şu tipik Sosyal Demokrat ve bozguncu eklenti geliyordu: «Hitler, yanlış yönetimi yüzünden hızla kendini imha edecek» (başka nedenlerin yanında, Hitler'in ekonomik bunalımı çözememesinden ötürü), ve «Hitler'den sonra da bizim sıramız gelecektir.» Bu tahlil, pratikte, Hitler'in iktidara el koyuşunun kaçınılmazlığının kabullenilmesini ve iktidarın bu ele geçirilişinin işçi hareketinin ezilmesindeki rolünün korkunç bir azımsanmasını içermekteydi. Bütün bu tahlil, Nazilerin ilerleyişine karşı direnişi sadece bulandırabilir ve felce uğratabilirdi.

«Resmi» Komünist hareketin, Stalin'in hatalı Faşizm teorisinin ciddi bir eleştirel tartışmasına girişebilmesi için aradan yirmibeş yıllık bir vicdan rahatsızlığı döneminin geçmesi gerekti. Kuşkusuz, bu teoriden pratikte kopuş oldukça erken ama iş işten geçtikten sonra oldu. 1935'te Halk Cephesi siyasetine dönüş, «sosyal faşizm» teorisinin toptan revizyonu ve sol yanlışın o korkunç sonuçlarından sonra paralel bir sağ yanlışın içine düşülmesi anlamına geliyordu (31). Ama 1956'ya kadar Stalin'in yazıları ve sözleri kutsal sayıldığı için, sosyal faşizm teorisinin ihtiyatlı bir revizyonu ancak şu sözde de-Stalinizasyondan sonra başlayabildi (32). İtalyan Komünist Partisi lideri Togliatti, komünist kadroların çoğunun sessizce düşündüklerini açıkça söyledi; Doğu Almanya'da yayımlanan resmi *Alman İşçi Hareketi Tarihi*, faşizmin özünün ve işlevinin belirlenmesinde yeni yanlışlar yapmaktan geri kalmamasına rağmen, KPD'nin 1930 ve 1933 arasındaki teori ve pratiğini ihtiyatlı ama adamakıllı bir eleştiriden geçirdi (33).

«Tedrici faşistleşme» ve «sosyal faşizm» teorileri sadece siyasi topluduruma (konjönktür'e) ilişkin yanlış değerlendirmeler ve faşizmin ilerlemesine karşı mücadele yöntemlerinde taktik yanlış-

lar taşımakla kalmamakta, ama aynı zamanda (Troçki'nin o kadar doğru olarak seçtiği, tarihin öyle trajik bir biçimde doğruladığı) faşizmin belirleyici özelliğini de gözden kaçırmaktadır.

Faşizm, burjuva devletinin yürütme gücünü daha kuvvetlendiren ve daha bağımsızlaştıran sürecin sadece yeni bir aşaması değildir. Sadece «tekelci sermayenin açık diktatörlüğü» değildir. Faşizm, «güçlü yürütmenin» ve «açık diktatörlüğün» *özel* bir biçimidir; özelliği,*bütün* işçi örgütlerinin, hiç kuşkusuz Sosyal Demokrat örgütlerde dahil en ılımlı olanlarının bile tamamen yıkılmasıdır. Faşizm, işçileri bütünüyle ayrıştırıp parçalayarak işçilerin her türlü örgütlü sınıf mücadelesi, öz-savunma biçimlerini engelleme girişimidir. Bu yüzden, Sosyal Demokrasinin faşizme yol açtığı gerekçesiyle bu ikisinin müttefik olduğu ve faşizme karşı Sosyal Demokrasiyle birleşilemeyeceği tezi tamamen yanlıştır.

Tam tersine. Gerçekten de, Sosyal Demokrasi sınıf işbirliği politikasıyla işçilerin mücadele gücünü zayıflatarak ve iflas etmiş parlamenter demokrasiyle kendini özdeşletirerek faşizmin iktidarını hazırlamıştır. Ama gene de, faşizmin iktidarı ele geçirmesi Sosyal Demokrasinin çöküşü demektir. Felaket anı yaklaşır ve bir sürü kanlı olayla gölgesini düşürürken Sosyal Demokrat kitleler ve liderlerinden bazıları bu gerçeğin daha iyi bilincine varırlar. Ve aynı zamanda, Sosyal Demokrat siyasetin bütün çelişkilerini dışa vuran bu bilinç, doğru bir birleşik cephe siyaseti izlendiği takdirde gerçek bir eylem birliğinin ve toplumsal güçler dengesinde gerçek ve ani bir değişmenin başlangıç noktası ve yalnız faşizmin değil kapitalizmin, ve bu arada Sosyal Demokrat sınıf işbirliği ve sınıf uzlaşması siyasetlerinin de sonu olabilir.

Faşizmin özgül karakterini tanımadaki bu başarısızlık, Marksizmle kaba sosyal reformizm arasında kalanlar diye sınıflandırılabilecek bir takım yazarların teorik çalışmalarında da görülür. Mesela, Max Horkheimer faşizmde, «tekelci kapitalist toplumun en modern biçimini» görmektedir. Paul Sering (Richard Loenenthal) de Nasyonal Sosyalizmin «planlı emperyalizm» olduğu kavramıyla aynı anlayışa bağlı kalmıştır (34). Belli ki bu iki görüş de, Hilferding'in geliştirdiği tezden, burjuva devletinde iktidarın siyasi merkezileşmesi ile finans kapitalde gördüğü «sermayenin en yüksek yoğunlaşma biçimi» arasındaki uygunluk tezinden kalkmaktadır. Hil-

ferding'in ilk taslağını 1907'de ortaya koyduğu öngörü (biraz aşırı basitleştirilmiş olmakla birlikte) ne kadar parlak ve tarihsel bakımdan doğru olsa da, Hitler'in iktidara gelmesinden hemen önceki ve sonraki dönemlerde gerçekten yetersiz kaldı. Eğer tahlil şu iki belirleyici öğesinden soyutlanırsa faşizm anlaşılamaz: burjuva devletinin merkezileşmesinin en yüksek biçiminin ancak burjuvazinin siyasi feragatıyla mümkün olması gerçeği (35) ve söz konusu olanın, «tekelci kapitalist toplumun en modern biçimi» değil, tersine, bu toplumun *bunalımının* en keskin biçimi olması gerçeği (36).

Faşizmin Kökenleri ve Gelişmesi adlı kitabında İgnazio Silone, oldukça başarılı bir tarzda, faşizmi İtalyan burjuva toplumunun derin yapısal bunalımının ve buna karşılık İtalyan işçi hareketinin bu bunalımı bir sosyalist dönüşümle çözememesinin sonucu olarak göstermeye girişir (37). Faşizmle «klasik» bir askeri diktatörlük ya da Bonapartizm arasındaki farkı da doğru olarak görür (38). Ama işçi hareketinin «siyasi olgunlaşmamışlığı» kavramıyla sorunun daha başında tıkanır kalır. Hangi etken işçi hareketini milletin bütün sömürülen tabakalarının temsilcisi olarak öne çıkmaktan, küçük burjuvazinin geniş kesimlerini kendine kazanmaktan ya da tarafsızlaştırmaktan ve iktidar mücadelesini gündeme getirmekten alıkoymuştur? Silone'nin kitabında «sosyalist devrim» kavramının hiç gözükmemesi raslantı değil; kendisinin gösterdiği çok boyutlu görevleri yerine getirmek için de, bir *stratejik planın,* sadece bu amaçla kurulmuş bir devrimci parti tarafından hazırlanabilecek ve uygulanabilecek bir planın gerekliliğini hiç anlamaması da raslantı değil. İtalyan reformistleri ve Maximalistlerine ve genç İtalyan Komünist Partisi içindeki olgunlaşmamış aşırı sol ve kaderci eğilimlere yönelttiği eleştiri ne kadar doğru olursa olsun, başka çözüm yolları göstermemekte, «politik olgunluğun» ve politik liderliğin ya biyolojik raslantılar («Rusya'da Lenin vardı») ya da bir çeşit esrarlı kaderden ibaret olduğu izlenimini bırakmaktadırlar. Silone'nın uzun süre bu tipik geçiş durumunda kalamayacağı açıktı; çok kısa bir süre sonra reformizme döndü.

Troçki'ninkinden sonra 1920 ve 1930'larda faşizm teorisine getirilen en önemli iki katkı August Thalheimer ile Otto Bauer'indi (39). August Thalheimer'in tahlili Troçki'ninkine en yakın olanıdır. Ama Marx'ın 19. yüzyıl Bonapartizmi tahliline fazla bağlı kaldığı

ve «tedrici faşistleşmeyi» gereğinden çok vurguladığı için Thalheimer Bonapartizm'le faşizm arasındaki nitel farkın önemini göremedi (birincisi: devlet aygıtının artan bağımsızlaşması ile birlikte devrimci hareketin «geleneksel» biçimde ezilmesi; ikincisi: devlet aygıtının artan bağımsızlaşması ile birlikte *bütün* işçi örgütlerinin yıkılması ve bir küçük burjuva hareketi aracılığıyla işçilerin büsbütün atomize edilmesi). Üstelik, Thalheimer'in tahlili faşizm sorununu toplumsal-politik güç dengesine indirger (işçi sınıfı politik iktidarını uygulayacak durumda değildir büyük burjuvazinin de artık buna olanağı yoktur), ama bu güç dengesiyle son dönem kapitalizminin yapısal bunalımı arasındaki ilişkiyi aydınlatamaz (40).

Troçki'nin faşizm teorisi çelişkili öğeleri diyalektik bir bütünlük içinde yeniden birleştirir. Bir yandan kapitalizmin yapısal bunalımı şartlarında işçi sınıfının politik iktidarı ele geçirmesi ve kullanmasını mümkün kılan itici güçleri gösterir. Fransız işçi sınıfının 1848-1850'deki nesnel tarihsel olgunlaşmamışlığı ile Alman işçi sınıfının 1918-1933'teki, nesnel olanaklarla tamamen çelişen sırf öznel olgunlaşmamışlığı arasında özellikle tehlikeli bir benzetmeden kaçınır.

Troçki'nin faşizm teorisi, öte yandan da, faşizmde devlet aygıtının «artan bağımsızlığının» işlevsel karakterine dikkati çeker; bu bağımsızlaşma, proleteryanın bütün örgütlü sınıf direnmesini yokederek artık — değerin üretilme ve gerçekleşme şartlarını büyük burjuvazi lehine köklü bir biçimde değiştirmektedir. Bu yüzden yapısal bunalımı bir sonraki patlamaya kadar geçici olarak çözecektir.

Otto Bauer'in teorisi faşizmde üç öğenin birliğini görür: savaşın sonucu olarak küçük burjuvazinin bazı kesimlerinin sınıflar dışına itilmesi (sınıfsızlaşması-ç.); öteki kesimlerin de ekonomik bunalımla yoksullaşması ve bu yüzden burjuva demokrasisinden kopması; emeğin sömürü oranının yükseltilmesinden büyük burjuvazinin çıkarı ve bu nedenle işçi sınıfının ve işçi örgütlerinin muhalefetinin kırılmak zorunda olması (41). Bauer şunu doğru olarak görmüştü: «faşizm, burjuvazi proleter devrimiyle tehdit edildiği anda kazanmadı. Daha önce proletarya zayıflatıldıktan ve savunma durumuna itildikten sonra, devrimci dalga zaten çekildikten sonra kazanır faşizm. Kapitalist sınıf ve büyük toprak sahipleri, devlet iktidarını

faşist gruplara, tehditkar bir şekilde yaklaşan bir proleter devriminden korunmak için değil ücretleri düşürmek, işçi sınıfının toplumsal kazançlarını imha etmek, sendikaları ve işçi sınıfının elinde tuttuğu siyasi iktidar mevzilerini ezmek için bağışlar; bir devrimci sosyalizmi bastırmak için değil, reformist sosyalizmin kazançlarını silmek için verir.» (42).

Bu tahlil, faşizmin sadece «Bolşevik tehlikeye» karşı bir cevap olduğu yolundaki, kaba reformistlerin de benimsedikleri, faşistlerin kendi tezlerine ne kadar üstün olursa olsun, gene de İtalya'da 1918'den 1927'ye, Almanya'da da 1929'dan 1933'e kadar kapitalizmi sarsan derin yapısal bunalımın belirleyici önemini göremediği için zayıf kalmaktadır. Bu bunalım toplumsal düzeni güçlendirmemiş tersine zayıflatmıştır, ve böylece de işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesine yönelik bir stratejinin nesnel olanaklarını azaltmak yerine artırmıştır.

Bauer de, Thalheimer gibi, faşizmi, 1918-1923 yıllarının proleter devrimci girişimlerinin yenilgisinden beri giderek genişleyen karşı devrimin mantıki bir sonucu olarak görüyordu. Oysa 1919'dan 1933'e kadar geçen onbeş yılın, hiç de doğrusal bir inişle değil devrimci olasılıkların dönemsel bir gel-gitiyle belirlendiğini anlayamamıştı. «Savunma»nın «hücum»dan mekanik bir tarzda koparılması aralarındaki karşılıklı ilişkinin bulandırılmasına yaradı sadece.

Yetersiz tahlil de vahim taktik yanlışlara yol açtı. «Savunma aşamasında» olduğuna inanan «devrimci sosyalist» Otto Bauer ancak kilise-faşist irticanın işçi örgütlerine saldırmasına kadar beklemenin mümkün olduğunu düşündü. Bundan sonra, ancak bundan sonra, bu örgütler silah da dahil her türlü yoldan kendilerini savunacaklardı. Bunun sonucu, Şubat 1934'te Viyana'da gerçekten kahramanca bir şekilde *Schutzbund* (Savunma Birliği) savaşının yapılması oldu; bu, SPD (Alman Sosyal Demokrat Partisi) ve KPD'nin Nazi rejimi karşısında hiç mücadele etmeden teslim olmalarının yanında kat kat üstündü elbette, ama gene de yenilgiyle sonuçlanacaktı. Çünkü, işçi hareketi ancak yapısal bunalımın bütün derinliğini kavrayıp bu bunalımı sadece kendi yöntemleriyle çözmeye kararlı olduğunu açıkça ilan eder ve bu nedenle de iktidarın ele geçirilmesi için mücadeleyi dolaysız, acil bir amaç olarak tanımlarsa eğer, işçi örgütlerinin sadece «savunulması» da dahil statüko'yla at-

tik ilgilenmeyeti orta tabakaları ve nüfusun öteki kararsız kesimlerini yanına çekmeyi başarabilir.

Arthur Rosenberg gibi zeki bir tarihçi bile Weimar Cumhuriyeti'nin tarihini 1930'la noktalayabilmiştir. «1930'da Almanya'daki burjuva cumhuriyeti çöktü, çünkü kaderi burjuvazinin ellerine teslim edilmişti ve işçi sınıfı da, artık cumhuriyeti kurtaracak kadar güçlü değildi» (43), diye yazmıştır. Ama Rosenberg'in kaderci tarih-yazımı şunu gözden kaçırıyor: 1930'dan sonra, eğer liderliği başarısız çıkmasıydı işçi sınıfının burjuva demokrasisini olmasa bile, burjuva demokrasisinden sosyalizme bütün korunmaya değer unsurları kurtarmak için daha üç yılı vardı.

V

Troçkist faşizm teorisini, faşizm olgusunu açıklamaya çalışan öteki çabalarla karşılaştırdık ve bu teorinin açık üstünlüğünü gördük. Bu üstünlük, bir yanıyla, bir yığın kısmi görünüşü diyalektik bir birlik içinde bütünleştirebilmesinden gelmektedir. Bugün, Troçki ve, Nazilerin iktidara el koymasının hemen öncesindeki ve sonrasındaki dönemin öteki Marksist yazarları tarafından bilinmeyen büyük bir ampirik malzeme yığını var elimizde. Bu variler, teorinin tartışma konusu olmuş belirleyici noktaları için ne ifade ediyor?

Bu malzemenin getirdiği en kesin delil faşist diktatörlüğün ekonomik ve genel siyasi işleviyle ilgili. Örgütlü işçi hareketini yıkarak Hitler, işverenler için mucize sayılabilecek bir ücret dondurulmasını sağlamayı başardı. Saat ücretleri, ekonomik bunalım sırasındaki düzeylerinde sabitleştirildi; kitle işsizliğinin ortadan kalkması ücret düzeylerinde önemli bir yükselmeye yol açmadı. Hiç işsizlik olmadığı zaman da beş milyon işsiz olduğu sıradaki ücreti ödemek - sermaye, bütün tarihi boyunca böyle bir şey yapmayı başaramamıştı. Becerili işçilerin ücretleri 1928'de 95,5 feniklik düzeyinden 1933'te 70,5 fenik'e düştü, 1936'da 78,3 fenik'e, 1940'ta 79,0 fenik'e, 1942'de de 80,8 fenike çıktı (44). Bu rakamlar onyedi sanayi dalındaki ortalama ücreti gösteriyorlar. Başka kaynaklar, bir

bütün olarak Alman Reich'ı ekonomisinde becerili işçilerin ortalama ücretleri için biraz daha yüksek rakamlar veriyorlar. Bu rakamlara göre, Ocak 1933'le 1937 arasında ücretler 79.2 fenikten 78.5 fenike düştü, bundan sonra yavaş yavaş yükselerek 1939'da 79.2 fenike, 1941'de 80.0 fenike ve Ekim 1943'te de 81 fenike çıktı (45). Ama bu rakamlar da ücretlerin bunalım öncesi düzeyin çok altında kaldığını doğrulamaktadır; ciddi bir işgücü yetersizliği durumunda, Nazi rejimi için «harika» bir başarı. Özetlemek gerekirse, Neumann, Alman milli gelirinin bölüşümünün 1932 ile 1938 arasında çok büyük ölçüde sermayenin lehine değiştiğini kanıtlamıştır. Sermayenin payı (faiz, sınai ve ticari kârlar, dağıtılmamış sınai kârlar) 1932'de milli gelirin yüzde 17.4'üyken (1929'da yüzde 21), 1937'de yüzde 25.2'ye, 1938'de de yüzde 26.6'ya çıktı (46). Bu tür verilerin karşısında, faşist devletin sınıf yapısını tartışmak bile gereksiz olmalı.

Bugün faşizmin sermayenin birikimi ve topluluşması üzerindeki etkileri hakkında, Marksist tezi bütünüyle doğrulayan bilgilere de sahibiz. Bütün Alman şirketlerinin toplam sermayesi 1938'de 18.75 milyar Reichsmark'tan (1933'te 20.6 milyar Reichsmark) 1942'nin sonunda 29 milyar Reichsmark'ır üstüne çıktı; buna karşılık aynı dönemde şirketlerin sayısı 5518'den 5404'e düştü; zaten 1938"de de yarı yarıya azalmıştı (1931'de 10.437 ve 1933'te 9148'di). Bu toplam sermaye içinde en büyük şirketlerin (20 milyon Reichsmark'tan fazla sermayesi olanlar) payı 1933'te yüzde 52.4'ken 1939'da 53,6'ya, 1942'de yüzde 63.9'a çıktı (47).

Devlet, sermayenin bu toplulaşmasını çok çeşitli yollardan hızlandırdı. Mecburi kartelleşme, «Savunma Ekonomisinin Liderleri»nin yönetimi altında şirketlerin birleşmesi, «ulusal dernekler»in örgütlenmesi ve «bölgesel ekonomik odalar» (Gauwirtschafskammern) tekelci sermaye ile faşist devlet arasındaki birleşmenin en yüksek biçimini getirdi. Ulusal Demir-Çelik Derneği Saar'lı sanayici Dr. Hermann Roechling tarafından yönetiliyordu; Ulusal Sentetik Elyaf Derneği, Birleşik Rayon Fabrikalarından Dr. H. Vits'in yönetimindeydi. Aynı şey, «ulusal gruplar» ve «ana komiteler» için de geçerliydi. Bu onbeş komitenin sekizinin başında büyük şirketlerin doğrudan temsilcileri bulunuyordu (Mannesmann, August Thyssen Dökümhaneleri, Alman Silah ve Cephane Fabrikaları, Henschel Uçak

Fabrikaları, Auto-Union, Siemens, Weiss ve Freytag, Hommelwerke) (48).

Nazilerin yalnız demagojik programlarıyla değil, aynı zamanda «özel siyasi çıkarlarıyla» da (orta tabakalarda, küçük burjuvazide ve küçük işletmelerde geniş bir kitle tabanının korunması) çelişen bu açıkça saptanabilir gelişmeler karşısında, Tim Mason'un, sanayiin iktidar bloklarının 1936'dan sonra «bölündüğü», ekonomik siyaset alanında sanayiin iktidarının «parçalandığı», «geride sadece tek tek her şirketin en ilkel (!) kısa vadeli çıkarlarının kaldığı», ve «1936 ile 1939 arasında kapitalist ekonomik sistemin toplu (kollektif) çıkarlarının, adım adım, şirket bencilliklerinin sadece bir toplamına dönüştüğü» gibisinden sonuçlara nasıl vardığını anlamak mümkün değildir (49).

Mason, «kapitalist sistemin toplu çıkarları»nın esas itibariyle işveren dernekleri tarafından temsil edildiği gibi ilkel biçimci düşünceye bağlı kalmaktadır. Ama aslında bir çok kimsenin bildiği gibi, tekelci kapitalizm çağında ve özellikle de son dönem kapitalizminde bu dernekler genel olarak büyük şirketlerle küçük ve orta girişimciler kitlesinin çıkarlarını uzlaştırmaya veya küçükleri büyüklere karşı şöyle böyle savunmaya çalışırlar sadece. Tekelci kapitalizm, *daima* küçük ve orta ölçekli işletmelerin aleyhine, sistemin, artan ölçüde birkaç düzine büyük firmanın şirket bencilliklerinin özdeşleşmesini getirir, yoksa sistemin «şirket bencilliklerinin basit bir toplamı halinde çözülmesi»ni değil. Ve bu da, faşist Almanya'da o zamana kadar ya da ondan sonra görülmemiş bir ölçüde gerçekleşmiştir.

Hem cephane sanayiinde fiyatların ve kâr marjlarının belirlenmesi, hem de ekonominin devlet ve özel kesimleri arasındaki ilişki, tekelci kapitalistlerle parti ve devlet bürokrasileri arasındaki gerçek güç dengesinin kusursuz bir ölçüsünü verirler. Temel eğilim, millileştirme yönünde *değil* yeniden-özelleştirme (50), her hangi bir «siyasi liderliğin» önceliği yönünde değil, büyük şirketlerin artık kârlarının önceliği (51) yönündeydi.

Savaşın ortasında, «topyekûn savaşın» fanatik savunucularının, bütün özel çıkarlara karşı topyekûn bir acımasızlıkla davranmasının beklenilebileceği bir dönemde, Flick şirketiyle ilgili ve yürürlükteki üretim ilişkilerini bütünüyle aydınlatan iki olay oldu. 4

Mayıs 1940'ta bu Flick şirketlerinden biri, roketatar mermileri üretimiyle ilgili bir anlaşmanın pazarlığını sürdürüyordu bir devlet yetkilisiyle. Hükümet yetkilileri, şirket için bir adil kâr da düşünerek mermi başına 24 RM fiyat saptamışlardı. Ama şirket mermi başına 39,25 istedi. Sonunda, 37 RM üzerinde anlaşıldı; bu, mermi başına fazladan 13 RM kâr bırakıyor, yani 1943 sonuna kadar üretilen toplam mermi için yüzde 35 ya da bir milyon mark fazladan kâr sağlıyordu. Demek ki Nazi diktatörlüğüne rağmen 1. Dünya Savaşıyla İkincisi arasında çok büyük bir fark yoktur. Her ikisinde de neferler yurtları için öldüklerini sanıyorlar ve her ikisinde de aslında sanayi kırallarının fazla kârları için ölüyorlardı.

İkinci örnek daha da «güzel». Ordu kendisine ait bazı işletmeler kurmuştu; tabii, kamu fonlarından çekilen sermayeyle. Bu işletmeler, devletin kâra yüzde 30 ya da 35 oranında katılması karşılığında özel şirketlere kiralanıyordu genellikle. 1942'de Flick şirketi Donauwörth Makina Fabrikalarını devralmakta diretti. 31 Mart'ta Donauwoerth'in toplam varlığının pazar değeri 9.8 milyon RM'tı, ama muhasebe kayıtlarındaki değeri sadece 3,6 milyon RM'tı. Flick işletmeyi (en modern makinelerle donatılmış bir işletmeydi bu) yazılı değerine aldı. Klaus Drobisch bunun sağladığı karın 8 milyon RM'tan fazla olduğunu söylüyor (52).

Burada, siyasi kabuk soyulduğunda, sınıf egemenliğinin gerçek çekirdeği keşfedilmekte. Eğer Nazi devleti bütün silah işletmelerini sistemli olarak millileştirmiş olsaydı, eğer kâr marjlarını hiç acımadan yüzde 5 veya 6'ya indirmiş olsaydı, eğer, mesela, savaş için üretim yapan bütün şirketlerin yönetim kurullarının en azından yarısının devletin ve silahlı kuvvetlerin temsilcilerinden oluşmasında ısrar etseydi (bunların hepsi de, etkili bir savaş yönetimi için haklı olarak gerekli görülebilecek taleplerdir), bu devletin sınıf karakteri hakkındaki soru hiç olmazsa kısmen haklı olabilirdi. Ama veriler bunun tam tersi olan bir görünüm seriyor önümüze: bütün çıkarların büyük şirketlerin çıkarlarına vahşice tabi kılındığını görüyoruz. Ancak sermaye birikiminin gerekleri sözkonusu olduğunda, bu şirketlerin çıkarları uğruna barbarca savaşı yürütenler bile bu gereklere göre hareket etmekten kaçınamıyorlardı.

Hitler hareketinin 1930 Reichstag seçimlerindeki atılımından 30 Ocak 1933'de iktidarı ele geçirişine kadar giden tek tek aşama-

lara ilişkin olarak da çok açıktır ampirik veriler. İlk başta görece sınırlı bazı büyük iş çevrelerinin nasıl Nazileri çok geniş ölçüde finanse etmeye başladıklarını biliyoruz. Büyük kapitalistler ve büyük toprak sahiplerinde Hitler'e ve Nazi partisine (NSDAP) karşı tavır konusunda ne gibi kararsızlıklar ve görüş ayrılıkları olduğunu biliyoruz. Bu kararsızlığın (başka nedenler yanında) diktatör adayının ya hep ya hiç oyunundan ötürü nasıl arttığını biliyoruz, ama bu kararsızlığın işçi hareketinin pasifliği ve şaşkınlığıyla nasıl azaldığını da biliyoruz. Hitler'in kendi sol-avam kanadını bir kenara itmesinden ve 27 Ocak 1932'de Sanayi Kulübinde yaptığı konuşmada da ortaya koyduğu gibi, sanayiin efendilerine özel mülkiyetin korunacağına ve fabrikalarda «liderlik ilkesinin» uygulanacağına dair her türlü güvenceyi vermesinden sonra, büyük sermayenin 1931'de formülleştirilmiş olan ve otoriter bir devleti, ücretlerin çok büyük ölçüde düşürülmesini ve her ne pahasına olursa olsun Versay anlaşmasının değiştirilmesini amaçlayan programını nasıl lider adayının iktidara geliş programıyla özdeşleştirdiğini biliyoruz. Büyük sermaye ile Nazi partisi arasındaki bu bağlanmanın çeşitli bunalımlardan, örneğin, Nazi partisinin 1932'deki seçim yenilgisi ve bunun sonucu olan mali açmazlardan geçtiğini biliyoruz. Nihayet, Doğu Prusya'nın büyük toprak sahiplerine verilen sübvansiyonlarla ilgili skandaldan sonra Baron von Schroder'le 4 Ocak 1933'te Köln'de yapılan toplantının nasıl Weimar Cumhuriyetinin kaderini belirlediğini biliyoruz (54). Troçki'nin 1930-1933 yıllarındaki tahlilinin incelenmesi, bugün eldeki bilgilerin onun bu dramatik olaylara ilişkin değerlendirmesini doğru çıkardığını gösterir.

Önemsiz sayılamayacak tek bir konu kalıyor geriye. İşçi sınıfının birleşik hareketle Nasyonal Sosyalizmin ilerleyişini durdurma olanakları nelerdi? Ve bizzat bu birleşik hareket olanaklı mıydı? Bu tür sorularla ilgili veriler tabii ki ekonomik ilişkilerle veya küçük bir grup sanayi efendisinin tutumuyla ilgili verilerden daha dağınık olmakla birlikte, hem Sosyal Demokrat hem de Komünist işçiler ve tabandaki görevliler içinde, Hitler'e karşı ortak eylem için kuvvetli bir arzu bulunduğunu gösteren çok miktarda delil vardır. Hatırat ciltlerinden bazı bölük pörçük anılar dökülüyor: mesela, *Reichsbanner* (SPD savunma örgütü) «liderliğe» (bu kelime, belki de hiç bu kadar şeyleşmiş (reified) ve yabancılaştırıcı bir tarzda

kullanılmamıştı) mücadele istemek üzere haberciler gönderir; işçilerin kanının bir damlasının dökülmemesi gerekir gibi budalaca bir cevap alırlar (sanki Hitler'in zaferi, tam da Troçki'nin tahmin ettiği gibi, işçi kanının hem de oluk oluk akması anlamına gelmeyecekmiş gibi). Sosyal Demokratlarla Komünistler arasında ortak bir mücadele çizgisi bulmak için mahalli düzeyde gösterilen çabalar son saate kadar gittikçe artarken, liderlik, işçi sınıfı hareketinin korunması ve öz-savunması için en mütevazi stratejik planı bile ortaya koyamadan, Hitler'in iktidarı ele geçirişinden Reichstag yangınına ve bu provokasyondan Yetki Kanunu'na (Reichstag'ın Hitler hükümetine kendi feshini sunuşu) kadar sürekli bocaladı (55). Dönemin karabasanlarla ve vicdan azabıyla yüklü olan literatürü, durumu haklı çıkarmak amacıyla yazılmış olmasına rağmen, zamanın SPD, KPD ve ADGB (Genel Alman Sendikalar Federasyonu) liderliğinin acı bir ithamnamesi gibidir. Modern tarihte daha önce hiç bu kadar çok insan, bu kadar az kişinin hatasını bu kadar pahalı ödememiştir.

VI

Ama Troçki'nin faşizm teorisi geçmişin acımasız bir yargılanması değildir sadece. Bugüne ve de geleceğe bakarak yeni teorik hatalara karşı bir uyarı ve yeni tehlikelere karşı bir öğüttür.

Faşizmin özgül karakteri ancak emperyalist tekelci kapitalizmin çerçevesi içinde anlaşılabilir. Yarı sömürge ülkelerdeki otoriter hareketleri, sırf bir lidere bağlanıyorlar ya da taraftarlarına üniforma giydiriyorlar diye faşist olarak nitelendirmek saçmadır. Sermayenin en önemli kısmının yabancı ellerde olduğu ve ulusun kaderinin bu yabancı emperyalizmin hakimiyeti tarafından belirlendiği ülkelerde, kendi çıkarları için bu hakimiyetten kurtulmaya çabalayan yerli burjuvazinin hareketini faşist olarak nitelendirmek anlamsızdır. Bu tür bir hareketin faşizmle bazı yüzeysel benzerlikleri olabilir: aşırı milliyetçilik, lidere tapma, hatta bazan anti-Semitizm. Faşizm gibi, bu hareket de, kitle tabanını sınıfsızlaşmış ve yoksullaşmış küçük burjuvazi içinde bulabilir. Ama böyle bir hareketle faşizm

arasında, toplumsal ve ekonomik politika açısından belirleyici fark, modern toplumun iki belirleyici sınıfına, büyük sermaye ile işçi sınıfına karşı tavrını incelediğimiz zaman hemen ortaya çıkar.

Faşizm büyük sermayenin iktidarını sağlamlaştırır ve ekonomide de 'ona en yüksek kârları sağlar; işçi sınıfını ayrıştırıp parçalar ve örgütlerini ezer. Buna karşılık yarı sömürge ülkelerde, sık sık yanlış olarak «faşist» diye nitelenen yerli burjuvazinin milliyetçi hareketleri büyük sermayeye ve özellikle yabancı sermayeye bazı kalıcı ve ciddi darbeler indirirken işçiler için yeni örgütsel olanaklar yaratabilir. Bunun en iyi örneği Arjantin'deki Peronist harekettir; bu hareket işçi sınıfını ayrıştırıp parçalamak şöyle dursun, fabrika işçilerinin ilk kez sendikalarda genel örgütlenmesini mümkün kılmıştır; bu sendikalar günümüze kadar da ülkede önemli bir etki sağlamışlardır.

Bu sözde ulusal burjuvazinin yabancı emperyalizmle yerli kitle hareketi arasında manevra yapabilme yeteneğinin toplumsal ve tarihsel bakımdan sınırlı olduğu ve bu iki belli başlı kamp arasında sürekli olarak salınıp duracağı doğrudur. Sınıf çıkarları onu hiç kuşkusuz sonunda emperyalizmle ittifaka itecek ve kitle hareketinin yarattığı baskının yardımıyla bu emperyalizmden toplam artık değerin daha büyük bir parçasını koparmağa çalışacaktır; buna karşılık kitle hareketinin fazla güçlü bir yükselişi de kendi sınıf egemenliğini tehlikeye atacaktır. Elbette, 1965 Ekim'inden sonra Endonezyalı generaller örneğinde olduğu gibi, kitlelerden böyle bir kopuşun ve onların karşısına çıkışın, kanlı ve faşizme benzeyen bir baskı biçimini alması mümkündür. Gene de kavramlarda bir bulanıklığa meydan vermemek için iki süreç için arasındaki (emperyalist metropollerdeki faşizmle üçüncü dünyanın yarı sömürge ülkelerinde en kötü halde gerici bir askeri diktatörlük arasındaki) temel farkı iyice anlamalıyız.

Günümüzde «güçlü devlet» doğrultusundaki gittikçe daha belirgin eğilimle, «tırmanan» faşizm veya hatta «açık faşistleşme»yi birbirine karıştırmamak da önemlidir. Faşizmin kalkış noktası, sürekli vurgulandığı gibi, umutsuz ve yoksullaşmış bir küçük burjuvazidir. «Uzun ekonomik devrenin yirmi yıllık yükseliş çizgisinden» sonra Batı'nın hemen hiçbir emperyalist ülkesinde böyle bir umutsuz küçük burjuvazi yoktur. En fazlası, köylülüğün ve kentsel orta

sınıfların uçta kalan bir tabakası, yoksullaşma doğrultusundaki bir eğilimden etkilenmektedir. Ama, hiçbiri toplam nüfusda önemli bir ağırlığa sahip olmayan bu tabakaların bile, ticaret, hizmetler ve sanayide yeniden iş bulmaları çok zor olmamaktadır. Bugün 1918-1933 yıllarındakinin tersi olan bir süreç cereyan etmektedir. O dönemde, orta sınıflar proleterleşmeksizin yoksullaşıyorlardı; bugünse, yoksullaşmaksızın proleterleşiyorlar.

Küçük burjuvazinin genellikle müreffeh ve tutucu olduğu bir durumda, neo-faşizmin geniş bir kitle tabanı kazanması için nesnel bir neden yoktur. Zengin mülk sahipleri, devrimci işçilerle ya da radikal öğrencilerle sokak kavgası yapmazlar. Polisi çağırmayı ve «huzursuzluğun icabına bakması» için onu daha iyi silahlarla donatmayı tercih ederler. Umutsuz küçük burjuva unsurları örgütleyerek onları, sanayi bölgelerinin bütününü ve şehirleri tedhişe boğmak için kullanan faşizmle, hiç kuşkusuz şiddet ve baskı kullanan ve işçi hareketine ve radikal gruplara sert darbeler indirebilen ama işçi örgütlerini imha edemeyen ve işçi sınıfını ayrıştıramayan otoriter «güçlü devlet» arasındaki fark da işte budur. Almanya'da 1933'ten sonraki gelişmelerle, 1958'de «güçlü devlet»in kurulmasından sonra Fransa'daki gelişmelerin yüzeysel bir karşılaştırılması bile bu farkı açıkça ortaya çıkarır. İspanya'da da, 1939-1945 dönemindeki faşist diktatörlükle, polis ve askeri aygıt tarafından zaman zaman yapılan en keskin baskılara rağmen yükselen bir kitle hareketini bastırmaktan bütünüyle aciz olan günümüzün çürüyen «güçlü devleti» arasında yapılacak bir karşılaştırmadan sadece aynı sonuç çıkar.

Batı'nın emperyalist ülkelerinde yeni ve yakın bir faşizm tehlikesinin ortaya çıkması için ekonomik gelişmenin adamakıllı değişmesi gerekir. Elbette, gelecekte böyle bir değişiklik olmayacak demek değildir bu; hatta, olması da mümkündür. Ama bu değişiklik meydana gelene kadar, aslında mevcut olmayan bir faşizm tehlikesiyle büyülenmekten kaçınmak, neo-faşizmden daha az sözetmek ve büyük burjuvazinin «güçlü devlet» doğrultusundaki, yani ücretli işçilerin demokratik haklarının sistemli olarak kısıtlanması (olağanüstü hal kanunlarıyla, greve karşı kanunlarla, sendikasız grevlere verilen para ve hapis cezalarıyla, gösteri hakkının kısıtlanmasıyla, kitle haberleşme araçlarının devlet ve kapitalistler tarafından

yönetilmesi yoluyla, mahkemeye çıkarılmadan önce gözaltına alma sisteminin yeniden getirilmesi yoluyla v.b.) doğrultusundaki çok somut ve gerçek eğilimine karşı sistemli mücadeleye daha çok dikkat etmek daha doğru olur. «Tırmanan faşizm» savındaki hakikat çekirdeği, temel demokratik haklara karşı saldırının pasif ve politik olmayan bir biçimde kabullenilmesinin, daha sert saldırılar için iktidardakilerin iştahını açmaktan başka bir işe yaramayacağıdır. Eğer işçi sınıfı hareketi hiçbir direniş göstermeden yönetilmeyi kabul eder ve gücünün adım adım kendi ellerinden çekilip alınmasına ses çıkarmazsa, ekonomik durumdaki ilk keskin dönüşte, ortaya çıkan kurnaz bir serüvenci onu gerçekten ezmeye çalışmayı tasarlayabilir. Yıllardan beri süregelen ısrarlı günlük mücadelelerle hazırlanmamış bir direnç de, elbette son dakikada gökten düşmeyecektir.

Şu halde, bugün başlıca görev fiilen iktidarsız bir neo-faşizme karşı değil ama gerçekten tehditkâr bir «güçlü devlet»e karşı mücadele olduğu içindir ki, bulanık düşüncelerden kaçınmak son derece önemli. İlk sürtüşmeleri nihai kavganın başlangıcı ilan etmek ve (ister «tırmanan» ister «açık») faşizmin Paris'deki oldukça etkisiz CRS ile ya da Batı Berlin Polisinin döğüşken horozlarıyla özdeş olduğu izlenimini yaratmak, kitlelerin, bugünün çok daha ileri teknolojisiyle silahlanmış bir faşizmin ifade edeceği gerçekten *korkunç* tehlikenin farkına varmasını zorlaştırmak demektir. KPD liderleri de, 1930'la 1933 arasında, Brüning'i, Papen'i, Schleicher'i ve Hugenberg'i faşizmin vücut buluşu olarak nitelendirirken aynı ağır hatayı yapıyorlardı; bu da işçilerin, canavarın aslında pek o kadar da kötü olmadığı gibi bir sonuca varmalarına yol açtı.

Muhtemel bir yeni faşizmin tohumları, bazı emperyalist ülkelerde bilinçli olarak yaratılan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık hastalıklarında (siyahlara, renkli derilerle, yabancı işçilere, Araplara karşı, v.b.), Amerika Birleşik Devletleri gibi bir ülkede siyasi cinayete karşı artan bir kayıtsızlıkta (56), dünya sahnesinde her gün daha sık karşılaşılan «dostane olmayan gelişmelere» karşı duyulan akıl dışı öfkede ve radikal, uyumsuz azınlıklara karşı duyulan aynı ölçüde akıl dışı nefrette mevcuttur. Batı Almanya ve Batı Berlin'deki SDB (Sosyalist Öğrenci Birliği) göstericilerine sık sık, «Hepinizi gaz odasına tıkmalılar» diye haykırılmıştır; hem Batı Almanya'da hem

de Amerika'da «yasa ve düzen» taraftarlarının radikal göstericilere savurdukları beddualar arasında en sık raslananı, «layık olduğunuz yer toplama kampı» idi).

Profesör Habermas gibi başka konularda zeki ve liberal bir üniversite hocasının radikal öğrencilere, gelecekteki bir faşist terörün ilk muhtemel *kurbanları* olan gruplara, «sol kanat faşizmi» terimini yakıştırması talihsiz bir körlüktür. Yirmilerde ve otuzlarda olduğu gibi bugün de, faşizmin üreme alanı uyumsuz azınlıkların arasında değil, «Namus, şeref, sadakat» çığlıkları atan saygıdeğer kişilerin, dar kafalıların arasında aranmalıdır.

Dünya kapitalist ekonomisinin ani bir sarsıntı geçirmesi durumunda (bu, 1929-1933 yılları arasındakinin boyutlarında bir dünya ekonomik bunalımı biçiminde olmayabilir, çağdaş bütçelerin büyüklüğü ve enflasyon bu türden bir bunalımı uzak bir ihtimal yapmaktadır) bütün Batı Avrupa'da mevcut olan bu tohumların birdenbire yeni bir faşizm salgını biçiminde gelişmesi hiç de olanak dışı değildir. Ama Birleşik Amerika'da bu tehlikenn Batı Avrupa'dan çok daha büyük olduğunu gösteren birçok kanıt vardır. Avrupa'nın büyük burjuvazisi, faşizm deneyi ile daha önce zaten bir kere ciddi olarak yakmıştır parmaklarını. Bunun sonucunda, kıtanın bazı kısımlarında sahip olduğu herşeyi kaybetmiş, bazılarında da sınıf egemenliğini ancak son anda kurtarabilmiştir. Bu deney halk kitlelerinde de derin izler bıraktığı için maceraya tekrarlamaya teşebbüs etmesi daha da düşük bir ihtimaldir: yeni bir faşizmin birdenbire yükselen tehdidi hiç kuşkusuz en sert tepkileri yaratacaktır.

Bu bağlamda, Batı Avrupalı öğrenciler arasındaki gelişmeler iyi bir belirtidir. Öğrenci gruplaşmaları bu yüzyılın başından beri faşizmin zihnen hazırlandığı folluklar olmuşlardır. Faşist çetelerin ilk kadroları onların arasından çıkmıştır. 1920'lerin örgütlü grev kırıcıları, sadece Almanya'da değil 1926 Genel Grevi sırasında İngiltere'de de, onlardan kurulmuştur. Hitler Başbakanlık koltuğuna oturmadan çok önce üniversiteleri fethetmiştir. Ve Halk Cephesi'nin Fransa'da 1936 seçimlerini kazanmasından sonra da yarı faşist *Camelots du Roi* örgütleri Latin Quartier'de hüküm sürmeye devam etmişlerdir.

Bugün manzara kökten değişmiştir. Bütün Batı Avrupa ül-

kelerinde öğrenciler arasındaki esas eğilim aşırı sağa değil sola ve aşırı sola doğrudur. Öğrencilerden grev kırıcıları değil grev gözcüleri alınmaktadır ve fabrikalara, «kanun ve düzenin» kurulmasında işverenlere yardım etmek için değil, işçileri geç kapitalist «düzeni» sorgulamaya teşvik etmek için, işçilerin geleneksel kitle örgütlerinden çok daha radikal bir tarzda sorgulamaya teşvik etmek için gitmektedirler. Önümüzdeki yıllarda, bu gidişin pek değişmesi beklenemez. Birinci Dünya Savaşından sonra faşizm herşeyden önce bir gençlik ayaklanmasıyken, bugün Batı Avrupa'nın herhangi bir yerinde gençliğin geniş kesimlerinin aşırı sağ tarafından kandırılabileceğini gösteren pek az belirti vardır.

Avrupa'da bundan sonraki dalga sola ve aşırı sola doğru olacaktır; her zaman kitle hareketinin birkaç yıl ilerisinde olan gençliğin sismografıyla da görülmektedir bu. Fransa'daki Mayıs 1968 olayları da sadece bir başlangıçtır. Ancak bu hareket başarısızlığa uğrayıp geri çekilir ve gençliğin hayal kırıklığı ekonomideki bir sarsıntıyla raslaşırsa, faşizmin bir ölçüde başarı şansı olabilir.

Amerika'da da, 1918'den beri her yerde yaşanan aynı diyalektik ritmde gelişme beklenebilir. Geç kapitalist toplum derinden sarsıldığı zaman, sarkaç daima önce sola gider, ancak işçi sınıfı hareketi başarısızlığa uğradıktan sonra sağın vakti gelir. Ama Amerika'nın büyük burjuvazisi Batı Avrupa'dakinden daha dengesiz ve dolayısıyla da daha barbardır, çünkü şimdiye kadar göze aldığı risklerden hiçbir zarar görmemiştir. Bu yüzden ye hep ya hiç politikasının doğal sınırlarına ilişkin olarak içgüdüsü daha az gelişmiştir ve Amerikan nüfusunun geniş kesimlerinin politika dışı geleneğinde, bir faşist maceracıya Avrupa'dan çok daha büyük bir başarı şansı (ekonomik durumdaki bir dönüş ve radikal kanadın ülkeyi sosyalizme götürme fırsatını kaçırması halinde) verecek bir aşırı sağ tutuculuğu haznesine sahiptir. Artan şiddet, patlayıcı ırk sorunu, ve bazı emperyalist çevrelerin cüretkarlığı, faşizm türünden bir gelişimi Atlantiğin Amerika kıyısında daha belirgin bir eğilim haline getirmektedir (57).

Böyle bir faşizmin sadece insan kültürünün devamına değil, ama insan soyunun fiziki varoluşuna yönelteceği korkunç tehlikenin üzerinde uzun boylu durmaya gerek yok. Hitler'in 1944'te bugün Amerika'nın sahip olduğu nükleer silahlara sahip olması halinde

meydana gelebilecekleri düşünebiliyoruz. John Birch Cemiyeti'nin ve Minutemen'in aşırı sağcı taraftarları daha şimdiden «Kızıl olmaktansa ölmek daha iyidir» diyorlar. Eğer, dünyanın geri kalan bölgelerinde yıkıldıktan sonra da «kendi» tekelci kapitalist toplumlarını korumak için sürdürdükleri bir ölüm kalım mücadelesinin en son evrelerinde, Amerikan büyük sermayesi, politik iktidarı iyiden iyiye akıl dışı kimselere verirse, bütün insanlık için öldürücü bir durum çıkacaktır ortaya. Yirmilerin sonunda ve otuzların başında devrimci Marksistler, faşizme karşı ve Avrupa bunalımının sosyalist çözümü için mücadelenin, dünyanın bu bölümünde ilerleyen barbarlığa karşı mücadele olduğu biçiminde bir uyarı yapabilmişlerdi. Önümüzdeki yıllarda da, bir sosyalist Amerika için mücadele bütün insanlık için bir ölüm kalım kavgası olabilir.

Bu nedenle Troçki'nin dikkatli tahlilleri ve kulak asılmamış çağrılarının güncel bir önemi vardır. Çünkü tekelci kapitalizm varolduğu sürece, aynı tehlike, çok daha korkunç bir biçimde ve daha gayrı insani bir barbarlıkla, bir kere daha ortaya çıkabilir.

Başlarken, bu kitabın okurunun Troçki'nin tahlillerindeki ustalıkla hayretten donakalacağını söylemiştik. Ama bu yazıların incelenmesi hayranlıktan çok öfke ve kızgınlık doğuracaktır. Troçki'nin ihtarlarına kulak vermek ve tehlikeyi savuşturmak ne kadar kolay olabilirdi! Çıkaracağımız ders bu olmalıdır: zamanında ve başarıyla mücadele etmek için düşmanı tanımak. Alman felaketi tekrarlanmak zorunda değildir. Ve tekrarlanmayacaktır.

30 Ocak 1969

NOTLAR :

(1) "Hesaplaşılmamış geçmiş", hiç kuşkusuz, Batı Almanya'da faşistlerin iktidarı ele geçirmesini mümkün kılan toplumsal ilişkilerin hâlâ varolması olgusuna bağlıdır. Bu nedensel bağlantıyı açığa çıkarmadan faşist barbarlığın kökenlerini açıklamak olanaksızdır. Batı Alman sermayesinin restore edilen egemenliği sınıf egemenliğini oluşturduğu sürece, bu kökenlerin açıklanmasının üniversite ve orta öğrenimi biçimlendirmesini bekleyemeyiz. Geçmiş, iyice açıklanamadığı (ya da açıklanamayacağı) için de, "üstesinden gelinemez".

(2) Bu alandaki en son yayınlara bakın; bunlardan bir kaçı: Ernst Nolte'nin 500'ü aşkın sayfalık eseri, **Theorien ueber den Faschismus,** Köln - Berlin, Kiepenheuer und Witsch, 1967; Wolfgang Abendroth (Yyn), **Faschismus und Kapitalismus,** Frankfurt, Europaeische Verlagsanstalt, 1967, August Thalheimer, Otto Bauer, Herbert Marcuse, Arthur Rosenberg ve Angelo Tasca'nın faşizmin tabiatı üzerine metinlerinin derlemesi, **Faşizm ve Kapitalizm,** Suda Yayınları; Walter Z. Laqueur ve George L. Mosse (Yyn.) **International Fascism, 1920 - 1945,** New York, Harper and Row Publishers, 1966, faşizmle ilgili makaleler derlemesi.

(3) Meselâ, Batı'da "totaliterlik teorisi"nin tutunmasının yükselen ve alçalan dalgalarını soğuk savaşın med ve cezriyle karşılaştırmak ilginç olacaktır. Aradaki bağlantı, sadece uzun vadede değil, ama kısa vadedeki devrevi bağlantı da (meselâ, Berlin duvarının kurulmasından 1962 Küba bunalımına kadar, soğuk savaşın devrevi bir yoğunlaşma dönemi) belirgindir. Bunun karşıtı olan "yakınlaşma (bir noktada birleşme - çn.) teorileri" de aynı türden bir incelemeye tabi tutulabilir.

(4) Bu bilânço çıkarılırken düşünülmesi gereken öteki sonuçlar arasına şunlar da katılmalıdır: Hitler'in iktidarı ele geçirmesinin Sovyetler Birliği'nde Stalin'in iktidarının pekişmesindeki ve Sovyet devlet yapısının en aşırı biçimiyle bürokratik çarpıtılmasında-

ki etkisi, ya da faşizmle Stalinizm arasındaki etkileşmenin Batı Alman işçi hareketinin gelişmesi üzerindeki ve İkinci Dünya Savaşından sonra Doğu Avrupa'da sosyalizmin zorunlu kuruluş şartları üzerindeki etkisi, v.b.

(5) Meselâ, **Das Argument**'in 41'inci ve 47'inci sayılarında Tim Mason'la Eberhard Czichon arasındaki tartışma, Aralık 1966 ve Temmuz 1968. Ne yazık ki, mekanik Marksistler de aynı türden hatalar yapıyorlar. Aşağıda buna ayrıntılı olarak bakacağız.

(6) Bk. Arthur Schweitzer, **Big Business in the Third Reich,** Bloomington, İndiana University Press, 1964. Tim Mason da aynı kavrama dayanmaktadır — bu kavramı şiddetle reddedenlerin arasında Eberhard Czichon, Dietrich Eichholz ve Kurt Gossweiler de vardır. David Schoenbaum, Nazi devletini, "iktidardan yoksun bırakılmış" ekonominin tümüyle tabi kılındığı saf bir politik iktidar yapısı olarak yorumlamaya çalışan burjuva düşüncesinin tipik bir örneğini vermektedir. **Hitler's Social Revolution,** London, Weidenfeld and Nicholson, 1966.

(7) Bu bağlamada, bk., Franz Neumann, **Behemoth - The Structure and Practice of National Socialism, 1933 - 1944,** New York, Farrar, Straus and Giroux, Inc., 1963.

(8) Rosa Luxemburg'un **Accumulation of Capital** (Sermaye Birikimi) adlı eserinin son bölümü, emperyalizm çağında militarizmin ekonomik kökenlerinin ilk klasik ön-incelemesidir. (Accumulation of Capital, New York, Monthly Review Press, 1964). Özellikle Alman ve Amerikan emperyalizmi hakkındaki daha yeni araştırmalar için şu kitap ve yazılara bakılabilir: Fred J. Cook, "Juggernaut, the Welfare State", **The Nation,** 20 Ekim 1961; Paul Baran ve Paul Sweezy, Tekelci Kapitalizm, Ankara, Doğan Yayınevi, 1970, bölüm 7; George F. W. Hallgarten, **Hitler, Reichswehr und Industrie,** Frankfurt, Europaeische Verlagsanstalt, 1955; ve Harry Magdoff, Emperyalizm Çağı, Ankara, Odak Yayınları, 1974.

(9) Başka eserlerin yanında, Wolfgang Birkenfeld, **Geschihte der Deutschen Wehr-und Rüstungswirtschaft,** Boppard a/R.H. Boldt, 1966, özellikle General Thomas tarafından kaleme alınmış bir muhtıraya bakılabilir.

(10) Bir savaş ekonomisinin belli bir noktanın ötesine geçtikten sonra yol açtığı artan "disaccumulation"u (sermayenin imhasını) anlatmak için "küçülen yeniden üretim" kavramını kullandık. Bk. Ernest Mandel, Marksist Ekonomi El Kitabı, İstanbul, Suda Yayınları, 1975, Cilt II, bölüm 10.

İngiltere ve özellikle de Japonya örnekleri bu olgunun sadece faşist devletlerle sınırlı olmadığını gösteriyor. Bu akıl dışı durumun "akla uygun" çekirdeği, bütün savaşlar gibi emperyalist savaşlara da kazanma niyetiyle ve yenilen hasmın kesesinden bütün sermaye kayıplarının fazlasıyla geri alınacağı düşüncesiyle girilmesi gerçeğinde yatar.

(11) Nolte, a.g.e., s. 38, 54, vb.; Leon Troçki, "Nasyonal Sosyalizm Nedir?", bu ciltte.

(12) Nolte, a.g.e., s. 21.

(13) Rene Remond, **La droite en France de 1815 a nos jours,** Paris, Aubier, 1963, ve Jean Plumene, Raymond Lasierra, **Les fascismes francais, 1923 - 1963** gibi çabalar Fransa'ya ilişkin olarak bu görüşe bağlı kalıyorlar. Laqueur ve Mosse (Yyn.)'de, a.g.e., Eugene Weber benzer bir tezi savunuyor, s. 105, 123, vb. Oysa daha 1938' de Daniel Guerin, ulusal farklılıklara rağmen İtalyan ve Alman faşizmlerinde ortak olan yönleri ortaya çıkarmıştı. Faşizm ve Büyük Sermaye, İstanbul, Suda Yayınları, 1975.

(14) Hitler'in iktidarı ele geçirişini ve Musevilere karşı antisemitik tedbirleri adım adım genişletmesini izleyen Üçüncü Reich'daki mülkiyet ilişkilerindeki kaymaların azlığı, "Yahudi büyük sermayesinin" aslında bir efsaneden başka bir şey olmadığının yeterli kanıtıdır. Aynı şey bugün Amerika için de geçerlidir. Bk., Ferdinand Lundberg, **The Rich and Super Rich,** New York, Lyle Stuart, 1968, s. 297 - 306.

(15) Bu konudaki ilk Marksist teoriler için bk. Otto Bauer, **Zwischen zwei Weltkriegen?,** Bratislava, Eugen Prager Verlag, 1936 ve Guerin, a.g.e., s. 27 - 53. Guerin'in eseri Fransızca'da ilk olarak 1938'de yayımlandı.

(16) Nolte, a.g.e., s. 54.

(17) Charles Bettelheim, L'economie allemande sous le nazisme, Paris, Riviere, 1946, s. 212.

(18) Burjuva ideologlarının burjuva toplumunun yakın tarihiyle ilgili garip unutkanlıkları her zaman şaşırtıcı olmuştur. İlk sanayi devriminden beri iki yüzyıl boyunca, Batı Avrupa'daki devlet biçimleri, politik tarihinin incelenmekte olduğu ülkeye bağlı olarak, aristokratik monarşi, halk oyuna dayanan Sezarizm, tutucu - liberal parlamenterizm (nüfusun yüzde 10'u, hatta bazan yüzde 5'inden de azı, oy hakkına sahipken) ve kesin otokrasi arasında oynamıştır. Büyük Fransız devrimindeki kısa bir zaman aralığının dışında, genel, eşit oy hakkına dayalı parlamenter demokrasi he-

men her yerde liberal burjuvazinin değil işçi hareketinin mücadelelerinin ürünü olmuştur.

(19) "Ekonomik iktidar, politik iktidar da demektir. Ekonomi üzerinde egemenlik devlet gücü üzerindeki egemenliği de getirir. Ekonomik alandaki temerküz derecesi ne kadar büyükse, devlet üzerindeki hakimiyet de o kadar sınırsızdır. Devlet gücünün bütün araçlarının bu kesin bütünleşmesi, devletin gücünün en yüksek düzeye ulaşması, devletin ekonomik iktidarın korunması için aşılamaz araç olarak ortaya çıkması demektir... Mükemmelleşmiş biçimiyle finans kapital, sermaye oligarşisinin elindeki ekonomik ve politik iktidarın en yüksek aşaması demektir. Sermayenin kodamanlarının diktatörlüğünün tamamlanması demektir." Rudolf Hilferding, **Das Finanzkapital,** (1909), Vienna, Verlag der Weiner Volksbuchhandlung, 1923, s. 476.

(20) Bu durum, trajik ölümünün eşiğinde Hilferding'i, Nazi Almanyasının artık kapitalist bir toplum olmadığı, iktidarın totaliter bir bürokrasinin elinde bulunduğu gibi yanlış bir sonuca götürdü. Bu aldatıcı kavram, Burnham'ın "şirket yöneticileri (managers) çağı" teziyle çağdaştı.

(21) Ama gene de, her zaman kapitalizmin sadece **belirli** biçimlerine ("faiz esareti", büyük mağazalar, v.b.) saldıran **belirli** bir demagoji biçimidir bu. Özel mülkiyetin kendisi ve işletme içinde müteşebbisin hakimiyeti, hiçbir zaman tartışma konusu yapılmaz.

(22) Eğer bu böyle olmaz ve işçiler savaşma istek ve yeteneklerini korurlarsa, faşizmin iktidarı ele geçirişi çok güçlü bir devrimci patlamanın arifesi haline gelebilir. İspanya'da 1936'daki faşist askerî darbeye, işçilerin devrimci bir ayaklanmasıyla, birkaç gün içinde bütün büyük şehirlerde ve sanayi bölgelerinde faşistleri ezici bir askerî yenilgiye uğratan ve ülkenin azgelişmiş, tarımsal bölgelerine çekilmek zorunda bırakan bir ayaklanmayla karşılık verildi. Hemen hemen üç yıl süren çetin bir iç savaştan sonra faşistlerin nihayet iktidara gelebilmiş olmaları gerçeği ise hem uluslararası etmenlere hem de sol liderliğin partiler ve devlet içinde oynadıkları talihsiz ve ağır sonuçlara yol açan role bağlıdır. Bu liderlik, işçi sınıfını Temmuz 1936'da başarılı bir şekilde başlamış olan sosyalist devrimi hızla sonucuna ulaştırmaktan, tamamlamaktan alıkoydu ve özellikle, köklü bir toprak reformu uygulamayı ve Fas'ın bağımsızlığını ilân etmeyi reddettiği için, bu liderlik Franko'nun, geri köylülük ve Kuzey Afrikalı paralı askerler içindeki son iktidar tabanını altından çekmeyi başaramadı.

(23) Başka kaynakların yanında Guerin, a.g.e., s. 198 - 242'ye de bakılabilir.

(24) Bonapartizm'le faşizm arasındaki farklılık aşağıda incelenecektir.

(25) Daha **Komünist Manifesto**'da Marx ve Engels, tutucuların karşı tepkisine komünistlerin fırsat yarattığı yolundaki liberal görüşle alay etmişlerdi. Eğer kötü "sosyalistler" olmasaydı liberal anayasal rejimler her yerde yerleşirdi şeklindeki tez, 1848 Devrimi sırasında durmadan tekrarlanmıştı. Sosyalistler burjuvaziyi korkuttular ve irticanın kucağına dönmesine yol açtılar, deniyordu. Büyük Fransız Devriminden sonra da tutucular liberallere karşı aynı türden bir tez ileri sürmüşlerdi: Eğer Konvansiyon'un ve III. Yılın "radikal sol" anayasasının aşırılıları olmasaydı, monarşi asla yeniden kurulamıyacaktı. Besbelli, güneşin altında yeni hiçbir şey yok.

(26) Giovanni Zibordi, "Der Faschismus, als antisozialistische Koalition", Nolte, a.g.e. içinde, s. 79 - 87.

(27) Filipo Turati, "Faschismus, Sozialismus und Demokratie", Nolte, a.g.e. içinde, s. 143 - 155.

(28) Angelo Tasca, **Nascita e Avvento des Fascismo,** Firenze, La Nuova İtalia, 1950; İngilizce baskısı, **The Rise of Italian Fascism, 1918 - 1922,** London, Methuen, 1938.

(29) Başka kaynakların yanında, Hendrik De Man, **Sozialismus und National - Faschismus,** Potsdam, A. Prosse Verlag, 1931; Severing'in hatıratı, **Mein Leben sweg, Bd. II: Im Auf und Ab der Politik,** Köln, Greven Verlag, 1950; Otto Braun'un hatıratı, **Von Weimar zu Hitler,** New York, Europa Verlag, 1940; v.b.
Otto Braun, 20 Temmuz 1932 Papen darbesi sırasındaki sefil teslimiyetini, ekonomik bunalımın ve milyonlarca işsizin olduğu bir durumda, oniki yıl önce Kapp darbesine karşı başarıyla gerçekleştirilmiş olana benzeyen bir genel grevin olanaksız olduğu savıyla mazur göstermeye çalışmıştır. Ama unuttuğu, Kapp darbesi sırasında da Alman ekonomisinin derin bir bunalım içinde oluşudur. Ama esas ilginci, işveren dernekleri ve gerici politikacılar, Otto Braun'un iddialarının tam tersine, bir genel grevden ciddi olarak korkuyorlardı. Metal İşçileri Sendikasının resmî tarihi de özellikle belirtiyor bunu: 20 Temmuz 1932'de "İşçi sınıfı bir hareket işareti için boş yere bekliyordu". **Funfundsiebzig Jahre Industriegewerkschaft,** Frankfurt, Europaeische Verlagsanstalt, 1966, s. 279. En saçması da, Braun'un, Reichswehr'le karşı karşıya ka-

lacağı için bir işçi ayaklanmasının yenilgiye mahkûm olduğu tarzındaki tezidir. Sanki pasif teslimiyet çok daha yıkıcı bir yenilgiyle aynı şey değilmiş gibi!

(30) Bu konuda çok sayıda belgeler için bk. Theo Pirker, **Komintern und Faschismus, 1920 - 1940,** Münih, Deutsche Verlagsanstalt, 1965. 1930'la 1933 arasındaki döneme ait resmî Komintern ve KPD yayınlarının incelenmesi, gene de, en açık kanıtları verecektir.

(31) "Sosyal faşizm" teorisinde Sosyal Demokrat liderliğin nesnel rolü (elbette, son dönem burjuva toplumundaki statükoyu koruma ve dengeleme eğiliminde olan bir etken) Sosyal Demokrasinin kitle tabanından ve özgül biçiminden keyfi olarak tecrit edilir; öte yanda, Halk Cephesi teorisindeyse, kitlelerin anti faşist istemleri ve kendilerini faşizm tarafından yokedilmekten korumak için Sosyal Demokrat liderlik üzerinde yaratılan baskı, aynı ölçüde keyfi bir biçimde, son dönem kapitalizminin yapısal bunalımının bütünsel çerçevesinden tecrit edilmektedir. Birincisinde, kitleler parçalanarak hareketsiz bırakılmakta, ikincisinde ise, Halk Cephesi politikasının "liberal" burjuva ortağı gözetilerek kitleler belirleyici bir şekilde frenlenmektedir. Sarkaç, doğru tavırdan, yani **işçilerin** (açık, anti kapitalist bir nesnel dinamiği olan) eylem içindeki birliğinden hiç geçmeden, sol oportünist sapmadan sağ oportünist sapmaya savrulur.

(32) 1950'lerin sonunda bile, KPD'nin 1930'dan 1933'e kadarki politikasının aklanması için umutsuz bir çaba gösterildi. Başka kaynakların da yanında, bk. **Recherches internationales a la lumiere du marxisme** dizisinde yayınlanan "Les origines du fascisme" adlı broşür, Paris, Editions La Nouvelle Critique, no. 1, 1957.

(33) **Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung,** Berlin, Dietz - Verlag, 1966, Bd. IV, s. 168, 171, 206, 239, 288, 303, 330, 312 v.b. Bu herşey olup bittikten sonra yapılan eleştiri hemen her konuda Troçki'nin haklı olduğunu kabul ediyor; tabii hiç adından sözetmeden!

(34) Nolte, a.g.e., s. 55, 66 v.b.; Harold Laski, **Reflections on the Revolution of Our Time,** London, Allen and Unwin, 1943.

(35) Bu zorunluluğun derin köklerini araştırmak ilginç olacaktır. Bu nedenlerin sadece kitle terörü yoluyla işçi sınıfının ayrıştırılmasını ("normal" bir baskı aygıtı bunu gerçekleştiremez) garantilemekte değil, aynı zamanda üretim araçlarının özel mülkiyetine dayalı bir üretim tarzının tabiatının kendisinde yattığına inanıyoruz. Çünkü böyle bir üretim tarzı her zaman, içinde bir reka-

bet öğesi taşır; bu rekabet içinde de çeşitli firmaların doğrudan temsilcileri, sınıfın (daha doğrusu, sınıfın belirleyici tabakalarının) ortak çıkarlarına ancak pazarlık ve çelişkili özel çıkarların karşılıklı tavizleri yoluyla yaklaşabilirler. Eğer ortak çıkar dolaysız ve merkezi bir biçimde ifade edilecekse, yani, uzun tartışmalar ve çetin pazarlıklar olmadan ifade edilecekse, ortak çıkarı temsil eden kurumun özel çıkarların da aynı zamanda savunulmasından ayırılması, yani, büyük sermaye ile politik liderlik arasındaki kişisel birliğin ortadan kaldırılması gerekir. Burjuva toplumunun bunalım zamanlarında, hem aceleci gençlik döneminde hem de kudurgan ihtiyarlığında, politik feragat eğilimi buradan gelir.

(36) Robert A. Brady de aynı türden bir hatayı kendi kitabında yapıyor, **The Spirit and Structure of German Fascism,** New York, Viking Press, Inc., 1937.

(37) Ignazio Silone, **Der Faschismus-Seine Entstehung und Seine Entwicklung,** Zurich, Europa Verlag, 1934, s. 32, 46, 52, vb.

(38) A.g.e., s. 276.

(39) August Thalheimer, "Über den Faschismus", Abendroth (Yyn.), a.g.e., Suda Yayınları, s. 41 - 71; Bauer, a.g.e., s. 103 - 138.

(40) Sorunun bu yönü, Rüdiger Griepenburg ve K. H. Tjaden tarafından da **Das Argument**'in Aralık 1966 tarihli 41. sayısında yayımlanan "Faschismus und Bonapartismus" adlı yazıda vurgulanmıştır, s. 461 - 472 (Birikim Dergisi, 6. sayısında yayımlandı).

(41) Bauer, a.g.e., s. 104.

(42) A.g.e., s. 120.

(43) Arthur Rosenberg, **Geschichte der Weimarer Republik,** Frankfurt, Europaeische Verlagsanstalt, 1961, s. 211.

(44) Bettelheim, a.g.e., s. 210.

(45) Jürgen Kuczinsky, **Die Geschichte der Lage der Arbeiter in Deutschland, Bd. II: 1933 bis 6946,** Berlin, Verlag die freie Gewerkschaft, 1947, s. 125, 199, 154.

(46) Neumann, a.e.g., s. 435. Bu şartlarda Tim Mason'un 1936'dan sonrası için iddia ettiği "politikanın önceliği"ne örnek olarak Hitler hükümetinin, iki yıl süreyle (1936 güzüyle 1938 yazı arasında) işçilerin işyeri değiştirme özgürlüğünü kısıtlamayı ve azami ücreti saptamayı "başaramamasını" göstermesi soğuk bir şaka gibi oluyor. "Politik liderlik her iki tedbiri de uygulamayı reddetti, çünkü işçi sınıfının maddî çıkarlarına karşı alınan böylesine köklü tedbirler, işçileri Nasyonal Sosyalizm için eğitmek gibi si-

yasî bir görevle bağdaşmazdı". Mason, "Das Primat der Politik", **Das Argument,** No. 41, Aralık 1966, s. 485.

Çok fazla şey ispat etmek isteyen kişi sadece kendi yanlışlığını ispat eder. Herhalde Tim Mason, burada asıl önemli ve belirleyici olan noktanın bu tedbirlerin iki yıl süreyle ertelenmiş olması değil, "ulusal birliğe" hiç olmazsa demagoji ile bağlı olan bir rejimin, işyeri değiştirme özgürlüğünü kaldıracak kadar kendi işçi sınıfının böylesine apaçık bir kısmî köleleştirilmesini gerçekleştirmeye karar vermiş olması ve büyük sermayenin "silahlanmanın getirdiği korkunç artık kârları" cebine indirmesine izin vermesi olduğunu göremiyor. Ama, "politik liderliğin" çıkarlarının tekelci sermayenin çıkarları karşısında gerilemek zorunda kaldığını, aslında "politikanın önceliğinin" değil "tekelci sermayenin önceliği"nin sözkonusu olduğunu tam da bu ispat etmiyor mu?

(47) Neumann, a.g.e., s. 613; Bettelheim, a.g.e., s. 63.

(48) Neumann, a.g.e., s. 601, 591.

(49) Mason, a.g.e., s. 482, 487, 484.

(50) Yeniden - özelleştirme konusunda bk., Bettelheim, a.g.e., s. 112; Neumann, a.g.e., s. 297. Gelsenkirchen olayına, bu olayın ağır sanayiin daha geniş kesimlerinin Hitler kampına çekilmesindeki önemine ve Vereinigte Stahlwerke'nin yeniden özelleştirilmesine ilişkin olarak bk. Hallgarten, a.g.e., s. 108 - 113; Kurt Gossweiler, "Die Vereinigten Stahlwerke und die Grossbanken", **Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte,** 1965, kısım IV, Berlin, Akademie Verlag, s. 11 - 53.

(51) Bu bağlamda, Tim Mason'un, asıl belirleyici olanın "bir politik iradenin oluşması" ve "Nasyonal Sosyalist liderliğin iç ve dış politikasının ekonomik hakim sınıflar tarafından belirlenmekten gittikçe uzaklaşmış ve bağımsızlaşmış" olması yolundaki iddiasına bir kez daha dönmek istiyoruz.

Burada canalıcı kelime, "belirlenmekten" kelimesidir. Aslında burada devlet ve toplumun Marksist yorumuna karşı değil bu yorumun mekanik bir bayağılaştırılmasına karşı bir tavır var. Marksizm, temel ile üstyapı arasında mutlak bir özdeşlik olmadığını, iş bölümünün sonucu olarak her iki düzlemin de kendi içsel mantığına sahip olduğunu ve böylece sınıflı toplumların yalnız din ve felsefeden değil devlet ve ordudan da **bir ölçüde** bağımsız olduğunu belirtir. Önemli olan, bir grup bankacının ya da büyük sanayicinin hükümet başkanının ve askerî liderlerin kararlarını doğ-

rudan doğruya "dikte edip etmediği" değil, bu kararların finans kapitalle büyük sanayinin sınıf çıkarlarına uyup uymadığı ve (bu kararların - çn.) ancak mevcut üretim tarzının savunulmasının içkin mantığı açısından kavranabilir olup olmadığıdır.

Tim Mason, Nazi partisinin doğmasından çok önce, militarizm ve savaşın tekelci kapitalizmde zaten bu özerkliği büyük ölçüde elde etmiş olduğu gerçeğini atlıyor. Gerçekte, bütün bu "politikanın önceliği" kavramı Birinci Dünya Savaşını çevreleyen şartlardan doğmuştur. "1939'da Polonya'ya, 1940'da da Fransa'ya yapılan saldırıların, hakim sınıfın topyekûn anlayışının değişmez parçaları olmadığını gösteren belli işaretler var," diyor Mason, ("Primat der Industrie? Eine Erwiderung," **Das Argument**, No. 47, Temmuz 1968, s. 206). Aynı şeyi Churchill'in Birinci Dünya Savaşındaki Çanakkale macerası için, Verdün için, çok büyük maddî kayıplar getiren başka muharebeler için ve hatta Birinci Dünya Savaşının kendisi için de ileri süremez miyiz (bugünden geçmişe baktığımız vakit)?

Savaşın çok büyük kayıplarına katlanmak ve bir sosyalist devrime yol açmak yerine Sırbistan'la Bosna arasında domuz ihracına, Almanya ile İngiltere arasında da Orta Doğu'ya girişe ilişkin tartışmalarda bir anlaşmaya varmak büyük sermayenin "çıkarlarına" daha uygun olmaz mıydı? Saraybosna ve Belçika'nın işgaliyle ilgili kararları verenler işveren dernekleri ya da Deutsche Bank'ın idare meclisinden çok, diplomatlar, imparatorluk kliği ve hepsinden çok da Genel Kurmayın üyeleri değil miydi? Bununla birlikte, militarizm, emperyalist çatışmalar, militarist - nasyonalist ideoloji, silah yarışı, Almanya'nın hammadde yoksunluğu, v.b., bütün bunlar, gene de belirli bir ekonomik ve toplumsal yapının kaçınılmaz ürünleri ve de savaşın en sonda anılabilecek sebepleri değil midir? Deutsche Bank'ın yayılma çabaları bütün bunların temelinde yatan şey değil miydi? Ve savaşın hedefleri, silâh yarışının bu temel nedeniyle sıkı sıkıya bağlı değil miydi? Nazi sisteminin tekelci kapitalist - emperyalist tabiatı hakkındaki Marksist tez iste bu anlamda alınmalıdır, yoksa savaşın doğrudan yönetiminde büyük bankacıların Ordu Genel Kurmayından daha etkili oldukları şeklindeki dar, mekanik anlamda değil (bu Birinci Dünya Savaşında da böyle olmamıştı zaten).

Dietrich Eichholz ve Kurt Gossweiler, bu bağlamda I. G. Farben'in müdürlerinden ve yönetim kurulu üyelerinden Carl Krauch diye birinin anlamlı bir sözünü aktarıyorlar. 28 Nisan 1939'da Krauch şöyle demiş: "Bütün dünyanın kuşattığı bir kale olan Al-

manya'nın politik ve ekonomik durumu, 1914'te olduğu gibi bugün de, muharebeler başlamadan önce öldürücü bir darbe indirmek üzere bir savaş kararının derhal alınmasını gerektiriyor." (**Das Argument,** No. 47, Temmuz 1968, s. 226). Tekelci sermayenin belirleyici çevrelerindeki hakim zihniyet buydu. Daha sonra bunun Wilhelm çağının büyük burjuvazisinin zihniyeti kadar (ve diğer çeşitli emperyalist çevrelerin benzer zihniyeti kadar) "akıl dışı" olduğunun ortaya çıkması, genel olarak emperyalist savaşların ve tekelci kapitalizmin kendisinin, burjuva toplumunda doğuşundan beri varolan "akılcılaştırılmış akıl dışılığı" son derece yoğunlaştırdığını kanıtlar sadece.

(52) Klaus Drobisch, "Flick - Konzern und faschistischer Staat 1933 - 1939", **Monopole und Staat in Deutschland 1917 - 1945,** Berlin, Akademie Verlag, 1966, s. 196.

(53) Bununla ilgili çok sayıda kaynak var. Etkili bir tasviri Hallgarten veriyor, a.g.e., s. 104.

(54) Bu konuyla ilgili kaynaklar da özellikle geniştir. Ötekilerin yanında, bk., H. S. Hegner, **Die Reichskanzlei von 1933 - 45,** Frankfurt, Verlag Frankfurter Bücher, 1959, s. 33; Allan Bullock, **Hitler: A Study in Tyranny,** London, Penguin Books, 1962, s. 196, 243. William L. Shirer, **Nazi İmparatorluğunda,** en önemli tanıklıkların ve özellikle Meissner'inkinin bir özetini verir ve önemli bir bibliyografya sunar. **The Rise and Fall of the Third Reich,** New York, Siman and Schuster, inc., 1960, s. 175, 1181. (Türkçe' de **Nazi İmparatorluğu** adıyla Ağaoğlu Yayınları'nda çıktı - çn.)

(55) Çok geniş hatırat edebiyatından yalnız Heine Brandt'ınkinin adını veriyoruz, Heine Brandt, **Ein Traum der nicht entföhrbar war,** Münih, Paul List Verlag, s. 83.

(56) Son yıllarda Amerika'da öldürülen politik liderlerin listesi ne yazık ki, Weimar dönemini çok andırmaktadır. Malcolm X., Martin Luther King, John F. Kennedy, Robert Kennedy ve Kara Panter Parti liderleri bu listeden örneklerdir.

(57) Son bir kaç yıldır artık başlamış olan bu kutuplaşma sürecinde sağ - kanat aktivizminin gerilemekte olduğunu hatırlamak gerekir. Amerika'da da gençliğin politik bakımdan hareketli kanadı büyük ölçüde sola eğilimlidir. Çatışmalar Batı Avrupa'da da olduğu gibi, solcu ve sağcı aktivistler arasında değil solcu eylemcilerle polis arasında geçmektedir. Amerikan nüfusunun orta tabakalarının görece refahı ve bununla birlikte giden tutuculuk, hiç kuşkusuz bu olguyla ilgisiz değildir.

"FAŞİZM"E ÖNSÖZÜN TÜRKÇE BASIMI İÇİN NOT

Ernest Mandel

Kavramsal kesinlik marksistler için başlı başına bir amaç değil, sınıf mücadelesine daha etkili bir devrimci müdahalede bulunabilmek üzere toplumsal gerçekliği ve onun dinamiklerini daha iyi kavramak için bir araçtır. Marksist kategorilerin kesinlikle bilimsel, nesnel niteliğiyle politik amaçlar arasında çelişki yoktur, çünkü nesnel gerçeklik hakkındaki bilgimiz ne kadar kesin ve doğru olursa, bu gerçekliği değiştirmek amacını güden politik faaliyet de o kadar başarılı olacaktır.

Bununla birlikte, bütün kavramlar kaçınılmaz bir zayıf nokta taşırlar: her kavram, genel olmak için, nesnel gerçekliğin her somut toplumsal formasyonda, yani her ülkede, kazandığı belli özgül çizgilerden soyutlanmak zorundadır (her somut toplumsal formasyon, kendi özgül geçmişinin ve uluslararası kapitalist ekonomiye katılışının özgül biçiminin etkisi altında birtakım özgül çizgiler taşıyacaktır ve bu iki etmen de hiçbir ülkede bir başka ülkedekinin aynı değildir). Bu yüzden, gerek bir *faşist kitle hareketi* için, gerekse bir *faşist rejim* için belli sayıda genel nitelikler saptamak doğru bir davranış olmakla birlikte, faşist ve askeri-bonapartist diktatörlükler arasındaki sınır çizgisi üzerinde kalan, sınıflandırılması güç özgül rejimler de vardır.

Faşizmin başlıca işlevi, işçi sınıfının *bütün* özerk örgütlerini (en reformist ve sınıf işbirlikçisi olanlarını bile) tamamiyle ezmek, işçi sınıfını birbirinden kopuk parçalara bölmek, dağıtmak ve yıldırmak, örgütlü direniş ve işgücünü toplu biçimde satma olanağından yoksun bırakmak ve işçi hareketinin kalıntılarını, ülkenin ekonomik,

toplumsal ve politik yaşamını etkileyemiyen küçük, yasadışı grupçuklar durumuna düşürmektir. Herhangi bir otoriter rejimi veya lider *mezhebini* veya baskıyı kesin bir faşist rejimle karıştırmak, faşizm tehlikesini ciddi bir biçimde küçümsemek demektir. Böyle bir tutum, işçi sınıfı örgütlerinin bir bölümünün ya da tümünün hareket özgürlüğüne çok sert sınırlamalar konulmuş olduğu yer ve zamanlarda bile bu örgütlerin faşizmin yükselişine karşı sahip oldukları direnme olanaklarını kullanmamak ve yoketmek anlamına gelir. Başka bir deyişle, zaten kaybedildiği gerekçesiyle, bir ölüm kalım mücadelesinden kaçınmak anlamına gelir: kolu kesilmiş bir adamı kafası kesilmiş bir adamla bir tutmaya benzer bu.

Genel olarak, bu tür faşist rejimler ve gerçekten iktidarı alabilecek güçte faşist kitle hareketleri, bilinen nedenlerden ötürü sadece emperyalist ülkelerde ortaya çıkmışsa da, artık oldukça gelişmiş bir kapitalizme ve güçlü bir proletaryaya sahip yarı-sömürge ülkelerde de bu modele hayli yaklaşan örnekler vardır. Şili'deki Pinochet diktatörlüğü, hiç kuşkusuz ancak bir «klasik» faşist diktatörlükle karşılaştırılabilecek ölçüde ezmiştir Şili işçi hareketini. Ve Allende döneminde faşistlerin kitle tabanı, işçi sınıfına karşı yürütülen terörde (bu bütünüyle ordu tarafından yerine getirilmiştir) önemli bir rol oynamalarına olanak vermeyecek kadar küçük olmuştur ama, başka Latin Amerika ülkelerinde, yüzlerce işçi sınıfı militanını katleden Brezilya'daki *Ölüm Mangası*, Arjantin'deki A.A.A. ve Meksika'daki *Atmacalar* gibi güçlü paralel (yani, gayrıresmî) terör birliklerinin ortaya çıkışı, klasik faşist modelin yine aynısı olmamakla birlikte ona iyice yaklaşan bir öğeler birleşimini temsil etmektedir.

Şimdilik, daha geniş teorik çalışma yapılana kadar, şunu belirtmek yeterlidir: bütün örgütlü işçi hareketini ezen, bütün sol militanlara ve marksist yayınlara karşı (kitapların yakılması!) devlet ve özel (paralel) terörü birleştiren ve işçi sınıfının demokratik özgürlüklerini bütünüyle kaldıran yarı-faşist diktatörlükler, azgelişmiş kapitalist ülkelerin daha gelişmiş olanlarında ortaya çıkabilir. Bu hareketlerle emperyalist ülkelerdeki klasik faşizm arasındaki *benzerliği* vurgulamak gereklidir. Ancak bazı *farklar* da vardır: Bu ülkelerde yabancı sermayenin önemli bir ağırlığı olduğu için, bu tür rejimlerin bu sermaye karşısındaki (örneğin, Şili'de Amerikan

emperyalizmi karşısındaki) tutumlarının kaypaklığı, milliyetçi demogojiden tam anlamıyla yararlanmalarını güçleştirmektedir. Bu bakımdan, bu rejimlerin hem sermayenin dünya pazarındaki uzun-dönemli birikimi açısından daha değişik bir işlevleri vardır, hem de küçük burjuva kitlelerini kapitalistlerin ortak bir karşı devrimci tasarısına fiilen bütünleştirmek konusunda gösterdikleri başarı derecesi klasik modeldekinden farklıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALARM ZİLLERİ ÇALIYOR

Birinci Dünya Savaşı 1917'de Rusya'da başarılı bir devrime, bir yıl sonra da Almanya'da başarısız bir devrime yol açtı. Bu iki devrimin sonuçları ve aralarındaki ilişkiler hakkında bilgi, 1930 - 1933 Almanya olaylarına ve Troçki'nin bu olaylar üzerindeki yazılarına bir açıklık getirecektir.

Rus Devriminin başarı nedenlerinden biri, ona önderlik etmeye hazır olan bir partinin bulunmasıydı: Lenin ve Troçki'nin yönetimindeki Bolşevik (daha sonra Komünist olarak değiştirildi) Partisi. Alman devriminin ezilme nedenlerinden biri ise, Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un yönetimindeki Spartakusbund'un devrim başladığı sırada henüz bir devrimci parti yaratma sürecinde bulunmasıydı.

Rus Devrimi kapitalizmi yıktı ve bir işçi devleti yarattı. Bolşeviklerin insiyatifi altında, bütün dünyada kapitalizme karşı devrimci mücadeleyi eşgüdüme kavuşturmak ve partilerinin çoğu savaşta kendi kapitalistlerini destekleyerek sosyalizme ihanet etmiş olan Sosyalist (İkinci) Enternasyonal'e karşı mücadele etmek amacıyla yeni bir enternasyonal, Komünist (Üçüncü) Enternasyonal kuruldu.

Alman devrimi, kapitalistlerle ve Reichswehr'le (ordu) anlaşan ve devrimi kanla bastırmak için Freikorps'u ve diğer terörist çeteleri seferber eden İkinci Enternasyonal'in Alman seksiyonu Sosyal Demokrat Parti (SPD) sayesinde yenilgiyle sonuçlanmıştı. Geleceğin Nasyonal Sosyalist Partisinin ilk kadroları SPD liderleri tarafından onaylanan bu karşı devrimci çetelerden çıkacaktı.

Alman monarşisi 1919'da yerini Weimar Cumhuriyetine bıraktı; bu rejim işçilere bir takım demokratik ve ekonomik tavizler veriyor ama kapitalistlerin ve militaristlerin iktidarına ciddî bir darbe vurmuyordu. Savaştan önce SPD bir muhalefet partisiydi; savaştan sonra ise müm-

kün olduğu sürece bir hükümet partisi oldu. İlk Weimar hükümeti, iki kapitalist parti (Katolik Merkez Partisi ve Alman Demokratik Partisi) ile birlikte SPD tarafından yönetiliyordu (hükümetin başında da Scheidemann bulunuyordu); bu kabine, Weimar Koalisyonu olarak tanınıyordu.

Bolşevikler, devrim Avrupa'nın öteki bölgelerine ve özellikle de 1919 seçimlerinde oyların yüzde 45'nin kendilerini Marksist sayan partiler tarafından kazanıldığı ve sınaî bakımdan ileri Almanya'ya yayılmaksızın işçi devletinin ("tek ülkede sosyalizmi kurmak" şöyle dursun) yaşayabileceğine inanmıyorlardı. Ama savaşın bitmesinden 1921'e kadar geçen dönemde devrimci fırsatların ortaya çıkmasına rağmen, kapitalizm devrimi tutmayı ya da yenilgiye uğratmayı becermişti. Sovyet Cumhuriyeti tecrit olmuş, ekonomisi darmadağın olmuş, işçi sınıfı yorulmuş ve yedi yıl süren savaş, iç savaş ve emperyalist müdahalede de devrimci öncüsü kısmen katledilmişti.

1921'e gelindiğinde, devrimin yayılmasının önceden bilinemeyecek bir süre için ertelendiği artık belli olmuştu. Sovyet liderleri, ekonomiyi yeniden canlandırmak ve şiddetle ihtiyaç duyulan bir soluklanma fırsatı sağlamak için Yeni Ekonomik Politika biçiminde bazı geri çekilmeler ve tavizler uyguladılar. Buna paralel olarak, Komünist Enternasyonal de, Komünist güçlerin Sosyal Demokratlardan zayıf olduğu Almanya gibi ülkelerde Komünistleri güçlendirmek amacıyla birleşik cephe stratejisini (bu kitapta uzun uzadıya incelenmektedir) geliştirdi.

Lenin'in hayatının son yıllarında Bolşevik Partisinin tutucu bir kanadı, partinin ve devletin bürokratik aygıtının çevresinde kümelenmeye başladı. Ocak 1924'te ölümünden önce Lenin'in son politik eylemlerinden biri, bu bürokrasiye karşı bir uyarı yayımlamak, bunun gelişmesine karşı vereceği mücadelede Troçki'yi kendisine katılmaya çağırmak ve partiden, Stalin'in Genel Sekreterlikten uzaklaştırılmasını istemek oldu. 1923 sonbaharında, Lenin artık hiç hareket edemiyecek bir hale gelmişken, Troçki bürokrasiye karşı bir savaş açtı. Troçki'nin çevresinde toplanan Sol Muhalefet (Bolşevik - Leninistler) iç savaş döneminde aşınmış olan parti demokrasisinin yeniden kurulmasını ve Sovyet sanayii ile tarımının eşgüdümünü sağlayacak bir planın uygulanmasını istedi.

Bu tarihsel mücadelenin başlatılması, salt iç sorunlara da bağlı değildi. Tartışmaya yol açan etkenlerden biri de, Sovyet parti liderliği içinde derin akisleri olan 1923 Almanya olaylarıydı.

Almanya'da, kapitalist sistemi köklerine kadar sarsan ve Komünist Partisini (KPD) iktidara getirebilecek bir devrimci durum yara-

tan bir bunalım ortaya çıkmıştı. Alman hükümeti 1922'de Versailles Anlaşması ile istenen tazminatları ödeyemediği için Fransız hükümeti 1923'te Ruhr bölgesini işgal etmek üzere birliklerini göndermişti. Bunu izleyen bunalımın sonucu; orta sınıfın geniş kesimlerini yokeden ve umutsuzluk yaratan, Ruhr'da ve öteki sanayi merkezlerinde büyük grevlere neden olan bir enflasyon, politik cinnet, hükümete duyulan güvenin kaybolması, Nazi'lerin ve öteki aşırı sağ hareketlerin büyümesi ve işçiler arasında bunalımı devrimci yollardan çözecek bir güç olarak Komünist Partisinin büyük destek kazanması oldu.

Ama Stalin ve Sovyet bürokrasisi içindeki müttefikleri tarafından yönlendirilen KPD liderliği şaşkınlığa düştü, bocaladı ve fırsatı kaçırdı. Almanya'daki bunalım sona erdi; Alman hükümeti Amerikan yardımıyla 1924'e kadar ekonomiyi ve kendi politik otoritesini dengeye kavuşturdu. Mayıs 1924 Reichstag seçimlerine gelidiğinde, kendilerine Marksist diyen partilerin toplam oyu yüzde 33'e düşmüştü. Bu bir yıl içinde Nazilerin gücü ise bundan daha da hızlı düşmüştü.

Stalin bürokrasisi, Sovyetler Birliği içinde Sol Muhalefeti yenmeyi başardı. Troçki 1927'de Sovyet Komünist Partisinden ihraç edildi, 1928'de Sibirya'ya, 1929'da da Türkiye'ye sürüldü. Stalin, daha sonra, Bukharin'in liderliğindeki Sağ Muhalefet de dahil olmak üzere Sovyet liderliği içindeki bütün muarızlarını temizledi; öyle ki 1930'da bir bütün olarak Komünist Enternasyonal ve bağlı partileri artık tamamiyle bürokratlaştırılmıştı. Artık bundan sonra —ve bunun Almanya'da ilerdeki olaylarda belirleyici bir etkisi olacaktı— KPD'nin Moskova'dan atanan ve değiştirilen liderleri, Kremlin'in uç beyleri ve sözcüleri olacaklar ve Stalin'in belirttiğinden başka bir politika izleyemeyeceklerdir.

1925'le 1929 arasındaki yıllar, hem ekonomik hem de politik bakımdan Weimar Cumhuriyetinin en dengeli yıllarıydı. SPD'nin Reichstag'da hâlâ en büyük parti olmasına rağmen, milliyetçi, anti-Weimar ve aşırı sağcı güçler tarafından desteklenen monarşist general Hindenburg 1925 yılında Katolik Merkez Partisinin üyesi olan ve SPD tarafından desteklenen Wilhelm Marx'a ve KPD adayı Ernst Thaelmann'a karşı (oyların çoğunluğunu toplayarak) başkanlık seçimlerini kazandı :

Hindenburg	14.655.000
Marx	13.751.000
Thaelmann	1.931.000

SPD yalnız Reichstag'daki en büyük parti değildi, aynı zamanda Alman işçilerinin en büyük partisi, güçlü sendika hareketinde ve yasadışı yıkıcı faaliyetlere karşı cumhuriyeti korumaya and içmiş bir kitle savunma örgütü olan Reichsbanner içinde en büyük nüfuzu olan

partiydi. SPD, Weimar Cumhuriyetinin ondört yıllık hayatının üçte birinde ya iktidarda ya da iktidara ortaktı ve bunun dışında kalan sürelerde de, resmen muhalefet ettiği (yani güvensizlik oyu vermeyi reddettiği) hükümetlere izin veriyor, "hoşgörü" gösteriyordu. Sosyal Demokrasi, 1920'den 1932'ye kadar hemen hemen hiç kesintisiz Prusya hükümetinin başındaydı ve Prusya devleti Berlin dahil Almanya nüfusunun üçte ikisini kapsadığı için de, SPD büyük, iyi eğitilmiş ve güçlü silahlarla donatılmış bir polis kuvvetinin kontrolünü elinde tutuyordu. Almanya'da sosyal devrime önderlik etmek isteyen bir partinin SPD'ye ve geniş işçi üyeliğine karşı doğru bir strateji izleme zorunluluğu meydandaydı.

1928'de, iki yıl kabineden uzak kaldıktan sonra, Sosyal Demokratlar yeni Reichstag seçimlerinde yeniden federal hükümetin başına geçtiler; bu seçimlerde KPD, SPD oylarının üçte birinden biraz fazlasını, Nazilerse onda birinden azını almışlardı. Bu sefer SPD, Büyük Koalisyon adıyla bilinen koalisyon hükümeti kurarak daha da sağa kaydı (bu koalisyona Halk Partisi (DVP) bile dahildi). Sosyal Demokrat Herman Müller başbakan oldu ve Büyük Koalisyon 21 ay süreyle iktidarda kaldı.

1928 yılı bir başka bakımdan da tarihî bir önem taşıyordu. Artık bütünüyle Stalin tarafından ele geçirilmiş Komintern, o yıl "üçüncü dönem" ve "sosyal faşizm" gibi aşırı sol akideleri ortaya attı; bu çizgi, kısa aralıklarla Hitler'in iktidara gelişinden biraz sonrasına kadar sürdürüldü. Kapitalist bunalım ve devrimci kabarışın "birinci dönemi" (1917 - 1924) ile kapitalist dengelenmenin "ikinci dönemi" (1925 - 1928) artık sadece kapitalist bunalımların ve proleter devrimlerin gündemde olduğu "üçüncü dönem" tarafından aşılmıştır, buyuruluyordu. "İkinci dönemin" Sosyal Demokratlarla eleştirel olmayan yakınlaşmasının (1925 - 1927 İngiliz - Rus komitesinde olduğu gibi) yerini şimdi Sosyal Demokrasiyi işçi sınıfı hareketinden bir kalemde silmek ve "sosyal faşist" ya da faşizmin sadece bir kanadı oldukları gerekçesiyle onlarla her türlü ortak eylemi reddetme politikası almıştı. Almanya'da bunun anlamı, faşizme karşı ortak mücadele vermek üzere SPD'ye yönelik gerçek bir birleşik cephe yaklaşımının reddedilmesiydi. Nihayet, diyordu Thaelmann 1930 Şubatında, Müller koalisyon hükümeti ile "faşizmin iktidarı Almanya'da kurulmuş demektir."

1929'un sonunda başlayan dünya çapındaki ekonomik çöküntü, Weimar Cumhuriyetinin sonunu hazırladı. İşsizlik 1930'da üç milyona, 1931'de de dört milyonun üstüne fırladı; büyük bankalar sarsıldı, küçük işletmeler silindi, dış borçlar kesildi; ekonomi bir çöküntüden öbürüne

yuvarlandı. Radikalleşme toplumun bütün köşelerine yayılırken, politik denge iyice altüst oldu. KPD üye sayısı, sendikaların bölünmesi gibi partiyi SPD tabanından tecrit eden intihar taktiklerine rağmen, arttı. 1930'un sonunda, SPD yönetimindeki ADGB (Genel Alman Sendikalar Federasyonu) aşağı yukarı beş milyon üyeye sahipken, KPD yönetimindeki RGO (Devrimci Sendika Muhalefeti)'nin 150.000'den az üyesi vardı.

Faşistler de yeniden büyümeye, büyük kapitalistlerin ilgisini ve malî desteğini çekmeğe ve muarızlarına tedhiş eylemleri yapmakta kullandıkları fırtına birliklerini (SA'lar) genişletmeye başladılar. 1930'un sonunda SA'ların yüzbin üyesi vardı.

Büyük Koalisyon, derinleşen bunalımı karşılayacak tedbirler üzerinde anlaşma sağlayamadı ve Müller hükümeti 1930 Martında istifasını verdi. Bu, parlamento çoğunluğuna dayalı son Weimar hükümetiydi. Başkan Hindenburg, Merkez Partisinden Heinrich Brüning'i Başbakanlığa atadı ve ona daha sağcı bir hükümet kurma emri verdi. Ama Brüning, Reichstag'da bir çoğunluk desteği sağlayamıyordu. Bu yüzden "olağanüstü kararnameyle" hükümet etmeye karar verdi; bu yönetim tarzı, Weimar Anayasasının 48'inci bendiyle mümkün oluyordu ve maddenin kendilerine karşı kullanılacağını ummayan Sosyal Demokratların yardımıyla yürürlüğe sokulmuştu. Temmuzda, Brüning'in bütçeye ilişkin olağanüstü kararnamesi diğerlerinin yanında SPD, KPD ve Nazi milletvekillerinin oylarıyla reddedildi. Bunun üzerine Hindenburg, Reichstag'ı feshetti ve 14 Eylül 1930'da yeni seçimler yapılacağını açıkladı. Aşağıdaki tablo, bu seçimlerde ve daha öncekilerde bir milyondan fazla oy alan partileri ve yüzdelerini gösteriyor.

	Eylül 1930		Mayıs 1928	
Parti	**Oy**	**Yüzde**	**Oy**	**Yüzde**
Sosyal Demokrat Parti	8.577.700	24.5	9.153.000	29.8
Komünist Parti	4.592.100	13.1	3.264.800	10.6
Merkez Partisi	4.127.900	11.8	3.712.200	12.1
Bavyera Halk Partisi	1.059.100	3.0	945.600	3.0
Demokratik Parti	1.322.400	3.8	1.505.700	4.9
Halk Partisi	1.578.200	4.5	2.679.700	8.7
Ekonomik Parti	1.362.400	3.9	1.397.100	4.5
Milliyetçi Parti	2.458.300	7.0	4.381.600	14.2
Nasyonal Sosyalist Parti	6.409.600	18.3	810.100	2.6
Öteki Partiler	3.728.300	10.5	2.913.500	8.3
TOPLAM	**35.216.000**	—	**30.753.300**	—

Parti	Aralık 1924 Oy	Yüzde	Mayıs 1924 Oy	Yüzde
Sosyal Demokrat Parti	7.881.100	26.0	6.008.900	20.5
Komünist Parti	2.709.100	9.0	3.693.300	12.6
Merkez Partisi	4.118.900	13.6	3.914.400	13.4
Bavyera Halk Partisi	1.134.100	3.7	946.700	3.2
Demokratik Parti	1.919.800	6.3	1.655.100	5.7
Halk Partisi	3.049.100	10.1	2.694.400	9.2
Ekonomik Parti	1.005.400	3.3	693.600	2.4
Milliyetçi Parti	6.205.800	20.5	5.696.500	19.5
Nasyonal Sosyalist Parti	907.300	3.0	1.918.300	6.5
Öteki Partiler	1.359.700	4.4	2.060.600	6.9
TOPLAM	**30.290.100**	—	**29.281.800**	—

Kaynak : Koppel S. Pinson, **Modern Germany: Its History and Civilization,** The Macmillan Co., New York 1954.

SPD oyları 1928'dekine göre düşmüştü (yüzde 6), KPD'nin oylarıysa yüzde 40 oranında artmıştı. Bu iki partinin birleşik yüzdeleri ise, yüzde 40.4'ten yüzde 37.6'ya düşmüştü. Ama ilk göze çarpan değişiklik Nazi oylarındaki korkunç yükselişti (yüzde 700), böylece bu parti ülkenin dokuzuncu partisi olma durumundan ikinci büyük parti durumuna sıçrıyordu. KPD, seçimlerin Komünistler için bir zafer, Naziler içinse "sonun başlangıcı" olduğunu ileri sürdü. Komintern de bu değerlendirmeye katılıyordu. Bu kitap, Troçki'nin itirazları ve karşı - önerileriyle başlamaktadır.

Troçki ve Sol Muhalefet'in, ihraç edilmiş olmalarına rağmen, kendilerini Komintern ve bağlı partilerinin içinde bir hizip saymaya devam ettiklerini hatırlamak zorunludur. Troçki ve Sol Muhalefet, Hitler'in iktidara gelişine kadar, Komintern'i ve KPD'yi düzeltmeye çalışmaya, yani onları devrimci enternasyonalizmin ve parti içi demokrasinin Leninist ilkelerine geri döndürmeye çabaladılar; bu dönemde yeni partilerin ve yeni bir enternasyonalin kurulmasına şiddetle karşıydılar, çünkü büyük hatalar yapmasına rağmen Komintern'in Birinci Dünya Savaşının eşiğinde İkinci Enternasyonal'in gösterdiği iflasa henüz düşmemiş olduğunu savunuyorlardı. Bu kitabın ilk yarısını okurken bu durumu akılda tutmak gereklidir, çünkü bu tavır Troçki'nin ne yazdığını ve **kimin için yazdığını** belirlemiştir. Troçki, bu sırada KPD'yi Almanya'da faşizmi durdurabilecek ve bir devrime önderlik edebilecek tek parti olarak gördüğü için, seslendiği esas kitle hâlâ KPD ve Komin-

tern içinde bulunan Komünistlerdi; bu insanları, felâkete sürüklediğine inandığı politikalara karşı tutum almaya çağırıyordu. Bunun yanında başka okurlar için de yazıyordu ama, burda da amacı Komintern ve KPD politikasını etkileyecek bir basınç yaratmaktı.

1

KOMÜNİST ENTERNASYONALDEKİ DÖNÜŞ VE ALMANYA'DAKİ DURUM

1. *Son Dönüşün Kökenleri*

Çağımızda, taktik dönüşler, hatta çok önemli dönüşler bile, kesinlikle kaçınılmazdır. Bunlar nesnel durumdaki sert dönüşlerin (uluslararası ilişkilerin dengesizliği; konjoktürdeki keskin ve düzensiz dalgalanmaların sert bir biçimde siyasal düzeyde yansımaları; çaresizlik duygusuna kapılan yığınların içgüdüsel ve ani hareketleri, vs.) sonucudur. Nesnel durumdaki değişikliklerin dikkatle incelenmesi, bugün, kapitalizmin «organik» gelişme çağında olduğu savaş öncesi döneme oranla çok daha önemli ve ayni zamanda çok daha güç bir görev haline gelmiştir. Partinin yönetimi bugün zikzaklı bir dağ yolunda araba kullanan şöförün durumundadır. Zamansız bir dönüş, fazla yüksek bir sürat, arabayı ve yolcuları, ölüme yol açabilecek çok ciddi tehlikelere sürükler.

Komünist Enertasyonal'in (1) yönetimi, son yıllarda bize çok ani dönüş örnekleri vermiştir. Bunların sonuncusunu şu son aylarda gördük. Lenin'in ölümünden bu yana Komünist Enternasyonal'de görülen yön değişikliklerinin nedeni nedir? Bu dönüşler nesnel durumdaki değişikliklere mi bağlıdır? Hayır. Şu kesinlikle söylenebilir; 1923'ten beri Komünist Enternasyonal, nesnel durumdaki değişikliklerin doğru bir tahlili üzerinde temellenen, vakitli hiç bir taktik yön değişimi yapmamıştır. Tersine her yön değişimi gerçekte Komintern'in çizgisi ile nesnel durum arasındaki çelişkinin dayanılmazcasına keskinleşmesinin sonucudur. Bugün de aynı şeye tanık olmaktayız.

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin IX. Plenum'u, VI. Kongre ve özellikle X. Plenum'da (2) ani ve doğrudan bir devrimci yükselişi varsayan bir çizgi benimsenmişti («üçüncü dönem»); oysa, Çin ve İngiltere'deki ciddi bozgunlardan ve Komünist partilerinin bütün dünyada zayıflamasından sonra, ve özellikle bir dizi kapitalist ülkenin gördüğü ticari ve sınai genişleme ile ortaya çıkan nesnel durumda, böyle bir ani yükseliş bütünüyle olanaksızdı. Komünist Enternasyonal'de Şubat 1928'de başlayan taktik dönüş böylece tarihin gerçek akışı ile tamamen çelişki içindeydi. Bu çelişki, maceracı eğilimlerin doğmasına, partilerin uzun süre tecrit olmalarına ve örgütsel bakımdan güçsüzleşmelerine yol açtı. Komintern yönetimi, yeni bir dönüşü ancak 1930 Şubatında, bütün bu olguların açıkça tehditkar bir nitelik almasından sonra gerçekleştirdi; bu yeni politika değişikliği «üçüncü dönem»e oranla sağdaydı ve geri çekilme niteliği taşıyordu. Kuyrukçuluğa acımıyan kaderin alaycılığıdır ki, Komintern'in bu yeni taktik politika değişikliğini nesnel durumdaki yeni bir dönüşle aynı zamana raslatmıştır. Benzeri görülmedik ağırlıktaki uluslararası bunalım, yığınların radikalleşmesinde ve toplumsal alt-üst oluşlarda yeni açılımlar getirmiştir. İşte tam bu şartlarda bir sola dönüş, yâni devrimci yükselişe hızlı bir ritm vermek mümkün ve gerekliydi. Eğer şu son üç yılda Komintern, ekonomik canlanma ve devrimci geri çekilme döneminden partinin yığın örgütleri ve özellikle sendikalar içindeki mevzilerini güçlendirmek için yararlanmış olsaydı böyle bir sola dönüş bütünüyle doğru ve gerekli olacaktı. Böylece şöför 1930 yılında ikinci vitesten üçüncüye geçebilmiş ve geçmek zorunda kalmış veya en azından bunu yakın bir gelecekte yapmaya hazırlanmış olacaktı. Gerçekte bununla taban tabana zıt bir süreç ortaya çıkmıştır. Şöför uçuruma düşmemek için, vaktinden erken üçe taktığı vitesi küçülterek ikiye geçirmek zorunda kalmıştır. Ama ne zaman? Doğru bir stratejik çizginin hızlanmayı gerektireceği bir durumda...

Taktik zorunlulukla stratejik prespektif arasındaki korkunç çelişki işte budur; bir dizi ülkenin komünist partileri, liderliklerinin hatalarının mantıki sonucu olarak, bu çelişki içinde bulunmaktadırlar.

Bu çelişkinin en net ve en tehlikeli biçimde göründüğü yer

Almanyadır. Gerçekten, son seçimler Almanya'da son derece özgün bir güçler ilişkisini ortaya çıkarmıştır; bu güçler ilişkisi, yalnız savaş sonrasında Almanya'daki iki durulma döneminin değil ayni zamanda Komintern'in üç hatalı döneminin de sonucudur.

2. İhtilalci Görevlerin ışığında Komünist Partisinin Parlamentodaki Zaferi

Bugün resmi Kominten basını, Almanya'daki seçim sonuçlarını komünizmin muazzam bir zaferi gibi göstermektedir; bu sözümona zafer «Sovyetler Almanya'sı» şiarını gündeme getirmiştir. İyimser bürokratlar seçim istatistiklerinin ortaya çıkardığı güçler ilişkisinin anlamı üzerinde düşünmek istememektedirler. Komünist oyların artışını nesnel durumun doğurduğu devrimci görevlerden ve engellerden bağımsız olarak değerlendirmektedirler.

Komünist parti 1928'deki 3 300 000 oyuna karşılık yaklaşık olarak 4,600 000 oy elde etmiştir. Seçmen sayısındaki genel artış göz önünde bulundurulsa bile, 1 300 000 oyluk bu kazanç «normal» parlamento mekaniği açısından son derece büyük görünmektedir. Fakat Komünist Partisinin kazancı, faşist oyların 800 000 den 6 400 000 e sıçraması karşısında pek cılız kalmaktadır. Ayrıca önemli kayıplarına rağmen Sosyal Demokrasinin başlıca kadrolarını korumuş ve Komünist Partisinden fazla işçi oyu toplamış olması, seçimlerin değerlendirilmesinde oldukça önemli bir noktadır.

Yine de, eğer işçi sınıfını daha büyük bir hızla Komünizmden yana çekmek için elverişli iç ve uluslararası şartların ne olduğu aranıyorsa, Almanya'nın bugünkü durumundan iyi bir örnek verilemez: Young planının (3) çözülmek üzere olması, ekonomik bunalım, yöneticilerin çözülüşü, parlamenterizmin bunalımı, iktidardaki Sosyal Demokrasinin korkunç bir biçimde kendi maskesini kendisinin indirmesi. Bu somut tarihsel şartlar dikkate alındığında, Alman Komünist Partisi'nin ülkenin toplumsal hayatındaki özgül ağırlığı, 1 300 000 oy almış olmasına rağmen zayıf kalmaktadır.

Komünist hareketin mevzilerinin zayıflığı, Komintern'in politikasına, iç işleyişine çözülmez bir şekilde bağlıdır; Alman Komünist Partisinin bugünkü toplumsal ağırlığı ile halihazır tarihsel şartların ortaya çıkardığı somut ve acil görevler karşılaştırıldığında, bu zayıflık çok daha açık bir şekilde belirmektedir.

Böyle bir kazancı Komünist Partisinin kendisi bile beklemiyordu, doğru. Fakat bu bile Komünist Parti liderliğinin tekrarlanan hata ve yenilgilerinin darbeleri altında, büyük hedef ve perspektiflere sahip olma alışkanlığını da kaybettiğini ispatlamaktadır. Komünist Parti yönetimi dün, kendi olanaklarını küçümsüyordu; bugünse güçlükleri küçümsüyor. Böylece bir tehlike bir diğeri ile katmerlenmiş olmaktadır.

Ama gerçek bir devrimci partinin birinci özelliği de, gerçeklere dosdoğru bakmasını bilmektir.

3. *Büyük Burjuvazinin Bocalamaları*

Tarih yolunun her dönemecinde, her toplumsal bunalımda, günümüz toplumunun üç sınıfı arasındaki ilişkiler sorunu her zaman yeniden incelenmek zorundadır: finans kapitalin yönetimi altındaki büyük burjuvazi, başlıca iki kamp arasında salınan küçük burjuvazi ve nihayet proletarya.

Ulusun ancak küçük bir bölümünü teşkil eden büyük burjuvazi, kır ve şehir küçük burjuvazinin desteği **olmadan, yâni eski** orta tabakaların kalıntılarının ve yeni orta tabakaların yığınlarının desteği olmadan iktidarda kalamaz. Bu gün bu destek, politik olarak zıt, ama tarihsel olarak tamamlayıcı iki biçime bürünmektedir: Sosyal Demokrasi ve faşizm. Sosyal Demokrasinin kişiliğinde, finans kapitalın kuyruğuna takılmış olan küçük burjuvazi, peşinden milyonlarca işçiyi sürüklemektedir.

Bugün, bölünmüş olan *Alman büyük burjuvazisi* bocalama içindedir. Büyük burjuvazinin kendi içindeki anlaşmazlıklar, bugün toplumsal bunalıma uygulanacak tedavi biçiminin seçiminden kaynaklanmaktadır. Sosyal Demokrat tedavi yolu, sonuçlarının belirsiz olma özelliğinden ve çok büyük genel masraflar (vergiler, sosyal yasalar, ücretler) getirebilmesinden ötürü, büyük burjuvazinin bir bölümünün hiç hoşuna gitmemektedir. Faşist cerrahi müdahele de, diğer bölümüne çok riskli ve durumun gerektirmediği bir müdahale gibi gelmektedir. Başka bir deyişle bir bütün olarak finans burjuvazisi durumu değerlendirme konusunda bocalama içindedir: çünkü, Sosyal Demokrasinin yerini kayıtsız şartsız faşizme bırakacağı ve üstelik yaptığı hizmetler karşısında topyekun bir imha ile ödüllen-

dirileceği, kendi burjuva «üçüncü dönemini» ilan etmek için henüz yeterli nedenlerin varolmadığı kanısındadır finans kapital. Büyük burjuvazinin, esas partilerinin zayıflaması yüzünden, Sosyal Demokrasi ile faşizm arasında bocalaması, bir devrim öncesi durumun en açık belirtisidir. Gerçekten devrimci bir durumun belirmesi ile bu kararsızlıklar elbette ortadan kalkacaktır.

4. *Küçük Burjuvazi ve Faşizm*

Toplumsal bunalımın proleter devrimine yolaçabilmesi için, bütün diğer koşulların yanında, küçük burjuva sınıfların belirgin bir biçimde proletaryanın yanına kaymaları zorunludur. Bu, proletaryaya ulusun başına geçip onu yönetme olanağını verir.

Son seçimler tam ters sönde bir kayışı açığa çıkarmaktadırlar ve esas değerleri de gizli bazı şeyleri açığa çıkarmış olmalarında yatmaktadır. Küçük burjuvazi, bunalımın darbeleri ile proleter devriminden yana değil, arkasından önemli proleter tabakalarını da sürükleyerek, emperyalist gericiliğin en aşırısından yana kaymıştır.

Nasyonal Sosyalizmin bu korkunç büyümesi iki temel etkenin ifadesidir: Küçük burjuvazinin dengesini bozan derin bir toplumsal bunalım; yığınların gözünde, daha şimdiden, devrimci bir yönetici rolü oynayacağı kabul edilen bir partinin yokluğu. Eğer Komünist Partisi *devrimci umudun partisi* ise, bir yığın hareketi olarak faşizm de *karşı-devrimci umutsuzluğun partisi*dir. Devrim umudu bütün proletarya kitlesine yayıldığında, proletarya geniş ve gittikçe artan küçük burjuva kesimlerini devrim yolunda mutlaka arkasından sürükleyecektir. Oysa bu alanda seçimler taban tabana zıt bir görünüm sunmaktadır: Karşı-devrimci umutsuzluk küçük burjuva kitlesini öylesine şiddetle sarmıştır ki, küçük burjuvazi proletaryanın birçok kesimini de arkasından sürüklemiştir.

Bu nasıl açıklanabilir? Geçmişte bir devrim durumunun sona ermesi veya boşa harcanmasının ardından, proletaryanın öncülerinin, küçük burjuvazi de dahil bütün sınıfların kaderini değiştirmek üzere ulusun başına geçmekteki yetersizliğinin ortaya çıktığı bir devrimci bunalımın sonunda, faşizmin ani güçlenişini, zafere ulaşmasını ya da en azından tehditkar bir büyüklük kazanmasını göz-

lemişizdir (İtalya). İtalya'da faşizmin büyük gücünü sağlayan buydu. Ama bugün Almanya'da bir devrimci durumun sona ermesi değil, yaklaşması söz konusudur. Meslekleri itibariyle iyimser olan Partinin memur yöneticileri, bu durumdan «geç kalan» faşizmin hızlı ve kaçınılmaz bir bozguna mahkum olduğu sonucunu çıkarmaktadırlar (Die Rote Fahne). Bu adamlar hiç bir şey öğrenmek istemiyorlar. Faşizm, geçmiş devrimci bunalımlara ilişkin olarak «geç kalmıştır». Ama yeni devrimci bunalıma ilişkin olarak yeterince erken-şafak vaktinde-ortaya çıkmıştır. Faşizmin bir devrim dönemi sonunda değil de arifesinde böyle güçlü bir hareket noktasına yerleşme olanağını bulmuş olması, kendi güçsüzlüğünden değil komünizmin güçsüzlüğündendir. Dolayısıyla küçük burjuvazi de Komünist Partisinin kendi durumunu düzeltme yeteneği üzerine yeni hayal kırıklıklarıyla karşılaşmayı beklemez; 1923 yılının derslerini, Maslow-Thaelmann'ın aşırı-sol çizgisinin kaprisli sıçrayışlarını, ayni Thaelmann'ın oportünist güçsüzlüğünü, (4) «üçüncü dönem» gevezeliklerini, vs., hatırlayarak geçmişin deneylerine dayanır. Nihayet -ve en önemlisi de budur- proletarya devrimine inançsızlığı, milyonlarca Sosyal Demokrat işçinin Komünist Partisine inançsızlığı ile beslenmektedir. Küçük burjuvazi, olaylarla, tutuculuk yolunun dışına itilmiş olsa bile, işçi sınıfının çoğunluğu toplumsal devrimden yana olmadıkça, devrime dönemez. Almanya'da eksik olan da işte bu çok önemli koşullar ve böyle olması da rastlantı değildir.

Seçimlerden önce Alman Komünist Parti'sinin program açıklaması başlıca düşman olarak bütünüyle ve yalnızca, faşizme ayrılmıştı. Bununla birlikte faşizm yalnız milyonlarca yarı proleter unsurları değil, ayni zamanda yüz binlerce sanayi işçisini de toplayarak, seçimlerden galip çıktı. Bu Komünist Partinin parlamentodaki zaferine rağmen bu seçimlerde bir bütün olarak proleter devriminin ciddi bir yenilgiye uğramış olduğunu göstermektedir; elbette belirleyici olmayan, fakat bir başlangıcı belirtmek açısından uyarıcı olması gereken bir yenilgi. Eğer Komünist Partisi parlamentodaki kısmi zaferini, devrimin bu bozgun «başlangıcı»na ilişkin olarak değerlendirmekten ve bundan gerekli bütün sonuçları çıkarmaktan aciz kalırsa, bu yenilgi belirleyici olabilir ve kaçınılmaz bir şekilde olacaktır da.

Faşizm Almanya'da gerçek bir tehlike haline gelmiştir: Fa-

şizm burjuva rejiminin çaresizliğinin, Sosyal Demokrasinin bu rejim içindeki tutucu rolünün ve rejimi yıkmaktan aciz olan Komünist Partisinin birikmiş güçsüzlüğünün keskin bir ifadesidir. Bu gerçeği inkar eden ya kördür yada palavracıdır.

1923'te Brandler (5), bütün uyarılarımıza rağmen, faşizmin gücünü aşırı bir biçimde abartmaktaydı. Güçler ilişkisinin bu yanlış değerlendirmesinden, bekleyiş, kaçış ve korkaklıktan oluşan bir savunma politikası doğmuştur. Devrimi harcayan bu olmuştur. Bu tür olaylar ulusun bütün sınıflarının bilincinde iz bırakmadan geçecek olaylar değildir. KP yönetiminin faşizme olduğundan fazla değer biçmesi, faşizmin daha sonra güçlenişinin nedenlerinden birini yaratmıştır. Bu hatanın tersi, yani Komünist Partisinin bugünkü liderliği tarafından faşizmin küçümsenmesi ise, devrimi, etkisi uzun yıllar boyunca sürecek daha vahim bir bozguna sürükleyebilir.

Sadece bize bağlı olmayan gelişim *temposu* sorunu ise, bu tehlikeye özel bir keskinlik katmaktadır. Siyasi eğrinin seçimler tarafından ortaya konulan sıtmalı karakteri, ulusal bunalımın gelişme temposunun hızlı olacağı düşüncesine bir kanıt getirmektedir. Bir başka deyişle, olayların akışı çok yakın bir gelecekte, Almanya'da bir yanda devrimci durumun olgunluğu ile diğer yanda devrimci partinin zayıflığı ve strateji eksikliği arasındaki eski trajik çelişkiyi yeni bir tarihi düzeyde yeniden su yüzüne çıkarabilecektir. Bunu cesaretle, açıkça ve herşeyden önce zamanında söylemek gereklidir.

5. Komünist Partisi ve İşçi Sınıfı

Nisan 1917'de, Lenin'in gelişinden sonra iktidarı ele geçirmek üzere hazırlanmaya başlayan Bolşevik Partisinin 80 binden daha az üyesi olduğunu ve Petrograd'da bile işçilerin ancak üçte birini ve askerlerin ise çok daha küçük bir kısmını peşinden sürüklediğini söyleyerek avunmak korkunç bir hata olur. Rusya'da durum apayrıydı. Devrimci partiler ancak Mart'ta, savaştan önceki o çok dar politik hayatın bile üç yıllık bir kesintiye uğramasından sonra, yeraltından çıkabilmişlerdi. Savaş sırasında işçi sınıfı yaklaşık olarak yüzde 40 oranında yenilenmişti. Proletaryanın ezici bir çoğun-

luğu Bolşevikleri tanımıyordu, hatta onlardan sözedildiğini bile duymamıştı. Proletaryanın Mart ve Haziranda Menşevikler ve Sosyal Devrimciler (6) için oy kullanmış olması, sadece uyanıştan sonraki ilk kararsız adımların ifadesiydi. Bu oylamada, Bolşeviklere karşı bir kırgınlık veya birikmiş bir güvensizlikten eser yoktu. Böyle bir durum ancak partinin hatalarının kitleler tarafından deneylerle, somut olarak görülmesinin sonucu olabilirdi. Tam tersine 1917'deki devrimci deneyler her geçen gün, yığınları uzlaşmacılardan uzaklaştırarak Bolşeviklerin yanına itiyordu. Nitekim parti saflarının ve özellikle partinin nüfuzunun fırtınalı ve karşı durulmaz büyümesi bunun ifadesidir.

Almanya'da durum birçok başka noktada olduğu gibi bu noktada da temelden farklıdır. Alman Komünist Partisinin sahneye çıkışı ne dünün ne de evvelki günün işidir. 1923'te işçi sınıfının çoğunluğu açık ya da kapalı bir şekilde onun arkasındaydı. 1924'teki geri çekilme döneminde bile 3 milyon 600 bin oy yani işçi sınıfının bugününe göre daha büyük bir yüzdesini kazanmıştı. Bu da demektir ki Sosyal Demokrasinin yanında kalan veya bu kez Nasyonal Sosyalistlere oy veren işçiler cehaletlerinden, henüz yeni uyanmış olmalarından, veya Komünist Partisinin ne olduğunu bilmediklerinden değil, son yıllarda edindikleri deneylerle artık ona *inanmadıkları* için böyle davranmışlardır.

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin IX. Plenum'unun, Şubat 1928'de «sosyal faşistlere» karşı, yoğunlaştırılmış, olağanüstü ve uzlaşmaz bir mücadele sürdürülmesi için ilk işareti vermiş olduğu unutulmamalıdır (7). Alman Sosyal Demokrasisi hemen hemen bütün bu dönem boyunca iktidardaydı ve her adımda yığınlara canice ve rezilce rolünü gösteriyordu. Korkunç bir iktisadi bunalım bütün bunlara eklenmişti. Sosyal Demokrasinin zayıflaması için daha elverişli şartlar düşünmek zordu. Bununla birlikte Sosyal Demokrasi bütün önemli mevzilerini korumuştur. Bu şaşırtıcı olguyu nasıl açıklamalı? Sadece Komünist Partisi liderliğinin Sosyal Demokrasiyi solundan destekleyerek bütün politikasıyla ona yardım etmiş olmasıyla.

Elbette bu, 5-6 milyon işçinin Sosyal Demokrasiye oy vermekle, ona karşı tam ve sarsılmaz bir güven besledikleri anlamına gel-

mez. Sosyal Demokrat işçileri kör sanmamak gerekir. Onlar yöneticilerinin dediği kadar saf değillerdir, ama güncel durumda başka bir çıkış yolu bulamamışlardır. Tabii ki işçi aristokrasisi ve bürokrasisinden değil basit işçilerden söz ediyoruz. Komünist Partisinin politikası onlara güven vermemektedir, ama Komünist Partisi devrimci bir parti olduğu için değil, bu partinin devrimci bir zafer kazanabileceğine inanmadıkları ve boş yere kellelerini tehlikeye atmak istemedikleri için. İçleri bukularak Sosyal Demokrasiye oy verirken bu işçiler SPD'ye güvenlerini belirtmekten çok Komünist Partisine güvensizliklerini dile getirmekteydiler. İşte Rus Bolşeviklerinin 1917' deki durumu ile Alman Komünistlerinin durumu arasındaki büyük fark burada yatmaktadır.

Fakat güçlükler bu sorunla sınırlı değildirdir. Parti içinde ve herşeyden önce Partiyi destekleyen veya sadece ona oy veren işçiler arasında liderliğe karşı belli belirsiz bir güvensizlik birikmiş durumdadır. Bu da Partinin üye sayısı ile genel nüfuzu ve özellikle sendikalardaki rolü arasındaki «oransızlık» denen şeyi artırmaktadır; Almanya'da, hiç kuşkusuz, böyle bir oransızlık mevcuttur. Oransızlık üzerine resmi açıklama, partinin «örgütsel» olarak nüfuzunu artıramadığı yolundadır. Burda kitle, partiye katılıp katılmaması sadece sekreterin her işçiyi yakasından yakalayıp yakalayamamasına bağlı, salt edilgin bir malzeme olarak görülmektedir. Bürokrat, işçilerin kendi düşünceleri, deneyleri iradeleri, ve partiye karşı kendi etkin veya edilgin siyasetleri olduğunu anlamamaktadır. İşçi, partiye oy verirken, bayrağı için, Ekim Devrimi için, gelecekteki kendi devrimi için oy vermektedir. Fakat partiye bağlanmayı veya sendikal mücadelede onu izlemeyi reddederken de partinin günlük politikasına karşı güvnsizliğini anlatmaktadır. Bu «oransızlık» da son tahlilde kitlelerin Komünist Enternasyonal'in bugünkü liderliğine duydukları güvensizliğin anlatım yollarından biridir. Hatalar, bozgunlar, blöf ve 1923'ten 30'a kadar işçilerin edepsizce aldatılması ile yaratılan ve artan bu güvensizlik, proletarya devriminin zaferine giden yol üzerindeki başlıca engellerden biridir.

Parti, kendine güvenmeksizin, sınıfı kazanamayacaktır. Proletaryayı kazanmazsa da küçük burjuva yığınları faşizmden koparamayacaktır. Bu iki gerçek kopmaz bir şekilde birbirlerine bağlıdır.

6. «İkinci Dönem»e mi yoksa, bir kez daha «üçüncü dönem»e mi?

Merkezciliğin (8) resmi terminolojisi benimsendiği takdirde sorunu şöylece formüle etmek gerekir: Komünist Enternasyonal liderliği, ulusal seksiyonlara, özünde «ikinci dönem»in çizgileri ile (yani burjuvazinin durumunun sağlamlaşması, devrimin geri çekilmesi ve düşüşü) belirlenen bir dönemde (1928), «üçüncü dönem» taktiklerini, yani ani devrimci ayaklanma taktiklerini zorla kabul ettirmiştir. 1930'da yapılan dönüş, «üçüncü dönem» taktiğinin reddedilmesine ve «ikinci dönem» taktiğine geri dönüşe işaret etmekteydi. Oysa politika değişikliği bürokratik mekanizma yoluyla gerçekleşirken, çok önemli belirtiler, en azından Almanya'da «üçüncü dönem»in gerçekten yaklaştığını haber veriyordu. Bu, yeni terkedilmiş olan «üçüncü dönem» taktiği yönünde yeni bir dönüş yapmanın gerekliliğini göstermez mi?

Meselenin sunuluşunu, merkezci bürokrasinin metodolojisi ve terminolojisi ile kafaları karışmış olanlarca anlaşılır kılabilmek için başvuruyoruz bu terimlere. Fakat hiç bir şekilde Stalinist bürokratizm ile Buharinist metafiziğin bileşimini maskeleyen bu terminolojiyi kendimize mal etmiyoruz. «Üçüncü dönemin» kapitalizmin kaçınılmaz çöküş dönemi şeklinde sunulmasını reddediyoruz: Proletaryanın zaferine kadar kaç dönem geçeceği bir güçler ilişkisi ve durumdaki değişiklikler sorunudur; bütün bunlar ancak eylem içinde sınanabilir. Biz, numaralanmış dönemleriyle bu stratejik şematizmin asıl özünü reddediyoruz: «İkinci» ya da «üçüncü» dönem için önceden hazırlanmış soyut taktik olamaz. Tabii ki zafere ve iktidarın ele geçirilmesine silahlı ayaklanma olmaksızın varamayız. Fakat bu ayaklanmaya nasıl ulaşacağız? Kitlelerin seferber edilmesinin yöntem ve temposu yalnız genel olarak nesnel duruma değil, aynı zamanda ve her şeyden önce ülkede toplumsal bunalımının başlarında proletaryanın içinde bulunduğu duruma, parti ile sınıf arasındaki, proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki, vb. ilişkilere de bağlıdır. Proletaryanın «üçüncü dönem»in eşiğindeki durumu da parti tarafından bir önceki dönemde uygulanmış olan taktiğe bağlıdır.

Almanya'da durumdaki son değişikliğe uygun düşen olağan ve

doğal taktik değişikliği *bir tempo hızlanması, sloganların ve mücadele yöntemlerinin daha keskinleştirilmesi* olmalıydı. Fakat bu taktik değişiklik, ancak dünkü mücadelenin sloganları ve temposu o dönemin koşullarına uygun düşseydi olağan ve doğal olacaktı. Oysa bu söz konusu değildi. Zaten taktik dönüşün nedeni de aşırı sol politika ile dengeye kavuşmuş durum arasındaki keskin uyumsuzluktu. Bunun için, nesnel durumdaki değişikliğin siyasal güçlerin aleyhte bir genel guruplaşmasının yanında Komünizme güçlü bir oy artışı sağladığı sırada, Parti stratejik ve taktik açıdan şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla yönünü şaşırmış, çaresiz ve yolundn çıkmış görünmektedir.

Alman Komünist Partsi'nin, tıpkı Komünist Enternasyonal'in diğer seksiyonlarının çoğu gibi fakat hepsinden de daha derin bir biçimde içine düşmüş bulunduğu çelişkiyi açıklamak için en basit mukayeseyi yapalım. Bir çiti aşmak için önce koşarak hız almak gerekir. Çit ne kadar yüksekse engele vardığımızda gerekli kuvveti korumak için tam zamanında, ne geç ne erken, koşmaya başlamak şarttır. Ne var ki Alman Komünist Partisi 1928 Şubatından ve özellikle 1929 Haziranından beri hız almaktan başka bir şey yapmamıştır. Bu yüzden partinin nefesinin kesilmesinde ve ayaklarını sürümeye başlamasında şaşırtıcı bir şey yoktur. Nihayet Komünist Enternasyonal bir emir verir: «Yavaşlayınız.» Fakat nefessiz kalan parti daha normal bir tempo tutturur tutturmaz karşısına devrimci bir sıçrayışı gerektirebilecek hayali değil gerçek bir çit çıkıvermiştir. Aradaki mesafe hız almaya yetecek midir? Yapılan dönüşten vazgeçip bir aksi değişiklik yapmak mı gereklidir? Alman partisinin karşısına bütün keskinlikleri ile çıkan taktik ve stratejik sorular bunlardır.

Partinin yönetici kadrolarının bu sorulara cevap bulabilmeleri için, son yıllardaki stratejinin ve bunun seçimlerde ortaya çıkan sonuçlarının tahliline bağlı olarak, izlenecek yolu seçebilme olanaklarına sahip olmaları gerekir. Eğer buna karşı bürokrasi zafer çığlıkları ile siyasi özeleştirinin sesini bastırabilirse, proletarya kaçınılmaz olarak 1923'tekinden daha korkunç bir felakete sürükelnecektir.

7. İlerideki gelişmenin muhtemel biçimleri

Proletaryayı doğrudan doğruya iktidarın ele geçirilmesi sorunuyla yüz yüze getiren devrimci durum, birbirine bağlı ve büyük ölçüde birbirini karşılıklı şartlandıran nesnel ve öznel öğelerden oluşur. Fakat bu karşılıklı bağımlılık görelidir. Eşitsiz gelişim kanunu bir devrimci durumun öğeleri için de bütünüyle geçerlidir. Bu etkenlerden birinin yeterince gelişmemesi şu almaşıkları getirir: Ya ihtilâlci durum patlamaya bile ulaşmadan sönüp gidecektir, ya da patlamaya ulaştıktan sonra ihtilalci sınıfın bozguna uğraması ile sona erecektir. Bu bakımdan bugün Almanya'daki durum nedir?

1 — Tartışma götürmez bir derin ulusal bunalım (ekonomi, uluslararası durum) karşısındayız. Burjuva parlamenter rejiminin normal işleyişi hiç bir çıkış yolu göstermemektedir.

2 — Hakim sınıfın ve onun hükümet sisteminin siyasi bunalımı, hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortadadır. Bu bir parlamenter bunalım değil, burjuvazinin sınıf egemenliğinin bunalımıdır.

3 — Ne var ki devrimci sınıf hâlâ iç çelişkilerle derin bir biçimde bölünmüş durumdadır. Devrimci partinin reformist parti aleyhine güçlenmesi, henüz başlangıcındadır ve şimdilik bunalımın derinliğine tekabül etmekten uzak bir tempo ile ilerlemektedir.

4 — Küçük burjuvazi, bunalımın daha başlangıcından beri kapitalist iktidarın *bugünkü sistemini* tehdit eden ama ayni zamanda proletarya devrimine de ölümcül biçimde karşı olan bir tavır almıştır.

Bir başka deyişle proletarya devriminin temel nesnel şartları mevcuttur; siyasi şartlardan biri (yönetici sınıfın durumu) vardır; diğer siyasi şart (proletaryanın durumu) ise yeni yeni devrim yönünde gelişmeye başlamaktadır, fakat geçmişin mirası yüzünden hızla gelişememektedir; nihayet üçüncü siyasi şart (küçük burjuvazinin durumu) ise proletarya devriminden yana değil burjuva karşı devriminden yana yönelmektedir. Bu son şart ancak bizzat proletaryanın içinde köklü değişiklikler olursa, yani Sosyal Demokrasi siyasi olarak iflas ettirilirse olumlu bir yönde gelişebilir.

Böylece, derinlemesine çelişkili bir durum karşısında bulunuyoruz. Bu durumun öğelerinden bazıları proleter devrimini gündeme getirmektedir; fakat öteki öğeler de önümüzdeki dönemde zafer

olasılığını dışarda bırakmaktadır, çünkü bundan önce siyasi güçler ilişkisinde derin bir değişiklik gerekmektedir.

Teorik açıdan, Almanya'da bugünkü durumun bundan sonraki gelişimi için bir kaç değişik biçim düşünülebilir; bu değişkenler, örneğin sınıf düşmanlarının politikası gibi nesnel nedenlere bağımlı olduğu kadar, bizzat Komünist Partisinin tavrına da bağlıdır. Şematik olarak dört muhtemel gelişme biçimini belirtelim:

1 — Kendi «üçüncü dönem» stratejisinden ürken Komünist Partisi çok büyük bir dikkatle, bütün riskli adımlardan kaçınarak el yordamı ilerler ve -hiç mücadele etmeksizin- bir devrimci durumu elinden kaçırır. Bu 1921-1923 arasındaki Brandler politikasının bir başka biçimde tekrarı olacaktır. Gerek parti dışındaki gerekse içindeki Brandlerciler veya yarı-Brandlerciler güçlerini bu yönde toplayacaklardır; bu, Sosyal Demokrasinin baskısının bir yansımasıdır.

2 — Parti seçimlerdeki başarısının etkisiyle, iktidar için doğrudan bir mücadeleye girerek, sola doğru sert bir dönüş yapar ve sadece aktif bir azınlığın partisi olduğu için müthiş bir bozguna uğrar. Gelişimi bu yöne iten etkenler şunlardır: Faşist hareketler; hiç bir şeyi tartmayan, kitleleri aydınlatmayan, tam tersine sersemleştiren aygıtın gürültücü, anlamsız ajitasyonu; işçi sınıfının bir kesiminin ve özelikle işsiz gençliğin umutsuzluğu ve sabırsızlığı.

3 — Öte yandan liderliğin hiç bir şeyden vaz geçmeyerek ampirik bir biçimde ilk iki değişken arasında bir yol bulmakta inat etmesi, ve böylece bir dizi yeni hataya düşmesi mümkündür; ama bu durumda proleter ve yarı-proleter kitlelerin güvensizliğini kırmak için o kadar zaman harcayacaktır ki, bu süre içinde nesnel şartlar, meydanı yeni bir durulma dönemine bırakarak devrim için elverişsiz bir yönde gelişme zamanı bulabileceklerdir. Açık bir tavır almaktan çekinen, kendine önceden bir mazeret hazırlayan, yani sonuçlara göre sağa veya sola olmak üzere sorumluluğunu «icraatçılara» yükleme olanakları arayan Moskova'daki Salinist üst kademe de, Alman partisini, genel bir kuyrukçulukla özel bir maceracılığı birleştiren bu eklektik yöne itmektedir. Bu, proletaryanın tarihsel uluslararası çıkarlarını, bürokratik üst kademenin «prestij» çıkarları için feda eden iyi bildiğimiz bir politikadır. Böyle bir yönelişin teork varsayımları 16 Eylül tarihli *Pravda*'da verilmiştir.

4 — Son olarak, en olumlu, daha doğrusu tek olumlu değiş-

ken: en iyi ve en bilinçli unsurlarının çabaları sayesinde Alman partisi, bütün bugünkü çelişkili durumun dikkatli bir incelemesine girişir. Parti bugünkü durumdan hareket ederek, doğru, gözüpek ve esnek bir politika ile proletaryanın çoğunluğunu birleştirmeyi, yarı-proleter yığınların ve en çok ezilen küçük burjuva kitlelerinin kamp değiştirmesini sağlamayı başarır. Proletaryanın öncüsü çalışanların ve ezilenlerin ulusunun önderi olarak, zafere ulaşır. Bolşevik-Leninistlerin (Sol Muhalefet) görevi, partinin politikasını bu yönde değiştirmesine daha çok yardım etmektir.

Yakın bir dönemde bu değişkenlerin hangisinin daha çok gerçekleşme şansı olduğunu tahmin etmeye çalışmak boştur. Böyle meseleler, tahminlere dalarak değil mücadele ederek çözülür.

Bu mücadelenin zorunlu öğelerinden biri, Komünist Enternasyonal'in merkezci yönetimine karşı acımasız bir ideolojik mücadeledir. Moskova hedefe doğru giden yol üzerinde yeni bir zafere dair iki yüzlü çığlıklarıyla, geçmiş hataları gizleyen ve yarının hatalarını hazırlayan bir bürokratik prestij politikasının işaretini vermiştir bile. Pravda, partinin zaferini inanılmaz bir biçimde abartırken, bundan aşağı kalmayan bir biçimde güçlükleri azımsarken, ve hatta faşistlerin başarısını proleterya devrimi için olumlu bir etken olarak yorumlarken yine de küçük bir ihtiyat payı ayırmaktadır. «Partinin başarısı başımızı döndürmemelidir». Stalin yönetiminin güvenilmez politikası burada yine kendine sadıktır. Durumun tahlili, eleştirici olmayan aşırı sol tarzda yapılmıştır. Bu da partiyi kasıtlı bir şekilde maceracılığa sürüklemektedir. Ayni zamanda Stalin, «başarısının başdöndürmesi» gibi bir âyin cümlesiyle mazaretini işin başında hazırlamaktadır. Alman devriminin başını yiyecek olan da, işte bu dar görüşlü ve ilkesiz politikadır.

8. Çıkış yolu nerededir?

Yukarıda, siyasi ve öznel alanda çıkan tehlikelerin ve güçlüklerin, hiç bir şeyi örtmeye çalışmayan, süssüz bir tahlilini verdik; bu güçlük ve tehlikeler, öncelikle, epigon liderliğin suç ve hatalarının sonucudur ve bugün, bizim kanımızca, ortaya çıkmakta olan yeni bir devrimci durumu açıkça tehlikeye atmaktadır. Memurlar ya bizim tahlilimizi görmezlikten gelecekler, ya da iftira stoklarını yenileyeceklerdir. Fakat söz konusu olan bu iflah olmaz memurlar

değil Alman proletaryasının kaderidir. Gerek partide gerekse aygıtta, gözleyen, düşünen ve yarın keskin, yakıcı koşullar yüzünden, bugünkünün iki katı bir yoğunlukla düşünmeye itilecek bir yığın insan vardır. Tahlil ve sonuçlarımızı bu kişilere yöneltiyoruz.

Her bunalım durumu, önemli belirsizlik öğeleri içerir. Dost ve düşman ruh halleri, kanılar ve güçler de bizzat bunalım süreci içinde oluşurlar. Bunları matematiksel biçimde önceden görmek olanaksızdır. Bunları mücadele süreci içinde, mücadeleyle ölçmek ve politikamızda hayatın içinden çıkarılan bu ölçülere dayanan gerekli düzeltmeleri yapmak gerekir.

Sosyal Demokrat işçilerin tutucu direncinin gücü önceden hesap edilebilir mi? Hayır. Son yılların olaylarının ışığında bu dev bir güç gibi görünmektedir. Fakat meselenin temelinde yatan, Komünist Partisinin en son ifadesini şu saçma sosyal-faşizm teorisinde bulan hatalı politikasının, Sosyal Demokrasinin birleşmesini en fazla mümkün kılan etken olduğudur. Sosyal Demokrasinin gerçek direncini ölçebilmek için başka bir ölçü aleti gereklidir, bu da ancak komünistlerin doğru bir taktik benimseleri olabilir. Eğer bu şart yerine getirilirse -ve bu pek küçük bir şart değildir- görece kısa bir süre içinde Sosyal Demokrasinin nasıl içten içe kemirildiği, aşındığı görülecektir.

Yukarıda söylenen, bir başka biçimde faşizm için de geçerlidir. Faşizm farklı şartlarda, Zinoviev-Stalin stratejisinin bocalamalarıyla gelişti. Faşizmin saldırı gücü ne kadardır? Dayanıklılığı ne kadardır? Meslekten iyimserlerin belirttiği gibi zirve noktasına ulaşmış mıdır, yoksa henüz ilk adımlarını mı atmaktadır? Bunlara mekanik bir biçimde önceden cevap verme olanağı yoktur. Bunlar ancak eylem içinde belirlenir. İşte tam da bu noktada, sınıf düşmanının elinde bir ustura olan faşizm karşısında, Komünist Partisinin hatalı bir politikası, kısa vadede, ölümcül bir sonuca götürebilir. Öte yandan doğru bir politika -bunun çok daha uzun vadede sonuç vereceği doğrudur- faşizmin kalelerini çökertebilir.

Bir rejim bunalımı sırasında, ihtilâlci parti, parlamento-dışı kitle mücadelesinde parlamentarizm çerçevesinde olduğundan çok daha güçlüdür. Yalnız bunun bir tek şartı vardır: Durumu hatasız bir şekilde anlaması ve yığınların hayati ihtiyaçlarını iktidarın elegeçirilmesi görevine pratikte bağlayabilmesi. Şimdi herşey yine bu soruna gelmektedir.

Bu nedenle, Almanya'da bugünkü durumda güçlük ve tehlikelerden başka bir şey görmemek vahim bir hata olacaktır. Hayır, durum derinlemesine tahlil edildiği ve doğru kullanıldığı takdirde büyük olanaklar sunmaktadır.

Bunun için gereken nedir?

1— Durum sola doğru gelişirken zorla sağa doğru bir dönüş, durumun bütün diğer bileşkenlerinin ileride göstereceği değişikliklerin dikkatli, bilinçli ve becerikli bir incelemesini gerektirir.

İkinci ve üçüncü dönem metodlarının soyut bir biçimde zıtlaştırılması derhal bir yana bırakılmalıdır. Durum, gerçekte olduğu gibi bütün çelişkileri ile ve gelişmesinin canlı dinamiği içinde ele alınmalıdır. Durumdaki gerçek değişiklikleri dikkatlice gözlemek ve bu durumu, Molotof veya Kuusinen'in (9) şemalarına uyması için değil, gerçekteki gelişmesinin yönünde etkilemek gerekir.

Durum içinde yönümüzü belirlemek en güç ve en önemli görevdir. Bu görev bürokratik metodlarla yerine getirilemez. Ne kadar önemli olurlarsa olsunlar, istatistikler de bu amaç için yetersizdirler. Proletarya ve genel olarak çalışanların nabzını günü gününe ölçmek şarttır. Yalnız hayati ve sürükleyici şiarları ileri sürmek değil bunların yığınları nasıl etkilediğini de izlememiz gerekir. Bu ancak, her tarafta onbinlerce anteni olan, yığınların fikirlerini alan bütün meseleleri inceleyen ve kolektif görüşünü aktif bir biçimde hazırlayan bir parti tarafından başarılabilir.

2 — Partinin iç işleyişi sorunu da, kopmaz bir şekilde buna bağlıdır. Partinin güven ya da güvensizliğinden bağımsız olarak Moskova tarafından seçilmiş kişiler, yığınları kapitalist topluma karşı bir saldırıya geçiremezler. Partinin bugünkü işleyişi ne kadar sunileşirse, karar günü ve saatinde bunalım o kadar derin olacaktır. Bütün «politika değişiklikleri» içinde en acil ve en gereklisi, partinin iç rejimi ile ilgili olanıdır. Bu bir ölüm kalım sorunudur.

3 — Partinin rejiminin değişmesi bir çizgi değişmesinin hem şartı hem de sonucudur. Biri olmadan diğeri düşünülemez. Parti, gerçek dertlerin hasıraltı edildiği ve hayali değerlerin yüceltildiği ikiyüzlü bayağı atmosferden, tek kelimeyle, bir ideolojik ve politik etkinin değil, aygıta karşı kaba maddi bağımlılığın ve buna dayanan kumanda yöntemlerinin sonucu olan yıkıcı Stalinist atmosferden kendini kurtarmalıdır.

Partiyi bürokratik zincirlerinden kurtarabilmek için, Alman liderliği, «genel çizgisini» 1923'ten hatta 1921 Mart günlerinden (10) bu yana topluca gözden geçirmek zorundadır. Sol Muhalefet, bir dizi belge ve teorik çalışma ile, Komünist Enternasyonal'in talihsiz resmi politikasının bütün aşamaları üzerine değerlendirmelerini vermiştir. Bu eleştiri partinin teorik hazinesi haline gelmelidir. Bundan kaçınmak ya da hasır altı etmek mümkün değildir. Parti bugününü geçmişinin ışığında özgür bir şekilde değerlendirmezse, büyük görevlerinin katına yükselemeyecektir.

4 — Komünist Parti olağanüstü elverişli şartlara rağmen Sosyal Demokrasinin yapısını «sosyal Faşizm» formülü ile ciddi bir şekilde sarsmaktan aciz kaldıysa, şimdi gerçek faşizm ayni yapıyı, hem de hayali bir radikalizmin salt sözcüklerden ibaret formülüyle değil patlayıcı maddelerin kimyasal formülleriyle tehdit etmektedir. Sosyal Demokrasinin bütün politikasıyla faşizmin serpilmesini hazırladığı ne kadar doğru olursa olsun, faşizmin, öncelikle işte bu Sosyal Demokrasiye, bütün ihtişamı demokratik, parlamenter, ve pasifist hükümet biçimlerine ve yöntemlerine sıkı sıkıya bağlı olan ayni Sosyal Demokrasiye ölümcül bir tehlike getirdiği de ayni ölçüde doğrudur.

Sosyal demokrasinin yöneticileri ile işçi aristokrasisinin ince bir tabakasının, son hesaplaşmada, faşizmin zaferini proletaryanın devrimci diktatörlüğüne tercih edecekleri kuşku götürmez. Ama işte bu tercihin yaklaşması da Sosyal Demokrat liderlerin kendi işçileri karşısında büyük güçlüklerle karşılaşmalarına yol açar. Faşizme karşı işçilerin birleşik cephesi politikası da bütün bu durumdan ötürü zorunlu olmaktadır. Bu politika, Komünist partisine çok büyük olanaklar sunar. Ama başarının şartı da, bugünkü şartlarda yol açtığı hasarlar tehlikeli olmaya başlayan «sosyal faşizm» teori ve pratiğinin reddedilmesidir.

Toplumsal bunalım kaçınılmaz olarak Sosyal Demokraside derin çatlaklar yaratacaktır. Yığınların radikalleşmesi Sosyal Demokrat işçileri, Sosyal Demokratlığı bırakmalarından çok daha önce etkileyecektir. Yöneticilerine yığınların önünde kesin şartlar koyarak çeşitli sosyal demokrat örgüt ve fraksiyonlarla faşizme karşı anlaşmalar yapmamız kaçınılmaz bir zorunluluktur. Yalnız korku içindeki oportünistler, dün Purcell ve Cook'un, Çang-Kay-Şek'in ve

Wang-Çin-Wei'nin (11) müttefikleri olanlar, biçimsel taahhütlerle bu anlaşmalara karşı peşinen ellerini kollarını bağlayabilirler. Memurların birleşik cephe hakkındaki boş açıklamalarını bırakıp, birleşik cephe politikasına, Lenin'in formüle ettiği ve Bolşeviklerin her zaman ve özellikle 1917'de uyguladıkları şekliyle birleşik cephe politikasına dönmek gerekir.

5 — İşsizlik sorunu bugünkü siyasi bunalımın en önemli öğelerinden biridir. Kapitalist rasyonelleştirme politikasına karşı ve yedi saatlik iş günü için mücadele hala gündemdedir. Ama ancak SSCB ile geniş ve sistematik işbirliği sloğanı bu mücadeleyi devrimci görevlerin katına yükseltebilir. Seçimler için yaptığı program açıklamasında Alman partisinin Merkez Komitesi, *iktidara geldikten sonra* SSCB ile ekonomik bir işbirliği gerçekleştireceklerini bildirmektedir. Kuşkusuz, bu böyle. Ama tarihsel perspektifi günün siyasi görevlerinin karşısına dikmemek gerekir. Asıl bu günden itibaren işçileri ve en önde işsizleri Sovyetler Cumhuriyeti ile geniş ekonomik işbirliği sloganı ile seferber etmek gerkir. SSCB Gosplan'ı, Alman Komünistlerinin ve sendikacılarının da katılmasıyla, bugünkü işsizlikten hareket ederek, ekonominin başlıca dallarını içine alan bir genel işbirliği şeklinde gelişecek bir iktisadi işbirliği planı hazırlamalıdır. Sorun, iktidarın ele geçirilmesinden sonra ekonomiyi yeniden örgütlemeyi vaad etmek değil iktidara gelmektir. Sorun, Sovyet Almanya ile SSCB arasında bir işbirliği vaadi değil, bunu sıkı bir şekilde bunalıma ve işsizliğe bağlayarak ve iki ülke arasında dev bir sosyalist yeniden örgütlenme planı şeklinde geliştirerek yığınları bu işbirliğinden yana kazanmaktır.

6 — Almanya'daki siyasi bunalım Versailles antlaşmasının (12) Avrupa'ya yerleştirdiği reiimi tartışma konusu yapmaktadır. Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi, iktidara geldiği takdirde Alman proletaryasının Versailles belgelerini yokedeceğini söylemektedir. Hepsi bu mudur? Demek ki Versailles antlaşmasının feshedilmesi proleter devriminin en yüce zaferi olacaktır. Bu anlaşmanın yerine ne gelecektir? Bu konuda bir tek kelime yoktur. Meseleyi böyle olumsuz bir koyuş tarzı partiyi Nasyonal Sosyalistlere yaklaştırmaktadır. *Avrupa Sovyet Birleşik Devletleri* - işte yalnız Almanya'yı değil bütün Avrupa'yı da tam bir iktisadi ve kültürel çöküşle tehdit eden Avrupa'nın parçalanmasına çözüm getirecek tek doğru slogan budur.

Avrupa'nın proletaryaya dayalı birleşmesi sloganı, ayni zamanda faşistlerin iğrenç şovenizmine ve Fransa'ya yapacakları sefere karşı mücadelede çok önemli bir silahtır. En tehlikeli ve en yanlış politika, onun kılığına girerek kendimizi pasif bir biçimde düşmana uyarlamaktır. Ulusal umutsuzluğun ve ulusal çılgınlığın sloganlarının karşısına uluslararası bir çözüm öneren sloganlar koymak gerekir. Ama bunun için de, temel unsuru tek ülkede sosyalizm olan ulusal sosyalizm zehirinden partiyi temizlemek şarttır (13).

Bütün yukarıda söylenenlerfi basit bir formül içinde toplamak için meseleyi şöyle koyalım: Hemen önümüzdeki dönemde Alman Komünist Partisi'nin taktiği *saldırı* çizgisini mi yoksa *savunma* çizgisini mi izlemelidir? Buna, savunma cevabını veriyoruz.

Eğer Komünist Partisinin saldırısının sonucu olarak, bugün bir karşılaşma, bir çatışma olsaydı, işçi sınıfının çoğunluğu kuşku ve şaşkınlık dolu bir tarafsızlık içinde olduğundan, küçük burjuvazinin çoğunluğu ise doğrudan doğruya faşizmi desteklediğinden, proletaryanın öncüsü devlet ve faşizm tarafından oluşturulan blok karşısında parçalanacaktı.

Savunmacı bir tavır Alman işçi sınıfına yaklaşmayı ve Sosyal Demokrat ve parti dışı işçilerle faşist tehlikeye karşı bir birleşik cepheyi getirecektir.

Bu tehlikeyi yok saymak, küçümsemek, hafife almak bugün Alman proleter devrimine karşı en büyük suçu işlemektir.

Komünist Partisi neyi savunacaktır? Weimar anayasasını mı? Hayır; bu işi Brandler'e bırakıyoruz. Komünist Partisi Alman işçi sınıfının Alman devleti içinde ele geçirdiği maddi ve manevi mevzileri savunmaya girişmelidir. Söz konusu olan siyasi, sendikal örgütlerinin, gazetelerinin, matbaalarının, kulüplerinin kitaplıklarının kaderidir. Komünist işçi Sosyal Demokrat işçiye şöyle demelidir: «Partilerimizin politikaları uzlaşmazdır; ama eğer faşistler bu gece gelip senin örgütünün bir lokalini tahrip etmeye kalkışırlarsa silah elde yardımına geleceğim. Ayni tehlike benim örgütümü tehdit ettiğinde benim yardımıma gelmeye söz veriyor musun?» Bugünkü dönemin politikasının özü budur. Bütün ajitasyonlar bu düşünce içinde yürütülmelidir.

Bu ajitasyonu ne kadar sebatla, ciddiyetle, düşünerek, işçilerin bıkıp usandığı çığlık ve palavralara başvurmaksızın yürütürsek,

her fabrikada, her işçi mahallesinde önereceğimiz örgütsel savunma tedbirleri ne kadar yerinde olurlarsa, faşistlerin saldırılarının bizi hazırlıksız yakalama tehlikesi o kadar azalır, bu saldırıların işçi saflarını bölmek yerine birbirine kenetlemesi de o kadar kesinlik kazanır.

Nitekim faşistler başarılarının başlarını döndürmesinden, ve ordularının sabırsız, disiplinsiz, küçük burjuva karakterinden ötürü yakın bir dönemde saldırıya geçme eğilimindedirler. Bu gün onlarla bu yolda rekabete girmek yalnız umutsuz değil ayni zamanda son derecede tehlikeli olacaktır. Aksine Sosyal Demokrat işçilerin ve çalışan yığınların tümünün gözünde faşistler saldıran, ve biz de savunan kamp olarak gözüktüğümüz ölçüde yalnız faşistlerin saldırısını ezme değil ama yani zamanda muzaffer bir karşı-saldırıya geçme şansımız da o kadar fazla olur. Savunma uyanık, aktif ve cesaretli olmalıdır. Kurmay heyeti bütün savaş alanını her yanını görebilmeli ve genel saldırı işaretini vermek söz konusu olduğu zaman durumda bir değişikliği kaçırmamak için bütün olasılıkları göz önünde bulundurmalıdır.

Her zaman ve ne durumda olursa olsun savunmadan yana olan stratejistler vardır. Örneğin, Brandlerciler bunlardandır. Bunların bugün de savunmadan söz etmelerine şaşmak çocukça bir şeydir: Çünkü her zaman böyle yapmaktadırlar. Brandlerciler Sosyal Demokrasinin sözcülerinden bir tanesidir. Buna karşılık biz, daha sonra sonuç alıcı bir saldırıya yöneltmek üzere, Sosyal Demokrat işçilere savunma alanında yaklaşmalıyız. Brandlerciler bunu yapmaktan tamamen acizdirler. Güçler ilişkisi proleter devriminden yana köklü bir biçimde değiştiğinde, Brandlerciler bir kez daha faydasız bir yük, devrim için bir fren olarak göze çarpacaklardır. Sosyal Demokrat işçilere yaklaşmayı amaçlayan bir savunma politikası, bu yüzden, arkasında yığınların olmadığı ve hiç bir zaman olamayacağı Brandler kurmay heyetiyle olan çelişkilerin hiç bir şekilde hafifletilmesini getirmemelidir.

Yukarıda tanımlanan güçler mevzilenmesi ve proleter öncüsünün görevleri çerçevesinde, Stalin bürokrasisi tarafından Almanya ve diğer ülkelerde Bolşevik-Leninistlere karşı uygulanan fizikî siddet yöntemleri, özellikle anlam kazanmaktadır. Bu, doğrudan doğruya Sosyal-Demokrat polise ve faşizmin vurucu birliklerine hizmet

etmek demektir. Devrimci proleter hareketinin gelenekleriyle tamamen çelişkili olan bu yöntemler, yüksek yerden garantilenen maaşlarının üzerine titreyen ve partinin içine demokrasinin girmesiyle bunu kaybedeceklerinden korkan küçük burjuva bürokratlarının zihniyetine mükemmelen uymaktadır. Stalinistlerin rezilliklerine karşı, parti cihazının en iğrenç memurlarının rolünü açığa çıkarmayı hedef alan, geniş ve mümkün olduğu kadar somut bir açıklama çalışması yapılmalıdır. SSCB ve başka ülkelerin deneyi Sol Muhalefete karşı en büyük öfkeyle mücadele edenlerin hata ve suçlarını liderlikten en çok gizleme ihtiyacında olan zavallı insanlar olduğunu kanıtlamaktadır: (bu suç ve hatalar şunlardır:) Ortak fonların israfı, suistimal, veya en basitinden tam bir beceriksizlik.

Eğer Komünist Enternasyonaldeki taktik dönüş meselesini yalnızca Almanya'daki durumun ışığında incelediysek bu, Alman bunalımının Alman Komünist Partisini bir kez daha dünya proletaryasının öncü kesiminin dikkatinin odak noktasına getirdiğinden, ve bu bunalımın ışığında bütün meselelerin en belirgin şekilde görüldüğündendir. Bununla birlikte burada söylenenlerin az çok diğer ülkelere de uygulanabildiğini göstermek güç olmayacaktır.

Fransa'da savaştan bu yana sınıf mücadelelerinin aldığı bütün biçimler Almanya'da olduğundan çık daha az keskin ve belirleyici bir karaktere sahiptir. Ama, Fransa'nın kaderini Almanya'nınkine bağlayan doğrudan bağımsızlıktan söz etmesek bile, gelişmenin genel eğilimleri aynıdır. Komünist Enternasyonal'in dönüşleri her halükârda evrensel bir karaktere sahiptir. Molotov tarafından tâ 1928 de iktidarın ilk adayı olduğu ilan edilen Fransız Komünist Partisi son iki yıldır bir intihar politikası izlemektedir; en önemlisi, ekonomik bunalımı gözden kaçırmıştır. Fransa'da bir taktik dönüş, ekonomik yükselişin yerini bunalıma bıraktığı anda ilan edilmiştir. Böylece Almanya konusunda sözünü ettiğimiz aynı çelişkiler, aynı güçlükler ve aynı görevler Fransa'da da gündemdedir.

Nesnel durumdaki yön değişikliği ile bağıntılı olarak Komünist Enternasyonal'in politika değişikliği, Komünist Sol Muhalefeti yeni ve son derecede önemli görevlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Muhalefetin güçleri azalmış durumdadır. Ama her akım kendi görevlerine paralel olarak gelişir. Bu görevleri açık bir biçimde kavramak zaferin en önemli teminatlarından birine sahip olmak demektir.

2

THAELMANN VE «HALK DEVRİMİ» (14 Nisan 1931)

Thaelmann'ın konuşmasındaki «halk» devrimiyle ilgili sözlere dikkatimi çektiğiniz için teşekkür ederim; bu konuşmaya şöyle bir göz atmıştım. Mesele bundan daha gülünç ve yanlış bir tarzda ele alınamaz! Düşünün: «Halk Devrimi», bir slogan olarak ve üstelik Lenin'den örnek göstererek! Ama faşist Strasser'in (1) gazetesinin her sayısı da sınıf devrimi gibi Marksist bir sloganın *karşısına* halk devrimi sloganını çıkarıyor. Bütün büyük devrimler, ulusun bütün canlı ve yaratıcı güçlerini devrimci sınıfın çevresinde birleştirdikleri ve ulusu yeni bir çekirdeğin çevresinde yeniden kurdukları için ve sadece bu anlamda, birer halk devrimi ya da ulusal devrimdirler; bunu anlarız. Ama bu bir slogan değildir; devrimin sosyolojik bir tasviridir ve üstelik daha kesin ve somut bir tanımlama gerektirmektedir. Bir slogan olarak anlamsızdır, şartlatanlıktır, işçilerin kafalarını bulandırmak pahasına faşistlerle piyasa rekabetine girmektir.

Komintern'in sloganlarının evrimi, özellikle bu konuda, çarpıcıdır. Komintern'in Üçüncü Kongresinden sonra, «sınıfa karşı sınıf» sloganı, *birleşik proleter cephesi* politikasının günlük dildeki ifadesi oldu. Bu çok doğru bir politikaydı: bütün işçiler burjuvaziye karşı birleşmeli ve birliklerini perçinlemeliydi. İşte bu politikayı Komintern yöneticileri, işçilere karşı reformist bürokratlarla ittifak politikasına dönüştürdüler sonradan (İngiliz Genel Grevi'ni hatırlayalım). Bunun ardından da tam ters yöne, öbür uca savruldular: reformistlerle her türlü ittifaka hayır, «sınıfa karşı sınıf». Sosyal Demokrat

işçileri Komünist işçilere yakınlaştırmak için kullanılması gereken bu slogan, «üçüncü dönem»de yabancı bir sınıf gibi görülen Sosyal Demokrat işçilere karşı mücadele etmek anlamında kullanılmaya başlandı. Ve şimdi de yeni bir dönüş yapılıyor: proleter devrimi yerine halk devrimi. Faşist Strasser, halkın yüzde 95'inin devrime ilgi duyduğunu, devrimden çıkarı olduğunu ve dolayısıyla devrimin bir sınıf devrimi değil, halk devrimi olduğunu söylüyor. Thaelmann da bu sözlere hak veriyor. Oysa Komünist işçi faşist işçiye şöyle demeli: elbette, halkın yüzde 95'i, hattâ belki de yüzde 98'i finans kapital tarafından sömürülüyor. Ama bu sömürü hiyerarşik bir yapı içinde örgütlenmiş: sömürücüler var, alt-sömürücüler, alt-altsömürücüler, vb. var. Süper-sömürücüler ancak bu hiyerarşi sayesinde ulusun çoğunluğunu boyunduruk altında tutabiliyorlar. Ulusun gerçekten kendini yeni bir sınıfsal çekirdek çevresinde yeniden kurabilmesi için ideolojik olarak da yeniden kurulması zorunlu ve bu da acak proletaryanın kendini «halk» ya da «ulus» içinde eritmeyip, tam tersine *kendi* proleter devrimi programını geliştirmesi ve küçük burjuvaziyi iki rejim arasında seçme yapmaya zorlamasıyla mümkün olur. Halk devrimi sloganı, küçük burjuvazi kadar, geniş işçi kitlelerini de uyuşturur, bilinçlerini köreltir, onları «halk»ın burjuva hiyerarşik yapılaşmasıyla uzlaşmaya iteler ve ideolojik bağımsızlaşmalarını geciktirir. Almanya'nın bugünkü şartlarında ise, «halk devrimi» sloganı Marksizm ile faşizm arasındaki sınır çizgisinin silinmesine yol açar, işçilerin bir kesimini ve küçük burjuvaziyi, «her iki kampta da mesele halk devrimi» gibi bir düşünceyle, iki kamp arasında seçme yapmak zorunda olmadıkları inancına sürükler ve böylece faşizmin ideolojisiyle uzlaşmalarına fırsat verir. Bu zavallı devrimciler, herhangi bir ciddi düşmanla çatışınca, ilk önce onu nasıl taklit edeceklerini, nasıl onun kılığına girebileceklerini ve kitleleri, devrimci mücadele yoluyla değil de kurnaz bir oyunla nasıl kazanacaklarını düşünmeye başlarlar. Meselenin böyle ele alınmasından daha büyük bir ayıp yoktur! Eğer güçsüz İspanyol Komünistleri bu formülü benimseyecek olsalar, bir İspanyol Kumintang'ı arama politikasına sürüklenirler (2).

3

ÜRETİMDE İŞÇİ KONTROLU
(20 Ağustos, 1931)

Sorunuzu cevaplandırırken, düşünce alışverişine bir başlangıç olarak, *üretimde işçi kontrolu* sloganı hakkında birkaç genel görüş sıralamaya çalışacağım.

Bu bağlamda ortaya çıkan ilk sorun şu: üretimin işçiler tarafından kontrol edilmesini dengeli bir rejim, kuşkusuz ebedi değil ama oldukça uzun sürekli bir rejim sayabilir miyiz? Soruya cevap verebilmek için, bu rejimin sınıf yapısını daha açık bir şekilde belirlemek gerekir. Kontrol işçilerin elindedir. Ama bu da, mülkiyet ve kullanma hakkı kapitalistlerin elinde kalıyor demektir. Yani, bu rejimin çelişkili bir yapısı vardır, bir çeşit ekonomik fetret devri görünümündedir.

İşçiler, platonik nedenlerle değil, üretime ve işverenlerin ticari hareketlerine pratik bir etkide bulunmak için gerek duyarlar kontrola. Ne var ki, *kontrol*, şu ya da bu biçimde ve belli sınırlar içinde, doğrudan *yönetime* dönüştürülmediği sürece bu etki sağlanamaz. Bu yüzden, işçi kontrolu, daha gelişmiş bir biçim içinde, fabrikada, bankada, ticari işletmede, vb., bir çeşit ***ekonomik ikili iktidar*** anlamına gelmektedir.

Eğer işçilerin üretimin yönetimine katılması devamlı, bozulmaz, «normal» olacaksa, sınıf işbirliğine dayanmalıdır, sınıf mücadelesine değil. Böyle bir sınıf işbirliği, ancak sendikaların ve kapitalist derneklerin üst kademeleri aracılığı ile sağlanabilir. Böyle deneyler az değildir; Almanya'da («ekonomik demokrasi»), İngiltere'de («Mondizm»), vb. (1). Ama bunların hepsi de, işçilerin ser-

maye üzerindeki kontrollarma değil işçi bürokrasisinin sermayeye yaranmasına örnektir. Deneyler göstermektedir ki bu yaranma, proletaryanın sabrına bağlı olarak, uzun bir süre devam edebilmektedir.

Üretime, fabrikaya, atelyeye yakınlaştığı ölçüde böyle bir rejim gittikçe imkansızlaşır, çünkü fabrikada söz konusu olan işçilerin dolaysız, hayati çıkarlarıdır ve bütün süreç kendi gözlerinin önünde gelişmektedir. Fabrika konseyleri aracılığıyla işçi kontrolu, işbirliği değil, keskin sınıf mücadelesi temeli üzerinde mümkündür ancak. Ama bu da, işletmelerde, tröstlerde, sanayiin bütün dallarında, bütün ekonomide ikili iktidar anlamına gelmektedir aslında.

Üretimde işçi kontroluna hangi devlet rejimi tekabül eder? Açıktır ki iktidar henüz işçilerin elinde değildir; aksi takdirde, üretimin işçiler tarafından kontrolu değil, millileştirme temelleri üzerinde bir devlet üretimi rejimine giriş olarak, üretimin işçi devleti tarafından kontrolu demek olurdu bu. Burada söz konusu olan, kapitalist rejim içinde, burjuvazinin iktidarında, üretimin işçiler tarafından kontroludur. Ama kendini güçlü ve güvenli hisseden bir burjuvazi, işletmelerinde ikili iktidara asla izin vermeyecektir. Bunun sonucu olarak da, işçi kontrolu, güçler ilişkisinde burjuvazinin ve devletinin aleyhine ani bir değişiklik şartıyla gerçekleştirilebilir. Kontrol, iktidarı ve sonra da üretim araçlarının mülkiyetini alma anına doğru ilerleyen bir proletarya tarafından ancak zorla kabul ettirilebilir burjuvaziye. Böylece, özü gereği geçici bir rejim olan işçi kontrolu, burjuva devletinin sarsılması, proletaryanın hücumu ve burjuvazinin geri çekilmesi dönemine, yani kelimenin tam anlamıyla, proleter devrimi dönemine tekabül edebilir ancak.

Eğer burjuva artık fabrikasında efendi değilse, yani *tamamiyle* efendi değilse, artık devletinde de bütünüyle efendi değil demektir. Yani, fabrikalardaki ikili iktidar rejimine, devletteki ikili iktidar rejimi tekabül eder.

Bununla birlikte, bu tekabül ediş mekanik bir biçimde, yani işletmelerdeki ikili iktidarla devletteki ikili iktidarın aynı günde doğması şeklinde anlaşılmamalıdır. İleri bir ikili iktidar rejimi, her ülkedeki proleter devriminin çok muhtemel aşamalarından biri olarak, farklı ülkelerde farklı yollardan ve farklı öğelerden gelişebilir. Nitekim belli durumlarda (derin ve ısrarlı bir ekonomik bunalım,

işletmelerde işçilerin örgütlenmelerinin güçlü olması, zayıf bir devrimci parti, kuvvetli ve dinç bir faşizmi yedekte tutan gürece güçlü bir devlet, vb.), üretimde işçi kontrolu ülkede gelişmiş bir politik ikili iktidarın bir hayli önüne geçebilir.

Yukarda ana hatlarıyla belirtilen ve bugün özellikle Almanya'da varolan bu şartlar altında, ülkede *ikili iktidar* ana kaynak olarak bu işçi kontrolundan doğabilir ve gelişebilir. Komintern'deki müritlerin tedavüle soktukları şu sovyet biçimi fetişizmini çürütmek için bile olsa, bu olgu üzerinde uzun uzadıya durulmalıdır.

Bugün geçerli olan resmi görüşe göre, proleter devrimi ancak sovyetler aracılığı ile gerçekleştirilebilir; ve bu sovyetler de, özgül olarak silahlı ayaklanma amacıyla kurulmalıdır. Bu klişe hiçbirşeye uymamaktadır. Sovyetler, örgütsel bir biçimdir sadece; sorun, bu politikanın biçimiyle değil, sınıf içeriğiyle belirlenir. Almanya'da Ebert-Scheidemann sovyetleri vardı (2). Rusya'da Temmuz 1917'de, uzlaşmacı sovyetler işçilere ve askerlere saldırdılar. Bu olaydan sonra, Lenin, silahlı ayaklanmayı sovyetlere dayanarak değil fabrika komitelerine dayanarak başarabileceğimizi düşündü bir süre. Bu değerlendirme, olayların akışıyla çürütüldü, çünkü ayaklanmadan önceki altı yedi ay içinde en önemli sovyetleri kazanmayı başardık. Ama bu küçük örnek, sovyetleri her derde deva olarak görmekten ne kadar uzak olduğumuzu gösteriyor. 1923 sonbaharında, Stalin'e ve ötekilere karşı devrimci hücuma geçme gerekliliğini savunurken, aynı zamanda, Almanya'da aslında sovyetlerin görevlerini yerine getirmeye başlamış olan fabrika konseylerinin yanında bir de ısmarlama sovyetlerin kurulmasına karşı savaştım.

Bugünkü devrimci yükselişte de, Almanya'daki fabrika konseylerinin, gelişmelerinin belli bir aşamasında, sovyetlerin rolünü oynayacağı ve onların yerine geçeceği düşüncesinin lehinde söylenecek çok şey var. Bunu ileri sürerken neye mi dayanıyorum? Rusya'da 1917 Şubat-Mart'ında, Almanya'da ve Avusturya'da da Kasım 1918'-de sovyetlerin ortaya çıkış şartlarına. Bu üç yerde de, sovyetlerin başlıca örgütleyicileri Menşevikler ve Sosyal Devrimcilerdi; bunlar, savaş zamanında «demokratik» devrim şartlarından ötürü sovyetleri örgütlemeye zorlanmışlardı. Rusya'da Bolşevikler sovyetleri uzlaşmacılardan almayı, kendilerine çekmeyi başardılar. Almanya'da ise başaramadılar ve bu yüzden sovyetler yokolup gitti.

Bugün, 1931'de, «sovyetler» kelimesi 1917-1918'dekinden oldukça farklı bir anlama geliyor. Bugün bu kelime Bolşeviklerin diktatörlüğüyle eşanlamlı olarak kullanılıyor ve dolayısıyla da Sosyal Demokratlara bir umacı gibi geliyor. Almanya'da Sosyal Demokratlar yalnız ikinci bir defa sovyetlerin yaratılmasında insiyatifi almamakla ve gönüllü olarak bu insiyatife katılmamakla kalmayacaklar, tersine, sonuna kadar mücadele edecekler sovyetlerin kurulmasıyla. Burjuva devletinin ve özellikle faşist muhafızlarının gözünde, Komünistlerin sovyetlerin oluşturulması için çalışması, proletaryanın iç savaş ilan etmesiyle aynı anlama gelecek ve sonuçta da Komünist Partisinin elverişli bulacağı bir tarihten önce kesin bir çatışmayı kışkırtabilecek.

Bütün bunlar, Almanya'da ayaklanmadan ve iktidarın ele geçirilmesinden *önce* gerçekten işçilerin çoğunluğunu kapsayacak sovyetler kurmakta başarılı olunacağından kuvvetle kuşku duymaya itiyor. Bence, Almanya'da sovyetlerin, zaferin ertesi günü, ama o zaman da doğrudan doğruya iktidar organları olarak kurulması, çok daha muhtemel görünüyor.

Fabrika konseyleri sorunuysa, apayrı bir konudur. Bunlar, zaten mevcut bugün. Hem Komünistler, hem de Sosyal Demokratlar bu konseyleri kuruyorlar. Fabrika konseyleri, bir anlamda, işçi sınıfının birleşik cephesinin gerçekleşmesidir. Devrimci dalganın yükselmesiyle, konseyler bu özel görevlerini genişletecek ve derinleştirecekler. Rolleri artarken, fabrikanın hayatına, şehrin, sanayi dallarının, bölgelerin ve nihayet bütün devletin hayatına nüfuzları da büyüyecek. Fabrika konseylerinin mahalli, bölgesel ve ulusal kongreleri, sovyetlerin yerini dolduracak organların, yani ikili iktidar organlarının temeli olabilir. Sosyal Demokrat işçileri ikili iktdar rejimine fabrika konseyleri aracılığıyla çekmek, işçileri belli bir gün ve saatte sovyetler kurmaya çağırmaktan çok daha kolay olacaktır.

Bir şehirdeki fabrika konseylerinin merkez kurulu, şehir sovyetinin görevlerini bütünüyle yerine getirebilir. Bu, 1923'te Almanya'da görülmüştür. Sosyal Demokrat ve Komünist işçileri sıkıca birleştirdikten sonra işlevlerini genişleterek, kendilerine sürekli olarak daha cesur görevler yükleyerek ve kendi federal organlarını yaratarak sovyetler halinde büyüyebilir fabrika konseyleri ve ayaklan-

manın örgütsel temeli görevini yapabilir. Tabii proletaryanın zaferinden sonra, fabrika konseyleri/sovyetler, kelimenin asıl anlamıyla fabrika konseylerine ve proletaryanın diktatörlüğünün organları olarak sovyetlere bölünmek zorunda kalacaktır.

Bütün bunları söylerken, Almanya'da proleter ayaklanmasından önce sovyetlerin oluşturulmasının kesinlikle peşin olarak ihtimal dışı bırakıldığını kasdetmiyoruz. Gelişmenin bütün düşünülebilecek değişkenlerini tahmin etmek mümkün değildir. Burjuva devletinin çözülmesi proleter devriminden çok önce gerçekleşirse, faşizm proletaryanın ayaklanmasından önce ezilir ya da gücünü ve etkisini tüketirse, o zaman iktidar mücadelesinin organları olarak sovyetler kurulabilir. Kuşkusuz, böyle bir durumda Komünistler şartları zamanında algılamalı ve sovyetler sloganını yükseltmelidir. Bu, proletarya ayaklanması için düşünülebilecek en elverişli durum olur. Eğer bu şartlar oluşursa, sonuna kadar kullanılmalıdır. Ama peşin olarak buna güvenmek ve bağlanmak mümkün değildir. Komünistler, hâlâ yeterince güçlü bir burjuva devleti ve bunun da arkasında faşizmin yedek ordusuyla hesaplaşmak zorunda oldukları sürece, sovyetlerden değil fabrika konseylerinden geçen yol çok daha muhtemel görünmektedir.

Epigonlar, sovyetler gibi üretimde işçi kontrolunun da ancak devrimci şartlar altında gerçekleştirilebileceği düşüncesini sadece mekanik bir biçimde almaktadırlar. Stalinistler önyargılarını belli bir sistem içine sokmaya çalıştıkları takdirde herhalde şöyle akıl yürüteceklerdir: bir çeşit ekonomik ikili iktidar olarak işçi kontrolu, ülkede politik ikili iktidar olmadan düşünülemez ki, bu da sovyetlerin burjuva iktidarıyla zıtlaşması olmadan düşünülemez; bunun sonucu olarak da, üretimde işçi kontrolu sloganının ileri sürülmesi ancak sovyetler sloganıyla *eşzamanlı* olursa kabul edilebilir.

Böyle bir akıl yürütmenin ne kadar yanlış, şematik ve cansız olduğu, daha önce söylenilenlerle açıkça anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım, pratikte, partinin işçilere yönelttiği eşsiz ültimatoma dönüşmektedir: Ben, parti, ancak aynı zamanda sovyetleri de kurmayı kabul ettiğiniz takdirde, işçi kontrolu için savaşmanıza izin vereceğim. Ama sorun da budur zaten: bu iki süreç, paralel ve eşzamanlı yürümeyebilir. Bunalımın, işsizliğin ve kapitalistlerin yağmacı davranışlarının etkisiyle, işçi sınıfının çoğunluğu, iktidarın dev-

rimle alınmasının zorunluluğunu anlamadan önce, ticarî gizliliğin kaldırılması ve bankaların, ticaretin, üretimin kontrolu için savaşmaya hazır olduğunu gösterebilir.

Üretimin kontrolu için bir kere yola çıktıktan sonra, proletarya kaçınılmaz bir şekilde, iktidarın ve üretim araçlarının ele geçirilmesi yönünde hızla ilerleyecektir. Kredi, hammadde, pazar sorunları, derhal kontrolu bireysel işletmenin sınırlarının dışına taşıracaktır. Almanya gibi iyice sanayileşmiş bir ülkede ihracat ve ithalat sorunları, işçi kontrolunu derhal ulusal görevler düzeyine yükseltmek ve işçi kontrolunun merkezi organlarını burjuva devletinin resmi organlarının karşısına dikmek durumundadır. İşçi kontrolu rejiminin özünde uzlaşmaz olan çelişkileri, kontrolun alanı ve görevleri genişlediği ölçüde keskinleşecek ve dayanılmaz bir hale gelecektir. Bu çelişkilerin çözümü, ya iktidarın proletarya tarafından zaptedilmesinde (Rusya), ya da sermayenin çıplak diktatörlüğünü kuran faşist karşı devrimde (İtalya) bulunabilir. Güçlü bir Sosyal Demokrasiye sahip olan Almanya'da ise, işçilerin üretimi kontrolu için mücadele, çok büyük bir ihtimalle, açık iktidar mücadelesinden önce gelen işçilerin devrimci birleşik cephesinin ilk aşamasını meydana getirecektir.

Gene de, işçi kontrolu sloganı hemen, şu anda ortaya atılabilir mi? Devrimci durum bunun için yeterince olgunlaşmış mıdır? Bu soruya dışardan cevap vermek zordur. Devrimci durumun sıcaklığını hemen ve şaşmaz bir biçimde ölçecek bir termometre yoktur. Bunu eylem içinde, mücadele içinde, çok çeşitli ölçü araçlarının yardımıyla ölçmek gerekir. Bu araçlardan biri ve bugünkü şartlar altında belki de en önemlisi, işte bu üretimde işçi kontrolu sloganıdır.

Bu sloganın önemi şudur: üretimde işçi kontrolu sloganı temeli üzerinde Komünist işçilerle Sosyal Demokrat, parti dışı, Hıristiyan (3) ve diğer işçilerin birleşik cephesi hazırlanabilir. Sosyal Demokrat işçilerin tavrı, belirleyici bir önem taşımaktadır. Komünistlerin ve Sosyal Demokratların devrimci birleşik cephesi; Almanya'da doğrudan doğruya devrimci bir durum için eksik olan şey budur. Güçlü bir faşizmin varlığı, elbette zafer yolunda ciddi bir engeldir. Ama faşizm de, sadece proletarya bölünmüş ve zayıf olduğu ve Alman halkını muzaffer devrim yoluna sokma imkanından yoksun bulunduğu için çekim gücünü koruyabilmektedir. İşçi sınıfının devrim-

ci birleşik cephesi daha şimdiden, kendi başına, faşizm için öldürücü bir politik darbe demektir.

Bundan ötürü, sırası gelmişken belirtelim, Alman Komünist Partisinin referandum sorununda izlediği politika özellikle caniyane bir karakter taşımaktadır. En kudurmuş düşman bile, Sosyal Demokrat işçileri Komünist partisine karşı kışkırtmak ve devrimci birleşik cephe politikasının gelişmesini engellemek için bundan daha iyi bir yol bulamazdı.

Şimdi bu hata düzeltilmeli. İşçi kontrolu sloganı bu bakımdan olağanüstü yararlı olabilir. Yalnız, yaklaşım doğru olmalıdır. Gerekli hazırlık yapılmadan, bir bürokratik emir olarak yaklaşılırsa, işçi kontrolu sloganı sadece bir kurusıkı atış olmakla kalmaz, kendisine oy veren işçilerin duyduğu güveni bile sarsarak işçi kitlelerinin gözünde itibarını kaybeder. Bu çok önemli slogan resmen öne sürülmeden önce, durum iyice tahlil edilmeli ve gerekli temel hazırlanmalıdır.

Aşağıdan başlamak, fabrikadan, atelyeden başlamak zorundayız. İşçi kontrolu sorunu, belli, tipik sınai, banka ve ticari işletmelerin çalıştırılması için sınanmalı ve uyarlanmalıdır. Kalkış noktası olarak, özellikle açık spekülasyon durumlarını, gizli lokavtları, ücretlerin düşürülmesi için kârların sahtekarca olduğundan az, maliyetlerin de olduğundan fazla gösterildiği durumları almalıyız. Bu tür düzenbazlıklara sahne olan bir işletmede, çalışan kitlelerin ve özellikle de Sosyal Demokrat işçilerin duygu ve düşünceleri Komünist işçiler aracılığıyla araştırılmalı ve iş gizliliğinin kaldırılmasıyla üretimde işçi kontrolunun kurulması talebine ne ölçüde açık oldukları öğrenilmelidir. Özellikle açık bireysel örneklerden yararlanarak sorunu en açık biçimiyle koymalı ve ısrarlı bir propaganda yürütmeli ve Sosyal Demokrat tutuculuğun direncini bu şekilde ölçmeliyiz. Devrimci durumun olgunlaşma derecesini saptamanın en iyi yollarından biri bu olacaktır.

Üzerinde çalışıcağımız toprağın ilk yoklanması, aynı zamanda parti sorununun da hem teorik olarak hem de propaganda amaçlarıyla işlenmesini, başta fabrika konseyleri üyeleri olmak üzere ileri işçilerin, öne çıkmış sendikalı işçilerin, vb., ciddi ve nesnel bir biçimde eğitilmesini gerektirir. Ancak bu hazırlık çalışmasının alacağı doğrultu, yani başarı derecesi gösterebilir partinin hangi anda

propagandadan gelişmiş ajitasyona ve işçi kontrolu sloganı altında doğrudan politik eyleme geçebileceğini.

Sol Muhalefetin bu meseledeki politikası, şimdiye kadar ortaya konan esaslardan, en azından ana hatlarıyla, çıkmaktadır. Bu politika, ilk aşamada sorunun doğru ilkelerle konulması için *propaganda* ve aynı zamanda işçi kontrolu için mücadelenin somut şartlarının *incelenmesi* olacaktır. Muhalefet, küçük bir ölçek içinde ve güçleriyle orantılı olan mütevazi bir derecede, yukarda partinin bundan sonraki görevi olarak nitelenen hazırlık çalışmasını ele almak zorundadır. Muhalefet, bu görevi temel alarak, fabrika konseylerinde ve sendikalarda çalışan Komünistlerle ilişki kurmaya çalışmalı, onlara durumu nasıl kavradığımızı bir bütün olarak anlatmalı ve devrimin gelişmesi hakkındaki doğru görüşlerimizin fabrika ve atelyenin somut şartlarına nasıl uyarlanacağını onlardan öğrenmelidir.

Ek

Not. Yazıyı burada bitirmek istiyordum, ama Stalinistlerin şu itirazı ileri sürebileceklerini düşündüm. Almanya için sovyetler sloganını «bir yana atmaya» hazırsın; ama bir zamanlar Çin'de sovyetler sloganını ortaya atmayı reddettiğimiz için bizi acı bir şekilde eleştirmiş ve kınamıştın. Gerçekte, böyle bir «itiraz» aynı örgütsel fetişizme yani sınıf özü ile örgütsel biçimin bir tutulmasına dayanan bir aldatmacadır. Eğer Stalinistler o dönemde Çin'de sovyet biçiminin uygulanmasını engelleyen nedenler bulunduğunu söylemiş ve kitlelerin devrimci birleşik cephesi için bir başka örgütsel biçim önermiş olsalardı bu öneriyi elbette dikkate alırdık. Ama bize tavsiye edilen, sovyetlerin yerine Kuomintang'ın geçirilmesi, yani işçilerin kapitalistlerin zincirlerine bağlanması oldu. Tartışma, bir örgütün sınıf içeriği ile ilgiliydi, yoksa bunun örgütsel «teknolojisiyle» değil. Ama buna eklenecek bir şey daha var: Stalin'in o dönemdeki müttefikleri Çan Kay Şek ve Wang Çin Wei'nin bilinçlerini değil de kitlelerin bilincini hesaba kattığımızda, Çin'de sovyetlerin kurulmasına hiçbir öznel engelin bulunmadığı ortaya çıkar. Çin işçilerinin Sosyal Demokrat, tutucu gelenekleri yoktur. Sovyetler Birliği için duyulan coşku gerçekten evrenseldir. Çin'de bugünkü köylü hareketi bile sovyet biçimlerini kabul etmek, benimsemek arzusundadır. 1925-1927 yıllarında ise kitlelerin sovyetler kurmak için gösterdikleri çaba daha da büyüktü.

4

FABRİKA KONSEYLERİ VE ÜRETİMDE İŞÇİ KONTROLU
(Eylül 12, 1931)

Sevgili Yoldaşlar

Genel olarak üretimin işçilerce kontrolu sloganını ve özel olarak da bunun fabrika konseyleri ile sağlanması çabalarını reddediyorsunuz. Başlıca gerekçeniz de, «yasal» fabrika konseylerinin bu amaç için yetersiz olduğu düşüncesi. Yazımın hiçbir yerinde «yasal» fabrika konseylerinden sözetmedim. Dahası var: ancak ve ancak kitlelerin zorlamasıyla fabrikalarda ve ülkede bir ikili iktidarın kısmen hazırlandığı, kısmen de önceden kurulmuş olduğu bir durumda, fabrika konseylerinin işçi kontrolu organları haline gelebileceğini oldukça açık bir tarzda belirttim. Açıktır ki, bunun fabrika konseyleriyle ilgili mevcut yasanın çerçevesi içinde meydana gelmesi, devrimin Weimar Anayasasının çerçevesi içinde meydana gelmesi kadar olanaksızdır (1).

Ama sadece anarşistler ne Weimar Anayasasından ne de fabrika konseyleri yasasından yararlanılabileceği sonucunu çıkarabilirler bundan. Bunların ikisinden de yararlanmak gereklidir. Ama, devrimci bir tarzda. Fabrika konseyleri yasada belirtilen şey değil, işçilerin ortaya çıkardığı şeylerdir. Belli bir aşamada, işçiler yasanın çerçevesini «kaydırırlar» ya da kırarlar veya bütünüyle bir yana atarlar bu yasayı. Devrimci bir duruma geçiş de budur zaten. Ama bu geçiş geride değil, ilerdedir henüz. Hazırlanmak zorundadır.

Fabrika konseylerinde bir yığın kariyeristin, faşistin, Sosyal Demokratın bulunması, bu konseylerin kullanılmayacağı anlamına gelmez: devrimci partinin zayıflığını gösterir, o kadar. İşçiler fabrika konseylerinde bu tür adamlara tahammül ettikleri sürece dev-

rimi yapamazlar. İşçilerin dışında parti de güçlenemez çünkü işçilerin faaliyeti için en önemli alan fabrikalardır.

Ama, diyeceksiniz, Almanya'da binlerce işsiz var. Bunu gözden kaçırmış değilim. Ama bundan çıkarılacak sonuç nedir? İstihdam edilen işçileri tamamen bir yana bırakmak ve bütün umutları işsizlere bağlamak mı? Bu, katıksız anarşist bir taktik olur. Elbette, işsizler çok güçlü bir devrimci etmendir, özellikle de Almanya'da. Ama bağımsız bir proleter ordusu olmaktan çok, bu ordunun sol kanadı olarak. İşçilerin asıl çekirdeği, özü, her zaman fabrikalarda bulunacaktır. Fabrika konseyleri sorununun bütün keskinliğiyle devam etmekte oluşunun nedeni de budur.

Üstelik, işletmelerde ve bir bütün olarak üretim sürecinde *olup bitenler* işsizler için bile önemsiz değildir. İşsizler de, hiç çekinilmeden, üretimin kontroluna çekilmelidir. Bunun örgütsel biçimi bulunur. Bu örgütsel biçimler, pratik mücadelenin kendi içinden çıkacaktır. Tabii, bütün bunlar mevcut yasaların çerçevesi içinde meydana gelmiyecektir. Ama hem çalışanları hem de işsizleri kapsayacak biçimler bulunmalıdır. Kendi zayıflığımız ve pasifliğimiz, işsizlerin varlığına başvurularak haklı gösterilemez.

Brandlercilerin üretimin kontrolundan ve fabrika konseylerinden yana olduklarını söylüyorsunuz. Ne yazık ki, zaman yetersizliğinden ötürü bunların yayınlarını izlemeyi çoktandır bırakmış bulunuyorum. Sorunu nasıl koyduklarını bilmiyorum. Burada da, kendilerini oportünizm ve filistenlik ruhundan kurtaramamış olmaları çok mümkündür. Ama, olumsuz anlamda da olsa, Brandlercilerin tavrının bizim için belirleyici bir önemi olabilir mi? Brandlerciler, Komintern'in Üçüncü Kongresinde birşey öğrendiler: kitleler için Bolşevik mücadele yöntemlerini kendi uygulama ya da yayınlarında tahrif etmek. Bu yüzden bu yöntemleri bırakmak mı gerekir?

Mektubunuzdan anladığım kadarıyla, sendikalarda çalışmaya ve parlamentoya katılmaya da karşısınız. Eğer böyleyse, aramızda bir uçurum var demektir. Ben Marksistim, Bakuninist değil (2). Bu toplumu devirecek güçleri ve araçları gene onun içinde bulmak için burjuva toplumunun gerçekliğini temel alırım.

Fabrika konseylerine, sendikalara, parlamentoya karşı da, sovyet sistemini öneriyorsunuz. Almanların bununla ilgili nefis bir sözleri vardır: «Schoen ist ein Zylinderhut wenn man ihn besitzen tut.»

(Ben güzele güzel demem güzel benim olmayınca.). Sizin sadece sovyetleriniz değil sovyetlere gitmek için bir köprünüz bile yok, köprüye giden bir yolunuz bile, yola giden bir patikanız bile yok. *Die Aktion* (hareket), bir fetiş haline getirmiş sovyetleri, bir dinsel mit haline sokmuş. Mitoloji, insanların kendi zayıflıklarını örtmek için kullandıkları bir perde, yada bir tesellidir olsa olsa. «Ölümün karşısında güçsüz olduğumuz için, fabrikalarda hiçbir şey yapacak durumda olmadığımız için, bu yüzden.... İşte bu yüzden, bunun mükafatı olarak, öyle bir yüksekliğe çıkıyoruz ki, göklerden sovyetler düşüyor bize yardım etmek için.» Alman aşırı-solunun bütün felsefesi budur.

Hayır. Bu politikayla hiç bir ortak yanım yok benim. Aramızdaki görüş ayrılıkları, Alman fabrika konseyleri yasasıyla sınırlı değil; ayrılık, proleter devriminin Marksist yasalarıyla ilgilidir.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞİK CEPHENİN AÇIKLANMASI

Eylül 1930 seçimlerindeki Nazi kabarışından korkan SPD, Ekim 1930'da Brüning hükümetine bir "ehveni şer" olarak "katlanmaya" karar verdi. Bunun sonucunda Brüning yirmialtı ay Başbakanlıkta kalabildi; oysa hükümetlerinin Reichstag'daki desteği azınlıktaydı ve çıkardığı kararnameler de Devlet Başkanın onayı ile yürürlüğe giriyor ve hiç benimsenmiyordu. Naziler Brüning'in desteksizliğinden yararlandılar; bu hükümet süresince büyümeye, büyük sermaye desteği görmeye ve karşılarındaki işçi sınıfı örgütlerine yaptıkları tedhiş saldırılarında daha cesaretlenmeye devam ettiler.

Brüning'i iktidardan uzaklaştıramayan ve 1931'de yeni seçimler yaptıramayan Naziler dikkatlerini Prusya Landtag'ı (eyalet meclisi) seçimlerine çevirdiler; burası, Sosyal Demokrasinin kalesi sayılıyordu ve koalisyon hükümetinin başında SPD'li Otto Braun ve Karl Severing bulunuyordu. Yeni Landtag seçimleriyle iktidarın ve polis kuvvetlerinin kendilerine geçeceğine inanan Naziler, Alfred Hugenberg'in yönetimindeki sağ-kanat milliyetçileriyle ve bir karşı devrimci gönüllü örgütü olan Stahlhelm'le bir araya gelerek ve Weimar Anayasasındaki bir maddeyi kullanarak, Prusya koalisyon hükümetini devirmek amacıyla bir referandum istediler.

KPD'nin ilk tepkisi referanduma karşı çıkmak oldu. Daha sonra 21 Temmuz 1931'de KPD liderleri, "sosyal faşizm" çizgisinden birdenbire ayrılarak Braun ve Severing'e bir ültimatom verdiler: derhal bizimle birlikte birleşik cepheye katıl, yoksa Nazilerin isteğini kabul ederiz. SPD liderleri bu öneriyi reddedince KPD tavrını değiştirdi ve referandumu kabul etti, ancak ona yeni bir ad verdi: "kızıl referandum". Böylece Alman işçileri, SPD yönetimindeki hükümetin (o günkü şartlarda ancak Nazilerin işine yarayacak ve belki de onları iktidara getirecek şekilde) düşürülmesi için Nazilerin ve KPD'nin birlikte ha-

reket etmesi ve oy kullanması gibi maneviyat bozucu bir gösteriye tanık oldular. 9 Ağustos'ta 9,8 milyon seçmenin referandumu desteklemesine rağmen, seçmenlerin yarısından fazlası (yani 13 milyondan fazlası) bu doğrultuda oy kullanmadığı için, referandum başarısızlığa uğradı.

1931'in ikinci yarısındaki iki gelişme daha, faşizme karşı benimsenecek herhangi bir devrimci strateji içinde SPD'nin kapladığı merkezî yeri göstermek bakımından önemlidir. Eylül ayında SPD liderleri, partinin Brüning rejimine tahammül etmesine karşı çıkan ve faşistlere karşı birleşik cephe kurulmasını isteyen sol - Sosyal Demokrat milletvekillerinden Max Seydewitz ve Kurt Rosenfeld'i partiden ihraç ettiler. Öte yandan, diğer ihraç ve istifalar da bir bölünme yarattı. Kasım'da da bazı SPD gençleri, bazı pasifistler ve Brandlerci Komünist Parti Muhalefeti'nin (KPO) bir bölümü sol - Sosyal Demokratlarla bir araya gelerek yeni bir örgüt kurdular: Sosyalist İşçi Partisi (SAP). Bu partinin yöneticilerinden altısı, Reichstag'da milletvekiliydi. Troçki, bu partinin üyelerinin, liderlerin merkezciliğini aşabileceğini umarak, SAP'a karşı olumlu bir tavır aldı. Ama SAP liderleri, ne açık seçik bir devrimci program geliştirdiler ne de işçi sınıfı politikası üzerinde önemli bir etki kurabildiler. Temmuz 1932 genel seçimlerinde SAP adayları ancak 72.632 oy (yüzde 0.2) aldılar ve altı sandalyenin hepsini kaybettiler. Beş ay sonra da, SAP oyları, toplamın yüzde 0.1'ine düştü. Bundan çıkan ders, SPD tabanının partilerinden kolayca koparılamayacaklarıydı; onları devrimci eyleme kazanmak üzere girişilecek çabalarda, bu olgu akılda tutulmalıydı.

Ama aynı zamanda SPD kitlesi faşizme karşı savaşmak da istiyordu. 1931'de SPD liderlerinin eski Reichsbanner'ı, SPD gençliğini ve başka işçi ve liberal grupları kapsayan bir kitle örgütü olan "Faşizme Direniş İçin Demir Cephe"nin kurulmasına izin vermeleriyle belli olmuştu bu. SPD safları, büyük bir coşkuyla Demir Cephe'ye koştular, kitle gösterileri yaptılar, sokak kavgalarına girdiler ve zaman zaman da kendilerini silahlandırdılar. Kuşkusuz, SPD liderlerinin faşizme karşı gerçek bir mücadele geliştirmek gibi bir niyetleri yoktu: Demir Cephe, onlar için sadece bir sübap, sınıf işbirliği politikalarını destekleyen bir araçtı. SPD safları bunu anlamıyordu; bu yüzden devrimcilerin görevi, onların kendi deneyimleri ile bunu öğrenmelerine yardım etmekti. KPD yalnız bu görevi yerine getirememekle kalmadı, "kızıl referandum" türünden ilkesiz manevralarla SPD saflarının liderlerine daha da yaklaşmasına yol açtı.

5

ULUSAL KOMÜNİZME KARŞI
(«Kızıl Referandum»un Dersleri)
(25 Ağustos, 1931)

Bu satırlar okura ulaştığı anda, belki bazı bölümleri eskimiş olacak. Bu satırların yazarı Stalinist aygıtın çabaları ve bütün burjuva hükümetlerinin dostane işbirliğiyle, politik olaylara ancak bir kaç haftalık bir gecikmeyle tepki gösterebileceği bir konumda bulunmaktadır. Yazarın, eksiksiz olmaktan çok uzak olan istihbarata dayanmak zorunda kalması da buna eklenmelidir. Okur bunu akılda tutmalı. Ama en elverişsiz şartlardan bile yararlanmaya çalışmalıyız. Bütün somutluğuyla olaylara günü gününe tepki gösterme durumunda olmayan yazar, dikkatini temel noktalar ve merkezi sorunlar üzerinde toplamak zorunda kalmıştır. Bu çalışmayı bağışlatan şey budur.

Nasıl Herşey Tersine Çevriliyor

Alman Komünist Partisinin plebisit (halk oyu) sorununa ilişkin hataları, zaman geçtikçe daha açıklaşacak ve yapılmaması gereken şeylere örnek olarak devrimci strateji ders kitaplarına geçecek hatalardandır.

Alman Komünist Partisi Merkez Komitesinin hareket tarzında her şey yanlıştır: durumun değerlendirmesi yanlıştır, en yakın hedef yanlış konulmuştur, bu hedefi elde etmek için kullanılacak araçlar yanlış seçilmiştir. Bu yolda, parti liderliği son yıllarda savunduğu bütün «ilkeleri» yıkmayı başarmıştır.

21 Temmuz'da Merkez Komitesi, hükümete yönelttiği bildiride, demokratik ve toplumsal haklar istiyor, aksi takdirde referandumu

destekleme tehdidinde bulunuyordu. Taleplerini öne süren Stalinist bürokrasi, aslında Sosyal Demokrat Partinin üst kademelerine hitap ediyor ve belli şartlar altında faşistlere karşı bir birleşik cephe öneriyordu. Sosyal Demokrasi önerilen şartları kabul etmeyince, Stalinistler faşistlerle birlikte Sosyal Demokrasiye karşı bir birleşik cephe kurdular. Bu demektir ki, birleşik cephe politikası sadece «aşağıdan yukarı» değil, «yukardan aşağıya» da yürütülmektedir. Thaelmann'ın, demokrasi ve toplumsal yasaların Hitlerin çetelerine karşı ortak bir biçimde savunulması için bir «açık mektup»la kendi başına Braun ve Severing'e başvurmaya izinli olması demektir bu. Böylece bu adamlar, ne yaptıklarının farkında bile olmadan, *sadece aşağıdan yukarı* birleşik cephe metafiziklerini, kitlelerin hiç beklemedikleri ve istemedikleri *sadece yukardan* birleşik cephe gibi en budalaca ve rezil bir deneyle yıkmış, bir kenara atmış oluyorlardı.

Eğer Sosyal Demokrasi, faşizmin bir çeşidiyse, sosyal faşistlerden demokrasinin ortaklaşa savunulması nasıl istenebilir? Bir kere referandum yoluna girdikten sonra, parti bürokrasisi Nasyonal Sosyalistlerin önüne hiç bir şart sürmedi. Neden? Eğer Sosyal Demokratlar da Nasyonal Sosyalistler de faşizmin çeşitlerinden başka bir şey değillerse, neden Sosyal Demokrasiye karşı bazı şartlar koşulabiliyor da Nasyonal Sosyalistlere karşı hiç bir şart öne sürülmüyor? Yoksa bu iki «çeşit»in arasında, toplumsal taban ve kitleleri aldatma yönetmleri bakımından bazı çok önemli *nitel* farklar mı var? O zaman, ikisine birden faşist demeyelim, çünkü politikada isimler ayrım yapmak için kullanılır, her şeyi aynı torbaya tıkmak için değil.

Gene de, Thaelmann'ın Hitler'le birlikte bir birleşik cepheye girdiği doğru mudur? Komünist bürokrasi, Hitler'in kara ya da kahverengi plebesitine karşı, Thaelmann'ın referandumuna «kızıl» referandum adını verdi. Tabii, sorunun iki ölümüne düşman partiyle ilgili olduğu kuşkusuzdur; Sosyal Demokrasinin bütün sahtekarlıkları işçilere bunu unutturamaz. Ama şu da gerçektir: belli bir kampanya içinde, Stalinist bürokrasi, devrimci işçileri Sosyal Demokrasiye karşı Nasyonal Sosyalistlerle birleşik cephe içine sokmuştur. Eğer insanlar bağlı oldukları partiyi oy sandığında belli edebilselerdi, referandumun, hiç değilse, kendi güçlerinin hesaplanmasına

olanak vermesi ve salt bu yolla da, bu güçleri faşizmin güçlerinden ayırması gibi bir haklılığı (söz konusu durumda, bu, politik bakımdan bütünüyle yetersizdir) olabilirdi. Ama Alman «demokrasisi», kendi zamanında, referandumlara katılanlara partilerini belli etme hakkını verme zahmetine girmedi. Bütün seçmenler, belli bir soruya tek ve aynı cevabı verecek ayrılmaz bir kitle içinde birleştirildiler. *Bu sorunun sınırları* içinde, faşitlerle birleşik cephe su götürmez bir gerçek haline geldi.

Böylece, gece yarısından sabaha kadar, herşey tepesi üstüne çevrilmiş gibi göründü.

«Birleşik Cephe», Ama Kiminle?

Komünist Partisi liderliğinin bu dönüşteki siyasi amacı neydi? Resmi belgeleri ve liderlerin konuşmalarını ne kadar okursak, bu amacı o kadar az anlayabiliyoruz. Prusya hükümeti, deniyor, faşizmin yolunu açıyor. Bütünüyle doğrudur bu. Brüning'in (2) federal hükümeti, diye ekliyor Komünist Parti liderleri, aslında Cumhuriyetçi faşistleştirmektedirler ve şimdiye kadar bu yolda uzun mesafeler almışlardır. Tamamen doğru, diye cevap veriyoruz. «Ama gördüğünüz gibi, Prusyalı Braun olmadan federal Brüning'in iktidarda kalması olanaksız», diyor Stalinistler. Bu da doğru, diye cevap veriyoruz. Buraya kadar, tamamen anlaşıyoruz. Ama burdan ne gibi politik sonuçlar çıkacaktır? Braun'un hükümetini desteklemek için, kitlelerin önünde bu hükümetin en küçük sorumluluğunu yüklenmek için, hatta Brüning hükümetine ve Prusyalı ajanına karşı mücadeleyi bir adım bile geriletmek için en ufak bir nedene sahip değiliz. Ama, faşistlerin Brüning-Braun hükümetinin yerine geçmesini istemek için de hiç nedenimiz yok. Çünkü, çok haklı olarak Sosyal Demokrasiyi faşizmin yolunu açmakla suçladığımıza göre, bizim görevimiz bu yolu *kısaltmak* olmamalı.

Alman Komünist Partisi Merkez Komitesinin bütün parti birimlerine yolladığı 27 Temmuz tarihli sirküler, liderliğin tutarsızlığını acımasız bir şekilde ortaya çıkarıyor, çünkü bu sirküler sorunun ortaklaşa incelemesinin ürünü. Bulanıklıktan ve çelişkilerden arındırıldığı vakit, mektubun özü şuna indirgenebilir: son tahlilde Sosyal Demokratlarla faşistler arasında, yani, sabırlarından istifa-

de ederek işçilere yalan söyleyen ve ihanet eden düşmanla, işçileri açıkça yoketmek isteyen düşman arasında bir fark yoktur. Böyle bir özdeşleştirmenin saçmalığını sezen sirküler yazarları, birdenbire bir dönüş yaparlar ve kızıl referandumu, «Sosyal Demokrat, Hıristiyan ve parti dışı işçilere ilişkin olarak aşağıdan (!) birleşik cephe politikasının kesin uygulaması» olarak sunarlar. Sosyal Demokratlara ve Merkez partisine (3) karşı, faşistlerin yanında plebisite müdahalenin, Sosyal Demokrat ve Hıristiyan işçilerle birleşik cephe politikasının nasıl bir uygulaması olduğunu hiç bir proleterin kafası almayacaktır. Söz konusu olan, belli ki, partilerinden koparak referanduma katılan Sosyal Demokrat işçilerdir. Kaç kişidir bunlar? Birleşik cephe politikası hiç olmazsa ortak bir hareket, Sosyal Demokrasiyi terkeden işçilerle değil, Sosyal Demokrasinin saflarında kalanlarla ortak bir eylem anlamına gelmeliydi. Ne yazık ki, Sosyal Demokrasinin saflarında hala çok sayıda işçi var.

Güçler İlişkisi Sorunu

Thaelmann'ın 24 Temmuz tarihli konuşmasında bu dönüşün gerekçesi olabilecek tek cümle şudur: «Kızıl referandum, yasal parlamenter hareketin olanaklarını kullandığı için kitlelerin parlamento dışı seferberliğine bir adım teşkil eder.» Bu sözlerin anlamı varsa eğer, ancak şu olabilir: Sosyal Demokrasinin ve onunla ittifak halindeki altın-orta partilerinin hükümetini yasal yollardan devirmek ve bundan sonra da devrimci kitlelerin baskısıyla, Sosyal Demokrasinin varisi olmaya teşebbüs eden faşizmi devirmek için parlamento oylarını çıkış noktası olarak alıyoruz. Başka bir deyişle: Prusya referandumu, devrimci sıçrama için sadece bir atlama tahtası rolünü oynamaktadır. Evet, plebisit, bir atlama tahtası olarak tamamen haklı olurdu. Faşistlerin Komünistlerin doğrultusunda oy kullanıp kullanmaması, proletarya bu referandumun baskısıyla faşistleri devirip iktidarı eline aldığı anda bütün önemini kaybederdi. Referandum trampleni de dahil, bütün tramplenlerden bir atlama tahtası olarak yararlanılabilir. *Ancak atlama olasılığı*, sadece sözde değil gerçek harekette de *mevcut olmalıdır*. Bundan sonra sorun bir güçler ilişkisi sorununa indirgenir. Güçler ilişkisi açısından Brüning-Braun hükümetinin yerine ancak Hitler-Hugenberg (4) hü-

kümeti gelebileceği bir anda, «Kahrolsun Brüning-Braun hükümeti» gibi bir sloganla sokaklara dökülmek maceracılığın dikâlâsıdır. Bununla birlikte, proletaryanın iktidar için doğrudan mücadelesine bir giriş olarak kullanıldığı takdirde, aynı slogan büsbütün başka bir anlam kazanır. Birincisinde, Komünistler kitlelere reaksiyonun yardımcıları gibi gözükeceklerdir; oysa ikinci durumda, proletarya tarafından ezilmezden önce faşistlerin nasıl oy kullandığı bütün politik önemini kaybedecektir.

Bunun sonucunda, faşistlerle birlikte oy kullanma raslantısını bazı soyut ilkeler açısından değil, sınıfların gerçek iktidar mücadelesi ve mücadelenin belli bir aşamasında güçler ilişkisi açısından değerlendiriyoruz.

Rus Deneyine Bakalım

Proleter ayaklanması anında Sosyal Demokrat bürokrasi ile faşistler arasındaki farkın, sıfıra değilse bile bir asgariye ineceğine tartışılmaz gözüyle bakılabilir. Ekim günlerinde Rus Menşevikleri ve Sosyal Devrimcileri, proletaryaya karşı, Kadetlerle. Kornilovcularla ve monarşistlerle yan yana savaştılar (5). Bolşevikler ön-parlamentoyu Ekim'de terkettiler ve kitleleri silahlı ayaklanmaya çağırmak için sokaklara çıktılar. Eğer Bolşeviklerle birlikte monarşist gruplardan biri de o günlerde parlamentoyu terketmiş olsaydı, bunun her hangi bir politik önemi olmazdı, çünkü monarşistler de demokrasiyle birlikte yıkılmıştı.

Ama parti Ekim ayaklanmasına bir dizi aşamadan sonra geldi. Nisan 1917 gösterisi sırasında Bolşeviklerin bir kesimi, «Kahrolsun geçici hükümet» sloganını attılar. Merkez Komitesi derhal düzeltti aşırı solcuları. Elbette, geçici hükümeti yıkma zorunluluğunu halkın içinde yaymak zorundaydık; ama işçileri bu sloganla sokaklara çağırmak-işte bunu yapamazdık, çünkü biz kendimiz işçi sınıf arasında bir azınlıktık. Eğer geçici hükümeti bu şartlarda devirseydik, yerini alamayacak ve böylece karşı devrime yardım etmiş olacaktık. Yıkılma saati çalmadan önce bu hükümetin halka karşı karakterini kitlelere sabırla açıklamak zorundaydık. Buydu partinin tutumu.

Bundan sonra gelen dönemde partinin sloganı, «Kahrolsun kapitalist bakanlar», oldu. Bu, Sosyal Demokrasinin burjuvaziyle koa-

lisyonunu koparmasını gerektiriyordu. Temmuz'da, «Bütün iktidar sovyetlere!» sloganıyla bir işçi ve asker gösterisini yönettik; bu slogan o tarihte, bütün iktidar Menşeviklere ve Sosyal Devrimcilere, anlamına geliyordu. Menşevikler ve Sosyal Devrimciler, Beyaz Muhafızlarla (6) birlikte bizi ezdiler.

İki ay sonra, Kornilov geçici hükümete isyan etti. Kornilov'a karşı mücadelede, artık Bolşevikler ön saflarda yer alıyorlardı. O sırada Lenin gizleniyordu. Binlerce Bolşevik hapisteydi. İşçiler, askerler ve denizciler liderlerinin ve genel olarak Bolşeviklerin serbest bırakılmasını istediler. Geçici hükümet bunu reddetti. Bolşevik Merkez Komitesinin, Kerenski hükümetine (7) bir ültimatom vermesi -Bolşevikleri derhal serbest bırakın ve Hohenzollern'lere hizmet gibi şerefsiz bir suçlamayı geri alın (8)- ve Kerenski'nin kabul etmemesi halinde, Kornilov'a karşı savaşmayı reddetmesi doğru olmaz mıydı? Herhalde bu, Thaelmann-Remmele-Neumann (9) Merkez Komitesi'nin alacağı tavır olurdu. Lenin o tarihte şöyle yazmıştı: «Devrimci proletaryanın, Bolşeviklerin ezilmesine, cephedeki katliamlara ve işçilerin silahsızlandırılmasına yardım ettikleri için, Sosyal Devrimciler ve Menşeviklerden, denebilirse «öc almak» amacıyla bunları/SD'leri ve Menşevikler-çn./ karşı-devrime karşı desteklemeyi «reddedebileceklerini» düşünmek, en büyük hata olurdu. Sorunun böyle konulması, her şeyden önce, küçük burjuva ahlak anlayışının proletaryaya aktarılması demektir (çünkü proletarya, daima, hedefine ulaşmak için gerekirse yalnız iki taraf arasında bocalayan küçük burjuvaziyi değil büyük burjuvaziyi de destekleyecektir); ikincisi, (bu nokta çok önemlidir) sorunun böyle alınması, «ahlak yaparak» konunun politik özüne gölge düşüren bir küçük burjuva çabası olacaktır.»

Eğer Ağustos'ta Kornilov'u püskürtmemiş ve böylece zafere ulaşmasına yardım etmiş olsaydık,/Kornilov-çn./ hemen işçi sınıfının en ileri kesimini yokedecek ve sonuçta da, iki ay sonra uzlaşmacılara karşı zafere ulaşmamızı ve tarihsel suçları için onları (sözle değil eylemle) cezalandırmamızı engelleyecekti.

Kendi dönüşlerini haklı göstermek için Sosyal Demokrasinin saymakla tükenmeyen alçaklıklarını saymaya girişirken Thaelmann ve Şürekasının yaptığı da, bu «küçük burjuva ahlakçılığından» başka bir şey değildir.

Tarihî karşılaştırmalar birer karşılaştırmadır, o kadar. Özdeş şartlar ve görevlerden sözetmek mümkün değildir. Ama karşılaştırmaların göreli diliyle de olsa şunu sorabiliriz: Almanya'da referandum sırasında sorun, Kornilov tehlikesine karşı savunma mıydı, yoksa gerçekten burjuva düzeninin proletarya tarafından tümüyle yıkılması mı? Bu sorun çıplak ilkelerle ya da polemikçi formüllerle değil, güçler ilişkisi ile halledilir. Devrimin her yeni aşamasındaki güçler ilişkisini inceler, hesaplar ve ölçerken nasıl dikkatli, nasıl sorumluydu Bolşevikler! Alman Komünist Partisi liderliği mücadeleye girdiği zaman, mücadele eden güçlerin bir ilk bilançosunu çıkardı mı? Ne yazılarda ne de söylevlerde bulabiliyoruz böyle bilançoyu. Berlinli öğrenciler de, öğretmenleri Stalin gibi politikayı sönmüş fenerlerle yürütüyorlar.

Thaelmann'ın güçler ilişkisi gibi belirleyici bir sorun hakkındaki düşünceleri iki üç genel cümleden ibaret. «Artık 1923'te değiliz» diyor raporunda; «Komünist partisi, müthiş bir hızla büyüyen milyonların partisidir şimdi.» Hepsi bu kadar! 1923 ile 1931'deki burumlar arasındaki farkı anlamaktan ne kadar uzak olduğunu bundan daha iyi gösteremezdi Thaelmann! *O dönemde*, Sosyal Demokrasi paramparça olmaktaydı. Sosyal Demokrasinin saflarından tamamen kopamamış işçiler gözlerini umutla Komünist Partisine çevirmekteydiler. *O dönemde*, faşizm ciddi bir politik gerçeklik olmaktan çok, burjuvazinin bahçesinde bir korkuluk durumundaydı. 1923'te Komünist Partisinin sendikalar ve fabrika komiteleri üzerindeki etkisi, bugünkü etkisiyle karşılaştırılamayacak kadar fazlaydı. Fabrika komiteleri aslında sovyetlerin temel görevlerini yerine getirmekteydi. Sendikalardaki Sosyal Demokrat bürokrasi, dayandığı temelin bir kısmını kaybediyordu her gün.

Komintern'in ve Alman Komünist Partisinin oportünist liderliğinin 1923'teki durumdan yararlanmamış olmaları gerçeği, sınıfların ve partilerin bilincinde ve aralarındaki karşılıklı ilişkilerde hâlâ yaşıyor. Komünist Partisi, diyor Thaelmann, milyonların partisidir. Buna çok sevindik; gurur duyuyoruz bundan. Ama Sosyal Demokrasinin hâlâ milyonların partisi olmaya devam ettiğini unutmuyoruz. Bugünkü Sosyal Demokrasinin, 1923-1931'deki mürit ha-

taları sayesinde, 1923'ün Sosyal Demokrasisinden çok daha büyük bir direnç gücü göstermekte olduğunu da unutmuyoruz. Sosyal Demokrasinin ihanetleri ve Stalinist bürokrasinin hataları ile gelişen ve desteklenen günümüz faşizmin proleteryanın iktidar yolunda korkunç bir engel oluşturduğunu da unutmuyoruz. Komünist Partisi milyonların partisidir. Ama «üçüncü dönem»in, bu yoğunlaşmış bürokratik aptallık döneminin şimdiye kadarki stratejisi sayesinde, Komünist Partisi bugün sendikalarda ve fabrika komitelerinde hâlâ son derece zayıftır. İktidar mücadelesi, sadece bir referandumun oylarına dayanarak yönetilemez. Fabrikalarda, atelye içlerinde, sendikalarda ve fabrika komitelerinde desteğe sahip olmak gereklidir. Durumun tahlilinin yerine keskin sözleri tercih eden Thaelmann bütün bunları unutmaktadır.

Alman Komünist Partisinin Temmuz-Ağustos 1931'de burjuva toplumun her iki kanadına, yani faşizm ve sosyal Demokrasiye karşı açık mücadeleye girebilecek kadar güçlü olduğunu iddia etmek için insanın Aydan gelmiş olması gerekir. Parti bürokrasisinin kendisi böyle düşünmemektedir. Eğer böyle bir teze başvurmak zorunda kalıyorsa, sadece plebisit başarısızlığa uğradığı ve dolayısıyla da bu tez daha fazla denenemediği içindir. Stalinist merkezciliğin ruhunun maceracı yarısı da işte bu sorumsuzlukta, bu körlükte, sonuçların böyle ilkesiz bir şekilde elde edilmeye çalışılmasında bulur ifadesini.

Proleter Devriminin Yerine «Halk Devrimi»

İlk bakışta böyle «apansız» gibi görünen bir zikzak (21 Temmuz'daki), bulutsuz gökten düşen bir yıldırım falan değildir; tersine, bütün bir geçmiş dönemin politikasının sonucudur. Komünist Partisi, faşistleri yenmeyi, kitleleri onların etkisinden çekip almayı, faşizmi devirmeyi ve ezmeyi içtenlikle ve şiddetle arzulamaktadır — peki, bunu kabul ettik, ne var ki mesele, zaman geçtikçe Stalinist bürokrasinin, faşizmin politik paletinden bir takım renkler ödünç alır ve onu vatanperverlik müzayedesinde altmeye çabalarken (faşizme-çn.) gittikçe daha fazla kendi silahlarıyla karşı çıkmaya uğraşmasıdır. Bunlar ilkelere sahip sınıf politikasının yöntemleri değil küçük burjuva rekabet yöntemleridir.

Stalinist bürokrasinin proleter devrimi sloganı yerine halk devrimi sloganını koymuş olması gerçeğinden daha utandırıcı bir ilke teslimiyeti düşünmek zordur. Hiç bir kurnaz manevra, metinlerin üzerinde oynama, hiç bir tarihsel tahrifat, bunun faşist şarlatanlığı en iyi taklit etmeyi hedef alan bir ihanet, Marksizme ilkelerde ihanet olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir. Burada, bir kaç ay önce bu soruna ilişkin olarak yazdıklarımı tekrarlamak zorundayım: «Açıktır ki, devrimci sınıfın çevresinde ulusun bütün canlı ve yaratıcı güçlerini toplaması ve ulusu yeni bir çekirdeğin çevresinde toplaması anlamında, bütün büyük devrimler bir halk devrimi ya da ulusal devrimdir. Ama bu bir slogan değil devrimin sosyolojik bir tasviridir ve üstelik kesin çizgili ve somut bir tanıma ihtiyacı vardır. Bir slogan olarak ise, boştur ve şarlatanlıktan başka bir şey değildir, işçilerin zihinlerine şaşkınlık ve bulanıklık şırınga etmek pahasına faşistlerle piyasa rekabetidir... Strasser faşisti, halkın yüzde 95'inin devrimden çıkarı olduğunu ve bundan ötürü bunun bir sınıf devrimi değil bir halk devrimi olduğunu söylüyor. Thaelmann da buna katılıyor. Aslında, Komünist işçi faşist işçiye şöyle demeli: elbette, halkın yüzde 95'i, hattâ belki de yüzde 98'i finans kapital tarafından sömürülüyor. Ama bu sömürü hiyerarşik bir yapı içinde örgütlenmiş : sömürücüler var, alt-sömürücüler var, alt-alt-sömürücüler, vb. var. Süper-sömürücüler ancak bu hiyerarşi sayesinde ulusun çoğunluğunu boyunduruk altında tutabiliyorlar. Ulusun gerçekten kendini yeni bir sınıfsal çekirdek çevresinde yeniden kurabilmesi için ideolojik olarak da yeniden kurulması zorunlu ve bu da ancak proletaryanın kendini «halk» ya da «ulus» içinde eritmeyip, tam tersine *kendi* proleter programını geliştirmesi ve küçük burjuvaziyi iki rejim arasında seçme yapmaya zorlamasıyla mümkün olur. Halk devrimi sloganı, küçük burjuvazi kadar, geniş işçi kesimlerini de uyuşturur, bilinçlerini köreltir, onları «halk»ın burjuva-hiyerarşik yapılaşmasıyla uzlaşmaya iteler ve ideolojik özgürleşmelerini geciktirir. Almanya'nın bugünkü şartlarında ise, «halk devrimi» sloganı, Marksizm ile faşizm arasındaki sınır çizgisinin silinmesine yol açar, işçilerin bir kesimini ve küçük burjuvaziyi, «her iki kampta da mesele halk devrimi» gibi bir düşünceyle, iki kamp arasında seçme yapmak zorunda olmadıkları inancına sürükler ve böylece faşizmin ideolojisiyle uzlaşmalarına fırsat verir.»

Düşüncelerin kendi dinamikleri vardır. Halk devrimi, «ulusal kurtuluş»a yardımcı bir yöntem olarak öne sürülmektedir. Meselenin böyle ele alınması, partide katıksız şovenist eğilimlerin gelişmesine hız vermiştir. Umutsuz yurtseverlerin küçük burjuva şovenizminin kampından uzaklaşarak proletaryanın partisine yaklaşmalarında kötü bir şey yoktur, bunu kabul ederiz : değişik öğeler, değişik yollardan gelirler Komünizme. Hiç kuşkusuz, son aylarda Beyaz Muhafızların ve Kara Yüzlerin (10) yüzlerini Komünizmden yana çeviren subayları arasında —iflah olmaz kariyeristlerin ve ilkesiz kötü maceracıların yanısıra— samimi ve dürüst öğeler de vardır. Parti, bu türden bireysel değişimleri bile faşist kampın moralini bozmak için kullanabilir elbet. Ne var ki, Stalinist bürokrasinin suçu —evet, apaçık bir suç— bu öğelerle dayanışmasında, onların sesini partinin sesiyle bir tutmasında, bunların milliyetçi ve militarist eğilimlerini sergilemekten kaçınmasında, Scheringer'in yüzde yüz küçük burjuva, gerici-ütopyacı ve şovenist bildirisini (11) devrimci proletarya için yeni bir kutsal kitap saymasında yatmaktadır. İşte faşizmle bu bayağı rekabetten, görünüşe bakılırsa birdenbire, 21 Temmuz kararı doğmuştur : sizin bir halk devriminiz varsa bizim de var; en yüksek ölçüt olarak ulusal kurtuluşu mu alıyorsunuz, biz de öyle; Batı Kapitalizmine savaş açıyorsunuz, ama biz de ayni şeyi vaad ediyoruz; sizin plebisitiniz var, ama bizim de var, üstelik daha iyisi, sapına kadar «kızıl» bir plebisit bizimkisi.

Gerçek şu ki, eski devrimci işçi Thaelmann, bugün bütün gücüyle Kont Stenbock-Fermor'un (12) karşısında mahcup düşmemek için çabalamaktadır. Thaelmann'ın plebisite dönüşü ilan ettiği partili işçiler toplantısının tutanakları, *Die Rote Fahne*'de «Marksizmin Bayrağı Altında» gibi gösterişçi bir başlık altında verilmiştir. Gene de, konuşmasının son kısmında en önemli noktada Thaelmann, «bugün Almanya, İtilaf Devletlerinin elinde bir oyuncaktır» düşüncesini öne sürmüştür. Bunun sonucunda da, sorun öncelikle bir ulusal kurtuluş sorunu olmaktadır. Ama bir anlamda, Fransa ve İtalya, hatta İngiltere de, Amerika'nın elinde «oyuncak»tırlar. Hoover'in önerisiyle (13) bir kere daha açıkça belli

olan Avrupa'nın Amerika'ya bağımlılığı (yarın bu bağımlılık daha da keskin ve vahşi bir biçimde belli olacaktır), Avrupa devriminin gelişmesi açısından, Almanya'nın İtilaf Devletlerine bağımlılığından çok daha derin bir anlam taşımaktadır (14). Sırası gelmişken belirtelim, Avrupa kıtasının kıvranmalarına verilecek proleter cevabın «Kahrolsun Versay Anlaşması» gibi kuru bir slogan değil, Avrupa Birleşik Sovyet Devletleri sloganı olmasının nedeni de budur.

Ama gene de, bütün bu sorunlar ikinci dereceden bir önem taşımaktadır. Politikamız, Almanya'nın İtilaf Devletlerinin elinde bir «oyuncak» olması gerçeğiyle değil bölünmüş, güçsüz ve baskı altındaki Alman proleteryasının Alman burjuvazisinin elinde bir oyuncak oluşu gerçeğiyle belirlenir. «Asıl düşman içtedir!»; bunu öğretmişti bir zamanlar Karl Liebknecht (15). Yoksa unuttunuz mu bunu, arkadaşlar? Yoksa bu öğreti artık işe yaramıyor mu? Hiç değilse Thaelmann için eskimiş olduğu belli: Liebknecht'in yerine Scheringer geçiriliyor. Bu yüzden, «Marksizmin Bayrağı Altında» başlığı da, acı bir şakaya benziyor!

Teslimiyet Okulu Olarak Bürokratik Merkezcilik Okulu

Bir kaç yıl önce, «hakiki Rus» tek ülkede sosyalizm teorisinin kaçınılmaz bir şekilde Komintern'in öteki seksiyonlarında sosyal-milliyetçi eğilimlere yol açacağı uyarısında bulunmuştu Sol Muhalefet. O zaman, bir fantezi, kötü niyetli bir uydurma, bir «iftira» olarak görülmüştü bu uyarı. Ama fikirlerin yalnız kendi dınamikleri değil patlayıcı güçleri de vardır. Kısa bir süre içinde Alman Komünist Partisi, gözlerimizin önünde, sosyal-yurtseverlik alanına sürüklendi; oysa bizzat Komintern, bu zihniyet ve sloganlarla ölümüne bir çatışmanın sonucu olarak kurulmuştu. Şaşırtıcı değil mi? Hayır, doğal bir sonuç sadece!

Hasmı ve sınıf düşmanını ideolojik taklit yöntemi —Bolşevizmin teorisine ve ruhuna bütünüyle aykırı bir yöntem— merkezciliğin özünün, ilkesizliğinin, tutarsızlığının, ideolojik boşluğunun çok uzvi bir uzantısıdır. Nitekim, Stalinist bürokrasi, bir kaç yıl boyunca, Thermidor'cuları altetmek için Thermidor'cu bir politika izlediği (16). Daha önce Sol Muhalefetten korktuğu için, sol plat-

formu adım adım taklit etmeye başladı. İngiliz işçilerini *trade unionism'in* [İngiltere'deki barışçı, uzlaşmacı sendikalizm] egemenliğinden koparmak için de Stalinistler Marksist bir politika yerine *trade unionist* bir politika izlediler. Çin işçi ve köylülerinin bağımsız bir yol izlemesine yardım etmek için, Stalinistler bu işçi ve köylüleri burjuva Kuomintang'a ittiler. Bu liste uzatılabilir. Küçük sorunlarda olduğu kadar büyüklerde de, aynı taklitçiliği, düşmanın sürekli taklit edilmesini, kendi silahlarını değil —ne yazık ki, bunlara zaten sahip değiler!— düşmanın deposundan çalınmış silahları kullanma çabasını görüyoruz hep.

Mevcut parti rejimi de aynı doğrultuda hareket ediyor. Kaç kere yazdık ve söyledik ki, aygıt mutlakiyetçiliği, Komintern'in önder tabakasının maneviyatını bozarak, ileri işçilerin onurunu kırarak ve onları kişilikten yoksun bırakarak, devrimci karakteri ezerek ve parçalayarak proleter öncüsünü düşmanın karşısında kaçınılmaz olarak zayıf düşürür; yukardan gelen her emre uysalca boyun eğen kimse, bir devrim savaşçısı olarak hiç bir işe yaramaz!

Merkezci memurlar Zinoviev yönetiminde, Zinovievisttiler; Buharin döneminde Buharinist, Stalin ve Molotov'un zamanında da Stalinist ve Molotovist. Hatta, Manuilsky, Kuusinen ve Lozovsky'nin önünde bile eğildiler (17). Geçen her dönemde, yeni «lider»in sözlerini, sesini ve jestlerini tekrarladılar; emre göre, dün yeminle savunduklarını bugün reddettiler ve daha dün omuzlarında taşıdıkları emekli şefleri ıslığa tuttular. Bu tahripkar rejimde, cesaret hadım edilmekte, teorik bilinç yıkılmakta, belkemiği yumuşatılmaktadır. Ancak Zinovievist-stalinist okuldan geçmiş bürokratlar bu kadar kolayca proleter devriminin yerine halk devrimini geçirebilir ve Bolşevik-Leninistleri dönek ilan ettikten sonra Scheringer tipi şovenleri omuzlarına alabilirlerdi.

«Devrimci Savaş» ve Pasifizm

Scheringer'ler ve Stenbock-Fermor'lar, Komünist Partisinin davasını doğrudan doğruya Hohenzollern savaşının bir devamı olarak gördükleri için memnunlukla karşılıyorlar. Onlara göre bu iğrenç emperyalist katliamın kurbanları, Alman halkının özgürlüğü için ölen kahramanlardır. Alsace-Lorraine ve Doğu Prusya için gi-

rişilecek yeni bir savaşı bir «devrimci» savaş olarak adlandırmaya hazırdırlar (18). İşçileri bu «devrimci» savaş için seferber edecek bir araç görevini yapabildiği takdirde «halk devrimini» onlaylamayı —şimdilik ve sözle— kabul ediyorlar. Bütün programları, *revanche* [intikam] düşüncesinde yatıyor; eğer ayni hedefe başka bir yoldan ulaşılabileceğini görürlerse, yarın proletaryayı arkadan vuracaklar. Bunun üstü örtülmemeli, tersine teşhir edilmelidir. İşçilerin teyakkuzu uyuşturulmamalı, tersine keskinleştirilmelidir. Peki, Komünist Partisi nasıl hareket ediyor?

1 Ağustos tarihli Komünist *Fanfare*'de, kızıl referandum ajitasyonunun bütün hararetiyle devam ettiği sırada, Scheringer'in bir resmiyle birlikte şu yeni peygamberce bildirilerinden biri basılmıştır. Kelimesi kelimesine şöyle: «Bugün halk devrimine, devrimci kurtuluş savaşına karşı çıkan herkes, özgür bir Almanya için canlarını veren dünya savaşı şehitlerinin davasına ihanet etmektedir». Kendine Komünist diyen bir gazetenin sayfalarında bu satırları okuyunca gözlerine inanamıyor insan. Ve üstelik bütün sayfa Liebknecht ve Lenin'in adlarıyla kaplı! Bu tür Komünizmin polemikle hakkını vermek için eline alacağı sopa biraz sert olurdu herhalde Lenin'in! Ve yalnız polemik yazılarıyla da yetinmezdi. Proleter öncüsünün saflarını şovenizm kangreninden acımasızca temizlemek için özel bir enternasyonal kongresinin toplanmasına çalışırdı.

«Bizler pasifist değiliz», diye şişinerek cevap veriyor Thaelmann'lar, Remmele'ler ve ötekiler. «Biz ilke olarak devrimci savaştan yanayız.» Kanıt olarak da, Moskova'da cahil bir «Kızıl Profesör» tarafından Marx ve Lenin'den kendileri için seçilmiş bazı alıntılar göstermeye hazırlanıyorlar. İnsan, Marx ve Lenin'in proleter devrimlerinin değil ulusal savaşların sözcüsü olduklarını düşünecek nerdeyse! Sanki Marx ve Lenin'in devrimci savaş kavramının, faşist subayların ve ortacı çavuşların milliyetçi ideolojisiyle herhangi bir ortak yanı varmış gibi. Stalinist bürokrasi, ucuz devrimci savaş laflarıyla düzinelerce maceracıyı kendine çekiyor ama yüzbinlerce, milyonlarca Sosyal Demokrat, Hıristiyan ve parti dışı işçiyi de kendinden uzaklaştırıyor.

«Demek, Sosyal Demokrasinin pasifizmini taklit etmemizi istiyorsunuz», diye itiraz edecek yeni doğrultunun özellikle derin

teorisyenlerinden biri. Hayır, *taklit etmek*, işçi sınıfının psikolojisini, ruh durumunu bile olsa taklit etmek, bizim yapacağımız bir şey değil; ama *bunları da hesaba katmak* zorundayız. Ancak psikolojileri, ruh durumları doğru olarak tahmin edilebilirse geniş proleter kitleler devrimden yana çekilebilir. Ama küçük burjuva milliyetçiliğinin üslubunu taklit eden bürokrasi, savaş istemeyen, istemesi olanaksız işçilerin, yeni Thaelmann, Scheringer, Kont Stenbock-Fermor, Heinz Neumann ve Şti. nin askeri soytarılıklarından iğrenen işçilerin gerçek duygularına önem vermiyor.

Marksizm, proletaryanın iktidarı alması halinde bir devrimci savaş ihtimalini hesaba katmamazlık edemez elbet. Ama bu, iktidarın ele geçirilmesinden sonra olayların bize zorlayacağı bir tarihsel ihtimali, iktidarın ele geçirilmesinden önce bir politik mücadele sloganı haline getirmekten tamamen ayrıdır. Proletaryanın zaferinin bir sonucu olarak, belli şartlarda girişmek zorunda kaldığımız bir şey olarak devrimci savaş başka bir şeydir; devrimci savaşın bir aracı olarak bir «halk» devrimi bambaşka, hatta taban tabana zıt bir şey.

Devrimci savaşın ilke olarak kabul edilmesine rağmen, Sovyet Rusya hükümeti, bilindiği gibi, çok ağır şartlar getiren Brest-Litvosk barışını imzalamıştır (19). Neden? Çünkü, küçük bir ileri kesimin dışında, köylüler ve işçiler savaş istemiyorlardı. Daha sonra, aynı köylü ve işçiler Sovyet devrimini sayısız düşmana karşı kahramanca savundular. Ama ne zaman Pilsudski'nin (20) bize zorladığı bu sert savunma savaşını bir saldırı savaşına dönüştürmeyi denedik, işte o zaman yenilgiyle karşılaştık, ve güçlerin yanlış hesaplanmasından doğan bu hata devrimin gelişmesine ağır bir darbe indirdi.

Kızıl Ordu ondört yıldan beri mevcut. «Bizler pasifist değiliz». O halde Sovyet hükümeti neden her fırsattan *barışçı* politikasını ilan ediyor? Neden *silahsızlanma* öneriyor ve *saldırmazlık* paktları imzalıyor? Neden Kızıl Orduyu dünya proleter devriminin bir silahı olarak harekete geçirmiyor? Besbelli, ilke olarak devrimci savaştan yana olmak yetmiyor. Aynı zamanda, insanın omuzlarının üzerinde bir de kafası olması gerekiyor. Şartları, güçler ilişkisini ve kitlelerin ruh durumunu da hesaba katmak gerekiyor.

Eğer işçilerin ve genel olarak çalışanların ruh durumlarını

hesaba katmak, elinde devlet gibi güçlü bir zor aygıtı olan bir işçi hükümeti için zorunluysa, devrimci bir parti çok daha dikkatli olmak zorundadır, çünkü parti zorlayarak değil ikna ederek hareket edebilir ancak. Bizim için devrim, Batı'ya karşı savaşın yardımcı bir yöntemi değil, tam tersine savaşlardan kaçınmak, savaşlara son vermek için bir araçtır. Her işçinin içinde varolan barış isteğiyle, barış çabalarıyla alay ederek değil, pasifizminin sahteliğini açığa çıkararak mücadele ettik Sosyal Demokrasiyle; çünkü, her gün Sosyal Demokrasi tarafından kurtarılan kapitalist toplum savaşsız yapamaz. Bize göre Almanya'nın ulusal kurtuluşu Batıyla savaşta değil Orta Avrupayı olduğu kadar Batı Avrupayı da kapsayan ve onu bir Sovyet Birleşik Devletleri biçiminde Doğu Avrupayla birleştiren bir proleter devriminde yatmaktadır. Ancak sorunun böyle konulması işçi sınıfını birleştirebilir ve [işçi sınıfının birliğini-çn.] umutsuz küçük burjuva kitleleri için bir çekim merkezi haline getirebilir. Proletaryanın kendi iradesini modern topluma kabul ettirebilmesi için, partisi bir proletarya partisi olmaktan ve kendi dilini, yani ulusal *revanche* dilini değil de uluslararası devrimin dilini konuşmaktan utanmamalıdır.

Marksistler Nasıl Düşünmeli

Kızıl referandum gökten düşmedi, partinin ilerlemiş bir ideolojik yozlaşmasından doğdu. Ama böyle olduğu için de, düşünülebilecek en hain macera olmaktan çıkmış olmuyor. Referandum asla devrimci iktidar mücadelesinin çıkış noktası olmadı. Tamamiyle, yardımcı bir parlamenter manevra çerçevesi içinde kaldı. Bu referandumun yardımıyla, parti kendisini bir kaç yenilgiye birden uğratmayı başardı. Sosyal Demokrasiyi ve bunun sonucunda Brüning hükümetini güçlendirdiği, faşistlerin yenilgisini gözlerden sakladığı, ve Sosyal Demokrat işçilerle kendi seçmenlerinin önemli bir kısmını kendinden ittiği için, parti, referandumun ertesi günü bir gün öncesine göre çok daha zayıflamıştı. Alman ve dünya kapitalizmine daha iyi bir hizmet sunmak mümkün değildi.

Kapitalist toplum, özellikle Almanya'da, bir kaç kere çöküşün eşiğine gelmiştir son onbeş yılda; ama her seferinde de felaketten kurtulmuştur. Ekonomik ve toplumsal öngerekler, kendi baş-

larına devrim için yeterli değildir. Politik önşartlara, yani zaferi önceden garanti etmese bile (zaten tarihte böyle durumlar yoktur) hiç olmazsa mümkün ve muhtemel kılan bir güçler ilişkisine gerek vardır. Stratejik hesaplama, cesaret, kararlılık daha sonra muhtemeli gerçekliğe dönüştürür. Ama hiç bir strateji, imkansızı mümküne dönüştüremez.

Bunalımın derinleşmesi ve «değişen durum»la ilgili genel sözler yerine Merkez Komitesinin görevi, şu anda Alman proletaryası içinde, sendikalarda, fabrika komitelerinde güçler ilişkisinin nasıl olduğunu, partinin tarım işçileriyle ne gibi ilişkileri olduğunu göstermek olmalıydı. Bu veriler kesin ve şaşmaz araştırmalara açıktır ve gizli değildir. Eğer Thaelmann'ın politik durumun bütün öğelerini açıkça sayacak ve tartacak kadar cesareti olsaydı, şu sonuca varmak zorunda kalacaktı : kapitalist sistemin çok büyük bunalımına ve geçen dönemde Komünizmin önemli ölçüde gelişmiş olmasına rağmen, parti hâlâ devrimci çözümü arayacak ölçüde güçlü değildir. Tam tersine, bu hedefe ulaşmaya çalışanlar faşistlerdir. Sosyal Demokrasi de dahil bütün burjuva partileri bu işte onlara yardım etmeye hazırdır. Çünkü hepsi de faşistlerden korktuklarından daha çok korkuyor Komünistlerden. İşçilere kanlı bir hüküm giydirilmesi davasında burjuvazinin kararsız kesimlerini kendilerini desteklemeye zorlamak için Nasyonal Sosyalistler, Prusya plebisitinin yardımıyla, son derece istikrarsız devlet dengesinin çöküşünü kışkırtmak istiyorlar. Bizim için faşistlere yardım etmek en büyük aptallık olur. Bu yüzden karşıyız faşist plebesite. İçinde Marksist vicdanın en ufak bir kırıntısı kalmış olsaydı, Thaelmann'ın raporunu böyle bitirmesi gerekirdi.

Bundan sonra, mümkün olduğu kadar geniş ve açık bir tartışmayı başlatmak yerinde olurdu, çünkü liderlerin, hatta Heinz Neumann ve Remmele kadar yanılmaz liderlerin bile her yön değişikliğinden sonra kitleleri dikkatle dinlemesi gereklidir. Üstelik yalnız bir Komünistin zaman zaman söylediği resmî sözleri değil, bu sözlerin altındaki daha derin, daha yaygın düşünceleri de dinlemek gereklidir. İşçilere emretmek değil onlardan öğrenebilmek gereklidir.

Eğer söz konusu tartışma, açık bir tartışma olabilseydi, katılanlardan biri aşağı yukarı şuna benzeyen bir konuşma yapardı :

«Thaelmann, durumdaki apaçık değişiklik ne olursa olsun, güçler dengesinden ötürü devrimci bir çözüm zorlamamızı istemekle çok haklıdır. Ama işte tam da bu nedenle, en kararlı düşmanlarımız bu çıkış, bu patlama için bastırıyorlar gördüğümüz kadarıyla. Böyle bir durumda, güçler ilişkisinde başlangıç değişikliklerini gerçekleştirmek, yani ana proleter kitlesini Sosyal Demokrasinin etkisinden koparmak ve böylece küçük burjuvazinin umutsuz alt tabakalarının yüzlerini proletaryaya, arkalarını da faşistlere döndürmek için gerekli olan zamanı bulabilecek miyiz? Eğer bulabilirsek, çok iyi. Ama faşistler, bizim istek ve irademize karşı, yakın gelecekte bir ayaklanmaya sürüklerlerse durumu, o zaman ne olacak? Proleter devrimi yine ağır bir yenilgiye mi mahkum edilecek?»

Bundan sonra da Thaelmann, eğer Marksistse, kabaca şöyle cevap verecekti: «Hiç kuşkusuz, kesin ve belirleyici mücadele anının seçimi sadece bize değil, düşmanlarımıza da bağlıdır. Şu noktada kesinlikle anlaşıyoruz : şu anda *bizim* stratejimizin görevi, düşmanın bir patlamayı zorla kabul ettirmesini kolaylaştırmak değil zorlaştırmaktır. Ama buna rağmen düşmanlarımız bize savaş ilan ederlerse, tereddütsüz kabul etmeliyiz, çünkü büyük tarihsel mevzilerin mücadelesiz teslim edilmesinden daha ağır, daha yıkıcı, daha yokedici, daha maneviyat bozucu bir yenilgi yoktur ve olamaz. Bugünkü şartlarda, faşistler patlamanın başlatılmasını kendi üzerlerine alırlarsa (ve kitleler bunu anlarlarsa), çalışan kitlelerin geniş kesimlerini bizim yanımıza iterler. O zaman, çalışan milyonlara, asla onlar olmadan ve onlara karşı devrim yapmak niyetinde olmadığımızı ne kadar açık gösterir ve kanıtlarsak, zafere ulaşma şansımız da o kadar büyük olur. Bu yüzden Sosyal Demokrat, Hıristiyan ve parti dışı işçilerle açık konuşmalıyız: «Küçük bir azınlık olan faşistler iktidarı ele geçirmek için bugünkü hükümeti devirmek istiyorlar. Biz Komünistler bugünkü hükümetin proletaryanın düşmanı olduğunu düşünüyoruz, ama bu hükümet *sizin* güveniniz ve *sizin* oylarınıza dayanarak ayakta tutuyor kendini; biz bu hükümeti sizinle bir ittifak kurarak yıkmak istiyoruz, size karşı faşistlerle ittifak kurarak değil. Eğer faşistler bir ayaklanma örgütlemeye kalkarlarsa, biz Komünistler kanımızın son damlasına kadar sizinle birlikte çarpışacağız ama Braun-Bruning

hükümetini savunmak için değil, proletaryanın çiçeğini boğulmaktan ve yokedilmekten kurtarmak için, işçi örgütlerini ve işçi basınını kurtarmak için, ve sadece kendi Komünist basınımızı değil, aynı zamanda sizin Sosyal Demokrat basınınızı da kurtarmak için. Her işçinin evini, bütün işçi basını matbaalarını faşistlerin saldırılarından korumaya sizinle birlikte hazırız. Ve sizden de, bizim örgütlerimize bir tehdit yönelmesi halinde bizim yardımımıza geleceğinizi taahhüt etmenizi istiyoruz. Faşistlere karşı işçi sınıfının birleşik cephesini öneriyoruz. Bu politikayı bütün sorunlara uygulayarak ne kadar kararlı ve ısrarlı bir şekilde yürütürsek, faşistlerin bizi hazırlıksız yakalaması ve açık mücadelede bizi yenmesi de o kadar zor olur». Hayali Thaelmann'ımız işte böyle cevap verecekti.

Ama burada, Heinz Neumann, şu iliklerine kadar büyük fikirlerle dolu hatip, sahneye giriyor. «Ne olursa olsun, böyle bir politikadan bir şey çıkmayacaktır,» diyor. «Sosyal Demokrat liderler işçilere, 'Komünistlere inanmayın, kesinlikle işçi örgütlerini kurtarmakla ilgili değiller, sadece iktidarı ele geçirmek istiyorlar, bizim sosyal faşistler olduğumuzu düşünüyorlar ve Nasyonalistlerle bizim aramızda bir ayrım yapmıyorlar' diyecekler. Bu yüzden Thaelmann'ın önerdiği politika bizi işçilerin gözünde gülünç yapacaktır sadece.»

Thaelmann buna şöyle cevap vermek zorundadır: «Sosyal Demokratlara faşist demek bütün kritik anlarda bizi şaşırtan, Sosyal Demokrat işçilere ulaşmak için bir yol bulmamızı önleyen bir aptallıktır elbette. Bu aptallığı bırakmak yapabileceğimiz en iyi şeydir. İşçi sınıfın ve örgütlerini savunur görünerek sadece iktidarı ele geçirmeye çalışmak suçlamasına gelince, Sosyal Demokrat işçilere şöyle diyeceğiz : evet biz Komünistler iktidarı almaya çalışıyoruz, ama bunun için işçi sınıfının kayıtsız şartsız çoğunluğuna ihtiyaç duyuyoruz. Bir azınlığa dayanarak iktidarı almaya kalkmak bizimle ilgisi olmayan aşağılık bir maceradır. İşçilerin çoğunluğunu bizi izlemeye zorlayamayız; sadece ikna etmeye çalışabiliz onları. Faşistler işçi sınıfını yendikleri takdirde, iktidarın Komünistler tarafından ele geçirilmesinden söz etmek bile mümkün olmaz. İşçi sınıfını ve örgütlerini faşistlerden korumak, işçi sınıfını ikna etmek ve peşimizden götürme imkanını sağlamak de-

mektir. Şu halde, ancak kapitalist devlet içindeki işçi demokrasisi unsurlarını, gerekirse elde silah, koruyarak iktidara gelebiliriz, başka bir yoldan değil».

Thaelmann bu sözlere şunları da ekleyebilirdi: «İşçilerin çoğunluğunun kararlı, yıkılmaz güvenini kazanmak için, her şeyden önce onları aldatmaktan, gücümüzü abartmaktan, gerçeklere çözümüzü yummaktan ya da daha kötüsü, bu gerçekleri çarpıtmaktan kaçınmalıyız. Olanı açıkça söylemek şarttır. Bunların doğruluğunu sınamak için binlerce araca sahip olan düşmanlarımızı kandırmış olmayacağız. İşçileri aldatarak kendimizi aldatmış oluruz. Çok güçlü gibi görünmekle kendimizi zayıflatırız sadece. Bu 'inançsızlık' ya da 'karamsarlık' değildir, arkadaşlar. Neden karamsar olalım? Önümüzde korkunç büyük imkanlar var. Önümüzde sınırsız bir gelecek yatıyor. Almanya'nın kaderi, Avrupa'nın kaderi, bütün dünyanın kaderi bize bağlı. Ama devrimci geleceğe kuvvetle inanan insanın, aldatmacalara, kuruntulara hiç ihtiyacı yoktur zaten. Marksist gerçekçilik, devrimci iyimserliğin bir ön gereğidir.»

Böyle cevap verirdi Thaelmann, Marksist olsaydı eğer. Ama ne yazık ki, Marksist değil.

Parti Neden Susuyordu?

Öyleyse parti nasıl susabilmişti? Thaelmann'ın referandum sorununda 180 derecelik bir dönüş anlamına gelen raporu, tartışmasız kabul edilmiştir. Böylece bu rapor yukardan önerilmişti; ama önerilmişti, emredilmişti demektir. *Die Rote Fahne*'deki bütün tutanaklar, referandumun bütün parti toplantılarında «oy birliği» ile kabul edildiğini bildiriyorlar. Bu oybirliği, partinin özellikle güçlü oluşunun bir işareti olarak gösteriliyor. Devrimci hareketin tarihinin hangi noktasında böyle dilsiz bir «yekparelik» görülmüştür? Thaelmann'lar ve Remmele'ler Bolşevizm üzerine yemin veriyorlar. Ama Bolşevizmin tarihi, partinin görüş açılarını kazanmasını, yöntemlerini oluşturmasını sağlayan yoğun içsel mücadelelerin tarihidir. 1917 yılının, partinin tarihindeki en büyük yılın, kayıtları şiddetli iç mücadelelerle doludur; devrimden sonraki ilk beş yılın tarihi de böyledir. Buna rağmen, bir tek bölünme, politik nedenli bir tek büyük atılma olayı olmamıştır. Ama tabii, bilindiği

gibi, Bolşevik Partisinin başında, Thaelmann'lardan, Remmele'lerden ve Neumann'lardan farklı çapta, farklı kalıpta, ve farklı otoritede liderler vardı. O halde, talihsiz liderlerin bütün dönüşlerini dev bir parti için mutlak bir yasa haline getiren bugünkü korkunç «yekparecilik», bu tahripkar oybirliği nerden geliyor?

«Tartışma yok!» *Çünkü Die Rote Fahne*'nin açıkladığı gibi, «bu durumda eyleme ihtiyacımız var, konuşmalara değil.» İğrenç bir ikiyüzlülük! Parti «eylem» yapmalı, ama bu eylemleri daha önceden tartışmayı reddetmelidir. Bugün hangi eylemle uğraşıyoruz? Resmî bir kâğıt üzerinde bir kare içine küçük bir çarpı işareti koymakla; ve üstelik küçük proleter çarpıları sayılmaya kalkıldığında, bunları faşist çarpılarından ayırt etmeye imkan yoktur. Hiç kuşku duymadan, hiç düşünmeden, soru sormadan, gözlerinizde bir kaygı belirtisi bile olmadan, İlahi Adalet tarafından seçilmiş liderlerin yeni çılgın sıçrayışlarını kabul edin, yoksa — yoksa bir dönek, bir karşı devrimcisiniz! İşte budur enternasyonal Stalinist bürokrasinin her militanın şakağına dayadığı bir tabancaya benzeyen ültimatom.

Dışardan bakılınca, kitleler bu rejimi kabul etmiş ve her şey yolunda gibi görünüyor. Ama değil! Kitleler istediğiniz gibi yoğurabileceğimiz hamur değil. Liderliğin falsolarına ve saçmalıklarına, kendi usulleriyle, ağır ağır ama çok etkili bir karşılık verirler. «Kızıl günleri» yığınlar halinde boykot ederken, aslında «üçüncü dönem» teorisine kendi usulleriyle direnmektedirler. Lozovsky-Monmuosseau'nün (21) deneylerine normal yollardan karşı çıkamadıkları zaman kızıl sendikaları terkederler Fransa'da. Kızıl referandum «düşüncesini» kabul etmeyen yüzbinlerce ve milyonlarca işçi, buna katılmaktan kaçınırlar. Bu, sınıf düşmanını aşağılık bir şekilde taklit eden ve bunu kendi partisinin boğazına sarılarak telafi eden merkezci bürokrasinin günahlarının cezalandırılmasıdır.

Stalin Ne Diyor?

Stalin yeni zikzakı önceden onaylamış mıydı gerçekten? Kimse bilmiyor bunu; nasıl Stalin'in İspanyol devrimi üzerindeki dü-

şüncelerini kimse bilmiyorsa. Stalin susuyor. Başta Lenin olmak üzere daha alçakgönüllü liderler bir kardeş partinin politikasını etkilemek istediklerinde, ya konuşmalar yaparlardı ya da makale yazarlardı. Asıl önemlisi *bu liderlerin söyleyecek bir şeyleri* vardı. Stalin'in söyleyecek hiç bir şeyi yok. Bireylerin karşısında kurnazlık kullandığı gibi, tarihsel süreçler karşısında da sadece kurnazlığa başvuruyor. Alman ya da İspanyol proletaryasının bir ileri adım atmasına nasıl yardım edebileceğini değil de bir politik geri çekilişi kendisi için önceden nasıl garanti edeceğini düşünüyor.

Stalin'in dünya devriminin temel sorunları karşısında ikili tutumunun eşsiz bir örneği, 1923 yılındaki Almanya olayları karşısında aldığı tavırdır. Aynı yılın Ağustos ayında Bukharin ve Zinoviev'e yazdıklarını hatırlayalım. «Komünistler (bugünkü aşamada) Sosyal Demokratlar olmadan iktidarı ele geçirmeye çalışmalı mıdırlar? Henüz bunun için yeteri kadar olgunlaşmış mıdırlar? Bence, sorun budur. Rusya'da iktidarın ele geçirilmesi sırasında bizim ihtiyatlarımız şunlardı : 1. barış, 2. köylülere toprak, 3. işçi sınıfının çok büyük bir çoğunluğunun desteği, 4. köylülüğün sempatisi. Bugün Alman Komünistleri bunlardan hiç birine sahip değil. Evet, komşuları Sovyet ülkesi : bizim böyle bir komşumuz yoktu; ama şu anda biz onlar için ne yapabiliriz? Eğer bugün, Almanya'daki iktidar düşer ve Komünistler bu iktidarı ele geçirirlerse, korkunç bir gürültüyle çökerler. Bu, 'en iyi ihtimal' olur. En kötü durumdaysa, ezilir, paramparça olurlar ve geriye püskürtülürler. Benim değerlendirmeme göre, Almanları frenlemeliyiz, cesaretlendirmeli değil.» Böylece Stalin, Ağustos-Eylül 1923'te Almanya'da iktidarın alınmasının mesele olmadığını ama asıl güçlüklerin iktidarın alınmasının ertesi günü başlayacağını söyleyen Brandler'in de sağına düşüyordu. Bugün Komintern'in resmî görüşü. Brandlercilerin 1923 sonbaharında son derece devrimci bir durumu kaçırdıkları yolundadır. Ve Brandler'in de baş suçlayıcısı kimdir dersiniz?.. Stalin. Ama o yıl içindeki kendi tavrını Komintern'e açıklamış mıdır? Hayır, buna hiç gerek yok: Komintern seksiyonlarının bu soruyu ortaya atmalarını yasaklamak yeterlidir.

Stalin, hiç kuşkusuz, referandum sorunuyla da aynı şekilde

oynamaya çalışacak. Thaelmann (*) cesaret etse bile teşhir edemez bunu. Stalin, Alman Merkez Komitesindeki ajanları aracılığıyla çalışmış ve kendisi belirsiz bir tutumla geriye çekilmiştir. Yeni çizginin başarı ihtimalinde, bütün Manuilsky ve Remmele'ler inisiyatifin Stalin'e ait olduğunu bildireceklerdir. Yenilgiyle karşılaşıldığı takdirde de, Stalin suçlu birini bulma imkanını kendine saklamaktadır. Stratejisinin özü işte burda yatmaktadır. Bu alanda gerçekten güçlüdür.

Pravda Ne Diyor?

O zaman *Pravda*, Komünist Enternasyonal içindeki en önde gelen partinin en önde gelen yayın organı, ne diyor? *Pravda*, Almanya'daki durumu tahlil etmek için tek bir yazı ile yayınlamadı. Thaelmann'ın uzun programatik yazısından sadece bir kaç boş cümleyi aktardı utangaç bir tavırla. Zaten, bürokrasinin kölesi olan ve çelişkilere gömülmüş, bassız, belkemiksiz *Pravda* ne diyebilirdi ki? Stalin *susarken*, *Pravda* ne *diyebilirdi* ki?

24 Temmuz'da *Pravda*, Berlin'deki yön değişikliğini şöyle açıklıyordu: «Referanduma katılmamak, Komünistlerin bugünkü gerici Landtag'ı desteklediği anlamına gelecektir». Burada bütün sorun sadece bir güven oyuna indirgenmektedir. O halde Komünistler neden reefrandumda inisiyatifi almadı; neden bir kaç ay boyunca bu inisiyatife karşı mücadele etti; ve neden 21 Temmuzda birdenbire önünde diz çöktü? Pravda'nın getirdiği tezler, Parlamento budalalığının geç kalmış tezlerinden biridir, o kadar.

11 Ağustos'ta, referandumdan sonra, Pravda tartışma biçimini değiştirdi: «Parti için referanduma katılmanın amacı, *kitlelerin parlamento dışı seferberliğini* sağlamaktı.» Ama 1 Ağustos gününün (22) kabul edilmesi de zaten bunun için, kitlelerin parlamento dışı seferberliğinin gerçekleştirilmesi için, değil miydi? Burada «kı-

(*) Thaelmann'ın bu dönüşe karşı olup olmadığı ve Moskova'dan destek gören Remmele ve Neumann'a boyun eğip eğmediği sorunu bizi burada ilgilendirmiyor; bu bütünüyle kişisel ve geçici bir durumdur: esas sorun sistemin bütünüdür. Thaelmann partiye başvurmaya cesaret edemediği için, sorumluluk kendisine aittir.

zıl takvim günleri»nin eleştirisini yapmak için duracak değiliz. Ama 1 Ağustos'ta Komünist Partisi, kendi sloganları ve kendi liderliği altında seferber etmişti kitleleri. O halde neden bir hafta sonra yeni bir kitle seferberliğine daha ihtiyaç duyuldu; öyle bir seferberlik ki, seferber edilenler birbirlerini göremiyorlar, hiç biri sayılarını hesaplayamıyor, ne kendileri, ne dostları, ne de düşmanları onları ölümcül düşmanlarından ayıramıyor?

Ertesi gün, 12 Ağustos tarihli *Pravda*'da şunlar yazılabiliyor: «Oylamanın sonuçları.... işçi sınıfının şimdiye kadar Sosyal Demokrasiye vurduğu en büyük darbeyi temsil etmektedir.» Referandumun istatistiklerini burada vermiyeceğiz. Bunlar herkesçe bilinmektedir *(Pravda* okurları hariç), ve *Pravda*'nın utanç verici ve aptalca övünmelerini susturmaya yeterlidir. Bu insanlar, işçilere yalan söylemeyi, onları aldatmayı herhalde kolay sanıyorlar.

Resmî Leninizm, bürokratik müritliğin ayakları altında eziliyor. Ama resmî olmayan Leninizm yaşıyor. Azgın memurlar, sakın her şeyin cezasız kalacağını sanmasınlar. Proleter devriminin bilimsel düşünceleri, aygıttan daha güçlüdür, en büyük paradan, en ağır baskıdan daha güçlüdür. Sınıf düşmanlarımız ise aygıt, para ve baskı bakımından çok daha güçlüdür bugünkü Stalinist bürokrasiden. Buna rağmen, Rusya'da yendik onları. Onları yenmenin mümkün olduğunu gösterdik. Devrimci proleterya sınıf düşmanlarını her yerde yenecektir. Bunun için doğru bir politikaya ihtiyacı vardır. Proleter öncüsü, Stalinist aygıta karşı mücadele içinde, Marx ve Lenin'in politikasını devam ettirme hakkını kazanacaktır.

6

ULUSLARARASI DURUMUN KİLİT NOKTASI ALMANYA'DADIR (25 Ağustos 1931)

Aşağıdaki satırların amacı, çürüyen kapitalizmin, ciddi bir ticarî, sınaî ve malî bunalım tarafından karmaşıklaştırılan ve keskinleştirilen temel çelişkilerinin sonucu olan bugünkü dünya politik durumunun bileşimini hiç değilse kaba hatlarıyla belirtmektir. Aşağıda çabucak değinip geçmek suretiyle ortaya konan düşünceler her ülkeyi ve her sorunu kapsamaktan uzaktır ve ileride kollektif ve ciddi bir çalışmaya konu olacaktır.

1. *İspanya devrimi* (1) proletaryanın iktidar için doğrudan mücadelesinin genel politik önkoşullarını yaratmıştır. Ama İspanyol proletaryasının sendikalist gelenekleri bugün devrimin gelişmesinin başlıca engellerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Olaylar Komünist Enternasyonal'i apansız yakalayıvermiştir. Devrimin başlangıcında tamamen güçsüz olan Komünist Partisi bütün temel meseleler karşısında hatalı bir tavır benimsemiştir. İspanyol deneyi —yeniden hatırlatalım— Komünist Enternasyonal'in bugünkü liderliğinin, ileri işçilerin devrimci bilincini darmadağın eden korkunç bir araç olduğunu göstermiştir. Proletaryanın öncüsünün olayların gelişimi karşısında gösterdiği olağanüstü gecikme, işçi yığınlarının kahramanca mücadelelerinin siyasî düzeyde dağılması, anarko-sendikalizm ile Sosyal Demokrasinin karşılıklı birbirlerine yardım etmeleri, bunlar, Sosyal Demokrasiye bağlı olan cumhuriyetçi burjuvazinin bir baskı cihazı kurmasına ve ayaklanan yığınlara ardarda darbeler indirerek hükümetin elinde önemli bir siyasî güç toplamasına fırsat veren başlıca politik etkenlerdir.

Bu örnek devrimci yığınlara karşı mücadele etmek için bur-

juvazinin elinde bulunan tek yöntemin hiç de faşizm olmadığını göstermektedir. Bugün İspanya'da varolan rejim esas itibariyle Kerenksizm kavramına, yani burjuvazinin devrime karşı mücadelesinde ileri sürebileceği son (ya da sondan bir evvelki) «sol» hükümete tekabül etmektedir. Ama bu çeşit bir hükümet ille de güçsüzlük ve bitkinlik anlamına gelmez. Proletaryanın güçlü bir devrimci partisi yoksa, sözde-reformlar, solcu cümleler, daha da solcu tavırlar ve baskı tedbirlerinin bileşimi, burjuvaziye faşizmin sağladığından daha fazla yarar sağlayabilir.

Söylemeye gerek yok ki İspanyol devrimi henüz bitmemiştir. Devrim en basit ve temel görevlerini (Toprak sorunu, ulusal sorun, din sorunu) yerine getirmemiştir ve halk yığınlarının devrimci kaynaklarını tüketmiş olmaktan uzaktır. Burjuva devrimi, şimdiye kadar verdiğinden daha fazla birşey veremeyecektir. Proleter devrimi açısından, İspanya'daki durum, en fazlasından bir devrim-öncesi durum olarak nitelenebilir. İspanyol devriminin önümüzdeki gelişmesinin az ya da çok sürüncemede kalması kuvvetle muhtemeldir. Böylelikle tarihin akışı, denebilirse, İspanyol Komünizmine yeni bir kredi açmaktadır.

2. İngiltere'deki durum da, bir devrim-öncesi durum ile devrim durumu arasında kısmi gelgitlerin bir kaç yıl alabileceğini kabul etmek şartıyla, bir devrim öncesi durum olarak nitelenebilir. İngiltere'de iktisadî durum son derece ağır bir bunalımın içindedir. Ama bu aşırı-tutucu ülkede siyasî üstyapı, ekonomi temelinde meydana gelen değişmelerin büyük ölçüde gerisinde kalmaktadır; yeni siyasî biçim ve yöntemler ileri sürmezden önce, İngiliz ulusunun bütün sınıfları son bir kez eski sandık odalarını didik didik etmeyi, dede ve ninelerinin eski elbiselerini ters yüz ederek giyinmeyi denemektedirler. Asıl sorun, İngiltere'de korkunç ulusal gerilemeye rağmen hâlâ ne önemli bir devrimci partinin ne de bunun zıddı bir faşist partinin bulunuşudur. Burjuvazinin, halkın büyük çoğunluğunu «ulusal» bayrak altında, yani olabilecek en boş sloganla seferber etmesini mümkün kılan budur. Bugünkü devrim-öncesi durumda kalınkafalı tutuculuk dev bir siyasî ağırlık kazanmıştır. Siyasî üstyapının ülkenin gerçek iktisadî ve uluslararası durumu ile uyum haline gelmesi için bir aydan, belki de bir yıldan fazla zaman gerekeceği görülmektedir.

«Ulusal» blokun (2) çöküşünün —ki bu çöküş az ya da çok kısa vadede kaçınılmazdır— doğrudan doğruya ya proleter devrimine (elbet İngiltere'de başka bir devrim olamaz) ya da «faşizm»in zaferine yol açacağını düşünmek için hiç bir neden yoktur. Tersine İngilterenin, devrimci çözümün bulunması yolunda, Lloyd George' izmin ve Laborizmin (3) zevkine uygun, uzun bir radikal-demokrat, sosyal pasifist demagoji dönemi geçirmesi çok daha akla yakındır. İngiltere'nin tarihsel gelişimi, bu çözümle karşı karşıya geldiği anda, Britanya komünizmine, hiç kuşkusuz proletaryanın gerçek partisine dönüşmesi için yeterli zamanı sunacaktır. Ama bu, hâlâ merkezci zikzaklarla, tehlikeli deneylerle zaman kaybetmeye devam edilebilecek demek değildir. Dünyanın bugünkü durumunda, zaman en değerli hammaddedir.

3. Komünist Enternasyonal'in bilgelerinin bir buçuk iki yıl önce devrimci yükselişin birinci sırasına koydukları *Fransa*, gerçekte, Avrupa'nın, belki de bütün dünyanın en tutucu ülkesidir. Kapitalist rejimin Fransa'daki görece sağlamlığının kaynağı, geniş ölçüde, ülkenin geriliğinde yatmaktadır. Bunalım burada diğer ülkelerdekinden daha yumuşak geçmiştir. Malî alanda, Paris New York'a yetişme yolundadır. Fransız burjuvazisinin bugünkü malî «refah»ı dolaysız kaynağını Versailles'deki örgütlü soygunda bulmaktadır. Ama Versailles barışı da Fransız Cumhuriyet rejimi için başlıca tehlikeyi içinde taşımaktadır. Fransa'nın bir yanda nüfusu, üretici güçleri ile ulusal geliri, diğer yanda bugünkü uluslararası konumu arasında, kaçınılmaz olarak bir patlamaya varacak belirgin bir çelişki bulunmaktadır. Yalnız «ulusal» Fransa değil, radikal-sosyalist Fransa da geçici hegemonyasını desteklemek için bütün dünyada en gerici güçlere, en eski sömürü biçimlerine, iğrenç Romen kliğine, çürümüş Pilsudsky rejimine, Yugoslavya'daki askerî diktatörlüğe dayanmak zorundadır; Alman ulusunun parçalanmasını (Almanya ve Avusturya) desteklemeye ve doğru Prasya'daki Polonya koridorunu savunmak, Mançurya'da Japon müdahelesine yardım etmek. Japon askerî kliğini SSCB'ne karşı kıştırmak, sömürge halkların kurtuluş hareketinin baş düşmanı olarak ortaya çıkmak vs. vs. zorundadır. Fransa'nın dünya ekonomisinde ikinci plandaki rolü ile dünya siyasetindeki korkunç ayrıcalık ve iddiaları arasındaki çelişki her gün daha belirginleşecek, tehlikeleri biriktirecek, ülke-

nin iç dengesini sarsacak, halk yığınlarının tedirginliğini ve hoşnutsuzluğunu ortaya çıkaracak ve gitgide daha derin siyasî kopuşlar doğuracaktır. Bu süreçler, hiç kuşkusuz, yaklaşan meclis seçimleri sırasında gün ışığına çıkacaktırlar.

Fakat öte yandan, ülke dışında önemli olayların (Almanya'da devrimin zaferi, veya aksine faşizmin zaferi) meydana gelmemesi halinde, Fransa'nın iç ilişkilerinin gelecek dönemde, görece uyumlu bir biçimde gelişeceğini rahatlıkla varsayabiliriz; bu da Komünizmin, bir devrim öncesi durum ve devrim durumu ortaya çıkıncaya kadar önemli bir hazırlanma döneminden kendini güçlendirmek için yararlanmasını mümkün kılacaktır.

4. En güçlü kapitalist ülke olan *Birleşik Devletler*'de bugünkü bunalım korkunç sosyal çelişkileri bütün çıplaklığıyla açığa çıkarmıştır. Birleşik Devletler milyonlar ve milyarlarca dolardan bir havai fişekle tüm dünyayı şaşırtan inanılmaz bir refah döneminden, milyonlarca kişinin işsizliğine, çalışanlar için dayanılmaz bir biyolojik sefalet dönemine geçmiştir birdenbire. Bu denli önemli bir toplumsal sarsıntı ülkenin siyasî gelişimi üzerinde izlerini bırakmadan geçemez. Bugün, en azından dışardan bir gözlemci için, Amerikan işçi yığınlarında önemli bir radikalleşmeyi görebilmek hâlâ güçtür. Bizzat kitlelerin, bu korkunç konjonktür bunalımından ötürü iyice şaşaladıkları, işsizlikle veya işsizlik korkusu ile öylesine ezilip serseme döndükleri için henüz üzerlerine çöken felaketin en temel siyasî sonuçlarını çıkarmaya başaramadıklarını tahmin edebiliriz. Bunun için belli bir süre gereklidir. Ama bu sonuçlar çıkarılacaktır. Toplumsal bir bunalım görünümünü almış olan dev iktisadî bunalım kaçınılmaz olarak Amerikan işçi sınıfının siyasî bilincinin bunalımına dönüşecektir. İşçilerin en geniş kesimlerinin devrimci radikalleşmesi, büyük bir ihtimalle, konjonktürün en alçak noktada olduğu zaman değil, tam tersine ekonominin yeni bir atılıma, yeni bir hamleye doğru yöneldiği zaman gerçekleşecektir. Şu veya bu şekilde bugünkü bunalım Amerikan proletaryasının ve bir bütün olarak Amerikan halkının hayatında yeni bir çağ açacaktır. Yönetici partiler arasında ciddi karışıklıkların, olması, üçüncü bir parti kurmak için yeni teşebbüslerin olması vs. beklenebilir. Ekonomide bir düzelmenin ilk belirtileriyle birlikte sendikal hareket Amerikan İş Federasyonu'nun çürümüş bürokrasisi-

nin mengenesinden kopma ihtiyacını şiddetle duyacaktır. Aynı zamanda Komünizm için de sınırsız olanaklar açılacaktır.

Geçmişte Amerika bir kaç kez şiddetli patlamalar, devrimci veya yarı-devrimci kitle hareketleri görmüştür. Bu hareketler, gerek her seferinde Amerika yeni iktisadi yükseliş dönemine girdiği için, gerekse kaba bir emperyalizm ve teorik güçsüzlükle belirlendikleri için her seferinde hızla sönüp gitmişlerdir. Bu iki olgu şimdi geçmişe aittir. Yeni bir iktisadi atılım (bu önceden hesap dışı bırakılamaz), bir iç «denge»ye değil, dünya ekonomisinin bugünkü kaosuna dayanmak zorunda kalacaktır. Amerikan kapitalizmi, kesintisiz bir silahlanma yarışı, bütün dünya işlerine karışma, askeri sarsıntı ve çatışmalarla tanımlanacak olan korkunç bir emperyalizm evresine girecektir. Öte yandan, Amerikan proleter kitleleri komünizmde eski bir ampirizm, mistisizm ve şarlatanlık karışımı değil, olaylarla başa çıkabilen bilimsel bir doktrin bulmaktadırlar veya daha doğrusu hatasız bir politika izlendiği takdirde bulacaklardır. Bu köklü değişimler, Amerikan proletaryasının kaçınılmaz ve görece hızlı devrimci dönüşümünün artık eskisi gibi kolayca sönen bir «saman alevi» değil, tam bir devrim yangınının başlangıcı olacağını şaşmaz bir biçimde göstermektedir. Amerika'da Komünizm, zafer dolu geleceğine güvenle bakabilir.

5. Çar'ın Mançurya'daki macerası Rus-Japon savaşına, bu savaş da 1905 devrimine yol açtı: Bugün Japonya'nın Mançurya'daki macerası ise *Japonya*'da devrimi getirebilir.

Yüzyılın başında feodal ve askeri rejim, genç Japon kapitalizminin çıkarlarına hâlâ başarıyla hizmet edebiliyordu. Ama XX. yüzyılın ilk çeyreğinde Japonya'daki kapitalist gelişme, eski toplumsal ve siyasi biçimlerde olağanüstü bir çözülmeye yol açtı. Japonya o dönemden bu yana bir değil bir kaç kez devrim yoluna girdi. Ama gelişmenin yüklediği görevleri başarabilecek güçlü bir devrimci sınıf eksikti. Mançurya'daki macera Japon rejiminin devrimle yıkılmasını hızlandırabilir.

Bugünün Çin'i, Kuomingtang kliklerinin diktatörlüğü ile ne kadar zayıflamış da olsa, Japonya'nın, Avrupalı güçlerin ardından, iğfal etmiş olduğu Çin'den derin farklılıklarla ayrılmaktadır. Çin, Japon savaş birliklerini derhal kovacak durumda değildir ama halkın ulusal bilinci ve hareketliliği korkunç bir gelişme göstermiştir: Yüz-

binlerce, milyonlarca Çinli silaha alışmıştır. Çinliler durmaksızın yeni ordular yaratacaklardır. Demiryolları iktisadi amaçlardan çok askeri amaçlara hizmet edecektir. Gitgide daha fazla birliklerin yollanması gerekecektir. Geniş boyutlar kazandıkça, Mançurya seferi Japonya'nın iktisadi organizmasını tüketmeye başlayacak, iç hoşnutsuzluğu arttıracak, çelişkileri kesinleştirecek, ve böylece devrimci bunalımı hızlandıracaktır.

6.*Çin*'de emperyalist müdaheleye karşı kararlı bir savunma zorunluluğu, ülke içinde ciddi siyasî sonuçlar getirecektir. Kuomingtang rejimi, militarist burjuvalarca kendi çıkarları için kullanılıp (Stalin bürokrasisinin katkısıyla) boğulan kitlelerin devrimci ulusal hareketlerinin içinden çıkmıştır. İşte tam bu nedenle, bugünkü sallantılı ve çelişkilerle yüklü rejim, bir devrimci savaş başlatacak durumda değildir. Japon istilacılarına karşı savunma gerekliliği giderek Kuomingtang rejimine karşı dönecek ve yığınlar arasında devrimci duyguları besleyecektir. Bu şartlarda, proletaryanın öncü kesimi, 1924-1927 de trajik bir şekilde kaçırılan fırsatı yeniden yakalayabilir.

7. Mançurya'daki olaylar özellikle, Sovyet hükümetinden Doğu Çin yolunu kayıtsız şartsız Çinlilere bırakmasını isteyen bayların safdilliğini ispatlamaktadır. Bu, onu bile bile Japonya'ya geri vermek olacaktır ki Japonya'nın elinde Çin'e karşı olduğu kadar SSCB'ne karşı da kullanılacak temel bir araç haline gelecektir. Bugüne kadar Japonya'nın askeri kliklerini Mançurya'ya müdahele etmekten alıkoyan, ve bugün hâlâ onları ihtiyat sınırları içinde tutabilen işte bu Doğu Çin Demiryolunun Sovyetlerin mülkiyetinde olmasıdır. (4)

8. Japonya'nın Mançurya'daki macerası yine de SSCB ile bir savaşa yol açma tehlikesini taşımaz mı? Tabii ki bu, Sovyet hükümetinin politikası ne kadar dikkatli ve makul olursa olsun, ihtimal dışı değildir. Feodal ve kapitalist Japonya'nın iç çelişkileri, açıkça hükümetin dengesini kaybetmesine yolaçmıştır. Kışkırtıcılar da (Fransa) ellerinde geleni ardlarına koymamışlardır. Ve çarlığın Uzak-Doğu'daki tarihsel tecrübesi bize dengesiz bir askeri-bürokratik monarşinin nelere kadir olduğunu göstermiştir.

Uzak-Doğu'da başlayan mücadele bir demiryolu için mücadele değildir; söz konusu olan bütün Çin'in kaderidir. Bu dev tarihsel

mücadelede Sovyet hükümeti tarafsız kalamaz; Çin'e karşı, Japonya karşısında takındığı tavrı takınamaz. Sonuna kadar ve bütün gücüyle Çin halkının yanında yer almalıdır. Ancak Sovyet hükümetinin ezilen halkların kurtuluş mücadelesine sağlayacağı yıkılmaz destek, Sovyetler Birliği'ni Doğu'dan Japonya, İngiltere, Fransa ve Amerika tarafından gelecek saldırılara karşı etkili bir biçimde koruyabilir.

Önümüzdeki dönemde Sovyet hükümetinin Çin halkının mücadelesine yapacağı yardımın alacağı biçim somut tarihsel durum ve şartlara bağımlıdır. Ama Doğu yolunu kendi isteğiyle Japonya'ya bırakmak, tüm Uzak-Doğu'daki siyaseti, Doğu Çin Demiryolu meselesine bağımlı kılmak kadar aptalca bir şey olur. Herşey Japon askeri kliğinin tavrının bu noktada bilinçli bir şekilde kışkırtıcı bir karakteri olduğunu kanıtlamaktadır. Fransız hükümeti Doğu'da Sovyetler Birliği'nin elini kolunu bağlamayı hedef tutan bu kışkırtmanın doğrudan doğruya kökenindedir. Sovyet hükümeti burada yalnızca daha fazla ihtiyat ve anlayış göstermelidir.

Doğu'nun temel şartları: uçsuz bucaksız araziler, sayılamayacak kadar çok kitleler, iktisadi gerilik, her sürece yavaş, cansız, sürüngen bir nitelik kazandırmaktadır. Her halükarda, Uzak-Doğu kökenli hiç bir ani veya ciddi tehlike Sovyetler Birliği'nin varlığını tehdit etmemektedir. Yakın bir gelecekte Avrupa'da önemli olaylar meydana gelecektir. Burada büyük fırsatlar doğabilir, ama çok büyük tehlikeler de yok değildir. Şimdilik Uzak-Doğu'da yalnızca Japonya eli kolu bağlı durumdadır. Sovyetler Birliği'nin, şimdilik, ellerinin serbest olması şarttır.

9. Almanya'daki durum, yine de barışçıl olmaktan uzak bulunan dünya siyasî durumundan da açık bir şekilde ayrılmaktadır. İktisadi ve siyasî çelişkiler burada benzeri görülmemiş bir keskinlik kazanmıştır. Çözülme çok yakındır. Devrim-öncesi durumun devrim veya karşı-devrim durumuna dönüşmek zorunda olduğu saat çalmıştır. Alman bunalımının çözülüşünün alacağı görünüş yalnız Almanya'nın kaderini değil (ki bu bile kendi içinde oldukça önemlidir) aynı zamanda Avrupa'nın ve bütün dünyanın kaderini de uzun yıllar için belirleyecektir. SSCB'nde sosyalizmin kuruluşu, İspanyol devriminin aldığı yol, İngiltere'de bir devrim-öncesi durumun gelişimi, Fransız emperyalizminin geleceği, Hindistan ve Çin'deki devrimci

hareketin kaderi, bütün bunlar doğrudan doğruya şu soruya gelip dayanmaktadır: Önümüzdeki aylar içinde Almanya'da kim galip gelecek, komünizm mi, faşizm mi?

10. Geçen yılın Eylül ayındaki Reichtag seçimlerden sonra Alman Komünist Partisi, faşizmin en yüksek noktasına ulaşmış bulunduğunu ve yerini açıkça proleter devrimine bırakarak hızla çökeceğini belirtmekteydi. Komünist Sol Muhalefet (Bolşevik-Leninistler) o zamanlar bu düşüncesiz iyimserlikle alay etmişlerdi. Faşizm iki etkenin ürünüdür: Bir yanda keskin bir toplumsal bunalım, diğer yanda da proletaryanın devrimci güçsüzlüğü. Proletaryanın güçsüzlüğü ise iki öğeden oluşmaktadır: Sosyal-Demokrasinin, sermayenin proletarya saflarındaki bu hâlâ güçlü temsilcisinin kendine özgü tarihsel rolü ve Komünist partisinin merkezci yönetiminin işçileri devrimin bayrağı altında toplamaktan aciz olması.

Bizim için öznel etmen Komünist Partisidir, zira Sosyal-Demokrasi aşılması gereken nesnel bir engel teşkil etmektedir. Eğer Komünist Partisi, işçi sınıfını birleştirerek proletaryayı halkın bütün ezilen yığınları için güçlü bir devrim mıknatısına dönüştürmeye muktedir olsaydı, faşizm tam anlamıyla paramparça olup dağılırdı. Ama Komünist Partisinin Eylül seçimlerinden beri izlediği politika, tutarsızlığını daha da artırmaktan öteye gitmedi: «Sosyal faşizm» üzerine boş cümleler, gerçek faşizmin taklit edilişi, şövenizme hoş görünmek için faşizmle kendi alanında rekabet etmek üzere takınılan tavırlar, caniyane «kızıl referandum» macerası, bütün bunlar partinin, proletaryanın ve tüm halkın yöneticisi olmasını engellemektedirler. Parti, şu son aylarda bayrağı altına ancak bunalımın nerdeyse zorla kendi saflarına ittiği unsurları topladı. Kendisi için yıkıcı siyasî şartlara rağmen, Sosyal-Demokrasi, Komünist Partisinin de yardımı sayesinde partizanlarının çoğunluğunu elinde tutmuş ve simdilik kesinlikle önemli ama yine de ikinci derecede önemli kayıplarla paçasını kurtarmıştır. Faşizme gelince, o geçen yılın Eylül ayında bu yana Thaelmann, Remmele ve diğerleri ne derlerse desinler, Bolşevik-Leninistlerin tahminlerine uygun olarak ileriye doğru yeni ve dev bir sıçrama yapmıştır. Komünist Enternasyonal bunu ne tahmin edebilmiş ne de önleyebilmiştir. O sadece bozgunları kaydetmektedir. Kararları ve diğer belgeleri, ne yazık ki tarihsel sürecin arkadan çekilmiş fotoğraflarıdır.

11. Karar saati çalmıştır. Bununla birlikte Komünist Enternasyonal bugünkü dünyanın gerçek durumunun farkına varmak istemekte veya daha doğrusu bunun farkına varmaktan çekinmektedir. Komünist Enternasyonal'in başkanlığı boş ajitasyon sayfaları yayınlayarak geçiştirmektedir sorunu. Komünist Enternasyonal'in önde gelen partisi, Sovyetler Birliği Komünist Partisi, hiç bir tavır almamış bulunmaktadır. Sanki «dünya proletaryasının liderleri» dillerini yutmuşlardır. Ağızlarını açmaya hiç niyetleri yoktur. Pusuya yatmaya hazırlanmakta ve böylece olayların geçmesini beklemeyi ummaktadırlar. Lenin'in politikasının yerine devekuşu politikasını benimsemişlerdir. Tarihin en önemli anlarından birine yaklaşmaktayız: Komünist Enternasyonal daha şimdiden ilk beş yılda biriken güçleri sarsan ve zayıf düşüren bir dizi ciddi ama şimdilik «kısmi» sayılabilecek hata işlemiştir: şimdi de kendisini bütün bir tarihsel dönem boyunca bir devrimci etmen olarak siyasi haritadan silebilecek esaslı ve ölümcül bir hata işleme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Bırakın körler ve korkaklar bunu görmesinler. İftiracılar ve Stalinistlerin paralı gazetecileri bizi karşı-devrim ile işbirliği yapmakla suçlasınlar. Herkes dünya emperyalizmini güçlendiren değil komünist memurun hazmını bozan şeye karşı-devrim dendiğini biliyor. İftira, Bolşevik-Leninistlerin korkutmamaktadır; devrimci görevlerinin yerine getirilmesi yolunda onları durdurmamaktadır. Hiçbir şeyi sözünü etmeksizin geçiştirmemeli, hiçbir şeyin değerini küçültmemelidir. Öncü işçilere yüksek ve anlaşılır bir sesle: İşte maceracılık ve palavracılıkla dolu «üçüncü dönem»den sonra panik ve taviz dolu «dördüncü dönem», demelidir.

12. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin bugünkü yöneticilerinin suskunluğu açık bir dile tercüme edilseydi, şöyle bir şey duyulurdu: «Bizi rahat bırakın». SSCB'nin iç güçlükleri çok büyüktür. Ortadan kalkmamış bulunan iktisadi ve toplumsal çelişkiler giderek artmaktadır. Plebisiter bir (parti içi) rejimin (*) kaçınılmaz sonucu olarak, (parti) cihazındaki yılgınlık gerçekten tehlikeli boyutlar kazanmaktadır. Siyasi ilişkiler, en başta da partinin iç iliş-

(*) **Plebisiter rejim: İçinde alternatif çözümler taşımayan, yukardan dikte edilen çözümlerle yönetilen rejim.**

kileri, yâni maneviyatı kırılmış olan cihaz ile dağılmış bulunan yığın arasındaki ilişkiler kopacak derecede gerginleşmiştir. Bürokratın tüm bilgeliği, *beklemeyi ve işleri sürüncemede bırakmayı* bilmekten ibarettir. Almanya'daki durum açıkça Stalin cihazını herşeyden fazla tedirgin eden kargaşalıklara gebedir. «Bizi rahat bırakın! Bu denli şiddetlenmiş bulunan iç çelişkilerimizden kurtulalım! Sonra... sonra bakarız.» Stalin fraksiyonunun yönetici çevrelerinin ruhsal durumu işte budur. En temel devrimci görevini düşüncelerini açık seçik ifade etmek olduğu bir anda, «şefler»in kepazece suskunluklarının gizlediği şey, bu ruh halidir işte.

13. Moskova yönetiminin korkakça suskunluğunun Berlinli yöneticiler arasında panik yaratmış olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Yığınları tayin edici muharebelere yönelmek için hazırlanmanın gerektiği bugün, Alman Komünist Partisi liderliği, kafa karışıklığını gözler önüne sermekte, kem küm edip boş cümlelerle işin içinden sıyrılmaya çalışmaktadır. Bu adamlar sorumluluklarını üstlenmeye alışık değillerdir. Ve ne pahasına olursa olsun «marksizm-leninizm»in mücadeleyi reddetmeyi gerektirdiğini ispatlamak hülyasındadırlar.

Bu hususta şimdiye kadar tamamlamış bir teori ortaya koyamadılar. Ama (bu teori) yayılmaktadır. Kulaktan kulağa geçmekte, makalelerin, nutukların arkasında belli belirsiz gözükmektedir. Bu teorinin anlamı şudur: Faşizm dayanılmaz bir biçimde büyümektedir; zaferi her halükarda kaçanılmazdır; gözü kapalı bir biçimde kavgaya atılıp dayak yemektense ihtiyatla geri *çekilmeyi ve faşizmin* iktidarı alıp itibarını kaybetmesine göz yummalıdır. Ve o zaman -oh o zaman!- biz kendimizi göstereceğiz.

Maceracılık ve ciddiyetsizlik siyasî psikolojinin yasalarına uygun olarak, yerini yılgınlığa ve teslimiyete bırakmıştır. Daha bir yıl önce düşünülmesi bile abes diye ilan edilen faşistlerin zaferi, bugün garantilenmiş sayılmaktadır. Radek gibi birinden kulisler sırasında öğüt almış olan Kuusinen gibi biri (5) Stalin için dahiyane bir stratejik formül hazırlamaktadır: Uygun zamanda geri çekilmek, devrimci birlikleri ateş hattından çekmek, faşistlere... siyasî iktidar biçiminde tuzak kurmak.

Eğer bu teori sonuçta Alman Komünist Partisi tarafından benimsenir ve gelecek aylardaki siyasî hareketini tayin ederse, bu, Ko-

münist Enternasyonal'in en azından Sosyal-Demokrasinin 4 Ağustos 1914'te (6) yaptığına eşit —ve çok daha ürkütücü sonuçlara yol açacak— tarihsel çapta bir ihaneti demek olacaktır.

Sol Muhalefetin görevi alarm işaretini vermektir: Komünist Enternasyonal'in liderliği, Alman proletaryasını büyük bir felaketin eşiğine sürüklemektedir: faşizmin karşısında telaş içinde bir teslimiyet.

14. «Nasyonal-sosyalist»lerin iktidara gelişleri herşeyden önce Alman proletaryasının en ileri kesiminin imha edilmesi, örgütlerinin yokedilmesi ve (proletaryanın) **kendi gücüne ve geleceğine olan inancının** kaybolması demek olacaktır. Almanya'da çelişki ve zıtlaşmalar son derecede tehlikeli bir duruma geldiği için de, Alman Nasyonal-Sosyalizminin işleyebileceği cinayetlerin yanında İtalyan faşizminin cehennemî çalışması iyice sönük ve neredeyse insani bir deney gibi gözükecektir. Geri çekilmeli mi diyorlar dünün «üçüncü dönem»inin peygamberleri? Şefler ve kurumlar ricat edebilirler. Tecrit olmuş kişiler saklanabilir. Ama işçi sınıfı faşist iktidar karşısında nereye kaçacağını ve nereye saklanacağını bilemiyecektir. Gerçekten, korkunç ve inanılmaz olanı mümkün sayarsak, yani parti tam olarak mücadeleyi bırakır ve böylece proletaryayı ölümcül düşmanına teslim ederse, bunun bir tek anlamı olur: amansız çatışmalar, faşistlerin iktidara gelmelerinden *önce* değil *sonra*, yani faşizm için şartların bugünküne göre yüz kat daha elverişli olacağı bir durumda patlak verecektir. Kendi yönetiminin ihanetine uğramış, hazırlıksız yakalanmış ve umudunu yitirmiş proletaryanın faşist rejime karşı mücadelesi, bir dizi kanlı, verimsiz, umutsuz kıvranmaya dönüşecektir. On proleter ayaklanması ve artarda on bozgun bile, tam da Almanya'da kimin efendi olacağı sorunun çözüm beklediği şu günlerde, Alman işçi sınıfı için, faşizm karşısında geri çekilmek kadar zayıf düşürücü olamaz.

15. Faşizm daha iktidarda değildir. Kendisine iktidar yolu açılmış değildir henüz. Faşist liderler hâlâ bu hamleyi göze alamamaktadırlar: oyunun çok yüksek oynandığının ve kellelerinin ortaya sürüldüğünün farkındadırlar. Bu şartlarda, Komünist liderlerde teslimiyetçi bir ruh halinin varlığı, faşistlerin sorunlarını umulmadık bir biçimde basitleştirip, işlerini kolaylaştırabilir.

Bugün burjuvazinin etkili çevreleri bile karışıklık istemedikleri, uzun, kanlı bir iç savaş istemedikleri için faşizm deneyinden korku-

yorlar; ama resmi Komünizmin politikası, iktidar yolunu faşistlere açarak, orta sınıfların tümünü ve küçük burjuvazinin hâlâ bocalayan kesimlerini ve hattâ bizzat proletaryanın önemli bir bölümünü faşizmden yana itecektir.

İktidara gelen faşizmin bir gün nesnel çelişkilerin ve kendi yetersizliğinin kurbanı olacağı açıktır. Ama daha yakın bir gelecekte, önümüzdeki on veya yirmi yılda Almanya'da faşizmin zaferi devrimci mirasta bir kopuş yaratacak, Komünist Enternasyonal'in batışını ve dünya emperyalizminin en iğrenç ve en kanlı zaferlerinden birini doğuracaktır.

16. Faşizmin zaferi, zorunlu olarak, SSCB'ne karış bir savaş getirecektir.

Alman Nasyonal-Sosyalistlerinin, bir kez iktidara geldikten sonra, önce Fransa'ya hatta Polonya'ya karşı savaşa girişeceklerini düşünmek tam bir siyasi budalalık olur. Faşizmin, hakimiyetinin tüm birinci dönemi boyunca Alman proletaryasına karşı bir iç savaş sürdürmesi, zorunlu olarak dış politikada elini kolunu bağlayacaktır. Hitler'in Pilsudsky'ye, Pilsudsky'nin Hitler'e olduğu kadar ihtiyacı olacaktır. Her ikisi de Fransa'nın aleti haline gelecektir. Fransız burjuvası bugün Alman faşistlerinin iktidara gelmesinden bilinmeyene atılan bir adım gibi çekinmektedir; ama Hitler'in zafer gününde, «milliyetçisi» ve Radikal-Sosyalisti de dahil olmak üzere tüm Fransız gericiliği, bütün parasını Alman faşizmi üzerine oynayacaktır.

Hiç bir burjuva parlamenter hükümeti bugün SSCB'ne karşı savaşı göze alamaz; böyle bir girişim sonsuz iç karışıklıklara gebe olur. Ama eğer Hitler iktidara gelir, ilk adımda Alman proletaryasının öncü kesimini ezer ve proletaryayı bütünüyle yıllar sürecek bir dağınıklık ve moral çöküntüsü içine sokarsa, faşist hükümet SSCB'ne karşı savaşa girişebilecek tek hükümet olur. Bu hükümetin Polonya, Romanya, diğer sınır boyundaki devletler ve Uzak Doğu'da Japonya ile bir ortak cephe kuracağını söylemek bile fazladır. Bu girişimde Hitler hükümeti bir bütün olarak dünya kapitalizminin tek yürütme organı olarak görünecektir. Clemenceau, Millerand, Lloyd George, Wilson Sovyetler Birliğine karşı doğrudan bir savaş sürdüremezlerdi, ama üç yıl boyunca Kolçak, Denikin ve Wrangel ordularını destekliyebilmişlerdi. Zafer halinde Hitler dünya burjuvazinin süper-Wrangel'i olacaktır (7).

Şimdiden bu dev düellonun sonunu tahmin etmeye çalışmak yararsız hatta imkansızdır. Ama dünya burjuvazisinin Sovyetlere karşı savaşı, faşistlerin Almanya'da iktidara gelmelerinden sonra patlak verirse, bunun SSCB için korkunç bir tecrit ve en zor ve en tehlikeli şartlarda ölümüne bir mücadele demek olacağı açıktır. Faşistler tarafından Alman proletaryasının ezilmesi bile Sovyetler Cumhuriyeti'nin en azından yarı yarıya ezilmesine imkan sağlayacaktır.

17. Ama mesele Avrupa savaş meydanlarına getirilmeden önce Almanya'da çözülmek zorundadır. Durumun kilit noktasının Almanya'da olduğunu bunun için belirtiyoruz. Ama anahtar kimin elinde? Şimdilik daha Komünist Partisinin elindedir. Komünist Partisi henüz elinden kaçırmamıştır onu. Fakat yine de kaybedebilir ve üstelik yönetimi de kendisini bu yola sürüklemektedir.

«Stratejik bir geri çekilme»den, yani teslimiyetten sözeden, böyle bir propagandaya izin veren herkes haindir. Faşistler karşısında geri çekilmenin propagandasını yapanlar, düşmanın proletarya saflarındaki bilinçsiz ajanları olarak görülmelidirler.

Alman Komünist Partisinin en önemli devrimci görevi, «Faşizm iktidara ancak ölümüne girişilen, acımasız ve yıkıcı bir iç savaşla gelebilir» demek olmalıdır. Komünist işçiler herşeyden önce bunu anlamalıdırlar. Partisiz işçiler, Sosyal-Demokrat işçiler, bütün proletarya, bunu anlamalıdır. Dünya proletaryası bunu anlamalıdır. Kızıl ordu bunu önceden anlamalıdır.

18. Mücadele umutsuz mudur? 1923'te Brandler faşizmin güçlerini korkunç bir şekilde abartmakta ve böylece teslimiyeti haklı göstermeye çalışmaktaydı. Dünya işçi hareketi şimdiye kadar bu stratejinin vebalini taşımıştır. Faşizmin büyümesinin kökeninde Alman Komünist Partisi'nin ve Komünist Enternasyonal'in 1923'teki tarihsel teslimiyeti bulunmaktadır. Alman faşizmi bugün, sekiz yıl öncekiyle karşılaştırılamıyacak kadar büyük bir siyasi gücü temsil etmektedir. Faşizm tehlikesini olduğundan küçük göstermenin yanlışlığına sürekli dikkati çektik, şimdi bu tehlikeyi inkar edecek olanlar biz olmayacağız. Bu nedenle Alman devrimci işçilerine «şefleriniz bir aşırı uçtan diğerine geçmektedir» diyebiliriz ve demeliyiz.

Şimdilik faşistlerin temel gücü sayılarına bağlıdır. Evet, seçimlerde çok oy toplamaktadırlar. Ama oylar sınıflar mücadelesinde tayin edici değildir. Faşizmin başlıca ordusu her zaman küçük burju-

vaziden ve yeni bir orta sınıftan meydana gelmektedir: şehirlerin küçük sanatkarları ve dükkan sahipleri, küçük memurlar, devlet memurları, teknik personel, aydınlar, yoksullaşmış köylüler. Seçim istatistikleri terazisinde 1000 komünist oyu ile 1000 faşist oyu aynı ağırlıkta gözükmektedir. Ama devrimci mücadelenin terazisinde büyük bir işletmenin 1000 işçisi, karıları ve kaynanalarıyla beraber 1000 memur ve bakanlık görevlisinden yüz kat daha büyük bir güç temsil etmektedir. Faşistlerin dayandığı başlıca yığın, insan süprüntüsünden meydana gelmektedir.

Rus devriminde, Sosyal Devrimciler büyük rakkamların partisiydi. İlk zamanlarda bilinçli burjuva veya bilinçli işçi olmayan herkes onlara oy veriyordu. Hatta Kurucu Meclis'te, yani Ekim devrimi'nden sonra bile Sosyal Devrimciler çoğunluktaydılar. Zaten kendilerini büyük bir ulusal parti olarak görüyorlardı. Aslında koca bir ulusal sıfırdan başka birşey değillerdi.

Rus Sosyal Devrimcileri ile Alman Nasyonal Sosyalistleri arasına bir eşitlik işareti koymak niyetinde değiliz. Ama bunların meselemizin aydınlanması açısından çok önemli çizgiler taşıdığı da açıktır. Sosyal Devrimciler halkın bulanık umutlarının partisiydi. Nasyonal Sosyalistler ulusal umutsuzluğun partisidir. Küçük burjuvazi, ardından proletaryanın bir kısmını sürükleyerek kolaylıkla umuttan umutsuzluğa geçebilmektedir. Nasyonal Sosyalistlerin dayanağı başlıca yığın, Sosyal Devrimcilerinki gibi bir insan sürpüntüsüdür.

19. Bizim sözüm ona stratejicilerimiz, paniğe kapılıp, en önemli şeyi unutmaktadırlar: proletaryanın toplumsal ve mücadeleci üstünlüğü. Proletaryanın güçleri henüz kullanılmamıştır. (Proletarya) yalnız mücadele etmeye değil kazanmaya da muktedirdir. Fabrikalarda hakim olan yılgınlık üzerine masallar genellikle bizzat gözlemcilerin, yani partinin aklı başından gitmiş memurlarının yılgınlığını yansıtmaktadır. Ama durumun karmaşıklığının ve liderlerde görülen şaşkınlığın işçilerin kafalarını da bulandırmamış olması düşünülemez. İşçiler büyük bir mücadelenin sağlam bir yönetim gerektirdiğini bilmektedirler. Ne faşistlerin gücü ne de zorlu bir mücadelenin gerekliliği onları ürkütmektedir. Onları kaygılandıran şey liderlikteki kararsızlık ve bocalamadır, liderliğin en kritik anlarda gösterdiği şaşkınlıktır. Parti sesini güvenle, kararlılıkla ve açıklıkla yükselttiğinde fabrikalarda ne bitkinlikten ne de yılgınlıktan eser kalacaktır.

20. Faşistlerin mücadele için yetiştirilmiş kadrolara ve denenmiş ani saldırı müfrezelerine sahip oldukları tartışılmaz bir gerçektir. Bunu hafife almamak gerekir: «subaylar», iç savaş ordusunda dahi büyük bir rol oynamaktadırlar. Ama muharebenin sonucunu tayin edenler subaylar değil askerlerdir. Ve proletarya ordusunun neferleri Hitler'in ordusununkilerden çok daha üstün, kendilerinden emin ve kendilerine hakimdirler.

İktidarı ele geçirdikten sonra faşizm kolaylıkla kendine asker bulacaktır. Devlet cihazının yardımı ile burjuvazinin çocuklarından, aydınlardan, büro memurlarından, yılmış işçilerden, lumpen-proleterlerden vs. oluşan bir ordu teşkil edilebilir. İtalyan faşizmi bunun iyi bir örneğidir. Yine de İtalyan faşist milisinin, askeri değerini, henüz ciddi, tarihi bir ölçekte sınamadığını da belirtmek gerekir. Şimdilik Alman faşizmi henüz iktidarda değildir. (İktidarı) proletarya ile çatışarak ele geçirmek zorundadır. Bu mücadelede Komünist Partisinin faşizminkilerden daha düşük nitelikte kadrolar ileri sürmesi mümkün müdür? Ve güçlü üretim ve ulaşım araçlarını ellerinde tutan, çalışma şartlarından dolayı demir, kömür, ray, elektrik ordularını meydana getiren Alman işçilerinin tayin edici anda Hitler'in insan süprüntüsüne karşı sonsuz üstünlüklerini ispat edemeyecekleri bir an için bile olsa düşünülebilir mi?

Bir partinin veya sınıfın ülkedeki güçler ilişkisi konusundaki değerlendirmesi, güçlerinin önemli bir öğesidir. Her savaşta, düşman, gücü hakkında abartılmış bir izlenim yaratmaya çalışır. Bu, Napolyon'un stratejisinin sırlarından biriydi. Herhalde Hitler de Napolyon kadar iyi yalan söylemektedir. Ama bu palavralar, ancak Komünistler bunlara inandıkları andan itibaren askeri bir etken haline gelirler. Bugün güçlere gerçekçi bir şekilde değer biçmek herşeyden önemlidir. Nasyonal Sosyalistler fabrikalarda, demiryollarında, orduda kimlere güvenebilirler, kaç tane örgütlü ve silahlı subayları vardır? Her iki kampın toplumsal bileşiminin kesin bir tahlili, güçlerin sürekli ve dikkatlice hesaplanması — işte devrimci iyimserliğin şaşmaz kaynakları bunlardır.

Bugün Nasyonal Sosyalistlerin gücü kendi ordularından ziyade, ölümcül düşmanlarının bağrında hüküm süren bölünmede yatmaktadır. Ama işte faşizm tehlikesinin bu gerçekliği ve büyümesi, eli kulağında olması, bu tehlikenin ne pahasına olursa olsun atlatılması ge-

rektiği bilinci de işçileri kendilerini savunmak için birleşmeye itmektedir. Proletarya güçlerinin yoğunlaşması, bu sürecin temel direği olan Komünist Partisinin sağlam olması oranında daha hızlı ve başarılı olacaktır. Durumun anahtarı henüz Komünist Partisi elindedir. Eğer kaçırırsa yazık, çok yazık...

Şu son yıllarda Komünist Enternasyonal'in memurları her fırsatta ve bazen de tamamen önemsiz nedenlerle, bir askeri tehlikenin doğrudan doğruya SSCB'ni tehdit ettiğini haykırmaktaydılar. Bugün bu tehlike tamamen gerçek ve somut bir hale gelmektedir. Her devrimci işçi şu sözleri apaçık bir gerçek olarak kabul etmelidir: faşistlerin Almanya'da iktidarı ele geçirmeye teşebbüs etmeleri Kızıl Ordunun seferber edilmesine yol açmalıdır. Bu proleter devleti için tam anlamıyla devrimci özsavunma meselesi olacaktır. Almanya yalnız Almanya değil Avrupa'nın kalbidir de. Hitler yalnız Hitler değildir: bir süper-Wangrel olabilir. Ve Kızıl Ordu yalnız Kızıl Ordu değil dünya proleter devriminin aracıdır.

P.S. Bu satırların yazarının *Ulusal Komünizme Karşı* adlı yazısı Sosyal Demokrat ve Demokratik partilerin basınında bir miktar belirsiz tasvip bulmuştur. Alman faşizminin, Alman komünizminin en kaba hatalarını bunca başarılı bir şekilde kullandığı bir anda, Sosyal-Demokratların bu hataların açık ve şiddetli eleştirisini kullanmaya çalışmamaları yalnız garip değil ayni zamanda aykırı olurdu.

Moskova ve Berlin'deki Stalin bürokrasisinin Sosyal-Demokrat ve Demokratik basının bizim broşürümüze hasredilmiş makalelerine gökten düşen bir nimet gibi sarıldıklarını söylemek bile fazla: nihayet, bizim Sosyal-Demokrasi ve burjuvazi ile birleşik cephe kurduğumuzun gerçek «kanıtı»nı ellerine geçirmişlerdir. Çin devrimini Çang Kayşek'le, İngiliz genel grevini Purcell, Citrine ve Cook'la (8) el ele yürüten bu zevat-ki burada söz konusu olan artık makaleler değil koskoca tarihi olaylardır-basındaki bir polemiğin doğurduğu olayların üzerine sevinç çığlıklarıyla konmuşlardır. Ama bu alanda da olsa, muarızlarımızla yüzleşmekten çekinmiyoruz. Ciyak ciyak bağırmak yerine düşünmek, küfür yağdırmak yerine tahlil getirmek gerekir.

Herşeyden önce şu soruyu soruyoruz: Alman Komünist Partisinin faşist referanduma aptalca ve canice katılmasından kim yararlı çıkmıştır? Olgular daha şimdiden reddedilemeyecek bir cevap getirmiştir buna: faşistler ve sadece faşistler. Bu nedenle bu caniyane mace-

ranın baş kışkırtıcısı bütün sorumluluğu reddetti: Moskova'da Partinin görevli üyeleri önünde yaptığı bir konuşmada Stalin, referanduma katılma olayını savundu, ama sonra kendine gelerek gazetelerin bu söylevi sadece yayımlamalarını değil, bundan sözetmelerini bile yasakladı.

Tabii, *Vorwaerts, Berliner Tageblatt, ve Wiener Arbeiterzeitung*- ve özellikle bu sonuncusu- broşürümüze son derece iki yüzlü bir tavırla yaklaşıyorlar. Ama zaten burjuva ve küçük burjuva basınından, proleter devrimi düşüncesine karşı dürüstlük bekleyebilir miyiz? Yine de çarpıtmaları bir yana bırakıp Stalinist memurların suçlamalarını içtenlikle incelemeye hazırız. Bir kere, Sosyal-Demokrasi faşistlerin zaferinden korktuğu sürece (ki bu korkuyla, proletaryanın devrimci teyakkuzunu yansıtmış olmaktadır) faşistlere çok büyük yararı dokunan Stalinist politikaya bizim yönelttiğimiz eleştiriyi kullanmaya *nesnel olarak* hakkı olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Ama bu «hakkı» doğuran şey bizim broşürümüz değil, sizin politikanızdır, ey akıllı stratejiciler! Bizim Wels (9) ve Severing ile bir «birleşik cephe» mi kurduğumuzu söylüyorsunuz? Kabul, ama *yalnızca sizin Hitler ve faşist çeteleriyle birleşik cephe kurmanız anlamında ve yalnızca bu sınırlar içinde*... Ama burada bile bir fark var aramızda: sizin durumunuzda söz konusu olan şey, ortak bir politik eylemdi; bizimkindeyse birkaç alıntıyı anlamını kaydırarak kullanan muarızlar söz konusuydu.

Sokrat, «Kendini tanı» şeklindeki felsefi ilkesini ortaya atarken, herhalde Thaelmann'ı, Neumann'ı, ve hatta bizzat Remmele'yi düşünüyor olmalıydı.

7

ALMAN KOMÜNİST PARTİSİNİN POLİTİKASI NERDE HATALIDIR

(Faşizme Karşı İşçilerin Birleşik Cephesi İçin İleri)
(8 Aralık 1931)

Almanya bugün en büyük tarihi saatlerinden birini yaşıyor; Alman halkının kaderi, Avrupa'nın ve hattâ gelecek on yıllar için bütün insanlığın kaderi buna bağlı. Bir piramidin tepesine küçük bir top yerleştirildiğinde küçük bir itiş topun sağa veya sola yuvarlanmasına yeter. Almanya'nın her an yaklaşmakta olduğu durum da işte böyle bir durum. Bazı güçler topun sağa yuvarlanıp işçi sınıfının belkemiğini kırmasını istiyorlar. Bazıları da topun piramidin tepesinde kalmasını sağlamaya çabalıyorlar. Bu bir ütopya; top piramidin tepesinde kalamaz. Komünistler topun sola yuvarlanıp kapitalizmin belkemiğini kırmasını isterler. Ama istemek yetmez, nasıl yapılacağını da bilmek gerekir. Durumu bir kere daha sakince gözden geçirmeye çalışalım: Alman Komünist Partisi Merkez Komitesinin güttüğü politika doğru mudur, yanlış mıdır?

Hitler Ne İstiyor?

Faşistlerin sayısı hızla artıyor. Komünistlerin sayısı da artıyor ama çok daha ağır bir tempoyla. İki karşıt kutbun bu büyümesi de topun piramidin tepesinde kalamayacağını gösteriyor. Ama faşistlerin daha hızlı büyümeleri topun gerçekten sağa *yuvarlanabileceğinin* bir işareti. İşte büyük tehlike de burda yatıyor.

Hitler herkesi bir darbeye karşı olduğuna inandırmaya çalışıyor. Demokrasiyi tam ve kesin olarak boğazlamak için de, iktidara demokratik yoldan gelmeyi öngörüyor. Sözüne inanılabilir mi?

Gelecek seçimlerde barışçıl yoldan oyların mutlak çoğunluğunu elde edeceklerinden emin olsalar faşistler bu yolu tercih bile edebilirler. Ama bu yol kapalıdır. Nazilerin çok uzun bir süre bugünkü gibi kesintisiz bir şekilde gelişeceklerini sanmak budalalık olur. Er geç toplumsal haznelerinin dibine dar ekilecektir.

Faşizm içinde öylesine korkunç çelişkileri barındırmaktadır ki, kazançlarının kayıplarını dengeleyemeyeceği anın gelmesi yakındır. Bu an daha faşistler oyların yarısını bile toparlayamadan önce, çok önce gelebilir. Ama burda duramayacaklardır, çünkü artık bu noktada kazanabilecekleri bir şey kalmamış olacaktır. Böylece darbe yoluna başvurmak zorunda kalacaklardır.

Ama bunu bir yana bıraksak bile, demokratik yol faşistlere kapalıdır. Ülkedeki politik çelişkilerin korkunç bir şekilde büyümesi ve hepsinin üstünde faşist haydutların hareketlenmesi ve ajitasyonlarını artırmaları, kaçınılmaz olarak, faşistler çoğunluğa yaklaştıkça havanın alabildiğine kızışması ve çatışma ve mücadelelerin artması sonucunu getirecektir. Bu perspektif içinde iç savaş kesinlikle kaçınılmazdır. İktidarın faşistler tarafından alınması meselesi bir oylamayla değil, faşistlerin hazırladığı ve kışkırttığı bir iç savaşla çözülecektir.

Bir an için bile olsa Hitler ve danışmanlarının bunu anlamadıkları ve önceden görmedikleri düşünülebilir mi? Bu onları aptal yerine koymak olurdu. Politikada güçlü bir muarızın aptallığına güvenmekten daha büyük bir suç yoktur. Hitler, iktidarın yolunun zorlu bir iç savaştan geçeceğini anlamazlık edemeyeceğine göre, demokratik ve barışçı yol üzerine söyledikleri ancak bir kılıf, yani bir savaş hilesidir. Bu yüzden çok daha dikkatli olmak gerekir.

Hitler'in Savaş Hilesi Neyi Gizliyor?

Hitler'in hesabı son derece basit ve açıktır: rakibini parlamentoda Nazilerin sayılarının artacağı yolunda uzak bir perspektifle uyutmak ve böylece uyutulan rakibe uygun bir anda ölümcül darbeyi indirmek. Dahası, Hitler'in demokratik parlamenterizmle yaptığı flörtün, yakın bir gelecekte, faşistlerin en önemli sandalyeleri elde ettikleri bir koalisyonun kurulmasına yardımcı olması ve faşistlerin de bu fırsatı darbe için kullanmaları çok mümkündür. Çünkü, diyelim Merkez'le faşistler arasında bir koalisyonun, sorunun demokratik çözü-

münde bir aşama değil, faşistler için en elverişli şartlarda bir darbeye bir adım daha yaklaşılması anlamına geleceği gün gibi ortadadır.

Planlarımızı Yakın Geleceğe Göre Yapmalıyız

Herşey oyunun sonunun, faşist kurmayın bile iradesinden bağımsız olarak, önümüzdeki haftalarda değilse bile, önümüzdeki aylarda başlayacağına işaret ediyor. Doğru bir politika oluşturmaya çalışırken bu durum mutlaka hesaba katılmalı. Faşistlerin iktidarı önümüzdeki birkaç ay içinde almalarına izin verilirse, gelecek yıl bunlara karşı mücadele etmek şimdikinden çok daha güçleşecektir. İşçi sınıfı faşistlerin önümüzdeki iki, üç ya da beş ay içinde iktidara gelmesine fırsat verecek olursa, gelecek iki, üç ya da beş yıl için bugünden hazırlanan devrim planları da acınacak ve utanç verici bir lafazanlık haline gelecektir. Zamanlama, devrimci bunalımların politikasında da bir askeri harekâtta olduğu kadar önemlidir.

Bu fikri aydınlatmak için daha uzak bir örnek alalım. Kendisini bir «sol komünist» olarak gören Hugo Urbahns (1), Alman Komünist Partisinin iflas ettiğini, siyasi anlamda öldüğünü belirtmekte ve yeni bir parti kurulmasını önermektedir. Eğer Urbahns haklı olsaydı, bu, faşistlerin zaferinin şimdiden kesinleşmiş olduğu anlamına gelecekti; zira yeni bir partinin kurulması yılları alır (üstelik Urbahns'ın partisinin Thaelmann'ınkinden daha iyi olacağı hiç de ispatlanmış değildir: Urbahns partinin başındayken de az buz hata işlenmemişti).

Eğer faşizm gerçekten iktidarı ele geçirirse, bu yalnız Komünist Partinin fizik olarak tasfiyesi değil, tam bir siyasî iflası da demek olacaktır. Proletaryayı oluşturan milyonlarca işçi, Komünist Enternasyonali ve Alman seksiyonunu, insan süprüntüsü çeteler tarafından utanç verici bir bozguna uğratılmış olmalarından ötürü hiç bir zaman affetmeyecektir. İşte bu yüzden, faşistlerin iktidara gelişi, herhalde yeni bir devrimci partinin ve yeni bir Enternasyonal'in kurulmasını gerekli kılacaktır. Bu korkunç bir tarihsel felaket olacaktır. Ama şimdiden bütün bunların kaçınılmaz olduğunu kabul edenler, boş sözlerin arkasına gizlenen ve hiç mücadelesiz teslim bayrağını çekmeye hazırlanan lıkidatörler olabilir ancak. Stalinistlerin «troçkist» likle nitelediği biz Bolşevik-Leninistlerin böyleleriyle hiç bir ortak yanımız yoktur.

Biz, faşistlere karşı zaferin iktidara gelişlerinden sonra değil, egemenliklerinin beşinci, onuncu, yirminci yılından sonra değil, bugün, bu şartlar altında, gelecek ay veya haftalarda mümkün olduğuna kesinlikle inanıyoruz.

Thaelmann faşizmin zaferinin kaçınılmaz olduğu kanısındadır

Zafer kazanmak için doğru bir politika gereklidir. Başka bir deyişle, şimdiki duruma, şimdiki güçler ilişkisine uygun bir politika gereklidir; yoksa bir, iki veya üç yıl sonra, iktidar sorunu çoktan halledilmişken ortaya çıkacak bir duruma göre hesaplanmış bir politika değil.

Bütün felaket Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin politikasının kısmen bilinçli, kısmen bilinçsiz olarak, faşizmin zaferinin kaçınılmazlığının kabullenilişi üzerine temellendirilmiş olmasından ileri gelmektedir. Gerçekten de Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi, 29 Kasım'da yayınladığı «birleşik kızıl cephe» çağrısında önce Alman Sosyal-Demokrasisini yenmeden faşizmi yenmenin mümkün olamayacağı düşüncesinden hareket etmektedir. Thaelmann, bu düşünceyi makalesinde çeşitli kılıklar içinde tekrarlamaktadır. Bu fikir doğru mudur? Tarihsel ölçekte tamamen doğrudur. Ama bu hiç de gündemdeki sorunların bu fikir sayesinde, yani bu fikri tekrarlamakla yetinerek çözülebileceği anlamına gelmez. Devrimci *stratejinin* bütünü içinde doğru olan bu fikir, taktiğin diline çevrildiği takdirde bir yalan, hatta mürteci bir yalan haline gelir. İşsizlik ve sefaleti ortadan kaldırmak için kapitalizmi yıkmak gerektiği doğru mudur? Doğru dur. Ama yalnız aptalların en aptalı bundan bizim bugün bütün gücümüzle kapitalizmin işçilerin sefaletini arttırmaya yarayan tedbirlerine karşı mücadele etmememiz gerektiği sonucunu çıkaracaktır.

Komünist partinin Sosyal-Demokrasiyi ve faşizmi önümüzdeki aylarda devireceği umulabilir mi? Okumasını ve saymasını bilen sağduyu sahibi hiç kimse buna olumlu bir cevap vermeye cesaret edemez. Siyasi anlamda sorun şöyle gözükmektedir: bugün gelecek aylar boyunca, yani zayıflamış olmakla birlikte (ne yazık ki) hâlâ çok güçlü olan Sosyal-Demokrasinin varlığına rağmen, faşizmin saldırısı başarılı bir şekilde püskürtülebilir mi? Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi olumsuz bir cevap vermektedir bu soruya. Başka bir deyişle Thaelmann faşizmin zaferini kaçınılmaz kabul etmektedir.

Rus deneyine dönelim!

Düşüncemi en açık ve en somut biçimde ortaya koymak için Kornilov ayaklaması deneyini yeniden ele alacağım. 26 Ağustos 1917' de (eski takvim) general Kornilov bir kazak müfrezesiyle vahşi bir tümeni Petrograd üzerine salmıştı. İktidarda burjuvazinin temsilcisi ve Kornilov'un dörtte üçlük müttefiki Kerensky vardı. Hohenzollern'-lerin hizmetinde olmakla suçlanan Lenin gizleniyordu; ayni dönemde ben de ayni suçlamayla «Kresty» hapishanesinin bir hücresinde bulunmaktaydım. Bolşeviklerin o zamanki tavrı ne olmuştu? Onların da «Kornilov'u yenmek için Kerensky'i yenmek gerek» demeye hakları vardı. Bunu bir çok kere söylediler zira doğruydu ve bütün gelecekteki propaganda için gerekliydi. Ancak bu, 26 Ağustos ve onu izleyen günlerde Kornilov'a karşı direnmek ve Petrograd proletaryasını boğazlamasını engellemek bakımından yetersizdi. İşte bu yüzden, Bolşevikler işçilere ve askerlere «uzlaşmacılardan kopun ve Bolşeviklerin kızıl birleşik cephesini destekleyin!» şeklinde bir çağrı yapmakla yetinmediler. Hayır Bolşevikler, Menşeviklere ve Sosyal Devrimcilere bir birleşik mücadele cephesi önerdiler ve bunlarla ortak mücadele örgütleri kurdular. Bu doğru muydu, yanlış mı? Thaelmann'dan cevap bekliyorum. Birleşik cephenin nasıl belirdiğini daha açık olarak göstermek için şu olayı hatırlatacağım: sendikal örgütlerin verdiği kefalet sayesinde hapisten kurtulup hücreden çıkınca dosdoğru Ulusal Savunma Komitesinin bir toplantısına katıldım; ve orda beni hapiste tutan Kerensky'nin müttefikleri menşevik Dan ile Sosyal Devrimci Gots'la (2) birlikte Kornilov'a karşı mücadele sorunlarını inceleyip bazı kararların alınmasını sağladım. Bu doğru muydu yanlış mı? Remmele'den cevap bekliyorum.

Brüning Bir «Ehveni Şer» midir?

Sosyal-Demokrasi, Brüning hükümetinin bir «ehveni ser» olduğu görüşüne dayanarak Brüning'i desteklemekte, ona oy vermekte ve onun politikasının kitleler karşısında sorumluluğunu üzerine almaktadır. İşte Rote Fahne, Komünistlerin Hitler referandumuna utanç verici ve aptalca katılışlarını protesto ettiğim için bana da aynı görüşü yakıştırmaya çabalıyor. Ama Alman Sol Muhalefeti ve özellikle ben, acaba Komünistlerden Brüning'e oy vermelerini veya onu destekleme-

lerini mi istemiştik? Biz Marksistler, Brüning ve Hitler'i Braun'un da dahil olduğu tek ve aynı sistemin temsilcileri olarak görürüz. Bunlardan hangisinin «ehveni şer» olduğunu belirleme sorunu tamamen anlamsızdır, zira bizim mücadele ettiğimiz sistem, bu unsurlarının hepsine ihtiyaç duymaktadır. Ancak bugün bu unsurlar çatışma halindedir ve proletaryanın partisi mutlaka bu çatışmadan devrimin çıkarları doğrultusunda yararlanmak zorundadır.

Bir gamda yedi nota vardır. Hangi notanın, do'nun mu re'nin mi sol'ün mü «daha iyi» olduğunu sormak anlamsızdır. Bununla birlikte müzisyen ne zaman ve hangi tuşun üzerine basacağını bilmek zorundadır. Soyut bir şekilde Hitler'in mi Brüning'in mi ehveni şer olduğunu sormak da ayni ölçüde anlamsızdır. Ama bu tuşlardan hangisine basılacağı da bilinmelidir. Bu açık değil mi? Anlamayanlar için bir örnek daha verelim. Düşmanlarımdan biri beni hergün zayıf zehir dozlarıyla zehirlemek istiyor, bir diğeri ise arkamdan bana ateş etmek istiyorlarsa, önce ikinci düşmanımın elinden tabancasını alırım, böylece de birincinin işini görmem mümkün olur. Fakat bu, zehirin tabancaya oranla bir «ehveni şer» olduğu anlamına gelmez.

Talihsizlik, Komünist Partisinin liderlerinin sadece işaret değiştirmekle yetinerek (eksiyi artı yaparak) Sosyal Demokrasiyle ayni alana yerleşmelerinde yatıyor: Sosyal Demokrasi Brüning'i ehveni şer diye niteleyerek ona oy kullanıyor; Brüning'e ve Braun'a güvenmeyi kesinlikle reddeden Komünistler (ki bunda tamamen haklıdırlar) ise Hitler'in referandumunu desteklemek üzere, yani faşistlerin Brüning'i devirme atılımlarını desteklemek üzere sokaklara dökülüyorlar. Böylelikle Hitler'in bir ehveni şer olduğunu kabullenmiş oluyorlar, çünkü referandumun başarısı proletaryayı değil Hitler'i iktidara getirecektir. Doğrusu insan bu kadar basit bir şeyi açıklamaktan sıkılıyor! Remmele gibi müzisyenlerin tuşları birbirlerinden ayırdedecekleri yerde botlarıyla piyano çalmaları kötü, çok kötü.

Mesele sosyal Demokrasiyi Çoktan Terketmiş Olan İşçiler Değil, Hâla Ona Bağlı Kalanlarla İlgilidir

Sayısız Noske'ler, Wels'ler, Hilferding'ler (3), *son kertede* faşizmi komünizme tercih edeceklerdir. Fakat bunun için işçilerden tam ve kesin olarak kopmaları gerekir, oysa bugün henüz bunu yapmamışlardır. Sosyal-Demokrasi bugün bütün iç çelişkileriyle birlikte faşist-

lerle keskin bir çatışmaya itilmektedir. Görevimiz bu çatışmadan yararlanmaktır, yoksa tam can alıcı anda iki muarızı bize karşı uzlaştırmak değil.

Bugün cephe faşizme karşı yönelmelidir. Ve bütün proletaryayı kapsayan bu faşizme karşı doğrudan mücadele cephesinden de Sosyal Demokrasiye karşı yandan fakat aynı derecede etkili bir saldırı için yararlanılmalıdır.

Faşistlere karşı Sosyal Demokratlarla birlikte bir blok kurmak için, Sosyal Demokratların böyle bir bloka katılmayı kabul ettikleri her yerde azami gayreti eylem içinde göstermek gerekir. Sosyal Demokrat işçilere «liderlerinizi terkedin ve bütün partilerin dışında bizim birleşik cephemize katılın» dendiğinde binlerce boş cümleye bir tanesini daha eklemekten başka bir şey yapılmış olmaz. İşçileri liderlerinden eylem içinde koparmayı denemek gerekir. Ve şimdi eylem faşizme karşı mücadeledir.

Hiç şüphe yoktur ki, Komünist işçilerle omuz omuza faşistlere karşı çarpışacak Sosyal Demokrat işçiler vardır ve olacaktır; üstelik bu Sosyal Demokrat örgütlerin isteğinden bağımsız hatta onlara rağmen söz konusudur. Pek tabii ki bu öncü işçilerle mümkün olan en sıkı ilişkileri kurmak gereklidir. Fakat şimdilik bunların sayısı pek azdır. Alman işçisi bir örgüt ve disiplin ruhu içinde eğitilmiştir. Bunun olumlu ve olumsuz yanları vardır. Sosyal Demokrat işçilerin ezici çoğunluğu faşistlere karşı savaşacaklardır, evet; ama -hiç değilse şimdilik- bunu kendi örgütleriyle birlikte yapacaklardır. Bu aşamayı atlamak mümkün değildir. Sosyal demokrat işçilere eylem içinde -bu yeni ve olağanüstü durumda- işçi sınıfının ölüm kalım meselesi söz konusu olmuşken, örgütlerinin ve liderlerinin kaç para ettiğini anlamaları için yardımcı olmalıyız.

Sosyal Demokrasiyi Faşistlere Karşı Bir Blok Kurmaya Zorlamalıyız

Asıl talihsizlik, Komünist Partisi Merkez Komitesinde, bir sürü dehşete düşmüş oportünistin bulunmasıdır. Bunlar oportünizmin ittifakları sevmek demek olduğunu duymuşlardır. Bu yüzden de ittifaklara karşıdırlar. Bunlar parlamento düzeyinde bir uzlaşma ile bir mücadele ittifakı arasındaki, hatta en mütevazi bir mücadele ittifakı, bir grevin veya matbaa işçilerinin faşist çetelere karşı korunmasına yönelik bir ittifak arasındaki farkı anlayamıyorlar.

Devrimci partiyle Sosyal Demokrasi arasında yapılan seçim ittifakları ve parlamento pazarlıkları genel kural olarak Sosyal Demokrasiye hizmet eder. Yığın eylemleri için, militan amaçlar için bir pratik ittifak ise herzaman devrimci partinin lehine olur. İngiliz-Rus komitesi iki yönetim arasında belirsiz, hiç bir eyleme zorlayıcı olmayan, kabul edilemeyecek bir ittifak biçimiydi. Genel Kurulun grev kırıcılığı rolü oynadığı genel grev sırasında bu ittifakı sürdürmek Stalinistlerin bir ihanet politikası sürdürmeleri anlamına geliyordu. (4)

Sosyal Demokrasi veya Alman sendikalarının yöneticileriyle hiç bir ortak platformda birleşilmemeli, hiç bir ortak yayın, ortak bayrak, ortak afiş kabul edilmemeli! Ayrı ayrı yürüyüp birlikte vurmalı! Yalnızca kime, ne zaman ve nasıl vurulacağı konusunda anlaşılmalı! Bu hususta şeytanla, şeytanın büyükannesiyle ve hatta Noske ve Grezinksy'yle (5) bile anlaşılabilir. Tek şartla: elimizi kolumuzu bağlatmamak.

Son olarak da, sosyal demokrasinin «maskesini düşürmek» -komünistler karşısında- amacıyla değil, etkili bir biçimde faşizme karşı mücadele etmek için pratik bir tedbirler bütününü derhal hazırlamak gerekir. Fabrikaların savunulması, fabrika komitelerinin eylem özgürlüğü, işçi örgütlerinin ve kuruluşlarının dokunulmazlığı, faşistlerin ele geçirebileceği silah depoları sorunları, tehlike anlarında alınacak tedbirler, yani komünist ve sosyal demokrat müfrezelerin militan eylemleri vs., bu programda ele alınmalıdır.

Faşizme karşı mücadelede fabrika komitelerine son derece önemli bir yer düşmektedir. Bu noktada özellikle ayrıntılı ve kesin çizgili bir eylem programı gerekmektedir. Her fabrika, kumandanları ve mücadele ekipleriyle anti-faşist bir kaleye dönüşmelidir. Faşistlerin her şehir ve bölgedeki kışlalarının, toplanma merkezlerinin planlarını elde etmek gerekir. Faşistler devrimcilerin toplanma merkezlerini kuşatmaya çalışıyorlar. Kuşatıcıyı kuşatmak gerekir. Bu alanda Sosyal Demokrat ve sendikal örgütlerle ittifak yalnız savunulabilir bir şey değil, bir görevdir de. Bunu «ilke» nedenleriyle (aslında bürokrat aptallığı veya daha kötüsü korkaklık nedenleriyle) reddetmek doğrudan doğruya faşizme yardım etmek demektir.

1930 Kasımından beri, yani bir yıldan beri, Sosyal Demokrat işçilerle yapılacak bir pratik itifak programı öneriyorduk. Bu yönde ne yapıldı? Hemen hemen hiçbir şey. Komünist Partinin Merkez Ko-

mitesi acil görevini teşkil eden şeylerden başka herşeyle uğraştı. Ne kadar değerli zamanlar kaybedildi! Doğruyu söylemek gerekirse artık pek fazla zaman da kalmadı. Eylem programı kesinlikle pratik, kesinlikle nesnel olmalı, hiç bir suni «talep», hiç bir ard düşünce içermemeli ki her Sosyal Demokrat işçi «Komünistlerin önerdikleri, faşizme karşı mücadelede mutlaka gerekli» desin. Bu temel üzerinde Sosyal Demokrat işçilere örnek olarak onları kendimizle birlikte sürüklemeli ve kaçınılmaz olarak harekete karşı çıkacak olan ve bunu frenlemek isteyecek olan liderlerini eleştirmeliyiz. Zafer ancak böyle mümkündür.

Lenin'den güzel bir alıntı

Bugünkü epigonlar, yani Lenin'in çok kötü talebeleri, her fırsatta, çoğunlukla yerine oturtamadıkları alıntılarla eksikliklerini gizlemeyi severler. Bir marksist için sorunu çözmeye yarayan alıntı değil doğru yöntemdir. Ama doğru bir yöntem sayesinde uygun alıntıyı bulmak da zor değildir. Biraz önce Kornilov ayaklanması benzetmesini yaparken kendi kendime «Kornilov'a karşı mücadelede uzlaşmacılarla yaptığımız ittifakın teorik bir yorumu herhalde Lenin'de bulunabilir,» dedim. Ve nitekim (Lenin'in toplu eserlerinin) Rus baskısının XIV' üncü cildinin ikinci kısmında Lenin'in Merkez komitesine 1917 Eylül başları tarihli bir mektubunda şu satırları buldum:

«Bugün bile Kerensky hükümetini desteklememiz şart değil. Bu, ilkelerimize uymamak olur. Şu soru sorulacaktır: Öyleyse Kornilov'a karşı mücadele etmemek mi gerekir? Pek tabii ki etmek gerekir. Fakat bu aynı şey demek değildir; ikisi arasında bir sınır vardır; ve bazı Bolşevikler «uzlaşma» ruhuna boyun eğerek ve kendilerini olayların akıntısı tarafından sürüklemeye bırakarak, bu sınırı aşmaktadırlar.

Kornilov'a karşı savaşıyoruz ve savaşmaya devam da edeceğiz; ama Kerensky'yi desteklemiyor, tersine güçsüzlüğünü açığa çıkarıyoruz. Burada bir fark var; oldukça ince ama çok önemli ve unutulmaması gereken bir fark.

Peki, Kornilov ayaklanmasından sonra yaptığımız taktik değişikliği nedir?

Şu: Kerenski'ye karşı mücadele biçimimizi değiştiriyoruz. Ona karşı düşmanlığımızı hiç azaltmadan, ona karşı söylemiş olduğumuz

sözleri geri almadan, onu devirme görevinden vazgeçmeden şöyle diyoruz: içinde bulunduğumuz anı tartmamız gerekir; onu şu anda devirmeyeceğiz. Ona karşı mücadele sorununa başka türlü yaklaşacağız: Kerenski'nin zayıflığını ve bocalamalarını (Kornilov'a karşı savaşan halka) açıklayacağız.»

Biz de bundan başka birşey önermiyoruz: Komünist örgütlenmenin ve basının tam bağımsızlığı, Sosyal Demokrasi ile sendikalar ne kadar eleştiri özgürlüğüne sahipse Komünistlerin de o kadar eleştiri özgürlüğüne sahip olması. Ancak en aşağılık oportünistler Komünist Partisinin özgürlüğünün sınırlanmasına (örneğin Kuomintang'a girerek) izin verebilirler. Biz bunlardan değiliz.

Sosyal' Demokrasi eleştirimizden bir adım bile gerilemek yok. Geçmişte olanların bir tekini bile unutmak yok. Nasıl Rus Bolşevikleri olarak sonunda Menşeviklerden ve Sosyalist Devrimcilerden, yaptıkları zulümler, iftiralar, tutuklamalar, işçi, asker ve köylü kıyımları için toplu bir hesap sorduysak, zamanı gelince Sosyal Demokrasiyle de hesaplaşmamızı yapacak, Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in de hesabını soracağız. Ama biz, faşistleri kesin olarak geriletmek için, Kerenski ile Kornilov arasındaki, «demokratlarla» faşistler arasındaki özel hesaplaşmayı iki ay boyunca kullandıktan sonra Menşevikler ve Sosyal Devrimcilerden hesap sormuştuk. Ve ancak bu sayede zafere ulaşabildik.

Eğer Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi Lenin'den yaptığım alıntıda konulan tutumu benimserse, Sosyal Demokrat kitlelere ve sendika örgütlerine karşı alınacak tutum da hemen değişecektir: ajitatörler, zatan ikna olmuş insanları bir daha ikna etmekten başka bir işe yaramayan yazı ve söylevlerin yerine, yüzbinlerce ve milyonlarca yeni işçiyle ortak bir dil bulacaklardır. Sosyal Demokrasi içindeki ayrışma hızlanacaktır. Faşistler kısa zamanda görevlerinin Brüning'i, Braun'u ve Wels'i altetmek değil, bütün işçi sınıfı ile açık mücadeeleye girmek olduğunu farkedeceklerdir. Bu temel üzerinde faşizmin içerisinde derin bir farklılaşma kaçınılmaz olarak ortaya çıkacaktır. Yalnız bu yol zaferi mümkün kılmaktadır.

Ama bu zaferi *istemek* gereklidir. Oysa ne yazık ki komünist memurlar arasında küçük mevkilerini, maaşlarını ve daha çok da derilerini seven epeyce korkak kariyerist ve sahtekar bulunmaktadır. Bu zevat acınacak ve aşşağılık bir kaderciliği gizleyen aşırı sol cümleler

arkasına saklanma eğilimindedir. «Sosyal demokrasiyi yenmeden faşizme karşı mücadele edilemez!» der bu müthiş devrimciler ve... hiç gecikmeden pasaportlarını hazırlarlar.

Komünist işçiler, siz yüzbinler, milyonlarsınız, gidecek bir yeriniz yoktur, size yetecek kadar pasaport bulunmayacaktır. Faşizm iktidara gelirse kafalarınızın ve kemiklerinizin üstünden korkunç bir tank gibi geçecektir. Kurtuluş yalnızca amansızca bir kavganın sonundadır. Yalnız sosyal demokrat işçilerle gireceğiniz bir mücadele birliği zaferi getirebilir. Komünist işçiler, acele edin, çok az zamanınız kaldı!

8

ALMAN PROLETARYASININ HAYATİ SORUNLARI
(27 Ocak 1932)

Rusya'daki son derece geri kapitalizm, bu geriliğinden ötürü emperyalizmin zincirinde en zayıf halkayı meydana getiriyordu. Bugünkü bunalımda ise, Alman kapitalizmi taban tabana zıt nedenle, yani Avrupa'nın girdiği açmaz şartlarında en ileri kapitalist sistem kendisi olduğu için en zayıf halkayı meydana getirmektedir. Almanya'nın üretici güçleri gittikçe vites yükseltir, gittikçe daha dinamikleşirken, Avrupa'nın yoksul bir taşra hayvanat bahçesinin kafes «sistemini» andıran devlet sistemi içinde gittikçe boğulur hale gelmektedirler. Olaylar topludurumunda meydana gelen her değişiklikte Alman kapitalizmi, daha önce savaşla çözmeye kalktığı sorunların tam göbeğine fırlatılmaktadır. Hohenzollern hükümetini kullanarak hareket eden Alman burjuvazisi, «Avrupa'yı örgütlendirmek» için donatmıştı kendisini. Brüning-Curtius rejimi (1) aracılığıyla hareket ederken de... Avusturya ile bir gümrük birliği kurmaya kalktı. Evet, sorunları, gücü, bakış açısı, böylesine acınacak bir düzeye inmişti! Ama gümrük birliği bile sağlanamayacaktı. Bütün Avrupa sistemi, peri masallarındaki cadının evi gibi, bir tavuğun bacaklarına dayanıyor. Fransa'nın büyük ve şerefli üstünlüğü, birkaç milyon Avusturyalı'nın Almanya ile birleşmesi halinde, yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Genel olarak Avrupa ve öncelikle de Almanya için kapitalist yoldan bir adım bile ilerlemek mümkün değildir. Bugünkü bunalımın, kapitalizmin kendi güçlerinin otomatik işleyişiyle (işçilerin cesetleri üzerinde) geçici olarak çözülmesi, bütün çelişkilerin bundan sonraki aşamada daha da keskin ve yoğunlaşmış olarak canlanacağı anlamına gelir sadece.

Avrupa'nın dünya ekonomisindeki özgül ağırlığı mutlaka azalacaktır. Daha şimdiden Avrupa'nın yüzüne, bir daha çıkmayacak biçimde Amerikan bandajları yapıştırılmıştır: Dawes Planı, Young Planı, Hoover'ın moratoryumu. Avrupa, bütün bütüne Amerikan vesikalarına bağlanmıştır.

Kapitalizmin çürüyüşü, toplumsal ve kültürel kokuşma ve çözülme ile sonuçlanır. Ülkeler içindeki normal farklılaşmanın, ara sınıfların küçülmesine karşılık proletaryanın daha fazla büyümesinin yolu kapanmıştır artık. Bunalımın daha uzun sürmesi, ancak küçük burjuvazinin iyice yoksullaşarak sadakaya muhtaç hale gelmesi ve proletaryanın gittikçe daha geniş kesimlerinin lumpenproleterleşmesi sonucunu doğurabilir. Kapitalist Almanya'nın boğazına sarılan tehdit en keskin biçimiyle budur.

Kokuşan kapitalist Avrupa'nın en çürük kesimi de, Sosyal Demokrat bürokrasidir. Sosyal Demokrasi, tarihsel yolculuğuna Marx ve Engels'in bayrağı altında başlamıştı. Kendisine hedef olarak, burjuvazinin iktidarının yıkılmasını seçmişti. Ama kapitalizmin güçlü yükselişi, onu yakaladı ve peşinden sürükledi. Sosyal Demokrasi reform adına ilk önce eylemde sonra da sözlerde, devrime ihanet etti. Kautsky uzun bir süre daha devrimin lafzını savundu evet, ama bunu reformizmin hizmetine koşarak. Buna karşılık Bernstein, devrimin inkar edilmesini istedi; çünkü, ona göre, kapitalizm, bunalımsız ve savaşsız bir barışçı gelişme dönemine girmekteydi. Örnek bir kehanet! Görünüşe bakılırsa, Kautsky ile Bernstein arasında uzlaşmaz bir ayrılık vardı. Ama aslında, reformizmin sağ ve sol pabuçları gibi simetrik olarak tamamlıyorlardı birbirlerini (2).

Savaş başladı. Sosyal Demokrasi, gelecek günlerdeki refah adına savaşı destekledi. Ama refah yerine çürüme başgösterdi. Şimdi görev, ne kapitalizmin yetersizliğinden devrim zorunluluğu sonucunu çıkarmak, ne de reformlar aracılığıyla işçileri kapitalizmle uzlaştırmaktı. Sosyal Demokrasinin yeni görevi, reformları feda etmek pahasına, toplumu, burjuvazi için emniyetli bir hale sokmaktı.

Ama bu bile yozlaşmanın son aşaması değildi. Kapitalizmi kıvrandıran mevcut bunalım Sosyal Demokrasiyi, uzun süren ekonomik ve politik mücadelelerin sonunda elde edilen meyveleri feda etmek ve Alman işçilerini, babalarının, büyükbabalarının, büyük-büyükbabalarının hayat düzeyine indirmek zorunda bıraktı. Reformizmin,

bütün fetih ve umutlarının yıkıntıları üzerindeki kokuşmuş çözülmesinden daha acıklı ve daha iğrenç bir tarihsel manzara yoktur. Bu tiyatro, modernizm için yırtınırken kudurmuştur. Öyleyse, Hauptmann'ın *Dokumacılar*'ını daha sık sahnelesin; modern oyunların en morderni budur (3). Ve yönetmen de, ön sıraları Sosyal Demokrasinin liderlerine ayırmayı unutmasın.

Ne var ki, bu liderler oyun havasında hissetmiyorlar kendilerini; uyum yeteneklerinin sınırlarına ulaşmışlar. Alman işçi sınıfının gönüllü olarak ve uzun bir süre için altına inmeyi kabul edemeyeceği bir düzey vardır. Üstelik, varoluşu için savaşan burjuva rejimi, bu düzeyi tanıyacak durumda değildir. Bruning'in olağanüstü hal tedbirleri sadece başlangıçtır, araziyi ölçmek için yapılan ilk yoklamalardır. Brüning rejimi Sosyal Demokrat bürokrasinin korkak ve alçakça desteğine dayanmaktadır, Sosyal Demokrasi ise proleteryanın bir kesiminin isteksiz, soğuk desteğine. Bürokratik kararnamelere dayalı rejim dengesiz, güvenilmez ve geçicidir. Kapitalizmin başka, daha kararlı bir politikaya ihtiyacı vardır. Kendi işçilerini kuşkuyla gözleyen Sosyal Demokrasinin desteği bunun için sadece yetersiz değil aynı zamanda rahatsız edicidir de. Yarım ağızlı, yetersiz tedbirler dönemi geçmiştir. Burjuvazi, bir çıkış yolu bulmak için işçi örgütlerinin yarattığı baskıdan mutlaka kurtulmalıdır; bu örgütler yok edilmeli, imha edilmeli, iyice ezilmelidir.

İşte o zaman, faşizmin tarihsel rolü başlar. Proletaryanın hemen üstünde yer alan ve onun saflarına itilmenin korkusu içinde yaşayan sınıfları ayağa kaldırır faşizm; resmi hükümetin arkasına saklanarak onları örgütler, askerileştirir ve faturayı finans kapitale gönderir; ve proleter örgütlerinin, en devrimcisinden en tutucusuna kadar bütün proleter örgütlerinin kökünün kazınmasına yöneltir onları.

Faşizm, sadece bir misilleme, zorbalık ve polis terörü rejimi değildir. Faşizm, burjuva toplumu içindeki bütün proleter demokrasisi öğelerinin köklerinin kazınmasına dayanan belirli bir hükümet sistemidir. Faşizmin görevi, sadece Komünist öncüyü yok etmek değil, bütün sınıfı cebrî bir bölünmüşlük hali içinde tutmaktır. Bu amaç için, işçilerin en devrimci kesiminin fiziksel yok edilişi yeterli değildir. Bütün bağımsız ve gönüllü örgütleri ezmek, proletaryanın bütün siperlerini yıkmak ve son üç çeyrek yüzyıl içinde Sosyal De-

mokrasi ve sendikaların elde ettiği ne varsa kökünden kazımak da gereklidir. Çünkü, son tahlilde, Komünist Partisi de bu kazançlara dayanmaktadır.

Sosyal Demokrasi, faşizmin zaferi için bütün gerekli şartları hazırlamıştır. Ama bununla, kendi politik tasfiyesi için gerekli ortamı da hazırlamış olmaktadır. Gerek Brüning'in olağanüstü hal yasalarının gerekse yaklaşan faşist vahşetin bütün sorumluluğunu Sosyal Demokratlara yüklemek tamamiyle doğrudur. Sosyal Demokrasiyi faşizmle özdeşleştirmekse, tamamiyle saçma.

1848 devrimindeki politikasıyla liberal burjuvazi karşı devrimin zaferi için gerekli şartları hazırladı, bu da liberalizmin iğdiş edilmesine yol açtı. Marx ve Engels'in Alman liberal burjuvazisine yönelttikleri saldırılar Lassalle'in saldırılarından aşağı kalmıyordu (4) ve üstelik onların eleştirileri Lassalle'in eleştirilerinden de daha derindi. Ama Lasalcılar «tek bir gerici kitle» diyerek liberal burjuvaziyi feodal karşı devrimle aynı kefeye koyunca, Marx ve Engels çok haklı olarak bu sahte aşırı radikalizm karşısında öfkeye kapıldılar. Lasalcıların hatalı tavırları, onları bir kaç sefer monarşinin gönülsüz yardımcıları haline soktu; oysa sonuç olarak liberalizmin elde ettiklerinden çok daha önemli olan çalışmaları, genel olarak ilerici bir özellik taşıyordu.

«Sosyal faşizm» teorisi, Lasalcıların temel yanlışını yeni bir tarihsel zemin üzerinde yeniden üretiyor. Nasyonal Sosyalistlerle Sosyal Demokratları tek bir faşist kefeye soktuktan sonra, Stalinist bürokrasi, Hitler'in referandumunu desteklemek gibi faaliyetlere atılıyor; oysa bu, hiç de Lassalle'in Bismarck'la yaptığı ittifaklardan üstün bir hareket değil (5).

Bu evrede, Alman Komünizmi, Sosyal Demokrasi ile mücadelesinde iki ayrı olguya dayanmak zorundadır: (a) Sosyal Demokrasinin faşizmin güçlenmesindeki politik sorumluluğu; (b) Sosyal Demokrasinin kendi dayanağı olan işçi örgütleriyle faşizm arasındaki mutlak uzlaşmazlık.

Alman kapitalizminin içindeki çelişkiler bugün öyle bir gerginliğe ulaşmıştır ki, bir patlama kaçınılmazdır. Sosyal Demokrasinin uyum gücü, ötesinde kendini yok edişin bulunduğu bir sınıra gelip dayanmıştır. Stalinist bürokrasinin hataları da, ötesinde felaketin bulunduğu bir sınıra varmıştır. Almanya'daki durumu özetleyen

üçlü formül budur. Şimdi herşey bıçağın ucunda durmaktadır artık.

İnsan, Almanya'daki şartları nerdeyse bir hafta geç gelen gazetelerden izlemek zorunda kalınca, elyazmalarının İstanbul'la Berlin arasındaki mesafeyi aşması için bir hafta geçmesi ve broşürün okurunun eline geçmesi için de ek olarak bir kaç hafta beklenmesi gerekince, ister istemez şu soru geliyor akla: «Geç kalmış olmuyor muyuz?» Ve her seferinde de şu cevabı veriyorum kendi kendime: Hayır! Savaşa giren ordular öyle devasa ki, meselenin bir anda çözülmesinden korkmak gereksizdir. Alman proletaryasının gücü tükenmemiştir henüz. Elindeki imkanlar daha kullanılmamıştır. Gerçeklerin mantığı, günlerin geçmesiyle daha büyük bir şiddetle duyuracaktır sesini. Ve bu, birkaç hafta, yani bütün bir tarihsel dönem gecikmeyle de olsa, yazarın söylemek istediklerini söyleme çabasını haklı çıkarıyor.

Stalinist bürokrasi, bu satırların yazarı Büyükada'ya hapsedildiği takdirde, çalışmalarını daha barışççı bir şekilde tamamlayabileceği sonucuna vardı. Sosyal Demokrat Hermann Müller (6) hükümetinden bu... «Menşevik»e vize vermemesini istedi ve isteğini elde etti; bu örnekte, birleşik cephe, hiç tereddütsüz ve gecikmesiz kurulmuştu. Bugün ise, resmi Sovyet yayınlarında, Sosyal Demokrasi ile yaptığım bir anlaşma uyarınca Brüning hükümetini «savunduğum» şeklinde haberler yayılıyor ve bunun karşılığı olarak da Brüning hükümetinin bana Almanya'ya giriş hakkı vermek üzere olduğu iddia ediliyor. Bu pisliğe kızmak yerine gülüyorum. Ama gülmeyi kısa kesmeliyim, çünkü vakit azalıyor.

Olayların alacağı doğrultunun bizim tavrımızın doğruluğunu kanıtlayacağından hiç kuşkumuz yoktur. Ama tarih nasıl getirecektir bu kanıtı; Stalinist hizipin yol açtığı felaketle mi yoksa Marksist politikanın zaferiyle mi?

Bu broşürde tahlil edilen sorunlar yeni değildir; dün çıkmamıştır ortaya. Dokuz yıldan beri Komintern'in liderliği, değerlerin altüst edilmesi ve hepsi birden «genel çizgi» adı altında toplanan taktik sarsılmalar yoluyla uluslararası proleyarya öncüsünün örgütünün dağıtılmasıyla uğraşmaktadır. Rus Sol Muhalefeti (Bolşevik-Leninistler) yalnız Rusya'ya ait sorunlar yüzünden değil, uluslararası sorunlardan ötürü de kurulmuştur. Bunların arasında, Al-

manya'daki devrimci gelişmenin sorunları en önemlilerden biridir. Bu konu üzerindeki keskin ayrılıklar 1923 yılına kadar gider. Bunu izleyen yıllarda, bu satırların yazarı bu ihtilaflı konu üzerinde sık sık konuşmuştur. Eleştiri yazılarımın önemli bir kısmı Almanca'da yayımlandı. Bu broşür de, Sol Muhalefetin teorik ve politik çalışmalarına bir katkıdır. Aşağıda yalnızca değinilerek geçilen bir çok mesele, zamanında ayrıntılı tahlilden geçirilmiştir. Bu yüzden, ayrıntılar ve tek tek olaylar için okurlarımı *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal*, *Sürekli Devrim* gibi kitaplarıma yöneltmek zorundayım. Şimdi, bu ayrılıklar herkesin karşısına büyük bir tarihsel sorun biçiminde çıktığı takdirde, bunların kökenlerini çok daha iyi ve derin olarak anlamak mümkün olur. Ciddi devrimci için, gerçek Marksist için, böyle bir inceleme mutlak bir zorunluluktur. Eklektikler, tek ve anlık düşüncelerle, olayların zorlamasıyla uydurulan düşüncelerle yaşarlar. Proleter devrimini yönetebilecek Marksist kadrolarsa, ancak sorunların ve tartışmaların sürekli ve ısrarlı çözümlenmesiyle eğitilirler.

1. Sosyal Demokrasi

«Demir Cephe», sayıca güçlü Sosyal Demokrat sendikalar ile halkın bütün desteğini ve kendi kendilerine duydukları bütün güveni kaybetmiş güçsüz burjuva «cumhuriyetçi» grupların kurduğu bir bloktur özünde. İş savaşmaya gelince kadavralar değersizdir, ama canlıların savaşmasını engellemekte çok işe yararlar. Burjuva müttefikleri, işçi örgütlerinin boynuna takılan bir dizgin olarak hizmet etmektedirler Sosyal Demokrat liderlere. Savaşmalıyız! Savaşmalıyız!.. bunlar boş laftır sadece. Tanrının yardımıyla, herşey hiç kan dökülmeden halledilecektir. Faşistler gerçekten konuşmayı bırakıp ise koyulmaya karar verebilirler mi? Onlar. Sosyal Demokratlar, böyle bir yol izlemeye kalkmamışlardır bile; ve onlar, Sosyal Demokratlar. diğer insanlardan daha kötü kimseler değillerdir.

Gerçek, fiili tehlike halinde ise, Sosyal Demokratlar «Demir Cephe»ye değil Prusya polisine güvenmektedirler. Kendi kendine gelin güvey olmaktan başka birşey değil bu! Polisin ilk başta büyük ölçüde Sosyal Demokrat işçilerden alınmış olmasının hiç önemi yok-

tur. Bilinç, bu durumda bile, çevreyle belirlenir. Kapitalist devletin hizmetinde polis olan işçi, işçi değil bir burjuva polisidir. Son yıllarda bu polisler Nazi öğrencilerinden çok devrimci işçilerle çatışmak durumunda kalmıştır. Bu türden bir eğitim etkisini göstermemiş olamaz. Ve herşeyden önce de, bütün polisler bilir ki, hükümetler değişse bile polis kalır.

Sosyal Demokrasinin teorik yayın organı *Das Frei Wort* (sefil bir kâğıt parçası, bu!) Yeni Yıl sayısında, en yüksek anlamıyla «hoşgörü» poiltikasının açıklandığı bir makale yayımladı. Hitler, deniliyordu bu yazıda, hiçbir zaman polise ve Reichswehr'e karşı iktidara gelemez. İmdi, Anayasa'ya göre Reichswehr, Cumhurbaşkanının komutası altındadır. Buradan da, hükümetin başında Anayasaya sadık bir cumhurbaşkanı bulunduğu sürece faşizmin tehlikeli olmadığı sonucu çıkıyordu. Brüning'in rejimi cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar desteklenmeliydi ki, parlamenter burjuvaziyle bir ittifak yoluyla anayasal bir cumhurbaşkanı seçilebilsin; böylece Hitler'in iktidar yolu, yedi yıl için gene tıkanmış olcaktı. Bu, söz konusu yazının sadık bir özetidir. (x) Milyonları yöneten (sosyalizme doğru!) bir kitle partisi, temellerine kadar sarsılan günümüz Almanyasında hangi sınıfın iktidara geleceği sorununun Alman proletaryasının savaş gücüne değil, faşizmin şok birliklerine de değil, Reichswehr'in personeline bile değil, ama başkanlık sarayına Weimar Anayasasının saf ruhunun (gerekli dozda kâfur ruhu ve naftalinle birlikte) gelip gelmemesine bağlı olduğunu savunuyor. Ama belli bir durumda Weimar ruhunun, Bethmann-Holweg'le (8) birlikte, «zorunluluk kanun tanımaz» dediğini düşünelim; o zaman ne olacak? Ya da Weimar ruhunun fani varlığının en uygunsuz bir vakitte paramparça olduğu-

---

(*) Bu makalenin altında mütevazi bir E. H. imzası görülüyor. Bu imza ebediyete intikal ettirilmelidir. Bütün işçi kuşakları bu zamana kadar boşuna ter dökmemişlerdir. Büyük devrimci düşünür ve savaşçılar bu dünyada izlerini bırakmışlardır. E. H. yaşamaktadır, işinin başındadır ve Alman proletaryasına yol göstermektedir.

Kötü niyetli kişiler, E. H.'nin E. Heilmann'la, hani şu savaş sırasında en iğrenç şovenizmle (7) adını kirleten E. Heilmann'la ilişkili olduğunu iddia ediyorlar. İmkânsız! Böyle zeki bir insanın böyle bir şey yapacağına inanılabilir mi?

nu düşünelim; o zaman ne olacak? Ya da, düşünelim ki... ama bu tür soruların sonu yoktur.

Reformizmin politikacıları, bu usta üç kağıtçılar, marifetli entrikacılar ve kariyeristler, parlamento ve bakanlık manevracıları, ne zaman olayların gelişimiyle alıştıkları çevrenin dışına atılırlarsa, ne zaman apansız ve beklenmedik olaylarla karşılaşırlarsa, işte o zaman kendilerinin -daha yumuşak bir ifade kullanılamaz burda- çaresiz ve mutlak budalalar olduklarını gösterirler.

Bir cumhurbaşkanına güvenmek, «devlet»e güvenmek demektir! Proletarya ile faşist küçük burjuvazi -birlikte Alman ulusunun ezici bir çoğunluğunu meydana getiren iki kamp- arasındaki yaklaşan çatışma ile yüz yüze kalan *Worwaerts* Marksistleri, gece bekçilerini yardıma çağırmak için çığlıklar atmaya başlarlar. «Yetiş! Müdahale et!» derler devlete (Staat, greif zu!). Aslında şu anlama gelmektedir bu: «Brüning, lütfen kendimizi işçi örgütlerinin kuvveti ile savunmak zorunda bırakma bizi, çünkü bu ancak proletaryanın bütününü ayağa kaldıracaktır; o zaman da, hareket bizim parti liderliğimizin kel kafalarının üzerine yükselecek ve anti-faşist olarak başlayıp Komünist olarak sonuçlanacaktır»

Eğer suskunluğu tercih etmiyorsa, buna şöyle cevap verebilir Brüning; «Polisin gücüyle, istesem bile idare edemem faşizmi; ama idare edebilsem bile yapmam bunu. Reichswehr'i harekete geçirmek, bütünüyle karşımıza almak olmasa bile, bölmek olur onu. Ama en önemlisi de, bürokratik aygıtın faşistlere karşı çevrilmesi, işçilerin elerindeki bağı çözerek bütün hareket özgürlüklerini iade etmek olur: bunun sonucunda da, siz Sosyal Demokratların o kadar korktuğunuz ve tabii benim de iki katı korktuğum şey meydana gelir.»

Sosyal Demokrasinin yalvarışlarının devlet aygıtı, yargıçlar, Reichswehr ve polis üzerindeki etkisi, tasarlananın tam tersi olacaktır elbette. En «sadık» memur, en «tarafsız», Sosyal Demokrasiye en az bağlı olan memur şöyle düşünebilir ancak: «Milyonlar var Sosyal Demokratların peşinde, ellerinde de korkunç kaynaklar: basın, parlamento, belediyeler; faşistlere karşı mücadelede Komünistlerden destek alacaklarından eminler; bütün bunlara rağmen, bu güçlü baylar benden, bir memurdan, kendilerini milyonları kucaklayan ve liderleri yarın benim de patronlarım olabilecek bir başka partinin saldırısından korumamı istiyorlar; Sosyal Demokrat baylar için du-

rum oldukça kötü olmalı, belki de büsbütün umutsuz... kendi postumu düşünmenin zamanı geldi.» Ve sonuçta, dün bocalayan «sadık» «tarafsız» memur kendini sigortalayacak, yani kendi geleceğini güvence altına almak için Nasyonal Sosyalistlere bağlanacaktır. İşte günü geçmiş reformistler bu şekilde bürokratik yollardan hizmet ediyorlar faşizme.

Burjuvazinin çanak yalayıcısı Sosyal Demokrasi, sefil ideolojik asalaklığa mahkumdur. Şimdi burjuva ekonomistlerinin fikirlerinin üzerine atılır, bir dakika sonra ise Marksizmin bazı parçalarını kullanmaya çalışır. Broşürümde Komünist Partisinin Hitler'in referandumuna katılmasına karşı ileri sürdüğüm nedenleri bir bir saydıktan sonra şöyle der Hilferding: «Gerçekten, Sosyal Demokrasinin Brüning hükümetiyle ilgili taktiklerini açıklamak için bu satırlara eklenecek bir şey yoktur» Remmele ve Thalheimer (9) yerlerinden doğrulurlar, «Bakın! Görüyormusunuz, Hilferding Troçki'ye dayanıyor.» Sonra sıra bir faşist gazeteye gelir: «Bu işin karşılığında hükümet Troçki'ye vize verecek». Bundan sonra da, bir Stalinist gazeteci işe karışır ve faşist gazetenin haberini Moskovaya teller. Talihsiz Radek'in de dahil olduğu *İzvestia* yazı kurulu, telgrafı yayımlar. Bu zincir, ancak bir sefer değinilip geçilmeye lâyıktır.

Daha ciddi sorunlara dönelim. Eğer Hitler, Brüning'le savaşmak lüksünü kaldırabiliyorsa, bunun tek nedeni, bir bütün olarak burjuva rejiminin, işçi sınıfının Hilferding ve Şürekası tarafından yönetilen yarısına dayanmasıdır. Eğer Sosyal Demokrasi sınıf ihaneti politikasına yönelmemiş olsaydı, Hitler, bugünkü gücüne ulaşmak şöyle dursun, cankurtaran simidi gibi Brüning hükümetine sarılırdı. Eğer Komünistler Sosyal Demokrasiyle birleşerek Brüning hükümetini devirmiş olsalardı, bu çok önemli bir politik olay olurdu. Ne olursa olsun, bunun sonuçları Sosyal Demokrat liderlerin boylarını aşardı. Hilferding, Komünistleri Hilferding'in ihanetini olup bitmiş bir olay saymaya çağıran eleştirimizde, kendi ihanetine gerekçe bulmaya çalışıyor.

Hilferding'in Troçki'nin sözlerine «ekleyecek bir şeyi yok», ama gene de ekliyor bir şey; güçlerin karşılıklı ilişkisi öyle ki, diyor, Sosyal Demokrat ve Komünist işçilerin birleşik hareketi gerçekleşseydi bile, «savaşı zorlayarak, düşmanı devirmek ve iktidarı ele geçirmek» mümkün olmayacaktı. Hiç bir kanıt göstermeden hızla ge-

çilen bu sözlerde sorunun candamarı yatmaktadır. Hilferding'e göre, proletaryanın nüfusun çoğunluğunu ve toplumun belirleyici üretici gücünü meydana getirdiği günümüz Almanya'sında, Sosyal Demokrasi ile Komünist Partinin birleşik cephesi, iktidarın proletaryaya geçmesini sağlayamaz! O halde, ne zaman geçecek proletaryanın eline iktidar? Savaştan önceki perspektif, kapitalizmin otomatik olarak büyüdüğü, proletaryanın geliştiği ve Sosyal Demokrasi'nin de aynı ölçüde büyüdüğü yolundaydı. Savaş bu sürecin devam etmesine izin vermedi; ve artık hiç bir güç, eski haline koyamayacaktır bunu. Kapitalizmin çürümesi, iktidar sorununun bugün varolan üretici güçler temeli üzerinde belirlenmesi gerektiği anlamına gelir. Kapitalist rejimin can çekişmesini uzatmakla, Sosyal Demokrasi ekonomik kültürün daha da gerilemesine, proletaryanın örgütsüzleşmesine, toplumsal kangrene yol açmaktadır sadece. Önümüzde başka bir perspektif yoktur; yarın bugünden kötü olacaktır, yarından sonraki gün de yarından kötü. Ama Sosyal Demokrasinin liderleri artık geleceğe bakmaktan korkar olmuşlardır. Onların günahları, yokolmaya hakim sınıfların günahlarıdır; kararsızdırlar, iradeleri felç olmuştur, olaylara ağlaşmakta ve mucizeler beklemektedir. Gerçekten, bugün Tarnow'un ekonomik araştırmaları, bir Rasputin'in yatıştırıcı vahiyleri ile aynı işlevi görmektedir... (10)

Sosyal Demokratlar Komünistlerle birlikte iktidarı ele geçiremezmiş. İşte bu, züppe, tahsilli, kitlelere karşı güvensizlik ve horgörü ile dolu, korkaklar şahı küçük burjuvadır, çok iyi tanıyoruz bu sesi. Sosyal Demokrasinin ihanetleri ile Komünist Partisinin hatalarının milyonları aldırışsızlar kampına, hatta Nasyonal Sosyalizme itmesine rağmen, Sosyal Demokrasi ve Komünist partisi, birlikte oyların yüzde 40 kadarına sahiptirler. Sadece bu iki partinin birleşik eylemi bile, bir kere gerçekleştikten sonra kitlelerin önünde yeni perspektifler açarak proletaryanın gücünü karşılaştırılamayacak kadar artıracaktır. Ama şimdilik yüzde 40'la sınırlamış olalım kendimizi. Brüning'in ya da Hitler'in daha mı fazla oyu var? Bugün Almanya'yı yönetebilecek şu üç grup var: proletarya, Merkez Partisi, faşistler. Ne var ki, bir düşünce iyice yerleşmiş tahsilli küçük burjuvazinin kafasına: sermaye temsilcilerinin iktidarı için oyların yüzde 20'si yeterlidir, çünkü bildiğiniz gibi, burjuvazi bankalara, tröstlere, sendikalara, demiryollarına sahiptir. Evet, tahsilli küçük bur-

juvalarımız bütün bunları «toplumsallaştırmaya» daha 12 yıl öncesinden hazırlanmıştır. Ama burada duralım! Bir toplumsallaştırma programı, kabul; mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi, hayır, bu Bolşevizm demektir.

Güçlerin karşılıklı ilişkisine, parlamento kesitinde bakmış olduk. Ama bu hileli bir aynadır. Parlamento temsilinde ezilen bir sınıfın gücü, gerçek gücünün çok altındadır; burjuvazininkiyse tam tersine: devrilmesinden bir gün önce bile, burjuvazinin temsilcileri, milletvekileri, onun asıl gücünü gizleyen bir maske olacaktır. Gerçek güçler ilişkisini örten perdeyi ancak devrimci mücadele kaldırıp atabilir. Doğrudan ve dolaysız bir iktidar mücadelesi sırasında proletarya, Avusturya Marksizmi (11) ve bütün diğer ihanet biçimleri tarafından içerden felce uğratılmadığı takdirde, parlamentodaki ifadesinden çok daha büyük, karşılaştırılamıyacak ölçüde üstün bir güç geliştirir. Burada tarihin paha biçilmez derslerine bir kere daha bakalım. İktidarı ele geçirdikten, hem de sıkıca geçirdikten sonra bile, Bolşeviklerin Kurucu Meclis'te üçte birden daha az oyları vardı; Sol Sosyal-Devrimciler'le birlikte de, oyların yüzde 40'ından azına sahiptiler. Ama korkunç bir ekonomik çöküşe rağmen, savaşa rağmen, Avrupa ve hepsinden çok da Alman Sosyal Demokrasisinin ihanetine rağmen, savaş sonrası bıkkınlığının karşı tepkisine rağmen, Thermidor'cu eğilimlerin artmasına rağmen, ilk işçi hükümeti ondört yıldan beri ayaktadır. O halde Almanya için söylenecek olan nedir? Sosyal Demokrat işçinin Komünist işçiyle birlikte iktidarı almak için yükseldiği anda, bu görev yüzde doksan tamamlanmış olacaktır.

Gene de, diyor Hilferding, gene de Sosyal Demokrasi Brüning hükümeti aleyihinde oy kullanarak düşürseydi onu, sonuçta faşistler iktidara gelirlerdi. Parlamenter düzlemde belki de sorun böyle görünebilir, ne var ki sorunun kendisi bir parlamenter düzleme dayanmaktadır. Sosyal Demokrasi, ancak devrimci mücadele yoluna girmeye karar verdiği takdirde Brüning hükümetini desteklemeyi reddedebilir. Ya Brüning desteklenecektir, ya da proletarya diktatörlüğü için savaşılacaktır. Üçüncü bir yol yoktur. Brüning aleyhinde oy kullanmakla Sosyal Demokrasi, bir anda değiştirebilirdi güçler ilişkisini, ama hayretler içinde bazı taşların masanın altında olduğunun görülebileceği parlamenter satranç tahtasında değil, sınıfların devrimci

mücadele alanında. Böyle bir dönüşten sonra işçi sınıfının gücü iki katına değil on katına çıkardı, çünkü özellikle büyük tarihsel patlamalarda moral etmenin sınıf mücadelesindeki yeri hiç de önemsiz değildir. Bu moral etmenin etkisiyle kitlelerin mücadele isteği, tabaka tabaka, en yüksek düzeye çıkardı. Proletarya bu büyük ulusa farklı ve daha yüksek bir yön verme görevinin sadece kendisine ait olduğunu güvenle söyleyebilirdi. Hitler'in ordusunda parçalanma ve çürüme, nihai savaştan önce başgösterirdi. Savaşlardan kaçınılamazdı elbette; ama zafere ulaşmak için kararlı cesur bir şekilde saldırarak, zafer bugün en aşırı devrimci iyimserin hayal ettiğinden çok daha kolayca elde edilebilirdi.

Bunun için tek bir şey eksik: Sosyal Demokrasinin yüzgeri edişi ve devrim yoluna girişi. 1914-1922 deneylerinden sonra, liderlerin gönüllü olarak yön değiştirmelerini beklemek yanılsamaların en gülüncü olurdu. Ama Sosyal Demokrat işçilerin çoğunluğu — bu bütün bütüne farklı bir şeydir; bu çoğunluk bu dönüşü yapabilir ve yapacaktır; sadece onlara yardım etmek gerekir. Ve bu yardım, yalnız burjuva hükümetine karşı değil, kendi partilerinin üst kademelerine de karşıdır.

Bu noktada, sözlerimize «ekleyecek hiç bir şeyi bulunmayan» Avusturya-Marksistimiz bir kere daha bizim kitaplarımızdan bize karşı alıntılar getirmeye çalışacaktır: Stalinist bürokrasinin politikasının bir hatalar zinciri olduğunu açıkça söylememiş miydik; Komünist Partisinin Hitler referandumuna katılmasını kınamamış mıydık? Söylemiştik, kınamıştık. Ama zaten Komintern içinde Stalinist liderliğe karşı mücadele vermemizin nedeni de, bu liderliğin Sosyal Demokrasiyi parçalamayı, kitleleri onun etkisinden kurtarmayı, tarihin lokomotifini Sosyal Demokrasinin paslı freninden kurtarmayı beceememesinden başka bir şey değildir. Stalinist bürokrasi, bir uçtan bir uca savruluşu, hataları, bürokratik ültimatomculuğu yüzünden, Sosyal Demokrasi'nin yaşamasını sağlamakta, sürekli olarak dayanaklarını yeniden bulmasına izin vermektedir.

Yanlış yönetilmekte olsa da, Komünist partisi proleter, antiburjuva bir partidir. Sosyal Demokrasi ise, işçilerden oluşmasına rağmen, bütünüyle bir burjuva partisidir; «normal şartlar» altında, burjuva bakış açısından hayli ustaca yönetilmekte, ama bir toplumsal bunalımın şartlarına hiçbir şey yapamamaktadır. Sosyal Demok-

rasinin liderleri de, partinin burjuva karakterini, istemese de kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Bunalıma ve işsizlik durumuna değinen Tarnow, zenginliğin günahları hakkında vaaz veren Protestan papazını andıran bir tarzda, «kapitalist medeniyetin rezaleti» hakkında sakızlaşmış laflar gevelenmektedir; Tarnow sosyalizme değinirken de, yine aynı rahibin öbür dünyanın nimetleri hakkındaki sözlerine benzeyen sözler söylemektedir; ama iş somut sorunlara gelince, büsbütün ayrı bir havaya bürünmektedir: «Eğer 14 Eylül'de/ 1930/, oy sandığının üzerinde bu kâbus (işsizlik) gezinmiş olmasaydı, o gün Alman tarihinin sayfalarına çok başka bir şekilde geçerdi.» (Leipzig Kongresinde sunulan Rapor). Kapitalizm, bunalımlarla gerçek yüzünü gösterdiği için oy ve sandalye kaybetmişti Sosyal Demokrasi. Bunalım, «sosyalizm»in partisini güçlendirmemişti; tam tersine, ticaret hacmini, bankaların kaynaklarını, Hoover ve Ford'un kendilerine güvenlerini, Monako Prensinin karlarını, vb., nasıl azaltmışsa, bu partiyi de öyle zayıflatmıştı. Bugün, bunalım hakkındaki en iyimser değerlendirmeleri burjuva gazetelerinde değil, Sosyal Demokrat basında aramak zorunda kalıyoruz. Bu partinin burjuva karakteri hakkında daha tartışmasız bir kanıt getirilebilir mi? Eğer kapitalizmin felç geçirmesi Sosyal Demokrasiyi de felce uğratıyorsa, kapitalizmin yaklaşan ölümü de, ancak Sosyal Demokrasinin erken ölümüne işaret edebilir. İşçilere dayanan ama burjuvaziye hizmet eden parti, sınıf mücadelesinin son derece keskinleştiği bir dönemde, kendisini bekleyen mezardan yükselen kokuları almamazlık edemez.

2. *Demokrasi ve Faşizm*

KEYK (Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu)'nun onbirinci toplantısı, «faşizmle burjuva demokrasisi ve açık faşist biçimler arasındaki çelişkilerin liberal yorumundan..» kaynaklanan hatalı görüşlere bir son vermenin şart olduğu kararına vardı. Bu felsefenin Stalinist özü, oldukça açıktır: *mutlak* çelişkinin Marksizmce reddedilişinden, çelişkinin *genel olarak* yadsınması, hatta *göreli* çelişkinin bile yadsınması sonucunu çıkarmaktadır. Bu yanlış, bayağı radikalizme özgüdür. Çünkü, eğer demokrasi ile faşizm arasında (burjuva iktidarının *biçimi* yönünden bile) *hiç bir* fark yoksa, bu iki rejimin

eşdeğerli olacağı da besbellidir. Buradan da şu sonuç çıkar: demokrasi eşittir faşizm. Aynı nedenle, Sosyal Demokrasi'ye de *sosyal* faşizm adı takılır. Bu bağlamda «sosyal» sözcüğünün anlamı şu ana kadar açıklanmadan kalmıştır. (*)

Bununla birlikte, eşyanın tabiatı KEYK toplantılarının kararlarına göre değişmez. Demokrasi ile faşizm arasında bir çelişki vardır. Bu çelişki hiç de «mutlak» değildir, ya da bunu Marksizmin diliyle söyleyecek olursak, bu çelişki asla iki uzlaşmaz sınıfın iktidarı anlamına gelmez. Ama bir ve aynı sınıfın egemenliğindeki farklı sistemler anlamına herhalde gelir. Biri parlamenter-demokratik öteki faşist olan bu iki sistem, desteklerini ezilen ve sömürülen sınıfların farklı bileşimlerinden alırlar; ve kaçınılmaz olarak birbirleriyle keskin bir çatışma içine girerler.

Bugün parlamenter-burjuva rejimin başlıca temsilcisi olan Sosyal Demokrasi, desteğini işçilerden almaktadır. Faşizm ise, küçük burjuvaziden destek bulur. İşçilerin kitle örgütleri olmadan Sosyal Demokrasinin etkisi sıfırdır. Faşizm ise, işçi örgütlerini yoketmeden iktidara yerleşemez. Parlamento, Sosyal Demokrasinin başlıca hareket alanıdır. Faşizm sistemi ise, parlamenterizmin yıkılmasına dayanır. Tekelci burjuvazi için, parlamenter ve faşist rejimler, sadece farklı egemenlik araçlarıdır. Ama hem Sosyal Demokrasi hem de faşizm için, araçlardan birinin ya da öbürünün seçilmesinin bağımsız

---

(*) Metafizikçiler (diyalektik olarak akıl yürütmeyen kimseler), bir ve aynı soyutlamaya iki, üç veya daha çok görev yüklerler. Genel olarak "demokrasi" ile genel olarak "faşizmin" hiç de farklı şeyler olmadığı söyleniyor bize. Ama buna göre, dünyada bir de "işçilerin ve köylülerin diktatörlüğü" bulunmalıdır (Çin, Hindistan, İspanya için). Proletarya diktatörlüğü mü, bu? Hayır! Belki de, kapitalist diktatörlük? Hayır! O halde ne? Bir **demokratik** diktatörlük! Anlaşılıyor ki, evrenin bir yerinde katışıksız bir sınıfsız demokrasi vardır. Ama KEYK'in onbirinci toplantısına göre, demokrasinin faşizmden hiç bir farkı yoktur. Madem ki böyle, "demokratik diktatörlük"... faşist diktatörlükten nasıl ayırt edilecektir?

Ancak çok saf bir insan, Stalinistlerden bu temel soruya ciddî ve dürüst bir cevap bekleyebilir. Bu adamlar bilinen küfürlerinden bir kaçını daha savuracaklardır, o kadar. Bu arada, Doğu'daki devrimlerin kaderi bu soruya bağlı kalmaya devam edecektir.

bir önemi vardır; bunun da ötesinde, onlar için bir politik ölüm kalım sorunudur bu.

Burjuva diktatörlüğünün «normal» polis ve askeri kaynaklarının ve bunların parlamenter paravanalarının toplumu bir denge durumunda tutmaya yetmedikleri anda, faşist rejimin zamanı gelmiş demektir. Kapitalizm, faşist acenta aracılığıyla çıldırtılmış küçük burjuva kitlelerini ve sınıfsızlaşmış ve umutsuzluğa kapılmış lumpenproleter çetelerini harekete geçirir (12); bizzat finans kapitalin umutsuzluğa ve cinnete sürüklediği sayısız insanı seferber eder. Kapitalizm, faşizmden işini tam yapmasını ister; bir kez iç savaş yöntemlerine başvurduktan sonra, yıllarca sürecek bir barış dönemi ister. Ve faşist acenta da, küçük burjuvaziyi bir tokmak gibi kullanarak, yolundaki bütün engelleri ezerek işini sonuna kadar yapar. Faşizm zafere ulaştıktan sonra, finans kapital çelik bir mengene gibi bütün egemenlik organ ve kurumlarını, devletin yürütme, idare ve eğitim gücünü; orduyla, belediyelerle, üniversitelerle, okullarla, ve kooperatiflerle birlikte bütün devlet aygıtını doğrudan doğruya ve derhal eline geçirir. Bir devletin faşistleşmesi, yalnız hükümet biçim ve yöntemlerinin Mussolini'nin getirdiği model doğrultusunda değiştirilmesi demek değildir (bu alandaki değişiklikler sonuçta daha önemsiz bir rol oynarlar); bu aynı zamanda ve öncelikle, bütün işçi örgütlerinin yokedilmesi, proletaryanın şekilsiz bir duruma indirgenmesi demektir; kitlelerin içine derinlemesine sızan ve proletaryanın bağımsız billurlaşmasını engelleyen bir idare sisteminin yaratılması demektir. Faşizmin özü, işte budur.

Yukarda söylenenler, belli bir dönemde demokrasi ile faşizm arasında, her ikisinden de çizgiler taşıyan bir geçiş rejiminin kurulduğu gerçeğiyle asla çelişmez: uzlaşmaz bir şekilde düşman olsalar bile, bir toplumsal sistemin yerine bir başkasının geçişini yöneten yasa, genel olarak, böyledir. Burjuvazinin hem Sosyal Demokrasiye hem de faşizme dayandığı dönemler, yani hem seçimsel hem de terörist dayanaklarını kullandığı dönemler vardır. Bir anlamda, varoluşunun son aylarında Kerenski hükümeti de bu türdendi: kısmen Sovyetlere dayanıyor ve aynı zamanda da Kornilov'la işbirliği yapıyordu. İki uzlaşmaz kamp arasında gerili bir ipin üzerinde, değnek yerine olağanüstü hal tedbirleriyle dengesini sağlamaya çalışarak danseden Brüning hükümeti de bu türdendir. Ama böyle bir devlet

ve idare hali, geçicidir; Sosyal Demokrasi misyonunu tüketmek üzereyken ne Komünizmin ne de faşizmin henüz iktidarı almaya hazır olmadığı bir geçiş dönemini belirtir.

Uzun bir süre faşizmin sorunlarını incelemek zorunda kalmış olan İtalyan Komünistleri, bu kavramların yaygın bir şekilde yanlış kullanılmasına zaman zaman karşı çıkmışlardır. Daha önce, Komintern'in Altıncı Kongresinde, Ercoli (13) faşizm sorunu üzerinde bugün «Troçkist» olarak nitelendirilen görüşler getiriyordu. O dönemde Ercoli faşizmi en kesin ve en tavizsiz gericilik sistemli olarak görüyor ve bunu şöyle açıklıyordu: «Bu yönetimi ayakta tutan şey, terörist eylemlerinin gaddarlığı, çok sayıda işçi ve köylüyü öldürmesi, korkunç işkence yöntemlerini geniş ölçüde uygulaması, mahkemelerinin sertliği değildir; bu rejim, kitlelerin bütün bağımsız örgütlenme biçimlerinin sistematik olarak yokedilmesine dayanır.» Ercoli'nin bu görüşü bütünüyle doğrudur: faşizmin özü ve görevi, bütün işçi örgütlerinin tam olarak bastırılması ve yeniden canlanmalarının önlenmesidir. Gelişmiş bir kapitalist toplumda bu hedefe sadece polis yöntemleriyle ulaşılamaz. Bunun için tek bir yöntem vardır ve bu da, proletaryanın baskısına (zayıf düştüğü anda) doğrudan doğruya umutsuz küçük burjuva kitlelerinin baskısıyla karşı çıkmaktır. Tarihe faşizm adı altında geçen şey, kapitalist geri tepkinin bu özel biçimidir işte.

«Faşizm'le Sosyal Demokrasi'nin ilişkisi hakkındaki bütün sorular» diyordu Ercoli, «aynı alana aittir (faşizmin işçi örgütlerinin varlığıyla uzlaşmaz oluşu). Faşizm, bu ilişkiyle ayırır kendini çağdaş kapitalist dünyadaki bütün öteki gerici rejimlerden. Faşizm, Sosyal Demokrasiyle bütün uzlaşmaları reddeder; gözünü kırpmadan yokeder Sosyal Demokrasiyi; onu bütün yasal varoluş araçlarından yoksun bırakır; onu göçetmek zorunda bırakır.»

Kominter'in belli başlı organlarında yayınlanan bir makalede işte bunlar söylenmektedir! Daha Manuilsky, Molotof'un kulağına şu büyük «üçüncü dönem» fikrini fısıldamış ve Fransa, Almanya ve Polonya, «devrimci saldırının en ön cephesine» atanmıştır. İktidarın ele geçirilmesi acil görev ilan edilmiştir. Ve proletaryanın ayaklanmasının karşısında Komünist Partisi dışında bütün partiler karşı devrimci olduğu için de, faşimle Sosyal Demokrasiyi ayırt etmek artık gerekli değildir. Sosyal faşizm teorisi mukadder olmuştur. Bunun

üzerine Komintern memurları da ittifaklarını değiştirmekte gecikmemişlerdir. Ercoli, kendisi için gerçeğin bir değeri olsa da Molotov'un daha değerli olduğunu kanıtlamak için ne yapacağını şaşırmış ve ... sosyal faşizm teorisini savunan bir rapor yazmıştır. «İtalyan Sosyal Demokrasisi» diye yazmıştır, «faşistleşmeye hazır olduğunu gösteriyor». Üzülerek söylemeli, resmi Komünizmin memurları, soytarılaşmaya daha da hazırdır.

Beklenebileceği gibi, «üçüncü dönem»in teori ve uygulamasına yönelttiğimiz eleştirilerin karşı devrimci olduğu ilan edildi. Gene de, proleter öncüsüne pahalıya mal olan bu zalim deneyler bu alanda da yüzgeri edilmesini zorunlu kıldı. «Üçüncü dönem», Molotof'un kendisiyle birlikte, Komintern'den emekliye ayrıldı. Ama sosyal faşizm teorisi, üçüncü dönemin tek olgun meyvası olarak bugüne kaldı. Burada hiçbir değişiklik olamazdı: üçüncü döneme sadece Molotof bağlıydı; ama sosyal faşizme Stalin'in kendisi bulaşmıştı.

Die Rote Fahne, sosyal faşizm üzerindeki araştırmalarına Stalin'in sözleriyle başlıyor: «Faşizm, aktif destek için Sosyal Demokrasiye dayanan burjuvazinin askeri örgütüdür. Sosyal Demokrasi, nesnel, olarak, faşizmin ılımlı kanadıdır.» Genelleştirmeye kalktığı zaman birinci önerisini ikincisiyle çeliştirmek ve kesinlikle ilk önermesinden çıkmayan bir sonuca varmak, nesnel olarak, Stalin'in adetidir. Burjuvazinin Sosyal Demokrasiye dayandığı ve faşizmin burjuvazinin bir askeri örgütü olduğu tartışmasız doğrudur; ve bu da çok önce belirtilmiştir. Bundan çıkan tek sonuç hem Sosyal Demokrasinin hem de faşizmin büyük burjuvazinin ajanları olduğudur. Sosyal Demokrasinin nasıl böylelikle faşizmin bir «kanadı» olduğu ise anlaşılır gibi değildir. Aynı yazarın bir başka gözlemi de bir o kadar derindir: faşizmle Sosyal Demokrasi birbirlerine düşman değil ikizdirler. Ama ikizler birbirlerinin en acımasız düşmanı olabilirler; öte yandan iki müttefikin de aynı günde ve aynı ana babadan doğmuş olması gerekmez. Stalin'in icatları, diyalektik bir yana, formel mantıktan bile yoksundur. Kimsenin bunları tartışma konusu yapmaya cesaret edememesinden gelmektedir güçleri.

«Sınıf içeriği bakımındansa demokrasiyle faşizm arasında hiçbir fark yoktur» diyor Werner Hirsch (14), Stalin'i yansılayarak (Die Internationale, Ocak 1932). Demokrasiden faşizme geçiş «organik bir süreç» karakterini taşıyabilir, yani «yavaş yavaş» ve «kansız»

olabilir. Bu mantık herkesi şaşkına çevirebilirdi neyse ki müritler şaşırmaya karşı aşıladılar bizi.

* * *

Demokrasi ile faşizm arasında hiçbir «sınıf ayrımı» yoktur. Bu faşizm kadar demokrasinin de burjuva karakterde olduğu anlamına geliyor. Bu kadarını daha 1932 Ocak'ından önce biz de söylemiştik. Ne var ki, hakim sınıf bir boşlukta yaşamaz. Öteki sınıflarla belirli bir ilişki içindedir. Gelişmiş bir kapitalist toplumda, bir «demokratik» rejim sırasında, burjuvazi öncelikle reformistler tarafından kontrol altında tutulan çalışan sınıflarda arar desteğini. Bu sistem en tamamlanmış biçimiyle İngiltere'de gerek İşçi Partisi gerekse Muhafazakar Parti hükümetlerinin yönetimi sırasında bulur ifadesini. Bir faşist rejimde ise, en azından ilk evresinde, sermaye küçük burjuvaziye, proletaryanın örgütlerini imha eden küçük burjuvaziye dayanır. Örnek, İtalya! Bu iki rejimin «sınıf içeriğinde» fark var mı? Eğer soru, sadece *hakim sınıfa* ilişkin olarak konulursa, o zaman bir fark yoktur. Buna karşılık, proletaryanın açısından *bütün* sınıfların konumu ve karşılıklı ilişkileri hesaba katıldığı takdirde, farkın çok büyük olduğu görülecektir.

* * *

İşçiler, yıllarca süren bir mücadele içinde, burjuva demokrasisini kullanarak, onunla savaşarak, bu burjuva demokrasisi içinde kendi kalelerini ve *proleter demokrasisi* üslerini inşa etmişlerdir: sendikalar, siyasi partiler, eğitim ve spor dernekleri, kooperatifler, vb. Proleterya burjuva demokrasisinin biçimsel sınırları içerisinde iktidarı ele geçiremez, bunun için devrim yoluna girmesi gerekir: bu hem teoride hem de pratikte kanıtlanmıştır. Ve burjuva devleti içindeki bu işçi demokrasisi mevzileri de, devrim yoluna girmek için mutlak bir zorunluluktur. İkinci Enternasyonal'in çalışması da, henüz ilerici tarihsel görevini yapmakta olduğu bir dönemde bu tür mevziler yaratmaktan ibaret olmuştur (15).

Faşizmin esas ve tek görevi ise, bütün proleter demokrasisi kurumlarını köklerine kadar kazımaktır. Bunun proletarya için bir «sınıf anlamı» var mıdır, yok mudur? Derin teorisyenler bunun üze-

rinde düşünseler iyi olur. Rejimin burjuva olduğunu ilan eden-buna zaten kimse karşı çıkmıyor- Hirsch ve ustaları tek bir şey unutuyorlar: proletaryanın bu rejim içindeki yerini. Tarihsel sürecin yerine koydukları çıplak bir sosyolojik soyutlama oluyor. Ama sınıf mücadelesi tarihin toprağı üzerinde cereyan eder, sosyolojinin stratosferinde değil. Faşizme karşı mücadelede kalkış noktası demokratik devlet soyutlaması değil, içinde proletaryanın bütün geçmiş deneylerinin yoğunlaştığı ve onu geleceğe hazırlayan proletarya örgütleridir.

Demokrasiden faşizme geçiş «organik» ve «tedrici» bir karakter taşıyabilir sözü tek bir anlama gelir: proletarya yalnız bütün maddi kazançlarından değil (yani, yalnız mevcut hayat standardlarından, toplumsal yasaların olanaklarından, sivil ve politik haklarından değil), üstelik bunların elde edilmesinde kullanılan temel araçtan, yani örgütünden de hiç tartışmadan, hiç savaşmadan yoksun bırakılacaktır. Bu terminolojide, faşizme «kansız» geçiş proletaryanın düşünülebilecek en korkunç teslimiyetini ifade eder.

Werner Hirsch'in teorik tartışmaları raslansal değildir; Stalin'in teorik kehanetlerini biraz daha geliştirmeye hizmet ederken, aynı zamanda Komünist Partisinin bütün bugünkü ajitesyonunu genelleştirmeye de yaramaktadır. Gerçekten de, sadece Brüning rejimiyle Hitler rejimi arasında hiç bir fark olmadığını kanıtlamak için parti'nin bütün kaynakları didik didik edilmektedir. Thaelmann ve Remmele, bunda Bolşevik politikasının esasını görmektedirler.

Mesele yalnız Almanya'yla da sınırlı değildir. Faşizmin zaferiyle hiç bir değişiklik olmayacağı düşüncesi, şimdi Komintern'in bütün seksiyonlarında iştiyakla yayılmaktadır. Fransa'da çıkan *Cahiers du Bolchevisme*'in Ocak sayısında şunları okuyoruz: «Troçkistler, pratikte Breitscheid gibi davranmaktadırlar; Sosyal Demokratların ünlü «ehveni şer» teorisini kabul etmektedirler; bu teoriye göre, *Brüning Hitler kadar kötü değildir*, Brüning yönetiminde açlıktan ölmek Hitlerinkinde ölmek kadar tatsız değildir ve Frick yerine Gröner tarafından vurulmak çok daha tercihe şayandır» (16). Yeterince budala olmakla birlikte en budalaca bölüm bu değil — hakkını verelim. Ama ne yazık ki, Komintern liderlerinin politik felsefesinin özünü veriyor.

Meselenin canalıcı noktası, Stalinistlerin iki rejimi kaba demokrasi açısından karşılaştırıyor olmalarıdır. Gerçekten de, Brü-

ning'in rejiminin «biçimsel» demokrasi kıstası açısından değerlendirdiğimiz takdirde şu tartışma götürmez sonuca ulaşırız: Gururlu Weimar Anayasasından deri ve kemikten başka bir şey kalmamıştır geriye. Ama bizim için, sorun bu şekilde çözümlenmiş olmaz. Soruna *proleter* demokrasisi açısından yaklaşılmalıdır. Bu ölçüt, çürüyen kapitalist toplumda «normal» polis yöntemlerinin yerine ne zaman ve nerede faşist rejimin geçirildiği sorusu için de tek güvenilir ölçüttür.

Brüning'in Hitler'den «daha iyi» olup olmadığı (daha yakışıklı, mesela?) sorusunun bizi hiç mi hiç ilgilendirmeyen bir konu olduğunu itiraf etmeliyiz. Ama faşizmin Almanya'da henüz zafere ulaşmadığını ileri sürmek için işçi örgütlerinin listesine bir bakmak yeter. Faşizmin zaferinin yolunda, hâlâ dev engeller ve güçler durmaktadır.

Bugünkü Brüning rejimi bürokratik diktatörlük rejimidir, ya da daha açık bir deyişle burjuvazinin ordu ve polis zoruyla sürdürülen diktatörlüğüdür. Faşist küçük burjuvazi ile proleter örgütleri birbirlerini dengeliyor görünmektedir. Eğer işçiler sovyetler yoluyla birleşmiş olsalardı, eğer fabrika komiteleri üretimin kontrolu için savaşıyor olsalardı, o zaman *ikili iktidar*dan sözedilebilirdi. Proletaryanın bölünmüş olmasından ve öncüsünün taktik çaresizliğinden ötürü, şimdilik *ikili iktidar* mevcut değildir. *Ama belli şartlar altında* faşizmi ezici bir güçle püskürtebilecek çok büyük proleter örgütlerinin varoluşu bile, Hitler'i iktidarı ele geçirmekten alıkoyan ve bürokratik aygıta belli bir «bağımsızlık» veren bir olgudur.

Brüning'in diktatörlüğü Bonapartizmin karikatürüdüdür. (17). Brüning'in diktatörlüğü dengesizdir, güven verici değildir, kısa ömürlüdür. Yeni bir toplumsal dengenin başlamasının değil, eskisinin vaktinden önce parçalanmasının habercisidir. Doğrudan doğruya ancak burjuvazinin küçük bir azınlığı tarafından desteklenen, Sosyal Demokrasi tarafından işçiler istemedikleri halde kabullenilen, faşizm tarafından da tehdit edilen Brüning, kağıttan kararnamelerin gök gürültüsünü yaratabilir, ama gerçek yıldırımlar düşürmek elinde değildir. Brüning, parlamentoyu kendi isteğiyle feshedebilir, bir Yılbaşı ateşkesi ilan edip buna sığınarak bazı anlaşmalar yapabilir, birkaç yüz mitingi dağıtabilir, birkaç düzine gazeteyi kapayabilir,

Hitler'le bir köy bakkalına yakışan mektuplaşmalar yapabilir, ama o kadar. Daha büyük işler için çapı yeterli değildir.

Brüning işçi örgütlerinin varlığına dayanmak zorundadır, çünkü şu ana kadar iktidarı Hitler'e teslim etmeye karar vermiş değildir ve bu örgütleri yoketmek için kendi bağımsız araçları da yoktur. Brüning faşistlere dayanmak ve onları himaye etmek zorundadır, çünkü işçilerin zaferinden ölümüne korkmaktadır. Brüning'in rejimi, felaketten hemen önceki geçici, kısa ömürlü bir rejimdir. Bugünkü yönetim, sadece başlıca kamplar açık mücadeleye girişmedikleri için ayakta durmaktadır. Asıl savaş başlamamıştır daha. Asıl bundan sonra olacaktır. Bürokratik iktidarsızlığın diktatörlüğü, savaştan önceki, güçlerin açıkça karşılaşmasından önceki boşluğu doldurmaktadır.

«Brüning ile Hitler arasında» hiç bir fark görmemekle övünen aklıevveller, gerçekte şunu söylüyorlar: örgütlerimizin varolmasıyla çoktan yıkılmış olması arasında bir fark yoktur. Bu sahte radikalliğin altında en çirkin pasiflik yatıyor: yenilgiden zaten kaçınamayız! Fransız Stalinist gazeteden aktarılan bölümü yeniden dikkatle okuyalım. Sorunu Hitler'in yönetiminde mi yoksa Brüning'in yönetiminde mi açlıktan ölmek daha iyidir sorusuna indirgiyorlar. Sorun, onlar için kimin yönetiminde öl üneceği sorunudur. Bizim içinse, hangi şartlarda daha iyi ölüneceği sorunu söz konusu değildir. Biz, nasıl savaşılacak ve kazanılacak sorusunu getiriyoruz. Ve şu cevabı veriyoruz: esas saldırı, bürokratik diktatörlüğün yerini faşist rejim almadan önce, yani işçi örgütleri ezilmeden önce başlamalıdır. Genel saldırı, kısmi çatışmaların konulması, yaygınlaştırılması ve kesinleştirilmesi ile hazırlanmalıdır. Ama bunun için doğru bir perspektife ihtiyaç vardır ve herşeyden önce de, henüz zaferden çok uzak olan düşmanın zafere ulaştığını filan iddia etmemek gerekir.

Sorunun candamarı burdadır; meselenin arka planı için gerekli olan stratejik anahtar ve savaşın verileceği hareket üssü buradadır. Bütün düşünen işçiler ve hele hele bütün Komünistler, kendileriyle hesaplaşmak ve Stalinst bürokrasinin Brüning'le Hitler'in bir ve aynı şey olduğu yolundaki boş ve çürümüş sözlerini didik didik etmek zorundadır. Zihinleri bulandırıyorsunuz! diyoruz buna karşılık olarak. Pis bir şekilde zihinleri bulandırıyorsunuz, çünkü ilerde çıkacak zorluklardan korkuyorsunuz, çünkü ilerde belirecek büyük so-

runlardan dehşete düşüyorsunuz; daha güreş başlamadan pes ediyorsunuz, çoktan yenildiğimizi iddia ediyorsunuz. Bu yalandır! İşçi sınıfı reformistler tarafından zayıflatılmış ve kendi öncüsünün yalpalamaları ile de yanlış yöne sürüklenmiştir, ama henüz yokedilmemiştir, gücü henüz tükenmiş değildir! Hayır. Almanya proletaryası güçlüdür. Devrimci enerjisi eylem alanına giden yolu ona bir kez açtıktan sonra en iyimser tahminler bile fazlasıyla aşılacaktır.

Brüning rejimi hazırlık rejimidir. Neye hazırlık? Ya faşizmin zaferine ya da proletaryanın zaferine. Bu rejim hazırlık rejimidir, çünkü her iki kamp da nihai savaş için hazırlanmaktadır sadece. Eğer Brüning'le Hitler bir tutulursa, savaşta önceki şartlarla yenilgiden sonraki şartlar bir tutulmuş olur; bu, yenilgiyi önceden kabul etmek anlamına gelir; hiç savaşmadan teslim bayrağı açılması anlamına gelir.

İşçilerin çok büyük bir çoğunluğu, özellikle de Komünist işçiler, bunu istememektedirler. Stalinist bürokrasi de bunu istemiyor elbette. Ama Hitler de cehenneme giden yolu işte bu iyiniyet taşlarıyla döşeyecektir; burda önemli olan iyiniyet değil, izlenen politikaların nesnel anlamı, yönü ve eğilimidir. Stalin-Manuilsky-Thaelmann-Remmele'nin politikasının pasif, ürkek, kararsız, teslimiyetçi ve tantanacı niteliğini bütünüyle açığa çıkarmalıyız. Devrimci işçilere, sorunu çözecek anahtarın Komünist Partisinin elinde olduğunu, ama Stalinist bürokrasinin bu anahtarı devrimci eyleme açılan kapıyı kilitlemek için kullandığını anlatmalıyız.

3. *Bürokratik Ultimatomculuk*

Yeni Sosyalist İşçi Partisi'nin (SAP) (18) gazeteleri, Sosyal Demokrasinin ve Komünist Partisi'nin «parti egoizmini» eleştirir ve Seydewitz (19) de kendisi için «sınıfın çıkarlarının partinin çıkarlarından önce geldiği» ni ilan ederken aslında sadece politik duygusallığa düşmekte ya da daha kötüsü kendi partilerinin çıkarlarını bu duygusal edebiyatın arkasında gizlemektedirler. Bu yöntem yarar getirmez. Ne zaman irtica «ulus» çıkarlarının sınıf çıkarlarının önüne alınmasını isterse, biz Marksistler «bütün»ün perdesi ardında sömürücü sınıfın çıkarlarının sağladığını açıklamak için çırpınırız. Ulusun çıkarları, ancak hakim sınıfın ya da hükümranlığa özenen

sınıfın çıkarları açısından, formüle edilebilir. Sınıfın çıkarlarıysa, ancak bir program biçiminde formülleştirilebilir; program da, ancak partinin yaratılması ile savunulabilir.

Kendi başına alındığı zaman sınıf, sömürülecek bir maddedir sadece. Proletarya, ancak *kendinde* toplumsal sınıf olmaktan çıkıp *kendisi için* politik sınıf haline geldiği anda bağımsız bir rol kazanabilir. Buysa, ancak bir partinin dolayımıyla olur. Parti, sınıfın bilincine varmasına aracılık eden tarihsel organdır. «Sınıf partinin üstündedir» demek, ham sınıfın sınıf bilincine varma yolundaki sınıftan üstün olduğunu ileri sürmekten başka bir şey değildir. Bu sadece yanlış değildir, gericidir de. Bir birleşik cephenin zorunluluğunu ortaya koymak için bu fazla parlak ve sığ teoriye hiç ihtiyaç yoktur.

Bir sınıfın sınıf bilincine doğru ilerleyişi, yani proletaryaya önderlik eden bir devrimci partinin kuruluşu, karmaşık ve çelişkili bir süreçtir. Sınıfın kendisi, türdeş (homojen) değildir. Değişik kesimleri değişik yollardan ve değişik zamanlarda varırlar sınıf bilincine. Burjuvazi aktif olarak katılır bu sürece. İşçilerin bazı tabakalarını ötekilerinin karşısına dikmek için, işçi sınıfının içinde kendi kurumlarını yaratır ya da önceden varolanları kullanır. Proletaryanın içinde, aynı zamanda bir kaç parti birden aktiftir. Böyle olduğu için, işçi sınıfı tarihsel yolculuğunun daha uzun bir döneminde politik bakımdan bölünmüş olarak kalır. Birleşik cephe sorunu (belli dönemlerde çok keskin bir biçimde ortaya çıkan bir sorun bu) işte burdan doğar.

Proletaryanın tarihsel çıkarları, Komünist Partisinde ifadesini bulur; tabii, eğer bu partinin politikası doğruysa. Komünist Partisinin görevi proletaryanın çoğunluğunu kazanmaktır; sosyalist devrim olanağı ancak bu şekilde doğar. Komünist Partisi, proletaryanın içindeki ve dışındaki bütün öteki parti ve örgütlerden politik ve örgütsel bağımsızlığını tam ve şartsız olarak korumadığı takdirde görevini yerine getiremez. Marksist politikanın bu temel ilkesini çiğnemek, proletaryanın bir sınıf olarak çıkarlarına karşı en alçakça suçu işlemek demektir. 1925-1927 Çin devrimi de işte tam bu nedenle, Stalin ve Buharin'in liderliğindeki Komintern, Çin Komünist Partisini Çin burjuvazisinin partisi Kuomintang'a girmeye ve onun disiplinine uymaya zorladığı için harcanmıştır. Kuomintang'a iliş-

kin Stalinist politikanın uygulanmasının sonucu olan deney, bundan sonra, devrimin nasıl kendi liderleri tarafından yokedici bir şekilde baltalandığının örneği olarak geçecektir tarihe. Stalinistlerin Doğu için «iki sınıflı işçi ve köylü partileri» teorisi, Kuomintang olayında uygulanan pratik'in genelleştirilmesi ve resmileştirilmesidir; bu teorinin Japonya'da, Hindistan'da, Endonezya'da ve Kore'de uygulanması Komintern'in otoritesini sarsmış ve bu ülkelerin devrimci gelişmesini bir kaç yıl geriye atmıştır. Özünde haince olan bu politika, bu kadar ilkesizce olmamakla birlikte, 1928'e kadar Amerika Birleşik Devletlerinde, İngiltere'de ve Avrupa'nın bütün ülkelerinde uygulanmıştır.

Sol Muhalefet'in, bütün tarihsel şartlarda, ve proletaryanın gelişmesinin bütün aşamalarında Komünist Partisinin ve politikasının tam ve şartsız bağımsızlığının korunması için verdiği mücadele, Stalin'in Çan Kay Şek, Wang Çin-wei, Prucell, Radich, La Folette, vb. (20) ile bir blok yaptığı dönemde Muhalefet'le Stalinist hizip arasındaki ilişkileri kopma noktasına kadar getirmiştir. Gerek Thaelmann ve Remmele'nin gerekse Brandler ve Thalheimer'in bu mücadele boyunca bütünüyle Stalin'in yanında ve Bolşevik-Leninistlere karşı yer aldıklarını hatırlatmaya hiç gerek yoktur. Demek ki, Stalin ve Thaelmann'ın okulunda Komünist Partisinin bağımsız politikası hakkında ders almaya ihtiyacı olan biz değiliz!

Ne var ki, proletarya devrimci bilince okullarda sınıf bitirerek değil sınıf mücadelesinin içinden geçerek ulaşır; bu mücadele ise araya girilmesine hiç gelemez. Savaşmak için proletaryanın saflarında birlik olmalıdır. Bu, faşizmin püksürtülmesi gibi «ulusal» politik kavgalarda olduğu kadar, tek bir fabrikanın duvarları içindeki kısmi ekonomik çatışmalarda da geçerlidir. Dolayısıyla, birleşik cephe taktiği raslansal ve yüzeysel birşey -kurnaz bir manevra- değildir; bu taktik bütünüyle proletaryanın gelişimini yöneten nesnel yasalardan kaynaklanır. *Komünist Manifesto*'da Komünistlerin proletaryanın karşısında olmadığını, bir bütün olarak proletaryanın çıkarlarından ayrı ve farklı çıkarları olmadığını bildiren sözler, partinin sınıfın çoğunluğunu kazanma mücadelesinin işçilerin savaş saflarında birliği koruma gereksinmeleriyle asla çatışmaması gerektiği anlamını da taşır.

Die Rote Fahne, «sınıf çıkarları parti çıkarlarının üstünde tu-

tulmalıdır» iddiası ile ilgili bütün tartışmaları mahkum etmekte tamamen haklıdır. Gerçekte, sınıfın doğru olarak anlaşılmış çıkarları, partinin doğru olarak formüle edilmiş sorunlarıyla özdeştir. Tartışma bu tarihsel-felsefi iddiayla sınırlı olduğu sürece, *Die Rote Fahne*'nin tavrı eleştirilemez. Ama buradan çıkardığı politik sonuçlar, Marksizmin alaya alınmasından başka birşey değildir.

Proletaryanın çıkarlarıyla Komünist Partisinin amaçlarının ilke olarak özdeşliği, ne proletaryanın, bugün bile, kendi sınıf çıkarlarının bilincinde olduğu anlamına gelir, ne de partinin her durumda bunları doğru olarak formüle ettiği anlamına. Parti ihtiyacının kendisi de, proletaryanın doğuştan kendi çıkarlarının bilincinde olmadığı gerçeğine dayanır. Partinin görevi, proletaryanın liderlik etmeye hakkı olduğunu gene proletaryaya anlatmayı mücadelede kazanılan deneylerle öğrenmektir. Oysa Stalinist bürokrasi, tam tersine, sırf Komintern tarafından damga vurulmuş bir parti pasaportunun gücüne dayanarak proletaryadan kesin boyun eğme isteyebileceği kanısındadır.

Önce Komünist Partisinin liderliği altına girmeyen bütün birleşik cepheler, diyor *Die Rote Fahne,* proletaryanın çıkarlarına karşıdır. Komünist Partisinin liderliğini tanımayan kimse, bir «karşı devrimcidir». İşçi, Komünist örgüte, daha başında verdiği sözden ötürü güvenmek zorundadır. Sınıfla partinin amaçlarının özdeşliğinden, memurumuz işçiye emretme hakkının bulunduğu sonucunu çıkarır. Komünist Partisinin henüz çözmediği, çözmek zorunda olduğu tarihsel sorunun kendisi -işçilerin ezici bir çoğunluğunu kendi bayrağı altında toplama sorunu-, bürokrat tarafından bir ültimatom haline, işçilerin şakağına dayadığı bir tabanca haline getirilir. Diyalektiğin yerini biçimci, idari ve bürokratik düşünce almaktadır.

Çözülmek zorunda olan tarihsel sorunun çoktan çözülmüş olduğu bildirilir. Henüz kazanılacak olan güven, çoktan kazanılmıştır denilir. Hiç kuşkusuz, en kolay yol budur. Ama bu yoldan fazla birşey kazanılamaz. Politikada, gerçeklerin mevcut durumundan kalkılmalıdır, bu gerçeklerin istenen ya da ilerde olacak halinden değil. Stalinist bürokrasinin tutumu, mantıki sonucuna götürüldüğü takdirde, partinin olumsuzlanması demek olur. Çünkü, eğer proletarya daha başından Thaelmann ve Remmele'nin liderliğini kabul etmek zorun-

da kalıyorsa bu partinin bütün tarihsel emeği neye yaramaktadır?

Komünistlerin saflarına katılmak isteyen işçiden partinin şunu talep etme hakkı vardır: programımızı kabul etmeli, tüzüğümüze ve seçim kurumlarımızın otoritesine uymalısın. Ama belirli mücadele amaçları için birleşik eylem meselesinde aynı *apriori* talebi, hatta bir kısmını, işçi örgütleri içindeki kitlelere götürmek saçma ve caniyanedir. Bu şekilde bizatihi partinin temelleri sarsılmış olur; çünkü parti ancak sınıfla doğru ilişkiler sürdürerek yerine getirebilir görevini. Böyle tek yanlı bir ültimatom vermek yerine, birleşik eylem için belirli bir program getirmelidir parti; gerçekte liderliği kazanmanın en emin yolu budur.

Ultimatomculuk, işçi sınıfını ikna etmeyi başaramayıştan sonra ona tecavüz etmeye kalkmak demektir: ey işçiler, Thaelmann-Remmele-Neumann'ın lideliğini kabul etmediğiniz takdirde, birleşik cephe kurmanıza izin vermeyeceğiz. En büyük düşman bile, parti liderliğinin içine düştüğü bu durumdan daha sağlıksız, daha zararlı bir yöntem bulamazdı. Bu, yıkımın en emin yoludur.

Alman Komünist Partisi liderliği, «Komünist görüşlerimizi baştan kabul etmenizi talep etmiyoruz» türünden demagojilerle ültimatomculuğunu daha da katılaştırmaktadır. Bu, hiç özürü olmayan bir politika için özür getirmektir. Parti başka örgütlerle her çeşit görüşmeyi reddettiğini ilan edip bir yandan da örgütlerinden kopmak isteyen Sosyal Demokrat işçileri, Komünizmi benimsemek zorunda bırakmadan parti liderliği altında toplamayı önerirken, katıksız ültimatomculuğun dilini kullanmaktadır. «Komünist görüşlerimizin kabul edilmesiyle» ilgili olarak işçilere tanınan hak, büsbütün gülünçtür; şu anda partisinden kopmaya ve Komünist liderlik altında mücadeleye katılmaya hazır olan işçi, kendisini Komünist olarak adlandırma zorunluluğu yüzünden bundan vazgeçecek değildir. Yaftalarla ve diplomasi incelikleriyle oynamak, işçiye yabancıdır. Politikaları ve örgütleri oldukları gibi alır o. Komünist liderliğe güvenmediği sürece, Sosyal Demokrasi içinde kalır. Sosyal Demokrat işçilerin çoğunluğunun reformist liderliğe güvendikleri için değil henüz Komünist liderliğe güvenmedikleri için bugüne kadar partilerinde kaldıklarını rahatça söyleyebiliriz. Ama şimdi bile faşizme karşı savaşmak istedikleri de kesindir. Ortak bir mücadelede atılacak ilk

adım kendilerine gösterilecek olsa, örgütlerinin bu adımı atması için ısrar ederler. Eğer örgütleri bundan kaçınırsa, ondan kopma noktasına varabilirler.

Sosyal Demokrat işçilerin deneylerle yollarını bulmalarına yardım etmek yerine, Komünist Partisi Merkez Yürütme Komitesi Sosyal Demokrat liderlerin işçilere yakınlaşmasına yol açmaktadır. Wels'ler ve Hilferdingler, Komünist Partisinin ortak bir mücadeleye katılmaktan kaçındığını göstererek kendi savaş korkularını, savaştan duydukları dehşeti, savaşmayı istemeyişlerini işçilerden başarıyla gizleyebilmektedirler. Komünist Partisinin, birleşik cephe politikasını reddetmekte gösterdiği inat, ahmaklık ve körlük, bugünkü şartlarda Sosyal Demokrasiye en önemli politik silahını vermektedir. Böyle olduğu için de Sosyal Demokrasi -tabiatında varolan asalaklıkla- Stalin-Thaelmann'ın ültimatomcu politikasına getirdiğimiz eleştirileri hemen kapmaktadır.

Komintern'in resmi liderleri, bugün çok derin bir havaya bürünerek partinin teorik düzeyini yükseltme ve «Bolşevizmin tarihini» inceleme gereğinden uzun uzadıya sözediyorlar. Gerçekte, «düzey» sürekli olarak düşmekte, Bolşevizmin dersleri unutulmakta, çarpıtılmakta ve ayaklar altına alınmaktadır. Bu arada, Alman Merkez Yürütme Komitesinin bugünkü politikasının ilk habercisini Rus partisinin tarihinde bulmak da hiç zor değildir: bu, ültimatomculuğun kurucusu rahmetli Bogdanov'un ta kendisidir. Bogdanov, daha 1905'-te, Petrograt Sovyeti Sosyal Demokratların liderliğini baştan kabul etmediği takdirde Bolşeviklerin Sovyete katılmasının imkansız olduğunu ileri sürmüştür. Bolşevik Merkez Yürütme Kurulunun Petrograt Bürosu, Bogdanov'un etkisiyle, Kasım 1905'te bir karar çıkardı: Petrograt Sovyetinin partinin liderliğini kabul etmesi istenecek ve reddedilmesi halinde de Sovyet'ten çıkılacaktı. Krassikov, o günlerde MYK (Bolşevik) üyesi olan genç bir avukat, Sovyet'in genel kurul toplantısında bu ültimatomu okudu. Aralarında Bolşevikler de bulunan işçi delegeleri şaşkınlıkla bakıştılar ve sonra da gündemdeki konuya geçtiler. Bir kişi bile Sovyet'ten çıkmadı. Kısa bir süre sonra Lenin yurtdışından geldi ve acımasızca, şiddetle azarladı ültimatomcuları. «Ne siz ne de başkaları» dedi onlara, «ültimatomlar yoluyla, kendi politik gelişmelerinin zorunlu evrelerini atlamak zorunda bırakamaz işçileri».

Ne var ki Bogdanov yönteminden vazgeçmedi ve bundan sonra *Otzovist*'ler denilen bir «ültimatomcular» ya da «hadi kalkın gidiyoruzcular» hizbi kurdu. Bu adı almalarının nedeni, Bolşevikleri, «önce bizim liderliğimizi kabul etmelisiniz» şeklindeki tepeden gelen ültimatomu kabul etmeyen bütün örgütlerden çıkmaya çağırma huylarıydı. Ultimatomcular politikalarını yalnız Sovyetlere değil, parlamentoya ve sendikalara da, kısaca işçi sınıfının bütün yasal ve yarı yasal örgütlerine uygulamaya kalktılar.

Lenin'in ültimatomculuğa karşı verdiği mücadele, parti ile sınıf arasında doğru ilişki için verilen mücadeleydi. Eski Bolşevik Partisindeki ültimatomcular hiçbir zaman önemli bir rol oynamadılar; aksi takdirde Bolşevizmin zaferi mümkün olmazdı. Bolşevizmin gücü, sınıfla kurduğu son derece uyanık ve duyarlı ilişkide yatar. Lenin, komuta zincirinin en üst halkasına çıktığı zaman bile ültimatomcularla mücadeleyi, özellikle sendikalara ilişkin ültimatomculukla mücadeleyi bırakmadı. «Gerçekten de Rusya'nın ve Antant'ın burjuvazilerine karşı iki buçuk yıl süren duyulmamış zaferlerden sonra şimdi Rusya'da sendikaların bize katılmasının şartı olarak 'diktatörlüğü tanımalarını' ileri sürersek, aptallık yapmış oluruz, kitleler üzerindeki nüfuzumuzu sarsmış ve Menşeviklere yardım etmiş oluruz. Zira Komünistlerin görevi, geri olanları ikna edebilmekten onların içinde nasıl çalışılacağını bilmekten, hayali ve çocukça 'sol' sloganlarla kendimizle onların arasına duvar örmekten ibarettir.» *(Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı).* Bu, işçi sınıfının ancak azınlığını temsil eden Batı Komünist Partileri için daha da geçerlidir.

Ama son birkaç yıl içinde, SSCB'deki durum hayli değişmiştir. Komünist Partisinin hükümranlık kazanması, sınıfla parti arasındaki ilişkiye yeni bir öğenin eklenmesi demektir: bu ilişkiye, *zor* öğesi girmiştir. Lenin'in parti ve Sovyet bürokrasisine karşı mücadelesi, özünde büroların hatalı örgütlenmesine, büro kırtasiyeciliğine ve randımansızlığına karşı değil, aygıtın sınıfa emir vermesine karşı, parti bürokrasinin yeni bir «hakim» klik'e dönüşmesine karşı verilen bir mücadeleydi. Lenin'in, MYK'dan (Merkez Yürütme Kurulu) bağımsız bir proleter Kontrol Komisyonunun kurulması ve Stalin'le hizbinin parti aygıtından çıkarılması için ölüm döşeğinden yazdırdığı vasiyet partinin bürokratik yozlaşmasını hedef alıyordu. Burada incelenemiyecek bazı nedenlerden ötürü, parti bu vasiyeti görmezlikten gel-

di. Son yıllarda, partinin bürokratik yozlaşması en uç noktaya gelmiştir. Stalin'in aygıtı, bütün bütüne emir vermektedir. Komuta dili, ültimatomculuğun dilidir. Her işçi, MYK'nin geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki bütün kararlarını mutlaka ve derhal kabul etmek zorundadır. Politikaların yanlışlığı ne kadar artarsa, yanılmazlık iddiaları da o kadar artmaktadır.

Komintern aygıtını elinde topladıktan sonra Stalinist hizip, doğal olarak, yöntemlerini dış seksiyonlara da, kapitalist ülkelerdeki Komünist Partilere de taşıdı. Alman liderlerinin politikasının karşılığı, Moskova liderliğinin politikasıdır. Thaelmann, Stalin bürokrasisinin kendi yanılmazlığını kabul etmeyen herkesi karşı devrimci diye mahkum ederek herşeye hakim olduğunu görmektedir. Thaelmann'ın nesi eksik Stalin'den? Eğer işçi sınıfı gönüllü olarak onun liderliği altına girmiyorsa, bu sadece işçi sınıfının karşı devrimci olmasındandır. Ültimatomculuğun zararlarına işaret edenler ise iki kere karşı devrimcidir, Lenin'in toplu eserleri, en karşı devrimci yayınlar arasındadır. Stalin'in, özellikle yabancı dilde yayımlanırlarken bu eserler üzerinde böylesine katı bir sansür uygulamasının bir nedeni vardır. Ültimatomculuk bütün şartlarda zararlı olmakla birlikte, eğer SSCB'de partinin manevi sermayesini müsrifce harcamaya yetiyorsa, henüz kendi manevi sermayelerini biriktirme durumunda olan Batı partileri için iki misli zararlıdır. Sovyetler Birliği içinde devrimin zafere ulaşması, hiç olmazsa bir baskı aygıtı biçiminde, ültimatomculuğun maddi temellerini yaratmıştır; oysa Almanya da dahil kapitalist ülkelerde ültimatomculuk iktidarsız bir karikatüre dönüşmekte ve Komünist Partisinin iktidara yürüyüşünü engellemektedir. Her şeyden çok da, Thaelmann-Remmele'nin ültimatomculuğu gülünçtür. Gülünç olan şey ise öldürücüdür, özellikle devrimci bir parti ile ilgili meselelerde.

Bir an için sorunu İngiltere'ye, Komünist Partisinin (Stalinist bürokrasinin yıkıcı yanlışlarından ötürü) proletaryanın hâlâ önemsiz biz bölümünü kapsadığı İngiltere'ye aktaralım. Komünistlerinki hariç her çeşit birleşik cephenin «karşı devrimci» olduğu yolundaki teoriyi kabul edecek olursak, besbelli ki İngiliz proletaryası, devrimci mücadelesini, Komünist Partisinin öne çıkabileceği bir zamana kadar ertelemek zorundadır. Ne var ki Komünist Partisi, ancak

devrimci deneylerine dayanarak sınıfın önüne geçebilir. Ama partinin deneyimi de ancak milyonları mücadeleye çekerek devrimci bir karakter kazanabilir. Oysa Komünist olmayan kitleler, hele hele örgütlerse, yalnız birleşik cephe politikası yoluyla mücadeleye çekilebilirler. İşte bir kısır döngünün içine düştük; bürokratik ültimatomculuk bundan çıkış yolu değildir. Oysa devrimci diyalektik çıkış yolunu çoktan göstermiş ve çok farklı alanlarda sayısız örneklerle kanıtlamıştır: iktidar mücadelesi ile reformlar için mücadele arasında uyum sağlayarak; partinin tam bağımsızlığını sürdürürken bir yandan da sendikaların birliğini koruyarak; burjuva rejimine karşı savaşırken bu rejimin kurumlarından yararlanarak; parlamenterizmi, parlamento sıralarından acımasızca eleştirerek; reformizme karşı amansız bir mücadele verirken aynı zamanda kısmi mücadelelerde reformistlerle pratik anlaşmalar yaparak.

İngiltere'de parti çok güçsüz olduğu için, ültimatomculuğun basiretsizliği iyice göze batmaktadır. Almanya'da ise, ültimatomculuğun uğursuzluğu, partinin sayısal gücü ve büyümesi ile bir ölçüde maskelenebilmektedir. Ama Alman partisi, büyümesini liderliğin politikasına değil olayların zorlamasına borçludur; ültimatomculuk sayesinde değil, ültimatomculuğa rağmen büyümektedir. Üstelik, partinin sayısal büyümesi belirleyici değildir; belirleyici olan, parti ile sınıf arasındaki politik ilişkidir. Asıl önemli olan bu alanda ise durum iyiye gitmemektedir, çünkü Alman partisi kendisiyle sınıf arasına ültimatomculuğun dikenli telini germiştir.

4. *Birleşik Cephe Sorununda Stalinizmin Çizdiği Zikzaklar*

Komünist Partisine geçen eski Sosyal Demokrat Torhorst (Düsseldorf'dan), Ocak ortasında Frankfurt'ta parti adına bir konuşma yaptı. Okuduğu resmi raporda, «Sosyal Demokrasinin liderleri yeteri kadar teşhir edilmiştir ve çabalarımızı bu yönde, yukardan birlik sağlamak üzere sürdürmek, sadece enerji israfı olacaktır.» Raporu alkışlarla karşılayan bir Frankfurt Komünist gazetesinden aktarıyoruz bu sözleri. «Sosyal Demokrasinin liderleri yeteri kadar teşhir edilmiştir.» Evet, yeterli ama Sosyal Demokratlardan Komünistlere gelen (elbette bu övünülecek bir şeydir) bu konuşmacı için yeterli;

oysa Sosyal Demokratlara oy veren ve sendikaların reformist bürokrasisine katlanan milyonlarca işçi için hiç de yeterli değil.

Ama, bu rapordan alıntı yapmak da gerekmez aslında. Bana ulaşan en son bildiride *Die Rote Fahne* (28 Ocak 1932), bir kere daha, birleşik cephenin ancak Sosyal Demokrat liderlere karşı ve onlar olmadan kurulabileceğini ileri sürüyor. Kanıtı: «Son onsekiz yıl boyunca bu (liderlerin) marifetlerini görmüş ve yaşamış olan hiç kimse onlara inanmayacaktır». O halde, politikaya katılma süreleri onsekiz yıldan hatta onsekiz aydan kısa olanlar ne olacak, sorabilir miyiz? Savaşın patlak vermesinden bu yana birkaç politik kuşak yetişmiştir; bunlar çok daha kısa bir zaman dilimi içinde olsa da, daha yaşlı kuşakların deneyimini kendilerinde toplamak zorundadırlar. Lenin aşırı-solculara ders verirken şöyle demişti: «Meselenin esası şudur: bizim için eskimiş olan şeyin sınıf için de, kitleler için de eskimiş olduğunu farzetmemeliyiz.»

Üstelik, onsekiz yılın deneylerinden gerçekten geçen eski kuşak bile liderlerden kopmuş filan değildir. Tam tersine, partiye köklü geleneklerle bağlı olan birçok «kıdemli» hâlâ Sosyal Demokrasinin içindedir. Kitlelerin bu kadar ağır öğrenmeleri üzüntü vericidir, gerçekten. Ama bunun sorumluları reformizmin caniyane özünü teşhir edemeyen Komünist «pedagoglar»dır biraz da. Şimdi yapılacak şey gene de durumdan faydalanmaya çalışmak ve aynı zamanda, kitlelerin dikkati en yüksek noktasına çıktığı zaman reformistleri yeni ve bu sefer belki de gerçekten belirleyici bir sınava tabi tutmaktır.

Sosyal Demokrat liderler hakkındaki görüşlerimizi hiç saklamadan veya yumuşatmadan Sosyal Demokrat işçilere şöyle demeliyiz: «Bir yandan bizimle birlikte savaşmak istediğinize ve öte yandan da liderlerinizden hâlâ kopmak istemediğinize göre, şu öneriyi getiriyoruz: liderlerinizi belli pratik hedefler ve belli bir tarzda ortak bir savaş için bize katılmaya zorlayın; bize gelince, biz Komünistler hazırız.» Daha açık, daha somut, daha ikna edici bir şey düşünülebilir mi?

İşte tam bu anlamda yazdım -kalın kafalıların samimi dehşetini ve şarlatanların sahte öfkesini uyandırmak amacıyla- faşizme karşı savaşta şeytanın ta kendisiyle, hatta Noske ve Zörgiebel'le

bile, pratik askeri anlaşmalar yapmaya hazır olduğumuzu. (*) (21).

Resmi partinin kendisi bile sürekli olarak ihlal ediyor ölü doğmuş politikasını. «Kızıl Birleşik Cephe» çağrılarında (yalnız kendisini kapsayan bir cephe!) durmadan *«proleter* basını için kayıtsız şartsız özgürlük ve gösteri, toplantı, örgütlenme hakkı» talebini ileri sürüyor. Bu slogan, bütünüyle çok açıktır. Ama Komünist Partisi yalnız Komünist basından, mitinglerden değil de *proleter* basından, vb, sözettiği zaman, aslında şu işçi gazeteleri yayımlayan, mitingler düzenleyen, vb. Sosyal Demokrasinin ta kendisiyle birleşik cephe kurma sloganını ileri sürmüş olmaktadır. Sosyal Demokratlarla birleşik cephe düşüncesini içeren sloganlar getirirken bu sloganlar için savaşmak üzere pratik anlaşmalar yapmayı reddetmek — bu, saçmalığın zirvesidir.

Pratik sağduyusu ile zaman zaman «genel çizgi»nin dışına düşen Münzenberg (22) Kasım ayında *Der Rote Aufbau*'da şunları yazdı: «Nasyonal Sosyalizm'in Almanya'daki faşist hareketin en gerici, en şovenist ve en canavar kanadı olduğu doğrudur; ve bütün gerçek sol çevrelerin (!) Alman faşizminin bu kanadının nüfuz ve güç bakımından gelişmesine müdahale etmekte hayati çıkarları vardır» Eğer Hitler'in partisi *«en* gerici, *en* canavar» kanatsa o zaman Brüning'in rejimi hiç olmazsa *daha az* canavar, *daha az* gericidir. Münzenberg burda gizliden gizliye «ehveni şer» teorisine göz kırpıyor. İnançlı görünmeyi elden bırakmamak için de faşizm türleri arasında bir ayrım yapıyor: hafif, orta, kuvvetli; yoksa Türk tütününden mi sözediliyor? Ne olursa olsun, eğer bütün «sol çevrelerin» (bunların adı yok mudur?) faşizmin yenilgiye uğratılmasından çıkarları varsa, bu «sol çevreleri» pratik bir sınava çekmek zorunlu olmuyor mu?

Parti, Breitscheid'in diplomatik ve muğlak önerisine iki elle sarılmalı ve karşılığında kendisi de faşizme karşı ortaklaşa bir mücade-

---

(*) Fransa'da çıkan ve bütün Stalinist yayınların en mantıksızı ve en cahili olan **Cahiers du Bolchevisme** dergisi, hemen atıldı şeytanın büyükannesiyle ilgili bu sözün üzerine. Oysa bilmiyordu ki, bu deyimin Marksist basında uzun bir tarihi vardır. Umarız, devrimci işçilerin, bunlar gibi cahil ve ilkesiz öğretmenlerini adı geçen büyükannenin yanında bir süre eğitim görmeye gönderecekleri gün uzak değildir.

le için somut, ayrıntılı ve pratik bir program sunarak, Hür Sendikalar yöneticilerinin de katılmasıyla iki partinin yürütme kurullarının ortak toplantılar yapmasını istemeliydi; apaçık değil mi bu? Aynı zamanda da bu program her iki partinin ve kitlelerin bütün katlarına enerjik bir şekilde götürülmeliydi. Görüşmeler bütün ulusun gözleri önünde açık olarak yapılmalıydı, günlük tutanaklar çarpıtılmadan ve anlamsız uydurmalara yer verilmeden basında çıkmalıydı. Dolaysızlığı ve kesinliği ile böyle bir ajitasyon, işçi üzerinde «sosyal-faşizm» şamatalarından çok daha büyük bir etki sağlardı. Bu şartlar altında, Sosyal Demokrasi artık bir gün bile saklanamazdı «Demir Cephe» paravanının arkasında.

Herkes «Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı»nı okumalı, tam zamanıdır. Lenin, tam da günümüz Almanya'sında karşılaştığımız türden durumlara değinerek, şöyle diyor: «Proletaryanın öncüsü için, onun bilinçli kesimi, Komünist Partisi için, izlediği çizgi üzerinde bazı dönüşler ve yön değişiklikleri yapmak, değişik proleter gruplarıyla, işçilerin ve küçük mülk sahiplerinin çeşitli partileriyle anlaşmalara ve uzlaşmalara başvurmak mutlak bir zorunluluktur... Bütün mesele, bu taktiği, proleter sınıf bilincini, devrimci ruh halini, savaşma ve kazanma yeteneğini azaltmak için değil, yükseltmek için kullanmayı bilmektir.»

Buna karşılık Komünist Partisi ne yapıyor? Her gün gazetelerinde kabul edeceği tek birleşik cephenin «Brüning, Severing, Leipart ve Hitler'e karşı yönelen birleşik cephe» olduğunu yineliyor. Bir proleter ayaklanması karşısında, Brüning, Severing, Leipart (23) ve Hitler arasında bir fark olmayacaktır, doğru. SD'ler, ve Menşevikler, Bolşevik Ekim ayaklanmasına karşı Kadetler ve Kornilov'la birleştiler; Kerenski, Kara Yüzleri ve General Krasnov'un Kazaklarını Petrograt'a doğru harekete geçirdi; Menşevikler, Kerenski ve Krasnov'u desteklediler; SD'ler, monarşist subayların liderliği altındaki junker ayaklanmasını sahneye koydular.

Ama bu, Brüning, Severing, Leipart ve Hitler'in *her zaman* ve *her durumda* aynı kampta olacakları anlamına hiç gelmez. İşte şu anda çıkarları farklıdır. *Şu anda,* Sosyal Demokrasinin önünde duran sorun, kapitalist toplumun temellerini proleter devrimine karşı korumaktan çok, yarı parlamenter burjuva sistemini faşizme karşı

korumaktır. Bu zıtlaşmadan yararlanmayı reddetmek büyük bir budalalık olur.

«Bir yandan uluslararası burjuvaziyi devirmek için savaş açmak» diyordu Lenin *Sol Komünizm*'de, «ve bir yandan da, her türlü manevrayı ve taktik değişikliğini ve düşmanların çıkarları arasındaki karşıtlıktan *(ne kadar geçici olursa olsun)* yararlanmayı önceden reddetmek, muhtemel müttefiklerle *(ne kadar geçici, yalpalayan ve maceracı olursa olsun)* anlaşmaları ve tavizleri bir yana atmak: üzerinde durmaya değmeyecek kadar saçma değil mi bu?» Gene kelime kelime aktarıyoruz; parantezler içinde altını çizdiğimiz sözler Lenin'indir.

Biraz daha aktaralım: «Daha güçlü bir düşmanı, ancak gücümüzü sonuna kadar kullanarak yenebiliriz; ve ne kadar küçük olursa olsun düşmanlar arasındaki bir (gediği) de büyük bir itina, dikkat, temkin ve ustalıkla mutlaka kullanmalıyız.» Ama Manuilsky'nin rehberliğindeki Thaelmann ve Remmele ne yapıyor? Sosyal Demokrasi ile faşizm arasındaki gediği -hem de ne gedik- sosyal faşizm teorisi ve birleşik cepheye karşı sabotaj pratiği ile kapamak için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlar.

Lenin şöyle cevap veriyor: «ne kadar geçici, ne kadar bocalama içinde, güvenilmez ve raslansal olursa olsun bir kitle müttefiki kazanmak için bütün fırsatlardan» yararlanmak gerekir. «Bunu kafasına sokamayan kişi, Marksizmin ve genel olarak çağdaş bilimsel sosyalizmin zerresini anlamamıştır.» Yeni Stalinist okulun kahinleri, kulaklarınızı açın: Marksizmin zerresini anlamadığınız burada büyük harflerle yazılı. Lenin sizden sözediyor. Lütfen cevap verin.

Ama, diye cevap veriyor Stalinistler, Sosyal Demokrasiyi yenmeden faşizmi yenmek imkansızdır. Bu doğru mudur? *Bir anlamda* doğrudur. Ama bunun tersi olan teorem de doğrudur: İtalyan faşizmi karşısında zafer elde edilmeden İtalyan Sosyal Demokrasisi karşısında zafer elde etmek imkansızdır. Faşizm de, Sosyal Demokrasi de burjuvazinin elindeki aletlerdir. Sermaye iktidarda olduğu sürece, faşizm ve Sosyal Demokrasi çeşitli bileşimlerde varlıklarını sürdüreceklerdir. O halde bütün sorunlar ortak bir paydaya indirgenmekte: proletarya burjuvaziyi devirmelidir.

Ama tam bu sırada, rejim Almanya'da sendelemekteyken faşizm onu korumak üzere öne çıkar. Bu koruyucuyu yıkmak için, önce

Sosyal Demokrasi'nin işini bitirmek gerekir, deniliyor bize... Böylece, şemantizm bizi gene bir kısır döngüye sürüklüyor. Bundan tek çıkış yolu, eylem alanındadır. Ve bu eylemin karakteri de, soyut kategorilerle oynayarak değil, yaşayan tarihsel güçler arasındaki gerçek ilişkilerle belirlenir.

«Hayır, hayır!» diye tepinmeye devam ediyor memurlar, «Sosyal Demokrasiyi tasfiye edeceğiz (ilk önce). Nasıl mı? Çok basit, belli bir dönem içinde 100 bin yeni üye yazmalarını emredeceğiz örgütlerimize.» Politik mücadele yerine, sadece propaganda; diyalektik strateji yerine, büro planları. Ya sınıf mücadelesinin gelişmesi, şu anda işçi sınıfının karşısına faşizm sorununu bir ölüm kalım sorunu olarak koymuşsa? O zaman işçi sınıfının sırtı faşizme çevrilmeli; uyuşturulmalı; faşizme karşı savaşma görevinin küçük bir görev olduğuna, sorunun bekleyebileceğine ve kendiliğinden çözüleceğine, aslında faşizmin zaten iktidarda olduğuna, Hitler'in birşeyi değiştirmeyeceğine, Hitler'den korkmaya neden olmadığına, Hitlerin sadece Komünistlerin yolunu açacağına inandırılmalıdır işçi sınıfı.

Abartıyor muyuz yoksa? Hayır, Komünist Partisi liderlerinin hareketlerinin altında yatan düşünce kesinlikle budur. Bunu herzaman mantıki sonuçlarına kadar götürmüyorlar. Kitlelerle temas edince, sık sık nihai sonuçlardan geri seyirtiyorlar; farklı politikalardan karmakarışık birşey çıkarıyorlar ve hem kendilerinin hem de işçilerin zihinlerini karıştırıyorlar; ama iki ucu bir araya getirmeye çalıştıkları durumlarda da, faşizmin kaçınılmazlığından kalkıyorlar.

14 Ekim 1931'de, Komünist Partisinin üç resmi liderinden biri olan Remmele Reichstag'da şöyle konuştu: «Bay Brüning meseleyi çok açık koymuştur: faşistler bir kere iktidara gelsinler, o zaman proletaryanın birleşik cephesi kurulacak ve her şeyi peşinden sürükleyip götürecektir. (Komünistlerden şiddetli alkışlar)». Brüning'in burjuvaziyi ve Sosyal Demokrasiyi bu ihtimalle korkutması — bu anlaşılır bir şeydir; Remmelle'nin bu ihtimalle işçilere yatıştırması ise kepazeliktir; bu yoldan Hitler'in egemenlik yolunu açmaktadır, çünkü bu bakış açısı tamamen yanlıştır ve kitle psikolojisinin ve devrimci mücadele diyalektiğinin korkunç bir yanlış anlaşılmasının delilidir. Alman proletaryası, olaylar gözlerinin önünde açık açık olup biterken, faşizmin iktidara gelmesine imkan verecekse, yani son de-

rece tehlikeli bir körlük ve edilginlik gösterecekse, o zaman faşistlerin iktidara gelmesinden *sonra* aynı proletaryanın birdenbire edilginliğinden sıyrılıp «her şeyi silip süpüreceğine» inanmak için hiçbir neden yoktur. Mesela İtalya'da buna benzer hiçbirşey olmamıştır. Remmele, ondokuzuncu yüzyılda, kitleleri yönetmekten bütün bütüne aciz olduklarını gösteren, ama gene de Louis Bonaparte'ın iktidara gelmesi halinde halkın kendilerini savunmak için derhal ayaklanacağına ve «her şeyi silip süpüreceğine» kuvvetle inanan Fransız küçük burjuva laf ebeleri gibi düşünmektedir (24). Ama, Louis Bonaparte maceracısının iktidara gelmesine imkan veren halkın, bundan sonra onu silip süpürmekten aciz olduğu da görülmüştür. Bundan önce, önemli yeni olayların, tarihsel depremlerin ve bir savaşın meydana gelmesi gerekmiştir.

Proletaryanın birleşik cephesi ancak Hitlerin iktidarı almasından sonra sağlanabilir, diyor Remmele. İnsanın kendi iktidarsızlığının bundan daha dokunaklı bir itirafı olabilir mi. Biz, Remmele ve Ort., proletaryayı birleştirmekten aciz olduğumuz için, bu görevi Hitler'in sırtına yüklüyoruz. O bizim yerimize birleştirdikten sonra proletaryayı, kendimizi gerçek ağırlığımızla ortaya koyacağız. Bunu övüngen bir açıklama ile de tamamlıyor Remmele. (Biz yarının galipleriyiz; sorun artık kimin kimi yeneceği sorunu değildir. Bu sorun çoktan cevaplandırılmıştır (Komünistlerden alkış). Sorun yalnız şudur: «Burjuvaziyi hangi anda devireceğiz?») Çok doğru! Rusçada dediğimiz gibi, bu insanın parmağını uzatması ve göğe çarpmasıdır. Biz *yarının* galipleriyiz. Bugün tek eksiğimiz birleşik cephedir. Bay Hitler yarın bunu verecek bize, iktidara geçtiği zaman. Ama bu da yarının galibinin Remmele değil Hitler olacağı anlamına gelir. O zaman da, alnınıza kazıyabilirsiniz şunu: Komünistlerin zafer günü o kadar yakın olmayacaktır.

Remmele, iyimserliğinin sol ayağının aksadığını hissediyor ve düzeltmeye çalışıyor.«Faşist baylardan korkmuyoruz. Bütün hükümetlerden daha çabuk ayakları kayacaktır (Doğru, doğru! sesleri Komünistlerden)». İşte kanıtı: faşistler kağıt para enflasyonu istiyorlar, bu da kitlelerin yıkımı demektir; sonuçta herşey düzelecektir. Böylece Remmele'nin söz enflasyonu da Alman işçilerini yoldan çıkarmaktadır.

Önümüzdeki, partinin resmi liderlerinden birinin programatik

bir konuşması; bu konuşma çok sayıda basılmış ve Komünist üye yazma kampanyasında kullanılmıştır; konuşma metnine bir üyelik fişi de iliştirilmiştir. Ve bu çok programatik konuşma da, baştan sona faşizme teslimiyete dayandırılmıştır. Hitlerin iktidarı almasmdan «korkmuyoruz». Eğer yüreksizlik formülünün ters çevrilmiş şekli değilse nedir bu? «Biz», Hitler'in iktidarı almasını önleyebileceğimizi sanmıyoruz; daha kötüsü, biz bürokratlar o kadar yozlaştık ki, Hitler'le savaşmayı ciddi olarak düşünmeye cesaret edemiyoruz. Dolayısıyla, «korkmuyoruz». Korkmadığınız nedir: Hitler'e karşı savaşmak mı? Oh, hayır! Hitler'in zaferinden korkmuyorlar. Savaşmayı reddetmekten korkmuyorlar. Kendi korkaklıklarını itiraf etmekten korkmuyorlar.

Daha önceki broşürlerimden birinde, Stalinist bürokrasinin Hitler'e bir tuzak kurduğunu yazmıştım — devlet iktidarı biçiminde bir tuzak. Münzenberg'den Ulstein'a, ve Mosse'den Münzenber'e sıçrayan Komünist gazeteciler hemen, «Troçki'nin Komünist Partisini lekelediğini» ilan ettiler (25). Komünizme ve Alman proletaryasına duyduğu nefretten ötürü, Alman kapitalizmini kurtarmak için duyduğu şiddetli istekten ötürü Troçki'nin Stalinist bürokrasiye bir teslimiyet planı yakıştırdığı çok açık değil mi? Oysa Remmele'nin programatik konuşmasının ve Thaelmann'ın teorik bir makalesinin özetlerini vermiştim sadece. Lekeleme nerden çıkıyor?

Dahası, hem Thaelmann'ın hem de Remmele'nin yaptığı, Stalinist kitabı mukaddese sarılmaktan başka bir şey değildir. Stalin'in Almanya'da herşeyin aynı şimdiki gibi bıçağın ucunda durduğu 1923 sonbaharında söylediklerini bir kez daha hatırlayalım. «Komünistler (bu düzeyde), Sosyal Demokrasi olmadan iktidarı almaya çalışmalı mı?» diye yazıyordu Stalin Zinoviev ve Buharin'e. «Bunun için yeterince olgunlaşmış mıdırlar? — benim gördüğüm kadarıyla sorun budur... Almanya'da bugünkü iktidar düştüğüve Komünistler de bunu yakaladığı takdirde, büyük bir gürültüyle düşeceklerdir. Bu «en iyi ihtimal» olacaktır. En kötüsü meydana gelirse.... paramparça olacaklar ve geri püskürtüleceklerdir... Tabii, faşistler uyumuyor, ama onların ilk önce saldırmalarına izin vermek bizim işimize yarayacaktır: bu bütün işçi sınıfını Komünistlerin çevresinde kenetleyecektir... Bana göre, Almanlar cesaretlendirilmeli değil, sınırlandırılmalıdır.»

Kitle Grevi adlı broşüründe Langner şunları yazıyor: «Brandler'in, Ekim (1923) ayında yapılacak bir savaşın ancak (kesin bir yenilgiyle) sonuçlanacağı yolundaki iddiası, oportünist hataları ve savaşsız oportünist teslimiyeti hasır altı etme çabasından başka birşey değildir». Bu kesinlikle doğrudur. Ama «savaş vermeden teslim olmanın» elebaşısı kimdi? «Cesaretlendirmek» yerine «sınırlandıran» kimdi? 1931'de Stalin 1923'teki formülünü genişletti, o kadar: bırakın faşistler iktidara gelsin, sadece bize yol açacaklardır. Tabii, Brandler'e saldırmak Stalin'e saldırmaktan çok daha güvenlidir: Langner'ler çok iyi bilir bunu...

Aslına bakarsanız, son iki ay içinde -biraz da solun açık protestolarının etkisiyle- belli bir değişiklik meydana gelmiştir: Komünist Partisi, okunu atması için Hitler'in iktidarı alması gerektiğini söylememektedir artık; şimdi sorunun öbür yüzüne ağırlık vermektedir: faşizme karşı savaş Hitler'in iktidarı almasından sonraya ertelenemez; işçileri Brüning'in kararnamelerine karşı uyararak ve ekonomik ve politik alanlardaki çekişmeyi genişleterek ve derinleştirerek şimdi başlatılmalıdır savaş. Bu tamamen doğrudur. Komünist Partisi temsilcilerinin bu alanda söyleyecekleri hiçbirşey reddedilmemelidir. Burada hiçbir ayrılığımız yoktur. Ama en önemli sorun hâlâ ortadadır: sözleri eyleme çevirmek.

Gerek Komünist Partisi üyeliğinin çok büyük bir çoğunluğu, gerekse liderliğin önemli bir bölümü içtenlikle savaşmak istemektedirler, bundan hiç kuşkumuz yok. Ama gerçeklerden de kaçmamak gerekir: verilmekte olan bir savaş yoktur, ortada savaştan eser yoktur. Brüning'in kararnameleri büyük bir rahatlıkla yürürlüğe girmiştir. Yılbaşı ateşkesi bozulmamıştır. Kısmi ve hazırlıksız grevler politikası, bizzat Komünist Partisinin söylediğine göre, şimdiye kadar ciddi bir başarı kazanamamıştır. İşçiler bunu görmektedir. Sırf çığlıklar atmak onları ikna etmeyecektir.

Komünist Partisi, kitlelerin hareketsizliğinin sorumluluğunu Sosyal Demokrasinin sırtına atmaktadır. Tarihsel bir anlamda, bu kesinlikle böyledir. Ne var ki biz tarihçi değil devrimci politikacılarız. Görevimiz tarihsel araştırmalar yönetmek değil çıkış yolunu bulmaktır.

Varoluşunun ilk döneminde, faşizmle savaşma sorununu resmen ele alan SAP (özellikle Seydewitz ve Rosenfeld'in (26) makalelerin-

de), karşı saldırının Hitler'in iktidarı almasına raslayacağını söyleyerek bir adım ileri gitti. Bu partinin basını, işçileri açlığa ve polis boyunduruğuna karşı seferber ederek faşizmi püskürtme savaşının hemen başlamasını istiyor şimdi. SAP'ın politikasındaki değişikliğin Komünistlerin eleştirisinin etkisiyle meydana geldiğini hemen kabul ederiz: Komünizmin görevlerinden biri de, iki yönlü eğilimlerini eleştirerek merkeziciliği ileri itmektir zaten. Ama yalnız bu yeterli değildir: SAP'ın sözlerden eyleme geçmesi önerilerek eleştirilerin meyvası alınmalıdır. SAP, açık ve herkesin önünde bir sınava çekilmelidir; ama tek tek alıntıları tahlil ederek değil -bu yetmez- düşmana karşı belirlenmiş pratik adımlar atılması için bir anlaşma yapmayı önererek. Eğer SAP yetersizliğini açığa vuracak olursa, Komünist Partisinin otoritesi o kadar yükselecek ve arada kalan bir parti de o kadar çabuk bertaraf edilmiş olacaktır. Bunda korkulacak bir şey var mı?

Bununla birlikte, SAP'ın ciddi olarak savaşmamak istediği de doğru değildir. İçinde çeşitli eğilimler bulunmaktadır. Şimdilik, sorun bir birleşik cephe için soyut propagandaya indirgendiği sürece, bu iç çelişkiler ortaya çıkmayacaktır. Ama bir kez savaş başladıktan sonra bu çelişkiler açıkça belli olacaktır. Bundan ancak Komünist Partisi kazançlı çıkabilir.

Ama SPD ile ilgili en önemli sorun hâlâ ortadadır. SPD, SAP'ın kabul ettiği pratik önerileri reddettiği takdirde, ortaya yeni bir durum çıkacaktır. Önce biri sonra da öbüründen yakınmak ve her ikisinin hesabına güçlenmek için (Urbahns'ın geliştirdiği felsefe böyledir) KPD ile SPD arasındaki duvarı sağlamlaştırmayı tercih eden merkezciler - bu merkezciler kendilerini havada asılı bulacaklardır, çünkü SPD'nin kendisinin devrimci mücadeleyi baltaladığı hemen görülecektir. Bu önemli bir kazanç sayılmaz mı? SAP içindeki işçiler bundan sonra kesin olarak KPD'ye kayacaklardır.

Üstelik, Wels ve Ortaklarının, SAP'ın kabul ettiği ortak eylem programını reddetmeleri Sosyal Demokratların ellerini kollarını sallayarak dolaşmalarına da imkan vermeyecektir. *Vorwaerts*, KPD'nin hareketsizliğinden yakınma fırsatını hemen kaybedecektir. Sosyal Demokrat işçilerin birleşik cepheden yana kaymaları birdenbire artacaktır; ve bu da KPD'ye kaymalarıyla aynı anlama gelecektir. Yeterince açık değil midir bu?

Bu aşamaların ve dönüşlerin her birinde KPD yeni kaynaklar kazanacaktır. Hep aynı dinleyici önünde aynı hazır formüllleri sürekli tekrarlamak yerine, yeni tabakaları harekete geçirme, fiili deneyler yoluyla onlara öğretme, onları çelikleştirme ve işçi sınıfı içindeki hegemonyasını güçlendirme imkanını elde edecektir.

Buna karşılık, KPD'nin böylelikle grevlerdeki, gösterilerdeki ve politik kampanyalardaki bağımsız liderliğinden feragat etmesi düşünülmemelidir bile. Parti, kendine tam bir hareket özgürlüğü tanır; kimseyi beklemez. Ama yeni faaliyetlerini temel alarak, öteki işçi örgütleriyle ilgili aktif bir politik manevra yapar; işçiler arasındaki tutucu engelleri kaldırır; reformizmin ve merkezciliğin çelişkilerini açığa çıkarır: proletaryanın devrimci billurlaşmasını hızlandırır.

5. *Birleşik Cepheye Tarihsel Bir Bakış*

Birleşik cephe politikası hakkında ileri sürülenlerin kaynağı, *sınıfın sınıfa karşı* mücadelesinin (bürokratik anlamda değil Marksist anlamda) öylesine temel ve vazgeçilmez gerekleri ki, insan Stalinist bürokrasinin getirdiği çürütmeleri yüzü kızarmadan, öfkelenmeden okuyamıyor. İşçilerin ve köylülerin en geri ve uysal kesimlerine her gün sürekli olarak en temel, en ilkel düşünceleri anlatmak anlaşılabilir birşeydir. İnsan bunu hiç yorulmadan yapabilir; çünkü burda yapılan, yepyeni tabakaların aydınlatılmasıdır. Ama kafaları bürokratik baskı makinasıyla dümdüz edilmiş insanlara temel gerçekleri göstermek ve kanıtlamak zorunda bırakılan kimselerin durumu sadece acıklıdır. Ellerinin altında hiçbir mantıki sav bulunmayan ve bu eksikliği uluslararası sıfatlar ve yaftalar el-kitabına başvurarak gidermeye çalışan «liderler»le ne yapılabilir? Bunlar marksizmin temel önermelerini hep aynı sıfatla nitelerler: «karşı devrim!» Bu kelime, şimdiye kadar devrimi gerçekleştirebileceklerini hiç de kanıtlamamış kişilerin ağzında, sınırsız ölçüde ucuzlamıştır. Gene de, Komintern'in ilk dört kongresinin aldığı kararlar ne olacaktır? Stalinist bürokrasi, bunları kabul ediyor mu, etmiyor mu?

Bu belgeler hâlâ ortadadır ve bugün de önemlerini korumaktadırlar. Diğer birçokları arasından, Üçüncü ve Dördüncü Kongreler arasında tarafımdan hazırlanmış olan tezleri seçiyorum; bunlar Fran-

sız Komünist Partisi ile ilgilidir. SBKP'nin Politbürosu ve Komintern Yürütme Kurulu tarafından onaylanmış ve zamanında çeşitli Komünist yayın organlarında yayımlanmışlardır. Tezlerin birleşik cephe politikasının formülasyonuna ve savunulmasına ayrılan bölümü kelimesi kelimesine aktarılmıştır:

«... Bu devrime hazırlık döneminde proletaryanın sınıf hayatının tatil edilmediği çok açıktır. Sanayicilerle, burjuvaziyle, devlet gücüyle ya bir tarafın ya da öbürünün insiyatifiyle başlatılan çatışmalar, eskisi gibi devam edecektir.

«Bu çatışmalarda —işçi sınıfının bütününün ya da çoğunluğunun veya herhangi bir kesiminin hayati çıkarları ile ilgili oldukları sürece— işçi kitleleri eylem birliği ihtiyacını duyarlar... Mekanik bir biçimde bu ihtiyacın karşısına dikilen her parti ...işçilerin zihninde mutlaka mahkum olacaktır....

«... Birleşik cephe sorunu, —*kendilerini işçi sınıfına dayandıran çeşitli politik örgütler arasında bir bölünmenin bu dönemde kaçınılmaz olmasına rağmen*— kapitalizme karşı mücadelede işçi sınıfı için bir birleşik cephe sağlanmasının acil ihtiyacından doğar.

«Bu görevi anlamayanlar için parti kitle eylemi yapacak bir örgüt değil bir propaganda derneğidir sadece....

«Eğer Komünist Partisi, Sosyal Demokratlardan bütün bütüne ve dönüşsüz olarak kopmuş olmasaydı, proleter devriminin partisi haline gelemezdi....

«Eğer Komünist Partisi, Komünist işçilerle Komünist olmayan işçiler (Sosyal Demokratlar da dahil) arasında ortak, eşgüdümlü eylemlerin her an mümkün kılınması amacına yönelik örgütsel yollar aramamış olsaydı, işçi sınıfının çoğunluğunu, kitle eylemi temeli üzerinde, kazanmaktan aciz olduğunu göstermiş olurdu....

«Komünistleri reformistlerden ayırdıktan sonra, Komünistleri örgütsel disiplin yoluyla birbirlerine bağlamak yeterli değildir; bu örgütün gerçek, yaşayan mücadelesinin bütün alanlarında proletaryanın toplu faaliyetlerine önderlik etmeyi öğrenmesi de gereklidir....

«Bu, Komünizmin alfabesinin ikinci harfidir.

«Birleşik cephe, sadece işçi kitlelerini mi kapsar, yoksa oportünist liderleri de içine alır mı?

«Bu sorunun sorulması bile bir yanlış anlamının ürünüdür.

«Eğer işçi kitlelerini sadece kendi bayrağımızın çevresinde top-

layabilseydik... ve gerek parti gerekse sendika, bütün reformist örgütleri bir çırpıda aşabilseydik, elbette en güzel şeyi sağlamış olurduk. Ama o zaman da, bizzat birleşik cephe sorunu bugünkü biçimiyle varolmazdı....

«... Herşey bir yana, reformistleri sığınaklarından çekip çıkarmak ve mücadele içindeki kitlelerin gözleri önünde kendi saflarımıza yerleştirmek istiyoruz. Doğru bir taktik izlendiği sürece, bundan sadece kazançlı çıkabiliriz. Bundan korkan ya da kuşkulanan bir Komünist, en iyi yüzme yöntemleri hakkındaki tezleri kabul eden ama suya dalmaktan korkan bir yüzücüye benzer....

«Başka örgütlerle anlaşmalara girmekle, elbette belli bir eylem disiplini taahhütü altına girmiş oluruz. Ama bu disiplin mutlak bir karakter taşıyamaz. Reformistlerin, hareketin zararına açıkça mücadeleyi frenlemesi ve kitlelerin durumuna ve psikolojisine ters gitmesi halinde, geçici yarı müttefiklerimiz olmadan da, bağımsız bir örgüt olarak mücadeleyi sonuna kadar götürme hakkını herzaman saklı tutarız....

«Bu politikada, reformistlerle bir yakınlaşma görmek, ancak bir gazetecinin açısından mümkündür; öyle bir gazeteci ki, yayın odasından hiç çıkmadan reformistleri ayin okur gibi eleştirmekle reformizmden uzak kaldığını sanmakta, ama reformistlerle işçilerin gözü önünde çatışmaktan ve işçi kitlelerine Komünistlerle reformistleri kitle mücadelesinin eşit düzleminde değerlendirmek fırsatını vermekten kaçınmaktadır. (Yakınlaşmaya) karşı görünüşte duyulan bu korkunun arkasında, Komünistlerle reformistlerin her birinin kendi katı çizgilerle ayrılmış etki alanlarını, mitinglerde kendi dinleyicilerini, kendi basınlarını korumalarını sağlayan bir düzeni sürdürmeye çabalayan bir politik pasiflik yatmaktadır ve bütün bunlar ciddi politik mücadele oluyor vehmini uyandırmaktadır...

«Birleşik cephe politikasına ilişkin olarak da aynı pasif ve kararsız eğilimi, ama bu kez lafzi uzlaşmazlık maskesi ardında gizlenmiş olarak, görüyoruz. İlk bakışta şu paradoks gözümüze çarpmaktadır: merkezci ve pasifist eğilimleri ile partinin sağcı öğeleri... birleşik cephenin de en uzlaşmaz muarızları olarak öne çıkmaktadırlar... Buna karşılık, en zor zamanlarda Üçüncü Enternasyonal'in tavırlarını sürdürmüş olanlar, bugün birleşik cephe politikasından yanadırlar.

«Aslında, sözde devrimci uzlaşmazlık maskesini takanlar, sulandırıcı ve pasif taktiğin savunucularıdır» [Troçki,Üçüncü Enternasyonalin İlk Beş Yılı; s. 345-378, Rusça baskı.]

Bu satırlar Stalin-Manuilsky-Thaelmann-Neumann'a karşı yazılmışa benzemiyor mu, bugün? Gerçekte on yıl önce Frossard'a, Cachin'e, Charles Rappoport'a, Daniel Reroult'a ve kendilerini aşırı-solculuk maskesi arkasında gizleyen diğer Fransız oportünistlerine karşı yazılmıştı (27). Bu soruyu açıkça soruyoruz Stalinist bürokrasiye: aktardığımız bu tezler, Lenin'in başında bulunduğu Rus politbürosunun politikasını temsil ettiği ve Komintern'in politikasını tanımladığı zaman da «karşı devrimci» miydi? O dönemden beri şartlar değişti diye cevap vermesinler: konu, konjönktür sorunlarıyla ilgili değil, metnin kendisinin de belirttiği gibi *Marksizmin ABC'siyle* ilgilidir.

Demek ki on yıl önce Komintern, birleşik cephe politikasının özünü şöyle açıklıyordu: Komünist partisi, kitlelere ve kitle örgütlerine, ne kadar mütevazi olursa olsun proletaryanın tarihsel gelişme yolunda bulunan bütün hedefler için onlarla ortak savaş vermeye eylem içinde hazır olduğunu ispat eder; bu mücadele içinde Komünist Partisi, sınıfın her an içinde bulunduğu ruhsal durumları hesaba katar; sadece kitlelere değil, liderleri kitleler tarafından tanınan örgütlere de hitap eder, kitlelerin gözleri önünde reformist örgütlerin karşısına sınıf mücadelesinin gerçek sorunlarıyla dikilir. Birleşik cephe politikası, ortak mücadelenin Komünist Partisinin bölücü davranışları nedeniyle değil Sosyal Demokrat liderlerin bilinçli sabotajları yüzünden tehlikeye düştüğünü açıkça göstererek sınıfın devrimci gelişmesini hızlandırır. Bu düşüncelerin eskimiş olamayacağı apaçıktır.

Öyleyse, Komintern'in birleşik cephe politikasını reddedişini nasıl açıklamalı? Bu politikanın geçmişte uğradığı başarısızlıklar ve fiyaskolarla. Eğer politikanın kendisinden değil politikacılardan gelen bu başarısızlıklar zamanında araştırılmış, tahlil edilmiş, incelenmiş olsaydı, Alman Komünist Partisi bugünkü durum için stratejik ve taktik yönden eksiksiz bir biçimde hazırlanmış olurdu. Ama Stalinist bürokrasi, hikayedeki miyop maymun gibi davranmayı tercih etti: gözlükleri kuyruğuna takıp, hohlayarak silmesine rağmen bir fayda-

sı dokunmadığını görünce fırlattı attı. Meseleyi nasıl koyarsak koyalım, kusurun gözlüklerde olduğu söylenemez.

Birleşik cephe politikasında yapılan yanlışlar iki kategoriye ayrılır. Çoğu kez, Komünist Partisinin en önemli yayın organları durumla ilgisi olmayan ve kitlelerin bilincinde bir karşılık uyandırmayan radikal sloganlar için ortak mücadele önerisiyle yaklaşmışlardır reformistlere. Bu öneriler, kör atış niteliğini taşıyorlardı. Kitleler ilgisiz kalıyordu; reformist liderler ise Komünistlerin bu önerilerini Sosyal Demokrasiyi yıkmak için bir tuzak olarak görüyorlardı. Her iki durumda da, birleşik cephe politikasının salt biçimsel, bidirisel bir uygulaması denenmişti; oysa bu politika, özü itibariyle, ancak genel durumun ve kitlelerin şartlarının gerçekçi bir değerlendirilmesinin temeli üzerinde verimli olabilir. «Açık mektuplar» silahı, çok fazla sık ve dolayısıyla da hatalı kullanım yüzünden yıpranmış ve bırakılmak zorunda kalmıştır.

İkinci tip bozulma çok daha uğursuz bir niteliktedir. Birleşik cephe politikası Stalinist bürokrasinin elinde, partinin bağımsızlığının feda edilmesi pahasına müttefiklerin peşinde koşmaya dönüşmüştür. Moskova tarafından desteklenen ve kendilerini herşeye kadir sanan Komintern memurları, ciddi olarak sınıflara hareket tarzlarını dikte etme ve çizecekleri yolu belirleme istidadında olduklarını düşündüler; Çindeki tarımsal ve grev hareketlerini denetleyebileceklerini, Komintern'in bağımsız politikalarını feda etmek pahasına Çan Kay Şek'le bir ittifak satın alabileceklerini, İngiliz emperyalizminin başlıca dayanağı olan sendika bürokrasisini Londra'daki şölen masalarında veya Kafkasya sayfiyelerinde yeniden eğitebileceklerini, Radich türünden Hırvat burjuvazisini Komünist yapabileceklerini, vb., sandılar. Elbette bu en iyi niyetlerle, sınıfların kendilerinin yapmak için yeterince olgunlaşmadıkları şeyi sınıflar için ve onların adına yapmak amacıyla üstlenildi. Bazı ülkelerde, özellikle Avusturya'da Komintern memurlarının geçmiş dönemde, suni olarak ve «yukardan», Komünizme bir köprü olarak, bir «sol» sosyal demokrasi yaratmaya kalktıklarını söylemek çok konu dışı olmaz. Bu hokkabazlıktan da yenilgilerden başka bir sonuç alınmadı. Bu deneyler, ve soytarılıklar şaşmaz bir biçimde, felaketle sonuçlandı. Dünya devrimci hareketi, birkaç yıl geri itilmiş oldu.

Bundan sonra Manuilsky gözlüklerini çıkarıp atmaya karar ver-

di; Kuusinen'e gelince, kendinden ve efendilerinden başka herkesi faşist ilan etti. Öyle ki artık sorun berraklaşmış ve kolaylaşmıştı; hata yapılması mümkün değildi artık. «Sosyal faşistlerle» birlikte ulusal faşistlere karşı, ya da «sol sosyal faşistlerle» birlikte «sağ sosyal faşistlere» karşı nasıl ittifak yapılabilirdi? Böylece, kafalarımızın üzerinden 180 derecelik bir dönüş yapan Stalinist bürokrasi, ilk dört kongrenin kararlarını karşı devrimci ilan etmek durumunda kalmıştır.

6. *Rus Deneyinin Öğrettikleri*

Daha önceki broşürlerimizden birinde, Kornilov'a karşı mücadeledeki Rus deneyinden sözetmiştik; resmi liderler buna çığlıklarla karşı çıktılar. Stalinist okulun geçmişten nasıl ders çıkardığını daha açık ve daha ayrıntılı olarak göstermek için, burda bir kez daha meselenin candamarını hatırlamak zorundayız.

Temmuz ve Ağustos 1917'de, o zamanlar hükümet başkanı olan Kerenski, aslında Kornilov'un, ordu başkomutanının programını uyguluyordu. Kerenski, cephede divanı harpler ve ölüm cezasını yeniden yürürlüğe soktu; usülüne uygun olarak seçilen sovyetlerin hükümet meselelerinde etkili olmasını bütün bütüne engelledi; köylülere baskı uyguladı; ekmeğin fiyatını iki katına çıkardı (gıda maddeleri ticareti üzerindeki devlet tekeline dayanarak); devrimci Petrograt'ın boşaltılması için hazırlık yaptı; Kornilov'un onayı ile, karşı devrimci birlikleri başkente doğru harekete geçirdi; cephede yeni bir saldırıya geçeceğine dair Müttefiklere söz verdi, vb. Genel politik çerçeve böyleydi.

26 Ağustos'ta Kerenski'nin yalpalamaları nedeniyle Kornilov ondan koptu ve ordusunu Petrograt'a yolladı. Bolşevik Partisinin statüsü yarı legaldi. Lenin'den başlayarak bütün liderleri, Hohenzollern'lerin Genel Kurmayı ile ilişkili olmakla suçlandıkları için, ya yeraltında gizlenmekteydiler ya da hapiste bulunuyorlardı. Bolşevik yayınlarının açıkça dağıtılması engelleniyordu. Bu baskılar, soldan Sosyal Devrimci ve Menşevik mebuslar tarafından desteklenen Kerenski hükümetinden çıkıyordu.

Buna karşı Bolşevik partisi nasıl bir politika izledi? Kornilov'a karşı savaşmak amacıyla kendi zindancılarıyla, Kerenski ile, Tsere-

telli (29) ile, Dan ile hiç gecikmeden ittifak yaptı. Her yerde devrimci savunma için komiteler kuruldu ve Bolşevikler de bunlara bir azınlık olarak girdi. Ama bu, Bolşeviklerin önder rolünü almalarını engellemedi: devrimci kitle eylemleri amacını güden anlaşmalarda, en kararlı, en bütünsel ve cesaretli devrimci parti mutlaka kazançlı çıkacaktır. Bolşevikler ön saflardaydılar; kendilerini Menşevik işçilerden ve özellikle de Sosyal Devrimci askerlerden ayıran duvarları yıkarak onları kendi peşlerine taktılar.

Yoksa Bolşevikler habersiz yakalandıkları için mi bu yolu izlemişlerdi? Hayır. Bundan hemen önceki aylarda. Bolşevikler yüzlerce defa, karşı devrimin seferber olan güçlerine karşı Menşeviklerin kendileriyle ortak bir mücadeleye katılmasını istemişlerdi. 27 Mayıs'ta bile, Tseretelli Bolşevik işçilere baskı uygulansın diye çığlıklar atarken, Petrograt Sovyet'inin oturumunda Troçki şunları söylemişti: «Vakti gelip de karşı devrimci general ipi devrimin boğazına geçirmeye çalıştığında, Kadet'ler ipi yağlamakta gecikmeyecekler ama Kronstad denizcileri bizimle birlikte dövüşmek ve ölmek için bizim yanımıza koşacaklardır.» Bu sözler bütünüyle doğrulanmıştır. Kornilovun seferberliğinin tam ortasında, Kerenski *Şafak* kruvazörünün askerlerine başvurmuş, onları Kışlık Saray'ın savunulmasına çağırmıştır. Bu askerler hiç istisnasız Bolşeviktiler. Kerenski'den nefret ediyorlardı. Ama nefretleri, Kışlık Sarayı bütün güçleriyle savunmaktan alıkoymadı onları. Temsilcileri, orda tutuklu bulunan Troçki'yle bir görüşme yapmak için Kresti Hapisanesine geldi ve şu soruyu sordu: «Kerenski'yi neden tutuklamıyoruz ki?» Ama bunu yarı şakayla soruyorlardı: denizciler, önceden Kornilov'un ezilmesi ve Kerenski'nin bundan sonra halledilmesi gerektiğini anlamışlardı. Doğru politik liderlik sayesinde *Şafak* denizcileri, Thaelmann'ın Merkez Komitesinden çok daha iyi anlıyorlardı durumu.

Die Rote Fahne, tarihsel incelememizi «sahtekarca» bulduğunu söylüyor. Neden? Beyhude bir soru. Bu adamlardan akılcı bir çürütme nasıl bekelenebilir? İşlerini kaybetme korkusuyla, Troçki'nin adının geçtiği yerde havlama emri almışlardır Moskovadan. Ellerinrinden geldiği kadar yerine getirmektedirler bu emri. Trokçi, onlara göre, Kornilov'un gerici isyanı sırasında, 1917 Eylülünün başlarında Bolşeviklerin mücadelesi (çok keskin bir devrimci durumun hemen öncesinde, Bolşeviklerin Sovyetlerde kazanmak için Menşeviklerle

mücadele ettiği bir dönemde; Kornilov'a karşı mücadele için silahlanmış Bolşeviklerin aynı zamanda Kerenskiye cenahtan, yan taraftan saldırdıkları bir dönemde) ile Brüning'in Hitlere «karşı» bugünkü «mücadelesi» arasında «sahtekarca bir karşılaştırma» yapmıştır. «Bu şekilde, Troçki, Brüning'in ve Prusya hükümetinin desteklenmesini «ehveni şer» gibi göstermeye çalışmaktadır. «(*Die Rote Fahne,* 22 Aralık 1931) Bu laf kalabalığını çürütmek gerçekten yorucu bir iş. Bolşeviklerin Kornilov'a karşı mücadelesini Brüning'in Hitler'e karşı mücadelesiyle karşılaştırdığım iddia ediliyor. *Die Rote Fahne* yazı kurulunun zihinsel yeteneklerini abarttığımı sanmıyorum; ama bu baylar ne demek istediğimi anlamayacak kadar aptal olamazlar. Ben Brüning'in Hitlere karşı mücadelesini Kerenski'nin Kornilov'a karşı mücadelesiyle karşılaştırdım; Bolşeviklerin Kornilov'a karşı mücadelesini de Alman Komünist Partisinin Hitler'e karşı verdiği mücadeleyle karşılaştırdım. Bu karşılaştırmanın neresi «sahtekarca»? Bolşevikler, diyor *Die Rote Fahne,* o tarihte sovyetlerde çoğunluğu elde etmek için Menşeviklerle savaşıyorlardı. Ama Alman Komünist Partisi de, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak için Sosyal Demokratlarla mücadele ediyorlar. Rusya'da «keskin bir devrimci durum»la yüzyüzeydiler. Ne kadar doğru! Ama Bolşevikler 1917 Ağustos'unda Thaelmann'ın konumunu benimsemiş olsalardı, devrimci bir durum yerine karşı devrimci bir durum ortaya çıkardı.

Ağustos'un son günlerinde Kornilov ezildi ve aslında silahların zoruyla da değil kitlelerin tek bir amaç çevresinde birleşmiş olmalarından ötürü, kitlelerin kararlılığı ile ezildi. Bunun üzerine, 3 Eylül'den sonra Lenin hemen Sosyal Devrimcilerle ve Menşeviklerle bir uzlaşma sağlamayı önerdi: sovyetlerde çoğunluğu siz teşkil ediyorsunuz, dedi onlara. Devleti devralın, burjuvaziye karşı desteklemeyeceğiz sizi. Bize tam bir ajitasyon özgürlüğü için teminat verin, biz de size sovyetlerdeki çoğunluğu kazanmak için barışçı bir mücadele yapacağımıza dair söz veririz. Lenin böyle bir oportünistti işte! Menşevikler ve Sosyal Devrimciler, bu uzlaşmayı, yani burjuvaziye karşı birleşik cephe önerisini reddettiler. Bu reddediş, silahlı ayaklanmaya hazırlıkta, Bolşeviklerin elinde çok güçlü bir silah oldu ve bu ayaklanma da birkaç hafta içinde Menşevikleri de Sosyal Devrimcileri de silip süpürdü.

Şimdiye kadar dünyada sadece bir tane başarılı proleter devrimi olmuştur. Zafer yolumuzda bir takım yanlışlar yapmadığımızı hiç iddia etmiyorum; ama gene de, bizim deneyimizin Alman Komünist Partisi için bir değer taşıdığını savunurum. Burda en yakın ve en ilgili tarihsel karşılaştırmayı yapıyorum. Alman Komünist Partisi liderleri nasıl karşılık veriyorlar buna? Bayağılıkla.

Sadece şu aşırı sol *Die Rote Kaempfer,* kılı kırk yaran araştırıcılığın zırhına bürünerek, «ciddiyetle» çürütmeğe çalıştı karşılaştırmamızı. Bu grup, Bolşeviklerin Ağustos'ta doğru hareket ettiklerini söylüyor, «çünkü Kornilov Çarist karşı devrimin bayraktarıydı, buysa onun burjuva devrimine karşı feodal gericiliğin savaşını vermekte olduğu anlamına gelir. Bu şartlar altında, işçilerin burjuvazi ve Sosyal Devrimci-Menşevik kuyruğu ile taktik bir ittifak yapması sadece doğru değil aynı zamanda zorunlu ve kaçınılmazdı da, çünkü her iki sınıfın çıkarları da feodal karşı devrimi püskürtmekte birleşiyordu.» Ama Hitler feodal değil burjuva karşı devrimini temsil ettiğine göre, burjuvaziyi destekleyen Sosyal Demokrasi Hitlerin karşısına çıkamaz. İşte bu yüzden birleşik cephe Almanya'da mevcut değildir ve işte bu yüzden Troçki'nin karşılaştırması yanlıştır.

Bütün bu sözlerin çok heybetli bir görünüşü var. Ama fiili gerçeklere indiğimizde, tek bir kelimesinin bile doğru olmadığı görülmektedir. Ağustos 1917'de Rus burjuvazisi feodal gericiliğe hiç de karşı değildi; bütün toprak sahipleri, kendilerinin mülksüzleştirilmesine karşı savaşan Kadet partisini destekliyordu. Kornilov kendisinin bir Cumhuriyetçi, bir «köylü çocuğu» olduğunu, tarım reformunun ve kurucu meclisin destekleyicisi olduğunu ilan ediyordu. *Burjuvazinin bütünü Kornilov'u destekliyordu.* Bolşeviklerin Sosyal Devrimciler ve Menşeviklerle ittifakı, ancak uzlaşmacıların *burjuvaziden geçici olarak kopmalarıyla* mümkün oldu: Kornilov korkusuyla kopmak zorunda kalmışlardı. Bu partilerin temsilcileri, Kornilov'un zafere ulaştığı andan itibaren burjuvazinin kendilerine ihtiyacı kalmayacağını ve Kornilov'un kendilerini boğmasına izin vereceğini biliyorlardı. Bu sınıflar içinde, gördüğümüz gibi, Sosyal Demokrasi ve faşizm arasındaki ilişkilerle kesin bir analoji söz konusudur.

Aradaki farklar, asla *Die Rote Kaempfer* teorisyenlerinin işaret ettiği noktada başlamıyor. Rusya'da küçük burjuva kitleleri ve hep-

sinden çok da köylüler, sağa değil sola yaklaştılar. Kornilov küçük burjuvaziye dayanmadı. Ve işte bu yüzden de, hareketi faşist bir hareket değildi. Karşı devrim, generallerle komplo içinde bir burjuva karşı devrimiydi-feodal bir karşı devrim hiç değildi. Zayıflığı da burda yatıyordu. Kornilov, burjuvazinin tümünün manevi desteğine ve subaylarla junker'lerin, yani aynı burjuvazinin genç kuşağının askeri desteğine dayandı. Bunun yetersiz olduğu görüldü. Ama Bolşevik politikası yanlış olsaydı, Kornilov'un zaferi de bütün bütüne ihtimal dışı olmayacaktı.

Bize göre, *Die Rote Kaempfer*'in Almanya'da birleşik cepheye karşı ileri sürdüğü savlar, ne Rusya'daki ne de Almanya'daki durumu anlamış olmasına dayanmaktadır. (*)

Die Rote Fahne, ise Rus tarihinin kaygan buzları üzerinde kendini emniyette hissetmediği için, soruna karşıt yönden yaklaşmağa çalışmaktadır. «Troçki için sadece Nasyonal Sosyalistler faşisttir. Olağanüstü hal tedbirlerinin ilanı, ücretlerin diktatörce düşürülmesi, grevlerin şiddetle yasaklanması... bütün bunlar Troçki için faşizm değildir. Partimiz bütün bunlara katlanıyor işte.» Bu adamlar huysuzluklarının aczi ile insanı nerdeyse kendileriyle mücadeleden vazgeçirecekler. Brüning'in hükümetine «tahammül edilmesi gerektiği» gibi birşey söyledim mi ben? Ve bu «tahammül etmek» de ne demek? Eğer Brüning rejiminin parlamenter ya da parlamento dışı desteklenmesi anlamına geliyorsa, bunu Komünistlerin arasında bir tartışma konusu haline getirdiğiniz için bile utanmalısınız. Ama siz boğuk boğuk inildeyen baylar, siz bir başka ve daha geniş tarihsel anlamda gene de Brüning hükümetine «tahammül etmek» zorundasınız, çünkü onu devirecek cesaret ve kuvvet yok sizde.

(*) Bu grubun bütün öbür görüşleri de aynı temele dayanmaktadır ve Stalinist bürokrasinin en büyük gafletlerinin bir kopyasıdır, şu farkla ki, bunlarda aşırı - sol abartmalar biraz daha ileri gitmiştir. Faşizm zaten iktidardadır; Hitlerin kendi başına ve bundan bağımsız olarak bir tehlikesi yoktur; ve ayrıca, işçiler savaşmak istememektedirler. Eğer durum gerçekten böyleyse, eğer hâlâ çok vakit kaldıysa, **Der Rote Kaempfer**'in teorisyenleri önlerindeki boş zamanı değerlendirmeye çalışmalı ve kötü yazılar çiziktirmek yerine birkaç iyi kitap okumalı. Marx, bundan çok önce, cehaletin kimseye yararı dokunmadığını Weitling'e açıklamıştır.

Die Rothe Fahne'nin Almanya'daki duruma ilişkin olarak bana karşı topladığı bütün savlar, 1971'de de Bolşeviklere karşı aynı haklılıkla ileri sürülebilirdi. Denilebilirdi ki, «Bolşevikler için Kornilovizm sadece Kornilov'da başlıyor. Oysa Kerenski de bir Kornilovcu değil mi? Politikası, devrimi boğma amacını gütmüyor mu? Cezai seferberliklerle köylüleri ezmiyor mu? Lokavtları örgütlemiyor mu? Lenin yeraltında saklanmak zorunda kalmıyor mu? Ve bütün bunlara tahammül mü edeceğiz?»

Hatırladığım kadarıyla, bu tür savlar ileri sürecek kadar aceleci, gözü kapalı bir tek Bolşevik bile yoktu. Ama bu tür sorular soracak bir Bolşevik bulunsaydı bile, aşağı yukarı şöyle bir cevap verilirdi kendisine. «Kerenski'yi Kornilov'un iktidarını hazırladığı ve kolaylaştırdığı için suçluyoruz. Ama bu bizi Kornilov'un saldırısını püskürtmeye koşmak görevinden kurtarır mı? Kapıcıyı, kapıyı haydut için açık bırakmakla suçluyoruz. Ama omuzlarımızı silkmeli ve kapıyı öylece açık mı bırakmalıyız?» Sosyal Demokrasinin hoşgörüsü sayesinde Brüning'in hükümeti faşizme teslimiyette proletaryayı dizlerine kadar batağa ittiği için, dizlerine kadar gömülmekle, beline kadar ya da boyunu aşana kadar gömülmek arasında hiç bir fark olmadığı sonucuna varıyorsunuz. Hayır, belli bir fark vardır. Batağa dizlerine kadar gömülmüş kimse, henüz kendini kurtaracak durumdadır. Burnuna kadar gömülmüş adam içinse, artık kurtuluş yoktur.

Lenin aşırı-solcular hakkında şunları yazmıştı: «Bu arkadaşlar, biz Bolşevikleri göklere çıkarıyorlar. Hatta insan bazan şöyle demek istiyor, 'Lütfen bizi biraz daha az övün ve Bolşeviklerin taktiklerini incelemeye biraz daha çok vakit ayırın, onları biraz daha iyi tanıyın.'»

7. *İtalyan Deneyinin Dersleri*

İtalyan faşizmi, reformistlerin İtalyan proletaryasının ayaklanmasına ihanetinin dolaysız bir sonucuydu. Savaşın bittiği andan itibaren, İtalya'da devrimci hareketin eğrisinde sürekli bir yükselme oldu ve bu yükseliş Eylül 1920'de fabrikaların ve işletmelerin işçiler tarafından işgaliyle sonuçlandı. Proletaryanın diktatörlüğü fiili olan bir gerçeklikti, eksik olan tek şey bunun örgütlenmesi ve gerekli derslerin çıkarılması idi. Sosyal Demokrasi korkuya kapıldı ve ge-

ri sıçradı. Korkusuz ve kahramanca çabalarından sonra proletarya boşlukla yüzyüze bırakıldı. Devrimci hareketin kesintiye uğratılması, faşizmin büyümesinde en önemli etken oldu. Eylül'de devrimci ilerleyiş bir duraklama noktasına geldi; Kasım'da faşistlerin ilk büyük gösterisi yapılmıştı bile (Bologna'nın ele geçirilişi).

Evet, Eylül felaketinden sonra bile, proletarya savunma muharebeleri yapacak güçteydi. Ama Sosyal Demokrasi tek bir şeyle iligiliydi: arka arkaya verilen tavizler pahasına işçileri ateş altından çekmek. Sosyal Demokrasi, işçilerin uysal davranışları sayesinde burjuva «kamuoyunun» gene faşistlere karşı döneceğini umuyordu. Dahası reformistler büyük ölçüde Viktor Emmanuel'in yardımına bile güveniyorlardı (39). Bu adamlar bütün güçleriyle, son ana kadar işçileri Mussolini'nin çeteleriyle savaşmaktan alıkoydular. Ama bunun onlara bir yararı dokunmadı. Burjuvazinin üst kesimiyle birlikte, Hanedan da faşistlerin yanına kaydı. Faşizmin uysallıkla kontrol altına alınamayacağını son anda anlayan Sosyal Demokratlar, işçilere bir genel grev çğrısı yaptılar. Ama bir fiyasko oldu bu. Reformistler, patlar korkusuyla barutu uzun süredir öyle nemlendirmişlerdi ki, nihayet titrek ellerle yanan bir fitili iliştirmeye çalıştıklarında, barut patlamadı.

Faşizm harekete başlamasından iki yıl sonra iktidara geçmişti. İktidarının ilk döneminin 1921-1922 bunalımını izleyen bir elverişli ekonomik konjöktüre raslaması sayesinde, mevzilerini tahkim etti. Faşistler, geri çekilen proletaryayı küçük burjuvazinin saldırı gücü ile ezdiler. Ama bu tek bir darbe ile gerçekleştirilmiş değildi. İktidara geçtikten sonra bile Mussolini gerekli ihtiyatla ilerledi, henüz hazır modeller yoktu elinde çünkü. İlk iki yılda, anayasa bile değiştirilmedi. Faşist hükümet bir koalisyon karakterindeydi. Bu arada faşist çeteler sopalar, bıçaklar ve tabancalarla işlerine devam ediyorlardı. Böylece, bütün bağımsız kitle örgütlerinin boğulması demek olan faşist hükümet ağır ağır yaratıldı.

Mussolini, bizzat faşist partiyi bürokratlaştırmak pahasına elde etti bunu. Faşizm, küçük burjuvazinin saldırgan, hareketli kuvvetlerini kullandıktan sonra onu burjuva devletinin mengenesi ile boğdu. Başka türlü yapamazdı, çünkü birleştirdiği kitlelerin hayal kırıklığı, ilerinin en yakın tehlikesi haline geliyordu. Faşizm, bir kere bürokratlaştıktan sonra, öteki askeri ve polis diktatörlük bi-

çimlerine çok yaklaşır. Daha önceki toplumsal desteğine artık sahip değildir. Faşizmin temel ihtiyat gücü -küçük burjuvazi- harcanmıştır. Faşist hükümetin proletaryayı bir dağınıklık ve çaresizlik durumu içinde tutmasını mümkün kılan şey, yalnız tarihsel atalettir artık. Güçlerin karşılıklı ilişkileri, otomatik olarak proletaryanın lehine değişmektedir. Bu değişiklik bir devrime yol açmak zorundadır. Faşizmin çöküşü, Avrupa tarihinin en şiddetli olaylarından biri olacaktır. Ama gerçeklerin de gösterdiği gibi, bütün bu süreçler zaman ister. Faşist hükümet on yıldır kendini ayakta tutabilmiştir. Daha ne kadar tutunabilecek? Tarih koyma gibi riskli bir işe girmeden gene de söyleyebiliriz ki Almanya'da Hitler'in zaferi Mussolini için yeni ve uzun bir hayat aşısı demek olacaktır. Hitler'in ezilmesi ise, Mussolini için sonun başlangıcı olacaktır.

Alman Sosyal Demokratları, Hitler'e ilişkin politikalarında yeni hiçbir şey ekleyemediler; bütün yapabildikleri, İtalyan Sosyal Demokratlarının kendi dönemlerinde daha büyük bir coşkuyla söylediklerini daha hantal bir biçimde tekrarlamak oldu. İtalyanlar, faşizmi bir savaş sonrası psikozu olarak açıklıyorlardı; Alman Sosyal Demokrasisi de bir «Versailles» ya da bunalım Psikozu görüyor faşizmde. Her iki örnekte de faşizmin, kapitalizmin çöküşünden doğan ve gelişen bir kitle hareketi olarak organik (uzvi-çn) karakterini gözden kaçırıyor reformistler.

İşçilerin devrimci seferberliğinden korkan İtalyan reformistleri, bütün umutlarını «devlete» bağlamışlardı. Sloganları, «Viktor Emmanuel! Yetiş! Müdahale et!» şeklindeydi. Alman Sosyal Demokrasisi, anayasaya sadık bir kral gibi bir demokratik siperden yoksundur. Bunun için, bir cumhurbaşkanıyla yetinmek zorundadırlar. «Hindenburg! Yetiş! Müdahale et!» (31)

Mussolini'ye karşı savaş verirken, yani onun karşısında gerilerken, Turati (32) şu göz kamaştırıcı şiarını savurmuştu: «İnsanın korkak olacak kadar yürekli olması gerekir.» Alman Sosyal Demokratları, sloganlarında bu kadar cilveli bir üslup kullanmıyorlar. Onlar, «Rağbet görmemeye rağmen cesaret» (Mut zur Unpopularitaet) istiyorlar. Bu da aynı kapıya çıkar. İnsan, düşmanla korkakça uzlaşmanın sonucu olan rağbetsizlikten korkmamalıdır.

Özdeş nedenler, özdeş sonuçlar yaratır. Eğer olayların gelişimi

Sosyal Demokat Parti liderlerine bağlı olsaydı. Hitler'in zaferi garantilenmiş demekti.

Ama Alman Komünist Partisinin de İtalyan deneyinden çok az şey öğrendiğini itiraf etmek zorundayız.

İtalyan Komünist Partisi, faşizmle hemen hemen eş zamanlı olarak ortaya çıktı. Ama faşistleri iktidara taşıyan ayrıı devrimci med cezir şartları, Komünist Partisinin gelişmesini engellemeye yaradı. İKP, faşist tehlikenin gerçek boyutlarını anlayamadı; devrimci hayallerle kendini uyuşturdu; birleşik cephe politikasına uzlaşmaz bir biçimde karşıydı; kısaca, bütün çocukluk hastalıklarına tutulmuştu. Bundan daha doğal ne olabilir? Sadece iki yıllıktı. Ona göre, faşizm «kapitalist irtica»dan başka bir şey değildi. Faşizmin, proletaryaya karşı küçük burjuvazinin seferber edilmesinden doğan *özel* çizgilerini ise Komünist Partisi anlayamamıştı. İtalyan yoldaşlar, tek istisna Gramsci olmak üzere İtalyan Komünist Partisinin faşizmin iktidarı ele geçirmesine ihtimal bile vermediğini haber veriyorlar bana (33). Bir kez proleter devrimi yenilgiyle karşılaştıktan ve kapitalizm ayakta kaldıktan sonra, karşı devrim zafere ulaştıktan sonra, artık daha fazla, daha başka karşı devrimci ayaklanma nasıl olur? Burjuvazi kendisine karşı ayaklanacak değil ya! İtalyan Komünist Prtisinin politik yön duygusu, kısaca böyleydi işte. Ayrıca, o zamanlar İtalyan faşizminin yeni ve oluşum sürecinde bir olgu olduğu gerçeğini gözden uzak tutmamalıyız; bu olgunun özgül çizgilerini ayırtetmek daha deneyli bir parti için bile kolay bir iş olmazdı.

Alman Komünist Partisi liderliği İtalyan Komünist Partisinin kalkış noktası olarak seçtiği konumu bugün nerdeyse kelimesi kelimesine yeniden üretiyor: faşizm, kapitalist geri tepmeden başka bir şey değildir; proletaryanın açısından kapitalist gericiliğin çeşitli biçimleri arasındaki ayrımlar anlamsızdır. Benzer bir dönemde Alman partisi İtalyan partisinden çok daha yaşlı olduğu için bu kaba radikalizm daha da bağışlanmaz bir suçtur; ve üstelik, Marksizm İtalya'daki trajik deneylerle zenginleştirilmiştir. Faşizmin zaten iktidarda olduğunu ileri sürmek ya da onun iktidara gelebileceğini bütün bütüne reddetmek politik bakımdan aynı kapıya çıkar. Faşizmin özgül karakterine gözleri kapamakla, ona karşı savaşma istek ve gücü, sonunda kaçınılmaz bir biçimde felce uğratılır.

Tabii suçun en büyük kısmı, Komintern liderliğine aittir. Hep-

sinden önce İtalyan Komünistleri tehlikeyi haber vermek üzere seslerini yükseltmek zorundaydılar. Ama Manuilsky ile birlikte Stalin, kendi imha edilişlerinin en önemli derslerinden vazgeçmek zorunda bıraktı onları. Ercoli'nin sosyal faşizm konumunu, yani Almanya'da faşizmin zaferini pasifçe bekleme konumunu nasıl bir gayretkeşlikle benimsediğini daha önce görüşmüştür.

Uzunca bir süre, uluslararası Sosyal Demokrasi, Bolşevizmin ancak geri bir ülkede mümkün olduğu düşüncesiyle avuttu kendini. Daha sonra faşizm karşısında da aynı avuntuya sığındı. Alman Sosyal Demokrasisi şimdi bu rahatlatıcı kavramın yanlışlığını kendi deneyleriyle görmeye zorlanıyor: küçük burjuvazinin içindeki dostları faşist kampa geçiyorlar; işçilerse Komünist Partiye kayıyorlar. Almanya'da yalnız bu iki grup büyüyor: faşizm ve Bolşevizm. Gerek Rusya'nın gerekse İtalya'nın Almanya'dan çok daha geri ülkeler olmalarına rağmen, her ikisi de bizatihi emperyalist kapitalizmin tabiatında varolan politik hareketlerin gelişmesine sahne olmuşlardır. İleri Almanya, Rusya ve İtalya'da tamamlanan süreçleri özetlemek durumundadır. Bugün Almanya'nın gelişmesinin temel sorunu şöyle konulabilir: çıkış yolu hangisidir -Rusya'nın yolu mu, İtalya'nın yolu mu?

Açıktır ki, son derece gelişmiş toplumsal yapının, Bolşevizmin ve faşizmin kaderlerinin gelişi açısından hiç önemi olmadığı anlamına gelmez bu. İtalya Almanya'dan çok daha fazla bir küçük burjuva ve köylü ülkesidir. Sadece Almanya'da tarımda çalışan 9,8 milyon kişiye karşılık sanayi ve ticarette 18,5 milyonun istihdam edildiğini hatırlamak yetecektir. Oysa İtalya'da tarım ve ormancılıkta 10,3 milyon kişi çalışırken sanayi ve ticarette 6,4 milyon kişi çalışmaktadır. Bu çıplak toplamlar, Alman milletinin hayatında proletaryanın taşıdığı hakim ağırlığın yeterli bir ifadesi de değildir. İşsizlerin korkunç büyük sayısı bile, Alman proletaryasının toplumsal kuvvetinin, tersine çevrilmiş bir kanıtından başka birşey değildir. Sorun, bu kuvvetin devrimci politikanın diline nasıl tercüme edileceği sorunudur.

Alman partisinin son büyük yenilgisi, ki İtalya'daki Eylül günleriyle aynı tarihsel tarifeye yerleştirilebilir, 1923 yılına gider. Aradan geçen sekiz yılı aşkın süre içinde yaraların büyük bir kısmı iyileşmiş ve yeni bir kuşak yetişmiştir. Alman partisi, İtalyan Komünist-

lerinin 1922'de meydana getirdikleriyle karşılaştırılamayacak kadar büyük bir gücü temsil etmektedir. Proletaryanın göreli ağırlığı; son yenilgisinden bu yana geçen sürenin uzunluğu; Alman Komünist partisinin yabana atılmayacak gücü — bunlar, çerçevenin ve perspektiflerin genel bir özeti için çok önemli olan üç üstünlüktür.

Ama üstünlüklerden en iyi şekilde faydalanmak için de, bu üstünlüklerin anlaşılması gerekir. Bu eksiktir. Thaelmann'ın 1932'deki konumu, Bordiga'nın 1922'deki konumunu yeniden üretmektedir (34). Bu doğrultuda, tehlike özellikle ciddileşmektedir. Ama burda da on yıl önce varolmayan ek bir üstünlük bulunmaktadır: Almanya'da devrimci saflar içinde, daha önceki on yılın deneylerine dayanan bir Marksist muhalefet vardır. Bu muhalefet sayısal olarak güçsüzdür, ama olayların gidişi sesine olağanüstü bir kuvvet katmaktadır. Belli şartlar altında, küçük bir sarsıntı bir çığ yaratabilir. Sol Muhalefet'in eleştirici sarsalaması, proleter öncüsünün politikasında vakitli bir değişiklik yaratabilir. Bugün görevimiz budur!

8. Birleşik Cepheden, Birleşik Cephenin en Yüksek Organları Olan Sovyetlere

«Sol» çevrelerde, sovyetlere lafzi tapınmalar, sovyetlerin tarihsel işlevleri hakkındaki yanlış düşünceler kadar revaçtadır. Sovyetler sık sık iktidar mücadelesinin organları olarak, ayaklanmanın organları olarak ve son olarak da diktatörlüğün organları olarak tanımlanmaktadır. Biçimsel olarak, bu tanımlar doğrudur. Ama sovyetlerin tarihsel işlevinin bütününü de veriyor değildir. Birincisi, bu tanım, iktidar için mücadelede neden sovyetlerin zorunlu olduğunu açıklamamaktadır. Bu sorunun cevabı şudur: nasıl sendika ekonomik mücadele alanında birleşik cephenin ilk, doğuş halindeki biçimiyse, proletaryanın iktidar savaşına girdiği dönemin şartlarında da *sovyetler birleşik cephenin en yüksek biçimidirler.*

Sovyetin kendi başına sihirli bir gücü yoktur. Proletaryanın sınıf ifadesidir ve onun bütün güçlü ve zayıf taraflarını kendi içinde taşır. Ama işte bu yüzden ve sadece bu yüzden, sovyet, değişik politik eğilimdeki işçilere iktidar için devrimci mücadelede çabalarını birleştirmekte örgütsel bir fırsat verir. Bugünkü ön-devrimci ortamda, sovyetlerin birleşik cephe organları şeklindeki tarihsel işlev-

lerini en açık biçimde anlamak, Alman işçilerinin en ileri kesimlerinin görevidir.

Eğer Alman Komünist Partisi, hazırlık döneminde, işçilerin ezici bir çoğunluğunu kendi bayrağı altında toplayarak, bütün öteki partileri işçilerin saflarından atmayı başarabilseydi, o zaman sovyetlere hiç ihtiyaç kalmazdı. Ama tarihsel deneyler gösteriyor ki, devrimden önce Komünist Partisinin herhangi bir ülkede -ve geri ülkelerden de çok eski bir kapitalist kültürün bulunduğu ülkelerde- işçilerin arasında tartışmasız ve mutlak etkili bir yer işgal etmesini beklemek için hiç bir neden yoktur.

Özellikle bugün Almanya'da proletaryanın, Komünist Partisinin bayrağı altında birleştirileceği günden çok önce, doğrudan ve dolaysız bir iktidar mücadelesi ile karşı karşıya olduğunu görüyoruz. Devrimci durumun kendisi de, politik düzlemde yaklaşıldığı takdirde, proletaryanın bütün grup ve tabakalarının ya da çok büyük bir çoğunluğunun, mevcut rejimin değiştirilmesi için çabalarını birleştirme isteğinde oldukları gerçeğinden doğmaktadır. Ne var ki, bunun nasıl yapılacağını hepsinin bildiği anlamına gelmemektedir bu; anında kendi partilerinden kopmaya ve Komünistlerin saflarına katılmaya hazır oldukları anlamına ise hiç gelmemektedir. Sınıfın politik bilinci bu kadar metodik ve düzenli bir biçimde olgunlaşmaz; bütün süreçlerin sıçramalarla geliştiği devrimci dönemde bile derin iç bölünmeler, ayrılıklar kalır. Ama aynı zamanda da, partilerin üstünde yeralan ve sınıfın bütününü kapsayan bir örgütün gerekliliği son derece acilleşir. Bu ihtiyacı bir biçim içinde billurlaştırmak — işte sovyetlerin tarihsel hedefi budur. Sovyetlerin büyük görevi, işlevidir bu. Sovyetler, devrimci durumun şartlarında, proleter birliğinin en yüksek örgütsel ifadesi olarak ortaya çıkarlar. Bunu anlamayanlar, sovyetler sorunu ile ilgili hiç bir şey anlamamışlardır. Thaelmann, Neumann ve Remmele, hiç durmadan, gelecekteki «Sovyet Almanya» hakkında yazılar yazmaya ve konuşmalar yapmaya devam edebilirler. Ama bugünkü politikalarıyla, Almanya'da sovyetlerin kurulmasını baltalamaktadırlar.

Fiili eylem alanında uzakta, kitlelerden doğrudan izlenimler toplanılamadığı ya da işçi sınıfının nabzının her gün yoklanılamadığı bir durumda, Almanya'da sovyetlerin yaratılmasına giden geçiş biçimleri hakkında bir öngörüde bulunmak çok zor. Bir başka bağ-

lamda, Alman sovyetlerinin fabrika komitelerinin genişletilmiş bir biçimi olarak ortaya çıkabileceği hipotezini ileri sürmüştüm: bunu yaparken daha çok 1923 deneyine dayanıyordum. Ama hiç kuşkusuz tek yol bu değildir. Bir yandan yoksulluk ve işsizliğin baskısı, bir yandan da faşistlerin saldırısıyla, devrimci birlik gereği, fabrika komitelerini atlayarak sovyetler biçiminde yüze çıkabilir birdenbire. Ama sovyetler hangi yoldan ortaya çıkarsa çıksın, proletaryanın güçlü ve zayıf taraflarının, onun iç çelişkilerinin ve bunları aşmak için duyduğu genel arzunun örgütsel ifadesinden, tek kelimeyle, birleşik cephe organlarından başka birşey olmayacaktır.

Sosyal Demokrasi ve Komünist Partisi, Almanya'da işçi sınıfı üzerindeki nüfuzu kendi aralarında bölüyorlar. Sosyal Demokrat liderlik, işçileri kendinden itmek için elinden geleni yapıyor. Komünist Partisi liderliği de, işçilerin kendisine doğru akışını engellemek için bütün gücüyle çalışıyor. Bunun sonucunda, üçüncü bir parti ortaya çıkıyor ve güçler ilişkisinde Komünistlerin lehine değişiklik görece yavaş oluyor. Ama Komünist Partisinin politikası bütünüyle doğru olsaydı bile, işçilerin sınıfın devrimci birleşmesine duydukları ihtiyaç, Komünist Partisinin sınıfın içindeki ağırlığından çok daha hızlı artardı. Yani sovyetlerin yaratılması ihtiyacı, bütün acilliğini ve önemini korurdu.

Sovyetlerin kurulması, işçi sınıfı içindeki çeşitli partilerin ve örgütlerin hem sovyetlerin gerekliliği hem de ne zaman ve hangi yöntemlerle kurulacakları konusunda, fabrika düzeyinden başlayarak anlaşmış olmalarını gerektirir. Bunun anlamı: sovyetler, kendi başlarına, devrimci dönemde birleşik cephenin en yüksek biçimini ifade ettiğine göre, bunların kuruluşlarından önce, bir hazırlık dönemi birleşik cephe politikası izlenmelidir.

Bir kez daha, 1917'de altı ay süreyle Rusya'da sovyetlerin bir Sosyal Devrimci-Menşevik uzlaşmacı çoğunluğa sahip olduğunu hatırlatmak gerekir mi? Bolşevik Partisi bir parti olarak devrimci bağımsızlığından bir an bile vazgeçmeksizin sovyet faaliyetlerinin çerçevesi içinde, çoğunluk disiplinine saygı gösterdi. Almanya'da daha ilk sovyetin kurulduğu günden itibaren Komünist Partisinin, Bolşeviklerin Mart 1917'de Rus sovyetleri içindeki yerinden çok daha önemli bir yer tutacağından eminiz. Komünistlerin kısa bir süre içinde Sovyetlerde çoğunluğu kazanmasını da ihtimal dışı bırakmıyoruz.

Ama bu, sovyetlerin birleşik cephenin cihazları olmasını engellemiyecektir, çünkü azınlık -Sosyal Demokrat, parti dışı ve Katolik işçiler, vb.- önceleri milyonları bulacaktır; böyle bir azınlığın üzerinden atlamaya çalışmak da, mümkün olan en devrimci şartlarda insanın boynunu kırmasının en iyi yoludur. Ama bütün bunlar geleceğin müziği. Bugün Komünist Partisi azınlıktadır. Kalkış noktamız bu olmalıdır.

Elbette, yukarda söylenenler, sovyetlere ulaşmanın şaşmaz,en doğru yolunun Wels, Hilferding, Breitscheid, vb. ile başlangıç görüşmeleri yapılmasında yattığı anlamına gelmez. Hilferding 1918'de Weimar Anayasasını hasara uğratmadan sovyetlerin bu anayasaya nasıl sokulacağı üzerinde kafa yorduğuna göre, bugün de Sosyal Demokrasiye zarar vermeden faşist kışlaları anayasaya alma yolları üzerinde derinleştiğini düşünmek doğru olur... Proletaryanın genel durumu sovyetlerin yaratılmasına imkan verdiği anda sovyetlerin kurulmasına başlanmalıdır. Ama bunun için Sosyal Demokrat kitleyi yönetici klikten koparmak gerekir; bunu yapmanın yolu da bu görevin çoktan başarılmış olduğunu iddia etmek değildir. Milyonlarca Sosyal Demokrat işçiyi gerici liderlerinden ayırmak için, bu işçilere bu «liderler»le bile sovyetlere girmeye hazır olduğumuzu göstermekle başlamalıyız.

Gene de, Sosyal Demokrasinin üst kademelerinin, Ebert, Scheidemann, Haase, (35) vb.nin 1918-1919'daki manevrasını tekrarlamak amacıyla bir kez daha sovyetlerin kızgın atmosferine dalmaya kalkmak zorunda kalmaları ihtimalini peşin olarak hesap dışı bırakmamalıyız: burada sonuç bu bayların iyi niyetinden çok tarihin kendilerini yakalama ölçüsüne ve biçimine bağlı olacaktır.

İçindeki Sosyal Demokrat ve Komünist işçilerin bireyleri değil örgütleri temsil ettiği ilk önemli mahalli sovyetin kuruluşu, tüm Alman işçi sınıfı üzerinde çok büyük bir etki yapacaktır. Yalnız Sosyal Demokrat ve parti dışı işçiler değil, Katolik ve liberal işçiler de bu merkezcil gücün çekimine uzun süre direnemiyeceklerdir. Alman proletaryasının örgütlenmeye en yatkın ve yetenekli bütün kesimleri, demir zerrecikler gibi sovyetlerin mıknatısına çekilecektir. Komünist Partisi, sovyetlerin içerisinde proleter devriminde önder rolünü kazanmak üzere mücadele etmek için yeni ve olağanüstü elverişli bir alan bulacaktır. Eğer Komünist Partisi kitlelerin basın-

cının felce uğratılmasında Sosyal Demokrat liderlere o kadar hararetle yardım etmiş olmasaydı, Sosyal Demokrat işçilerin çok büyük bir çoğunluğunun, hatta Sosyal Demokrat aygıtın önemli bir bölümünün, bugün bile sovyetlere katılacağını söylemek kesinlikle yanlış olmaz.

Eğer Komünist Partisi, Sosyal Demokrat, sendikal ve diğer örgütlerle, belirlenmiş bir pratik görevler programı üzerinde anlaşmayı kabul edilmez görüyorsa, bu demektir ki Sosyal Demokrasiyle birlikte sovyetlerin yaratılmasını da kabul edilmez görmektedir. Ve salt Komünist sovyetleri olamayacağına göre ve aslında da böyle bir durumda sovyetlere gerek kalmayacağına göre, *Komünist Partisinin işçi sınıfı içindeki öteki partilerle anlaşmalar yapmayı ve birleşik eylem koymayı reddetmesi, sovyetlerin yaratılmasını reddetmekten başka birşey değildir.*

Kuşkusuz *Die Rote Fahne* bu çıkarsamayı bir küfür fırtınasıyla karşılayacak ve iki kere ikinin dört ettiği gibi benim de muhakkak Brüning'in ajanı, Wels'in gizli müttefiki vb. olduğumu kanıtlamaya girişecektir. Bütün bu suçlamaları kabul etmeye hazırım ama bir şartla: *Die Rote Fahne* de, Almanya'da öteki işçi örgütleriyle birleşik cephe politikasını kabul etmeksizin sovyetlerin nasıl ve ne zaman kurulacağını Alman işçilerine açıklasın.

Birleşik cephe organları olarak sovyetler sorununu açıklığa kavuşturmak için, mahalli Komünist yayınlardan birinin, Halle-Mersebrug'un *Der Klassenkampf*'ının bu konuya ilişkin olarak öne sürdüğü görüşler son derece öğreticidir. «Bütün işçi örgütleri» demektedir bu gazete alay edercesine, «bugünkü biçimleriyle, bütün kusur ve zaaflarıyla, büyük anti faşist savunma birlikleri içinde birleştirilmelidir. Bu ne demektir? Uzun teorik açıklamaları bir yana bırakabiliriz; bizzat tarih, bu konularda Alman işçi sınıfına sert bir hoca olduğunu göstermiştir: bütün işçi örgütlerinin şekilsiz birleşik cephe çorbası, 1918-1919'da Alman işçi sınıfına, yitirilen devrimlere malolmuştur.» Gerçekten, eşsiz bir yüzeysel gevezelik örneği!

1918-1919'da birleşik cephe, öncelikle sovyetler aracılığıyla gerçekleştirilmişti. Spartakistler (36) Sovyetlere girmeli miydiler, yoksa girmemeli miydiler? Yukardaki pasajdan çıkan kesin sonuca göre, girmekten kaçınmalıydılar. Ama Spartakistler işçi sınıfının sadece küçük bir azınlığını temsil ettikleri için ve Sosyal Demokrat sov-

yetlerin yerine hiç bir zaman kendi sovyetlerini koyacak durumda da olmadıkları için, sovyetlerden tecrit olmaları devrimden tecrit olmaları anlamına gelecekti. Eğer birleşik cephe «şekilsiz» ve bir «çorba» idiyse, suç birleşik cephe organları olarak sovyetlerde değil, bizzat işçi sınıfının politik durumunda, Spartakusbund'un zayıflığında ve Sosyal Demokrasinin çok büyük gücündeydi. Genel olarak, birleşik cephe hiçbir zaman kuvvetli bir devrimci partinin yerine geçemez; sadece bu partinin daha kuvvetlenmesine yardım edebilir. Bu sovyetler için de bütünüyle geçerlidir. Güçsüz Spartakusbund, olağanüstü fırsatı kaçırma korkusuyla, aşırı sol tutumlar ve vakitsiz gösterilere itilmişti. Eğer Spartakistler birleşik cepheden ayrı kalsalardı, bu olumsuz çizgiler hiç kuşkusuz daha da belirginleşirdi.

Bu insanların 1918-1919 Alman devriminin deneylerinden hiçbirşey kapmamış olmaları mümkün müdür? En azından, *Sol Komünizm*'i okumuş mudurlar? Stalinist rejim gerçekten tüyleri ürperten bir düşünsel yıkım yaratmış! SSCB içindeki sovyetleri bürokratlaştırdıktan sonra, bu organlara parti aygıtının elindeki bir teknik alet olarak bakmaktadır epigonlar. Unutulan, sovyetlerin işçi parlamentoları olarak kurulduğu ve parti ayrımlarından bağımsız olarak proletaryanın bütün kesimlerini kaynaştırma olanağını sağladıkları için kitleleri kendilerine çektikleri gerçeğidir; sovyetlerin büyük eğitici ve devrimci gücünün işte tam burdan kaynaklandığı gerçeği unutulmaktadır. Herşey unutulmaktadır; herşey karıştırılmakta ve çarpıtılmaktadır. Ahh, yerin dibine batası epigonluk!

Parti ile sovyetler arasındaki karşılıklı ilişkiler sorunu, devrimci politika için belirleyici bir önem taşır. Partinin bugünkü politikası sovyetlerin yerine partiyi geçirmekse, Hugo Urbahns da, karışıklık ve bulanıklığa katkı yapma fırsatını kaçırmamak için partinin yerine sovyetleri geçirmeye hazırlanmaktadır. Bir *Sozialistische Arbeiter Zeitung* haberine göre, Komünist Partisinin işçi sınıfının önderi olma iddialarını reddeden Urbahns Ocak ayında Berlin'deki bir mitingde şöyle demiş: «önderlik, bizzat kitleler tarafından seçilen ve tek bir partinin isteklerine ya da kararına göre seçilmiş olmayan sovyetlerin elinde kalacaktır. (Şiddetli alkışlar.)» Komünist partisi, ültimatomculuğu ile işçileri tedirgin ediyor ve bu işçiler de bürokratik küstahlığa karşı yapılan bütün protestoları hemen alkışlıyorlar; an-

laşılabilir bir durum. Ama bu, Urbahns'ın her zaman olduğu gibi bu sorunda da Marksizmle uzaktan yakından bir ilişkisi olmadığı gerçeğini değiştirmiyor. Sovyetlerin «bizzat işçiler» tarafından seçilmesine kimse karşı çıkmıyor. Ama bütün mesele *kimi* seçeceklerinde. Sovyetlere bütün öteki örgütlerle birlikte katılmalıyız, bu örgütleri oldukları gibi, «bütün kusur ve zaaflarıyla birlikte» kabul ederek katılmalıyız. Ama sovyetlerin «kendi başına» proletaryanın iktidar mücadelesine önderlik edeceğini ileri sürmek, sadece kaba sovyet fetişizminin tohumlarını ekmek demektir. Bütün herşey, sovyetlere önderlik eden partiye bağlıdır. Bu nedenle, Urbahns'ın aksine, Bolşevik-Leninistler hiç bir zaman Komünist Partisinin sovyetlere önderlik etme hakkını inkar etmemektedirler; tam tersine, Bolşevik-Leninistler, «Ancak birleşik cephe temeli üzerinde, ancak kitle örgütleri aracılığıyla, KPD geleceğin sovyetlerinde önder rolünü *kazanabilir* ve iktidarın ele geçirilmesinde proletaryaya önderlik edebilir» demektedirler.

9. *SAP (Sosyalist İşçi Partisi)*

Ancak kendilerini herşeye yetkili sanan çıldırmış memurlar, ya da anlamlarını bilmedikleri küfürleri tekrarlayan sersem papağanlar SAP'ı «sosyal-faşist» veya «karşı-devrimci» parti olarak niteleyebilirler. Ama, Sosyal-Demokrasi ile ilişkisini koparmış olmakla birlikte hâlâ reformizmle komünizmin arasında yarı yolda bulunan ve komünizmden çok reformizme yakın bir liderliği olan bir örgüte peşinen güven bağlamak da bağışlanmaz bir düşüncesizlik ve ucuz bir iyimserlik göstermek olur. Bu hususta da Sol Muhalefet Urbahns'ın politikasından hiçbir şekilde sorumlu değildir.

SAP'ın programı yoktur. Bununla biçimsel bir belgeyi kasdetmiyoruz: bir program ancak, metni partinin devrimci deneylerine, kadrolarının eti ve kanı haline gelmiş olan mücadele derslerine bağlı olduğu takdirde sağlamdır. SAP bunların hiçbirine sahip değildir. Rus devrimi, onun değişik aşamaları, fraksiyon mücadeleleri; 1923 Alman bunalımı; Bulgaristan iç savaşı; Çin devriminin olayları; İngiliz proletaryasının mücadelesi (1926); İspanyol devrimci bunalımı; bir devrimcinin bilincinde siyaset yolunu aydınlatan birer ışıklı yol gösterici olması gereken bütün bu olaylar, SAP'ın kadroları için ga-

zetelerden akılda kalan bulanık anılardır, derinlemesine özümlenmiş birer devrimci deney değil.

Bir işçi partisinin birleşik cephe politikası gütmesi gerektiği tartışma götürmez. Ama birleşik cephe politikası bazı tehlikeler doğurmaktadır. Ancak kavganın içine girmiş devrimci bir parti bu politikayı başarıyla yürütebilir. Ama ne olursa olsun birleşik cephe politikası devrimci bir partinin programını teşkil edemez. Yine de SAP'ın bütün eylemi buraya varmaktadır. Birleşik cephe politikası böylece bizzat partinin içine aktarılmakta, yani farklı eğilimler arasındaki çelişkileri silmeye yaramaktadır. Merkeziciliğin temel işlevi de bundan başka bir şey değildir.

SAP'ın haftalık dergisi iki kutup arasında gidip gelmektedir. Ströbel'in (38) ayrılmasına rağmen gazete marksist değil barışçı olarak kalmıştır. Tek tek devrimci makaleler, gazetenin fizyonimisini hiçbir şekilde değiştirmemekte aksine ana hatlarını daha açık olarak ortaya koymaktadırlar. Gazete, Küster'in (39) Brüning'e militarizm hususunda yazdığı yavan, tamamen küçük-burjuvaca mektuba hayranlık duymaktadır. Kralın eski bakanı olan Danimarkalı bir «sosyalisti» çok aşağılayıcı şartlarda hükümette yer almak istememesinden ötürü alkışlamaktadır. Merkezicilik çok azla yetinmektedir. Ama devrim çok ister, herşeyi ister.

SAP Alman Komünist Partisinin politikasını eleştirmektedir: sendikaların bölünmesini, RGO'nun (Kızıl Sendikal Muhalefet) (40) kurulmasını eleştirmektedir. Alman Komünist Partisinin sendikal politikası, tartışmasız derinlemesine hatalar taşımaktadır: Lozovsky'nin yönetimi uluslararası proleter öncülüğe pahalıya mal olmaktadır. Ama SAP'ın eleştirisi de daha az hatalı değildir. Esas mesele Komünist Partisinin proletaryanın saflarını «bölmesi» ve Sosyal-Demokrat sendikaları «zayıflatması» değildir. Bu devrimci bir ölçüt değildir, çünkü sendikalar bugünkü yönetim ile işçilerin değil kapitalistlerin hizmetindedirler. Komünist partisinin suçu Leipart'ın örgütünü «zayıflatmasında» değil, kendi kendini zayıflatmasındadır. Komünistlerin gerici sendikalara katılmaları soyut birlik ilkesince değil, örgütleri sermayenin ajanlarından temizlemek için mücadele etme gibi somut bir zorunluluk tarafından belirlenmektedir. SAP, politikanın bu aktif, devrimci, taarruzcu öğesini sermayenin ajanları

tarafından yönetilen sendikaların birliği gibi soyut ve çıplak bir ilkeye bağımlı kılmaktadır.

SAP Komünist Partisini *putschisme*'e [cuntacılığa] eğilimi olmakla suçlamaktadır. Böyle bir suçlama da bazı olgulara ve bazı yöntemlere dayanır; ama bu suçlamayı ileri sürmek hakkına sahip olmak için, SAP önce proleter devriminin temel sorunları karşısındaki tavrının ne olduğunu kesin olarak formüle etmeli ve eylemde göstermelidir. Menşevikler Bolşevikleri hep Blankizmle, maceracılıkla, yani putschizmle suçlamaktaydılar (41). Bununla birlikte Leninist strateji putschism'den yerin gökten uzak olduğu kadar uzaktı. Ama Lenin proletaryanın mücadelesinde «ayaklanma sanatı»nın önemini anlıyor ve başkalarına da öğretiyordu bunu.

Bu noktada SAP'ın eleştirisi, Komünist Partisinin çocukluk hastalıklarından ürküp Sosyal-Demokrasinin ihtiyarlara özgü durgunluğunu bunlara tercih etmiş olan Paul Levi'nin (42) otoritesine dayandığı sürece daha kuşku uyandıran bir karakter almaktadır. Almanya'da 1921 Mart olayları konusundaki kısıtlı konferanslar sırasında Lenin Levi hakkında «Bu adam kesinlikle aklını kaybetmiş,» demekteydi. Lenin'in hemen bunun ardından, muzipçe «Hiç olmazsa onun kaybedecek bir şeyi vardı, ama *başkaları* için aynı şeyi söylemek mümkün değil,» diye eklediği de doğrudur. «Başkaları» arasında, Bela Kun, (43) Thalheimer, vs. bulunmaktaydı Paul Levi'nin bir zamanlar omuzları üzerinde bir kafasının bulunduğu inkar edilemez. Ama bugün bu kafadan yoksun olan ve bu haliyle komünizmin saflarından reformizmin saflarına atlamış olan adamın bir proletarya partisine uygun bir öğretmen olması mümkün değildir. Levi'nin trajik sonu-bir delilik nöbeti sırasında pencereden atlaması-bir anlama siyasi çizgisini simgelemektedir.

Yığınlar için, merkezcilik, bir aşamadan bir diğerine geçişten başka birşey olmasa da, bazı siyasi kişiler için bu ikinci bir tabiat haline gelebilir. SAP'ın başında, umutsuzluğa kapılmış bir takım Sosyal-Demokrat memurlar, gezetciler ve avukatlar bulunmaktadır. Ama umutsuz Sosyal-Demokrat da henüz devrimci demek değildir.

Georg Ledebur (44) bu tipin bir temsilcisi, en iyi temsilcisidir. 1919'daki mahkemesinin tutanağını ancak yakın bir geçmişte okumak fırsatını buldum. Ve okumam sırasında yaşlı savaşçının ciddi-

yetine, cesaretine, asaletine hayran kaldım. Ama Ledebur yine de merkezciliğin sınırlarını aşmamıştır. Yığın eylemlerinin, sınıf mücadelesinin daha yüksek biçimlerinin, bunların hazırlanılmasının söz konusu olduğu yerlerde, partinin açıkça kitle mücadelelerinin yönetim sorumluluğunu almak zorunda olduğu yerlerde Ledebur sadece merkezciliğin en iyi temsilcisi olarak kalır. Geçmişte onu Liebknecht ve Rosa Luxemburg'dan ayıran budur. Bugün de onu bizden ayıran budur.

Stalin'in, eski Alman Sosyal-Demokrasisinin radikal kanadını ezilen ulusların mücadelesi karşısında pasifikle suçlaması karşısında öfkeye kapılan Ledebur, tam da ulusal sorunda her zaman büyük bir duyarlılık ve aktiflik örneği verdiğini hatırlatıyor. Bu gerçekten böyledir. Ledebur eski Alman Sosyal-Demokrasisinin şöven eğilimlerine karşı, kendisinde güçlü bir şekilde gelişmiş bulunan ulusal duyguyu asla gizlemeksizin, öfkeyle karşı çıkma fırsatını hiç kaçırmamıştır. Ledebur her zaman Rus, Polonyalı veya başka devrimci muhacirlerin en iyi dostu olmuştur ve bunlardan çoğu, Sosyal Demokrat bürokrasi arasında kibirli bir alayla bazen «Ledeburov» bazen de «Ledebursky» diye adlandırılan yaşlı devrimciden sıcak anılar taşımaktadırlar.

Bununla birlikte, ne bu dönemin olaylarını ne de edebiyatını tanıyan Stalin, bu meselede en azından Lenin'in genel değerlendirmesini tekrarladığı sürece haklıdır. Ledebur cevap vermeye çalışırken bu değerlendirmeyi doğrulamaktan başka birşey yapmamaktadır. Hindistan'daki ulusal sorunu hava bombardımanları ile çözümlemeye çalışan üyelerinden birini, Ramsay MacDonald'ı (45) tam bir aldırışsızlıkla ele alan II. Enternasyonal partilerine karşı öfkesini birkaç kez makalelerinde ifade etmiş olduğunu hatırlatmaktadır, Ledebur. Bu öfkelenme ve bu protesto, Ledebur ile bir Otto Bauer (46) arasındaki tartışmasız ve saygı değer farklılığın açık kanıtıdır; ama yalnız Otto Bauer mi? Hilferding'lerden, Wels'lerden de çok farklıdır Ledebur: bu beyler demokratik bombardımanlara geçmek için sadece Hindistan'ları eksiktir.

Ama ne var ki Ledebur'un bu sorunla ilgili tavrı bile merkezciliğin sınırlarından dışarı çıkmamaktadır. Ledebur sömürgelerdeki zulme karşı mücadele ilan ediyor: parlamentoda sömürge kredilerine karşı oy kullanacaktır; sömürgeciler tarafından bastırılan bir ayak-

lanmanın cesurca savunmasını üzerine alacaktır. Ama Ledebur bir sömürge ayaklanmasının hazırlanmasında yer almayacaktır. Bu tür bir işin *putschisme*'den, maceracılıktan, Bolşeviklikten geldiği kanısındadır. İşte meselenin candamarı da buradadır.

Ulusal sorunda Bolşevizme özgü olan şey, ezilen ulusları, hatta en gerilerini dahi, yalnız nesneler olarak değil, siyasi özneler olarak da ele almasıdır. Bolşevizm onlara kendi kaderlerini tayin etme «hakkını» tanımakla ve parlamentoda bu hakkın çiğnenmesini protesto etmekle yetinmez. Bolşevizm, ezilen ulusların içine girer, onları ezenlere karşı ayaklandırır, onların mücadelesini kapitalist ülkelerin proletaryasınınkine bağlar, ezilen Çinlilere, Hindulara, veya Araplara ayaklanma sanatını öğretir ve medenî cellatlar karşısında bütün bu işin sorumluluğunu üzerine alır. İşte Bolşevizm, yani eylem halindeki devrimci Marksizm, ancak burada başlar. Bu sınırın gerisinde kalan herşey merkezciliktir.

Bir proletarya partisinin politikası hiçbir zaman *sadece* ulusal ölçütlere dayanılarak değerlendirilemez. Bir Marksist için apaçık bir gerçektir bu. SAP'ın uluslararası dostları ve bağlantıları nelerdir? Norveçli, İsveçli, Hollandalı merkezciler, pasif ve taşralı karakterleri sayesinde reformizmle komünizm arasında kalmayı başaran bütün bu tecrit olmuş örgütler, gruplar ya da kişiler - işte bunlardır en yakın dostları. Angelica Balabanova, SAP'ın uluslararası bağlarının simgesidir: o Balabanova ki bugün hâlâ yeni partiyi İkibuçukuncu Enternasyonal'in enkazıyla birleştirmeye çabalamaktadır! (47)

Savaş tazminatlarının savunucusu ve banker Oustric'in suç ortağı Leon Blum'a, Seydewitz'in (48) gazetesinde «yoldaş» diye hitap ediliyor. Bu nedir? Nezaket mi? Hayır; ilke, karakter ve belkemiği eksikliği! «Siz de çok ince eleyip sık dokuyorsunuz!» diyecektir düşüncesiz bir memur. Hayır, bu ayrıntılar, bir siyasi akımın özünü, sovyetlerin soyut bir biçimde, hiçbir devrimci deneye dayanılmaksızın savunulmasından daha sadakatle yansıtırlar. Blum'a «faşist» diyerek gülünç olmanın alemi yoktur, evet. Ama Blum türü politikadan nefret etmeyen, iğrenmeyen insan da devrimci olamaz.

SAP kendini «yoldaş» Otto Bauer'den ayrı tutuyor, ama ancak Max Adler'in (49) kendini Bauer'den ayrı tuttuğu sınırlar içinde. Rosenfeld ve Seydewitz için Bauer sadece ideolojik bir rakip, hatta belki de geçici bir rakiptir; oysa bizim için, Avusturya proletaryasını

korkunç bir batağa sürüklemiş olan uzlaşılmaz bir düşmandır o.

Max Adler — işte, oldukça duyarlı bir merkezci barometre! Böyle bir aletin yararlılığı yadsınamaz; ama hava değişimini doğru kaydedip etmediğinden iyice emin olmak gerekir, çünkü bu alet değişmeyi etkilemekten acizdir. Kapitalizmin çıkışsız durumunun baskısı altında, Max Adler yeniden, filozofça bir kederle, devrimin kaçınılmaz olduğunu kabullenmeye hazırdır. Ama o ne kabulleniştir! O ne ihtiyat ve iç çekmelerdir! En iyi çözüm İkinci ve Üçüncü Enternasyonallerin birleşmesi olurmuş. En yararlı çözüm sosyalizmi demokratik yoldan getirmek olurmuş. Ama maalesef, görünüşe göre bu olasılığın gerçekleşme şansı yokmuş. Artık yalnız barbar ülkelerde değil, medeni ülkelerde de işçiler -maalesef, maalesef!.- devrim yapmak zorundalarmış. Ama devrimin bu melankolikçe kabullenilişi bile edebî bir tavırdır. Tarih Max Adler'in «Vakit geldi!» diyebileceği türden bir durum görmemiştir ve hiçbir zaman da görmeyecektir. Adler gibi insanlar geçmişteki devrimi benimseyebilir ve gelecekteki devrimin kaçınılmazlığını kabul edebilirler, ama şimdiki zamanda devrim çağrısı yapamazlar. Ne emperyalizmin ne de Rus devriminin değiştirebildiği bütün bir yaşlı sol Sosyal Demokratlar grubundan beklenebilecek hiçbir şey yoktur. Barometrik alet olarak henüz geçerli olabilirler. Devrimci önderler olarak hiçbir zaman!

Eylül ayının sonuna doğru SAP, bütün ülkede her eğilimden konuşmacıların eşit süreyle söz hakkına sahip olacakları toplantılar düzenlenmesi için bütün işçi örgütlerine çağrıda bulundu. Bu yola revan olmakla bir yere varılamayacağı besbellidir. Gerçekten de, Komünist Partisinin ya da Sosyal Demokrat Partinin, kürsüyü, Brandler'le, Urbahns'la ve hareket içinde özel bir yer tuttuğunu iddia edemeyecek kadar küçük ve önemsiz diğer örgüt ve grupların sözcüleriyle eşit bir şekilde paylaşmalarında ne anlam olabilir ki? Birleşik cephe Komünist ve Sosyal Demokrat işçi kitlelerinin birliğini sağlamak için kurulur, hiçbir kitle tabanı olmayan siyasi gruplarla pazarlık etmek için değil.

Bize «Rosenfeld-Brandler-Urbahns bloku sadece birleşik cephe için bir *propaganda* blokudur» denilecektir. Ama propaganda alanı, blok kurmak için hiç de elverişli bir yer değildir; başka her çalışmada kurulabilir blok, ama propagandada değil. Propaganda açık seçik ilkelere ve kesin bir programa dayanmalıdır. Ayrı yürü, birlikte

vur! Blok sadece pratik kitle eylemleri için yaratılmıştır. Zirvede bir ilkeler temeline dayanmadan yapılan anlaşmalar, kafa karıştırmaktan başka hiçbir işe yaramazlar.

Başkanlık seçimlerine bir birleşik işçi cephesi adayı koymak düşüncesi, temelden hatalı bir düşüncedir. Bir aday, ancak belirli bir programa dayanılarak ileri sürülebilir. Partinin seçimler sırasında taraftarlarını seferber etme ve gücünü ölçme fırsatını feda etmeye hakkı yoktur. Partinin diğer bütün adayların karşısına kendi adayını çıkarması, öteki örgütlerle acil mücadele hedefleri için yapılacak bir anlaşmayla asla çelişmez. Komünistler, Partinin resmi üyesi olsalar da olmasalar da, Thaelmann'ın adaylığını sonuna kadar destekleyeceklerdir. Burada bizi ilgilendiren Thaelmann'ın kendisi değil komünizmin bayrağıdır. Bunu bütün partilere karşı savunacağız. Sol Muhalefet, tabandaki Komünistlere Stalin bürokrasisi tarafından aşılanmış bulunan önyargıları yıkarak, onların bilincine giden yolu açacaktır kendine. (*)

Bolşeviklerin, reformizmin veya merkezciliğin solunda komünizme doğru gelişmekte olan işçi örgütleri karşısındaki politikaları ne olmuştu?

1917'de Petrograd'da aşağı yukarı 4 bin işçiyi kapsayan bir bölgeler arası örgüt [Mejrayontsi] bulunmaktaydı (**) Bolşevik örgüt ise Petrograd'da on binlerce işçiyi kapsamaktaydı. Bununla birlikte

---

(*) Ne yazık ki, **Die Permanente Revolution** dergisi, yazı kurulundan kaynaklanmamış da olsa, tek bir işçi adayının desteklenmesini savunan bir makale yayımlamıştır. Hiç şüphe yok ki Alman Bolşevik - Leninistleri bu tutumu mahkûm edeceklerdir.

(**) **Mejrayontsi** : Birinci Dünya Savaşı sırasında Petrograd'da oluşan devrimci işçi grubu. Çoğu konularda Bolşevizme yakın olmakla birlikte, bazı liderlerinin karşı tutumu yüzünden Bolşeviklerle birleşememekteydi (bunların arasında 1931'den, kapatıldığı 1943 tarihine kadar Komintern sekreterliği yapan Manuilsky de vardı). Mayıs 1917'de Troçki'nin bir Kanada esir kampından Rusya'ya gelmesi üzerine, Mejrayontsi'nin önde gelen üyeleri birleşme sorununu Troçki'ye açtılar; Troçki birleşme konusunu Bolşeviklerle görüştü ve Temmuz 1917'de Bolşevik Partisinin 13. Kongresinde birleşme kesinleşti. O tarihte Petrograd'da Bolşeviklerin 36 bin, Mejrayontsi'nin de 4 bin üyesi vardı. — Çn.

Bolşeviklerin Petrograd komitesi bütün meselelerde Mejrayontsi ile anlaşıyor, onları planlarından haberdar ediyordu ve böylece iki örgütün tam kaynaşmasını kolaylaştırmıştı.

Ama Mejrayontsi'nin siyasi anlamda Bolşeviklere yakın olduğu söylenebilir. Ama söz konusu olan sadece Mejrayontsi işçileri değildi. Enternasyonalist Menşevikler (Martov grubu) (50) sosyal-yurtseverlere karşı çıktıkları zaman, bolşevikler Martovcularla ortak eylemlere varabilmek için ellerinden geleni yapmışlardı; çoğu durumda sonuç başarısızlık olmuşsa bu Bolşeviklerin suçu değildi. Buraya Enternasyonalist Menşeviklerin biçimsel olarak Tseretelli ve Dan'ın partisine kayıtlı bulunduklarını da eklemek gerekir.

Ayni taktik, sol Sosyal-Devrimciler karşısında da benimsendi, fakat daha büyük bir ölçekte. Bolşevikler sol Sosyal-Devrimcilerin bir kısmını Devrimci Savaş Komitesine kadar, yani ayaklanmanın organına kadar, sürüklediler; bunu o dönemde sol Sosyal Devrimciler hâlâ Kerensky'le aynı partinin yani ayaklanmanın doğrudan dağruya yönelik olduğu partinin üyesi oldukları halde yaptılar. Tabii ki bu sol Sosyal-Devrimciler açısından pek mantıki değildi, bu onların kafalarının epeyi karışık olduğunu gösteriyordu. Ama eğer her zaman herkesin kafalarında herşeyin düzenli olmasını beklersek dünyada hiçbir zaman muzaffer devrimler olamayacaktır. Bunun ardından Bolşevikler sol Sosyal-Devrimcilerin partisi ile (Sol «kornilovcular» veya güncel terminolojiye göre sol «faşistler») birkaç ay ayakta duran ve ancak sol Sosyal-Devrimcilerin ayaklanmasından sonra sona eren bir hükümet ittifakı gerçekleştirdiler.

Lenin sol merkezciler konusunda Bolşeviklerin tecrübesini şöyle özetlemekteydi: «Komünistlerin doğru taktiği bu tereddütlerden yararlanmak olmalıdır, onları inkar etmek değil; bunlardan yararlanılması, proletaryaya dönen unsurlara *tavizler* verilmesini gerektirir ve bu da yalnız onlar proletaryaya döndükleri ve burjuvaziden yana dönenlere karşı mücadele ettikleri ölçüde ve anda yapılmalıdır; (hiçbir uzlaşma, hiçbir dolaylı yola baş vurma yok) diye acele bir karar almakla devrimci proletaryanın güçlenmesine zarar vermekten öte gidilmez.» Bu sorunda Bolşeviklerin taktiğinin hiçbir zaman bürokratik ültimatomculukla bir ilişiği olmamıştır!

Bizzat Thaelmann ve Remmele'nin de bağımsız bir partinin içinde oldukları zamanın üzerinden çok uzun zaman geçmemiştir. Eğer

belleklerini zorlarlarsa Sosyal-Demokrasiden kopup bağımsız partiye girdikleri ve bu partiyi sola doğru ittikleri yıllardaki siyasi durumlarını hatırlayabilirler belki. O zaman biri kendilerine sadece «monarşik karşı-devrimin sol kanadını» temsil ettiklerini söyleseydi ne yaparlardı? Herhalde kendilerini suçlayanın sarhoş ya da deli olduğu sonucuna varırlardı. Ama yine de bugün SAP'ı tam bu şekilde tanımlamaktadırlar!

Bağımsız partinin ortaya çıkışından Lenin'in çıkardığı sonuçları hatırlayalım: «Neden Almanya'da işçilerin sağdan sola doğru yer değiştirmeleri, ki bu kayma mutlak surette Rusya'nın 1917'de tanık olduğunun aynısıdır, komünistlerin derhal güçlenmesini değil de önce «bağımsızlar»ın ara partisinin güçlenmesini getirmiştir?... Açıktır ki bunun nedenlerinden biri Alman komünistlerinin hatalı taktiğidir ki bu hatayı kuşkusuz dürüstçe kabul etmeleri ve düzeltmeyi öğrenmeleri gerekir... Bu hata, bugün artık iyice açığa çıkmış bulunan ve çok şükür düzeltilmesi mümkün olan çocukluk hastalığının. «sol» komünizmin sayısız belirtilerinden biridir.»

Bugün Alman Komünist Partisi o günün Spartakist Birliğinden çok daha güçlüdür. Ama bugün bağımsız partinin ikinci baskısı kısmen eski yönetimiyle, yeniden piyasaya çıkıyorsa, bu tamamiyle Komünist Partisinin hatasıdır.

SAP'ın ortaya çıkışı çelişkili bir olgudur. Tabii ki işçiler doğrudan doğruya Komünist Partisine girmiş olsalardı daha iyi olurdu. Ama bunun için Komünist Partisinin başka bir politikası ve başka bir liderliği olması gerekirdi. SAP'ı ideal komünist partisi [modelinden] hareketle değil, partinin gerçekte olduğu şeklinden hareketle değerlendirmek gerekir. Komünist Partisi bürokratik ültimatomculuk tutumunda direttiği ve Sosyal-Demokrasi içindeki merkezkaç kuvvetlere karşı durduğu ölçüde SAP'ın ortaya çıkması kaçınılmazdı ve ilerici bir olaydı.

Ama merkezci bir yönetimin varlığı SAP'ın bu ilerici karakterini büyük ölçüde sınırlamaktadır. Eğer böyle bir yönetim sabitleşirse SAP erir gider. SAP'ın genel ilerici rolü uğruna bu partinin merkezciliğini kabullenmek, bu ilerici rolün tasfiyesine yol açmaya varır.

Partinin başında bulunan ve siyasi manevralar yapmasını bilen uzlaşmacı unsurlar, bütün güçleriyle çelişkileri gizlemeye ve buna-

lımı geciktirmeye çabalamaktadırlar. Bu güç, olayların ciddi olarak ilk patlak verdiği âna kadar etkili olacaktır. Partideki bunalım, devrimci bunalımla en yüksek noktasına varma ve proleter unsurları felce uğratma tehlikesini taşımaktadır.

Komünistlerin görevi, SAP'lı işçilerin saflarını vakit çok geç olmadan merkezcilikten temizlemelerine ve merkezci yönetimlerinden kurtulmalarına yardım etmektir. Bunun için hiçbir şeyi sessiz sedasız geçiştirmemek, iyi niyeti eylem saymamak, ve herşeye adını koymak gerekir. Herşeye kendi adını koymak gerekir, baştan aşağı uydurma adlar değil. İftira etmek değil eleştiri yapmak gerekir. Kaba bir şekilde itmek değil yaklaşmaya çalışmak gerekir.

Lenin bağımsız partinin sol kanadı hakkında «Partinin bu kanadı ile bir «uzlaşmaya» gitmekten korkmak tamamen gülünç bir şeydir. Aksine, komünistler onunla uzlaşmak için uygun bir yol aramalı ve bulmalıdırlar; öyle bir uzlaşma ki bir yandan bu kanatla komünistlerin tam ve kaçınılmaz birleşmesini kolaylaştıracak ve çabuklaştıracak, bir yandan da «bağımsızların» oportünist sağ kanadına karşı ideolojik ve politik mücadelelerinde komünistleri engellemeyecektir,» diye yazmaktaydı. Bugün bile bu taktik talimata eklenecek bir şey yoktur.

SAP'ın sol unsurlarına şöyle diyoruz: «Devrimciler yalnız grevlerde, sokak savaşlarında değil aynı zamanda ve herşeyden önce kendi partilerinin doğru bir politika kazanması için yaptıkları mücadelede bilenirler. Yeni partilerin Komünist Enternasyonal'e kabul edilmeleri hakkında geçmişte hazırlanmış olan «yirmibir şartı» ele alın. «Bu yirmi bir şartın» son sekiz yıldaki gelişmeyi tahlil etmek üzere kullanılmış olduğu Sol Muhalefetin çalışmalarını ele alın. Bu «şartların» ışığında kendi saflarınızdaki merkezciliğe karşı sistematik bir saldırıya geçin ve bu merkezciliğin hakkından gelin. Aksi takdirde size merkezciliğin soldaki kefilliğini yapmak gibi pek şerefli olmayan bir rol oynamaktan başka bir şey kalmaz.»

Ya sonra? Sonra, Alman Komünist Partisinden yana dönmek gerekecektir. Devrimciler hiçbir şekilde Rosenfeld ve Seydewitz'in istedikleri gibi Sosyal-Demokrasi ile komünizm arasında yarı yolda yer alamazlar. Hayır, Sosyal-Demokrat liderler proletaryanın içinde sınıf düşmanı hesabına iş gören kişilerdir. Komünist şefler ise kafası karışmış, kötü, beceriksiz, yolunu şaşırmış devrimci yada yarı-dev-

rimcilerdir. Bu aynı şey değildir. Sosyal-Demokrasiyi yok etmek gerekir, oysa Komünist Partiyi düzeltmek gerekir. Bunun imkansız olduğunu mu söyleyeceksiniz? Acaba ciddi bir şekilde bu ise girişmeyi denediniz mi hiç?

Tam şu sırada, olaylar Komünist Parti üzerinde bir basınç unsuru olurken biz de olaylara eleştirimizin basıncıyla yardımcı olmalıyız. Komünist işçiler bizim «üçüncü bir parti» kurmak istemediğimize, aksine ciddi bir şekilde mevcut Komünist Partisini işçi sınıfının gerçek yöneticisi haline getirmek üzere kendilerine yardımcı olmaya çalıştığımıza eylem içinde kanaat getirdikleri ölçüde bize daha fazla kulak vereceklerdir.

— Ya bu bir işe yaramazsa?

— Eğer bu bir işe yaramazsa bu, şu anda yeri olan tarihsel durumda, hemen hemen kesin bir şekilde, faşizmin zaferi anlamına gelir. Ama büyük savaşlardan önce, bir devrimci, başarısızlık halinde ne olacağını düşünmez başarıya ulaşmak için ne yapmak gerektiğini düşünür. Bu mümkündür, bu gerçekleşebilir, dolayısıyla yapılması gerekir.

10. «Genel olarak» merkezcilik ve Stalin bürokrasisinin merkezciliği.

Komünist Enternasyonal'in ve dolayısıyla Alman Komünist Partisinin hataları, Lenin'in bilinen terminolojisini kullanmak gerekirse, «aşırı-sol budalalıklar serisi»ne dahildirler. Zeki insanlar bile budalalıklar yapabilirler, özellikle gençliklerinde. Ama Heine'nin de daha önce tavsiye ettiği gibi bunu kötüye kullanmamak gerekir. Belli bir tipteki siyasi budalalıklar, uzun bir dönem boyunca, üstelik çok önemli meseleler söz konusu olduğundan sistematik bir şekilde yapılır hale geldiklerinde, artık basit budalalıklar olmaktan çıkıp bir *yöneliş* haline gelmiş demektir. Hangi yöneliştir söz konusu olan? Hangi tarihsel ihtiyaçlara cevap vermektedir bu yöneliş? Toplumsal kökleri nelerdir?

Aşırı-solculuğun toplumsal kökleri ülkelere ve çağlara göre değişmektedir. Anarşizm, Blankizm ve en yenisi, anarko-sendikalizm de dahil olmak üzere bunların çeşitli bileşimleri, aşırı-solculuğun en tamamlanmış ifadeleridir. Esas olarak Latin ülkelerinde gelişmiş

olan bu akımların toplumsal kaynağı, Paris'in eski küçük klasik sanayisiydi. Bu sanayinin varlığını sürdürmesi, Fransız aşırı-solculuk türlerine inkar edilemeyecek bir önem kazandırmış ve bunların belli bir noktaya kadar öteki ülkelerin işçi hareketlerini de ideolojik yönden etkilemelerine fırsat vermiştir. Fransa'da büyük sanayinin gelişmesi ve Rus devrimi, anarko-sendikalizmin belini kırmıştır. İkinci plana atılınca da kötü bir oportünizme dönüşmüştür. Gelişmesinin bu iki evresinde de Fransız sendikalizmi hep aynı Jouhaux (51) tarafından yönetilmiştir: zaman değişiyor, biz de onunla birlikte değişiyoruz.

İspanyol anarko-sendikalizmi sadece siyasi durgunluk durumunda devrimci bir görünüm taşıyabildi. Devrim bütün sorunları kesin çizgilerle ortaya koyarak, anarko-sendikalist liderleri aşırı-solculuğu bir yana bırakıp oportünist özlerini açığa çıkarmaya zorlamıştır. İspanyol devrimi, sendikalist önyargıları son Latin sığınaklarından kovacaktır, bundan emin olabiliriz.

Anarşist ve Blankist öğeler bütün öteki aşırı-sol akım ve gruplarda görülmektedir. Büyük devrimci hareketin çevresinde her zaman, en geri ve çoğu kez yarı-zenaatkar işçi tabakalarına dayanan veya bunlarca desteklenen *putschisme* (darbecilik) ve maceracılık belirtilerine tanık olunmuştur. Ama genel olarak bu tür aşırı-solculuğun bağımsız bir tarihsel anlamı yoktur ve çoğu kez geçici bir olay durumundadır.

Burjuva devrimlerini gelişmiş bir dünya işçi hareketinin varolduğu bir çevre içinde gerçekleştirmek zorunda olan tarihsel yönden geri ülkelerde, sol aydınlar, esas olarak küçük burjuva bir karakter taşıyan kitlelerin yarı-ilkel hareketlerine en aşırı sloganları ve yöntemleri sokarlar. *Putschism*'e, bireysel teröre, vs. olan eğilimleriyle Rus Sosyal Devrimcileri türünden küçük burjuva partilerinin niteliği budur. Batı'da Komünist Partilerinin etkinliği sayesinde, Bağımsız maceracı grupların Rus Sosyal Devrimcilerininkine paralel bir önem kazanmaları pek mümkün değildir. Buna karşılık Batı'nın genç Komünist Partileri kendi saflarında maceracı öğeler barındırıyor olabilirler. Rus SD'lerine gelince, bunlar, burjuva toplumunun evrimiyle emperyalist küçük burjuvazinin partisine dönüşmüş ve Ekim devrimi karşısında karşı-devrimci bir tavır almışlardır.

Besbelli ki, bugünkü Komünist Enternasyonal'in aşırı-solculuğu,

yukarda tanımlanan tarihsel türlerin hiçbirine dahil edilemez. Komintern'in en büyük partisi, Sovyetler Birliği Komünist Partisi, açıkça sanayi proletaryasına dayanmakta ve iyi kötü Bolşevizmin devrimci geleneklerinden hareket etmektedir. Komünist Enternasyonal'in öteki seksiyonlarının çoğu da proleter örgütleridir. Ve resmi komünizmin aşırı-sol politikasının, değişik şartlara sahip olan farklı ülkelerde aynı şiddetle ve eşzamanlı olarak gemi azıya almış olması da, bu akımın ortak toplumsal kökenlere sahip olmadığını kanıtlamaz mı? Gerçekten de, hem İngiltere'de hem de Çin'de aynı aşırı sol çizgi izlenmektedir, üstelik de aynı «ilkeli» tavır içinde. Öyleyse bu yeni aşırı-solculuğun ahahtarını nerde arayacağız?

Çok önemli bir nokta bu sorunu karmaşıklaştırmakta ama aynı zamanda da aydınlatmaktadır: aşırı-solculuk kesinlikle Komünist Enternasyonal'in bugünkü yönetiminin değişmez temel çizgisi değildir. Bu aynı aygıt, üyelerinin çoğunluğu ile, çok önemli bir çok noktada Menşevizmle ayni çizgiye düşerek, 1928'e kadar açıkça oportünist bir politika izlemiştir. 1924-1927 yılları arasında reformistlerle anlaşma yapmak sadece zorunlu sayılmıyor, ama üstelik partinin bu uğurda bağımsızlığından, eleştiri özgürlüğünden ve hatta proleter sınıf temelinden vazgeçebileceği kabul ediliyordu. (*) Bu yüzden söz konusu olan belirli bir aşırı-solculuk değil, geçmişte şiddetli aşırı-sağ zikzaklar çizme kapasitesini ispat etmiş olan bir akımın uzun bir aşırı-sol zikzakıdır. Bu dış belirtiler bile *merkezcilikten* sözettiğimizi ortaya koymaktadır.

Biçimsel ve tasviri bir biçimde konuşmak gerekirse, proletaryanın ve çevresinin, marksizmle reformizm arasında yer alan ve reformizmden marksizme doğru ve tersine (marksizmden reformizme doğru) çeşitli aşamaları temsil eden bütün akımları merkezcilikten çıkmaktadır. Marksizmin de reformizmin de sabit toplumsal temelleri vardır. Marksizm proletaryanın tarihsel çıkarlarını dile getirir. Reformizm ise kapitalist devletteki işçi aristokrasisinin ve bürokrasisinin ayrıcalıklı durumuna tekabül eder. Geçmişte tanıdığımız merkezciliğin ne kendine ait bir toplumsal temeli vardı ne de olabilirdi.

(*) **Komintern'in birkaç yıl süren bu oportünist döneminin tahlili Lenin'den Sonra 3. Enternasyonal ve Sürekli Devrim gibi kitaplarımızda bulunabilir. — L.T.**

Proletaryanın değişik tabakaları devrimci yönelişe değişik yollardan ve değişik hızlarla gelirler. Sanayinin uzun gelişme dönemlerinde veya siyasi geri çekilme dönemlerinde, bir yenilgiden sonra, proletaryanın değişik tabakaları siyasi anlamda soldan sağa doğru kayarlar, ve sola doğru yönelmeye başlayan başka tabakalarla çatışırlar. Evrimlerinin belirli aşamalarında frenlenen değişik tabakalar kendilerine geçici liderler bulurlar, kendi program ve örgütlerini ortaya çıkarırlar. Böylece «merkezcilik» kavramının nasıl bir akımlar çeşitliliği kapsadığı anlaşılmaktadır! Kökenlerine, toplumsal bileşimlerine ve evrim yönlerine bağlı olarak bu değişik gruplar birbirleriyle en sert çatışma içine girebilirler, ama bu yüzden merkezciliğin türleri olmaktan da çıkmış olmazlar.

Genel olarak merkezcilik reformizmin soldaki kefilliği rolünü oynuyorsa da, *belirli* bir merkezciliğin temel kamplardan hangisine, Marksizme mi yoksa reformizme mi dahil olabileceği sorusu, hazır bir formülle kolayca çözülemez. Heryerde olduğundan çok burda, sürecin somut içeriğini ve evriminin içsel eğilimlerini tahlil etmek gereklidir. Bu anlamda Rosa Luxemburg'un bazı siyasi hatalarını merkezci hatalar olarak nitelendirerek, çok büyük bir yanlış yapmış olmayız. Hatta daha da ileri gidilerek, Lenin ile Luxemburg arasındaki ayrılıkların çoğunun az çok merkezci bir eğilimin sonucu olduğu söylenebilir. Ama Luxemburg'u tarihsel bir eğilim olarak merkezcilik kategorisine sokmak, ancak Komintern bürokrasisinin karacahillerinin ve şarlatanlarının işi olabilir. Komünist Enternasyonal'in bugünkü «liderlerinin» gerek siyasi açıdan, gerekse teorik ve ahlaki açıdan büyük devrimcinin tırnağı bile olamayacaklarını hatırlatmanın gereği yoktur.

Sorunun canalıcı noktası üzerinde pek fazla düşünmemiş olan bazı eleştiriciler, son zamanlarda beni sık sık, «merkezcilik» başlığının altında işçi hareketi içindeki en değişik akım ve grupları toplamak ve böylelikle bu terimin anlamını çarpıtmakla suçladılar. Gerçekteyse, merkezcilik tiplerinin çeşitliliği, daha önce de söylediğimiz gibi, bizzat olgunun özünden kaynaklanmaktadır, yoksa terminolojinin kötü kullanılışından değil, Hatırlatalım ki, Marksistler sık sık, en çeşitli, en farklı olguları küçük burjuvaziye yakıştırmakla suçlanmışlardır. Gerçekten de «küçük burjuva» kategorisinin içine, ilk bakışta birbirleriyle hiç uyuşmayan olguları, fikirleri ve eğilimleri

yerleştirmek zorunlu olmaktadır. Küçük burjuva karakteri hem köylü hareketleri için sözkonusudur, hem de *kentlerdeki radikal reformist hareket için;* Fransız Jakobinleri de küçük burjuvadır, Rus Narodnikleri de; Proudhon'cular küçük burjuvadır, ama Blankistler de öyle; çağdaş Sosyal Demokrasi küçük burjuvadır, ama faşizm de öyle; yalnız bunlar mı, Fransız anarko-sendikalistleri, «Selamet Ordusu», Hindistan'da Gandi'nin hareketi, vs., vs. de küçük burjuvadır (53). Felsefe ve sanat alanında ise daha da çok-renkli bir görünümle karşılaşırız. Bu, Marksizmin terminoloji oyunlarına daldığı anlamına mı gelir? Hayır; bu, küçük burjuvaziyi belirleyen şeyin, toplumsal doğasının olağanüstü heterojenliği olduğunu gösterir. Küçük burjuvazi, alt tabakalarında proletaryaya bitişir ve lumpen-proletaryaya karışır; üst tabakalarında ise kapitalist burjuvazinin içine girer. Eski üretim biçimlerinde dayanak bulabilir ama aynı zamanda en modern sanayinin temeli üzerinde hızlı bir atılım gösterebilir (yeni «orta sınıf»). Bu yüzden ideolojik olarak gökkuşağının tüm renkleriyle süslenmiş olmasında hiç şaşılacak birşey yoktur.

İşçi sınıfının bağrındaki merkezcilik, bir anlamda, bütün biçimleriyle küçük-burjuva ideolojisinin bir bütün olarak burjuva toplumunda oynadığı rolü oynamaktadır. Merkezcilik toplumdaki bütün diğer sınıfların onun üzerindeki baskısına bağlı olarak, proletaryanın evrim süreçlerini, hem siyasi yetişmesini hem de devrimci güçsüzlüğünü yansıtmaktadır. Merkezciliğin paletinin bu kadar alacalı olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Bu, merkezcilik teriminden vazgeçmeyi gerektirmemektedir; sadece her durumda, merkezciliğin falanca türünün gerçek tabiatını açığa çıkarmak için doğru bir toplumsal ve tarihsel tahlile başvurmak gerekir.

Komünist Enternasyonal'in yönetici fraksiyonu «genel olarak» merkezciliği değil, merkezciliğin, yeni olmakla birlikte çok güçlü toplumsal kökleri olan, iyice belirlenmiş bir tarihsel biçimini temsil etmektedir. Herşeyden önce söz konusu olan *sovyet bürokrasisi*dir. Stalinist teorisyenlerin yazılarında bu toplumsal tabaka yer almamaktadır. Bu yazılarda yalnız «Leninizm»den, cisimsizleşmiş önderlikten, ideolojik gelenekten, Bolşevizmin ruhundan, bir türlü kıvamını bulamamış olan «genel çizgi»den söz edilir; ama etiyle kemiğiyle basbayağı yaşayan ve bu genel çizgiyi bir itfaiyecinin hortumu-

nu kullandığı gibi kullanan memura dair bir tek kelime yoktur; bundan söz edildiğini duymazsınız.

Oysa bu memur bedenini terketmiş bir ruhtan başka herşeye benzemektedir. Bu memur yer, içer, ürer ve sağlıklı şişkin göbeğine gözü gibi bakar. Gümbür gümbür bir sesle emirler verir, bürokratik merdivene kendisine canla başla bağlı kimseleri çıkartır, amirlerine sadakat gösterir, kendisine eleştiri yöneltilmesini yasaklar, ve genel çizginin esasının burada yattığını sanır. Bu memurlardan milyonlarca vardır, milyonlarca! Bunların sayısı, Ekim devrimi sırasındaki sanayi işçilerinin sayısından daha fazladır. Bu memurların çoğunluğu, tehlike ve fedakarlık demek olan sınıf mücadelesine hiçbir zaman katılmamıştır. Bu kimseler, büyük çoğunluklarıyla, siyasi hayatlarına, yönetici tabaka olarak başlamışlardır. Ve devlet gücünden destek almaktadırlar. İktidar, onları yığınların oldukça üzerine yükseltmek suretiyle varlıklarını sağlamlaştırmaktadır. Hazır ol vaziyetinde durmasını bilmelerine rağmen, işsizlik tehlikesinin ne olduğunu bilmemektedirler. İstenen anda bir üstlerindeki amirlerini bütün sorumluluklarından arındırıp bütün suçu kendi üzerlerine aldıkları takdirde en kaba hataları bile bağışlanmaktadır. Milyonlarca kişiden oluşan bu yönetici tabakanın ülkede bir ağırlığı ve siyasi etkisi var mıdır, yok mudur?

Daha eskiden okuduğumuz kitaplardan işçi aristokrasisinin ve bürokrasisinin, oportünizmin toplumsal temelini oluşturduğunu biliyoruz. Rusya'da bu olgu, yeni biçimler almıştır. Proletarya diktatörlüğü temeli üzerinde -Geri kalmış ve kapitalist ülkelerle çevrilmiş bir ülkede- ilk defa olarak, çalışanların üst tabakalarından hareketle, yığınların üzerinde yükselen, onlara kumanda eden, hatırı sayılır ayrıcalıklardan yararlanan güçlü bir aygıt yaratılmıştır; bu aygıtın üyeleri birbirleriyle sıkı dayanışma içindedirler; aygıt işçi devletinin siyasetine kendi çıkarlarını, yöntemlerini ve işgörme tarzını sokmuştur.

Biz anarşist değiliz. İşçi devletinin gerekliliğini ve dolayısıyla bürokrasinin geçiş dönemi boyunca tarihsel kaçınılmazlığını anlarız. Ayrıca bunun, özellikle geri kalmış ve yalıtılmış bir ülke için, getireceği tehlikelerin de bilincindeyiz. Sovyet bürokrasisini idealleştirmek bir Marksist için en affedilmez hatadır. Sadece ulusal değil, uluslararası proletaryanın tarihsel çıkarlarını da, yönetici bürokrasi-

nin çıkarlarına üstünde tutan Lenin, hükümet aygıtını denetlemek, kollamak, arındırmak amacıyla işçi sınıfının bağımsız bir etkinliğe sahip öncüsü olan partiyi hükümet aygıtının üzerine çıkarmak için harcamıştı bütün enerjisini. Lenin parti tabanın aygıt üzerindeki denetimini, devletin partiler tarafından denetlenmesinin ilk şartı olarak kabul etmekteydi. Sovyet dönemi sırasındaki ve özellikle hayatının son iki yılındaki makalelerini, söylevlerini, mektuplarını dikkatle yeniden okuyun, her seferinde nasıl bir kaygıyla tekrar tekrar bu yıkıcı soruna döndüğünü göreceksiniz.

Lenin'in ölümünü izleyen dönemde neler oldu? Partinin ve devletin iç savaşa katılmış olan bütün yönetici tabakası temizlenmiş, saf dışı edilmiş, ezilmişti. Kişiliksiz memurlar bu tabakanın yerini almışlardı. Lenin hayattayken, bürokrasi henüz beşiğindeyken, bürokratizme karşı sürdürülen şiddetli mücadele, sonraki dönemde bürokrasi korkunç bir şekilde gelişmişken, tamamen durdu.

Ve zaten, bu mücadeleyi kim sürdürebilirdi? Proletaryanın kendi kendini denetleyen öncüsü olarak parti, artık mevcut değildir. Parti aygıtıyla devlet aygıtı birbirlerine karışmışlardır. G.P.U. partinin içinde genel çizginin uygulanması için başlıca araçtır. Bürokrasi tabandan gelen hiçbir eleştiriye izin vermemekte, kendi teorisyenlerine bile bunlardan söz etmeyi yasaklamaktadır. Sol Muhalefete karşı duyulan delice nefret, ilk elde, Muhalefetin açıkça bürokrasiden, onun özgül rolünden, ve çıkarlarından söz etmesinden ve böylece genel çizginin, asla proletarya ile özdeş olmayan yeni yönetici tabakanın kanı ve canı olduğunu ortaya koymasından ileri gelmektedir.

Bürokrasi doğuştan kendisine verilmiş olan yanılmazlığını işçi devletinin karakterinden çıkarmaktadır: bir *işçi* devletinin bürokrasisi yozlaşmaz! Devlet ve bürokrasi burada tarihsel güçler olarak değil, evrensel kategorilermiş gibi ele alınmaktadır: Kutsal Kilise ve onun hizmetkarları yanılmazlar! İyi ama, kapitalist toplumda işçi bürokrasisi mücadele içindeki proletaryanın üzerine yükselip Noske, Scheidemann, Ebert ve Wels'in partisini ortaya çıkaracak derecede yozlaştığına göre, neden muzaffer proletaryanın üzerinde yükselerek yozlaşmasın ki?

Egemen ve denetimsiz konumundan ötürü Sovyet bürokrasisi, bir çok noktada bir proleter devrimcisininkine taban tabana karşıt

bir düşünce tarzına sahip olmaktadır. Bürokrasi için, iç ve uluslararası politikadaki hesapları ve tedbirleri, yığınların devrimci eğitimi ve uluslararası devrimin gerekleri ile ilgili görevlerden daha önemlidir. Yıllar boyunca Stalin fraksiyonu, «zengin köylü»nun, mühendisin, işletme yöneticisinin, Çinli burjuva aydınının, İngiliz sendikalarındaki memurun çıkarlarının ve psikolojisinin, kendisine, basit işçilerin, yoksul köylülerin, ayaklanmış Çinli halk yığınlarının, İngiliz grevcilerinin, vs. psikolojilerinden ve ihtiyaçlarından daha yakın olduğunu ve kendisi için daha kolay anlaşılır olduğunu göstermiştir.

Peki o halde neden Stalin fraksiyonu ulusal oportünizm yolunda sonuna kadar ilerlememiştir? Çünkü o bir *işçi* Devletinin bürokrasisidir. Uluslararası sosyal-demokrasi burjuva egemenliğinin temellerini savunuyorsa, Sovyet bürokrasisi de kendini Ekim devriminden çıkan sosyal temellere uyarlamak zorundadır; tabii, devlet düzeyinde bir karışıklık yaratmaya yeltenmezse. Stalin bürokrasisinin psikolojisinin ve politikasının ikili tabiatı buradan gelmektedir. *Merkezcilik* ama *işçi* devletinin temellerine dayanan bir merkezcilik, bu ikili tabiatın olabilecek tek ifadesidir.

Kapitalist ülkelerde merkezci grupların çoğu kez geçici bir karakterleri, bir geçiş karakterleri vardır, çünkü bazı işçi tabakalarının sağa veya sola doğru kayışlarını yansıtmaktadırlar. Buna karşılık Sovyetler Cumhuriyeti'nin şartlarında, milyonlarca bürokrat, merkezcilik için çok daha sağlam ve örgütlü bir temel teşkil etmektedir. Bürokrasi, oportünist ve milliyetçi eğilimler için en uygun doğal ortamı teşkil etmekle birlikte, kulaka karşı mücadele ederek egemenliğinin temellerini savunmak ve ayni zamanda, dünya işçi çevresinde «Bolşevik» prestijini yitirmemek zorundadır. Sovyet bürokrasisi yakınlık duyduğu Kuomintang ve Amsterdam (53) bürokrasisine yaklaşmak için bir girişimde bulunduktan sonra, Sovyet işçi devletine karşı dünya burjuvazisinin düşmanlığını yansıtan sosyal-demokrasiyle keskin bir çatışmaya girmiştir. Bugünkü sol zikzakın kökenleri işte bunlardır.

Durumun özgüllüğü, Sovyet bürokrasisinin oportünizme ve milliyetçiliğe karşı özel bir bağışıklık kazanmış olmasından değil, ulusal-reformist tutumunu sonuna kadar götüremediği Marksizmle ulusal-reformizm arasında zikzaklar çizmek zorunda kalmasından

ileri gelmektedir. *Bürokratik merkezciliğin,* gücüyle, kaynaklarıyla, ve durumun keskin çelişkileriyle orantılı olan sağa sola salınımları eşi görülmemiş bir genişlik kazanmıştır: Bulgaristan'da ve Estonya'da aşırı-sol maceralarından (54) Çan Kay-Şek, Raditch ve Purcell'le ittifaka, İngiliz grev kırıcılarıyla utanç verici kardeşlik gösterisinden, yığın sendikalarıyla birleşik cepheye girme politikasını kesin olarak reddetmeye kadar uzanan bir genişlik.

Stalinist bürokrasi parti aygıtı aracılığıyla yalnız Komünist Enternasyonal'i yönettiği ölçüde değil ona emirler verdiği ölçüde de, kendi yöntemlerini ve zikzaklarını başka ülkelere de ihraç etmektedir. Stalin Kuomintang'dan yanayken Thaelmann da Kuomingtang'dan yanaydı. 1926 sonbaharında, Komintern Yürütme Komitesinin VII. plenumunda, Kuomingtang delegesi ve Çan Kay-şek'in elçisi olan Chao Li-tzi adında biri, Thaelmann, Semard (55) ve bütün Remmele'lerle mükemmel bir birlik halinde «troçkizm»e karşı bir çıkış yapmıştı. «Yoldaş» Chao Li-tzi şöyle beyan buyurmuştu: «Hepimiz eminiz ki Komünist Enternasyonal'in yönetimi altında Kuomingtang tarihsel misyonunu yerine getirecektir.» (Konuşmalar cilt I, s. 459). İşte tarihsel bir gerçek!

1926 yılının *Rote Fahne*'sini alınız, orada şu anlayışla yazılmış bir çok makale bulacaksınız: Troçki İngiliz grev kırıcılarının genel Konseyiyle bağlantıların koparılmasını isterken..... Menşevikliğini kanıtlamaktadır. Bugün «Menşeviklik», yığın örgütleriyle birleşik cepheyi savunmaktan, yani Komintern'in II. ve IV. Kongrelerinin Lenin'in önderliği altında (bütün Thaelmann'lara, Thalheimer'lere, Bela Kun'lara ve Frossard'lara, vs. karşı) saptamış olduğu politikanın uygulanmasını istemekten ibarettir.

Komintern'in bütün seksiyonlarında kendi kendine yeten, yani partiden bağımsız bir bürokratik tabaka oluşmamış olsaydı, bütün bu ürküntü verici zikzaklar mümkün olmazdı. İşte bütün musibetin kaynağı!

Devrimci partinin gücü, kadrolarını sınayan ve seçen, ve bir yandan liderlerini eğitirken bir yandan da yavaş yavaş onlara güven duymaya başlayan ve böylece onları yükselten sınıf öncüsünün bağımsızlığına dayanır. Bu, yığınlarla kadrolar, kadrolarla liderler arasında kopmaz bir bağ yaratır ve bütün liderliğe içten içe bir özgüven kazandırır. Bugünkü Komünist Partilerdeyse, bununla yakın-

dan uzaktan ilişkili hiçbir şey yoktur! Liderler tayin edilmektedir. Bunlar da kendi astlarını seçmektedirler. Partinin tabanı, çevrelerinde suni bir reklam atmosferi yaratılan bu tayin edilmiş liderleri kabullenmek zorundadır. Kadrolar tabana değil, zirveye bağımlıdırlar. Bu yüzden, varlıklarının ve etkilerinin nedenlerini büyük ölçüde yığınların dışında aramaktadırlar. Siyasi sloganları mücadele deneyinden değil, telgraflardan çıkarmaktadırlar. Aynı zamanda Stalin, ne olur ne olmaz düşüncesiyle, yedekte suçlayıcı belgeler bulundurmaktadır. Bu liderlerin hepsi, her an bir saman çöpü gibi bir kenara süpürülüp gidebileceğinin farkındadır.

Komintern'de merkezcilik basilleri için tam bir bakteri kültürü niteliğinde, kapalı bir bürokratik tabaka işte böyle yaratılmaktadır. Thaelmann, Remmele ve kafadarlarının merkezciliği örgütsel açıdan çok sağlam ve dirençlidir, çünkü Sovyet devlet bürokrasisi tarafından arkalanmaktadır, ama politik açıdan olağanüstü dengesizdir. Ancak yığınlarla olan organik bir bağın verebileceği öz-güvenden yoksun olan yanılmaz Merkez Komitesinin gücü, sadece en akıl almaz zikzakları yapmaya yetmektedir. Ciddi bir ideolojik mücadele ne kadar hazırlıksızsa, küfürlerden, gizli kapaklı telkinlerden, iftiralardan yana o kadar eli açık olmaktadır. Lenin'in deyimiyle «kaba» ve «kötü niyetli» Stalin, bu tabakayı kişiliğinde temsil etmektedir.

Bürokratik merkezciliğin yukarda yapılan tanımlanması, Sol Muhalefet'in Stalinist bürokrasiye karşı tutumunu belirler: bürokrasi Sovyet Cumhuriyetinin sınırlarını ve Ekim devriminin temellerini koruduğu ölçüde tam ve koşulsuz destek; bürokrasi yönetimde yaptığı zikzaklarla devrimin korunması ve sosyalist proletaryanın mücadelesini yolundan saptırdığı ve dağıttığı ölçüde kıyasıya direniş.

11. SSCB'nin İktisadi Başarılarıyla Rejimin Bürokratlaşması Arasındaki Çelişki.

Devrimci politikanın temellerini «tek ülkede» oluşturmak imkansızdır. Bugün, Alman devrimi sorunu kopmaz bir şekilde SSCB'deki siyasi yönetim sorununa bağlıdır. Bu bağın bütün sonuçlarıyla anlaşılması gerekir.

Proletaryanın diktatörlüğü mülk sahibi sınıfların direncine ce-

vaptır. Özgürlüklere ilişkin sınırlamalar devrimin askeri rejiminden, yani sınıflar arası savaşın şartlarından ileri gelmektedir. Bu bakış açısından Sovyetler Cumhuriyetinin içten sağlamlaştırılmasının, iktisadi büyümesinin, burjuvazinin direncinin zayıflamasının ve özellikle son kapitalist sınıfın, kulakların «tasfiye edilmesi»nin, partide, sendikalarda, sovyetlerde demokrasinin serpilip gelişmesine yol açması gerekeceği açıktır. Stalinistler, «sosyalizme girmiş bulunuyoruz» laflarını geveleyip duruyorlar; yapılan kollektifleştirmenin, kendi başına, kulakların bir sınıf olarak tasfiye edilmesi demek olduğunu ve bundan sonraki 5 yıllık planın bu süreçleri tamamlayacağını bıkmadan, usanmadan tekrarlıyorlar. Peki, eğer böyleyse, bu süreç neden partinin, sendikaların, sovyetlerin, kendisi de plebisiter Bonapartizm karakterine bürünmüş olan bürokratik aygıt tarafından tamamen ezilmesine yol açmıştır? Neden parti yaşamı, açlık ve iç savaş günlerinde bütün canlılığını korumuştu? Neden bugün Stalin'le en küçük bir fikir ayrılığına düşmek partiden atılmayı ve yönetsel baskı tedbirlerini getirirken o zaman Lenin'i veya bir bütün olarak Merkez Komitesini eleştirmek son derece doğal bir işleyişti?

Emperyalist ülkelerden gelecek bir savaş tehlikesinin varlığı, bürokratik despotluğun gelişmesini hiç bir şekilde açıklayamaz, hele bunun için bir gerekçe olması hiç mümkün değildir. Bir ulusal sosyalist toplumda sınıflar az çok tasfiye edilmişse bu, devletin yokoluşunun başlangıcına işaret eder. Eğer sosyalist bir toplum bir dış düşmana karşı başarılı bir direnç gösterecekse bunu ancak sosyalist bir toplum olarak yapabilir, proletarya diktatörlüğünün devleti olarak değil, hele bürokrasinin diktatörlüğü olarak hiç değil.

Ama biz diktatörlüğün yokolmasından söz etmiyoruz: bunun için henüz erkendir, çünkü daha «sosyalizme girmiş» değiliz. Biz başka şeyden söz ediyoruz. Soruyoruz: diktatörlüğün bürokratik yozlaşması neyle açıklanabilir? Sosyalizmin inşa edilmesindeki başarıyla, kişisel olmayan bir aygıta dayanarak ülkedeki hakim sınıfın boğazını sıkan kişisel diktatörlük rejimi arasındaki göze batan, korkunç, ürkütücü çelişki nereden gelmektedir? Siyasetle iktisadın birbirlerine tamamen zıt yönlerde gelişmesi nasıl açıklanabilir?

İktisadi başarılar çok önemlidir. İktisadi açıdan Ekim devrimi daha şimdiden kendini tamamen doğrulamıştır. İktisadi büyümenin

yükşek katsayıları sosyalist yöntemlerin korkunç bir avantaj sağladığının, hem de Batıda kapitalist metodlarla halledilen üretim görevlerinin yerine getirilmesi için bile korkunç avantajlar sağladığının reddedilemez bir kanıtıdır. İleri ülkelerde ise sosyalist ekonominin bu üstünlüğü çok daha büyük olacaktır.

Yine de Ekim devriminin ortaya koyduğu sorun henüz taslak halinde bile olsa çözülmemiştir.

Stalin bürokrasisi dayandığı temellerden ve eğilimlerinden hareketle ekonomiyi «sosyalist» diye nitelemektedir. Ancak bunlar yeterli değildirler. Sovyetler Birliği'nin iktisadi başarıları henüz pek az gelişmiş bir iktisadi temel üzerinde oluşmaktadırlar. Millileştirilmiş sanayi ileri kapitalist ülkelerin uzun zaman önce aşmış oldukları aşamalardan geçmektedir. Kuyruklarda bekleyen kadın işçinin kendine göre bir sosyalizm ölçütü vardır, ve memurun hor görücü ifadesini kullanırsak bu «tüketici» ölçütü de gerçekte en belirleyici ölçüttür: Kadın işçi ile bürokratın bakış açıları arasındaki çatışmada, biz, Sol Muhalefet olarak, gerçekleşen şeyleri abartan, biriken çelişkilerin üstünü el çabukluğu ile kapatan, ve eleştiri yapmasını engellemek için kadın işçinin gırtlağına bir bıçak dayayan bürokrata karşı kadın işçiden yanayız.

Geçen yıl birdenbire eşit ücretten farklılaşmış ücrete (parça başına) geçildi. Üretici güçlerin seviyesi ve dolayısıyla genel kültür düşükken çalışmanın karşılığının ödenmesinde eşitlik ilkesinin gerçekleşemeyeceği tartışılmayacak bir gerçektir. Ama bu da sosyalizm sorununun mülkiyetin sosyal biçimleri düzeyinde halledilmediğini, ayrıca toplumun belirli bir teknik gücünün de varolması gerektiğini gösterir. Bununla birlikte teknik gücün büyümesi otomatik bir biçimde üretici güçlerin milli sınırları aşmalarına yol açmaktadır.

Daha önceden ortadan kaldırılmış olan parça başına ücret sistemine geri dönülürken Stalin bürokrasisi eşit ücreti «kulak» ilkesi olarak nitelendirdi. Bu, Stalinistlerin nasıl bir iki yüzlülük ve yalan çıkmazına daldıklarını gösteren açık bir saçmalıktır. Gerçekte şöyle denmeliydi: «Emeğin karşılığının ödenmesinde eşitlikçi yöntemlerde fazla ileri gittik; henüz sosyalizmden çok uzağız; henüz fakiriz, ödeme meselesinde geriye, yarı-kapitalist veya kulak yöntemlerine dönmeliyiz.» Burada sosyalist hedefle bir zıtlık olmadığını

tekrarlayalım. Sadece gerçekliğin bürokratlarca tahrif edilmesiyle beliren uzlaşmaz bir çelişkidir söz konusu olan.

Parça başına ücrete dönüş iktisaden azgelişmişliğin koyduğu direncin bir sonucu olmuştur. Daha bu tür gerilemeler çok olacaktır, özellikle ileriye doğru fazla büyük bir idari sıçramanın yapılmış olduğu tarımda.

Sanayileşme ve kollektifleştirme, çalışan yığınların çok üstünde cereyan eden, tekyanlı, denetimsiz, bürokratik metodlarla yürütülmüştür. Sendikalar tüketim ve birikim arasındaki ilişki üzerinde etki yapma imkanlarından yoksun bırakılmışlardır. Köylülüğün bağrındaki farklılaşma, iktisadi olmaktan çok idari bir biçimde geçici olarak tasfiye edilmiştir. Sınıfların tasfiyesi ile ilgili olarak bürokrasinin almış olduğu sosyal tedbirler üretici güçlerin gelişmesinin oluşturduğu temel sürecin korkunç bir şekilde ilerisindedir.

Bu, sınai maliyetlerin artmasına, üretim kalitesinin düşmesine fiyatların yükselmesine, tüketim mallarının kıtlaşmasına yolaçar ve ufukta işsizliğin yeniden belirme tehlikesini getirir.

Ülkedeki siyasi atmosferin aşırı gerginliği, bazan ekonominin ihtiyaçlarının korkunç bir şekilde gerisinde kalan (1923-1928), bazan da kendi geri kalışıyla ürküp önceden kaçırmış olduğu şeyleri salt idari tedbirlerle yakalamak için ileriye doğru sıçrayan (1928-1932) bürokrasinin ekonomik politikası ile Sovyet ekonomisinin büyümesi arasındaki çelişkilerin bir sonucudur. Burada da sola doğru bir zikzak sağa doğru bir zikzakı izlemektedir. Bu iki zikzakla bürokrasi her seferinde ekonominin gerçeklikleriyle ve dolayısıyla çalışanların ruh halleriyle çelişkiye düşmektedir. Geri kaldığında da ileriye doğru atıldığında da onların eleştirilerine izin vermemektedir.

Bürokrasi, ancak çalışanları bizzat kendi işlerinin ve kendi gelecekleriniin sorunlarının halledilmesine katılma olanağından yoksun bırakarak işçi ve köylüler üzerinde bir baskı kurabilir. En büyük tehlike burada yatmaktadır. Yığınların direnci karşısındaki korku, siyasi düzeyde kişisel ve bürokratik diktatörlüğün daha da içe kapanmasına yol açmaktadır.

Bu, sanayileşmenin ve kollektifleştirmenin ritmlerini yavaşlatmak gerektiği sonucunu mu getirir? Belirli bir dönem için bu tartışmasız doğrudur. Ama bu dönem kısa süreli olabilir. İşçilerin ül-

kenin yönetimine, ülke siyasetinin ve ekonomisinin yönetimine katılmaları, bürokrasi üzerinde gerçek bir denetimin sağlanması, yönetenlerin yönetilenler karşısında sorumluluk duygularının artması, üretim üzerinde olumlu bir etkide bulunacak olan bütün bunlar iç sürtüşmeleri azaltacak, pahalıya malolan iktisadi zikzakları asgariye indirecek, güçlerin ve kaynakların daha sağlıklı bir dağılımını sağlayacak ve son kertede genel büyüme katsayısını arttıracaktır; sovyet demokrasisi özellikle ekonomi için hayati bir ihtiyaçtır. Buna karşılık bürokratizm bağrında trajik iktisadi sürpizler barındırmaktadır.

SSCB'nin gelişminde epigonlar döneminin tarihi, bütünlüğü içinde incelenirse, rejimin bürokratlaşmasının başlıca siyasi dayanağının yığınların devrimin ve iç savaşın kargaşası sonunda bezginleşmesi olduğunu görmek zor değildir. Açlık ve salgın hastalık fırtınası ülkeyi kasıp kavuruyordu. Siyasi sorunlar ikinci plana geçmişlerdi. Bütün düşünceler bir parça ekmek çevresinde dönüyordu. Savaş komünizmi sırasında herkes ayni açlık tayınını almaktaydı. NEP'e geçiş ilk iktisadi başarıları getirdi (56). Tayın bollaştı ama herkes bundan yararlanamamaktaydı. Meta ekonomisinin yerleşmesi, maliyet hesaplamasına, belirli bir rasyonelleşmeye, fazla işçilerin fabrikalardan çıkmasına yol açtı. İktisadi başarılara uzun bir dönem boyunca *işsizliğin* artması eşlik etti.

Aygıtın gücünün artmasının işsizliğe dayandığı bir an bile unutulmamalıdır. Yıllarca süren açlıktan sonra yedek işçi ordusu makine başındaki bütün proleterleri ürkütmekteydi. Bağımsız ve eleştirici işçilerin işletmelerden uzaklaştırılmaları, muhalifleri kapsayan kara listeler, Stalin bürokrasisinin ellerindeki en önemli ve en etkili araçlar haline geldiler. Bu durum ve şartlar olmasaydı Stalin bürokrasisi Lenin'in partisini boğamayacaktı.

Daha sonraki iktisadi başarılar giderek yedek sanayi işçileri ordusunun tasfiye edilmesine yol açtılar (kollektifleştirmelerle maskelenen köyledeki nüfus fazlalığı ise hala bütün önemini korumaktadır). Sanayi işçisi artık işten atılmaktan korkmamaktadır. Günlük tecrübesi ona bürokrasinin basiretsizliğinin ve keyfi idaresinin sorunların hallini son derece karmaşıklaştırdığını göstermektedir. Sovyet basını işçilerin insiyatifine ve yaratıcı zekalarına vs. fazla yer vermeyen bazı atölye ve işletmeleri sergilemektedir: sanki prole-

taryanın insiyatifini atölyelere kapatmak mümkünmüş gibi, sanki proletarya partide, sendikalarda, sovyetlerde ezilirken atölyeler sınai demokrasi vahaları olabilirlermiş gibi!

Proletaryanın genel durumu bugün, 1922-1923 yıllarında olduğundan tamamen farklıdır. Proletarya sayıca ve kültürel açıdan gelişmiştir. Ekonominin yeniden canlanışının ve büyüyüşünün kökeninde yatan dev bir işi tamamladıktan sonra işçiler öz-güvenlerinin yeniden doğduğunu ve büyüdüğünü hissetmektedirler, Büyüyen bu öz-güven, bürokratik rejim karşısında hoşnutsuzluğa dönüşmeye başlamaktadır.

Partinin boğulması, kişisel ve keyfi rejimin serpilmesi, sovyet sisteminin zayıfladığı izlenimini verebilir. Ama durum böyle değildir. Sovyet sistemi hatırı sayılır ölçüde güçlenmiştir. Buna paralel olarak bu sistem ile bürokratik mengene arasındaki çelişki net bir şekilde keskinleşmiştir. Stalin cihazı *iktisadi başarıların kendi konumunu güçlendirmediğini aksine baltaladığını* dehşetle görmektedir. Mevzilerini elinde tutmak için giriştiği mücadelede, daha şimdiden vidaları sıkıştırmak, liderlere yönelen bizansvari övgüler dışındaki bütün «özeleştirileri» yasaklamak zorunda kalmaktadır.

İktisadi gelişmenin, kendini çevreleyen siyasi durumla çelişkiye girmesi tarihte ilk defa rastlanan bir olay değildir. Ancak, hoşnutsuzluğu doğuran şartların tam olarak hangileri olduğunu açıkça anlamak gerekir. İlerleyen muhalefet dalgası hiç bir yönüyle sosyalist devlete sovyet biçimlerine veya komünist partiye karşı yönelmiş değildir. Hoşnutsuzluk aygıta ve onun kişileşmiş görünümü Stalin'e yöneliktir. Bu da, son zamanlarda sözde «troçkist çeteye» karşı kendinden geçmişçesine bir öfkeyle bir kampanyanın açılmasını açıklamaktadır.

Ama muarız ele avuca sığmayacağa benzemektedir; hem heryerde hem de hiçbir yerdedir. Atölyelerde, okullarda başını kaldırmakta, tarih gözden geçirilirken ortaya çıkmakta, bütün elkitaplarının içerisine sızmaktadır. Bu da, olguların ve belgelerin, bocalamalarını ve hatalarını açığa çıkararak bürokrasiyi mahkum ettiğini göstermektedir. Geçmiş sakince ve nesnel kalarak hatırlanamaz, geçmişi yeniden yapmak gerekir, aygıtın ve liderinin yanılmazlığına dair bir kuşkunun sızabileceği bütün çatlakları tıkamak gerekir. Karşımızda aklını kaybetmiş bir yönetici tabakanın bütün karakteris-

tik çizgileri bulunmaktadır. Yaroslavski, (57) bizzat Yaroslavski bile fazla güvenilir görünmemiştir. Bunlar araya karışan raslansal olaylar, basit ayrıntılar, kişisel çatışmalar değildir: işin aslı, ilk zamanlarda bürokrasiyi güçlendiren iktisadi başarıların, bugün, gelişmelerinin diyalektiğinden ötürü bürokrasiye karşıt hale gelmiş olmasıdır. Bu nedenledir ki partinin son toplantısında, yani Stalin aygıtının kongresinde, üç kez mağlup edilmiş ve ezilmiş olan troçkizm «burjuva karşı devriminin öncüsü» olarak ilan edilmiştir.

Bu siyasi açıdan budalaca ve gülünç derecede değersiz karar, Stalin'in kişisel hesaplaşmalar alanındaki bazı çok «pratik» planlarının üzerinden bir tül perdeyi kaldırmaktadır. Stalin'in genel sekreterliğe seçilmesi karşısında Lenin'in partiyi «Bu ahçı sadece baharatlı yemekler pişirebilir.» diye uyarmış olması boşuna değildir. Ve bu ahçının yemek pişirme bilimi hakkında bildikleri henüz tükenmiş değildir.

Bütün teorik ve idari vidaların sıkıştırılmasına rağmen Stalin'in kişisel diktatörlüğü gözle görünür şekilde çöküşe yaklaşmaktadır. Aygıt çatlaklarla doludur. Yaroslavski adındaki çatlak bugün henüz adı olmayan yüzlerce çatlaktan sadece biridir. Yeni siyasi bunalımın, Sovyet ekonomisinin açık ve tartışma götürmez başarılarının, proletaryanın sayıca artışının, ve kollektifleştirilen tarımın ilk başarılarının temeli üzerinde olgunlaşmış olması, bürokratik despotluğun tasfiyesinin, bundan üç dört yıl önce akla geleceği gibi sovyet sisteminin yıkılmasıyla değil, aksine kurtulmasıyla, atılımıyla, gelişimiyle çakısacağına yeterli bir güvencedir.

Ama Stalin bürokrasisi de en büyük zararı bu son döneminde verebilir. Kendisi için prestij sorunu en merkezi sorun haline gelmiştir. Sadece ve sadece Stalin'in 1917'deki zaferlerini övmeyi beceremedikleri için bazı apolitik tarihçiler partiden atıldığına göre, plebisiter rejim 1931-1932'de işlenen hataların itiraf edilmesine hiç göz yumabilir mi? Sosyal-faşizm teorisinden vazgeçebilir mi? Alman sorununun temelini «önce faşistler iktidara gelsin bizim de sıramız gelir elbet» şeklinde formülleştiren Stalin'i mahkum edebilir mi?

Almanya'nın nesnel şartları kendi başlarına o derecede zorlayıcıdırlar ki, Alman Komünist Partisinin yönetimi gerekli eylem özgürlüğüne sahip olmuş olsaydı, hiç kuşkusuz, şimdiden bizden ya-

na geçmiş olurdu. Ama özgür değildir. Sol Muhalefet bolşevizmin 1917 zaferiyle doğrulanmış fikirlerini ve sloganlarını ileri sürerken, Stalin kliği telegrafla «troçkizm»e karşı uluslararası bir kampanyanın açılmasını emretmektedir. Kampanya, dünya proletarayası için bir ölüm kalım meselesi olan Alman devriminin sorunları üzerinde değil, Stalin'in Bolşevizmin tarihi sorunları hakkında acınası ve tahrifat dolu bir makalesi üzerine yürütülmektedir. Günün görevleriyle resmi yönetimin kıt ideolojik kaynakları arasında daha büyük bir oransızlık tahayyül etmek güçtür. İşte Komünist Enternasyonal'in utanç verici, adına layık olmayan ve ayni zamanda son derece trajik durumu budur.

Stalin rejimi sorunu ile Alman devrimi sorunu birbirlerine kopmaz bir bağla bağlıdırlar. Gelecek olaylar bu bağı Rus devriminin olduğu kadar Alman devriminin de çıkarları için çözecek ya da kesip atacaklardır.

12. Brandlerciler (KPO) ve Stalin bürokrasisi

Sovyet devletinin çıkarlarıyla uluslararası proletaryanın çıkarları arasında çelişki yoktur ve olamaz. Ama bu yasayı Stalin bürokrasisine kadar genişletmek köklü bir yanlış olur. Bu bürokrasinin rejimi, Sovyetler Birliği'nin çıkarlarıyla da dünya devriminin çıkarlarıyla da git gide daha fazla çelişmektedir.

Sovyet bürokrasisi yüzünden Hugo Urbahns proleter devletin sosyal temellerini görememektedir. Urbahns, Otto Bauer ile birlikte sınıflar-üstü devlet kavramını oluşturmaktadır, ama Bauer'den farklı olarak modelini Avusturya'da değil, bugünkü Sovyetler Cumhuriyetinde bulmaktadır.

Öte yandan Talheimer ise, «Sovyet devletinin proleter (?) karakteri ve iktisadi yapının sosyalist karakteri hakkında kuşku yaratan (?) troçkist görüşün» merkezci bir nitelik taşıdığını belirtmekte. Talheimer bunu belirtirken *sovyet bürokrasisi ile işçi devletinin özdeşleştirilmesini* nereye kadar vardırdığını göstermekten başka birşey yapmış olmuyor. Sovyetler Birliği'ne uluslararası proletaryanın gözleriyle değil, Stalin fraksiyonunun gözlüğü ile bakılmasını istiyor. Başka bir deyişle, proleter devriminin bir teorisyeni gibi değil, Sta-

lin fraksiyonunun bir uşağı gibi akıl yürütüyor. İncinmiş, gözden düşmüş ama yine de affedilmeyi bekleyen bir uşak. Bu nedenle «muhalefet» ederken bile bürokrasinin adını yüksek sesle anamıyor; bürokrasi, tıpkı Yahova gibi, bağışlamamaktadır onu: «Adımı boş yere anma».

Komünist gruplaşmanın iki kutbu işte bu haldedir: Biri ağaçlar yüzünden ormanı görememektedir, diğerinin de ağaçları ayırdetmesine orman engel olmaktadır. Ama, yine de, Talheimer ve Urbahns'ın birbirlerine olan yakınlıklarını keşfetmelerinde, ve Sovyet devletinin marksist değerlendirmesine karşı ittifak oluşturmalarında, şaşılacak bir şey yoktur.

«Rus deneyi»nin dışardan, hiç bir sorumluluk almadan ve yarım ağızla «desteklenmesi» son yıllarda çok yaygın ve ucuz bir meta haline geldi. Dünyanın her tarafında, SSCB ve Stalin karşısında, Brandlercilerle ayni kayıtsız şartsız onaylayıcı tavrı gösteren gazeteciler, turistler, yazarlar, ve de az ya da çok radikal, insancıl, barışçı «sosyalistler» var. Lenin zamanında, Lenin'i ve bu satırların yazarını şiddetle eleştirmiş olan Bernard Shaw, Stalin'in politikasını tamamen onaylıyor. Lenin zamanında Komünist Partisine muhalefet eden Maksim Gorki bugün tamamen Stalin'in yanında. Fransız sosyal-demokratlarıyla elele yürüyen Barbusse, Stalin'i destekliyor. İkinci dereceden Amerikan radikal küçük-burjuvalarının haftalık dergisi olan *The Now Masses* Rakvosky'ye karşı Stalin'i savunuyor. Almanya'da, benim faşizm üzerine makalemden sempati ile söz eden Ossietzky, Stalin'e karşı eleştirimde haksız olduğumu belirtmeyi gerekli görüyor (58). Yaşlı Ledebur, «Troçki'yle Stalin'i karşı karşıya getiren polemikteki başlıca sorunla ilgili olarak-yalıtılmış bir ülkede sosyalistleşmeye girişilip, sonuna kadar götürülebilir mi?-ben tamamen Stalin'in tarafında yer alıyorum,» diyor. Bu tür örnekler çoğaltılabilir. SSCB'nin bütün bu «dostları», Sovyet devletinin sorunlarına gözlemciler, sempatizanlar, bazan da gezginler olarak dışarıdan yaklaşıyorlar. Kuşkusuz New York borsasının dostu olmaktansa Sovyet beş yıllık planının dostu olmak daha iyi bir şey. Bununla birlikte, küçük-burjuvazinin pasif sempatisi Bolşevizmden çok uzaktır. Moskova'nın ilk önemli başarısızlığı bu topluluğun çoğunluğunu rüzgara kapılmış tozlar gibi dağıtmaya yetecektir.

Brandlercilerin Sovyet devleti konusundaki tavrı, bütün bu «dostların» tavrından nerde ayrılıyor? Belki sadece daha samimiyetsiz olmasıyla. Böyle bir destek Sovyetler Cumhuriyetinde hiçbir şeyi değiştirmez. Ve Talheimer *bize*, Sol Muhalefete, Rus Bolşevik-Leninistlerine, Sovyetler Birliği'ne karşı nasıl bir tavır alınması gerektiğini öğretirken ancak gülünç olabilir.

Rakovski Sovyetler Cumhuriyetinin sınırlarının savunmasını bizzat yönetmiştir; Sovyet ekonomisinin ve köylülük karşısında izlenecek politikanın hazırlanışının ilk adımlarına katılmıştır; Ukrayna'da yoksul köylü komitelerinin kuruluşunun arkasında o bulunmuş, NEP politikasının Ukrayna'nın özgün şartlarına uygulanması işini o yönetmiştir; bu politikanın bütün ince noktalarını bilmektedir; bugün dahi Barnaoul'da o politikayı ihtiraslı bir dikkatle izlemektedir; yapılması mümkün olan hatalarla ilgili uyarılarda bulunmakta, doğru çözümler getirilmesini istemektedir. Kote Tsintsadze, sürgünde ölen bu yaşlı savaşçı, Mouralov, Karl Gürnstein, Kasparova, Sosnovski, Kossior, Aussem, baba-oğul Eltsine'ler, Stalin tarafından kurşuna dizdirilen Blumkin, Dingelsted, Şumskaya, Solntzev, Stopalov, Poznanski, Sermux, Stalin'in hapiste işkenceyle öldürttüğü Boutov, zindanlarda, sürgünde dağılmış daha onlarca, yüzlerce, binlercesi; bunların hepsi Ekim devriminin ve iç savaşın savaşçılarıdır, hepsi sosyalizmin inşasına katılmışlardır, hiçbir güçlük onları ürkütemez ve hepsi ilk işarette savaştaki yerlerini almaya hazırdırlar (59). Bu insanlar, işçi devletine karşı doğru tavır almayı Thalheimer'den mi öğrenecekler?

Stalin'in politikasında ilerici olan herşey, daha önce Sol Muhalefet tarafından ortaya atılmış ve bürokrasinin açtığı savaşa hedef olmuştu. Yıllarca hapis ve sürgün; işte, planın, yüksek büyüme ritmlerinin, kulaklara karşı mücadelenin, ve daha geniş bir kollektifleştirmenin insiyatifini almış olduğu için Sol Muhalefetin ödediği ve hala ödemekte olduğu fiyat budur. Brandlerciler de dahil olmak üzere bütün bu kayıtsız şartsız destekçilerin bu sempatizanların SSCB'nin iktisadi politikasına katkıları neydi? Hiç! SSCB'nde yapılan herşey karşısındaki eleştirisiz bulanık desteklerinin ardında pısırık bir sempati yatmaktadır, enternasyonalist bir hayranlık değil: bunun da nedeni işin kendi vatanlarının sınırlarının ötesinde geçmesidir. Brandler ve Talheimer üstü kapalı kelimelerle şunları

söylemekte ve düşünmektedirler. «Tabii ki Stalin'in rejimi, bize, Almanlara uygun değildir; ama Ruslar için hiç fena değil!»

Reformist, uluslararası durumda ulusal durumların toplamını görür; bir Marksist ise ulusal politikayı uluslararası politikanın bir fonksiyonu olarak değerlendirir. Bu temel sorunda, KPO grubu (Brandlerciler) ulusal-reformist bir tutumdadır, yani ulusal politikanın uluslararası ölçüt ve ilkelerini sözle değilse bile pratikte inkar etmektedir.

Hindistan ve Çin için ileri sürdüğü siyasi program tamamen Stalin'in Doğu'da «işçi ve köylü» partileri düşüncesinden kaynaklanan Roy, (60) Talheimer'in taraftarı ve en yakın mücadele arkadaşıydı. Uzun yıllar boyunca Roy Hindistan'da bir ulusal-demokratik partinin kurulması için propaganda yapmıştı; başka bir deyişle, bir proleter devrimci gibi değil bir ulusal-demokratik küçük burjuva gibi işe girişmekteydi. Bu da, hiçbir zaman Brandlercilerin merkezî kurmayına aktif bir biçimde katılmasına engel olmamaktaydı. (*)

Fakat Brandlercilerin ulusal oportünizmi en kaba biçimde Sovyetler Birliği konusunda ortaya çıkıyor. Bunlara kalırsa, Stalin bürokrasisi kendi ülkesinde kusursuz bir çizgi izliyordur. Ama nedendir bilinmez, aynı Stalin fraksiyonun Almanya'daki yönetimi felaketlere yol açıyordur. Böyle birşey olabilir mi? Çünkü sözkonusu olan, Stalin'in başka ülkeleri iyi tanımamasından ileri kısmi hatalar değil, belirli bir hatalar zinciri, bütün bir *çizgidir*. Stalin Rusya'yı, Semord, Thorez ve Cachin (61) Fransa'yı ne kadar iyi tanırlarsa, Thaelmann ve Remmele de Almanya'yı o kadar iyi tanırlar. Bunların hepsi bir fraksiyona dahildirler ve bu fraksiyonun değişik ülkelerdeki politikasını saptamaktadırlar. Ancak, Rusya için kusursuz olan bu politika, galiba diğer bütün ülkelerde devrimin mahvına yol açmaktadır.

Brandler'in tavrı, bir Brandlercinin kayıtsız şartsız Stalin'i desteklemek zorunda olduğu SSCB'ye aktarıldığında, iyice anlaşılmaz

---

(*) Bugün Roy, Macdonald hükümetince hapse mahkûm edilmiştir. Komünist Enternasyonal'in gazeteleri kendilerini bunu protesto etmeye mecbur hissetmemektedirler bile: tabii, Çan Kay-şek'le sıkı bir ittifaka gidilebilir ama hiç bir şekilde Hintli Brandlerci Roy emperyalist cellatlar karşısında savunulmamalıdır.

bir hal alıyor. Her zaman Sol Muhalefetten çok Brandlerciler yakın olmuş olan Radek, bugün Stalin'e teslim olmuştur. Brandlerin elinden bu hareketi onaylamaktan başka birşey gelmezdi. Ama teslim olur olmaz Stalin tarafından, Brandler ve Thalheimer'in «sosyal-faşist» olduklarını ilan etmeye zorlandı. Stalin rejiminin Berlin'deki platonik aşıkları, bu küçültücü çelişkilerden kurtulmaya çalışmıyorlar. Bununla birlikte, pratik hedefleri hiçbir açıklama gerektirmeyecek kadar açık: Brandler Stalin'e, «Eğer beni Almanya'daki partinin basına yerleştirip, Almanya'nın sorunlarında kendi politikamı gütmeme izin verirsen, senin Rusya'ya ilişkin konularda yanılmaz olduğunu kabul etmeye söz veririm,» diyor. Böylesi «devrimcilere» saygı duyulabilir mi?

Ama Brandlercilerin Stalin bürokrasisinin Komintern'deki politikasına getirdikleri eleştiri de tekyanlı ve teorik açıdan dürüst olmayan bir eleştiridir. Onlara göre, bu politikanın tek kusuru «aşırı solcu» olmasıdır. Stalin'le Çan Kay Şek arasındaki dört yıllık ittifak aşırı solculukla suçlanabilir mi? Köylü Enternasyonali'nin kurulması aşırı solculuk muydu? Genel Kurulun grev kırıcılarıyla kurulan blok *putschist* olarak nitelenebilir mi? Ya Asya'da işçi ve köylü partilerini, Amerika Birleşik Devletleri'nde İşçi-Çiftçi Partisinin (62) kurulmasına ne demeli?

Üstelik Stalinist aşırı solculuğun toplumsal içeriği nedir? Geçici bir ruh hali mi? Bir hastalık nöbeti mi? Teorisyen Thalheimer'den boşuna bu soruya cevap bekliyoruz.

Sol muhalefet bu bilmeceyi çok önceden çözmüştü: bütün mesele merkezciliğin bir aşırı sol zikzakıdır. Brandlerciler son dokuz yılda doğrulanmış olan bu tanımlamayı kabul edemezler zira bu onların siyasi anlamda ölümleri olur. Onlar Stalin fraksiyonunu bütün *sağ* zikzaklarında izleyip, sadece *sol* zikzaklarında karşısına dikilmişlerdir; böylelikle de merkezciliğin sağ kanadı olduklarını kanıtlamışlardır. Bir ölü dal gibi gövdeden koparılmış olmaları kesinlikle eşyanın doğasına uygundur: merkezciliğin ani dönüşleri sırasında sağından ve solundan çeşitli gurup ve tabakaların kopması kaçınılmazdır. Yukarıda söylenmiş olanlar Brandlerlerin herşeyde yanılmış olduğunu göstermez. Onlar bir çok noktada Thaelmann ve Remmele karşısında haklıydılar ve bugün de haklıdırlar. Bunda şaşılacak birşey yoktur. Oportünistler, maceracılığa karşı mücadelede doğru

bir tavır içine girebilir. Buna karşılık, aşırı sol akım da, kitlelerin kazanılması mücadelesinden iktidar mücadelesine geçiş anını zamanında yakalayabilir. Aşırı solcular 1923'ün sonlarına doğru Brandler'i eleştirirken bir çok doğru fikir ileri sürmüşlerdi, ama bu onların 1923-1925 arasında kaba yanlışlar yapmalarına engel olmamıştır. «Üçüncü dönem» sıçramalarını eleştirirken Brandlercilerin bir takım eski fakat doğru düşünceler ileri sürmüş olmaları hiç bir şekilde genel olarak tavırlarının doğruluğunu göstermez. Her grubun politikasını bir çok dönem içinde tahlil etmek gerekir: savunma mücadelelerinde, saldırı mücadelelerinde, yükseliş dönemlerinde, geri çekilme anlarında, yığınları kazanma mücadelesinin şartlarında, iktidar için doğrudan bir mücadele durumunda...

Sadece savunma veya saldırı sorunları üzerinde ya da birleşik cephe veya genel grev sorunları üzerinde uzmanlaşmış bir marksist liderlik olamaz. Bütün bu yöntemleri doğru bir şekilde uygulayabilmek için, durumu bütünlüğü içinde sentezci bir tarzda değerlendirecek yetenekte olmak, hareket halindeki güçleri tahlil edip, aşama ve dönüşleri belirlemek, ve bu tahlilden kalkarak mevcut duruma cevap veren ve bir sonraki aşamayı hazırlayan bir eylemler bütününü ortaya koyabilmek gerekir.

Brandler ve Talheimer «yığınları kazanmak için mücadele»nin hemen hemen yalnız kendi tekellerinde olduğu kanaatindedirler. Bu zevat büyük bir ciddiyetle Sol Muhalefetin birleşik cephe politikasını savunan tezlerinin kendi tavırlarından kopya edilmiş olduğunu ileri sürmektedirler. Elbette, cüretkar olma hakkı kimsenin elinden alınamaz! Düşünebiliyor musunuz, tam Heinz Neumann'a yaptığı bir çarpım hatasını gösterirken yiğit bir aritmetik hocası gelip size kendisini kopya ettiğinizi söyler, çünkü kendisinin yıllardır hesabın sırlarını sizin şimdi yaptığınız gibi anlatmakta olduğunu iddia ediyor.

Brandlercilerin bu kendini beğenişliği, her şeye rağmen, yaşadığımız şu hiç de gülünç olmayan durumda bir dakika da olsa neşelenmemi sağladı. Bu beylerin stratejik bilgeliği Komünist Enternasyonal'in III. kongresine dayanmaktadır. Orada, zamanın «sol» kanadına karşı, yığınlar yönünde mücadelenin alfabesini savunmuştum. Birleşik cephe politikasının basit bir dille anlatılmasına ayrılmış ve Komünist Enternasyonal tarafından çeşitli dillerde yayınlan-

mış olan kitabım Yeni Doğrultu'da, orda savunulan fikirlerin temel karakterini her fırsatta vurgulamıştım. Örneğin Alman baskısının 70. sayfasında şunları görüyoruz: «Yukarıda söylenenler, her ciddi devrimci tecrübe açısından *temel bir doğruyu* dile getirmektedir. Ama kongredeki birkaç «sol» unsur bu taktikte sağa doğru bir kayış sezmişlerdi...» Bu unsurların arasında Zinoviev, Buharin, Radek, Maslov, Thaelmann'la birlikte Thalheimer de yer almaktaydı. Çalma suçlaması tek suçlama değildir. Anlaşıldığına göre, Sol Muhalefet Thalheimer'in düşünsel malını çaldıktan sonra buna bir de oportünist yorum katmıştır. Bu garip ifade bize faşizmin politikası sorununu daha iyi aydınlatma olanağını vermesi bakımından üzerinde durulmayı haketmektedir.

Daha önceki eserlerimden birinde Hitler'in iktidara parlamenter yolla gelemeyeceğini söylemiştim: oyların yüzde 51'ini aldığını varsaysak bile, iktisadi çelişkilerin ağırlaşması ve siyasi çelişkilerin keskinleşmesi, bu anın gelmesinden çok önce bir patlamaya neden olacaklardı. İşte Brandlercilerin, işçi kitlesinin bir parlamento-dışı eylemine gerek kalmadan Nasyonal-Sosyalistlerin yokolacağını fikrini bana yakıştırmaları bu nedenledir. Bu *Rote Fahne*'nin icatlarına olan üstünlüğü nedir?

Ben, Nasyonal-Sosyalistlerin «barışçı bir biçimde» iktidara ulaşmalarının mümkün olmamasından kalkarak, kaçınılmaz olarak başka yollara başvuracakları sonucuna varıyordum; ister doğrudan doğruya bir darbe olsun, ister kaçınılmaz olarak bir darbeye varacak bir koalisyon aşaması olsun, Faşizmin kendi kendini acısız bir şekilde tasfiye etmesi bir tek halde, Hitler'in 1932'de Brandler'in 1923'te izlediği politikanın aynını izlemesi halinde mümkün olurdu. Kesinlikle Nasyonal-Sosyalist stratejicileri olduklarından büyük görmemekle birlikte, bunların Brandler ve şürekasından daha anlayışlı olduklarını ve ayaklarının yere daha sağlam bastığını sanıyorum.

Thalheimer'in ikinci itirazı daha da derindir: Hitler'in iktidara parlamenter yoldan mı yoksa başka bir yoldan mı geleceği sorunu, diyor, hiç önemli değildir; zira bu sorun her halükarda egemenliğini işçi örgütlerinin yıkıntılarının üstünden başka bir yere kuramıyacak olan faşizmin «özünü» değiştirmemektedir. «İşçiler Hitler'in iktidara parlamenter yoldan gelişiyle bir başka yoldan gelişi arasındaki fark-

ların tahlil edilmesini gönül rahatlığıyla *Vorwaerts*'ın yazı kuruluna bırakabilirler.» *(Arbeiterpolitik,* 10 Ocak). Eğer en ileri işçiler Thalheimer'i dinleyecek olsalar, Hitler, hiç zorlanmadan eziverir onları. Bizim bilge eğiticimiz için önemli olan sadece faşizmin «özü»; bunun gerçekleşme tarzının değerlendirilmesini *Vorwaerts*'ın yazı kuruluna bırakıyor. Ne yazık ki faşizmin pogromcu «özü» ancak iktidara gelişinden sonra kendini gösterebilir. Demek ki söz konusu olan onun iktidara gelmesine izin vermemektir. Bunun için de düşmanın stratejisini anlamamız ve bunu işçilere açıklamamız gerekir. Hitler, hareketini gönünüşte anayasa çerçevesi içine sokmak için korkunç çaba harcamaktadır. Sadece kendini «maddeci» sanan bir ukala bu tür yöntemlerin yığınların siyasi bilincince etkisiz kalacağına inanabilir. Hitler'in anayasacılığı yalnız merkezle bir ittifak yapmak için değil ayni zamanda Sosyal Demokratları kandırmak için de, daha doğrusu Sosyal Demokrat liderlerin yığınları daha kolaylıkla aldatmasını sağlamak için de, bir açık kapı bırakmayı amaçlamaktadır. Hitler iktidara anayasal yoldan geleceğine yemin ederken onlar da derhal faşizm tehlikesinin şimdilik korkulacak bir durumda olmadığını ilan etmektedirler. Ne olursa olsun, denilmektedir, güçler ilişkisini daha bir yığın seçimde defalarca ölçme fırsatı çıkacaktır. Muarızlarını uyutan anayasal perspektif arkasına gizlenirken, Hitler belirleyici anda bir darbe vurma olanaklarını elinde tutmak istemektedir. Gözle görünen basitliğine rağmen bu savaş hilesi korkunç etkili olmaktadır, çünkü yalnız meseleyi politik ve meşru yollardan halletmeyi tercih edecek olan ara partilerin psikolojisine değil, ayni zamanda halk yığınlarının safdilliğine de-ki bu çok daha tehlikelidir- dayanmaktadır.

Hitler'in manevrasının iki yanı olduğunu da belirtmek gerekir: yalnız muarızlarını değil kendi taraflarını da kandırmaktadır. Oysa mücadele için, özellikle bir saldırı mücadelesi için, saldırgan bir ruha sahip olmak gerekir. Bu ruh orduları bir açık mücadelenin kaçınılmaz nitelikte olduğuna inandırmak suretiyle ayakta tutulabilir. Bu akıl yürütme aynı şekilde Hitler'in Weimar anayasasıyla olan tatlı macerasını kendi saflarının moralini bozmaksızın uzun sürdüremeyeceğini gösterir. Göğsünde sakladığı hançeri zamanında çekmesi gerekmektedir.

Faşizmin sadece «özünü» kavramak yeterli değildir; onu ger-

çek bir siyasi olgu olarak, bilinçli ve kurnaz bir düşman olarak değerlendirmeyi bilmek gerekir. Öğretmenimiz devrimci olamayacak kadar «sosyolog»dur. Nitekim Thalheimer'in derin düşüncelerinin Hitler'in hesaplarına elverişli bir etmen olarak girdiği açık değilmidir? Zira *Vorwaerts* tarafından anayasal yanılsamaların yayılmasıyla, düşmanın bu yanılsamalar üzerine inşa ettiği hilenin açığa çıkarılmasını ayni kefeye koymak düşmana hizmet etmekten başka bir şey değildir.

* * *

Bir örgütün önemi ve peşinden sürüklediği yığınlarla ya da işçi hareketine sokabildiği fikirlerin içeriği ile belirlenir. Brandlercilerde bunların ikisine de rastlanmıyor. Yine de Brandler ve Talheimer SAP'ın merkezci bataklığından ne muhteşem bir küçümsemeyle bahsediyorlar! Gerçekte, bu iki örgüt, SAP ve KPO karşılaştırılırsa, bütün avantajların birinciden yana olduğu görülür. SAP bir bataklık değil canlı bir akımdır. Sağdan sola doğru, komünizme doğru bir evrim geçirmektedir. Bu akım henüz arınmış değildir, hâlâ üzerinde döküntü ve çamurlarını taşımaktadır, ama bataklık değildir. Bataklık yakıştırması, tam bir ideolojik durgunlukla belirlenen Brandler-Talheimer örgütüne daha uygun düşmektedir.

KPO grubunun içinde, esas olarak yöneticilerin politikayı nesnel şartlardan çok Moskova'daki Stalin kurmayının havasına göre ayarlamalarından hoşnutsuz olan bir muhalefet uzun süreden beri bulunmaktaydı.

Walcher-Frölich muhalefeti (63), özellikle SSCB ile ilgili olarak yalnız hatalı değil ayni zamanda bilinçli bir şekilde iki yüzlü, ve siyasi anlamda namussuzca olan Brandler-Thalheimer politikasına yıllar boyunca göz yumdu; bu durumun, çoğunluktan kopan bu grubun [Walcher-Frölich grubu] bilançosunda başarı hanesine yazılamayacağı açıktır. Ama Walcher-Frölich grubunun, sonunda, liderleri herşeyden önce amirleri tarafından iyi karşılanma kaygusuyla hareket eden bir örgütün yararsızlığını kabul etmiş olması da bir gerçektir. Azınlık, zavallı Remmele'ye karşı değil, Stalin bürokrasisinin SSCB'ndeki ve Komünist Enternasyonal'deki rejimine ve doğrultusuna karşı bağımsız ve aktif bir politikanın benimsenmesini

zorunlu görmektedir. Halen çok yetersiz olan elimizdeki malzemeden hareketle Walcher-Frölich grubunun tavrını doğru bir şekilde yorumlarsak, bu tavrın, yine de, bu noktada bir ilerleme olduğunu söyleyebiliriz. Ölmeye yüz tuttuğu besbelli olan bir grupla bağlarını kopardıktan sonra, azınlık grubu şimdi ulusal ve özellikle uluslararası düzeyde *yeni* bir doğrultu göreviyle karşı karşıya bulunmaktadır.

Çoğunluktan kopan azınlık grubu, görüldüğü kadarıyla, gelecek dönemdeki başlıca görevinin, SAP'ın sol kanadına dayanmak ve bu partiden yararlanarak Alman Komünist Partisinin bürokratik tutuculuğuna son vermek olduğunu düşünmektedir. Bu belirsiz ve genelgeçer biçimiyle bu plan üzerine konuşmak mümkün değildir: azınlığın dayandığı ilke temelleri ve bu ilkeler için mücadele ederken uygulamayı düşündüğü yöntemler karanlıkta kalmaktadır. Bir platform gereklidir. Biz bir din kaideleri şekline sokulan komünizmin beylik sözlerini tekrarlamakla yetinen bir belgeden değil, proleter devriminin militan sorunlarına, şu son dokuz yılda komünist safları parçalayan ve hala bütün güncelliklerini koruyan bu sorunlara, açık ve somut cevaplar getiren bir metinden söz ediyoruz. Bu yapılmadığı takdirde SAP'ın içinde eriyip gidilecek ve onun komünizme doğru ilerleyişi geciktirilecektir.

Sol Muhalefet azınlığın evrimini hiç taraf tutmaksızın ve dikkatle izleyecektir. Ölmeye yüz tutmuş bir örgütün bölünmesi, çok defa tarihin akışı içinde canlı kısmın ilerici gelişimini hızlandırmıştır. Bu yasanın bir kez daha, azınlıkla ilgili olarak doğrulandığını görmek bizi memnun edecektir. Ama bunu ancak gelecek gösterecek.

13. Grev stratejisi

Sendika sorununda, Komünist liderlik kesin olarak parti içinde kafa karışıklığına yol açmıştır. «Üçüncü dönem»in genel çizgisi, paralel sendikalar kurulmasını amaçlıyordu. Kitle hareketinin eski örgütlerin dışına taşacağı ve RGO (Devrimci Sendika Muhalefeti) organlarının ekonomik mücadelede insiyatif komiteleri haline geleceği varsayımından hareket ediliyordu. Bu planı gerçekleştirmek için sadece küçük bir ayrıntı eksikti: kitle hareketi. İlkbaharda karlar

çözülürken, sular bir çok tabii çiti de sürükler. Lozovsky ise, «biz bu tabii çitleri kaldıralım belki ilkbaharın suları akmaya başlarlar,» diye düşündü!

Reformist sendikalar direnç gösterdiler. Komünist partisi fabrikalardan kovulmayı başardı. Sendikalarla ilgili politikaya kısmi düzeltmeler getirilmesine bunun ardından karar verildi. Komünist Partisi örgütsüz işçileri reformist sendikalara girmeye çağırmayı reddetti. Ama ayni zamanda sendikaların terkedilmesine de karşı olduğunu belirtti. Bir yandan paralel sendikalar kurarken bir yandan da reformist sendikalarda nüfuz sağlamak için mücadele sloganına yeniden hayat verdi. Bütünlüğü içinde ele alındığında bu mekanizma ideal bir kendi kendini sabote etme modelidir.

Rote Fahne birçok komünistin reformist sendikalara girmeyi gereksiz görmesinden yakınmaktadır. Bunlar, «Bu dükkana yeniden hayat vermenin ne yararı var?» demektedirler. Gerçekten ne yararı var? Eğer eski sendikaları ele geçirmek için ciddi bir şekilde mücadeleyse söz konusu olan, örgütsüz işçileri bu sendikalara girmeye çağırmak gerekir; bir sol kanat için temel sağlayacak olanlar yeni tabakalardır. Ama bu durumda paralel sendikalar, yâni çalışanları örgütlemek için rakip bir acenta kurmamak gerekir.

Liderlik, reformist sendikalar karşısındaki politikasıyla da, diğer sorunlarda olduğu gibi, kafa karışıklığını doruğa vardırmaktadır. 28 Ocakta *Rote Fahne*, Düsseldorf'taki Metallürji İşçileri Sendikasındaki Komünist militanları, «Sendika yöneticilerinin Brüning hükümetini desteklemelerine karşı acımasız mücadele» sloganı attıkları için eleştirmekteydi. Bu «oportünist» talepler kabul edilemez nitelikteydiler çünkü reformistlerin Brüning'i ve onun olağanüstü hal kanunlarını desteklemekten vazgeçebileceklerini varsaymaktaydılar (!) Doğrusunu isterseniz, bu kötü bir şakaya benziyor! *Rote Fahne*, liderleri küfüre boğmanın yeterli olabileceğini düşünüyor da bunların yığınlar tarafından siyasi anlamda bir sınava tabi tutulmasını kabul edemiyor...

Oysa bugün reformist sendikalar eylem için olağanüstü elverişli bir alan sunmaktadırlar. Sosyal-Demokrat parti hâlâ çıkardığı siyasi gürültü-patırdıyla işçileri yanıltma imkanına sahiptir; buna karşılık kapitalizmin çıkmazı sendikaların karşısına bir hapisane duvarı gibi dikilmektedir. Bugün bağımsız RGO sendikalarında örgüt-

lenmiş bulunan 200 ya da 300 bin işçi reformist sendikaların içinde değerli bir maya haline gelebilir.

Ocak ayının sonunda Berlin'de, bütün ülkedeki işyeri komitelerinin toplandığı bir Komünist konferans yapıldı. *Rote Fahne* bu konferansla ilgili şu raporu sunmaktadır (2 şubatta): «İşyeri komiteleri kızıl işçi cephesini oluşturmaktadırlar». Dergide konferansın bileşimi hakkında, temsil edilen işçi ve işyerlerinin sayısı hakkında bilgi aramak boşuna olacaktır. İşçi sınıfı içindeki güçler ilişkisinde her değişmeyi titiz bir şekilde ve açıkça kaydetmekte olan Bolşeviklerin tersine Alman Stalinistleri, bu konuda Rusya'dakileri taklit ederek, saklambaç oynamaktadırlar. İşyeri komitelerinin yüzde 84'ü Sosyal-Demokrat'ken Komünist komitelerin sadece yüzde 4'te kaldığını kabul etmek istememektedirler! «Üçüncü dönem» politikasının bilançosu, bu orantı içinde bulunmaktadır. Komünistlerin fabrikalarda yalıtılmalarına «kızıl birleşik cephe» diyé isim takmak, işlerin yoluna girmesini sağlayacak mıdır?

Kapitalizmin uzayan bunalımı proletaryanın içinde en acı ve en tehlikeli bölünme çizgisini çizmektedir: çalışanlarla işsizler arasındaki bölünme. Reformistlerin işyerlerinde, komünistlerin ise işsizler arasında ağırlıkta olmaları, proletaryanın iki kısmını da felce uğratmaktadır. İşi olanlar daha uzun zaman bekleyebilirler. İşsizlerse daha sabırsızdırlar. Bugün, sabırsızlıklarının devrimci bir karakteri vardır. Ama, eğer Komünist partisi, işsizlerle çalışanları birleştirerek bir devrimci çözüm perspektifi açacak olan mücadele slogan ve biçimlerini bulmayı başaramazsa, işsizlerin sabırsızlığı mutlaka Komünist Partisine karşı dönecektir.

1917'de Bolşeviklerin doğru politikalarına ve devrimin hızlı gelişimine rağmen proletaryanın en sabırsız ve en kötü durumundaki tabakaları, Petrograd'da bile, Eylül ve Ekimden itibaren yüzlerini Bolşeviklerden sendikalistlere ve anarşistlere çevirmeye başlamışlardı. Eğer Ekim Devrimi zamanında patlak vermemiş olsaydı, proletaryanın parçalanması çok ciddi bir noktaya varacak ve devrimin çürüyüp gitmesine yol açacaktı. Almanya'da anarşistlere bile gerek yoktur: anarşist demagojiyi açıkça gerici hedefleriyle birleştirmek suretiyle Nasyonal-Sosyalistler onların yerini tutabilirler.

İşçiler hiç de faşistlerin etkisine karşı kesin ve nihai bir ba-

ğışıklık edinmiş değillerdir. Özellikle bugünkü şartlarda, yani proletaryanın yedek ordusu kendi içinden küçük tüccarlar, seyyar satıcılar, vs. üretir, kudurmuş küçük burjuvazi de proleterler ve lumpen-proleterler ortaya çıkarmadan edemezken, proletarya ve küçük burjuvazi birbirleriyle iç içedirler.

Memurlar, teknik ve yönetici personel, devlet memurlarının bazı tabakaları eskiden Sosyal-Demokrasinin önemli dayanaklarını teşkil etmekteydiler. Bugün bu unsurlar Nesyonal-Sosyalizme geçmiştirler ya da geçmektedirler. Peşlerinden işçi aristokrasisini sürükleyebilirler, tabi eğer bunu şimdiden yapmaya başlamamışlarsa. Bu doğrultuda Nasyonal-Sosyalizm proletaryanın içine *yukarıdan* girmektedir.

Bununla birlikte *aşağıdan*, yani işsizler vasıtasıyla girmesi çok daha tehlikelidir. Hiç bir sınıf perspektifi olmadan ve umutsuzca uzun süre yaşayamaz. İşsizler bir sınıf değildirler ama daha şimdiden, boşuboşuna dayanılmaz hayat koşullarından kurtulmaya çalışan çok geniş ve çok kalıcı bir sosyal tabaka oluşturmaktadırlar. Eğer, genel olarak, Almanya'yı çürümekten ve parçalanmaktan yalnız proleter devriminin kurtarabileceği doğruysa, bu en başta milyonlarca işsiz için geçerlidir.

Komünist Partisinin işyerlerinde ve sendikalardaki aczinin yanında, sayısal artışının hiç önemi yoktur. Bunalımla sarsılan, çelişkileriyle kemirilen bir ulusun içinde aşırı sol bir parti, hele tüm parti cihazı bir «rekabet» amacıyla, sadece adam kapmaya yönelmişse, onbinlerce yeni partizan bulabilir. Asıl belirleyici olan partiyle sınıf arasındaki ilişkilerdir. Bir fabrika komitesine veya sendikasının yönetimine seçilmiş bir komünist işçi, şurdan burdan toplanmış, partiye bugün girip yarın çıkacak olan binlerce yeni üyeden daha fazla önem taşımaktadır.

Ama bu yeni üyelerin tek tek akışı sonsuza dek sürmeyecektir. Komünist Partisi mücadeleyi reformistleri aşıncaya kadar ertelemekte direnirse, belli bir andan itibaren Sosyal-Demokrasinin Komünist Partisi lehine nüfuz kaybetmeye ama buna karşılık da faşistlerin işsizleri, yani Komünist Partisinin başlıca dayanağını parçalamaya başlayacağını anlayacaktır. Bir siyasi parti durumun gerektirdiği görevler için güçlerini seferber etmekten kaçınırsa, bunun cezasını çok pahalıya öder.

Komünist Partisi tek tek grevler aracılığıyla bir kitle mücadelesi için kendine yol açmaya çalışmaktadır. Bu alandaki başarılar çok cılızdır. Her zaman olduğu gibi Stalinistler öz-eleştiri ile uğraşmaktadırlar: «Henüz örgütlenmeyi bilmiyoruz...», «henüz yığınları sürüklemeyi bilmiyoruz...»; üstelik «biz» her zaman «siz» anlamına kullanılmaktadır. 1921 Mart günlerinin teorisi yeniden ortaya çıkmaktadır; azınlık gruplarının saldırı eylemleriyle proletaryayı «elektriklendirmek». Ama işçiler hiç de «elektriklenmek» istememektedirler. Kendilerine açık perspektifler verilmesini ve bir yığın hareketinin temellerinin yaratılması için kendilerine yardım edilmesini istemektedirler.

Grev stratejisinde Komünist Partisinin, Lenin'den yapılan bölük pörçük alıntıların Lozovsky ve Manuilsky tarafından yorumlanmış biçimlerine dayandığı açıktır. Elbette Menşevikler »grev hastalığı»na karşı mücadele ederken Bolşeviklerin her yeni grevin başına geçip, her seferinde daha geniş kitleleri harekete kattıkları dönemler olmuştur geçmişte. Bu, sınıfın yeni tabakalarının uyanış dönemine tekabül ediyordu. 1905'de, savaş öncesi sınai atılım yıllarında ve Şubat devriminin ilk aylarında Bolşeviklerin taktiği de böyleydi.

Ama Ekim'den hemen önceki dönemde, Temmuz 1917 çatışmasından itibaren Bolşeviklerin taktikleri de farklı olmuştu: grevleri alevlendirmek yerine frenliyor, sınırlandırıyorlardı, çünkü her büyük grevin tayin edici bir çatışmaya dönüşme eğilimi vardı, oysa böyle bir çatışma için elverişli şartlar oluşmamıştı henüz.

Yine de o aylarda Bolşevikler, kendi uyarılarına rağmen, esas olarak sanayinin en geri sektörlerinde (tekstil işçileri, deri işçileri, vb.) patlak veren grevlerin başında yer almaya davem ettiler.

Yani, Bolşevikler bazı şartlarda hiç çekinmeden devrimin çıkarları için grevleri başlatır ve hızlandırırken, bazı başka şartlarda da yine devrimin çıkarları için işçileri greve gitmekten alıkoyuyorlar dı. Başka alanlarda olduğu gibi bu alanda da hazır reçeteler yoktur. Ama şu söylenebilir: bütün dönemlerde grev taktiği genel taktiğin bir parçasıydı ve ileri işçiler de parça ile bütün arasındaki bağı iyice kavramışlardı.

Bugün Almanya'ya baktığımızda ne görüyoruz? İş bulmuş olan işçiler ücretlerin kısılmasına karşı bir direniş göstermemektedirler,

çünkü işsizlerden korkmaktadırlar. Bunda şaşılacak bir şey yoktur: bir yanda birkaç milyon işsiz dururken, sendikalar tarafından örgütlenen alışılmış grevler umutsuz mücadelelerdir. Hele işsizlerle işi olanlar arasında siyasi bir zıtlaşma başladığı takdirde, böyle bir mücadele büsbütün umutsuzdur. Ama bu durum, özellikle sanayiin daha geri sektörlerinde tekil grevlerin yapılmasına engel değildir. Ama böyle bir durumda reformist önderlerin sözünü dinlemeye en yatkın olanlar da, sanayinin en önemli sektörlerindeki işçilerdir. Komünist Partisinin, genel durumu hiç değiştirmeden bir grev mücadelesine girişmesi, başarıya ulaşsa bile arkası gelmeyecek olan küçük gerilla hareketlerinden başka bir sonuç vermez.

Komünist işçilerin söylediklerine göre *(Der Rote Aufbau*'ya bakmak yeter) fabrikalardaki birçok işçi, sektör grevlerinin bugün için hiçbir anlamı olmadığını ve işçilerin ancak genel grevle dertlerinden kurtulabileceklerine inanmaktadır. Burada «genel grev», «mücadele perspektifi» anlamına gelmektedir. İşçiler doğrudan doğruya devlet gücü ile karşı karşıya kaldıkları ölçüde, sektör grevlerine olan inançları da azalmaktadır: tekelci sermaye işçilere Brüning'in olağanüstü hal yasalarının diliyle seslenmektedir. (*)

İşçi hareketinin emekleme çağında, işçileri greve sürüklemeye çalışan ajitatörler, onları ürkütmemek için devrimci ve sosyalist perspektifler geliştirmekten sık sık kaçınmışlardır. Bugünkü durum ise bunun tam karşıtıdır. Alman işçilerinin önder tabakaları, ancak gelecekteki mücadelenin genel perspektiflerini açık bir şekilde kavradıkları takdirde ekonomik mücadeleye girmekten yanadırlar. Bu

---

(*) Bazı aşırı - solcular (sözgelimi İtalyan Bordigacıları) birleşik cephenin sadece ekonomik mücadeleler için önerilebileceğini düşünüyorlar. Ekonomik mücadele ile politik mücadele eskiden de birbirinden ayrılmazdı; ama bugün artık hiç ayrılamaz. Toplu sözleşmelerin ve işçi ücretlerinin hükümet kararnameleriyle yok sayıldığı ve düşürüldüğü Almanya örneği, küçük çocukların bile bu gerçeği anlamasını sağlamalıydı.
Bu arada, Stalinistlerin birçok eski Bordigacı yanılgı ve önyargıyı yeniden ortaya sürdüğünü de belirtelim. Bu bakımdan, hiçbir şey öğrenmeyen ve bir arpa boyu bile ilerlememiş olan "Prometeo grubunun", Komintern'in şu aşırı - sol zikzak döneminde bizlerden çok Stalinistlere yakın olmalarında hiç şaşılacak bir şey yoktur.

perspektifleri de Komünist liderliğin çevresinde bulamamaktadırlar.

Almanya'da 1921 Mart günlerindeki taktikle ilgili olarak (çoğunluğu kazanmak yerine proletaryanın azınlığını «elektriklendirmek»), bu satırların yazarı III. Kongrede şöyle konuşmuştu: «İşçi sınıfının ezici çoğunluğu hareketin içinde değilse, harekete sempati duymuyorsa veya başarısından kuşkuluysa, buna karşılık, azınlık ileriye atılıp mekanik bir yoldan işçileri greve itmeye çabalıyorsa, bu takdirde, partinin kimliği altında gizlenmiş bu sabırsız azınlık, işçi sınıfıyla çattşmaya girebilir ve bu çatışmada kendi kafasını yarabilir.»

O halde bir mücadele biçimi olarak grevden vazgeçmeli midir? Hayır, vazgeçmek değil bu mücadelenin zorunlu siyasi ve örgütsel öncüllerini yaratmalıdır. *Sendikal* birliğin kurulması bu öncüllerden biridir. Reformist bürokrasi, elbette bunu istememektedir. Şimdiye kadar bölünme, mümkün olan en iyi mevkileri sağlamıştır kendisine. Ama faşizmin dolaysız tehdidi sendikalardaki durumu, büyük ölçüde bürokrasinin aleyhine değiştirmektedir. Birlik istek ve eğilimi artmaktadır. Leipart kliği, bugünkü durumda, hala birlik sağlanmasını reddetmeye devam edebilir: bu durum Komünistlerin sendikalar içinde nüfuz sağlama fırsatlarını iki ya da üç katına çıkaracaktır. Birleşmenin sağlanması ise çok daha iyi olur: böylece, Komünistlerin önünde geniş bir eylem sahası açılmış olur. Yarımtedbirler değil köklü bir değişiklik gerekmektedir!

Hayat pahalılığına karşı, çalışma haftasının azaltılması için ve ücretlerin düşürülmesine karşı geniş bir kampanya açılmaksızın, işsizlerin bu mücadeleye katılmaları sağlanmaksızın, birleşik cephe politikası uygulanmaksızın, anında patlak veren plansız küçük grevler hiç bir zaman hareketin rayına oturmasını sağlayamayacaktır.

Sol Sosyal-Dmokratlar «faşistlerin iktidara gelmeleri halinde» bir genel greve başvurmanın gerekli olacağından söz ediyorlar. Dört duvar arasındayken Leipart'ın da böylesi tehdidler savurması olmayacak birşey değildir. *Dote Fahne* bu bağlamda Luxemburgizmden sözetmektedir. Bu, büyük devrimciye kara çalmaktır. Rosa Luxemburg genel grevin iktidar sorunundaki *bağımsız* önemini abartmışsa da, geçici olarak genel greve çağrıda bulunulamayacağını, genel

grevin işçi hareketinin bundan önce katetmiş olduğu yollarda parti ve sendikalar tarafından hazırlanmış olması gerektiğini çok iyi anlamıştı. Sol Sosyal-Demokratların ağzında genel grev sözcüğü herşeyden önce acıklı gerçeklikten kaçmalarını sağlayan avutucu bir efsane haline gelmektedir.

Uzun yıllar boyunca Fransız Sosyal-Demokratları savaş halinde genel greve başvurmayı vaad etmişlerdir. Hatta 1912'deki Bâle kongresi devrimci bir ayaklanmaya başvurmayı bile vaadetmişti. Ama her iki halde de grev ve ayaklanma tehdidleri bir tiyatrodaki gök gürültüsü sesi gibi kof ve asılsız gürültülerden ibarettiler. Söz konusu olan hiç de grev ile ayaklanma arasındaki karşıtlık değildir; söz konusu olan grev konusunda olduğu kadar ayaklanma konusunda da soyut, biçimsel, sözde kalan bir tutumdur. Savaş öncesinin Bebel tipi sosyal-demokratı, soyut bir devrim kavramıyla silahlanmış bir reformistti; elinde genel grev tehdidini sallayan savaş sonrasının reformisti ise daha şimdiden tam bir karikatürdür.

Komünist liderliğin genel grev karşısındaki tutumu, kuşkusuz çok daha ciddi ve sorumludur. Ama bu sorunda bile açıklıktan yoksundur. Oysa bu açıklık zorunludur. Genel grev çok önemli bir mücadele aracıdır ama evrensel bir ilaç değildir. Öyle durumlar vardır ki genel grev dolaysız düşmanlarından çok işçileri zayıflatma tehlikesini taşır. Grev stratejik hesabın önemli bir unsuru olmalıdır, içinde tüm stratejinin boğulduğu her derde deva bir ilaç değil.

Genel bir tarzda ele alırsak genel grev en güçsüz olanın en güçlüye karşı mücadelesinin aracıdır; veya, daha doğrusu, mücadelenin başlangıcında, en güçlü olarak kabul ettiğinin karşısında kendisini en güçsüzmüş gibi hissedenin aracıdır: ben şahsen önemli bir aracı kullanamadığım zaman, en azından düşmanımın onu kullanmasına engel olmaya çalışırım; eğer bir topla ateş edemiyorsam hiç değilse onun ateşleme mekanizmasını sökerim. İşte genel grev «fikri» de böyledir.

Genel grev her zaman, demiryolları, telgrafı, askeri ve polisiye güçleri, vs. olan kurulu bir devlet iktidarına karşı mücadele aracı olarak görünmüştür. Genel grev, devlet cihazını felce uğratarak ya iktidarı «ürkütüyor» ya da iktidar sorununun devrimci bir çözümünün öncüllerini yaratıyordu.

Kitlelerin bir askeri örgütlenmeye ve savaş kurmayına sahip

olmadıkları, güçler ilişkisini önceden değerlendiremedikleri veya bir eylem planı çizemedikleri ve sadece devrimci öfkelerinin gücü ile bir araya geldikleri durumlarda, genel grev en etkili mücadele yöntemidir. Bu bakımdan, İtalya'daki anti-faşist devrimin, şu veya bu sektörel ve yöresel çatışmayla başladıktan sonra kaçınılmaz olarak genel grev aşamasından geçeceği düşünülebilir. Bugün parçalanmış olan İtalyan işçi sınıfı ancak böylelikle yeniden tek bir sınıf olma bilincine ulaşacak ve devirmek zorunda olduğu düşmanla boy ölçüşebilecektir.

Almanya'da genel grev, ancak faşizm zaten iktidara geçmiş ve devlet aygıtını sıkıca kavramışsa faşizme karşı etkili bir mücadele aracı olabilirdi. Ama eğer mesele faşistlerin iktidarı alma girişimlerini püskürtmekse, o zaman genel grev sloganı kof bir formülden ibaret kalır.

Kornilov'un Petrogard'a yürüyüşü sırasında ne Bolşevikler, ne de sovyetlerin bütünü bir genel grev başlatmayı akıllarından geçirmemekteydiler. Demiryollarında işçiler devrimci birlikleri yerlerine ulaştırmak ve Kornilov'un konvoylarını durdurmak için mücadele ediyorlardı. Fabrikalar sadece işçilerin cepheye gitmeleri gerektiği zaman duruyordu. Devrimci cephe için çalışan işletmeler faaliyetlerini iki katına çıkarmaktaydılar.

Ekim devrimi sırasında genel grev söz konusu olmadı. Devrimin arifesinde fabrikalar ve alaylar dev çoğunluklarıyla Bolşevik Sovyet'in liderliğine bağlanmışlardı. Bu şartlarda fabrikaları genel greve çağırmak kendi kendini güçsüzleştirmek anlamına gelirdi, düşmanı değil. Demiryollarında işçiler ayaklanmaya yardım etmeye çalışmaktaydılar; demiryolu memurları, bir yandan bir tarafsızlık havasına bürünürken, karşı-devrime yardım etmekteydi. Demiryollarında genel greve gitmenin hiç bir anlamı yoktu: sorun işçilerin memurlar üzerinde üstünlük sağlamalarıyla çözüldü.

Eğer Almanya'da mücadele faşistlerin bir provokasyonu sonucu kısmi bölgesel çatışmalarla başlarsa bir genel grev çağrısı durumun gereklerine cevap veremez. Genel grev herşeyden önce bir kenti bir diğerinden, bir mahalleyi bir diğerinden ve hatta bir fabrikayı bir diğerinden koparmak demek olacaktır. İşsizleri bulup toparlamak ise daha güç olacaktır. Bu şartlarda, bir kurmay heyetinden yoksun bulunmayan faşistler merkezileşmiş yöntemleri saye-

sinde belli bir üstünlük sağlayabilirler. Elbette dayandıkları kitle öyle bölük pörçüktür ki faşistlerin girişimi o zaman bile geri püskürtülebilir. Ama bu da artık sorunun başka bir yönüyle uğraştığımızı gösterir.

Örneğin demiryollarıyla ulaşım sorunu, herkesin greve gitmesini öngören genel grev «prestiji» açısından değil, savaş içindeki yeri açısından ele alınmalıdır: çatışma sırasında ulaşım yolları kimin için ve kime karşı kullanılacaktır?

Bunun sonucu olarak da genel greve değil, faşistlere karşı direnmeye hazırlanmak gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu, heryerde direnme üsleri, saldırı müfrezeleri, yüksek güçler, kurmaylar ve yönetim merkezleri, etkili bir haberleşme sistemi ve en temel seferberlik planları hazırlamayı gerektirmektedir.

Komünistlerin, SAP ve sendikalarla birlikte reformist üst kademenin boykotuna rağmen bir savunma örgütü kurmuş oldukları Bruchsal veya Klingental'de, taşranın bir köşesinde mahalli örgütlerin yaptığı şey mütevazi boyutlarına rağmen bütün ülke için bir örnek teşkil etmektedir. Ey güçlü liderler, ey yedi kere bilge stratejiciler, diye bağırmak geliyor içimizden, Bruchsal ve Klingental işçilerinden ders alın, onları taklit edin, deneylerini yaygınlaştırın, Bruchsal ve Klingental işçilerinden ders alın!

Alman işçi sınıfı güçlü siyasi, ekonomik ve sportif örgütlere sahiptir. İşte «Brüning rejimi» ile «Hitler rejimi» arasındaki farklılıkta buradadır. Bunda Brüning için övünülecek bir şey yoktur: bürokratik güçsüzlük bir övünç kaynağı değildir. Ama sorunlara cesurca bakmak gerekir. En önemli ve en temel olgu, Almanya'da işçi sınıfının örgütlerine tamamen sahip bulunmasıdır. Güçsüzlüğünün tek nedeni gücünün yanlış kullanımıdır. Almanyanın bambaşka bir çehreye bürünmesi için Bruchstal ve Klingental deneyiminin yaygınlaştırılması yeterlidir. Bu şartlarda işçi sınıfı faşizme karşı mücadelede genel grevden çok daha etkili, doğrudan mücadele biçimlerine başvurabilecektir. Eğer durumun evrimi genel grevin kullanılmasını gerektirirse (ki böyle bir gereklilik faşistlerle devlet organları arasında belirli bir ilişkiden doğabilir) birleşik cephe temeli üzerinde kurulmuş olan savunma komiteleri kitle grevinin başarısını önceden garantilemiş olur.

Mücadele bu aşamada durmayacaktır. Nitekim Bruchsal ve

Klingental örgütü özünde nedir? Görünüşte küçük olayların içinden önemli olanı ayırdetmek gerekir: bu yerel savunma komitesi aslında yerel işçi temsilcileri komitesidir; ismi böyle değildir çünkü ne olduğunun bilincinde değildir, nihayet söz konusu olan bir taşra köşesidir. Burada da nicelik niteliği belirliyor. Bu deneyimi Berlin'e aktarın, Berlin işçi temsilcileri Sovyetini elde edersiniz!

14. İşçi kontrolü ve SSCB ile işbirliği

Devrimci dönemin sloganlarından sözederken bunları çok dar bir anlamda kullanmamaya dikkat etmek gerekir. Sovyetler sadece devrimci bir dönemde kurulmalıdır. Ama bu dönem ne zaman başlar? Bunu takvimden bakarak öğrenmek mümkün değildir. Burda ancak eylem yol gösterebilir. Sovyetler, *oluşturulabildikleri anda oluşturulmalıdırlar.* (*)

Üretimde işçi kontrolu sloganı da, hem özelde hem genelde, sovyetlerin kurulduğu dönemle ilgilidir. Ama bu slogan da mekanik bir biçimde yorumlanmamalıdır. Özel koşullar, işçileri, sovyetleri kurmaya hazır oldukları dönemden epeyce önce üretimin kontroluna itebilir.

Brandler ile onun soldaki gölgesi —Urbahns— üretimin kontrolu sloganını genel siyasi durumdan bağımsız olarak kullandılar. Bu tutum, sloganın inandırıcılığını azaltmaktan başka bir işe yaramadı. Ama bugün, kitleler henüz saldırıya geçmediler diye, şu gittikçe büyüyen siyasi bunalım durumunda bu slogandan vazgeçmek de yanlış olur. Saldırının olması için, hareketin perspektiflerini tanımlayacak sloganlar gereklidir. Propaganda dönemi, zorunlu olarak, sloganın kitlelere yayılmasından önce gelecektir.

İşçi kontrolu kampanyası, şartlara bağlı olarak, üretim yönünden değil tüketim yönünden başlayabilir. Brüning hükümetinin ücretlerle birlikte fiyatları da düşürme vaadi gerçekleşmemiştir. Bu

---

(*) Unutmayalım ki Çin'de Stalinistler devrimci ayaklanma döneminde Sovyetler'in kurulmasına karşı çıkmışlardı; buna karşılık devrimin gerileme döneminde Kanton'da bir ayaklanma yapmaya karar verdiklerinde de, işçileri ayaklanmanın sabahında Sovyetler kurmaya çağırmışlardı!

sorunun, proletaryanın iktidarı alma düşüncesinden şimdilik çok uzak olan en geri tabakasını etkilememesi mümkün değildir. Pahalılığa karşı mücadelenin tek doğru biçimi, sanayi giderleri ve ticaret kârları üzerinde kontrol uygulamaktır. Genel hoşnutsuzluk şartları altında, margarinin artan maliyetini kontrol etmek amacıyla ve işçi ailelerindeki kadınların da katılmasıyla kurulacak işçi komisyonları sanayide işçi kontrolu için çok somut bir başlangıç olabilir. Kuşkusuz, düşünülebilecek yaklaşım tarzlarından ancak bir tanesidir bu ve sadece örnek olarak verilmiştir. Burada sorun daha üretimin kontrolu değildir; çalışan kadın bir anda o kadar ileri gidemeyecektir, üretimin kontrolu düşüncesinin çok uzağındadır henüz. Ama devrimin genel gelişimine bağlı olarak, tüketimin kontrolundan üretimin kontroluna ve oradan da işletmenin doğrudan yönetimine geçmek onun için çok daha kolaydır.

Günümüz Almanya'sında, bugünkü bunalım şartları altında, sanayinin kontrolu sadece çalışan işletmeler üzerinde değil, kısmen çalışan kısmen de çalışmayan işletmeler üzerinde kontrol anlamına da gelir. Bu da, belli bir işletmenin kapanmasından önce orada çalışan işsizlerin de kontrola katılmasını gerektirir. Görev, bir ekonomik plana dayanarak fabrika komitelerinin yönetimi altında fabrikayı yeniden üretime açmak olmalıdır. Bu doğrudan doğruya sanayinin hükümetçe yönetimi sorununa, yani kapitalistlerin işçi hükümeti tarafından mülksüzleştirilmeleri sorununa bağlanır. Şu halde işçi kontrolu, asgari ücret anlaşmaları ya da sosyal güvenlik gibi uzun süreli, «normal» bir durum değildir. Kontrol, sınıf savaşının son kertede gerginleşmesi şartlarında ortaya çıkan ve ancak sanayinin devrimci millileştirilmesine giden bir köprü olarak düşünülebilen bir geçiş yöntemidir.

Brandlerciler, Sol Muhalefet'i, işçi kontrolu sloganına atıp tutup sonra da bunu kendilerinden çalmış olmakla suçluyorlar. Doğrusu böyle bir suçlamayı pek beklemiyorduk! Sanayinin kontrolu sloganı, ilk kez 1917'de Bolşevik Partisi'nce yaygın bir biçimde ortaya atılmıştı. Petrograt'ta, başka alanlarda olduğu gibi bu alanda da bütün sorumluluk Petrograt Sovyetine verilmişti. Bu çalışmayı izleyen ve ona katılan biri olarak yemin edebilirim ki hiçbir zaman işi başlatmak ve akıl danışmak için Brandler — Thalheimer'e

başvurmadık. Bence biraz ihtiyatsızca yapılmış bir suçlama oluyor bu.

Ama önemli olan bu değil. Suçlamanın ikinci kısmı çok daha ciddi: «Troçkistler» şimdiye kadar üretimin kontrolu sloganlarıyla yürütülecek bir kampanyaya karşı çıkıyorlar ama şimdi birdenbire bu slogana sahip çıkıyorlar. İşte burada Brandlerciler bizim tutarsızlığımızı yakalıyorlar! Oysa sadece, «kitleleri seferber etmek» için teknik bir formüle indirgedikleri o işçi kontrolu sloganının içerdiği devrimci diyalektikten ne kadar habersiz olduklarını ortaya koymaktadır. Gerçekten de, sadece devrimci bir dönemde geçerli olan bu sloganı birkaç yıldan beri kullandıklarını söylemekle kendi kendilerini mahkûm etmiş oluyorlar. Bir meşe gövdesini bütün bir yol boyu didikleyen ağaçkakan da herhalde gizliden gizliye, baltasıyla ağacı kesen oduncunun alçakça kendisini taklit ettiğine inanıyordur.

Şu halde bizim için işçi kontrolu sloganı, burjuva rejiminden proleter rejimine geçişe tekabül eden sanayide çifte iktidar dönemine bağlıdır. Asla, diye itiraz ediyor Thalheimer, çifte iktidar «mülk sahipleriyle eşit [!] olma» anlamına gelir; oysa işçiler sanayilerin toptan yönetimi için mücadele ediyorlardır. Onlar, Brandlerciler, devrimci sloganın «iğdiş edilmesine» izin vermeyeceklerdir (bu onların sözüdür!). Onlara göre, «üretimin kontrolu» işletmelerin işçilerce yönetilmesi «anlamına gelir» (17 Ocak 1932). Öyleyse niçin yönetime *kontrol* adını takalım? Bütün insanlığın kullandığı dillerde *kontrol*, bir kurumun çalışmasının bir baska kurumca gözetimi ve teftiş edilmesi anlamına gelir. Kontrol etkin, baskın ve herşeyi kapsayan bir nitelik alabilir. Ama yine kontrol olarak kalır. Bu sloganın altında yatan düşüncenin kendisi, kapitalistlerin ve onlara bağlı olan işletme yöneticilerinin artık işçilerin onayı olmadan yeni bir adım atamadıkları, ama işçilerin de henüz millileştirmeler için gerekli önşartlara sahip olmadıkları, teknik yönetimi ellerine alamadıkları ve bunun için zorunlu olan organları yaratamadıkları sınai geçiş rejiminin bir ürünüdür. Burada bizi ilgilendiren sorunun sadece fabrikaların başına geçmeyi değil, aynı zamanda ürünlerin satısı, fabrikalara hammadde ve yeni teçhizat sağlanması ve kredi faaliyetlerini de kapsadığını unutmayalım.

Fabrika içersindeki güçler ilişkisi, proletaryanın burjuvaziye

karşı genel hareketinin gücüyle belirlenir. Genel bir bakışla, kontrolun ancak proletaryanın siyasi gücünün burjuvazinin gücüne baskın çıktığı dönemde mümkün olacağı söylenebilir. Ama bir devrimde bütün sorunların zor yoluyla çözüleceğini ve böyle çözülmek zorunda olduğunu düşünmek de yanlıştır: fabrikalar Kızıl Muhafızların yardımıyla ele geçirilebilir, ama işletilebilmeleri için de yeni hukuki ve idari önşartlar ve hepsinden önemlisi de bilgi, beceri ve uygun örgütsel biçimler gerekir. Belli bir çıraklık dönemi zorunludur. Proletaryanın çıkarları, böyle bir dönemde işletme yönetimini tecrübeli bir idari kadronun elinde bırakmayı ama aynı zamanda bu kadronun bütün ilişkileri ve hareketleri üzerinde uyanık bir gözetim uygulamayı gerektirir.

İşçi konrolu tek tek fabrikalarda başlar. Kontrolu uygulayacak olan organ fabrika komitesidir. Fabrikalardaki kontrol organları, sanayilerin kendi aralarındaki ekonomik bağlara uygun düşen bir şekilde birleşirler. Bu aşamada henüz genel bir ekonomik plan yoktur. İşçi kontrolu pratiği bu planın sadece ilk öğelerini ortaya çıkarır.

Buna karşılık sanayinin işçilerce yönetilmesi, özellikle ilk adımlarında, yukardan başlar, çünkü devlet gücünden ve genel ekonomik plandan bağımsız değildir. Yönetimin organları fabrika *komiteleri* değil, merkezileşmiş *sovyetlerdir*. Fabrika komitelerinin rolü yine önemlidir elbet. Ama sanayinin yönetilmesi alanında önde gelen bir role değil, yardımcı bir role sahiptir artık.

Burjuvazi gibi teknik aydınların da Bolşevik deneyinin birkaç haftadan fazla yaşayamayacağına inandıkları ve bu yüzden de her türlü sabotaj yoluna giderek hiçbir anlaşmaya yanaşmadıkları Rusya'da, işçi kontrolu aşaması ortaya çıkmamıştır. Üstelik savaş da, işçileri askerlere dönüştürerek ekonomik yapıyı kemiriyordu. Bu yüzden Rus deneyinin, sanayide özel bir rejim olarak işçi kontrolu hakkında öğretebileceği şeyler çok değildir. Ama bu deney önemlidir, hem de tam ters yönden: sadece mülk sahiplerinin değil, idari-teknik personelin de sabotajıyla karşı karşıya bulunan geri bir ülkede, genç ve deneysiz proletaryanın her yandan düşmanlarla çevrili olduğu halde sanayinin yönetimini örgütleyebildiğini ortaya koymaktadır. Öyleyse Alman proletaryası çok daha iddialı işler başarabilecektir.

Proletaryanın çıkarı, yukarda da söylenildiği gibi, özel kapitalist üretim yönteminden devlet kapitalizmi ve oradan da sosyalist üretim yöntemine geçişin en az ekonomik sarsıntıyla ve kaynakların en tutumlu kullanımıyla gerçekleştirilmesini öngörür. İşte proletaryanın iktidara yaklaşırken ve hatta en yürekli ve kararlı mücadeleye iktidarı ele geçirdikten sonra, fabrikalarda, işletmelerde ve bankalarda bir geçiş rejimini hiç itirazsız kabullenmesinin nedeni de budur.

Devrimin döneminde Almanya'daki ilişkiler Rusya'dakilerden farklı olacak mı? Bu soruya cevap vermek, hele dışardan bakan biri için, kolay değil. Sınıf mücadelesinin göstereceği somut gelişme, özel bir aşama olarak işçi kontroluna yer bırakmayabilir. Gelişen mücadelenin alabildiğine gerginleşmesiyle, bir yanda işçilerin artan baskısı ve öbür yanda mülk sahiplerinin ve idarecilerin sabotajı altında, geçici de olsa anlaşmalara hiç yer kalmayabilir. Böyle bir durumda, proletarya, iktidarın bütünüyle birlikte sanayinin yönetimini de üzerine almak zorundadır. Sanayinin bugünkü yarı-felç durumu ve büyük bir işsizler ordusunun varlığı böyle bir kısalmayı hayli mümkün kılmaktadır.

Ama öte yandan, işçi sınıfının içinde çok güçlü örgütlerin bulunması, Alman işçilerinin irticalen değil sistemli faaliyet anlayışıyla eğitilmiş olmaları ve işçilerin devrim kampına geçmede gösterdikleri dağınıklık, birinci olasılığın güçlenmesine yol açabilir. Bu yüzden, üretimin kontrolu sloganını peşin olarak reddetmek bağışlanmaz bir hata olur.

Ne olursa olsun, Rusya'dan da çok Almanya'da işçi kontrolu sloganının işçi yönetimi sloganından bağımsız bir anlamı olduğu besbellidir. Bu slogan da, başka bir çok geçiş sloganı gibi, pratikte gerçekleşme derecesinden, hatta gerçekleşip gerçekleşmiyeceğinden bağımsız olarak çok büyük bir önem taşımaktadır.

Geçişsel işçi kontrolu biçimleri yaratma yeteneği ile proleter öncüsü, proletaryanın daha tutucu tabakalarını kendi yanına çekecek ve küçük burjuvazinin belli kesimlerini, özellikle de teknik, idari ve banka personelini tarafsızlaştıracaktır. Eğer kapitalistler ve idarenin bütün üst kademesi ekonomik sabotaj yoluna başvurarak kesin bir uzlaşmazlık gösterecek olursa, bunu izleyecek olan sert tedbirlerinin sorumluluğu, halkın gözünde işçilere değil, düş-

man sınıflara ait olacaktır. Bu da, yukarda belirtilen ekonomik ve idari önemine ek olarak siyasi önemidir işçi kontrolu sloganının.

Bunlar bir yana, devrimci olmayan bir durumda kontrol sloganını ortaya atan ve böylece ona salt reformist bir nitelik kazandıran insanların, kontrolla yönetimi özdeş saymayı reddettiğimiz için bizi merkezci düalizmle suçlamaları, akıl almaz bir siyasi ikiyüzlülüğün kanıtıdır.

Sanayinin yönetimiyle ilgili sorunları kavramaya girişen işçiler sözlerle sarhoş olmak istemeyeceklerdir; bu ellerinden de gelmez zaten. Onlar fabrikalarda sözler kadar esnek olmayan malzemelerle çalışmaya alışmışlardır ve bizim düşüncelerimizi bürokratlardan daha iyi anlayacaklardır; gerçek devrimci düşünce, her yerde zor uygulamak demek değildir, hele zora ilişkin sözlerle sarhoş olmak hiç değildir. Zor, gerekli olduğu yerlerde, cesaretle, kararlıca ve sonuna kadar kullanılmalıdır. Ama zorun sınırlarını da bilmek, zoru bir manevrayla bütünleştirmeyi, bir darbeyi bir anlaşmayla bütünleştirmeyi de bilmek gerekir. Lenin'in ölüm yıldönümlerinde «devrimci gerçekçilik»le ilgili ezberlenmiş sözleri tekrarlayan Stalinist bürokrasi, böylelikle geri kalan 364 günde devrimci gerçekçilikle alay etme hakkını elde ettiğini mi sanıyor yoksa?

* * *

Reformizmin kaşarlanmış teorisyenleri, sosyalizmin doğum işaretlerini işçilere karşı alınan olağanüstü hal kararnamelerinde arıyorlar. Hohenzollern'lerin «askeri sosyalizmi»nden Brüning'in polis sosyalizmine!

Sol burjuva ideologları, planlı bir kapitalist ekonomi düşlüyorlar. Ama kapitalizm plan bâbında ancak üretici güçleri savaş amaçları için kurutabildiğini kanıtlama fırsatı bulmuştur. Herşey bir yana bırakılırsa, korkunç ithalat ve ihracat düzeyleriyle Almanya'nın dünya ekonomisine bütünleşmesi nasıl yoluna konulacaktır?

Biz, bu işe Alman-Sovyet ilişkileri alanından başlamak, yani İkinci Beş Yıllık Plana bağlı olarak ve ona yardımcı olacak şekilde, Sovyet ve Alman ekonomileri arasında kapsamlı bir işbirliği planının ortaya konulmasıyla başlamak istiyoruz. Böylece onlarca ve yüzlerce büyük fabrika en yüksek kapasiteyle çalışabilir. Sadece

bu iki ülkenin katılacağı çok geniş kapsamlı bir ekonomik plan çerçevesi içinde Almanya'daki işsizlik iki ya da üç yıl içinde bütünüyle ortadan kaldırılabilir.

Ama açıktır ki Alman kapitalist sanayiinin önderleri böyle bir plan yapamazlar, çünkü bu onlar için toplumsal intihar demek olur. Ama Sovyet hükümeti, en başta sendikalar olmak üzere Alman işçi örgütlerinin ve Alman teknolojisinin ilerici temsilcilerinin yardımıyla, çok geniş bir perpektif açabilen tümüyle pratik bir plan hazırlayabilir ve hazırlamalıdır. Sovyet ve Alman ulusal ekonomilerinin doğal, teknik ve örgütsel kaynaklarının birleştirilmesiyle doğacak olasılıkların yanında bütün o savaş tazminatı ve gümrük resmi «sorunları» ne kadar değersiz gözükecektir!

Alman Komünistleri, Sovyet ekonomisinin başarılarıyla ilgili yaygın bir propaganda yürütmektedirler. Bu gereklidir. Ama yaptıkları şey çoğu zaman duygusal ve bulanık laf kalabalığından öteye geçememektedir. Bu ise kesinlikle gereksizdir. Ama en kötüsü, Sovyet ekonomisinin başarıları ve güçlükleriyle Alman proletaryasının dolaysız ve acil çıkarları arasında, işsizlik, ücretlerin düşürülmesi ve Almanya'nın genel ekonomik çıkmazı arasında bir ilişki kurmayı başaramamışlardır. Sovyet-Alman işbirliğini, yüzdeyüz pratik ve aynı zamanda kesinlikle devrimci bir temel üzerinde ortaya atmayı beceremememişler ve istememişlerdir.

Bunalımın ilk aşamasında, yani bundan iki yıl önce, bu sorunu ele alan yazılar yayımladık. Stalinistler hemen bizim sosyalizmle kapitalizmin barış içinde bir arada yaşayabileceğine inandığımızı, kapitalizmi kurtarmaya çabaladığımızı, vb. ilan etmeye giriştiler. Ama şunu ne görebildiler ne de anlayabildiler: somut bir ekonomik isbirliği planı, sendikalarda ve fabrika toplantılarında, gerek çalışan gerekse çalışmayan fabrikaların işçileri arasında tartışma konusu haline getirildiği ve üretimde işçi kontrolu sloganına ve daha sonra da iktidarın alınması sloganına bağlandığı takdirde, sosyalist devrimde çok büyük bir motor gücü olabilir. Çünkü uluslararası planlı işbirliği ancak Almanya'da dış ticaretin devlet tekeline alınması ve üretim araçlarının millileştirilmesi halinde, yani proletarya diktatörlüğü halinde gerçekleşebilir. İşte bu yolda, milyonlarca yeni işçi, parti dışı, Sosyal Demokrat ve Katolik milyonlarca işçi, iktidar mücadelesine çekilebilirdi.

Tarnow'lar Alman işçilerini, bir devrimin sonunda ortaya çıkacak sınai çöküşün korkunç bir kargaşaya, açlığa, vb. yol açacağı düşüncesiyle korkutmaya çalışıyorlar. Ama unutmayalım ki aynı insanlar, proletaryaya işkenceden, sefaletten ve alçalmadan başka birşey getirmeyen emperyalist savaşı desteklemişlerdi. İşçilere Hohenzollern bayrağı altında yapılan bir savaşın acılarını vermek; buna evet! Sosyalizmin bayrağı altında devrimci fedakarlıklar; hayır, asla!

«Alman işçilerimizin» hiçbir zaman böylesi «fedakarlıklara» katlanmayacağı yollu sözler, işçilere hem yaltaklanmak hem de onları horgörmek anlamına gelir. Ne yazık ki Alman işçileri çok sabırlıdır. Sosyalist devrim, Alman proletaryasından, Hohenzollern-Leipart-Wels'in savaşında boşa harcanan fedakarlıkların yüzde birini bile istemeyecektir.

15. *Durum Umutsuz mu?*

Alman işçi sınıfının çoğunluğunu bir anda bir saldırı için hazır duruma getirmek kolay değildir. 1919, 1921 ve 1923 yenilgilerinin sonucunda, zaten güçlü tutucu örgütler tarafından bağlanmış olan Alman işçi sınıfında ciddi çekingenlik eğilimi belirmiştir. Buna karşılık, Alman işçilerinin, şimdiye kadar faşizmin kendi saflarına sızmasını engelleyen örgütsel birlik ve dayanışmaları, *savunmacı* mücadele için çok büyük fırsatlar doğurmaktadır.

Birleşik cephe politikasının da saldırıdan çok savunma için elverişli olduğu unutulmamalıdır. Proletaryanın daha tutucu veya geri tabakalarının ellerindekileri koruma mücadelesine girmeleri yeni kazanımlar için savaşa girişmelerinden çok daha kolaydır.

Brüning'in olağanüstü hal kararnameleri ve Hitler tehdidi, bu bakımdan birleşik cephe politikasının uygulanması için «ideal» bir alarm işaretidir. Kelimenin en basit ve en açık anlamıyla bir savunmadır sözkonusu olan. Bu şartlar altında birleşik cephe, işçi sınıfının en geniş kesimlerini kapsayabilir. Ve üstelik mücadelenin hedeflerinin de, işçi mahallelerindeki işportacı ve küçük esnaflara kadar burjuvazinin en alt kesimlerinde sempati uyandırmaması mümkün değildir. Bütün güçlükleri ve tehlikeleriyle birlikte Almanya'nın bugünkü durumu, devrimci bir parti için çok büyük

avantajlar da sağlamaktadır; savunma ile başlayan ve ardından saldırıya dönüşen açık bir stratejik planın hazırlanıp uygulanmasını zorunlu kılmaktadır bu durum. Komünist Partisi, ana hedefinden —iktidarın alınması— bir an bile vazgeçmeksizin, en dolaysız ve acil eylemler adına bir savunma tavrı benimseyebilir. «Sınıfa karşı sınıf!» Bu formüle gerçek anlamını iade etmenin zamanı gelmiştir!

Sermayenin ve hükümetin saldırısının işçilerce geri püskürtülmesi, kaçınılmaz olarak faşistlerin daha da sert bir saldırıya geçmelerine yol açacaktır. Savunmanın ilk adımları ne kadar iddiasız olursa olsun, düşmanın geri tepkisi hemen birleşik cephenin saflarını birbirine bağlayacak, görevleri yaygınlaştıracak, daha etkili tedbirlerin alınmasını zorunlu kılacak, bürokrasinin gerici tabakalarını birleşik cephenin dışına atacak, işçiler arasındaki engelleri zayıflatarak Komünizmin etkisini genişletecek ve böylece savunmadan saldırıya geçişi hazırlayacaktır.

Eğer Komünist Partisi savunma muharebelerinde önderliği kazanırsa —doğru bir politika uygulandığı takdirde böyle olmaması mümkün değildir— savunmadan saldırıya geçiş vakti geldiğinde reformist ve merkezci üst kademenin onayına hiç ihtiyaç duymayacaktır. Burda belirleyici olan, kitlelerdir; kitleler reformist liderlikten koptukları anda, bu liderlikle yapılacak anlaşmalar bütün anlamını yitirir. O zaman birleşik cepheyi sürdürmek, devrimci mücadelenin diyalektiğini yanlış anlamak ve birleşik cepheyi bir sıçrama tahtası olmaktan çıkarıp bir engel haline getirmek olur.

En güç politik durumlar bir bakıma en kolay olanlarıdır: çünkü birden fazla çözüme izin vermezler. Görev bir kere açıklıkla tanımlandıktan sonra, ilke olarak çözülmüş demektir: savunma için birleşik cepheden, Komünizmin bayrağı altında iktidarın alınmasına geçmek.

Bu yapılabilir mi? Durum güçtür. Reformizm aşırı-sol ültimatomculuktan yardım görmektedir. Brüning'in bürokratik diktatörlüğü halkın ekonomik sancılarını şiddetlendirmekte ve faşizmi beslemektedir. Durum çok karanlık, çok tehlikelidir, ama hiç de umutsuz değildir. Ekim devriminin maddi kaynakları ve gaspedilmiş otoritesiyle silahlanmış Stalinist aygıt ne kadar güçlü olursa olsun, yine de herşeye yetmez gücü. Sınıf savaşının diyalektiği daha güç-

lüdür. Ama bu diyalektiğe gecikmeden yardım etmek gerekir.

Şu anda bir çok «solcu» Almanya'nın kaderine ilişkin olarak bir kötümserlik gösterisine girişmiş bulunuyorlar. 1923'te, faşizm henüz çok güçsüz olduğu halde, Komünist Partisinin sendikalarda ve fabrika komitelerinde ciddi bir nüfuzu olduğu halde, diyorlar, proletarya zafere ulaşamadı; öyleyse, bugün Komünist Partisi zayıflamış ve faşizm karşılaştırılamayacak kadar güçlenmişken nasıl olur da zafer beklenebilir?

Bu savlama ilk bakışta ne kadar ciddi görünse de, yanlışlığını ortaya koymak güç değildir. 1923'te işler savaş noktasına varmadı; parti, faşizm hayaleti karşısında savaştan kaçındı. Savaş yoksa, zafer de olamaz. Bugünse savaştan kaçınma olasılığını ortadan kaldıran şey, faşizmin gücü ve saldırısıdır. Savaşa girmek zorunludur. Ve Alman işçi sınıfı savaşmaya başlarsa, zafere de ulaşabilir. Ulaşmak zorundadır.

Daha dün yüce liderler şöyle diyorlardı: «Bırakın faşizm gelsin iktidara, korktuğumuz yok, hemen barutu tüketeceklerdir, vb.» Bu düşünce, Komünist Partisini en üst kademelerine birkaç ay boyunca hakim oldu. Eğer tam anlamıyla yerleşecek olsaydı bu düşünce, Komünist Partisinin, Hitler tarafından boynu vurulmazdan önce proletaryaya kloroform verme görevini üstlenmesi anlamına gelirdi. En büyük tehlike budur. Şu anda kimse bu tür düşünceleri tekrarlamıyor. İlk mevzileri biz kazandık. Faşizmin iktidara gelmezden önce ezilmesi gerektiği düşüncesi işçi kitlelerinde yer ediyor. Bu, çok değerli bir zaferdir. Bundan sonraki ajitasyonlarda bundan güç almak gerekir.

İşçi sınıfı kaygılı bir ruh hali içindedir. İşsizlik ve yokluk içinde kıvranmaktadırlar. Ama onları en çok bunaltan şey, liderlerinin politikasındaki bulanıklık ve ortalığın toz dumana boğulmuş olmasıdır. İşçiler Hitler'in iktidara gelmesine fırsat verilmemesi gerektiğini anlamışlardır. Ama nasıl? Görünürde hiçbir yol yoktur. Yukardan yardım değil müdahale gelmektedir. Ama işçiler de döğüşmek istemektedirler.

Uzaktan görebildiğimiz kadarıyla, yeterince dikkate alınmamış olan şaşırtıcı bir olay var: Hirsch-Duncker kömür madeni işçileri, kapitalist sistemin yerini sosyalist sistemin alması gerektiğine karar veriyorlar! Demek ki yarın bütün sınıfın mücadele ve iktidar or-

ganları olarak sovyetler kurmayı da göze alabilecekler! Hatta belki bugün bile göze alabilirler bunu; sadece onlara sormayı bilmek gerekir! Tek başına bu belirti kitlelere kızan kibirli beyefendilerin izlenimci değerlendirmelerinden çok daha önemli ve inandırıcıdır.

Aygıtın dürtüklemelerine rağmen Komünist Partinin saflarında bir edilgin ruh halinin yayıldığı açıkça görülüyor. Neden? Komünist Partisinin tabanı, saçmasapan sözleri dinlemek zorunda kaldıkları hücre toplantılarına gittikçe daha seyrek katılıyorlar. Onlara yukardan gönderilen görüşlerin ne fabrikalarda ne de sokaklarda uygulanması mümkün değil. İşçi, kitleyle yüz yüze kaldığında ihtiyacını duyduğu şeyle partinin resmi toplantılarında kendisine sunulan şey arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi hissediyor. Her türlü çelişkiyi hasıraltı eden çığırtkan ve övüngen cihaz tarafından yaratılan sahte atmosfer, partinin tabanı için gitgide katlanılmaz oluyor. Böylece parti toplantılarında bir kofluk ve donukluk ortaya çıkıyor. Ama bu, savaşmaya karşı isteksizlik değil, politik bulanıklık ve güçlü ama beyinsiz liderliğe karşı sessiz bir protesto sadece.

Proletaryayı saran kafa karışıklığı ve şaşkınlık faşistleri coşturuyor. Faşistlerin saldırıları genişliyor. Tehlike büyüyor. Ama işte faşist tehlikenin bu yakınlığıdır ki öncü işçilerin görme ve işitme gücünü son derece keskinleştirecek ve eyleme götüren aydınlık ve basit öneriler için elverişli bir ortam ayratacaktır.

Münzenberg geçen yılın Kasım ayında Brunswick'i örnek göstererek şöyle yazıyordu: «Bu birleşik cephenin artan faşist terör ve saldırının baskısı altında, kendiliğinden bir güçle, bir anda doğacağından bugün bile kimsenin kuşkusu olamaz.» Münzenberg, kendisinin de üyesi olduğu Merkez Yürütme Komitesinin neden Brunswick olaylarını birleşik cephe yönünde yürekli bir politikanın odak noktası yapmadığını açıklamıyor. Yine de Münzenberg'in tahmini, kendi yetersizliğinin itirafı olmaktan çıkmaksızın, büyük ölçüde doğrudur.

Faşizm tehlikesinin yakınlığı zorunlu olarak Sosyal Demokrat işçilerin ve hattâ reformist aygıtın önemli kesimlerinin radikalleşmesine yol açacaktır. SAP'ın devrimci kanadı ileriye doğru tartışmasız bir adım atacaktır. Bu şartlarda, iç çatışmalar ve bölünmeler pahasına da olsa Komünist Partisinin yüzseksen derecelik bir dönüş yapması ise, daha da kaçınılmazdır. Yönümüzü çizerken bu ge-

lişme doğrusunu göz önünde tutmamız ve kendimizi buna göre ayarlamamız gerekir.

Stalinistlerin bir dönüş yapması kaçınılmazdır. Şurda burda beliren ve tabandan gelen baskının işareti olan belirtiler daha şimdiden göze çarpmaktadır; bazı tezlerin yerini başkaları almakta, kullanılan dil gittikçe daha anlaşılmaz, sloganlar gittikçe daha belirsiz ve çift-anlamlı olmaktadır; aynı zamanda da, Partinin önündeki görevi Merkez Yürütme Kurulundan daha önce farkedecek kadar dikkatsiz olan kişiler Partiden atılmaktadır. Bütün bunlar yaklaşan dönüşün şaşmaz belirtileridir; ama sadece belirtileridir.

Geçmişte, Stalinist bürokrasinin, karşı-devrimci «Troçkizm»e karşı giriştiği polemikte yüzlerce ton kağıt harcadıktan sonra birdenbire hızlı bir dönüş yaparak Sol Muhalefetin programını uygulamaya (aslında, umutsuz bir gecikmeden sonra!) çabaladığını görmüşüzdür.

Çin'de yüzgeri etmekte çok geç kalındı ve üstelik bu devrimin sonunu getirecek bir biçimde yapıldı (Kanton ayaklanması!). İngiltere'de ise «dönüş» hasımlar tarafından, yani artık onlara ihtiyacı kalmayınca Stalinistlerden kopan İşçi Sendikaları Genel Kurulu tarafından yapıldı. Ama SSCB'de 1928 dönüşü, ucu ucuna, diktatörlük tam yıkımın eşiğine gelmişken yapıldı. Bu üç önemli örnek arasındaki farkların nedenini bulmak zor değil. Çin'de genç ve deneysiz Komünist Partisi Moskova liderliğinin sözüne körcesine güveniyordu; Rusya'daki Muhalefetin sesi, çoğunlukla oraya ulasamıyordu bile. İngiltere'de de aşağı yukarı aynı şey olmuştur. SSCB'de ise Sol Muhalefet meydandaydı ve kulak politikasına karsı aralıksız bir kampanya yürütmekteydi. Çin'de ve İngiltere'de Stalin ve Ortakları belli bir uzaklıktan riziko alıyorlardı; SSCB'de ise doğrudan doğruya kendi hayatları tartışma konusuydu.

Alman proletaryasının politik avantajları, bütün sorunların açıkça ve vaktinde ortaya konuluyor olmasında, Komintern liderliğinin otoritesinin büyük ölçüde zayıflamış olmasında, Marksist Muhalefetin sahnenin içinde, Almanya'da çalısıyor olmasında ve proleter öncüsünün içinde, seslerini duyurabilecek güçte olan ve yavaş yavas da duyurmaya başlayan binlerce deneyli ve eleştirel kişinin bulunmasında yatmaktadır.

Almanya'da Sol Muhalefet sayısal olarak zayıftır. Ama belirli

bir keskin tarihsel dönüş sırasında, sahip olduğu politik nüfuz önemli sonuçlar doğurabilir. Bir makasçı nasıl vakitli bir makas değiştirmeyle ağır yüklü bir treni başka bir hatta sokabilirse, Sol Muhalefet de ideolojik makası kuvvetle ve kendinden emin bir şekilde çevirerek Alman proletaryasının daha da ağır trenini değişik bir yöne sokabilir.

Tavrımızın doğruluğu her geçen gün pratik içinde ortaya çıkacaktır. Tepemizdeki çatı tutuştuğu anda en inatçı bürokratlar bile prestiji bir yana bırakmak zorundadırlar. Böyle durumlarda, hakimler, paşalar bile donlarıyla atlarlar pencereden. Gerçeklerin pedagojisi eleştirimizin yardımına koşacaktır.

Alman Komünist Partisi bu dönüşü zamanında yapmayı başarabilecek midir? Şu anda ancak göreli bir anlamda sözedebiliriz «zamanlılık»tan. Eğer «üçüncü dönem» cinneti olmasaydı, Alman proletaryası bugün iktidarda olurdu. Eğer Komünist Partisi geçen Reichstag seçimlerinden sonra Sol Muhalefetin önerdiği eylem programını uygulasaydı bugün zafer kesinleşmiş olurdu. Bugünse, kesin, *garantili* bir zaferden sözedemeyiz. Bugün, Alman işçilerini faşizmin iktidarı almasından önce kavgaya sokacak dönüşe «zamanında yapılmış» bir dönüş demek zorundayız.

Böyle bir dönüşü gerçekleştirmek için bütün olanakların zorlanması gerekir. Komünizmin gerek parti içindeki gerekse dışındaki bütün öncü öğelerinin eylemden çekinmemesi gerekir. Hem parti içinde hem de işçi kitlelerinin karşısında bürokrasinin aptalca ültimatomculuğuna karşı açık mücadeleye girişmek gerekir.

«Ama bu disipline uymamaktır,» diyecek, bocalayan Komünist. Elbette, Stalinist disiplinin ihlalidir bu. Hiçbir ciddi devrimci, eğer zorlayıcı nedenler yoksa, biçimsel düzeyde bile olsa disiplini bozmaz. Ama zararlılığını pekâlâ farkettiği politikalara disiplin gerekçesine sığınarak boyun eğen kişi de devrimci değil, acınacak bir paçavradır.

Muhalif Komünistlerin, Urbahns ve Ortakları gibi, eski partinin çizgisini değiştirmek için hiçbir ciddi çabaya girmeden, yeni bir Komünist Partisi kurma yoluna gitmeleri bağışlanmaz bir hata olur. Küçük bir bağımsız örgüt kurmak güç değildir. Yeni bir Komünist Partisi kurmaksa dev bir çabayı gerektirir. Bunun için yeterli kadrolar var mıdır? Varsa, eski partinin içindeki yüzbinlerce

işçiyi etkilemek için ne yapmışlardır bunlar? Eğer bu kadrolar kendilerini işçilere yeni bir partinin gerekliliğini anlatabilecek güçte hissediyorlarsa, önce kendilerini varolan partiyi canlandırmak ve düzeltmekte denemeleri gerekmez mi?

Bugün üçüncü bir parti sorununu ortaya atmak, liderlikten hoşnutsuz olan ama bir kendini-savunma duygusuyla eski partiye tutunan milyonlarca Komünist işçiyi karşıya almak demektir. Oysa bu milyonlarca işçiyle ortak bir dilin bulunması gerekmektedir. Memurların küfürlerine, iftiralarına ve idari cezalarına aldırmadan bu milyonlarca Komünist işçinin bilinçlerine giden bir yol bulunmalıdır; onlara, bizim de kendileriyle aynı şeyi istediğimizi, Komünizmin çıkarlarından farklı bir çıkarımız olmadığını, gösterdiğimiz yolun tek doğru olduğunu kanıtlamak gerekir.

Aşırı-radikal teslimiyetçileri acımasızca teşhir etmeli ve «liderlerden», *ne yapmalı* sorusuna açık bir cevap istemeliyiz; ve biz de, her kesimde, her şehirde, her mahallede, her fabrikada kendi cevabımızı sunmalıyız.

Partinin içersinde, Bolşevik-Leninist çekirdek oluşturulmalıdır. Bunlar bayraklarına şöyle yazacaklardır: çizgiyi değiştirmek ve parti içi rejimi düzeltmek. Bu kadrolar, nerde ciddi bir destek alabileceklerine güveniyorlarsa, dar bir mahalli düzeyde bile olsa, orda birleşik cephe politikasına fiilen yönelmelidirler. Parti bürokrasisi ihraçlara mı başvuracak? Elbette. Ama bugünkü şartlar altında onun tartışılmaz gücü de uzun süre dayanamıyacaktır.

Komünizmin ve bütün proletaryanın safları içinde, toplantıların yarıda kesilmesine, tahrif edilmiş alıntılara, zehirli iftiralara gerek duymayan özgür tartışmalar yapılmalıdır; bu, proleter demokrasisi temeli üzerinde, dürüst bir düşünce alışverişidir. Biz de bütün 1917 yılı boyunca gerek öteki partilerle gerek kendi partimiz içinde böyle yürüttük tartışmayı. Yaygın bir tartışma yoluyla Partinin olağanüstü kongresine hazırlanılmalıdır: gündemdeki tek sorun: «Bundan sonra ne yapılacak?» sorusu olacaktır.

Sol Muhalefet, Komünist Partisi ile Sosyal Demokrasi arasında yeralan bir aracı değildir. Sol Muhalefet üyeleri Komünizmin askerleri, onun ajitatörleri, propagandacıları, onun örgütçüleridir. bütün gözler Komünist Partisine! Ona açıklamalıyız, onu inandırmalıyız!

Eğer Komünist Partisi birleşik cepheyi uygulamak zorunda kalırsa, bu, faşist saldırının püskürtülmesini aşağı yukarı kesinleştirecektir. Faşizme karşı ciddi bir zafer ise, proletarya diktatörlüğünün yolunu açacaktır.

Ama devrimin başında yürürken bile, içinde birçok çelişki taşıyacaktır Komünist Partisi. Sol Muhalefetin görevi tamamlanmış olmayacaktır; bir bakıma yeni başlamış olacaktır. İlk elde, Almanya'da proleter devrimin zaferi, Komünist Partisinin Stalinist aygıta olan bürokratik bağımlılığının sonunu getirecektir.

Zaferin hemen ertesi günü, hatta daha önce, henüz iktidar mücadelesi sürecindeyken, Kominterni sıkıştıran çember parçalanacaktır. Bürokratik merkezciliğin görüşlerinin kısırlığı, bakış açısındaki ulusal sınırlılık, rejiminin anti proleter niteliği bütün bunlar, Alman devriminin, Ekim Devriminden bile daha güçlü olacak olan ışığı altında hemen belli olacaktır. Marx ve Lenin'in düşünceleri, Alman proletaryası içindeki zorunlu ve hakim yerini bulacaktır.

Sonuçlar

Bir gün bir sığır tüccarı birkaç öküzü mezbahaya götürür ve keskin bıçaklı kasaba teslim eder.

«Saflarımızı sıklaştıralım ve bu cellat kasabı boynunlarımızla paramparça edelim,» der öküzlerden biri.

«Ama bu kasap, bizi sopasıyla bu mezbahaya sürükleyen tüccardan daha mı kötü?» derler, politik eğitimlerini Manuilsky enstitüsünde almış olan öküzler.

«Ama sonra da tüccarın hakkından gelebiliriz!»

«Çalışmaz!» diye cevap verirler, ilkelerine bağlı öküzler. «Düşmanlarımıza soldan destek vermeye çalışıyorsun. Sen de bir sosyal-kasapsın!»

Ve saflarını sıklaştırmayı kabul etmezler.

— *Ezop'un Masalları*'ndan

«Versailles Anlaşmasından kurtuluşa mutlak, kesin ve dolaysız bir öncelik tanımak ve üstelik emperyalizm tarafından ezilen *öteki* ülkeleri emperyalist boyunduruktan kurtarma *sorunundan önceye almak*, devrimci enternasyonalizm değil, (Kautski'lere, Hil-

ferding'lere, Otto Bauer'lere ve Ortaklarına yakışan) orta-sınıf milliyetçiliğidir.» (Lenin, *Sol Komünizm..)*

Ulusal Komünizmin kesin olarak reddedilmesi gerekmektedir; «Halk Devrimi» ve «Ulusal Kurtuluş» gibi sloganların açıkça ve kesin olarak tasfiye edilmesi zorunludur. «Kahrolsun Versailles Anlaşması» değil, «Yaşasın Avrupa Sovyet Birleşik Devletleri!»

Sosyalizm ancak çağdaş teknolojinin en yüksek gelişme düzeyi ve uluslararası işbölümü temeli üzerinde gerçekleşebilir.

SSCB'nin sosyalist inşası kendi kendine yeterli bir ulusal süreç değil, uluslararası devrimin bütünsel bir parçasıdır.

Alman ve Avrupa proletaryasının iktidarı alması, SSCB sınırları içinde kapalı ve kendine yeterli bir toplumun kurulmasından çok daha gerçek ve çok daha dolaysız bir görevdir.

Proletarya diktatörlüğünün iç ve dış düşmanlarına karşı SSCB'nin, ilk işçi devletinin kayıtsız şartsız savunulması zorunludur!

Ama SSCB'nin savunulması gözleri bağlı bir halde yapılamaz. Sovyet bürokrasisi üzerinde uluslararası proleter kontrolu kurulmalıdır. Bu bürokrasinin, genelleşmelerini tek ülkede sosyalizm teorisinde bulan ulusal-reformist ve Thermidor'cu eğilimleri acımasızca teşhir edilmelidir.

Komünist Partisinin neye ihtiyacı vardır?

Komintern'in ilk dört kongresinin stratejik öğretilerine geri dönmeye.

Kitle işçi örgütleriyle ilişkilerde ültimatomculuk reddedilmelidir; Komünist önderlik zorla kabul ettirilemez, pratik içinde kazanılabilir ancak.

Hem Sosyal Demokrasinin hem de faşizmin işine yarayan sosyal faşizm teorisi bir yana bırakılmalıdır.

Sosyal Demokrasi ile faşizm arasındaki çelişkiden, (1) faşizme karşı daha etkili mücadele için; (2) Sosyal Demokrat işçileri reformist liderlikle karşı karşıya getirmek için, sonuna kadar yararlanılmalıdır.

Bizim için, burjuva egemenliğinin siyasi rejimleri arasındaki değişiklikleri değerlendirme ölçütü, biçimsel demokrasi ilkeleri değil, proleter demokrasisinin hayati çıkarlarıdır.

Brüning rejimine dolaylı ya da dolaysız destek yok!

Proleter örgütleri faşizme karşı cesaretle, fedakarca savunulmalıdır.

«Sınıfa karşı sınıf!» Bu, bütün proleter örgütlerinin burjuvaziye karşı birleşik cephede yerlerini almaları gerektiği anlamına gelir.

Birleşik cephenin pratik programı, kitlelerin gözleri önünde yapılan örgütler arası anlaşmalarla belirlenir. Her örgüt kendi bayrağı ve kendi liderliği altında bağımsızlığını korur. Her örgüt eylemde birleşik cephenin disiplinine boyun eğer.

«Sınıfa karşı sınıf!» Sosyal Demokrat örgütlerin ve reformist sendikaların «Demir Cephe» içindeki hain burjuva müttefiklerinden kopmaları ve Komünistlerle ve proletaryanın öteki örgütleriyle ittifak kurmaları için sürekli bir ajitasyon.

«Sınıfa karşı sınıf!» Proleter birleşik cephesinin en yüksek biçimi olan *işçi sovyetleri* için propaganda ve örgütsel hazırlanma.

Komünist Partisi her zaman ve her durumda kesin örgütsel ve politik bağımsızlığını koruyacaktır.

Programlar veya bayraklar birleştirilemez. İlkesiz pazarlıklar yok. Geçici müttefiklere karşı tam bir eleştiri özgürlüğü.

Thaelmann'ın cumhurbaşkanı adaylığı, hiç kuşkusuz, Sol Muhalefet'in desteklediği adaylıktır. İşçilerin resmi Komünist adaylığın altında seferber edilme mücadelesinde Bolşevik-Leninistler ön safta olmalıdırlar.

Alman Komünistleri, kendilerine, başarılı bir devrimin temelleri üzerinde aygıtın egemenliğini yansıtan bugünkü SBKP rejimini değil, devrimin zaferine yolaçan Bolşevik Partisi rejimini örnek almalıdırlar.

Alman Komünist Partisi içinde aygıtın despotça tutumuna son verilmesi bir ölüm kalım sorunudur.

Parti demokrasisine geri dönülmesi şarttır.

Komünist işçiler herşeyden önce parti içinde strateji ve taktikler sorunu üzerinde dürüst ve ciddi bir tartışma başlatmalıdırlar. Sol Muhalefet'in (Bolşevik-Leninistler) sesi Parti içinde işitilmelidir.

Kararlar, uzun ve kapsamlı bir tartışmadan sonra, Partinin özgürce seçilmiş özel bir kongresi tarafından alınmalıdır.

Parti'nin SAP'a ilişkin olarak doğru bir politika gütmesi demek, SAP liderliğinin ikili niteliğini uzlaşmaz bir biçimde (ama vicdanlıca, yani gerçekleri çarpıtmadan) eleştirmesi demektir; partinin sol kanadı ile dikkatli, yoldaşça ve duyarlı bir ilişki içine girmesi, SAP'la yapılabilecek pratik anlaşmalar ve devrimci kanatla kurulacak daha sıkı politik bağlar için hazır olması demektir.

Sendika politikasında keskin bir rota değişikliği; reformist liderliğe karşı sendikal birlik temeli üzerinde verilecek bir mücadele.

Fabrikalarda sistemli olarak uygulanan bir birleşik cephe politikası. Reformist fabrika komiteleri ile, açık bir talepler programı temeli üzerinde yapılacak anlaşmalar.

Fiyatların düşürülmesi için mücadele. Ücretlerin düşürülmesine karşı mücadele. Bu mücadelenin üretimde işçi kontrolu için açılacak bir kampanyaya kaydırılması.

Tek bir ekonomik plan temeli üzerinde SSCB ile işbirliği kampanyası.

SSCB'nin ilgili örgütleri tarafından, Alman proletaryasının bazı örgütlerinin de katılmasıyla bir taslak plan oluşturulmalıdır.

Almanya'nın böyle bir plana dayanılarak sosyalizme götürülmesi için kampanya.

Durumun umutsuz olduğunu söyliyenler yalan söylüyorlar. Kötümserler ve kuşkucular, öldürücü bir hastalığın taşıyıcıları olarak proleter saflarının dışına atılmalıdır. Alman proletaryasının bağımsız gücü tükenmezdir. O, kendi yolunu açmayı bilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BONAPARTİZMİN YAPISI

Ekonomik bunalım 1923'de daha ağırlaştı, işsizlik beş milyona çıktı, ücretler ve işsizlik tazminatları biraz daha düşürüldü. Brüning, Hindenburg'un baharda sona erecek olan Başkanlık dönemini Reichstag onayı ile uzatmak istedi ama Naziler buna karşı çıktılar, bunun üzerine 13 Mart'ta bir seçim yapıldı. Başlıca adaylar, Hindenburg, Hitler ve Thaelmann'dı; dördüncü bir aday olarak Stahlhelm lideri Theodor Düsterberg de Milliyetçiler tarafından ileri sürülmüş ve Hitler'e gidebilecek olan oyların bir kısmını kendine çekmişti. 1925'te Hindenburg'a muhalefet etmiş olan SPD, şimdi Hitler'e karşı bir ehveni şer olarak onu desteklemek zorunda olduğuna karar verdi ve tutucu militaristi seçmek amacıyla Demir Cepheyi dev bir seçim kampanyası makinesi haline getirdi. Sonuçlar şöyleydi :

Aday	Oy	Yüzde
Hindenburg	18.651.500	49.6
Hitler	11.339.400	30.1
Thaelmann	4.983.000	13.2
Düsterberg	2.557.700	6.8

Hiç kimse mutlak çoğunluğu alamadığı için 10 Nisan'da seçimler yenilendi. Düsterberg adaylıktan çekildi ve Milliyetçiler Hitler'i desteklediler. Sonuçlar :

Aday	Oy	Yüzde
Hindenburg	19.360.000	53.0
Hitler	13.418.500	36.8
Thaelmann	3.706.800	10.2

SPD, ancak Nazilerin seçim gücünün onyedi ay içinde iki katına çıkmış olduğu gerçeğine gözlerini kapayarak, Hindenburg'un seçilmesini faşizme karşı büyük bir zafer olarak alkışlayabiliyordu. Nazileri ve

işçi sınıfı partilerini birbirlerine karşı kullanmayı kabul eden ama Nazilerin çok güçlenmesini de istemeyen Brüning ile hükümet ve Reichwehr'in öteki ileri gelenleri, Hindenburg'un, Nazi özel orduları SA ve SS'leri yasaklayan bir kararnameyi imzalamasını sağladılar. Bu karar, 14 Nisan'dan itibaren yürürlüğe girdi.

Brüning, bunun Hitler'in büyümesini sınırlayacağını belki de durduracağını düşünüyordu. Ama bunun Hitler yerine Brüning'in sonunu getiren bir etken olduğu görüldü. Ordu yüksek kademelerinin içinde "sosyal general" Kurt von Schleicher tarafından çevrilen bir dizi entrikadan sonra, Hindenburg, Mayıs sonunda Brüning'in Başbakanlıktan istifasını istedi. Mayıs'ın 31'inde Hindenburg, Fransız von Papen'i Başbakanlığa atadı ve ondan bir "partiler üstü" hükümet kurmasını istedi. Papen'in kurabileceği tek hükümet çeşidi de buydu, çünkü Reichstag'da hiçbir desteği yoktu (Kendi partisi olan Merkez Partisi daha önce onu ihraç etmişti). Troçki'nin Papen kabinesinde tek önemli kişi saydığı Schleicher, savunma bakanı oldu. 4 Haziran'da Papen Reichstag'ı feshetti ve 31 Temmuz'da yeni seçimlerin yapılacağını açıkladı.

15 Haziran'da Papen, SA'lar üzerindeki yasağı kaldırdı ve SA'lar da hemen Weimar Cumhuriyetinin ilk yıllarında hiç görülmemiş bir siyasî tedhişe ve şiddete başladılar. Sokak çatışmalarında yüzlerce ölü ve yaralı verildikten sonra, Papen seçim tarihi olan 31 Temmuz'a kadar iki hafta süreyle bütün siyasî gösterileri yasakladı. 17 Temmuz'da Naziler polis refakatinde, Hamburg'un işçi mahallelerinden biri olan Altona'da bir yürüyüş yaptılar; bu ondokuz ölü ve 285 yaralıyla sonuçlanan bir provokasyondu.

Papen, bu olayı 20 Temmuz'da büyük darbesini vurmak için bir fırsat olarak kullandı. Altona kavgasının Prusya hükümetinin "kanun ve düzeni" koruyamadığını kanıtladığı gerekçesiyle, Prusya hükümetini feshetti ve kendisini Prusya'nın Reich vekili olarak atadı. Bundan sonra hareket sırası SPD'deydi. Sosyal Demokratlar, ister sağdan ister soldan gelsin, cumhuriyeti bir hükümet darbesine karşı koruyacaklarına söz vermişlerdi. Ülkenin her yerinde işçiler büyük bir gerilim içinde, bir mücadele çağrısı, bir genel grev ya da herhangi bir kitle direnişi çağrısı yapılmasını bekliyorlardı. SPD liderleri bir kaç saatlik bir protesto gösterisi yaptılar, ama sonra Papen'in darbesini mahkemeye götüreceklerini vaadederek alçakça teslim oldular. KPD bir genel grev çağrısı yaptı ama hiç kimse Partinin aynı Prusya hükümetine karşı "kızıl referandumunu" unutmamıştı; grev çağrısı sadece ilgisizlik ve alaya yol açtı. İşçilerin maneviyatı bozulmuş, faşistlerse coşmuşlardı. Bir milyondan fazla oy alan partilerin 31 Temmuz seçim sonuçları aşağıdadır :

Aday	Oy	Yüzde
Nasyonal Sosyalist	13.745.800	37.4
Sosyal Demokrat	7.959.700	21.6
Komünist	5.282.600	14.6
Merkez	4.589.300	12.5
Milliyetçi	2.177.400	5.9
Bavyera Halk Partisi	1.192.700	3.2
Diğerleri	2.074.000	5.4

Artık Naziler Reichstag'daki en büyük partiydi. Papen, iktidardan en büyük payı vermeden kullanmak istiyordu onları, ama Naziler bu rolü kabul etmeyecek kadar kurnazdılar. 12 Eylülde yeni Reichstag toplanınca; Naziler öteki partilerin büyük bir bölümüyle birlikte, 32'ye karşı 513 oyla Papen rejimine güvensizlik oyu verdiler (**Tek Yol**'un 14 Eylül'de yazılmış olan Sonsöz'ünde Troçki'nin sözettiği olay budur). Bunun üzerine Reichstag yeniden feshedildi ve 6 Kasım'da yeni seçimlerin yapılacağı açıklandı.

9

MONTAG MORGEN'LE GÖRÜŞME
(12 Mayıs 1932)

[Aşağıda Berlin'de çıkan haftalık *Montag Morgen*' gazetesinin Troçki'yle yaptığı bir görüşme yer alıyor. Troçki'ye yöneltilen sorular şunlar: «İktidarın Nasyonal Sosyalistlerin eline yakın bir zamanda geçeceğine inanıyor musunuz? Sosyal Demokratların ve Komünistlerin ilkelerdeki ayrılıklarını artık bir yana bırakarak ortak bir mücadele örgütünde birleşmeleri gerekli değil midir? Böyle bir örgütlenme için kendi adınızla ve fiilen çalışmayı kabul eder misiniz?»]

1. Evet, Alman işçi sınıfının en önemli örgütlerinin bugünkü politikalarını sürdürmeleri halinde, faşizmin zaferinin kendiliğinden garantileneceğine ve bunun da pek zaman almayacağına inanıyorum. Merkez Partisinin Hitler tarafından bir çeşit üzengi gibi kullanılıp kullanılamayacağı ise, burda değil Berlin'de daha iyi görülebilir. Ama belirleyici olan bu değildir. Bu iki partinin ittifak yapmaları, Katolik İşçi Sendikalarından başlamak üzere Merkez Partisinin giderek parçalanmasında belirli bir rol oynayabilir. Hitler'in parlamenterizm alanından çıkmama vaadi (bu arada, şimdi nerdedir?) diyelim Japon emperyalizminin bir savaşta zehirli gaz kullanmama vaadinden daha önemli değildir. Böyle vaadler istemek gülünçtür; bu vaadlerin yerine getirilmesini beklemekse aptallığın daniskasıdır. Gerçekte, Hitler'in parlamenter taahhütlerini kabul eden politikacılar, bilinçli olarak Almanya'nın faşistleştirilmesine zemin hazırlıyorlar. Bunun Alman halkı ve en önemlisi de dünya işçi sınıfının bütünü için ne demek olduğunu tekrarlamaya gerek yok.

2. Evet, Komünist Partisinin, Sosyal Demokrat Partiye ve

Hür İşçi Sendikalarına, alt kademelerden başlayarak üst kademelere kadar, bir mücadele paktı önermesi gerektiğine inanıyorum. Gösterişçi ve aciz «Demir Cephe»nin tersine işçi sınıfının faşizme karşı birleşik cephesi somut, pratik ve militan bir karakter taşımalıdır. Bu cephenin kalkış noktası, proleter demokrasisinin bütün kurumlarının ve kazanımlarının savunulması ve daha genel bir anlamda da, barbarlığın karşısında kültürün savunulması olmalıdır.

Alman Komünist Partisinin bu yönde yürekli ve samimi bir adım atması, sadece otoritesini alabildiğine artırmakla kalmaz, Almanya'nın siyasi durumunu da baştan aşağı değiştirir. Tekelci burjuvazi bir Hitler diktatörlüğü formülüyle oynamanın iç savaş ateşiyle oynamak anlamına geleceğini ve bu iç savaşta tutuşup kül olacak şeylerin sadece kağıt parayla sınırlı kalmayacağını hemen sezinler. Umutsuzluk sonucu Hitler kampına geçmiş olan çok kalabalık ve kemikleşmemiş kitlelerde zorunlu olarak bir ayrışma ve çözülme süreci başlar. Daha mücadelenin eşiğindeyken güçler ilişkisi hızla faşizmin aleyhine değişir. İşçi sınıfının ve Alman halkının önünde çok büyük perspektifler açılır.

3. Hiç kuşkunuz olmasın; sadece teorik olarak değil, pratik olarak da, birçok broşürümde ve özellikle sonuncusu olan *Alman proletaryası*'nda ortaya koyduğum taktikleri savunuyor ve bütün gücümle bunların gerçekleşmesi için çalışacağımı taahhüt ediyorum. Her geçen günle birlikte, Alman proletaryası için başka bir yolun olmadığı kanıtlanıyor. Almanya'nın kaderi sorunu, Avrupa'nın, Sovyetler Birliğinin ve büyük ölçüde de, uzunca bir tarihsel dönem için bütün insanlığın kaderi sorunudur. Hiçbir devrimci, kendi gücünü ve kaderini bu soruna bağımlı kılmaktan kaçınamaz.

10

ALMAN BİLMECESİ
(Ağustos 1932)

Almanya'daki siyasi durum yalnız çetrefil değil öğreticidir de. Ulusun hayatında meydana gelen bir kopuş, bir açık kırık gibi, bütün dokuları gözler önüne sermektedir. Sınıflarla partiler arasındaki ilişki —toplumsal anatomi ile siyasi fizyoloji arasındaki ilişki— belki de hiçbir zaman çağdaş Almanya'da olduğu kadar açığa çıkmamıştır. Toplumsal bunalım, alışılmış düşünce ve kalıpları sıyırıp atmakta ve gerçekliği apaçık göstermektedir.

Bugün iktidarda olanlar, daha dün hayalet sanılabilirdi. Monarşinin ve aristokrasinin iktidarı 1918'de kaldırılmamış mıydı? Ama görülüyor ki, Kasım Devrimi işi sonuna kadar götürememiş. Alman Junkerleri, kendilerini hiç de hayal sanmıyorlar. Tam tersine, Junkerlik, Alman Cumhuriyetini bir hayal haline getiriyor (1).

Bugünkü yöneticiler, «partilerin üstünde» duruyorlar. Çok doğru; gittikçe ufalan bir azınlığı temsil ediyorlar. Esinleri ve dolaysız destekleri NDP'den (Alman Milliyetçi Partisi), geliyor; bu parti, Almanya'da emir vermeye alışkın tek sınıf olan Junkerlerin liderliğinde, hiyerarşik bir mülk sahipleri derneğidir. Baronlar, herşeye yeni baştan başlamak için, Avrupa tarihinin son onsekiz yılını silmek istiyorlar. Kişilik sahibi insanlar bunlar.

Asıl Alman burjuvazisinin liderleri içinse aynı şey söylenemez. Alman Üçüncü Sınıfının (*estate*-çn) siyasî tarihi sönüktü; parlamenter çöküşü de şerefsizce oldu. Bugün hâlâ milyonlarca oy toplayabilen İngiliz liberalizminin çöküşü, Alman burjuvazisinin geleneksel partilerinin yokoluşlarıyla asla karşılaştırılamaz.

Bir zamanlar halkın çoğunluğunu arkalarında toplayabilen Demokratlardan ve Ulusal Liberallerden geriye kalan, itibarları kay-

bolmuş kurmay subaylardır sadece — ordusuz ve geleceksiz bir subaylar topluluğu.

Eski partilere sırtlarını çeviren ya da siyasî hayatta ilk kez atılan her renkten küçük burjuva kitleleri, gamalı haç'ın çevresinde toplanmışlardır. Orta sınıflar —sanatkarlar, dükkan sahipleri, «liberal meslek» sahipleri, küçük ve orta memurlar, köylüler— gelenek ve çıkarlarla bölünmüş olan bütün bu tabakalar, tarihlerinde ilk kez bir haçlı seferinde, Orta Çağların köylü haçlı seferlerinden daha garip, daha korkunç ve daha uyumsuz bir haçlı seferinde birleşmişlerdir.

Fransız küçük burjuvazisi, ülkesinin ekonomik tutuculuğu sayesinde, önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Elbette bu tabaka bağımsız bir politika yürütecek durumda değildir. Ama kapitalist çevrelerin resmi politikasını, çıkarlarına değilse bile önyargılarına uyum göstermek zorunda bırakmaktadır. Bugün iktidarda olan Radikal Parti, bu uyumun dolaysız bir ifadesidir (2).

Alman kapitalizminin küçük burjuvaziyi acımasızca arka plana iten hummalı gelişiminden ötürü, Alman burjuvazisi hiçbir zaman, daha yaşlı Fransız amcaoğullarına benzeyen bir rol oynayamamıştır siyasî hayatta. 1914 yılıyla açılan sert sarsıntılar çağı, Alman orta sınıfları için Fransızlardan çok daha yıkıcı olmuştur. Frank, değerinin beşte dördünü kaybetmişti; eski mark'ın değeri ise sıfır noktasına yaklaşmıştır. Bugünkü tarımsal ve sınaî bunalım, Ren ırmağının batı yakasında, doğusunda olduğu kadar yaygın değildir. Fransız küçük burjuvazisinin tatminsizliği yine eski kanallarına hapsedilmiş ve Herriot'u iktidara getirmiştir (3). Almanya'da durum büsbütün farklıdır. Burda küçük burjuvazinin umutsuzluğu değdiği yeri yakan bir kor halini almış ve Hitler'le partisini başdöndürücü yüksekliklere çıkarmıştır.

Nasyonal Sosyalizm'de herşey bir karabasandaki gibi çelişik ve düzensizdir. Hitler'in partisi kendisine sosyalist demekte, ama bütün sosyalist örgütlere karşı bir terörist mücadele yürütmektedir. Kendisine bir işçi partisi demekte, ama saflarında işçilerden başka her sınıf bulunmaktadır. Kapitalistlere küfürler yağdırmakta, ama onlardan destek görmektedir. Alman geleneklerinin önünde eğilmekte, ama herşeyiyle bir Latin kurumu olan Sezarizme özenmektedir. Hitler, gözleri 2. Frederik'e (4) çevriliyken, Mussolini'nin

jestlerini taklit etmektedir... Şarlo bıyığı ile. Bütün dünya, küçük burjuvazinin dengesini tamamiyle kaybeden kafasının içinde altüst olmuştur. Bu sınıf, umutsuzluk, korku ve hınçla o kadar büyük bir yaygara koparmaktadır ki, sonunda kendisi sağırlaşmakta, sözleri ve jestleri bütün anlamını kaybetmektedir.

İşçilerin ezici bir çoğunluğu Sosyal Demokratları ve Komünistleri izliyor. İlk parti, kahramanlık çağını savaştan önce yaşadı; ikincisi, doğrudan doğruya Rusya'daki Ekim Devrimine götürüyor kökenlerini. Nasyonal Sosyalistlerin «Marksist cepheyi» yarma çabaları henüz elle tutulur bir sonuç vermiş değildir. Kabaca, 14 milyon küçük burjuva oyu, yaklaşık olarak 13 milyon işçinin düşmanca oylarının karşısında sıralanmıştır.

Yalnız Merkez Partisi, Alman siyasî gruplaşmalarının açık seçik çizgilerini bulandırmaktadır. Katolik kampın sınırları içinde, çiftçiler, sanayiciler, küçük burjuva unsurlar ve işçiler bir aradadırlar. Dinsel bağın modern çağın merkezkaç güçlerine direnebilme nedenlerini açıklamak için, Alman tarihinin bütününü kavramak, didik didik etmek zorunda olduğumuz bellidir. Merkez Partisi örneği, siyasî ilişkilerin hiçbir zaman matematiksel kesinlikle tanımlanamayacağını göstermektedir. Geçmiş, şimdiki zamanın içine girmekte ve onun biçimlenişlerini değiştirmektedir. Ama sürecin genel eğilimi karanlık, belirsiz değildir. Von Papen'in ve en yakın yardımcı Bracht'ın (5), Merkez partisinin çözülmesine yol açacak bir programı uygulamak üzere bu partinin sağ kanadından ayrılmış olmaları, bir çeşit simgesel değer taşımaktadır. Almanya'da toplumsal bunalımın daha da derinleşmesiyle, Merkez, içerden ve dışardan gelen baskılara dayanamayacak ve ruhani kabuk çatlayacaktır. Alman dramının sondan bir önceki sahnesi, Merkez'in unsurları arasında oynanabilir.

Biçimsel olarak, Ağustos'un bu son günlerinde Almanya hâlâ parlamenter cumhuriyetler arasında sayılmaktadır. Ama birkaç hafta önce İçişleri Bakanı von Gayl, Weimar anayasasının yıldönümü merasimini, parlamenterizm için verilen mevlüte döndürmüştür. Bu biçimsel konumdan çok daha önemli olan, Reichstag'da oyların çoğunluğunu temsil eden iki uç partinin demokrasiyi kesinlikle iflas etmiş saymalarıdır. Nasyonal Sosyalistler, demokrasinin yerine, İtalyan modelinde bir faşist diktatörlük getirmek istemektedirler.

Komünistlerse, bir sovyet diktatörlüğü istemektedirler. Geçen ondört yılda kapitalist sınıfın işlerini parlamenter kanallardan idare etmeye çalışmış olan burjuva partileri, seçmenlerini tümüyle kaybetmişlerdir. İşçi hareketini zorla parlamento oyununun çerçevesi içinde sokan Sosyal Demokrasi ise, yalnız Kasım Devrimiyle kendisine verilen iktidarı elinden kaçırmakla, Komünistlere milyonlarca oy kaptırmakla kalmamıştır: bir parti olarak yasal statüsünü kaybetme tehlikesiyle yüz yüzedir.

Kendi çapını aşan zorluklar ve görevlerle karşı karşıya kalan demokratik rejimin kontrolu elinden kaçırmakta olduğu açık değil midir? Devletler arasındaki ilişkilerde de, ikincil önemde meseleler söz konusu olduğu sürece protokolun gereklerine ve kurallarına az çok saygı gösterilir. Ama hayati çıkarlar çatıştığı anda, barış anlaşması taslaklarının yerini, toplar ve tüfekler alır. Alman ulusunun karşılaştığı içsel ve dışsal güçlükler sınıf mücadelesini öyle bir noktaya getirmiştir ki, kimse bu mücadeleyi parlamenter geleneklere bağımlı kılmak istememektedir. Bazıları buna üzülebilir, aşırı partilerin şiddet eğilimlerini sertçe kınayabilir, daha iyi bir geleceği özleyebilirler. Ama gerçekler de ortadadır. Demokrasinin telleri, çok yüksek bir toplumsal voltaja dayanamamaktadır. Ne var ki, zamanımızın voltajı da böyledir.

Değerli *Almanach de Gotha* (6) bir zamanlar Rusya'nın halk temsili ile otokratik bir çarı birleştiren siyasî sistemini tanımlamakta güçlük çekmişti. Hukuki kategorilere dayanmaya çalışırsanız, bugünkü Alman sistemini tanımlamak belki de daha güç olacaktır. Ama tarihe dönerek bütün ülkelerin *Almanach de Gotha*'larına yardım edebiliriz. Almanya bugün Bonapartist sistemle yönetilmektedir.

Alman siyasî fizyonomisinin ana çizgisi, faşizmin orta sınıfları işçilere karşı seferber etmesi gerçeğinden doğmaktadır. İki güçlü kamp, uzlaşmaz bir çatışma içinde kilitlenmişlerdir. İki taraf da, parlamenter yollardan kazanamıyacaktır. İkisi de, kendi aleyhine bir kararı gönüllü olarak kabul etmeyecektir. Toplumda böyle bir bölünme iç savaşın habercisidir. İş savaş tehdidi, hakim sınıfta bir hakem ve komutan, bir Sezar ihtiyacı yaratır. Bonapartizmin işlevi de budur.

Bütün rejimler, sınıfların üzerinde olduğunu, bütünün çıkar-

larını güvence altına aldığını ileri sürer. Ama toplumsal güçlerin etkileri ve yarattıkları sonuçlar, mekanik güçlerin etkileri kadar kolayca belirlenemezler. Hükümetin kendisi de, et ve kemikten yapılmıştır. Belli sınıflara ve onların çıkarlarına bağlıdır. Barışçı dönemlerde, demokratik bir parlamento, çatışan çıkarları uzlaştırmanın en iyi aracı olarak görünür. Ama, temel güçler 180 derece zıtlaşınca, Bonapartist diktatörlüğün yolu açılır.

Hükümdarın kişiliğinin bir hanedan zinciri içindeki bir halkadan başka birşey olmadığı meşru monarşilerden farklı olarak Bonapartist rejim, ya talih sonucu ya da kendi maharetiyle başa geçen bir kişiliğe bağlıdır. Ne var ki böyle bir görünüm Doğu Elbe'li Junker'in ve Hohenzollern feld mareşalinin hantal kişiliğine pek uymamaktadır. Gerçekten, Hindenburg Napolyon değildir, Posen de Korsika değil (7). Ama bu soruna salt kişisel ya da estetik bir yaklaşım son derece yetersiz kalacak, hatta bir saptırma olacaktır. Fransızların dediği gibi, tavşan kızartması yapmak için tavşan gerekse bile, Bonapartizm için bir Bonaparte hiç de vazgeçilmez değildir. İki uzlaşmaz kampın varlığı yeterlidir. Herşeye kadir hakemin rolü, bir kişi yerine bir klik tarafından doldurulabilir.

Fransa'nın sadece 1. Napolyon'u değil 3. Napolyon'u da, gerçek olanı değil, sahtesini de gördüğünü hatırlayalım. Amca ile sözde yeğenin ortak yönü, kararlarını kılıcın ucuyla yazan bir hakem rolünü oynamalarıydı. 1. Napolyon'un kılıcı kendisine aitti, Avrupa bugün bile bu kılıcın oyduğu sınırların izini taşımaktadır. Oysa amcası olduğunu iddia ettiği kişinin kılıcının gölgesi, 3. Napolyon'u tahta oturtmaya yetmiştir.

Almanya'da Bonapartizm, kesinlikle Almanlara özgü bir biçime bürünmüştür. Ama ulusal farklılıkların üzerinde çokça durmamız doğru olmaz. Tercümede, özgün metnin ayırıcı özelliklerinin büyük bir bölümü kaybolur. Almanlar, insan yaratıcılığının birçok alanında en büyük modelleri getirmiş olsalar da, heykelde olduğu gibi politikada da beylik ve kaba taklitin ötesine geçememişlerdir. Bu durumun tarihsel nedenlerine burda girmeyeceğim. Bunun böyle olduğunu belirtmek yeter. Posen Korsika değildir, Papen de Napolyon değil.

Cumhurbaşkanının tutucu kişiliğinde, maceracılığın izi bile yoktur. Seksen yaşındaki Hindenburg politikadan hiçbir şey bekle-

memiştir. Buna karşılık, başkaları Hindenburg'u aramış ve bulmuşlardır. Ve Hindenburg'u seçmeleri de raslantı değildir. Bu insanların geçmişi aynıdır: Prusyalı, aristokratik-tutucu, Potsdam-Doğu Elbe çevresinden gelmektedir hepsi. Hindenburg, kendi adının başkalarının eylemlerine bir paravan olarak kullanılmasına izin verse de, bağlı olduğu kastın gelenekleriyle belirlenmiş yolun dışına çekilmeye razı olmayacaktır. Hindenburg bir kişilik değil bir kurumdur. Savaştaki rolü de bu olmuştur. «Hindenburg'un stratejisi», çok farklı isimler taşıyan insanların stratejisiydi. Bu işleyiş, politikaya da aktarılmıştır. Ludendorf ve emir subaylarının yerini, yeni isimler almıştır (8). Ama yöntem değişmemiştir.

Tutucular, Milliyetçiler, Monarşistler, Kasım Devriminin bütün düşmanları, Hindenburg'u ilk kez 1925'te *Reichspraesident* (Alman devlet başkanı) mevkiine getirdiler. Yalnız işçiler değil, burjuvazinin partileri de Hohenzollern mareşaline karşı oy kullandılar. Ama gene de Hindenburg kazandı; Hitler'e yaklaşmakta olan küçük burjuva kitleleri tarafından destekleniyordu çünkü. Cumhurbaşkanı olarak Hindenburg hiçbir şey yapmadı. Ama hiçbir şeyi değiştirmedi de. Düşmanları, Hindenburg'un askerce sadakatinin onu Weimar Anayasasının savunucusu haline getirdiği fikrini geliştirdiler. Yedi yıl sonra, gericiliğin geri püskürttüğü parlamentocu partiler, ellerinde ne varsa mareşale oynamağa karar veriyorlardı.

Sosyal Demokrasi ile Katolik Demokratlar, oylarını monarşist komutana vermekle, Hindenburgu, artık acz içine düşmüş cumhuriyete karşı bütün yükümlülüklerinden kurtarmış oluyorlardı. 1925'de gericilerin oylarıyla seçildiği vakit Hindenburg Anayasa'nın dışına çıkmadı. Oysa 1932'de solun oylarıyla başa geldiği zaman, anayasal sorunlara karşı sağcı yaklaşımı benimsedi. Bu paradoksun gerisinde esrarengiz birşey yoktur. Kendi «vicdanı» ile «halkın iradesi»nin (iki yanılmaz mahkeme) önünde yalnız kalan Hindenburg, kaçınılmaz bir biçimde, bütün hayatı boyunca sadakatle hizmet ettiği çevrelerin kahramanı olmak zorunda kalmıştır. Cumhurbaşkanının politikası, toprak aristokrasisinin, sanayi baronlarının, Katolik, Protestan ve —hiç de önemsiz olmamak üzere— Musevi dinlerinin prolitikasıdır.

Hindenburg'un siyasî kurmay heyeti, hükümet başkanı olarak —daha bir gün önce kimsenin aklının ucundan geçmeyen— von

Papen'i seçmekle, cumhurbaşkanını demokratik partilere bağlayan son seçim bağlarını da sert bir şekilde koparmıştır. Alman Bonapartizminin ilk evrelerinde maceracılık eksikti. Savaştaki davranışları ve sihirli bir şekilde iktidara çıkışı ile von Papen bu eksikliği bir ölçüde doldurmuştur. Bu adamın öteki yeteneklerine gelince —yabancı dil bilişi ve kusursuz terbiyesi bir yana—, bundan böyle tarihçiler artık Michaelis'in (9) Alman Reich'ının en renksiz ve en önemsiz başbakanı olduğunu söyleyemeyeceklerdir...

Ama Bonapartizmin kılıcı nerde? Hindenburg mareşal bastonunu elinde tutuyor sadece; bu baston, ihtiyar adamlar için bir oyuncak. Pek de renkli sayılamayacak savaş deneyinden sonra von Papen sivil hayata döndü. Ne var ki kılıç, General Schleicher'in (10) kişiliğinde ortaya çıktı. Bu adam, Bonapartist bileşimin merkezi, çekirdeği olarak görülmesi gereken kişidir. Ve bu bir raslantı da değildir. Hükümet, partilerin ve parlamentonun üzerine yükselmekle, bir bürokratik cihaza indirgenmiştir. Bu cihazın en etkili parçası, hiç kuşkusuz Reichswehr'dir (ordu-çn.). Bu yüzden, Hindenburg ve Papen'in arkasından Schleicher'in yükselmesi şaşırtıcı değildir. Gazetelerde, karargahının gözlerden uzak ve dokunulmaz odalarında generalin olaylara zemin hazırlamış olduğu söylentileri dolaşmaktadır. Bu mümkündür. Ama çok daha önemlisi olayların genel gidişinin bir generale zemin hazırlamış olmasıdır.

Bu satırların yazarı, olayların geçtiği yerden uzaktadır. Günlük değişiklikleri ve dönemeçleri izlemeyi zorlaştırmaktadır bu. Gene de, elverişsiz coğrafi şartların, beni, temel güçler ilişkisini ölçüp biçmekten alıkoyamadığını düşünmek isterim; olayların genel gidişini belirleyen de, son tahlilde bu ilişkilerdir.

11

TEK YOL

(14 Eylül 1932)

Önsöz

Kapitalizmin çöküşü, yükselişinden daha fırtınalı, dramatik ve kanlı olacağa benziyor. Kuşkusuz Alman kapitalizmi de bunun dışında kalmayacak. Eğer can çekişmesi, hesapdışı bir şekilde uzarsa, bunun suçu —gerçeği gizlememek gerek— proletaryanın partilerindedir.

Alman kapitalizmi sahneye geç çıkmıştı ve ilk doğmuş olmanın getirdiği imtiyazlardan yoksundu. Rusya'nın gelişmesi kendisine İngiltere ile Hindistan arasında ortada bir yer kazandırmıştır. Bu şema içinde Almanya'nın, İngiltere ile Rusya arasında bir yere oturması gerekirdi; ama İngiltere'nin güçlü denizaşırı kolonilerine de, Çarlık Rusya'sının iç kolonilerine de sahip olmaksızın. Avrupa'nın göbeğinde sıkışıp kalmış Almanya, bütün dünyanın çoktan paylaşılmış bulunduğu bir dönemde, yabancı pazarları ele geçirmek ve çoktan paylaşılmış bulunan kolonilerin yeni bir paylaşımına girişmek zorunluğuyla karşı karşıya kaldı.

Alman kapitalizmi, güçlerin serbest hareketine kendini koyvererek akıntının yönünde yüzme olanağına sahip değildi. Yalnız Büyük Britanya böyle bir lüksten yararlanabildi ve bunu da henüz sona ermiş bulunan sınırlı bir tarihsel dönem süresince yapabildi. Alman kapitalizmi, kendini sınırlılığı içinde emniyete almış bulunan ve yedeğinde zengin kolonileri olan Fransız kapitalizmi gibi bir «ölçülülüğün» meyvalarını devşirecek durumda da değildi.

İç politikada iyice oportünist olan Alman burjuvazisi, ulus-

lararası ekonomi ve siyaset alanında bir cüretkarlık ve eli çabukluk örneği göstermek, eski ulusları yakalamak için ileri atılmak, üretimini ölçüsüzce arttırmak, kılıcını sallayarak savaşa atılmak zorunda kaldı. Savaş sonrası Alman endüstrisinin son kertede rasyonalizasyonu da aynı şekilde tarihsel gerilikten, coğrafi durumdan ve askeri yenilgiden doğan elverişsiz şartları aşma zorunluluğundan ileri geliyordu.

Eğer çağımızda ekonomik hastalıklar, son tahlilde, insanlığın üretim güçlerinin gelişmesi ile üretim araçlarının özel mülkiyeti ve ulusal sınırlar arasındaki çelişkinin sonucuysa, Alman kapitalizmi en şiddetli sarsıntıların kurbanı olmaya mahkumdur, çünkü Avrupa kıtasının en modern, en ileri, en dinamik kapitalizmidir.

Alman kapitalizminin doktorları üç okula ayrılırlar: Liberaller, planlı ekonomi taraftarları, kendi kendine yeterli bir ekonomi taraftarları.

Liberaller *piyasanın «doğal» kanunlarını* yeniden yürürlüğe sokmak istemektedirler. Ama Alman liberalizminin üzücü siyasî kaderi, Alman kapitalizminin hiç bir zaman Manchesterizm (1) üzerine temellenmediği gerçeğini yansıtmaktadır; Alman kapitalizmi himayecilik yoluyla doğrudan doğruya tröstlere ve tekellere ulaşmıştır. Alman ekonomisini daha önce hiç varolmamış «sağlıklı» bir geçmişe geri götürmek mümkün değildir.

«Nasyonal-sosyalizm» Versailles anlaşmasını kendi anlayışı içinde yeniden gözden geçirmeyi, yani pratikte Hohenzollern emperyalizminin saldırganlığını daha da ileri götürmeyi vaadediyor. Aynı zamanda Almanya'yı *otarşi*'ye, yani bölgeciliğe ve kendi kendini sınırlamaya götürmek istiyor. Burada aslanın kükreyişleri dayak yemiş bir köpeğin psikolojisini gizlemektedir sadece. Alman kapitalizmini ulusal sınırları içine kapamaya çalışmak, bir adamı sağ eli, sol bacağı ve kafatasının bir kısmından yoksun bırakarak tedavi etmeyi istemekle birdir.

Kapitalizmi planlı ekonomi yardımıyla tedavi etmek rekabeti ortadan kaldırmak anlamına gelmektedir. Bu durumda, üretim araçlarının özel mülkiyetini ortadan kaldırmakla işe başlamak gerekir. Reformcular, bürokratlar ve profesörler bunu tasarlamaya bile cesaret edememektedirler. Alman ekonomisi yalnız Almanya'ya ait sayılmaz: dünya ekonomisinin bütünsel bir parçasını oluşturur. Bir

Alman planı, sadece uluslararası bir ekonomik planın perspektifi içinde anlaşılabilir. Ulusal düzeyde sınırlanmış bir planlama dünya ekonomisini inkar etmek, yani otarşi sistemine geri dönmeye çabalamak anlamına gelir.

Birbirleriyle mücadele eden bu üç sistem de gerçekte birbirlerini andırmaktadır; çünkü her üçü de gerici ütopyacılığın kısır döngüsünün içine hapsolmuş bulunmaktadır. Kurtarılması gereken Alman kapitalizmi değildir; Almanya, kapitalizmden kurtarılmayı hakketmiştir.

Bunalım yılları boyunca Alman burjuvaları, veya hiç değilse onların teorisyenleri, pişmanlık söylevlerine giriştiler: dediklerine göre fazla rizikolu bir politika izlemişler, yabancı kredilere düşüncesizce başvurmuşlar, sınaî teçhizatı ölçüsüz bir hızla geliştirmişlerdi; gelecekte daha dikkatli olmak gerekiyordu. Oysa bugün Alman burjuvazisinin tepe noktalarında bulunanlar, Papen programının ve finans-kapitalin buna karşı tavrının da kanıtladığı gibi, iktisadî bir maceraya atılmaya geçmişte olduğundan daha fazla taraftardırlar.

Sanayinin yeniden canlanmasının ilk belirtilerinde, Alman kapitalizminin hareket tarzı, liberal ahlakçıların dindarca isteklerine değil, kendi tarihsel geçmişine uygun bir biçimde olacaktır. Kâra susamış müteşebbisler yeniden manometreye dikkat etmeksizin buharın basıncını yükselteceklerdir. Yabancı kredi kovalamacası yeniden hummalı karakterini alacaktır. Genişleme olanakları mı kısıtlanmıştır? İşte tekelleri geliştirmek için bir neden daha. Dehşete kapılmış dünya, bir önceki dönemin tablosunu, bu kez daha da şiddetli sarsıntılar biçiminde yeniden görecektir. Buna paralel olarak Alman militarizminin rönesansı da, sanki 1914-1918 yılları hiç varolmamış gibi bütün hızıyla ilerleyecektir. Alman burjuvazisi yeniden milletin başına Doğu Elbe baronlarını getirmektedir. Bunlar da Bonapartist yönetim altında, ülkenin geleceğini tehlikeye sokmaya, meşruti monarşide olduğundan daha fazla eğilimlidirler.

Alman Sosyal Demokrasisinin yöneticileri ayık oldukları sürelerde kendilerine şunu sormalıdırlar: bütün yaptıklarından sonra nasıl oluyor da partimiz hâlâ milyonlarca işçiyi barındırmaya devam edebiliyor? Bütün yığın örgütlerinin içinde mevcut olan tutuculuk, muhakkak ki büyük bir önem taşımaktadır. Bir çok proleter kuşak, Sosyal Demokrasinin siyasi okulundan geçmiştir ki, bu da

güçlü bir gelenek yaratmıştır. Bununla birlikte reformizmin canlılığının başlıca nedeni bu değildir. İşçiler, bütün cinayetlerine rağmen Sosyal Demokrasiyi kayıtsız şartsız terkedemezler: bunun için bir başka partinin içinde eğitilmiş olmalıdırlar. Oysa, liderlerinin şahsında Alman Komünist Partisi, dokuz yıldan beri yığınları kendisinden uzaklaştırmak veya en azından Komünist Partisi çevresinde toparlanmalarını engellemek için gerçekten elinden geleni ardına komamıştır.

1923'teki teslimiyetçi Stalin-Brandler politikası; 1924'ten 1925'e kadar Maslov-Ruth Fischer (2) -Thaelmann aşırı sol zikzakı, 1926'dan 1928'e kadar Sosyal Demokrasi karşısında oportünistçe köle oluş; 1928'den 1930'a kadar «üçüncü dönem» maceracılığı; 1930'dan 1932'ye kadarki «sosyal-faşizm» ve «ulusal kurtuluş» teori ve pratiği-işte hesaptaki kalemler bunlardır. Bunların toplamı, Hindenburg-Papen-Schleicher ve Şürekasını ortaya çıkarmaktadır.

Kapitalist yol, Alman halkına hiçbir çıkış yolu sunmamaktadır. Komünist Partisinin başlıca gücü burada yatmaktadır.

Sovyetler Birliği örneği, sosyalist yolun mümkün bir çıkış yolu olduğunu göstermektedir. Komünist Partisinin ikinci güç kaynağı da buradan gelmektedir.

Ama yalıtılmış bir proleter devletinin gelişme şartlarından ötürü, milliyetçi ve oportünist bir bürokrasi Sovyetler Birliği'nin başına geçmiştir: dünya devrimine inanmayan, buna karşı kendi bağımsızlığını savunan ve aynı zamanda Komünist Enternasyonal üzerinde sınırsız bir iktidar sürdüren bir bürokrasi. Alman proletaraysı ve uluslararası proletarya için en büyük bahtsızlık da burada yatmaktadır.

Almanya'daki durum adeta Komünist Partisinin yığınları kısa bir zaman süresi içinde kazanması için özel olarak yaratılmış gibidir. Ama Komünist Partisi de, bugün için proletaryanın azınlığını temsil ettiğini anlamalı ve birleşik cephe taktiği yoluna sağlam adımlarla girmelidir. Gelgelelim Parti bunun yerine şöyle özetliyebileceğimiz bir taktiği benimsemiştir: Proletaryanın tümü Komünist Partisinin önderliğini kabul etmedikçe, Alman işçilerine ne ekonomik mücadele, ne faşizme karşı direnme, ne genel grev silahına sarılma, ne de sovyetleri kurma olanakları verilmelidir. İşte siyasi görevler böylece birer ültimatom haline geldiler.

Bu tahripkar yöntem nereden gelmiş olabilir? Bunun cevabı Stalin hizbinin Sovyetler Birliği'ndeki politikasındadır. Orda Parti aygıtı, siyasi önderliği bir takım idari emirler haline getirmiştir. İşçilerin tartışmalarına, eleştiri yapmalarına, oy kullanmalarına izin vermeyerek, Stalinist bürokrasi aslında onlara ültimatomların diliyle seslenmektedir. Thaelmann'ın politikası, Stalinizmi bozuk bir Almancaya tercüme etme çabasıdır. Yine de bir farklılık vardır: SSCB bürokrasisi kendi dikta politikasını yürütürken, Ekim Devriminden teslim aldığı devlet iktidarını elinde tutmaktadır; buna karşılık Thaelmann ültimatomuna ağırlık kazandırmak için Sovyetler Birliğinin biçimsel otoritesinden başka hiç bir şeye sahip değildir. Bu, önemli bir manevi destektir ama, bugünün şartlarında Komünist işçilerin ağızlarının kapatılmasına yetiyorsa da Sosyal Demokrat işçilerin kazanılmasını mümkün kılmamaktadır. Ama işte bugün Alman devriminin kaderinin bağlı olduğu şey de bu son görevin çözümüdür.

Yazarın Alman proletaryasının politikasına ayrılmış daha önceki çalışmalarının uzantısı olan bu broşür, Almanya'da devrimci politikanın yeni aşamasındaki sorunlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

1. Bonapartizm ve faşizm

Olup bitenleri ve şimdi nerede bulunduğumuzu kısaca tahlil etmeye çalışalım.

Brüning hükümeti Sosyal Demokrasi sayesinde parlamentonun desteğini kazandı ve olağanüstü durum yasaları ile hükümet edebildi. Sosyal Demokrat yöneticiler şöyle diyorlardı: «Böylece iktidar yolunu faşizme kapayacağız.»

Stalinist bürokrasi ise, «hayır faşizm zaten galip geldi; Brüning rejimi, faşizmdir,» diye cevap veriyordu. Her iki yaklaşım da yanlıştı. Sosyal Demokratlar faşizm karşısında gerileyişlerini faşizme karşı bir mücadele biçimi olarak tezgahlamaya çalışıyorlardı. Stalinistler ise meseleyi sanki faşizmin zaferi çoktan gerçekleşmiş gibi koyuyorlardı. Proletaryanın mücadeleci enerjisi her yandan baltalanmakta, bu da düşmanın zaferini kolaylaştırıp yakınlaştırmaktaydı.

Geçmişte Brüning hükümetini *Bonapartist* («bonapartizm karikatürü») olarak, yani askeri-polisiye bir diktatörlük rejimi olarak nitelemiştik. Toplumun iki kampı arasındaki mücadele —mülk sahipleri ile hiçbirşeyleri olmayanlar, sömürenlerle sömürülenler arasındeki mücadele— son kertesine vardığında bürokrasinin, ordunun ve polisin egemenlik şartları doğar. Hükümet toplumdan bağımsız hale gelir. Şunu bir kez daha hatırlatalım: eğer bir şişe mantarına simetrik olarak iki çatal saplarsak mantar bir toplu iğne üzerinde bile dengede durabilir. Bu tipte bir hükümet mülk sahiplerinin kahyası olmaya devam eder elbet. Ama bu takdirde kahya efendisinin sırtına oturmuştur, ensesine vurmakta ve fırsatı geldiğinde çizmelerini efendisinin yüzüne silmekten çekinmemektedir.

Brüning'in son perdeye kadar sahnede kalabileceği düşünülebilirdi. Ama gelişim sırasında zincire yeni bir halka eklendi: Papen hükümeti. Eğer daha kesin olmak istiyorsak eski tanımımızda bir düzeltme yapmamız gerekir: Brüning hükümeti Bonapartizm öncesi bir hükümetti. Brüning sadece bir haberciydi. Tamamlanmış şekliyle Bonapartizm, Papen-Schleicher hükümetiyle sahneye girişini yaptı.

Aradaki farklılık nedir? Brüning, Hindenburg'a ve 48. Paragrafa «hizmet etmek»ten daha büyük mutluluk olmadığına yemin ediyordu. Hitler, yumruğuyla Brüning'i sağdan «destekliyordu». Ama Brüning de sol dirseği ile Wels'in omuzuna dayanıyordu. Reichstag'da, Brüning, parlamentoyu hesaba katma zorunluluğundan kendisini kurtaran bir çoğunluk bulmaktaydı.

Brüning parlamentodan bağımsızlaştıkça, bürokrasinin tepe noktaları da kendisini Brüning'den ve onun arkasındaki siyasi guruplardan bağımsız hissetmekteydi. Geriye kesin olarak Reichtag'la bağları koparmak kalıyordu. Von Papen hükümeti bürokrasinin Meryem gibi kocasız gebe kalmasından doğdu. Bu hükümet sağ dirseğiyle Hitler'in omuzuna dayanmaktadır. Polisiye yumruğuyla da solunda proletaryaya karşı korunmaktadır. Sağlamlığının, yani ortaya çıktığı gün düşmeyişinin sırrı buradadır.

Brüning hükümetinin kiliseye dayanan, bürokratik ve polisiye bir karakteri vardı. Reichswehr yedekte kalıyordu. «Demir cephe», düzenin dolaysız dayanağı hizmetini görüyordu. «Demir cephe»ye bağımlılığın ortadan kaldırılması — Hindenburg ve Papen darbesinin

esas görevi oldu. Bu fırsatla generaller kendilerini otomatik olarak birinci mevkide buldular.

Sosyal Demokrat liderlere de harekatın masraflarını ödemek düştü. Toplumsal bunalım dönemlerinde onların her zaman başlarına gelen budur. Bu küçük-burjuva entrikacıları maharetin gerekmediği şartlarda mahir olmakla ünlüdürler. Bugün ise yorganlarını tepelerine kadar çekerek saklanmaya çalışmakta, ter içinde sağa sola kıvranarak bir mucize beklemektedirler: belki de yalnız kellelerini değil, rahat döşeklerini ve küçük, masum tasarruflarını da kurtarmayı ummaktadırlar. Ama artık mucize olmayacaktır...

Ne yazık ki, Komünist Partisi de olaylar tarafından tamamiyle habersiz yakalanmıştır. Stalinist bürokrasi hiçbir şeyi önceden görememiştir. Şimdi, Thaelmann, Remmele ve başkaları her fırsatta «20 Temmuz darbesi»nden söz etmektedirler. Ama bu nasıl olur? Önceden faşizmin zaten var olduğunu ve ancak «karşı devrimci Troçkistlerin» faşizmi geleceğe ait birşey sayabileceğini söylemekteydiler. Bugünse Brüning'den Papen'e geçmek için -Hitler'e değil sadece Papen'e- gerçek bir «darbe»nin gerekli olduğu meydana çıkmıştır. Ama bu akıllı insanlar, Severing, Brüning ve Hitler'in sınıfsal özünün «bir ve aynı şeyler» olduğunu öğretiyorlardı bize. Öyleyse bu darbe nerden çıktı ve niçin yapıldı?

Ama kafa karışıklığı burda da bitmiyor. Bonapartizm ile faşizm arasındaki ayrım şimdi yeterince aydınlanmışsa da Thaelmann, Remmele ve Şürakası hâlâ 20 Temmuz *faşist* darbesinden sözediyorlar. Aynı zamanda da işçileri her an gelebilecek bir Hitler darbesi tehlikesine, yani yeni bir faşist darbe tehlikesine karşı dikkatli olmaya çağırıyorlar. Üstüne üstlük, Sosyal Demokrasi de yine eskisi gibi sosyal-faşist olarak niteleniyor. Böylece artarda gelen olaylar, değişik faşizm türlerinin «faşist» darbelerle iktidarı birbirinden devralmasına indirgenmiş oluyor... Tüm Stalinist teorinin insan beynini durdurmak için kasıtlı olarak yaratıldığı besbelli değil mi?

İşçiler ne kadar hazırlıksızsa, Papen hükümeti de o kadar güçlü olduğu izlenimini bırakacaktı: partilerin tamamıyle yok sayılması, yeni olağanüstü durum kararnameleri, Reichstag'ın feshedilmesi, başkentte sıkıyönetim, Prusya «demokrasisi»nin tafsiyesi. Hem de nasıl bir rahatlıkla! Bir aslan tüfekle öldürülür; bit tır-

makla ezilir; Sosyal Demokrat bakanlara gelince, bunların tafsiye olması için burunlarına bir fiske vurulması yeterlidir.

Ancak, görünürdeki yoğunlaşmış gücüne rağmen Papen hükümeti *kendi başına* selefine oranla çok daha güçsüzdür. Bonapartist bir rejim ancak devrimci bir dönemi sona erdirmiş olduğu takdirde; güçler ilişkisi çatışmalar içinde çoktan sınanmış, devrimci sınıfların gücü tükenmiş, ama mülk sahibi sınıfların da henüz korkuyu üzerlerinden atamamış (yarınlar yeni çatışma ve sarsıntılar getirmeyecek mi?) oldukları bir durumda, ancak böyle bir durumda göreli bir denge ve dayanıklılık kazanabilir. Bu temel şart yoksa, yani yığınların enerjisi mücadele içinde tükenmemişse Bonapartist bir rejimin gelişmesi mümkün değildir.

Baronlar, büyük sermaye ve bankacılar Papen hükümeti aracılığıyla polis ve düzenli orduyu kullanarak çıkarlarını güvence altına almaya çabalıyorlar. Açgözlü ve azgın küçük burjuva çetelerine dayanan Hitler'e bütün iktidarı teslim etmek fikri bunlara hiç de hoş gelmiyor. Elbette, Hitler'in sonuçta kendi egemenliklerinin uysal bir aracı haline geleceğinden kuşkuları yok. Ama iktidarın Hitler'e devredilmesi sarsıntılar, uzun bir iç savaş tehlikesi ve önemli genel masraflar getirecektir. Faşizmin sonuçta Bonapartist tipte bir askeri-bürokratik diktatörlüğe varacağı doğrudur. İtalya örneği bunu kanıtlar. Ama, tam bir zafer halinde buna varmak için yıllar gereklidir: Almanya'da bu süre İtalya'dakinden daha uzun olacaktır. Mülk sahibi sınıfların daha ekonomik bir yolu, yani Hitler'inkini değil Schleicher'in yolunu, tercih etmiş oldukları açıktır; tabii Schleicher'in kendisinin de bu yolu tercih etmesi işi kolaylaştırmaktadır.

Papen hükümetinin varlığının kökeninde de uzlaşmaz kampların güç dengesinin bulunması, hiç de devrimci proletaryanın güçleriyle mürteci küçük-burjuvazinin gücünün tarihin terazisinde denk olduğunu göstermez. Burada bütün sorun siyaset alanına kaymaktadır. Sosyal Demokrasi, proletaryayı Demir Cephe cihazı aracılığıyla felce uğratmaktadır. Stalinist bürokrasi, saçma ültümatomcu politikasıyla işçileri devrimci çıkış yolunu benimsemekten alıkoymaktadır. Proletaryanın doğru bir önderliği olsaydı, faşizm bir hiçe indirgenecek ve Bonapartizm de içeri sızmak için hiçbir çatlak bulamayacaktı. Ne yazık ki durum böyle değildir. Proletaryanın

felce uğratılmış gücü, Bonapartist kliğin aldatıcı «güçlü» görünümüne dönüşmüştür. İşte bugünün siyasi formülü budur.

Papen hükümeti iki büyük tarihsel gücün kesişme noktasından başka birşey değildir. Kendi bağımsız ağırlığı, hemen hemen hiçtir. Bu yüzdendir ki kendi hareketlerinden dehşete kapılmamazlık, ve çevresini saran boşluk karşısında baş dönmesine yakalanamamazlık edemez. Hükümetin eylemlerinde üçte iki kalleşlik ve üçte bir cesaret olması, ancak bununla açıklanabilir. Hükümet Prusya'ya, yani Sosyal Demokrasiye ilişkin olarak, her seferinde kazanacağından emin olduğu bir kumar oynuyordu: bu bayların hiçbir direnme göstermeyeceğini biliyordu. Reishtag'ın kapatılmasından sonra yeni seçim tarihini saptadı ve ertelemeye cesaret edemedi. Sıkıyönetimi ilan ettikten sonra derhal, «Bu sadece Sosyal Demokrasinin yöneticilerinin mücadele etmeden teslim olmalarını kolaylaştırmak içindir,» açıklamasını getirdi.

Peki Reichswehr yok mudur? Bunu unutacak değiliz. Engels devleti, hapisane vs. gibi maddi uzantıları olan silahlı insan grupları olarak tanımlıyordu. Bugünkü hükümetin iktidarı konusunda ise, yalnız Reichswehr'in *gerçekten* varolduğu bile söylenebilir. Ama Reichswehr başlarında Papen'in bulunduğu bir grup adamın elinde hiç de güvenilir ve uysal bir araçtan ibaret değildir. Gerçekte hükümet Reichswehr'in yanında bir siyasi komisyona daha çok benzemektedir.

Hükümet üzerinde ağır basmasına rağmen Reishswehr'in özerk bir siyasi rol oynadığı da ileri sürülemez. Ne kadar kaynaşmış ve çelikleşmiş de olsalar (ki bu da sınanması gereken bir şeydir) yüz bin asker derin toplumsal uzlaşmazlıklarla deşilmiş 65 milyonluk bir ulusa kumanda edemez. Reicshwehr sosyal güçler arasındaki mücadelede sadece bir öğe, hem de belirleyici olmayan bir öğe olabilecektir.

Bir bakıma yeni Reichstag, ülkenin Bonapartist deneye yol açan siyasi durumunu oldukça iyi yansıtmaktadır. Uzlaşmaz kanatlarıyla bu çoğunluksuz parlamento, *diktatörlük* lehine somut ve reddedilemez bir kanıt teşkil etmektedir. Demokrasinin sınırları bir kez daha bütün açıklıkları ile belirmektedir. Bizzat toplumun temellerinin sözkonusu olduğu yerde parlamento aritmetiği hiç bir şeyi çözemez. Asıl çözümü getiren mücadeledir.

Hükümetin kısa ömürlü uzlaşma girişimlerinin önümüzdeki günlerde hangi yolu tutacağını uzaktan kestirmeye çalışmayacağız. Hipotezlerimiz her halükarda gerçekliğin gerisinde kalmış olacaktır, ve üstelik sonucu belirleyecek olan da geçici biçim ve birleşimler değildir. Sağın Merkezle bir blok oluşturması, Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelişlerinin «meşrulaştırılması» demek olacaktır, yani faşist darbeye en uygun kılıfı sağlayacaktır. Başlangıçta Hitler, Schleicher ve Merkezin yöneticileri arasındaki ilişkiler, Alman halkından çok kendileri için önemli bir sorun teşkil edecektir. Hitlerle yapılabilecek bütün siyasi birleşmeler bürokrasinin, adaletin, polisin ve ordunun faşizm içinde eritilmesi anlamına gelmektedir.

Eğer Merkezin bir koalisyona girmeyeceği kabul edilirse (ki böyle bir koalisyonda Hitler lokomotifinin freni rolünü oynaması Merkezin kendi tabanındaki işçilerle arasının açılmasına malolacaktır) artık açıkça parlamentodışı olan bir tek yol kalacaktır. Merkezsiz bir birleşme Nasyonal Sosyalistlerin daha kolayca ve çabukça üstünlük kazanmalarını garantileyecektir. Eğer Nasyonal Sosyalistler derhal Papen'le anlaşıp, hemen arkasından saldırıya geçmezlerse hükümetin Bonapartist karakteri daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkacaktır: Von Schleicher kendi «yüz gün»ünü yaşayacaktır... ama ardından Napolyon'un yılları gelmeksizin.

Yüz gün — hayır galiba çok cömertiz. Reichswehr tayin edici olmuyor. Schleicher yetmiyor. Sadece uzun ve acımasız iç savaş yöntemleri, junkerlerin ve büyük finans-kapital çevrelerinin parlamento-dışı diktatörlüğünü garantileyebilir. Hitler bu görevi yerine getirebilecek mi? Bu yalnız faşizmin iyi veya kötü niyetine değil proletaryanın devrimci iradesine de bağlıdır.

2. Burjuvazi, küçük-burjuvazi ve proletarya

Siyasi durumla ilgili her ciddi tahlilin çıkış noktası, üç sınıf arasındaki karşılıklı ilişkiler olmalıdır: burjuvazi, (köylülük de dahil olmak üzere) küçük burjuvazi ve proletarya.

İktisadi açıdan güçlü olan büyük burjuvazi, kendi başına alındığında son derece küçük bir azınlık oluşturur. Egemenliğini kabul ettirmek için küçük burjuvaziyle ve bunun aracılığıyla da proleatrya ile belirli bir ilişki sürdürmek zorundadır.

Bu ilişkilerin diyalektiğini kavramak için üç tarihsel aşamayı birbirinden ayırdetmek gerekir: kapitalist gelişmenin şafak vakti, burjuvazinin misyonunu yerine getirmek için devrimci yöntemlere ihtiyaç duyduğu dönem; kapitalizmin serpilme ve olgunlaşma vakti, burjuvazinin egemenliğine düzenli, barışçı, tutucu ve demokratik biçimler verdiği dönem; nihayet kapitalizmin çöküş çağı, burjuvazinin sömürme hakkını korumak için proletaryaya karşı iç savaş yöntemlerine başvurmak zorunda kaldığı dönem.

Bu üç aşamayı en iyi temsil eden siyasi programlar: *jakobenizm*, reformist *demokrasi* (sosyal-demokrasi de dahil olmak üzere) ve *faşizm*, özlerinde küçük burjuva akımlarının programlarıdır. Tek başına bu durum bile küçük burjuva tabakalarının kendi siyasi kaderlerini kendilerinin tayin etmelerinin, burjuva toplumunun kaderi üzerinde ne kadar büyük, daha doğrusu belirleyici, bir önem taşıdığını göstermektedir.

Yine de burjuvazi ile başlıca toplumsal tabanı arasındaki ilişkiler aslâ karşılıklı güvene ve barışçı bir işbirliğine dayanmamaktadır. Küçük burjuvazi, kitlesi ile sömürülen ve aşağılanan bir sınıftır. Büyük burjuvaziyi kıskanır ve çoğu kez de ondan nefret eder. Öte yandan büyük burjuvazi de küçük burjuvazinin desteğine ihtiyaç duymakla birlikte ona güvenmez, zira haklı olarak onun, kendisi için konulan sınırların dışına taşma eğiliminden endişe duyar.

Bir yandan burjuvazinin gelişmesi için yolu temizleyen ve açan jakobenler, bir yandan da onunla her an keskin bir çatışmaya giriyorlardı; ona karşı verdikleri uzlaşmaz mücadele ile gene ona hizmet ediyorlardı. Jakobenler sınırlı tarihsel görevlerini tamamladıktan sonra düştüler, çünkü sermayenin iktidarı önceden belirlenmişti.

Bütün bir aşamalar dizisi süresince burjuvazi iktidarını parlamenter demokrasi biçimi ile perçinledi. Ama bunu ne barışçı biçimde ne de isteye isteye yaptı. Burjuvazi evrensel oy hakkından ölümden korkar gibi korkuyordu. Uzun vadede, baskı tedbirleriyle tavizleri, mahrumiyet tehditleriyle reformları birleştirerek yalnız eski küçük burjuvaziyi değil, yeni küçük burjuvazi (yani, işçi bürokrasi) vasıtasıyla proletaryayı da biçimsel demokrasi çerçevesi içinde büyük ölçüde kendine bağımlı kıldı. Ağustos 1914'te emperyalist burju-

vazi, parlamenter demokrasinin dolambaçlı yolları vasıtasıyla milyonlarca işçi ve köylüyü mezbahaya sürüklemeyi başardı.

Ama kapitalizmin ve özellikle kapitalist egemenliğin demokratik biçiminin çöküşü, kesin olarak savaşla başlar. Bundan böyle yeni reformlar veya sadakalar şöyle dursun, daha önceden verilmiş olanların kırpılması ya da geri alınması söz konusu olacaktır. Böylece burjuvazinin siyasi hakimiyeti yalnız proleter demokrasisinin organlarıyla (sendikalar ve siyasi partiler) değil aynı zamanda içinde işçi örgütlerinin de oluşmuş bulunduğu, parlamenter demokrasi ile de çelişkiye girmektedir. Bunun sonucu olarak da bir yandan marksizme, bir yandan demokratik parlamenterizme karşı cihad açılmıştır.

Geçmişte, liberal burjuvazinin zirveleri, sadece kendi güçleriyle monarşinin, feodallerin ve kilisenin hakkından gelmeyi başaramamışlardır; aynı şekilde büyük finans-kapital çevreleri de sadece kendi güçlerine dayanarak proletaryanın hakkından gelemezler. Küçük burjuvazinin yardımı onlar için zorunludur. Bunun için ona tehlike işareti vermek, seferber etmek, ayağa kaldırıp silahlandırmak gerekir. Ama bu yöntemin bazı tehlikeleri vardır. Burjuvazi bir yandan faşizmi kullanırken bir yandan da ondan korkmaktadır. 1926 Mayısında Pilsudski, burjuva toplumunu, geleneksel Polonya burjuva partilerine karşı bir darbe düzenleyerek kurtarmak zorunda kaldı. İş o kadar ileri gitti ki, Polonya Komünist Partisinin resmi yöneticisi Warski (3) (bu adam, Rosa Luxemburg'dan sonra Lenin'e değil Stalin'e geçmişti.) Pilsudski'nin darbesini «devrimci demokratik diktatörlüğe» giden yol sandı ve işçileri Pilsudski'yi desteklemeye çağırdı.

Komintern Yürütme Kurulunun Polonya komisyonunun toplantısı sırasında bu satırların yazarı Polonya'daki olaylar üzerinde şunları söylüyordu:

«Pilsudski'nin hareketi bir küçük burjuva hareketidir, çökmek üzere olan burjuva toplumunun acil görevlerini yerine getirmenin «avamca» usulüdür. Ki bu da onu İtalyan faşizmine yaklaştırmaktadır.

«Bu iki akımın çok açık ortak çizgileri vardır: her ikisinin de saldırı müfrezeleri küçük burjuvazinin tâ içinden toparlanmıştır; Pilsudski de Mussolini gibi parlamento-dışı ve açıkça şiddete da-

yanan araçlar ve iç savaş yöntemleri kullanmıştır; her ikisi de burjuva toplumunu yıkmayı değil aksine onu kurtarmayı amaçlamışlardır. Önce küçük-burjuvaziyi ayaklandırdılarsa da, iktidara geçtikten sonra büyük burjuvaziyle birleşmişlerdir. Burada insan ister istemez tarihsel bir genellemeyi hatırlıyor; Marx'ın jakobenizmi burjuvazinin feodallerin hakkından gelmek üzere başvurduğu avamca bir araç olarak tanımlayışı akla geliyor. Bu, burjuvazinin *yükseliş* çağındaydı. Şimdi ise *çöküş* çağındaki burjuvazinin de, görevlerini, ama artık ilerici değil tamamen gerici olan görevlerini yerine getirmek için (avamca) yollara yeniden ihtiyaç duyduğunu söylemek gerekir. Ve bu anlamda *faşizm jakobenizmin gerici bir karikatürüdür.*

«Çöküş halindeki burjuvazi kendi yarattığı parlamenter devletin araçları ve yöntemleriyle iktidarda kalabilecek durumda değildir; bir özsavunma aracı olarak faşizm kendisine gereklidir, en kritik anlarda gereklidir. Ama burjuvazi, sorunlarını çözmenin bu (avamca) biçimini sevmemektedir. Burjuva toplumunun gelişim yolunu kana bulayan jakobenizme karşı büyük bir düşmanlık beslemektedir. Faşistler çöküş halindeki burjuvaziye, jakobenlerin yükselen burjuvaziye olduklarından çok daha yakındırlar. Ama iyice yerleşmiş burjuvazi, sorunlarının faşist biçimde çözülmesinden de hoşlanmamaktadır. zira burjuva toplumunun çıkarına da olsa, sarsıntılar, hiç bir zaman kendisi için rizikosuz değildir. Faşizmle geleneksel burjuva partileri arasındaki antagonizma buradan gelmektedir.

«Nasıl çenesi ağrıyan bir adam dişlerinin çekilmesinden hoşlanmazsa, büyük burjuvazi de faşist yöntemleri beğenmemektedir. Burjuva toplumunun mazbut, saygıdeğer çevreleri dişçi Pilsudski'nin deneylerine nefretle bakmaktaydılar, ama sonunda, kuşkusuz tehditler, pazarlıklar ve alış verişler sonucunda, kaçınılmaz olana boyun eğmeği kabul ettiler.. Ve dün küçük burjuvazinin taptığı kimse durumundaki adam, böylece sermayenin jandarması haline geldi.» (Polonya Faşizmi ve KP'nin Hataları, Temmuz 1926)

Faşizmin tarihsel yerini, Sosyal Demokrasinin siyasi nöbetini devralan bir rejim biçimi olarak tanımlamaya çalışan bu ilk adımın karşısına resmi liderlik sosyal faşizm teorisini dikti. İlk başlarda bu bir aptallık, kuşkusuz yüksekten atan, gösterişçi ama zararsız

bir aptallık gibi görünebilirdi. Ama sonraki olaylar Stalinist teorinin Komintern'in gelişimi üzerinde nasıl yıkıcı bir etki yaptığını göstermiştir. (*)

Jakobenizmin, demokrasinin ve faşizmin tarihsel rollerinden kalkarak, küçük burjuvazinin ömrünün sonuna kadar sermayenin elinde bir araç olarak kalmaya mahkum olduğu sonucuna mı varmalıdır? Eğer böyle olsaydı proletaryanın diktatörlüğü, küçük burjuvazinin ulusun çoğunluğunu oluşturduğu bir dizi ülkede olanaksızlaşır, hatırı sayılır bir azınlığı meydana getirdiği başka ülkelerde de son derece güçleşmiş olurdu. Bereket durum böyle değildir. Paris Komünü deneyi, en azından bir şehrin sınırları içinde, sonra da Ekim Devrimi deneyi zaman ve mekan olarak çok daha büyük bir ölçekte, küçük ve büyük burjuvazinin ittifakının ebedi olmadığını gösterdiler. Küçük burjuvazi *bağımsız* bir politika yürütmekten aciz olduğuna göre (ve işte özellikle bu nedenledir ki bir küçük-burjuva «demokratik diktatörlüğü» gerçekleşemez) onun için proletarya ile burjuvazi arasında bir tercih yapmaktan başka bir yol yoktur.

Kapitalizmin yükseliş, büyüme ve serpilme çağında küçük burjuvazi, şiddetli hoşnutsuzluk patlamalarına rağmen, genellikle uysal bir tavırla kapitalizmin arabasına koşulu kalmıştı. Zaten bu, yapabileceği tek şeydi. Ama çürüyen kapitalizmin şartlarında ve çıkış yolu olmayan bir iktisadi durumda, küçük burjuvazi, toplumun eski efendi ve yöneticilerinin vesayetinden kendini koparmaya can atmakta, bunun için çeşitli yollar aramakta ve denemektedir. Kaderini proletaryanınkine bağlamaya son derece yatkındır. Bunun için birtek şey gereklidir: küçük burjuvazinin, proletaryanın toplumu yeni bir yola sokabilme gücüne inanmış olması gerekir. Prole-

---

(*) Stalinist basın bir yandan yukarıdaki söylevi Partiden ve Komintern'den gizlerden, bir yandan da buna karşı alışılagelmiş kampanyalarından birini başlattt. Manuilski benim aslında herşeye rağmen devrimci atalarımız olan jakobenlerle faşistleri bir tutmaya cesaret ettiğimi yazdı. Bu ifade (jakobenlerin devrimci atalarımız olduğu) az çok doğrudur. Ne yazık ki, bu ataların beyinlerini çalıştırmayı beceremeyen bir yığın torunu vardır. Bu eski polemiğin yankıları Münzenberg'in "Troçkizme" karşı son eserlerinde bulunabilir. Ama bu konuyla vakit kaybetmeyelim.

tarya böyle bir güveni ona ancak gücüyle, eylemde kararlılığıyla, düşmana karşı ustalıklı bir saldırıyla ve devrimci politikasının başarısıyla sağlayabilir.

Ama devrimci partinin sorunu çözecek yetenekte olmadığı belli olduğu anda, felaketler dizisi başlar! Proletaryanın günlük mücadelesi burjuva toplumunun dayanıksızlığını artırır. Grevler ve siyasi karışıklıklar ülkenin iktisadi durumunu kötüleştirir. Eğer deneyleri ona, proletaryanın kendisini mevcut durumdan kurtarıp yeni bir yola götürebileceğini söylüyorsa, küçük burjuvazi, artan fedakarlıkları geçici olarak kabul edebilir. Ama eğer devrimci parti, sınıf mücadelesinin sürekli şiddetlenmesine rağmen, proletaryayı hâlâ kendi çevresinde toparlamaktan aciz görünüyor, bocalıyor, kendi kendini yanıltıyor ve kendi kendisiyle çelişkiye düşüyorsa, o zaman küçük burjuvazi sabrını kaybeder ve kendi felaketlerinin sorumluluğunu işçilerde aramaya başlar. Sosyal Demokrasi de dahil olmak üzere bütün burjuva partileri de onu buna inandırmaya çalışırlar. Ve bunalım dayanılmaz bir biçimde ağırlaştığı zaman, küçük burjuvaziyi iyice kızıştırmak ve onun kinini ve umutsuzluğunu proletaryaya karşı yöneltmek gibi açık bir amacı olan bir parti ileri fırlar. Almanya'da bu tarihsel işlev Nasyonal Sosyalizm tarafından, ideolojisi çürüyen burjuva toplumunun leş kokularından oluşan bu geniş akım tarafından yerine getirilmektedir.

Faşizmin büyümesinin temel siyasi sorumluluğu kuşkusuz Sosyal Demokrasinin üzerine düşmektedir. Emperyalist savaştan beri partinin politikası, bağımsız bir siyaset fikrini proletaryanın bilincinden silmekten, onu kapitalizmin ebedi karakterine inandırmaktan ve çürüyen burjuvazi karşısında ona diz çöktürmekten ibaret olmuştur. Küçük burjuvazi ancak işçileri yeni bir efendi olarak görürse onun safında yer alır.

Sosyal Demokrasi işçilere bir uşak gibi davranmayı öğretmektedir. Küçük burjuvazi bir uşağı izlemeyecektir. Reformizmin politikası proletaryanın küçük burjuvazinin avam yığınlarını yönetme olanağını elinden almakta ve böylelikle de bu yığınları faşizmin çıplak namlusu haline getirmektedir.

Ne var ki, bizim için siyasi sorun, Sosyal Demokrasinin sorumluluğuyla bitmez. Savaşın başından beri bu partiyi emperyalist burjuvazinin proletaryanın bağrındaki temsilcisi olarak niteledik. Dev-

rimci marksistlerin bu yeni yönelişi III. Enternasyonalin doğmasına neden oldu. Bu yönelişin görevi proletaryayı devrim bayrağının altında toparlamak ve böylelikle ona köy ve şehir küçük burjuvazisinin ezilen yığınları üzerinde yönlendirici bir nüfuz sağlamaktı.

Savaş-sonrası dönem, heryerden çok Almanya'da, çıkışı olmayan bir iktisadi durum ve iç savaşla belirlenmişti. Uluslararası durum, içteki durum, herşey, Almanya'yı zorla sosyalizm yoluna itmekteydi. Sosyal Demokrasi her adımda kofluğunu ve güçsüzlüğünü, politikasının gerici niteliğini ve yöneticilerinin satılmışlığını açığa vurmaktaydı. Komünist partisinin gelişmesi için başka neye ihtiyaç vardı? Ne var ki, Alman Komünist partisi ilk yıllarında önemli başarılar elde ettikten sonra, oportünizmle maceracılığın birbirini izlediği bir yanlış hareketler ve zikzaklar dönemine girdi. Merkezci bürokrasi, sınıfın bütününü peşinden sürüklemesine engel olarak proletaryanın öncüsünü güçsüzleştirdi. Böylelikle de bir bütün olarak proletaryanın, küçük burjuvazinin ezilen yığınlarını peşinden sürükleme olanağını ortadan kaldırdı. Stalinist bürokrasi faşizmin büyümesiyle ilgili olarak proletaryanın öncü kesimi karşısında doğrudan bir sorumluluk taşımaktadır.

3. *Sosyal Demokrasi faşizmin müttefiki midir yoksa düşmanı mı?*

Sınıflar arasındaki ilişkileri hiç değişmeyecek bir şema olarak kavramının göreli bir kolaylığı vardır. Her belirli durumda sınıflar arasındaki somut ilişkileri değerlendirmekse bununla karşılaştırılamıyacak kadar güçtür.

Bugün Alman büyük burjuvazisi bocalamaktadır; bu, büyük burjuvazinin genel olarak pek seyrek karşılaştığı bir durumdur. Büyük burjuvazinin bir bölümü kesin olarak faşist çözümün kaçınılmaz olduğuna inanmıştır ve hareketi hızlandırmak isteyecektir. Bir başka bölüm de durumdan askeri-polisiye bir Bonapartist diktatörlük yoluyla kurtulmayı ummaktadır. Bu kampta hiç kimse Weimar «demokrasisi»ne dönüşü arzulamamaktadır.

Küçük burjuvazi bölünmüştür. Orta sınıfların ezici çoğunluğunu bayrağı altında toparlamış bulunan Nasyonal Sosyalizm bütün iktidarı eline almayı istemektedir. Milyonlarca işçiyi peşinden sü-

rüklemeye devam eden küçük burjuvazinin demokratik kanadıysa Ebertist tipte demokrasiye geri dönmeyi istemektedir. Beklerken, en azından pasif bir şekilde Bonapartist diktatörlüğü desteklemeye hazırdır. Sosyal Demokrasinin hesabı şudur: Nazilerin baskısı altında Papen-Schleicher hükümeti, sol kanadını güçlendirerek dengeyi sağlamak zorunda kalır; aynı zamanda belki bunalım da hafifler; belki küçük burjuvazinin içinde bir ayılma başlangıcı görülür; burjuvazi belki işçileri bu kadar öfkeyle cenderede tutmayı bırakır; ve allahın izniyle herşey yoluna girer.

Bonapartist klik gerçekten faşizmin tam bir zaferini istememektedir. Belirli sınırlar içinde Sosyal Demokrasinin desteğinden yararlanmaya karşı değildir. Ama bunun için işçi örgütlerine «izin vermesi» gerekir ki bu da ancak Komünist Partisinin legal varlığını, en azından belli bir noktaya kadar kabul etmekle mümkündür. Üstelik Sosyal Demokrasinin askeri-polisiye diktatörlüğe vereceği destek işçileri kaçınılmaz olarak Komünist Partisinin kucağına atacaktır. Hükümet kahverengi vebaya karşı destek ararken kısa zamanda kızıl şeytanların darbeleri altına düşecektir.

Resmi Komünist basın Sosyal Demokrasinin Brüning'i kabul etmekle Papen'e yol açtığını ve Papen'i yarı yarıya kabul etmenin de Hitler'in gelişini hızlandıracağını söylüyor. Bu tamamiyle doğrudur. Bu noktada Stalinistlerle bir ayrılığımız yok. Ama bu aynı zamanda bir sosyal bunalım döneminde reformizm politikasının yalnız kitleleri değil bizzat reformizmi de tehlikeye attığı anlamına gelir. Ve bugün bu sürecin kritik bir anına gelmiş bulunuyoruz.

Hitler, Schleicher'in varlığına izin vermektedir; Sosyal Demokrasi de Papen'e karşı direnmemektedir. Eğer bu durum uzun bir süre için sağlamlaşabilseydi Sosyal Demokrasi, faşizme de sağ kanat rolünü bırakarak Bonapartizmin sol kanadını oluştururdu. Teorik olarak, Alman kapitalizminin bugünkü eşi görülmemiş bunalımının kesin bir sonuca varmaması, yani ne proletaryanın zaferiyle ne de faşist karşı devrimin zaferi ile sonuçlanmaması, ihtimal dışı değildir. *Eğer* KPD, dar görüşlü ültimatomcu politikasını sürdürürse ve böylece Sosyal Demokrasiyi kaçınılmaz devrilişinden kurtarırsa; *eğer* Hitler önümüzdeki günlerde bir darbeye karar vermez ve böylelikle kendi saflarında bir parçalanmaya yol açarsa; *eğer* iktisadi konjonktür, Schleicher düşmeden bir düzelme gösterirse. o zaman,

Weimar anayasasının 48. paragrafından, Reichwehr'den, yarı yarıya muhalefette Sosyal Demokrasiden ve yine yarı yarıya muhalefette faşizmden oluşan bir bileşim (her halde gecikmeyecek olan yeni toplumsal sarsıntıya kadar) ayakta kalabilir.

Ama şimdilik Sosyal Demokrasinin rüyalarına konu olan böyle bir mutlu raslantıdan uzaktayız. Ve böyle bir raslantının ortaya çıkacağı da kesin değildir. Stalinistler bile Papen-Schleicher rejiminin sağlamlığına ve sürebileceğine inanmamış gözükmektedirler. Herşey bizi Wels-Schleicher-Hitler üçgeninin daha kurulmaya zaman bulmadan yıkılacağını düşünmeye götürmektedir.

Fakat belki de bunun yerine Wels-Hitler kombinasyonu gelebilir...? Stalin'e göre bunlar «taban tabana zıt kişiler değil ikiz kardeşler»dir. Sosyal Demokrasinin, işçilerin tepkisinden çekinmeyerek hoşgörüsünü Hitler'e satmak istediğini varsayalım. Ama faşizmin böyle bir metaya ihtiyacı yoktur: asıl ihtiyaç duyduğu şey Sosyal Demokrasinin hoşgörüsü değil tasfiye edilmesidir. Hitler hükümeti görevini ancak proletaryanın direnişini ezdikten ve bu direnişin muhtemel organlarını tasfiye ettikten sonra yerine getirebilir. Faşizmin tarihsel rolü de budur.

Stalinistler, Sosyal Demokrasiyi yöneten korkak ve aç gözlü küçük burjuvaların psikolojik, daha doğrusu ahlaki bir değerlendirmesini yapmakla yetinmektedirler. Bu tescilli hainlerin, faşist burjuvaziden kopup onun karşısına geçebilecekleri düşünülebilir mi? diye sormaktadırlar. Böyle idealist bir yöntemin, kişilerin kendileriyle ilgili düşüncelerinden veya isteklerinden değil, herşeyden önce içinde bulundukları şartlardan ve bu şartlardaki değişmelerden hareket eden marksizmle pek fazla ilişkisi yoktur.

Sosyal Demokrasi burjuva rejimini büyük demir, kömür vb. sanayicilerinin kârları için değil, bir parti olarak, güçlü ve kalabalık bir aygıt olarak elde edebileceği kazançlardan ötürü desteklemektedir. Kuşkusuz faşizm Sosyal Demokrasinin korumaya çalıştığı burjuva rejimini hiçbir şekilde tehdit etmemektedir. Ama faşizm, Sosyal Demokrasinin burjuva rejiminde oynadığı rolü ve dolayısıyla bu rol karşılığında aldığı gelirleri tehlikeye düşürmektedir. Stalinistler işin bu yanını unutuyorlarsa da Sosyal Demokrasi, faşizmin zaferinin kendisi için teşkil ettiği ölümcül tehlikeyi -burjuvazi için değil bizzat kendisi için- bir an bile gözden kaçırmamaktadır.

Üç yıl kadar önce Avusturya ve Almanya'da yaklaşan bunalımın hareket noktasının, mutlaka Sosyal Demokrasi ile faşizm arasındaki antagonizmayla belirleneceğini söylediğimizde; ve bu yaklaşan çatışmayı açığa çıkarmak şöyle dursun, aksine bu çatışmayı maskeleyen sosyal-faşizm teorisini bu temel üzerinde reddettiğimizde; olayların gelişimiyle, aygıtının önemli bir kısmı da dahil olmak üzere Sosyal Demokrasinin faşizme karşı mücadeleye sürüklenebileceğini ve bunun Komünist Partisinin yeni bir taarruzu için elverişli bir hareket noktası yaratacağını belirttiğimizde, yalnız maaşlı memurlar değil, aynı zamanda ciddi devrimciler de dahil olmak üzere çok sayıda Komünist bizi Sosyal Demokrasiyi idealize etmekle suçladılar! Buna omuz silkmekten başka yapacak birşey yoktu. Düşünceleri bir marksist için sorunun sadece başladığı yerde takılıp kalan insanlarla polemiğe girmek kolay olmuyor.

Bu tartışmalar boyunca bazen şu örneği vermiştim: çarlık Rusya'sında Yahudi burjuvazi, tüm Rus burjuvazisinin en korkuya kapılmış, en morali bozulmuş kesimiydi. Ama Yahudi burjuvazisi de, esas olarak fakir yahudileri hedef alan Kara Yüzler programları kendisine de dokunduğu ölçüde, özsavunmaya başvurmak zorunda kalmıştı. Muhakkak ki Yahudi burjuvazisi bu alanda büyük cesaret örnekleri vermedi. Ama başları üzerinde asılı duran bu tehlikeden ötürü liberal Yahudi burjuvaları, örneğin, devrimci işçi ve öğrencileri silahlandırmak için önemli miktarda paralar topladılar. Böylelikle en devrimci, elde silah vuruşmaya hazır işçilerle burjuvazinin en korkuya kapılmış grubu arasında geçici bir pratik anlaşmaya tanık olunuyordu.

Geçen yıl, faşizme karşı mücadelede Komünistlerin yalnız şeytan ve büyükannesiyle değil Grezinsky ile de bir eylem anlaşması yapmaya yanaşmak zorunda olduklarını yazmıştım. Bu cümle bütün dünya Stalinist basınına yayıldı: Sol Muhalefetin «sosyal-faşistliği» için daha iyi bir kanıt bulunabilir miydi? Bazı yoldaşlar, «bu cümleyi alıp kullanacaklar,» diye uyardılar beni. Onlara, «bu cümle aslında alıp kullansınlar diye yazılmıştır. Bu kıpkızıl kesilmiş demiri yakalasınlar ve parmaklarını yaksınlar! Aptallara ders vermek gerekir,» diye cevap verdim.

Mücadelenin gelişimi Von Papen'in Grezinsky'yi hapse atmasına yol açtı. Acaba bu olay sosyal-faşizm teorisine ve Stalinist bü-

rokrasinin tahminlerine uygun düşüyor muydu? Hayır bunlarla tam bir çelişki içindeydi. Buna karşılık bizim yaptığımız durum değerlendirmesi böyle bir olasılığı kabul etmekte ve ona belirli bir yer vermekteydi.

«Ama Sosyal Demokrasi bu kez de mücadeleyi reddetti,» diye cevap verecektir bir Stalinist. Evet, reddetti. Sosyal Demokrasinin bağımsız bir biçimde, kendi yöneticilerinin insiyatifi ile, üstelik de bizzat Komünist Partisinin bu mücadeleyi başlatmaktan aciz olduğu şartlarda bir mücadele başlatabileceğini sanan bir kişi ancak hayal kırıklığına uğrayabilirdi. Biz böyle bir mucize ummuyorduk. Bu yüzden, Sosyal Demokrasi de bizi «hayal kırıklığına» uğratamazdı.

Grezinsky devrimci bir kaplana dönüşmedi; bunu en önce. biz kabul ediyoruz. Yine de Grezinsky'nin devrimci işçilere karşı «demokrasi»yi korumak için polis müfrezeleri gönderdiği bir durumla, kapitalizmin Bonapartist kurtarıcısının aynı Grezinsky'yi hapse gönderdiği bir durum arasında fark yok mudur? Ve bu farklılığı değerlendirmek ve siyasi olarak kullanmak zorunda değil miyiz?

Yukarıda verilen örneğe dönersek, fabrikasındaki grevci işçileri kılıçtan geçiren çarcı çavuşlara bahşiş veren Yahudi fabrikatörle, program rüzenleyicilerine karşı silah almaları için dünkü grevcilere gizlice para veren aynı fabrikatör arasında bir farklılık olduğunu görmek zor değildir. Burjuva yine burjuva olarak kalmaktadır. Ama durumdaki bir değişiklik bir tavır değişikliğini de birlikte getirmektedir. Bolşevikler fabrikatöre karşı grevi yönetiyorlardı. Sonra da aynı fabrikatörlerden pogromlara karşı mücadele etmek için para kabul ettiler.

Bütün bu söylediklerimiz, Sosyal Demokrasinin bütünüyle faşizme karşı mücadeleyi yürüteceği anlamına mı gelmektedir? Buna şöyle cevap veriyoruz: Sosyal Demokrat memurların bir kısmı hiç kuşkusuz faşist kampa geçeceklerdir. Ve işçi kitlesinin büyük bir kısmı da mücadeleye katılmayacaktır. Sosyal Demokrat işçilerin hangi kısmının, hangi belli anda mücadeleye sürükleneceğini ve peşinden aygıtın hangi kısmını sürükleyeceğini önceden tahmin etmek bütünüyle olanak dışıdır. Bu, Komünist Partisinin eylem tarzı da dahil olmak üzere bir çok şarta bağlıdır. Birleşik cephe politikasının rolü, mücadele etmek isteyenleri istemeyenlerden ayırmak-

tır; bocalayanları ileri itmektir; nihayet, tavizci yöneticilerin itibarını işçilerin gözünde düşürmek ve böylece sınıfın mücadele gücünü arttırmaktır.

Hiç gerek yokken, anlamsızca ve utanç verici bir şekilde ne kadar zaman kaybedildi! Hiç olmazsa şu son iki yıl içinde ne kadar çok şey yapılabilirdi! Tekelci sermayenin yumruk ve cop darbeleriyle Sosyal Demokrasiyi muhalefete ve öz-savunmaya iteceği çok önceden belliydi. Bu tahmini bütün işçi sınıfına açıklamak, birleşik cephe inisiyatifini ele almak ve bu inisiyatifi her yeni aşamada korumak gerekirdi. Bağırıp çağırmaya gerek yoktu; emin adımlarla ve sessizce ilerlemek mümkündü. Düşmanın kaçınılmaz olarak ne yapacağını açık ve seçik bir biçimde ortaya koymak, mübalağasız ve boş sorulara yer vermeyen, aynı zamanda da güçlü ve tavizsiz bir pratik birleşik cephe programı geliştirmek yeterliydi. Eğer Leninist politikanın ABC'sini özümlemiş olsaydı ve bunu gerekli sağlamlıkla uygulamış olsaydı Alman Komünist Partisi bugün ne kadar yükseklere tırmanmış olurdu!

4. Thaelmann'ın yirmi bir hatası

Temmuzun ortasında, Sosyal Demokrat işçilerin «kızıl birleşik cephenin» kurulma tarzı üzerine yirmi bir sorusuna Thaelmann'ın verdiği cevapları içeren bir broşür yayımlandı. Broşür şu kelimelerle başlıyordu: «Antifaşist birleşik cephe güçlü bir atılım yapıyor!» 20 Temmuzda Komünist Partisi, işçileri bir siyasi genel greve çağırmaktaydı. Çağrı hiçbir yankı bulmadı. Beş günlük bir süre, bürokratik edebiyatla siyasi gerçekliği ayıran uçurumu işte böyle ortaya çıkardı.

Parti 31 Temmuz seçimlerinde 5.300.000 oy elde etti. Bu sonucu güçlü bir zafermişçesine kutlamakla parti, bozgunun kendi umutlarını ve yüksekten atmalarını nereye indirgediğini gösterdi. Başkanlık seçimlerinin ilk turunda parti yaklaşık olarak 5.000.000 oy toplamıştı. Böylece dört buçuk ay süresince-hem de ne aylar!- sadece 300.000 oy kazanmıştı. Mart'ta Komünist basın, yüzbinlerce sempatizanın başkanlık seçimleri dolayısıyla «platonik» bir gösteri yapmanın gereksizliğini düşündüğünü ile sürmekte ve Reichstag seçimleri söz konusu olmuş olsaydı oy sayısının karşılaştırılamaya-

cak ölçüde daha fazla olacağını yorulmak bilmeden tekrarlamaktaydı. Mart'taki bu açıklama göz önüne alınırsa -ki göz önüne almak gerekir- bundan partinin şu son dört ay boyunca pek fazla olgunlaşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Nisanda Sosyal Demokrasi Hindenburg'u seçti; Hindenburg da bunun üzerine doğrudan doğruya Sosyal Demokrasiyi hedef alan bir darbe yaptı. Tek başına bu olgunun bile reformizmin binasını temellerinden sarsmaya yeterli olduğu düşünülebilirdi. Sonra bunalımın yeni keskinleşmesi, bütün korkunç sonuçları ile birlikte geldi. Nihayet 20 Temmuzda, seçimlerden 11 gün önce, Sosyal Demokrasi kendi seçtiği Reich başkanının bir darbesi karşısında kuyruğunu bacakları arasına sıkıştırarak acınacak bir şekilde geri çekildi. Böylesi dönemlerde devrimci partiler ateşli bir büyüme kaydederler. İyice sıkışmış Sosyal Demokrasi de ne yaparsa yapsın işçileri kendisinden uzağa, soluna atmaktan başka bir şey yapamamaktadır. Gelgelelim Komünist Partisi yedi fersahlık çizmelerle yürüyeceğine yerinde saymakta, bocalamakta, tornistan etmekte ve her ileri atacağı adım için yarım adım geri gitmektedir. Eğer Parti sadece 31 Temmuzda oy kaybetmediği için zafer çığlıkları atıyorsa, gerçeklik duygusuna kesin olarak kaybetmiş demektir.

Devrimci bir partinin olağanüstü elverişli şartlarda kendini neden ve nasıl utanç verici bir güçsüzlüğe mahkum ettiğini anlamak için Thaelmann'ın Sosyal Demokrat işçilere verdiği cevapları okumak gerekir. Sıkıcı, tatsız, ama Stalinist yöneticilerin kafalarından neler geçtiğinin anlaşılmasını sağlayabilecek bir çabadır bu.

Thaelmann, «Komünistler Papen hükümeti üzerine ne gibi bir değerlendirme yapmaktadırlar?» sorusuna birkaç çelişik cevap veriyor. «Faşist diktatörlüğün derhal kurulması tehlikesi»ni belirtmekle başlıyor. Şu halde henüz mevcut değil bu diktatörlük, öyle mi? Hükümet üyelerinden, çok yerinde bir ifadeyle, «kapitalistlerin, tröstlerin, generallerin ve junkerlerin temsilcileri» olarak söz ediyor. Bir cümle sonra aynı hükümetten «faşist kabine» diye sözediyor ve «Papen hükümetinin faşist diktatörlüğü kurmayı hedef aldığını» belirterek sonuca bağlıyor.

Bonapartizm, yani askeri-polisiye bir diktatörlük üzerine kurulan bir «iç barış» rejimi ile, *faşizm,* yani proletaryaya karşı açık bir iç savaş rejimi arasındaki sosyal ve siyasal farklılıkları yok saymak-

la Thaelmann, gözleri önünde olup biten şeyleri anlama fırsatından kendini yoksun bırakıyor. Eğer Papen kabinesi faşist bir kabineyse, daha hangi faşist «tehlike» söz konusu olabilir? Eğer işçiler, Papen'in kendisine hedef (!) olarak faşist bir diktatörlüğün kurulmasını seçtiğini söyleyen Thaelmann'a inanırlarsa, Hitler ve Papen-Schleicher arasındaki son derece muhtemel bir çatışma partiyi uyuklarken yakalayacaktır, tıpkı geçmişte Papen ve Otto Braun çatışması sırasında olduğu gibi. (*)

«Komünist Partisi birleşik cepheyi ciddi olarak düşünüyor mu?» sorusuna Thaelmann doğal olarak olumlu cevap veriyor ve buna kanıt olarak da Komünistlerin Hindenberg ve Papen nezdinde hiçbir teşebbüse girmediklerini gösteriyor. «Hayır, biz mücadele sorununu getiriyoruz, bütün sisteme karşı mücadeleyi, kapitalizme karşı mücadeleyi getiriyoruz. Ve bizim birleşik cephe konusundaki ciddiyetimizin teminatı burada bulunmaktadır.»

Belli ki Thaelmann neyin söz konusu olduğunu anlamıyor. Sosyal Demokrat işçiler aslında kapitalizmden sosyalizme tedrici, reformist yolla geçileceğine inandıkları için Sosyal-Demokrattırlar. Komünistlerin kapitalizmin devrim yoluyla devrilmesine taraftar olduğunu bildikleri için de «birleşik cephe önerisinde ciddi misiniz?» diye soruyorlar. Thaelmann da «Tabii ciddiyiz, çünkü bizim için söz konusu olan bütün kapitalist sistemin yıkılmasıdır.» diye cevap veriyor.

Kuşkusuz hiçbir şeyi Sosyal Demokrat işçilerden gizlemeyi düşünmeyiz biz. Ama dengeli olmak ve siyasi ölçünün dışına taşmamak da gereklidir. Usta bir propagandacı bu soruya şöyle cevap verirdi: «Siz herşeyinizi demokrasiye bağlıyorsunuz: bizse devrimin tek yol olduğuna inanıyoruz. Bununla birlikte devrimi sizsiz yapamayız ve yapmak da istemiyoruz. Hitler bugün ortak düşmanımızdır. Hitler'i ezdikten sonra birlikte bir bilanço çıkarır ve önümüzdeki yolun gerçekte nereye varacağını kararlaştırırız.»

Thaelmann'ın broşüründeki dinleyiciler -ilk bakışta ne kadar tuhaf görünürse görünsün- konuşmacıyı sadece saygıyla dinlemekle

---

(*) Bu sözler Ağustos ayının başında, Hindenburg-Papen ve Hitler görüşmelerinden önce ve Papen ile Hitler arasındaki çatışmanın ortaya çıkmasından önce yazılmıştı. - Yyn.

kalmıyorlar ama birkaç kez ona hak da veriyorlar. 'Ne var ki bu saygının sırrı, Thaelmann'ın dinleyicilerinin sadece «Antifaşist Eylem»e bağlı olmalarında değil, aynı zamanda oylarını da zaten Komünist Partiye veriyor olmalarında yatmaktadır. Bunlar, Komünizm'e bağlanmış olan *eski* Sosyal Demokratlardır. Böyle yeni katılmalar ancak sevinçle karşılanabilir. Ama bütün bu gösterinin dayandığı hile, Sosyal Demokrasiden kopmuş olan işçilerle yapılan bir konuşmanın Sosyal Demokrat kitleyle yapılan bir konuşma gibi gösterilmeye çalışılmasıdır. Bu ucuz gösteri, Thaelmann ve Ortakları'nın günümüzdeki bütün politikasını çok iyi temsil ediyor!

Ne olursa olsun, eski Sosyal Demokratlar, Sosyal Demokrat kitleyi gerçekten ajite eden sorular soruyorlar: «Antifaşist eylem Komünist Partisinin bir yan örgütü müdür?» Thaelmann: «Hayır!» Kanıtı? Antifaşist Eylem «bir örgüt değil bir yığın hareketidir». Sanki yığın hareketini örgütlemek Komünist Partisinin esas görevi değilmiş gibi. İkinci kanıt daha da güzel: Antifaşist Eylem partiler üstüdür, zira (!) kapitalist devleti hedef alır: «Karl Marx daha Paris Komününün derslerini ortaya koyarken, burjuva devlet aygıtının parçalanmasının işçi sınıfının en başta gelen görevi olduğunu en kesin sözcüklerle belirtmişti.» Ah talihsiz alıntı ah! Marx ne derse desin, Sosyal Demokrat işçiler burjuva devletini kusursuzlaştırmak istiyorlar, yıkmak değil. Komünist değil, reformisttir onlar. Böylece Thaelmann, bütün iyi niyetine rağmen, çürütmek istediği görüşün -Antifaşist Eylem'in bir parti şubesi olduğu yolundaki görüşün- doğruluğunu kanıtlamış olmaktadır.

Besbelli, Komünist Partisinin resmi lideri ne durumu, ne de Sosyal Demokrat işçilerin politik düşüncelerini anlayabiliyor. Birleşik cephenin ne işe yaradığını kavrayamıyor. Sarfettiği her cümleyle elindeki silahları reformist liderlere teslim ediyor ve Sosyal Demokrat işçileri onlara itiyor.

Thaelmann Sosyal Demokrasiyle hiç bir ortak eylemin mümkün olmadığını şu şekilde gösteriyor: «Bu bağlamda biz (?) kabul etmeliyiz ki Sosyal Demokrasi bugün görünüşte bir muhalefet göstermekteyse de, *hiç bir zaman* faşist burjuvaziyle koalisyon projelerinden veya onunla anlaşma fikrinden vazgeçmeyecektir.» Bu doğru olsaydı bile Sosyal Demokrat işçilere yaşanan deneylerle kanıtlanmalıydı. Ama yanlıştır. Sosyal Demokrat yöneticiler burjuva-

ziyle, faşist burjuvaziyle anlaşma yapma fikrinden vazgeçmedilerse de, burjuvazi, Sosyal Demokrasiyle anlaşmayı reddetmektedir. Ve bu olgu Sosyal Demokrasinin kaderi için tayin edici olabilir. İktidarın Papen'den Hitler'e geçişi sırasında burjuvazinin Sosyal Demokrasiyi gözetmesi ve tehlikeden koruması mümkün değildir. İç savaşın kendi yasaları vardır. Faşist terörün egemenliği, Sosyal Demokrasinin tasfiye edilmesi anlamına gelmek zorundadır. Mussolini de devrimci işçileri daha serbestçe ezebilmek için işe tam böyle başladı. Ne olursa olsun «sosyal-faşistler» postlarına düşkündürler. Bugün Komünistlerin birleşik cephe politikası, Sosyal Demokrasinin kendi paçasını kurtarma kaygısından hareket etmelidir. Bu şartlarda en gerçekçi ve aynı zamanda en devrimci politika budur.

Buna karşılık Sosyal Demokrasi «hiç bir zaman» faşist burjuvaziden ayrılmıyorsa (her ne kadar Matteoti kendini Mussolini'den «ayırmış» olsa da) (5) Antifaşist Eylem'e katılmak isteyen Sosyal Demokrat işçiler partilerini terketmek zorunda değiller midir? Bu, sorulan sorulardan biridir. Thaelmann, «Biz komünistler için, Sosyal Demokrat işçilerin veya Reich Sancağı'nın (6) üyelerinin Antifaşist Eylem'e partilerini *terketmeksizin* de katılabilecekleri pek tabiidir.» diye cevap veriyor. Ve her türlü sekter zihniyetten arınmış olduğunu daha iyi belirtmek için, şöyle devam ediyor: «Eğer Antifaşist Eylem'e, sıkıca saflaşmış milyonlar halinde katılırsanız, hâlâ kafalarınızda Alman Sosyal Demokrat Partisinin değerlendirilmesiyle ilgili bazı noktalarda, bize göre belli bir bulanıklık bulunsa bile, yine de sizi sevinçle kabul ederiz aramıza.» Altın sözler! Biz sizin partinizi faşist olarak görüyoruz, sizse demokratik olduğunu düşünüyorsunuz, ama ayrıntılar üzerinde tartışmayalım! Faşist partinizi tertekmeksizin «milyonlarla» bize gelmeniz yeterlidir. «Bazı noktalarda kafadaki bulanıklık» bir engel olamaz. Ama her şeye kadir bürokratların zihinlerine hakim olan bulanıklık, ne yazık ki her adımda bir engel teşkil etmektedir.

Sorunu derinleştirmek için Thaelmann, «Biz sorunu partiler arası olarak değil sınıf temeli üzerinde ele alıyoruz.» diye ekliyor. Aynen Seydewitz gibi Thaelmann sınıfın çıkarları adına partinin çıkarlarından vazgeçmeye hazır. Ne yazık ki bir marksist için böyle karşıtlık söz konusu olamaz. Eğer programı işçi sınıfının çıkarlarının bilimsel ifadesi olmasaydı, parti on para etmezdi.

Ancak, bu kaba ilke hatasının yanında, Thaelmann'ın sözleri aynı zamanda pratik bir saçmalık da taşımaktadır. Meselenin candamarı tam da «partiler arası» ilişkiler sorununda yatarken nasıl olurda bu sorun bir yana bırakılabilir? Milyonlarca işçi Sosyal Demokrasiyi izlemektedir. Başka milyonlar da Komünist Partisini. Sosyal Demokrat işçilerin «Faşizme karşı *sizin* partinizle *bizim* partimizin ortak eylemlerine nasıl varılabilir?» sorusuna Thaelmann, «partiler temelinde» değil, «sınıf temelinde», diye cevap veriyor: «milyonlarla birleşin!». Burada oldukça acıklı bir gevezelik yok mudur? «Biz Komünistler», diye devam ediyor Thaelmann, «birliği her ne pahasına olursa olsun istiyor değiliz. Sosyal Demokrasi ile birliğimizin çıkarları için politikamızın sınıf muhtevasını terkederek... grevlerden, işsizlerin mücadelelerinden, kiracıların eylemlerinden ve yığınların devrimci özsavunmalarından vazgeçemeyiz.» Kesin pratik eylemler üzerine bir anlaşma, Sosyal Demokrasi ile saçma bir *birlik* olarak düşünülüyor. Yarının devrimci taarruzunun gerekliliği adına *bugün* ortak ve özsavunma eylemleri reddediliyor. Thaelmann'ın düşüncelerine bir anlam vermeyi başaracak olan kimse ödüle hak kazanmıştır.

Dinleyiciler ısrar ediyorlar: «Papen hükümeti ve faşizme karşı mücadele etmek üzere Komünist Partisi ile Sosyal Demokrat Parti arasında bir ittifak mümkün müdür?» Thaelmann Sosyal Demokrasinin faşizme karşı mücadele etmediğini kanıtlamak için bir kaç olguya değinip şöyle devam ediyor: «Bu gerçekler yüzünden olduğu kadar (!) ilke nedenlerinden ötürü de (?) Sosyal Demokrat Parti ile Komünist Partisi arasında bir ittifakın mümkün olmadığını belirttiğimizde Sosyal Demokrat partinin her (!!) üyesi bize hak vermektedir(?)» Bürokrasi bir kez daha aslında kanıtlanması gereken bir şeyden apaçık bir doğru gibi sözetmektedir. Milyonlarca işçi barındıran örgütlerle ittifak sorusu karşısından Thaelmann, «Sosyal Demokratlar en azından kendi partileri ile anlaşmamızın mümkün olmadığını, çünkü SDP'yi faşist bir parti olarak gördüğümüzü anlamaktadırlar» cevabını verince ültimatomcu özellikle gülünç hale gelmektedir. Leipart ve Wels'e daha büyük bir hizmette bulunmak mümkün müdür?

«Sosyal Demokrat partinin yöneticileri ile hiç bir anlaşmayı kabul etmeyen biz Komünistler, antifaşist mücadeleyi militan Sos-

yal Demokrat ve Reich Sancağı üyeleriyle olduğu kadar mücadele etmek isteyen taban (!) örgütleriyle de her an birlikte yürütmeye hazır olduğumuzu yorulmak bilmeden açıklamaktıyız.» Taban örgütleri nerede sona ermektedirler? Ve eğer taban örgütleri daha yüksek merkezlerinin disiplinine boyun eğmekte ve önce bunlarla görüşülmesini önermekteyseler ne yapmak gerekir? Nihayet taban örgütleri ile yüksek karar merkezleri arasında ara katlar da bulunmaktadır. Mücadele etmek isteyenlerle istemeyenleri ayıracak olan çizginin nerede geçeceği önceden kestirilebilir mi? Bu önsel olarak değil, ancak pratikte belli olabilir. Kendimizi peşin olarak bağlamanın ne anlamı olabilir?

29 Temmuz tarihli *Rote Fahne*'nin, Reich Sancağı'nın mitinglerine ilişkin bir raporunda, Sosyal Demokrat bir şube yöneticisinin şu dikkate değer sözlerine yer verilmektedir: «Bugün yığınlar bir antifaşist birleşik cephe istemektedirler. Eğer yöneticiler bunu göz önüne almazlarsa onların üzerinden atlayarak birleşik cepheye katılırım.» Komünist gazete bu sözleri yorum yapmaksızın aktarmaktadır. Oysa bu sözler bütün birleşik cephe taktiğinin anahtarını sunmaktadırlar. Bu Sosyal Demokrat, faşistlere karşı Komünistlerle birlikte mücadele etmek istemektedir. Daha şimdiden yöneticilerinin iyi niyetinden kuşku duymaktadır. Eğer yöneticiler reddederlerse, diyor, onları aşarak geçerim. Düzinelerce, yüzlerce, binlerce, milyonlarca Sosyal Demokrat bu ruh hali içindedir. Komünist Partisinin görevi Sosyal Demokrat yöneticilerin gerçekten mücadele etmek isteyip istemediklerini bunlara pratik içinde göstermektedir. Ve bu ancak deneyler yoluyla, yeni bir durumda, yeni, taze bir deneyle kanıtlanabilir. Bu deney bir anda kazanılamayacaktır. Sosyal Demokrat yöneticileri işin içinde, atölyede, şehirde, kırda, bütün ülkede, bugün ve yarın sınamak gerekir. Öneriyi tekrar etmek, yeni duruma uyarlanmış yeni bir biçimde, yeni bir bakış açısı ile sunmak gerekir.

Ama Thaelmann bunu istemiyor. «Komünist Partisi ile Sosyal Demokrat parti arasındaki, belirtmiş olduğumuz, *ilke* farklılıklarına dayanarak Sosyal Demokrat partinin üst kademesi ile her türlü gödüşmeyi reddediyoruz.» Bu müthiş düşünce Thaelmann tarafından sık sık tekrarlanıyor. Ama eğer «ilke karşıtlığı» olmasaydı zaten iki ayrı parti olmazdı. Ve eğer iki parti olmasaydı, birleşik cephe

sorunu ortaya çıkmazdı. Thaelmann çok şeyi ispat etmek istiyor. Az olsun ama öz olsun.

Kızıl Sendikal Muhalefet'in (RGO) kurulması «örgütlü işçi sınıfı içinde bir bölünme» anlamına gelmiyor mu? diye soruyor işçiler. Engels'in estetik-duygusal insanseverler üzerine 1895 tarihli mektubundan destek alan Thaelmann, «Hayır!» diye cevap veriyor. Thaelmann'ın kulağına bu alıntıları kalleşçe fısıldayan kim? RGO bir bölünme değil, birlik zihniyeti ile kurulmuşmuş. Üstelik işçiler hiç bir halde RGO'ya girmek için sendikalarını terketmemelilermiş. Aksine RGO üyelerinin sendikalarda kalarak bir muhalefet çalışması yürütmeleri şayanı tercihmiş. Thaelmann'ın sözleri, kendilerine görev olarak Sosyal Demokrat yönetime karşı mücadeleyi seçmiş olan Komünistlere çok inandırıcı gelmeli. Ama, sendikal birlik konusunda kaygıları olan Sosyal Demokrat işçilere cevap olarak Thaelmann'ın sözleri acı bir alay gibi gelmektedir.

«Neden sendikalarımızı terkedip ayrı bir şekilde örgütlendiniz?» diye soruyor Sosyal Demokrat işçiler. Thaelmann da «eğer Sosyal Demokrat liderliğe karşı mücadele etmek için bağımsız örgütümüze girmek istiyorsanız, sizden sendikalarınızı terketmenizi istemeyiz» diye cevap veriyor onlara. Ne kadar yerinde bir cevap!

«Alman Komünist Partisi içinde demokrasi işliyor mu?» diye soruyor işçiler bir başka konuya geçerek. Thaelmann olumlu cevap veriyor. Hakkı da var! Ama birdenbire, hiç beklenmedik bir şekilde şunları ekliyor: «Legalitede olduğu kadar illegalitede de, özellikle illegalitede, parti gizli polislere, provokatörlere ve polisin gönderdiği ajanlara karşı dikkatli olmak zorundadır.» Bu konu dışına çıkış raslantı değildir. Bir esrarengiz Büchner'in broşüründe geliştirilmiş bulunan yepyeni teori, ajanlara karşı mücadele için demokrasinin bir yana bırakılmasını haklı göstermektedir. Stalin bürokrasisinin her şeye kâdirliğine karşı çıkan birine en azından şüpheli şahıs gözüyle bakılmalıdır. Bütün ülkelerin polis ajanları ve provokatörleri bu teori karşısında hayran kalmışlardır. Bunlar Muhalefet üyelerine karşı herkesten fazla havlayacaklar ve böylelikle dikkatleri kendi üzerlerinden uzaklaştırıp bulanık suda balık avlayabileceklerdir.

Thaelmann'a göre demokrasinin gelişmesi, aynı zamanda so-

runların «dünya kongrelerinde ve Komintern Yürütme Komitesinin konferanslarında» incelenmesiyle de kanıtlanmaktadır. Konuşması son dünya kongresinin yapıldığı tarihi belirtmeyi unutuyor. Biz hatırlatabiliriz: Temmuz 1928; demek ki dört yıldan fazla zaman oluyor. Görünüşe göre o zamandan beri hiç dikkate değer bir sorun ortaya çıkmamış. Gerçekten söylemiş olalım, Thaelmann neden Alman proletaryasının kaderinin bağlı olduğu sorunları çözmek için partinin olağanüstü bir kongresini toplamıyor? Herhalde parti içinde fazla demokrasi olmasından ötürü değil.

Ve sayfalar birbirini izliyor. Thaelmann yirmi bir soruya cevap veriyor. Her cevap bir hata. Eğer küçük hataları ve tali olanları saymazsak toplam yirmibir hata. Ustelik küçük hatalar da az değil.

Thaelmann Bolşeviklerin Menşeviklerden 1903'te ayrılmış olduklarını söylüyor. Aslında bölünme ancak 1912'de olmuştu. Bu da 1917 Şubat devriminde ülkenin büyük bir kısmında Bolşevik ve Menşeviklerin birleşmiş örgütlerinin bulunmasına engel olmadı. Stalin, Nisan'da hâlâ Bolşeviklerle Tseretelli'nin partisinin birleşmesinden yanaydı, *birleşik cepheden değil iki partinin birleşmesinden yana.* Ancak Lenin'in gelişi bunun engellenmesini sağladı.

Thaelmann Bolşeviklerin Kurucu Meclis'i 1917'de ilga ettiklerini söylüyor. Gerçekte bu 1918'in başında olmuştur. Belli ki Thaelmann Rus devriminin ve Bolşevik partisinin tarihi ile pek haşır neşir değil.

Ama Bolşevik taktiğinin temelerini anlamamış olması çok daha vahim. «Teorik» makalelerinde Bolşeviklerin Kornilov'a karşı Menşevikler ve Sosyal Devrimcilerle anlaşma yaptıkları gerçeğini inkar etmeye bile cüret ediyor. Bu ifşaatlarına dayanarak, kimbilir kim tarafından fısıldanmış ve de konuyla hiç ilgisi olmayan alıntılar veriyor. Ama sorulara cevap vermeyi unutuyor. Kornilov darbe hareketi boyunca bütün ülkede halk savunma komiteleri yok muydu? Bunlar Kornilov'a karşı mücadeleyi yürüttüler mi? Bolşeviklerin Menşeviklerin, Sosyal Devrimcilerin temsilcileri bu komitelere bağlı mıydılar? Evet, evet, evet. Menşevikler ve Sosyal Devrimciler o zaman iktidarda mıydılar? Bolşeviklere Alman kurmayının ajanları diye zulmetmekte miydiler? Bolşevikler o zaman kitle halinde hapishanelerde miydiler? Lenin yer altında saklanmakta mıydı?

Evet, evet, evet. Hangi alıntılar bu tarihsel gerçekleri bir kenara itebilir?

Bitirirken çok önemli bir başka sorunu, Versailles anlaşmasıyla ilgili bir sorunu aydınlatmamız gerekiyor. Sosyal Demokratlar, Komünist Partisinin Nasyonal Sosyalizme siyasi tavizler verip vermediğini sormaktadırlar. Thaelmann cevabında, ulusal kurtuluş sloganını savunmaya devam etmekte ve bunu toplumsal kurtuluş sloganı ile aynı düzeye koymaktadır. Savaş tazminatları -veya bugün bunlardan geriye kalanlar- Thaelmann için üretim araçlarının özelmülkiyeti kadar önemlidir. Bu politika sanki işçilerin dikkatini temel meselelerden uzaklaştırmak, kapitalizme karşı mücadeleyi zayıflatmak ve işçileri temel düşmanlarını ve sefaletlerinin başlıca nedenini sınırların ötesinde aramaya zorlamak için bilerek yaratılmıştır. Gerçekte bugün dün olduğundan da fazla, «temel düşman kendi ülkemizdedir»! Von Schleicher bu fikri daha kaba bir şekilde ifade etmiştir. 26 Temmuzda radyoda «herşeyden önce bu içteki köpeklerin işini bitirmek gerekir!» diye ilan etmiştir niyetini. Bu asker formülü çok güzel. Bunu memnuniyetle kabul ediyoruz. Bütün Komünistlerin bunu benimsemeleri gerekir. Naziler dikkati Versailles'e çekerken, devrimci işçiler Schleicher'in sözleri ile cevap vermelidirler: hayır, önce şu içteki köpeklerin işini bitirmeliyiz!

5. Pratikte Stalin-Thaelmann politikası

Taktikler, en kritik anlarda, dönüm noktalarında sınanır. Bolşevizmin gücü, olaylar cesur kararlar gerektirdiği anlarda sloganlarının ve yöntemlerinin doğrulanmış olmasında yatmaktaydı. Durum ciddileştiği anda terkedilmesi gereken ilkelerin ne değeri olabilir?

Gerçekçi politika, sınıf mücadelesinin doğal gelişmesini temel alır. Sekter politika ise sınıf mücadelesine suni kurallar uydurmaya çalışır. Bir devrimci durum sınıf mücadelesinin son kerteye yükseldiğini gösterir. İşte aslında bu nedenledir ki bir devrim durumunda marksistlerin gerçekçi politikası yığınlar üzerinde güçlü bir çekim gücü kazanır. Sekter politika ise olayların baskısı arttıkça tersine gücünü yitirir. Paris Komünü hareketi tarafından apansız yakalanan Blankistler ve Proudhoncular her zaman vazettiklerinin ak-

sini yapmışlardır. Rus devrimi sırasında anarşistler sovyetleri, yani iktidar organlarını kabullenmeye zorlamışlardır.

Komünist Enternasyonal, geçmişte marksizme kazanılmış ve Ekim Devrimi'nin otoritesi tarafından birbirine kenetlendirilmiş yığınlara dayanmaktadır. Ama bugün Stalin fraksiyonunun politikası sınıf mücadelesine siyasi bir ifade vermek yerine, ona komuta etmeye çalışmaktadır. *Bürokratizm*'in esası budur ve başka çizgileriyle net bir şekilde ayrıldığı *sekterliğe* bu ana özelliğiyle bağlanmaktadır. Göreli durgunluk dönemlerinde Stalin bürokrasisi, güçlü bir aygıt sayesinde, Sovyet devletinin maddi olanakları sayesinde ve Ekim Devrimi'nin otoritesi sayesinde proletarya öncüsünü suni olarak sınırlandırabilmiştir. Ama sınıf mücadelesi iç savaş biçiminde yoğunlaştığı ölçüde, bürokratik emirler gitgide katı gerçeklerle çatışma içine girmektedir. Gerçek durumun sert dönemeçleri, kibirli ve gururlu bürokrasinin hesaplarını kolaylıkla alt üst etmektedir. Bürokrasi kumanda edemediği zaman taviz verir. Thaelmann merkez komitesinin son aylardaki politikası en acınacak ve en utanç verici kafa karışıklığına örnek olarak incelenecektir bir gün.

«Üçüncü dönem»den beri mutlak bir doğma gibi Sosyal Demokrasi ile anlaşma yapılmasının söz konusu olamayacağı savunulmaktaydı. Sadece birleşik cephe inisiyatifini III. ve IV. kongrelerin gösterdiği şekilde bizzat ele almayı kabul etmekle kalmayıp aynı zamanda Sosyal Demokrasiden gelen her ortak eylem önerisini de reddetmek zorunluydu. Reformist yöneticilerin «maskeleri yeterince düşmüştü». Geçmiş deneyler yeterliydi. Politikayla uğraşmak yerine yığınlara tarih öğretilmeliydi. Reformistlere öneriler götürmek, onların mücadele edebileceklerini kabul etmek demek olurdu. Sadece bunu düşünmek bile, sosyal-faşistlik olurdu. Aşırı-sol orgun son üç dört yıldır çıkardığı sağıredici gürültü böyledir işte. Ve işte şimdi de Prusya parlamentosundaki Komünist grup 22 Haziranda genellikle herkesi olduğu kadar bizzat kendisini de şaşkına çeviren bir kararla Sosyal Demokrasiye, hattâ Merkez Partisine bir anlaşma teklifinde bulundu. Aynı şey Hesse'de de tekrarlandı. Parlamento başkanlığının Nazilerin eline geçme tehlikesi karşısında o kutsal ilkeler bir kenara itiliverdi. İnanılmaz değil mi? Utanılacak bir durum değil mi?

Ama bu *ölüm saltosunu* açıklamak fazla zor değil. Bir çok

yüzeysel liberal ve radikalin hayatları boyunca dinle ve semavi güçlerle alay edip sonunda ölüm karşısında veya ciddi bir hastalığa yakalandıklarında rahip çağırttıkları bilinir. Politikada da aynı şey söz konusudur. Merkezciliğin esası oportünizmdir. Dışsal şartların (gelenek, yığınların baskısı, siyasi rekabet) etkisiyle bazı dönemlerde, merkezcilik bir goşizm gösterisi yapmak zorunda kalır. Bütün gücüyle kendi kendini mahmuzlayarak çoğu kez biçimsel goşizmin en aşırı sınırlarına varabilir. Ama ciddi bir tehlike belirir belirmez merkezciliğin gerçek yüzü ortaya çıkar. Sovyetler Birliği'nin savunulması gibi belirleyici bir sorunda Stalinist bürokrasi, proletaryanın devrimci hareketinden çok barış yanlısı burjuvalara, İngiliz sendika bürokratlarına, Fransız radikallerine dayanmıştır. En küçük bir dış tehlikenin yaklaşmasıyla, Stalinistler aşırı-sol lafazanlıklarını ve onunla birlikte uluslararası devrimin hayati meselelerini, salon avukatları, yazarları ve hatipleri türünden güvenilmez ve sahte «dostlar» adına derhal feda etmektedirler. Tepeden birleşik cephe mi? Hiç bir şekilde! Ama aynı zamanda Kaypak İşler Baş komiseri Münzenberg «SSCB'nin savunması için» her türlü liberal gevezenin ve radikal yazar müsveddesinin ellerine sarılmaktadır.

SSCB dışındaki bütün ülkelerde olduğu gibi, Almanya'daki Stalinist bürokrasi de, Barbusse'ün Savaş Aleyhtarı Kongre (7) içindeki zayıf düşürücü ve uzlaştırıcı önderliğinden hiç memnun değildir. Thaelmann, Foster (8) ve ötekiler radikal bir tavır almayı tercih ederlerdi. Ama kendi ulusal sorunlarında hepsi de Moskovalı yöneticilerin izlediği politikanın aynısını benimsemişlerdir: ciddi bir tehlike belirir belirmez gösterişli ve sahte radikalizmlerini bir yana bırakıp gerçek oportünist niteliklerini açığa vurmaktadırlar.

Komünist fraksiyonun Landtag'daki girişimi kendi başına yanlış ve kabul edilemiyecek bir şey miydi? Böyle düşünmüyoruz. Bolşevikler 1917'de bir çok kereler Menşeviklere ve Sosyal Devrimcilere şu öneride bulunmuşlardı: «İktidarı alın, herhangi bir direnme gösterdiği takdirde burjuvaziye karşı sizi destekleyeceğiz.» Bazı uzlaşmalar kabul edilir niteliktedirler, bazı şartlarda ise zorunlu hale gelirler. Bu seçilmiş olan hedefe, uzlaşmanın kitlelere nasıl göründüğüne ve sınırlarına bağlıdır. Uzlaşmayı Landtag veya Reichstag'da sınırlamak, bir Sosyal-Demokrat veya katoliğin bir faşist yerine başkan olmasını başlı başına bir amaç olarak görmek, tamamen

parlamenter ahmaklığa düşmek demek olur. Buna karşılık Partinin, birleşik cephe temeli üzerinde Sosyal Demokrat işçileri kazanmak için sistemli ve planlı mücadeleyi kendine görev edinmesi ise apayrı birşeydir. Bu durumda parlamentoda faşistlerin başkanlığı almasını engellemek üzere yapılan anlaşma, faşizme karşı mücadele için parlamento-dışı bir anlaşmanın bütünleyici bir parçası olur. Doğal olarak Komünist Partisi bütün sorunu parlamento dışında bir anda çözmeyi tercih eder. Ama güçlerin yetersiz kaldığı yerde sadece tercihler de yeterli değildir. Sosyal Demokrat işçiler 31 Temmuz oylamasının sihirli gücüne inandıklarını gösterdiler. Buradan hareket etmek gerekir. Komünist partinin sonraki hataları (Prusya referandumu vs.) reformist yöneticilerin birleşik cepheyi sabote etmelerini hatırı sayılır ölçüde kolaylaştırdı. Parlamentoda teknik bir anlaşma veya yalnız böyle bir anlaşma önerisi, Komünist partisinin Sosyal-Demokrasiye karşı faşistlerle işbirliği yapma suçlamasından kurtulmasına yardımcı olacaktır. Bu kendi başına bir eylem değil, yalnızca bir mücadele anlaşmasını veya en azından yığın örgütleri arasında böyle bir anlaşma için mücadeleyi kolaylaştıracak bir eylemdir.

İki çizgi arasındaki fark apaçıktır. Sosyal Demokrat örgütlerle ortak mücadele devrimci bir karakter kazanabilir ve gelişmesi içinde kazanmalıdır da. Sosyal Demokrat kitlelere yaklaşmak için, belli şartlar altında, zirvede, liderler arasında parlamenter anlaşmalar bile kabul edilebilir ve edilmelidir. Ama bir Bolşevik için bu ancak zorunlu bir giriş ücreti olabilir. Stalinist bürokrasi ise tam ters biçimde hareket etmektedir: yalnız her mücadele anlaşmasını itmekle kalmamakta, daha da kötüsü, tabanda gelişen her anlaşmayı kötü niyetle sabote etmektedir. Aynı zamanda da Sosyal Demokrat vekillere parlamenter bir ittifak önermektedir! Böylece tehlike anında kendi aşırı-sol teori ve pratiğinin hiç bir işe yaramadığını açıklamakta ve bunun yerine devrimci marksizmin politikasını değil, ilkesiz bir parlamento ittifakını, «ehveni şer» anlayışı doğrultusunda bir ittifakı getirmektedir.

Prusya ve Hesse olaylarının milletvekillerine ait bir hata olduğu ve Merkez Komitesince düzeltildiği söylenecek bize. Bir kere, ilkeler açısından bu kadar önemli bir karar Merkez Komitesinin dışında alınmamalıydı; bu yüzden Merkez Komitesi de eşit ölçüde

sorumludur bundan; ikinci olarak da, «çelikleşmiş», «akıllı», «Bolşevik» politikanın aylar süren çığlıklar, tepinmeler, polemikler, küfürler ve kovulmalardan sonra en kritik anda yerini oportünist bir «hata»ya bırakmasını nasıl açıklamalı?

Ama iş Landtag'da bitmiyor. Thaelmann ve Remmele daha anlamlı ve daha önemli bir sorun üzerine kendi kendilerini ve kendi fikir okullarını tamamiyle inkar etmişlerdir. 20 Temmuz akşamı Komünist Partisi Merkez Komitesi aşağıdaki kararı kabul etti:

«Komünist partisi, Sosyal Demokrat partiye, ADGB'ye, ve Afabund'a (9) proletaryanın talepleri için bir genel grevi Komünist Partisi ile ortaklaşa yürütmeye hazır olup olmadıklarını proleter kamuoyu önünde sormaktadır.»

Merkez komitesi bu önemli ve beklenmedik kararı 26 Temmuz sirkülerinde ve en ufak bir yorum bile eklemeden yayınladı. Bugüne kadar yürütülmüş bulunan politikanın bütününü daha olumsuz bir biçimde yargılamak mümkün müydü? Daha bu kararın arifesinde, Sosyal Demokrat liderlere bir ortak eylemler önerisi ile başvurmak, sosyal-faşistlik ve karşı devrimcilik sayılıyordu. Birçok Komünist, buna dayanılarak partiden ihraç edilmiş ve «Troçkizm»e karşı mücadele bu temel üzerinde yürütülmüştü. Merkez komitesi 26 Temmuz akşamı bir gün önce yasaklamış olduğu şeye birdenbire nasıl izin verir? Bürokrasi partiyi nasıl bir hale sokmuştur ki Merkez Komitesi hiçbir açıklama yapmadan ve kendini doğrulamadan şaşırtıcı bir kararla partiyi karşısına almaya cüret edebilemektedir?

Böyle dönemeçler bir politikanın mihenk taşlarıdır. Gerçekte Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi 20 Temmuz akşamı bütün dünyaya şunu söylemiş sayılır: *«Bugüne kadarki politikamız bütünüyle yararsızdı.»* Şüphesiz istemeyerek yapılan bir itiraftır bu ama tamamen doğrudur. Ne yazık ki daha önceki politikayı iptal eden 20 Temmuz önerisinin olumlu bir sonuç elde etmesi mümkün değildi. Zirvedeki yöneticilere yapılan bir çağrı onların cevabı ne olursa olsun ancak tabanda hazırlandığı takdirde, yani bütün bir politikaya dayanıyorsa devrimci bir anlam taşıyabilir. Oysa Stalinist bürokrasi Sosyal Demokrat işçilere her gün şunu tekrarlamaktadır: «Biz Komünistler, Sosyal Demokrat partinin yöneticileri ile her türlü ortak eylemi reddediyoruz.» (Bkz. Thaelmann'ın «cevap»ı). Hazır-

lanmamış, gerekçelendirilmemiş ve beklenmedik 20 Temmuz önerisinin tek etkisi, tutarsızlığını, hafifliğini, paniğe ve maceracı sıçramalara olan eğilimini açığa çıkarmak suretiyle Komünist yönetimi çırılçıplak bırakmak oldu.

Merkezci bürokrasinin politikası her adımda düşman ve rakiplerine yardımcı olmaktadır. Ve, olayların güçlü baskısıyla birkaç yüzbin işçi Komünizmin bayrağı altına giriyorsa bu, Stalin-Thaelmann politikasına *rağmen* olmaktadır. İşte kesin olarak bu nedenledir ki parti yarınından emin değildir.

6. *Prag'da birleşik cephe hakkında ne deniyor?*

Çekoslovakya Komünist partisinin merkez organı *Rude Pravo*, bu yılın 27 şubatında sözde «fabrikada çalışan bir işçi»nin kalemiyle şunları yazmaktaydı: «1926'da Komünist Enternasyonal Sosyal Demokrat yöneticilerle bir birleşik cephe oluşturduğunda bunu onların *maskelerini düşürmek* için yapmıştı ve o zaman Troçki buna sert bir şekilde karşı çıkmaktaydı. Ama bugün, Sosyal Demokrasi işçi mücadelelerine sayısız ihanetleriyle kendi itibarını düşürmüşken, Troçki onun yöneticileri ile birleşik cephe yapılmasını önermektedir. Troçki bugün 1926'daki İngiliz-Rus komitesine karşıdır ama bir 1932 İngiliz-Rus komitesine taraftardır.»

Bu satırlar bizi sorunun canalıcı noktasına götürüyor. 1926'da Komintern birleşik cephe politikası vasıtasıyla reformist yöneticilerin «maskesini» düşürmek için çabalıyordu ve bu tamamen doğruydu. Ama o günden bu yana Sosyal Demokrasi «itibarını kaybetti». Kimin nezdinde? Hâlâ Komünist Partisinden daha fazla miktarda işçiyi toparlıyor. Bu üzücü ama böyle. O halde reformist yöneticilerin maskelerinin hâlâ düşürülmemiş olduğu düşünülebilir. Eğer birleşik cephe politikası 1926'da doğru idiyse neden 1932'de yanlış olsun? «Troçki bir 1932 İngiliz-Rus komitesine taraftar, ama bir 1926 İngiliz-Rus komitesine karşıdır.» 1926'da birleşik cephe sadece zirvede, Sovyet sendikaları yöneticileriyle *trade-union*larınkiler (İngiliz sendikaları-ç) arasında, toplumsal durumları ve devlet sınırlarıyla birbirlerinden ayrılmış bulunan kitlelerin ortak pratik eylemleri adına değil, diplomatik dostluk ve kaçak barışçılık «platformu» temeli üzerinde gerçekleştirilmişti. Maden işçileri gre-

vi ve sonra da genel grev sırasında İngiliz-Rus komitesi toplanamamıştı bile, zira «müttefik»lerin herbiri karşıt yönlere çekilmekteydiler: Sovyet sendikacıları greve yardım etmeye çabalamakta, *trade-union*cular ise grevleri kırmaya çalışmaktaydılar. Rus işçilerinin toplamış olduğu önemli miktarda para, Genel Kurul (İşçi Sendikaları Genel Kurulu-ç.) tarafından «lanetlenmiş para» olarak bir kenara atıldı. İngiliz-Rus komitesi ancak, grev kesin olarak ihanete uğradıktan ve kırıldıktan sonra boş sözlerin söylendiği alışılmış bir ziyafette bir araya geldi. Böylece İngiliz-Rus komitesi politikası işçi yığınları gözünde reformist grev kırıcılarını gizlemeye yaramış oldu.

Bugün söz konusu olan bambaşka bir şeydir. Almanya'da Sosyal Demokrat ve Komünist işçiler aynı durumda, bir tek ve aynı düşman karşısında bulunmaktadırlar. İşyerlerinde, sendikalarda, sosyal sigorta örgütlerinde vs. birbirlerine karışmış durumdadırlar. Söz konusu olan, yöneticiler arasında sırf sözde kalan bir «platform» değil, yığın örgütlerini doğrudan doğruya mücadeleye sürükleyecek olan çok somut görevlerdir.

Ulusal ölçekte birleşik cephe politikası bölgesel ölçektekinden on kat daha güçtür. Uluslararası ölçekte birleşik cephe politikası ise ulusal ölçektekinden yüz kat daha güçtür. İngiliz reformistleriyle «SSCB'nin korunması» veya «Çin devriminin korunması» gibi şiarlar üzerine birleşmek gökyüzüne dumanla yazı yazmakla birdir. Almanya'da, Sosyal Demokrat olanlar da dahil olmak üzere işçi örgütleri doğrudan doğruya ezilme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Sosyal Demokrasiden SSCB'ni korumak için Alman burjuvazisine karşı mücadele etmesini beklemek bir yanılsamadır. Ama Sosyal Demokrasiden, vekilliklerini, birliklerini gazetelerini, sandıklarını ve nihayet kendi kellesini korumak için mücadele etmesini beklemek kesinlikle gerçekçi bir tutumdur.

Ancak, Almanya'da bile, birleşik cephe konusunda fetişist bir bir tutumun benimsenmesi tavsiye edilmez. Anlaşma anlaşmadır, o kadar. Bu anlaşma hangi pratik hedef için yapılmışsa o hedefe hizmet ettiği sürece korunur. Eğer reformist yöneticiler hareketi frenlemek veya sabote etmeye başlarlarsa Komünistler mutlaka kendilerine şunu sormalıdırlar; anlaşmayı bozup yığınları kendi bayrağımız altında sürükleme zamanı gelmedi mi? Böyle bir politika kolay değil-

dir. Ama proletaryayı zafere götürmenin kolay bir iş olduğunu kim söyledi? *Rude Pravo* 1926'yı 1932'nin karşısına koyarken yalnız altı yıl önce geçmiş olanları değil, güncel durumu da anlamadığını ortaya koymaktan başka birşey yapmıyor.

Kornilov'a karşı Bolşeviklerin Menşevikler ve Sosyal Devrimcilerle yaptığı anlaşmayla ilgili olarak verdiği örnek de hayali bir fabrikadaki «işçi okuyucu»nun aynı şekilde dikkatini çekmiş. «O dönemde», diyor, «Kerenski belirli bir zaman süresi içinde, Kornilov'a karşı gerçekten mücadele etmiş ve proletaryanın Kornilov'u ezmesine yardımcı olmuştur. Küçük bir çocuk bile bugün Alman Sosyal Demokrasisinin faşizme karşı mücadele etmediğini görebilir.

Hiç de «küçük bir çocuk» olmayan Thaelmann ise Bolşeviklerin Kornilov'a karşı hiç bir zaman Menşevikler ve Sosyal Devrimcilerle anlaşma yapmadığını belirtiyor. Görüldüğü gibi *Rude Pravo* bir başka yolu seçmiştir. Anlaşmayı inkar etmemektedir. Ama ona göre anlaşma, Kerenski'nin, faşizme yolu açan Sosyal Demokrasiden farklı olarak, Kornilov'a karşı gerçekten mücadele etmiş olmasıyla aklanmaktadır. Burada yapılan Kerenski idealizasyonu hiç beklenmedik bir şeydir. Kerenski, Kornilov'a karşı mücadele etmeye ne zaman başladı? Tam Kornilov kazak kılıcını Kerenski'nin başı üzerinde sallamaya başladığı anda, yani 26 Ağustos 1917 akşamında. Daha bir gün önce Kerenski Petrograd işçi ve askerlerini ezmek için Kornilov'la doğrudan doğruya işbirliği yapmaktaydı. Eğer Kerenski Kornilov'a karış «mücadele etmeye» başlamadıysa veya daha doğrusu belli bir süre için Kornilov'a karşı mücadeleyi engellemediyse bu, Bolşeviklerin kendisine başka bir çıkış yolu bırakmamış olmasındandır. Kornilov ve Kerenski'nin, bu iki fesatçının, bozuşmaları ve birbirleriyle açık çatışmaya girmeleri belli bir noktaya kadar sürpriz olmuştu. Ama sadece İtalyan ve Polonya deneyleri temeli üzerinde bile, Alman faşizmi ile Sosyal Demokrasinin çatışmaya gireceği tahmin edilebilirdi ve edilmeliydi. Neden Kerenski ile Kornilov'a karşı anlaşma yapılması kabul edilebilir bir şey olmaktadır da faşizme karşı sosyal Demokrat kitle örgütleri ile bir anlaşmanın propagandasını yapmak, bunu savunmak, desteklemek ve hazırlamak yasaklanmaktadır? Neden bu tür anlaşmalar oluştukları her yerde balta-

lanmaktadır? Çünkü Thaelmann ve Ortakları tastamam bu şekilde hareket etmektedirler.

Doğal olarak *Rude Pravo* benim militan eylemler için bizzat şeytanla, onun büyük annesiyle ve Noske ve Grezinsky ile anlaşma yapılabileceğine ilişkin sözlerimin üzerine iştahla atıldı. «Bakınız Komünist işçiler», diyor gazete, «böylece bir sürü mücadele arkadaşınızı kurşuna dizdiren Grezinsky ile anlaşma yapacaksınız. Onunla fabrika yönetim kurullarında, ziyafetlerde birlikte olduğu faşistlere karşı nasıl mücadele edilmesi gerektiğini tartışacaksınız...» Bütün mesele suni bir duygusallık alanına aktarılmıştır. Bu söz bir anarşiste, yaşlı bir Rus Sol Sosyal Devrimcisine, bir «devrimci barışçıya», bizzat Münzenberg'e layıktır. Ama marksizmden birtek iz bile yoktur.

Grezinsky'nin herşeyden önce işçilerin celladı olduğu doğru mudur? Tartışmasız biçimde evet. Ama Kerenski de Grezinsky'den daha büyük bir öçüde işçi ve köylülerin celladı değil miydi? Buna rağmen *Rude Pravo* Kerenski ile pratik bir anlaşmayı olayın üzerinden epeyce zaman geçtikten sonra doğru buluyor.

İşçilere karşı yöneltilmiş çalışması sırasında celladı desteklemek bir suç ve hatta bir ihanettir: Stalin'in Çan Kay-şek'le ittifakı bunlardan biridir. Ama eğer ertesi gün Çin halkının bu celladı Japon emperyalistlerine karşı savaşa girmiş bulunuyorsa Çin işçileri ve Çan Kay-şek celladı arasında pratik savaş anlaşmaları yalnız kabul edilebilir değil zorunludur da.

Grezinsky faşist yöneticilerle birlikte ziyafetlere katılmış mıdır? Bilmiyorum, ama bu iddiayı tamamen kabul ediyorum. Yine de Grezinsky daha sonra bir Berlin hapishanesinde istirahat etmek zorunda kaldı; sosyalizm adına değil tabii, ama imtiyazlı yerini Bonapartistlere ve faşistlere terketmek istemediği için. Komünist Partisi hiç olmazsa bir yıl önce «Faşist haydutlara karşı Grezinsky ile birlikte mücadele etmeye bile hazırız,» demiş olsaydı, bu formülü bir mücadele sloganı haline getirmiş olsaydı, onu söylevlerinde, makalelerinde geliştirip yığınlar arasına derinlemesine sokabilmiş olsaydı, Temmuzda Grezinsky, Komünistlerin baltalama çabalarına dayanarak taviz verişini haklı çıkarma fırsatını bulamazdı işçilerin karşısında. Ya daha fazla mücadele etmek ya da kendi işçilerinin

karşısında kesin olarak gözden düşmek zorunda kalırdı. Açık değil mi bu?

Elbette Grezinsky, kendi durumunun mantığı ile veya yığınların baskısı ile kendini mücadelenin içine sürüklenmiş bulsa bile, son derece güvenilmez ve kötü niyetli bir müttefik olarak kalacaktı. Bir an önce az çok gerçek bir mücadeleden kurtulup kapitalistlerle anlaşmaya kaymayı düşünecekti. Ama yığınlar, hatta Sosyal Demokrat yığınlar bile, bir kez harekete geçtiler mi aşağılanmış polis şefleri gibi kolaylıkla durdurulmaları mümkün değildir. Mücadele içinde Komünist işçilerle yakınlaşmaları, Komünist parti yöneticilerine, özellikle ortak bir tehlike karşısında, Sosyal Demokrat işçiler üzerinde çok daha yaygın bir etkileme fırsatı tanıyacaktı. Birleşik cephenin son hedefi de budur.

* * *

Ancak SAP türünden omurgasız merkezciler, proletaryanın bütün politikasını reformist örgütlerle anlaşmalara veya daha da kötüsü soyut «birlik» şiarına indirgeyebilirler. Bir marksist için birleşik cephe politikası sınıf mücadelesi süresince kullanılan yöntemlerden biridir sadece. Bazı şartlarda bu yöntemin hiç bir değeri yoktur: sosyalist devrimi yapmak için reformistlerle bir anlaşma yapmaya çalışmak tamamen saçma olurdu. Ama öyle anlar vardır ki, birleşik cephenin reddi devrimci partinin yıllar boyu güdük kalmasına mal olabilir. Bugün Almanya'daki durum böylesi bir durumdur.

Birleşik cephe politikası, yukarıda da belirttiğimiz gibi, uluslararası ölçekte uygulandığı zaman daha büyük tehlike ve güçlükler gösterir, çünkü bu alanda pratik görevleri formüle etmek ve kitlelerce yapılacak denetimi örgütlemek daha güçtür. Bu en çok savaşa karşı mücadelede böyledir. Ortak eylem şansları çok kısıtlıdır ve barışçı ve reformistlerin kendilerini gizleme ve bizi aldatma olanakları çok daha büyüktür. Buradan, bu düzeyde, birleşik cephe politikasının dışarlanmış olduğu sonucuna varmak istemiyoruz. Aksine Komintern'e, savaşa karşı bir ortak kongre için doğrudan doğruya II. Enternasyonal ve Amsterdam Enternasyonaline çağrıda bulunmasını teklif ettik. O zaman Komintern'in görevi farklı ülke ve durumlara uygulanabilecek, mümkün olduğu kadar somut taahhüt-

leri hazırlamaktan ibaret olacaktı. Eğer Sosyal Demokrasi böyle bir kongreye katılmayı kabul etseydi savaş sorunu, (doğru bir siyasî tavrın olması şartıyla) onun saflarına daldıracağımız keskin bir bıçak olabilecekti.

Birinci şart: En büyük siyasî ve örgütsel açıklık; çünkü söz konusu olan, milyonlarca üyeye sahip ve hâlâ birbirinden derin ilke karşıtlıkları ile ayrılmış bulunan proleter örgütler arası bir anlaşmadır. Şüpheli aracılara, diplomatik kamuflajlara, boş barışçı formüllere yer yok!

Bununla birlikte, Komintern bu sefer de marksizmin ABC'sinin tersine hareket etmeyi daha yerinde buldu: reformist enternasyonallerle kamu karşısında görüşmeler başlatmayı reddedip, Friedrich Adler'le (10) kafası bulanık barışçı bir yazarın, Henri Barbusse'ün aracılığıyla kulis görüşmeleri başlattı. Bu politikanın sonucu Barbusse'ün Amsterdam'da yarı-gizli Komünist örgütleri, «yakın» ve «sempatizan» örgüt ve grupları ve bunlarla birlikte bütün ülkelerin bağımsız barışçı şahsiyetlerini bir araya toplaması oldu. Bu sonuncuların en ciddileri ve samimileri —ve bunlar azınlıkta idi— kendilerini en iyi şöyle tanımlayabilirlerdi: «Ben ve kafamın bulanıklığı». Bu maskaralığa kimin ihtiyacı vardı, bu entellektüel kibir fuarına, bu en gözebatan siyasî şarlatanlığa dönüşüveren Münzenbergvari toplanmaya kimin ihtiyacı vardı? (*)

Ama Prag'a dönelim. Yukarıda incelenen makaleden beş ay sonra aynı gazetede Parti yöneticilerinden Klement Gottwald'ın (11), çeşitli eğilimlerdeki Çek işçilerine bir mücadele anlaşması çağrısı olarak görünen bir makalesi yayınlandı. Faşist tehlike bütün merkezî Avrupa'yı tehdit etmektedir. İrticaın saldırısını yalnız proletaryanın birliği durdurabilir. Zaman kaybetmemek gerekir, zira vakit

(*) Brandlercilerin bu meselede bizden ayrılıp Stalin,-Manuilski-Lozovski-Münzenberg maskaralığını desteklemeleri bizim için bir sürpriz değildir. (Bkz. bunların «Tribune» adlı Stuttgard dergisi). 1923'te Saksonya'da birleşik cephe politikalarının bir örneğini verdikten sonra Brandler-Thaelmann, Kuomingtang ve İngiliz-Rus komitesi sorununda Stalin'in politikasını desteklemişlerdi. Barbusse'ün bayrağı altında toplanma fırsatının kaçmasına göz yumabilirler mi? Aksi takdirde siyasi fizyonomileri tamamlanmamış bir nitelik alırdı.

şimdiden «geceyarısına beş vardır». Çağrı çok heyecanlı bir dille yazılmış. Ama Gottwald'ın, Seydewitz ve Thaelmann'ın ardından partisinin çıkarlarını değil sınıfın çıkarlarını savunduğuna yemin etmesinin hiç anlamı yoktur: böylesi bir karşıtlık kurmak bir marksistin ağzında çok uygunsuz kaçar. Gottwald, Sosyal Demokrat yöneticilerin sabotajlarına dikkat çekiyor. Bunda tamamen haklı olduğunu söylemeye gerek yok. Ne yazık ki yazar, Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin politikası hakkında açık ve doğrudan birşey söylemiyor; belli ki onu eleştirmeye cesaret etmemekle birlikte savunma kararında da değil. Gottwald, biraz cesaretsizce de olsa, bu en önemli meseleye oldukça doğru bir biçimde yaklaşmakta. Farklı eğilimlerdeki işçileri fabrikalarda anlaşmaya davet ederken, Gottwald şöyle yazıyor: «Aranızdan çoğunuz belki de şöyle diyecektir: siz (zirve) anlaşın biz (tabanda) kolaylıkla bir anlaşmaya varırız. Biz, aslolanın işçilerin tabanda anlaşmaya varması olduğunu düşünüyoruz», diye devam ediyor yazar, «liderlere gelince, daha önce de söyledik ki hükümete karşı olduğu takdirde ve işçi sınıfının çıkarlarından yanaysa şeytanla bile birleşiriz. Ve size açıkça söylüyoruz ki eğer yöneticileriniz bir an bile olsa burjuvazi ile olan ittifaklarından vazgeçerlerse ve hükümet edenlere karşı hiç olmazsa bir tek noktada bile harekete geçerlerse bu olayı selamlayacağız ve onları bu işte destekleyeceğiz.»

Burada, gerekli olan her şey, hem de hemen hemen eksiksiz bir şekilde söylenmiştir. Gottwald, daha yalnız beş ay önce *Rude Pravo*'nun yazı kurulunun erdemli öfkesini uyandıran şeytandan bile söz etmektedir. Gottwald şeytanın büyükannesini unutmuştur evet. Tanrı ruhunu kabul etsin: biz birleşik cephe uğruna büyükanneyi feda etmeye hazırız. Belki Gottwald da hakarete uğramış bu yaşlı kadını teselli etmek için *Rude Pravo*'nun 27 şubat sayısındaki makaleyi ve kalem taşaronu «işçi okuyucu»yu ona teslim etmeyi kabul edecektir.

Gottwald'ın siyasî düşünceleri, sanırız yalnız Çekoslovakya'ya değil Almanya'ya da uygulanabilir. Gottwald'ın bunu da söylemesi gerekirdi. Öte yandan parti yönetimi Berlin'de ya da Prag'da sadece Sosyal Demokrasi ile birleşik cepheye girmeye hazır olduğunu açıklamakla yetinmemelidir; bunu aktif, saldırgan, Bolşevik bir tarzda, kesin pratik öneri ve eylemler içinde göstermelidir. Bu da tam bizim istediğimiz şeydir.

Gottwald'ın makalesi ültimatomcu değil gerçekçi olan yaklaşımından ötürü Sosyal Demokrat işçiler arasında hemen yankı buldu: 31 Temmuzda *Rude Pravo*'da başkalarının yanısıra, az zaman önce Almanya'dan dönmüş grevci bir matbaa işçisinin de mektubu yayınlandı. Bu mektupta reformist yanılgılara gözle görülür biçimde yakalanmış demokrat işçinin izini görmek mümkün. Ama Alman Komünist Partisi'nin politikasının bu işçinin bilincinde nasıl yansıdığını görmek çok daha önemlidir. «Geçen yılın son baharında», diye yazıyor matbaa işçisi, «Breitscheid yoldaş, Sosyal Demokrasiyle ortak eylemlere girişmesi için Komünist Partisine bir çağrı yaptığında *Rote Fahne*'nin bütün öfkesini kusmasına yol açtı. Sosyal Demokrat işçiler o zaman kendi kendilerine, 'şimdi komünistlerin birleşik cephe hususundaki niyetlerinin ne kadar ciddi olduğunu biliyoruz,' dediler.»

İşte gerçek bir işçinin sesi. Bu sözler sorunun çözümüne ilkesiz kalem efendilerinin sayısız makalesinden fazla katkıda bulunmaktadır. Aslında Breitscheid hiçbir birleşik cephe önermemekteydi. Sadece Komünistlerle ortak eylemler perspektifi vasıtasıyla burjuvaziyi ürkütmeye çalışıyordu. Eğer Komünist Partisi Merkez Komitesi anında meseleyi açık açık koymuş olsaydı, Sosyal Demokrat liderliği zor durumda bırakırdı. Ama Komünist Partisi Merkez Komitesi, her zamanki gibi, bizzat kendini zor durumda bırakmakta gecikmedi.

Alman Proletaryasının Hayati Sorunları broşüründe Breitscheid'ın bildirisi konusunda açıkça şöyle yazıyordum: «Derhal iki partinin liderlerinin Hür Sendikaların da katılmasıyla ortak toplantılar yapmasını isteyip, faşizme karşı ortak mücadele için pratik, somut, ve iyi hazırlanmış bir program ileri sürerek Breitscheid'ın diplomatik ve muğlak önerisine iki elle sarılmamız gerektiği açık değil midir? Aynı zamanda, bu programı enerjik bir biçimde her iki partinin her kademesine ve yığınların içine yaymak gerekirdi.»

Komünist Partisi Merkez Komitesi, reformist liderin deneme balonunu bir yana itmekle Breitscheid'ın muğlak önerisini işçilerin bilincinde ciddi bir birleşik cephe önerisi durumuna soktu ve Sosyal Demokrat işçiler bundan şu sonucu çıkardılar: «Bizimkiler ortak eylemler istiyorlar ama Komünistler bunları baltalıyorlar.» Bundan daha hatalı ve saçma bir politika düşünülebilir mi? Breitsche-

id'ın manevrası daha iyi bir şekilde kolaylaştırılabilir miydi? Prag'lı matbaa işçisinin mektubu mükemmel bir açıklıkla Breitscheid'ın Thaelmann'ın da yardımı ile hedefine tamamiyle ulaştığını göstermektedir.

Rude Pravo bazı hallerde anlaşmaları reddetmekle birlikte başka hallerde kabul etmemizde ve her seferinde anlaşmanın kapsamını sloganlarını ve yöntemlerini yeniden belirlemenin kaçınılmaz olduğunu düşünmemizde bir çelişki ve bulanıklık bulmaya çalışıyor. *Rude Pravo,* bütün diğer ciddi alanlarda olduğu gibi politika da *neyi, ne zaman, nerede ve nasıl* sorularına iyi cevap vermek gerektiğini anlamıyor. Ayrıca, *neden* sorusunu sormak da yararsız değildir.

Dört yıl önce Komintern programı eleştirimizde *(Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal),* birleşik cephe politikasının bazı temel kurallarını ortaya koymuştuk. Bunları burada hatırlatmanın yararsız olduğunu sanmıyoruz.

«Reformizmde ihanet etme olanağı herzaman vardır. Ama bu, reformizm ve ihanet herzaman kaynaşmıştır demek değildir. İleri doğru bir adım attıklarında reformistlerle geçici anlaşmalar mümkündür. Ama hareketin evriminden dehşete kapılarak ihanet ederlerse, onlarla oluşturulan bloku sürdürmek, hainlere verilen caniyane bir taviz olur ve ihanetlerinin gizlenmesi anlamına gelir.

«İşte en önemli kural, her siyasî manevranın değişmez ve sabit kuralı: kendi örgütünü bir başka örgütle birleştirme, karıştırma veya başkasına katma, hatta bugün en «dostane» olanına bile! Kendi partini dolaylı ya da dolaysız, açık veya gizli bir biçimde başka partilere veya başka sınıfların örgütlerine bağımlı kılan, ajitasyon özgürlüğünü kısıtlayan veya seni, kısmen de olsa, başka partilerin siyasî çizgisinden sorumlu kılan eylemlere hiçbir zaman girme! Farklı bayrakları birbirine karıştırma, hele hele başka bir bayrağın önünde hiç eğilme!»

Bugün, Barbusse kongresi deneyinden sonra bir kural daha ekleyeceğiz:

«Partilerarası, örgütlerarası anlaşmalar ancak açıkça, yığınların karşısında yapılabilir. Şüpheli simsarların hizmetlerine sakın başvurma! Proleter birleşik cephe için diplomatik anlaşmaları burjuva barışçıları ile yaptırmayı deneme!»

7. *Ekonomik konjonktürün ışığında sınıf mücadelesi*

Faşizm'le *Bonapartizm* arasında ayrım yapılmasında ısrar edişimizin nedeni, teorik ukalâlık değildi. Farklı terimler, farklı kavramları ayırdetmek için kullanılır; bu farklı kavramlar da gerçek güçlerin ayırdedilmesine yarar. Faşizmin ezilmesi, Bonapartizme hiç yer bırakmıyacaktır ve umarız, dosdoğru sosyalist devrime girişi belirleyecektir.

Ancak, proletarya devrim için hazırlanmış değildir. Bir yanda Sosyal Demokrasi ve Bonapartist hükümet arasındaki ve diğer yanda da Bonapartizmle faşizm arasındaki değişken ilişkiler —temel sorunu etkilemeseler bile— proletarya ile faşist karşı devrim arasındaki mücadelenin hazırlık yolunu ve hazırlama ritmini belirleyeceklerdir. Şartlar veri olduğuna göre, Hitler, Schleicher ve Wels arasındaki çelişkiler faşizmin zaferini güçleştirmekte ve Komünist Partisine yeni bir avantaj, hem de en değerlisini, zaman avantajını sağlamaktadır.

Stalinist teorisyenler birçok kez «faşizm soğuk bir yoldan iktidara gelecek» diye ilan ettiler. Bu formül herhalde faşistlerin iktidarı meşru bir şekilde, barışçı bir şekilde, bir koalisyon yoluyla, açıkça zor yoluna başvurmadan elde edeceği gerçeğini ifade ediyordu. Olaylar daha şimdiden bu tahminleri çürütmüştür. Papen hükümeti iktidara bir hükümet darbesiyle geldi ve bunu Prusya'da da bir darbeyle tamamladı. Naziler ve Merkezin, Papan hükümetini «anayasal» yollarla devirebileceği kabul edilse bile, bu olgu, kendi başına hiçbir şeyi halletmeyecektir. Hitler'in iktidarı «barışçı» bir biçimde almasıyla faşist rejimin kuruluşu arasında uzun mesafeler vardır. Temel olarak koalisyon, hükümet darbesini kolaylaştıracaktır ama onun yerini tutamayacaktır. Weimar anayasası bir kez kesin olarak ortadan kaldırıldı mı geriye işin en önemli kısmı kalmaktadır: proleter demokrasisi organlarının kaldırılması. Bu açıdan «soğuk yol»un anlamı nedir? İşçilerin direnmesinin unutulmasından başka bir şey değil. Gerçekten Papen'in Bonapartist darbesi bir karşılık yaratmamıştır. Faşistlerin zora başvurması da karşılıksız mı kalacaktır? «Soğuk yol» tahmini bilinçli veya bilinçsiz olarak bu soru çevresinde dönmektedir.

Eğer Komünist Partisi ezici bir gücü temsil etseydi, eğer proletarya dosdoğru iktidara yürüyor olsaydı, mülk sahipleri kampın-

da bütün çelişkiler geçici olarak silinmiş olacaktı: faşistler, Bonapartistler ve demokratlar, proleter devrimi karşısında tek bir cephe oluşturacaklardı. Ama durum bu değildir. Mülk sahibi sınıflar ve onların hizmetindeki partiler, Komünist Partisinin güçsüzlüğü ve proletaryanın parçalanmış olmasından dolayı çelişkilerini gün ışığına çıkarma özgürlüğünü bulabilmektedirler. Komünist Partisi ancak bu çelişkiler üzerine giderek yeniden güçlenebilecektir.

Ama Almanya gibi iyice sanayileşmiş bir ülkede, faşizmin, bütün iktidarı eline alma iddiasını gerçekleştirmekten vazgeçmesi de mümkün değil midir? Alman proletaryası, hiç kuşkusuz İtalyan proletaryasından sayıca daha kalabalık ve potansiyel olarak daha güçlüdür. Almanya'da faşizm, aynı dönemde İtalya'da olduğundan daha güçlü ve daha iyi örgütlenmiş olsa bile «marksizm»in tasfiye edilmesi kendisine güç ve riskli bir iş olarak görünecektir. Üstelik Hitler'in siyasî kariyerinin en yüksek noktasının şimdiden geride, geçmişte kalmış olması da hesap dışı bir şey değildir. Fazla uzun bekleme dönemi ve iktidar yolu üzerindeki yeni engel (Bonapartizm) hiç kuşkusuz faşizmi zayıflatmakta, bağrındaki sürtüşmeleri arttırmaktadır ve baskısını da önemli ölçüde azaltabilecektir. Ama şimdilik, ölçülmesi mümkün olmayan eğilimler söz konusudur sadece. Bu soruya ancak gerçek mücadele cevap verebilir. Nasyonal Sosyalizmin kaçınılmaz olarak yarı yolda kalacağını önceden kabul etmek büyük bir hafiflik örneği olur.

Tamamlanmış şekliyle «soğuk yol» teorisi de sosyal-faşizm teorisinden daha yararlı değildir, daha doğrusu onun sadece öbür yüzüdür. Her ikisi de düşman kampın temel öğeleri arasındaki çelişkileri hesaba katmamakta, sürecin birbirini izleyen aşamalarını inkar etmektedir. Komünist Partisi bütünüyle olayın dışında bırakılmıştır. «Soğuk yol» teorisinin yaratıcısı Hirsch'in aynı zamanda «sosyal-faşizm»in de teorisyeni olması boşuna değildir.

Ülkenin politik bunalımı ekonomik bunalım temeli üzerinde gelişmektedir. Ama ekonomi de hareketsiz, sabit bir şey değildir. Dün konjonktürel bunalımın sadece kapiatlist sistemin organik, temel bunalımını keskinleştirdiğini söylemek zorunda kalmıştık; bugünse kapitalizmin genel çöküşünün konjonktür dalgalanmalarını hesap dışı bırakmadığını hatırlatmak zorundayız. Mevcut bunalım sonsuza kadar

sürmeyecektir. Kapitalist dünyanın konjonktür değişikliği hakkındaki umutları abartmalıdır ama, bunların bazı temelleri de yok değildir. Siyasî güçlerin mücadelesiyle, ekonomik perspektifi bütünleştirmek gerekir. Papen'in programı bunu daha acil hale getirmektedir, çünkü program yaklaşan bir konjonktür düzelmesi hipotezinden hareket etmektedir.

İktisadî gelişme emtia dolaşımı hızlandığı, üretim ve iş sahibi işçilerin sayısı arttığı zaman herkes tarafından görünür hale gelmektedir. Ama iş bununla başlamamaktadır. Para dolaşımı ve kredi alanındaki hazırlayıcı süreçler, bu gelişmeden önce meydana gelmektedir. Kârlı olmayan sanayi sektörlerinde ve işletmelerde gizlenmiş bulunan sermayelerin serbest kalması ve yatırım alanları arayan nakit para biçimini alması gerekir. Fazlalıklarından, şişkinliklerinden temizlenen pazarın gerçek talebi ifade etmesi gerekir. Müteşebbislerin pazara olan «güvenleri» yerine gelmelidir. Öte yandan, dünya basınının bu kadar sözünü ettiği bu «güvenin» yalnız iktisadî değil siyasî etkenler tarafından (tazminatlar, savaş borçları, silahsızlanma ve silahlanma) kamçılanması gerekmektedir.

Şimdilik hiç bir yerde mübadelelerin, üretimin, iş sahibi işçilerin sayısının arttığı görülmüyor; aksine düşüş devam ediyor. Buna karşılık, konjonktürdeki bu dönemeci hazırlayan süreçler, gözle görülür bir biçimde rollerinin büyük bir kısmını şimdiden oynamış bulunuyorlar. Birçok belirtiler bu dönemecin, eli kulağında olmasa bile gerçekten yaklaşmış olduğunu düşünmemize izin veriyor. Dünya ölçeğinde baktığımızda yapılabilecek değerlendirme budur.

Bununla birlikte alacaklı ülkelerle (Birleşik Amerika, İngiltere, Fransa) borçlu, daha doğrusu iflas yolundaki ülkeler arasında bir ayrım yapmak gerekir. Bu ikinci grupta birinci sırayı Almanya tutmaktadır. Almanya hiçbir nakit sermayeye sahip değildir. Ekonomisi sadece dıştan gelecek sermayeler sayesinde bir hareketlenme kazanabilir. Ama borçlarını ödeyemeyen bir ülke borç alamaz. Ne olursa olsun, alacaklılar, ancak Almanya'nın ithal ettiğinden daha fazlasını ihraç eder duruma, yani aradaki farkla borçlarını ödeyebilir duruma geldiğine inandıkları zaman keselerinin ağzını açacaklardır. Alman ürünlerine, öncelikle Avrupa'nın Güneydoğusundaki tarım ülkelerinden bir talep beklenmelidir. Ama tarım ülkeleri de sanayi

ülkelerinin hammadde ve gıda maddesi taleplerine bağımlıdır. Dolayısıyla Almanya beklemek zorundadır. Canverici akım önce Almanya'nın kapitalist rakiplerinden ve tarımsal ortaklarından geçecek, ancak bundan sonra kendisine ulaşacaktır.

Ama Alman burjuvazisi bekleyemez. Bonapartist klikse hiç bekleyemez. Papen hükümeti parasal istikrarı bozmayacağına sözverirken bir yanda da yoğun bir enflasyonun içine dalmaktadır. İktisadî liberalizmin yeniden doğduğuna ilişkin söylevler verirken bir yandan da ekonomik konjonktürü düzenlemek için idarî kararnameler çıkarmakta ve hür teşebbüs adına vergi mükelleflerini doğrudan doğruya kapitalist müteşebbislere bağımlı kılmaktadır.

Bunalımda hızlı bir dönemeç umudu Papen hükümetinin programının eksenini oluşturmaktadır. Eğer bu dönüş zamanında gerçekleşmezse, iki milyar (*), su damlalarının kızgın bir soba üzerinde buharlaşması gibi uçup gidecektir. Papen'in planı bugün New York borsasında açılan fiyat yükselmesi oyunundan daha rizikolu ve spekülatif bir karakter taşımaktadır. Ve başarısızlık halinde Bonapartist oyunun sonuçları çok daha yıkıcı olacaktır.

Markın düşüşü hükümetin planları ile pazarın gerçek hareketi arasındaki aykırılığın en dolaysız ve en elle tutulur sonucu olacaktır. Enflasyon tarafından arttırılan toplumsal hastalıklar dayanılmaz hale geleceklerdir. Papen'in iktisadî programının iflası, daha etkili yeni bir programı gerektirecektir. Hangisini? Görünüşe göre faşizminkini. Eğer konjonktürü iyileştirmekte Bonapartist tedavi başarısızlığa uğrarsa, faşist cerrahiyi denemek gerekecektir. Bu arada Sosyal-Demokrasi de «sol» jestler yapacak ve parçalanıp gidecektir. Komünist partisi ise, kendi kendini engellemediği takdirde, gelişecektir. Toplu alındığında, bu bir devrimci durum anlamına gelecektir. Zafer şansları, bu şartlarda, dörtte üç oranında Komünist stratejiye bağlıdır.

Bu arada devrimci parti başka bir ihtimale karşı da hazırlıklı olmalıdır: Birdenbire konjonktür değişikliğinin gelmesi. Papen-Schleicher hükümetinin sanayi ve ticaretin canlanışına kadar dayanmayı başardığını kabul edelim. Böylelikle kurtulmuş mu olacaktır? Ha-

(*) İki milyar mark, Papen hükümeti döneminde, kapitalistlere vergi gelirlerinden yapılan karşılıksız ödemedir.—Çn.

yır, çünkü yükselen bir konjonktürün başlangıcı, Bonapartizmin sonu anlamına gelecektir ve belki sadece onunla da kalmayacaktır.

Alman proletaryasının gücü tükenmiş değildir. Ama azalmıştır: 1914'ten beri birbirini izleyen fedakarlık, bozgun ve hayal kırıklıklarıyla, Sosyal-Demokrasinin sistematik ihanetleriyle, Komünist Partisinin itibarını kaybetmesiyle zayıf düşmüştür. Altı veya yedi milyon işsiz bir gülle gibi proletaryanın ayağına takılmıştır. Brüning ve Papen'in kararnameleri hiç bir direnme ile karşılaşmamıştır. 20 Temmuz darbesi cevapsız kalmıştır.

Konjonktürde bir yükselişin proletaryanın bir an için kısıtlanmış bulunan hareketliliğini yeniden canlandıracağı kesin gibidir. İşletmenin işçileri işten atmayı durdurup, yeniden işçi almaya başladığı anda işçilerin özgüveni artar: yeniden kendilerine ihtiyaç doğmuştur. Şiddetle sıkıştırılmış olan yaylar açılmaya başlar. İşçilerin kaybedilmiş mevzileri ele geçirmek için mücadeleye girmeleri, her zaman, yeni mevziler için mücadele etmelerinden daha kolaydır. Ve Alman işçileri çok şey kaybetmişlerdir. Ne olağanüstü durum kararnameleri, ne de Reicswehr'in müdahalesi, yükselen konjonktür dalgasının üzerinde gelişecek olan kitle grevlerini durdurabilecektir. Ancak «sosyal barış» sayesinde ayakta kalabilen Bonapartizm, konjonktür yükselişinin ilk kurbanı olarak düşecektir.

Daha şimdiden çeşitli ülkelerde (Belçika'da, İngiltere'de, Polonya'da kısmen Birleşik Amerika'da, ama Almanya'da değil) grevlerin yükselişine tanık olunuyor. İktisadî konjonktürün ışığında kitle grevlerinin gelişmesi üzerine bir değerlendirme getirmek kolay değil. İstatistikler konjonktür dalgalanmalarını kaçınılmaz bir gecikme ile kaydediyorlar. Ekonominin yeni atılımının kaydedilebilmesi için önce bir gerçeklik haline gelmesi gerekir. Genellikle işçiler konjonktür değişimini istatikçilerden önce açığa çıkarmaktadırlar. Yeni siparişler ve hatta yeni siparişlerin beklenişi, işletmelerin üretimi genişletmek için yeniden örgütlenmesi veya sadece işe son vermelerin durdurulması, işçi taleplerinin direnme gücünü arttırmaktadır. Lancashire'deki tekstil işçilerinin savunma grevi, hiç kuşkusuz tekstil sanayiindeki bir düzelmenin ürünüdür. Belçika grevinin kökeni ise kömür sanayiindeki bunalımın yeniden ciddileşmesidir. Son grevlerin kökeninde yatan iktisadî sarsıntıların çeşitliliği, dünya konjonktürünün yeni evresinin değişen karakterine tekabül etmek-

tedir. Ama genel olarak yığın hareketinin büyümesi, konjonktürde şimdiden hissedilir bir yükselişin belirtisi gibidir. Ne olursa olsun, ekonominin yeni atılımı daha ilk adımlarından itibaren kitle mücadelelerinde bir fırlayışı peşinden getirecektir.

Bütün ülkelerin hakim sınıfları, sınaî atılımdan bir mucize beklemektedirler; stok spekülasyonlarının alevlenişi de bunun kanıtıdır. Eğer kapitalizm gerçekten yeni bir refah, veya yavaş fakat uzun süreli bir ilerleme evresine girseydi, bu elbet kapitalizmin dengeye kavuşmasını, burjuvazinin mevzilerinin sağlamlaştırılmasını ve bunun yanısıra da faşizmin zayıflayıp reformizmin güçlenmesini getirirdi. Ama, kendi başına kaçınılmaz olan yeni ekonomik canlanışın dünya ekonomisindeki ve özel olarak Avrupa ekonomisindeki genel çürüme eğilimlerini aşabileceğini sanmak veya bundan çekinmek için hiçbir ciddi neden yoktur. Savaş öncesi kapitalizm genişletilmiş yeniden-üretim formülüne göre gelişmekteydi; bütün konjonktür dalgalanmalarıyla birlikte güncel kapitalizm ise, sefalet ve felaketlerin genişletilmiş yeniden-üretiminden başka bir şey değildir. Yeni ekonomik döngü, güçlerin hem ülkeler arasında, hem de bir bütün olarak kapitalist kamp içinde ve özellikle Avrupa'dan Amerika'ya doğru kaçınılmaz bir yeniden-dağılımına etmen olacaktır. Kısa dönemde, kapitalist dünya üstesinden gelinmez çelişkilerle karşılaşacak ve daha korkunç yeni kargaşalıklar görecektir.

Yanılma tehlikesi olmaksızın geleceğe yönelik şu tahmin ileri sürülebilir: ekonomik canlanış işçilerin özgüvenini güçlendirecek ve mücadelelerine yeni bir hız kazandıracaktır, ama kapitalizme ve özellikle Avrupa kapitalizmine bir ikinci doğum olanağı tanımayacaktır.

Çöküş dönemindeki kapitalizmin yeni konjonktür yükselişinin işçilere getireceği pratik kazançlar, zorunlu olarak son derece sınırlı kalacaktır. İktisadî faaliyetteki yeni canlanışın doruğundaki Alman kapitalizmi, işçiler için bugünkü bunalımdan önceki şartları sağlayabilecek midir? Herşey olumsuz cevap vermeye yöneltiyor bizi. Uyuşukluktan kurtulan yığın hareketleri hiç gecikmeden bir siyasî karakter almak zorunda kalacaktır.

Sınaî canlanışın ilk adımı bile Sosyal-Demokrasi için son derece tehlikeli olacaktır. İşçiler kaybetmiş oldukları şeyleri yeniden elde etmek için mücadeleye atılacaklardır. Sosyal Demokrasinin li-

derleri «normal» düzene geri dönüşe bel bağlayacaklardır. Başlıca kaygıları, yeni bir koalisyon hükümetine katılacak duruma gelmek olacaktır. Liderler bir yana, kitleler öbür yana çekecektir. Reformizmin bu yeni bunalımından sonuna kadar yararlanmak için Komünistlerin konjonktür değişmelerinde doğru bir yön tayini yapmaları ve bunalım yıllarında işçilerin uğradıkları kayıpları hareket noktası olarak alan pratik bir eylem programını önceden hazırlamış olmaları gerekir. Ekonomik mücadeleden siyasî mücadeleye geçiş, devrimci proleter partisinin gücünü ve etkisini arttırması için özellikle uygun bir an olacaktır.

Başka yerlerde olduğu gibi, burada da başarının şartı, birleşik cephe politikasının doğru uygulanmasıdır. Bu, herşeyden önce, Alman Komünist Partisi sendikalar alanında iki sandalye arasında oturmaya devam etmemeli demektir: ciddi olarak Hür Sendikalara doğru yönelmeli buralara RGO'nun bugünkü kadrolarını sokmalı, fabrika komitelerinde ve sendikalarda etki kazanmak için sistemli bir eyleme girişmeli; üretimde işçi kontrolü sloganı ile geniş bir kampanya hazırlamalı demektir.

8. Sosyalizme giden yol

Kautsky, Hilferding ve başkaları şu son yıllarda birçok kereler, kendilerinin hiç bir zaman kapitalizmin çöküşü teorisinin taraftarı olmadıklarını açıklamışlardır; revizyonistler geçmişte bu teoriyi marksistlere yakıştırıyorlardı. şimdi de Kautsky'nin taraftarları bunu Komünistlere yakıştırıyorlar.

Bernsteincılar iki perspektif çizmişlerdi: gerçek dışı ve sözde ortodoks «marksist» olan birincisine göre kapitalizm sonunda iç çelişkilerinin ağırlığı ile mekanik bir biçimde çökmek zorundadır, «gerçekçi» olan diğeriyse kapitalizmin sosyalizme doğru yavaş yavaş evrim göstermesinin mümkün olduğunu belirtmektedir. İlk bakışta birbirine taban tabana zıt olan bu iki şemanın ortak bir yönü vardır: devrimci faktörün eksikliği. Marksistler kendilerine yakıştırılan kapitalizmin otomatik çöküşü karikatürünü reddederek, sınıf mücadelesinin keskinleşmesiyle proletaryanın, kapitalizmin kendi nesnel çelişkileriyle otomatik olarak çökmesinden çok önce, devrimi gerçekleştireceğini göstermişlerdi.

Bu polemik geçen yüzyılın sonunda yeraldı. Ama kabul etmek gerekir ki, savaştan bu yana kapitalist gerçeklik, bir bakıma, Bernstein'in marksizm karikatürüne, başta bizzat revizyonistler olmak üzere hiç kimsenin tahmin edemeyeceği kadar yaklaşmıştır; başta revizyonistler olmak üzere, dedik, çünkü onlar çöküş kâbusunu, sadece böyle birşeyin gerçek dışı olduğunu kanıtlamak amacıyla ortaya sürmüşlerdi. Yine de, proletarya toplumun kaderine devrimci bir şekilde müdahalede ne kadar gecikirse, kapitalizm de otomatik çürüyüşe o kadar yaklaşacaktır.

Çöküş teorisinin en önemli öğesi yoksullaşma teorisiydi. Marksistler, hayli ihtiyatlı bir tutumla, toplumsal çelişkilerin keskinleşmesinin yığınların hayat seviyelerinde mutlak bir düşüşe yol açmak zorunda olmadığını söylüyorlardı. Gerçekteyse, bu yoksullaşma sürecine tanık olunmaktadır bugün. Kapitalizmin çöküşü sürekli işsizlikte ve sosyal güvencelerin kaldırılmasından, yani toplumun kölelerini beslemeyi reddedişinden daha çıplak bir biçimde gösterebilir mi kendini?

İşçi sınıfının içinde oportünist frenler, ömrünü doldurmuş kapitalizmin kör kuvvetlerine birkaç on yıllık ek bir yaşam süresi bağışlayacak kadar güçlü çıkmışlardır. Sonuç, kapitalizmden sosyalizme barışçı geçişin tatlı macerası değil, toplumsal çürümeye çok yaklaşan bir durum olmuştur.

Reformistler uzun süre toplumun mevcut durumunun sorumluluğunu savaşın üzerine atmaya çalışmışlardır. Ama bir kere, kapitalizmin yıkıcı eğilimlerini yaratan savaş değildir, savaş sadece bunları gün ışığına çıkarmış ve hızlandırmıştır: ikinci olarak, savaş yıkıcılığını reformizmin siyasî desteği olmaksızın gerçekleştiremezdi; üçüncü olarak da, kapitalizmin çıkış yolu olmayan çelişkileri çeşitli yerlerde yeni savaşlar hazırlamaktadır. Reformizm, tarihsel sorumluluğundan kurtulmayı başaramayacaktır. Uluslararası Sosyal Demokrasi, proletaryanın devrimci enerjisini felce uğratarak ve frenleyerek, kapitalizmin çöküş sürecine en kör, en azgın en felaketli ve en kanlı biçimleri kazandırmaktadır.

Marksizmin revizyonist karikatürünün gerçekleşmesinden sadece şartlı olarak ve belirli bir tarihsel döneme bağlı olarak sözedilebileceğini belirtmeye gerek yoktur. Bununla birlikte çürüyen kapi-

talizmden çıkış yolu-büyük bir gecikmeyle de olsa-otomatik bir çöküşte değil devrim yolunda bulunacaktır.

Bugünkü bunalım reformist ütopyalardan geri kalanları son bir süpürge darbesiyle süpürüp atmıştır. Bugün oportünist pratiğin hiç bir teorik kılıfı bulunmaktadır artık. Wels'ler, Hilferding'ler, Grezinsky'ler, Noske'ler bundan böyle halk yığınlarının üzerine çökebilecek olan felaketlerle alay etmektedirler, yeter ki kendi çıkarları zarar görmesin. Ne var ki burjuva rejiminin bunalımı reformist yöneticileri de ilgilendirmektedir.

«Devlet, müdahale et.» — faşizm karşısında gerilerken Sosyal Demokrasi son olarak böyle bağırmaktaydı. Ve devlet müdahele etti: Otto Braun ve Severing kapı dışarı edildiler. Bugün diyor *Vorwärts*, herkes demokrasinin diktatoryal rejim karşısındaki avantajlarını kabul etmek zorundadır. Elbette, demokrasi ciddi avantajlar sunmaktadır, diye düşünmüştür Grezinsky, hapisaneyi içerisinden tanıdığı zaman.

Bu deneyden Sosyal Demokrasi şu sonucu çıkarır: «Sosyalizasyona geçmenin zamanıdır!» Daha dün kapitalizmin doktoru olan Tarnov birdenbire onun mezar kazıcısı, olmaya karar verir. Kapitalizm, bakanları, yüksek memurları, reformist emniyet müdürlerini işsizliğe terkettiğine göre, artık açıkça tükenmişti. Wels de programatik bir makale yazar: sosyalizm saati çalmıştır! Eğer Schleicher bir de bakanları maaşlarından, eski mebusları da emeki aylıklarından yoksun bırakacak olursa, Hilferding genel grevin tarihsel işlevi üzerine bir makale yazmaya kadar gidecektir.

Sosyal Demokrat yöneticilerin «sola» dönüşü, kabalığı ve iki yüzlülüğü ile şaşırtıcıdır. Ama bu, hiç de bu manevranın peşin olarak başarısızlığa mahkum olduğunu göstermez. Bu parti, bütün suçlarına rağmen, hâlâ milyonlarca işçinin başındadır. Kendi kendine düşmeyecektir. Onu nasıl devireceğini bilmek gerekir.

Komünist Partisi Wels-Tarnov'un sosyalizm yarışının yığınları aldatmak için yeni bir çare olduğunu açıklayacaktır ve bunda da haklıdır. Parti son ondört yıl boyunca yapılan Sosyal Demokrat «sosyalizasyonları» anlatacaktır. Bu yararlıdır ama yeterli değildir: tarih, en yakın geçmişin tarihi bile, aktif politikanın yerini alamaz.

Tarnov «sosyalizme doğru reformcu yol mu devrimci yol mu»

sorusunu, dönüşümlerin «ritmi» şeklindeki basit soruna indirgemeye çalışmaktadır. Teorisyen olarak daha aşağı düşülemezdi. Sosyalist dönüşümlerin ritmi gerçekte, ülkenin üretici güçlerinin durumuna, kültürel seviyesine, savunma için gerekli harcamalar miktarına, vs. bağlıdır. Ama, yavaş ya da hızlı, dönüşümler ancak toplumun başında sosyalizmden çıkarı olan bir sınıf, bu sınıfın başında da sömürülenleri aldatmaya çalışmayan ve her zaman sömürücülerin direnmesini ezmeye hazır bulunan bir parti varsa mümkündür. İşçilere *proleterya diktatörlüğünün* bundan ibaret olduğunu açıkça anlatmak gerekir.

Ama bu da yeterli değildir. Dünya proletaryasının âcil sorunları söz konusu olduğu anda, Komünist Enternasyonal'in yaptığı gibi, Sovyetler Birliğinin varlığını unutmaya kimsenin hakkı yoktur. Almanya'da görev, tarihte ilk kez sosyalizmin kuruluşuna girişmek değil, Almanya'nın üretici güçlerini, kültürünü, teknik ve örgütsel dehasını SSCB'de zaten başlamış olan sosyalizmin inşaasıyla birleştirmektedir.

Alman Komünist Partisi, bu alanda kaba ve tehlikeli abartmalar yaparak, SSCB'ye övgüler yağdırmakla yetinmektedir. Ama SSCB'deki sosyalizmin inşasını, bunun dev deneylerini ve değerli başarılarını Almanya'daki proleter devriminin görevlerine bağlamaktan tamamiyle acizdir. Stalinist bürokrasi de kendi açısından, bu son derecede önemli sorunda Alman Komünist Partisine yardım edecek durumda hiç değildir, zira perspektifleri tek ülkede sınırlanmıştır.

Sosyal Demokrasinin tutarsız ve korkak devlet kapitalizmi projelerinin karşısına, SSCB ve Almanya'da sosyalizmin *ortak kuruluşu için bir genel plan* koymak gerekir. Kimse hemen ayrıntılı bir plan hazırlanmasını beklemiyor. Bir ilk taslak yeterlidir, yalnız bunun temel dayanaklarının da ortaya konulması gerekir. Bu planın mümkün olan en az gecikmeyle Alman işçi sınıfının bütün örgütlerinde, en başta sendikalarda, tartışılması gerekir.

Bu tartışmalara teknisyenlerin, istatistikçilerin, iktisatçıların arasından ilerici unsurları katmak gerekir. Bugün Almanya'da büyük bir yaygınlık kazanmış olan planlı ekonomi tartışmaları, Alman kapitalizminin çıkmazını yansıtmakta, ama akademik, bürokratik, soyut ve kitabî kalmaktadırlar. Bu sorun üzerindeki tartışmaların

bu kısır döngüden çıkmasını yalnız Alman Komünist Partisi sağlayabilir.

Sosyalizmin kuruluşu şimdiden başlamıştır, ancak ulusal sınırların üzerinden bir köprü atmak gerekmektedir. İşte ilk plan: bunu inceleyin düzeltin, kesinleştirin! İşçiler, plan için özel komisyonlar seçin! Bunlara Sovyet sendikaları ve iktisadi organları ile temasa geçmek üzere vekalet verin! Sendikalar temeli üzerinde fabrika komiteleri ve başka işçi örgütleri kurun, SSCB'ndeki Gosplan (12) ile ilişkiye geçecek olan merkezi plan komisyonunu kurun. Bu çalışmaya Alman mühendislerini, örgütçülerini, iktisatçılarını katın!

Bugün, 1932'de, onbeş yıllık Sovyet iktidarından ve Alman kapitalist cumhuriyetinde ondört yıllık karışıklıklardan sonra, planlı ekonomi sorununa tek doğru yaklaşım tarzı budur.

Sosyalizm için ilahiler düzen Wels'den başlayarak Sosyal Demokrat bürokratları alaya almaktan daha kolay birşey yoktur. Ama reformist işçilerin sosyalizm sorununu tamamen ciddiye aldıklarını unutmamak gerekir. Öyleyse reformist işçilere karşı da ciddi bir tutum almak gerekmektedir. Burada birleşik cephe politikası bütün genişliği ile tekrar karşımıza çıkmaktadır.

Eğer Sosyal Demokrasi kendisine görev olarak *(biz* bunun sadece sözde kaldığını biliyoruz) kapitalizmin selamete çıkarılmasını değil, sosyalizmin kuruluşunu seçmekteyse, Merkezle değil Komünistlerle bir anlaşma aramak zorundadır. Komünist partisi böyle bir anlaşmayı geri mi çevirecektir. Asla! Dahası, kendisi bir anlaşma önerecektir, bunu yığınların karşısında, son olarak piyasaya çıkarılan sosyalist senetlerin ödenmesi olarak isteyecektir.

Komünist Partisinin Sosyal Demokrasiye karşı saldırısı bugün üç cephede yürümelidir. Faşizmin ezilmesi acil bir görev olarak önümüzde durmaya devam etmektedir. Proletaryanın faşizme karşı tayin edici mücadelesi aynı zamanda Bonapartist devlet cihazı ile çatışmayı getirmektedir. Bunun için *genel grev* yeri doldurulmaz bir silahtır. Bunu hazırlamak gerekir. Özel bir plan, yani genel grevi yaymak üzere güçlerin seferberliği için bir plan hazırlamak gerekir; bu plandan kalkarak, bir yığın kampanyası geliştirmek ve bu kampanya temeli üzerinde, Sosyal Demokrasiye, iyice belirlenmiş siyasi şartlar altında genel grevin yürütülmesine ilişkin

bir anlaşma önermek gerekir. Her yeni aşamada yeniden ele alınıp somutlaştırılacak olan bu öneri, kendi dinamiği içinde, *birleşik cephenin en yüksek organları olarak sovyetlerin* kurulmasına varmalıdır.

Bugün yasalaşmış bulunan Papen'in iktisadi planı, Alman proletaryasını bugüne kadar görülmemiş bir sefalet içine itmektedir; Sosyal Demokrasinin ve sendikaların yöneticileri bile bunu sözlerinde kabul etmektedirler. Basında çok uzun zamandan beri kendilerinden işitmek fırsatını bulamadığımız enerjik bir tonla düşüncelerini ifade etmektedirler. Sözleri ve eylemleri arasında bir uçurum vardır, *biz* bunu biliyoruz, ama onların teklifini ağızlarından çıkar çıkmaz kabul etmeliyiz. *Bonapartizme ve olağanüstü kararnameler rejimine karşı ortak mücadele için bir tedbirler sistemi* hazırlamalıyız. Proletaryaya bütün bu mevcut durum tarafından zorlanan bu mücadele, kendi doğası nedeniyle demokrasinin çerçevesi içinde yürütülemez. Hitler'in 400.000 kişilik bir ordusu vardır, Papen ve Schleicher Reichwehr'in dışında 200.000 kişilik bir yarı-özel orduya sahiptirler («çelik miğferler»), burjuva demokrasisi Reich Sancağı'nın yarı yarıya izin verilmiş ordusuna, Komünist Partisi ise yasaklanmış olan Kızıl Cephe ordusuna sahiptir: böylesi bir durum, devlet sorununun bir iktidar sorunu olduğunu göstermektedir. Bundan daha iyi bir devrim okulu da düşünülemez!

Komünist Partisi işçi sınıfına: «Schleicher parlamenter oyun oynayarak yıkılmayacaktır. Eğer Sosyal Demokrasi Bonapartist hükümeti başka yollardan devirmeyi kabul ederse, Komünist Partisi Sosyal Demokrasiyi bütün gücüyle desteklemeye söz vermektedir. Komünistler, aynı zamanda Sosyal Demokrat bir hükümete karşı, bu hükümet işçi sınıfının çoğunluğuna dayandığı ve Komünüst partisine ajitasyon ve propaganda özgürlüğünü garanti ettiği sürece, şiddet yolunu hiç bir zaman kullanmamaya söz vermektedirler,» demelidir. Sorunun bu tarzda konuluşu bütün Sosyal Demokrat ve partisiz işçiler tarafından anlaşılacaktır.

Üçüncü cephe ise *sosyalizm için mücadele*dir. Burada da demiri tavında dövmek ve SSCB ile somut bir işbirliği alanı önererek Sosyal Demokrasiye kaçamak fırsatı bırakmamak gerekir. Bu noktada gerekli olan şeyler yukarda söylenmiştir.

Kuşkusuz, genel stratejik perspektif içinde farklı önem de-

recelerine sahip olan bu mücadele alanları birbirinden ayrı değil, aksine birbiriyle iç içedir. Toplumun siyasi bunalımı kısmi sorunların genel sorunlara bağlanmasını gerektirmektedir: devrimci durumun özü de bundan başka birşey değildir.

9. *Tek yol*

Komünist partisinin merkez komitesinin kendiliğinden doğru yola girmesi beklenilebilir mi? Bütün geçmişi, bunu yapacak güç ve yeteneğe sahip olmadığını gösteriyor.

Hatalarını düzeltmeye daha yeni başlamışken, parti aygıtı kendisini «troçkizm» perspektifi karşısında bulmuştur. Bunu Thaelmann kendi kendine anlamadıysa bile Moskova'dan ona anlatmışlardır: «parti»yi bütün için feda etmek gerekir, yani Alman devriminin çıkarları Stalinist aygıtın çıkarları uğruna feda edilmelidir. Politikayı değiştirmek için yapılan pısırık girişimler durdurulmuştur. Bürokratik irtica bir kez daha ağır basmıştır.

Bu, Thaelmann meselesi değildi elbet. Eğer bugün Komintern, seksiyonlarına yaşama, düşünme ve kendilerini geliştirme olanağı vermiş olsaydı, bunlar şu son onbeş yıl içinde kendi yönetici kadrolarını seçebilirlerdi. Ama bürokrasi, yöneticileri tayin etme ve seçtiklerine sunî bir reklamla destek sağlama şeklinde bir sistem yerleştirmiştir. Thealmann bu sistemin hem ürünü hem de kurbanıdır.

Gelişmeleri felce uğratılan kadrolar partiyi zayıflatır. Yetersizliklerini baskı tedbirleriyle gidermeye çalışırlar. Partinin bocalamaları ve kararsızlığı kaçınılmaz olarak sınıfın bütününe aktarılır. Partinin kendisi devrimci kararlılıktan yoksunken yığınlar cüretkar eylemlere çağırılamaz.

Thaelmann yarın Manuilsky'den birleşik cephe politikasına dönmenin gerekliliği üzerinde ısrar eden bir telgraf alsa bile, liderliğin bu yeni zikzakı pek az yarar sağlayacaktır, zira (liderliğin) itibarı çok azalmıştır. Doğru bir politikanın olması için partinin içinde sağlıklı bir rejim olması gerekir. Bugün, bürokrasinin elinde basit bir oyuncak halindeki parti içi demokrasi, yeniden bir gerçeklik olmak zorundadır. Parti önce yeniden bir parti olmak zorundadır, o zaman yığınlar ona güveneceklerdir. Pratik olarak bu, *partinin*

ve Komintern'in olağanüstü kongresini gündeme getirme zorunluluğu anlamına gelmektedir.

Tabii, parti kongresinden önce genel bir tartışma olmalıdır. Aygıt tarafından konulan bütün engeller ortadan kaldırılmalıdır. Her parti örgütü, her parti hücresi, kendi görüşünün oluşması bakımından gerekli gördüğü takdirde, partili olsun veya partiden atılmış olsun her Komünisti toplantılarına davet etme ve onu dinleme hakkına sahiptir. Basın, tartışmanın hizmetine verilmelidir: partinin bütün gazeteleri hergün eleştirel makalelere yeterli bir yer ayırmalıdır. Parti üyelerinin genel toplantıları sırasında seçilmiş özel basın komisyonları, gazetelerin bürokrasiye değil partiye hizmet etmesini gözetmelidir.

Muhakkak ki tartışma çok zaman ve enerji isteyecektir. 'Aygıt da partinin böyle kritik bir anda «bir tartışma lüksü»nü göze alamayacağını bahane edecektir. Bürokratik kurtarıcılar kritik bir anda partinin susması gerektiğini düşünürler. Marksistler ise, tam tersine durum güçleştikçe partinin bağımsız rolünün öneminin arttığına inanırlar.

1917'de Bolşevik partisi liderliği büyük bir prestije sahipti. Yine de parti bütün yıl boyunca derin tartışmalara sahne oldu. Ekim devriminin arifesinde parti, merkez komitesinin hangi kısmının haklı olduğunu belirlemek üzere, hararetli bir şekilde tartışmaktaydı: ayaklanma taraftarı olan çoğunluk mu, yoksa buna karşı olan azınlık mı? Görüş ayrılıklarının derinliğine rağmen hiçbir zaman ihraç ya da baskı tedbirleri alınmadı. Partisiz yığınlar bu topluluğu merkez komitesine çoğunluğu desteklemek üzere bir delegasyon yolladı. Elbette tartışma zaman alıyordu. Ama buna karşılık serbestçe yalansız ve tahrifatsiz geçen bu tartışmalar, siyasi çizginin doğruluğu hakkında sarsılmaz genel kanıyı oluşturmuştur ki zaferi mümkün kılan da yalnız bu olmuştur.

Almanya'daki durum nasıl gelişecektir? Muhalefetin küçük çarkı partinin büyük çarkını zamanında harekete geçirmeyi başarabilecek midir? Sorun budur. Sık sık kötümser sesler işitilmektedir. Çeşitli komünist gruplar içinde, yakın çevresinde olduğu gibi kendi içinde de, «bütün önemli sorunlarda Sol Muhalefetin doğru bir tavrı var» diye düşünen birçok yoldaş vardır. Ama Sol Muhalefet zayıftır. Kadroları az sayıdadır ve siyasi deneyden yoksundur.

Küçük haftalık dergisi *(Permanente Revolution)* ile böylesi bir örgüt, Komünternin güçlü cihazına karşı başarılı bir biçimde öne sürebilir mi kendini?

Ama olayların verdiği dersler Stalinist bürokrasiden daha güçlüdürler. Biz Komünist yığınların gözünde bu derslerin yorumcusu olmak istiyoruz. Bir hizip olarak tarihsel işlevimiz budur. Seydewitz ve Şürekası gibi devrimci proletaryanın bize peşin bir güven bağlamasını istemiyoruz. Kendimize daha mütevazi bir görev yüklüyoruz; Komünist öncüye doğru bir çizginin oluşturulmasında yardımımızı öneriyoruz. Kendi kadrolarımızı bu amaçla kurup eğitiyoruz. Bu hazırlık aşaması atlanamaz. Mücadelenin her yeni aşamasında proletaryanın bağrındaki en bilinçli ve en eleştirici unsurlar bizim saflarımızda yer alacaklardır.

Devrimci parti bir fikirle, sınıflı toplumun çok güçlü aygıtına yöneltilmiş bir programla işe başlar. Kadrolar fikirleri değil, fikirler kadroları yaratır. Aygıtın gücü karşısında duyulan korku, Stalinist bürokrasinin beslediği oportünizmin en göze çarpan özelliklerinden biridir. Ama Marksist eleştiri her türlü aygıttan daha güçlüdür.

Sol Muhalefetin gelecekteki gelişmesinin alacağı örgütsel biçimler, birçok durum ve şarta bağlıdır: tarihsel darbelerin ağırlığı, Stalinist bürokrasinin direnme gücü, tabandaki Komünistlerin etkisi, Muhalefetin kendi enerjisi. Ama savunduğumuz ilkeler ve yöntemler, tarihin en önemli olaylarında, zaferde olduğu kadar yenilgide de, sınanmıştır. Bunlar kendilerine bir yol açacaklardır.

Muhalefetin bütün ülkelerdeki başarıları, aynı şekilde Almanya'daki başarıları da, herkesçe bilinmektedir. Ama bunlar aramızda birçoklarının beklediğinden daha yavaş ortaya çıkmatadır. Buna üzülebilir insan, ama şaşırmak yanlıştır. Sol Muhalefeti dinlemeye başlayan Komünistleri şu tercihle yüz yüze bırakmaktadır bürokrasi: ya «Troçkizme» karşı kampanyaya katılmak, ya da Komintern saflarını terketmek. Parti memurları için mevkileri ve maaşları söz konusudur ve Stalinist aygıt hassas noktalar üzerinde ustaca oynamayı çok iyi bilmektedir. Ama, Komünizmin fikirlerine olan bağlılıkları ile Komintern saflarından atılmak tehdidi arasında kalan binlerce sıradan Komünist çok daha önemlidir. Resmi Komünist Partisi içinde bu kadar bölünmüş, yılmış veya sinmiş Muhaliflerin bulunmasının nedeni budur.

Tarihsel etkenlerin bu alışılmamış bileşimi Sol Muhalefetin örgütsel büyümesinin yavaşlığını açıklamaya yeterlidir. Bu yavaşlığa rağmen bugün Komintern'in düşünsel hayatı, dünkünden de fazla «Troçkizm»e karşı mücadele üzerine kurulmuş bulunmaktadır. SBKP'nin ve diğer seksiyonların dergileri, gazetelerinin teorik makaleleri, esas olarak, kimi zaman açıkça kimi zaman da dolaylı biçimde, Sol Muhalefete karşı mücadeleye hasredilmektedir. Aygıtın Muhalefete karşı çılgınca örgütsel baskısı daha da fazla hastalık belirtisi taşımaktadır: kaba kuvvetle toplatılarını baltalamak; her biçimiyle fizik güç kullanmak; kulislerde «Troçkizm»e karşı burjuva barışçıları, Fransız Radikalleri (13) ve masonlarla anlaşmalar; Stalinist merkez tarafından zehirli iftiraların yayılması, vb, vb.

Stalinistler fikirlerimizin kendi aygıtlarının direklerini ne ölçüde baltaladığını Muhalefetlerden daha önce farketmekte ve daha iyi bilmektedirler. Ama Stalin fraksiyonunun özsavunma yöntemlerinin iki yönü vardır: belli bir ana kadar yıldırma yoluyla etki yapmaktadırlar, ama bu yüzden de yığınların tahrifata ve fizik güç kullanılmasına karşı tepkisini hazırlamaktadırlar.

1917 Temmuzunda Menşeviklerin ve Sosyal Devrimcilerin hükümeti, Bolşevikleri Alman kurmayının ajanları olarak nitelediğinde, bu alçakça manevra ile başta askerler, köylüler ve işçi sınıfının geri tabakaları üzerinde gerçek bir etki yarattı. Ama olayların gelişimi Bolşeviklerin ne kadar haklı olduğunu gösterince yığınlar «demek Leninistlere bilinçli olarak iftira edildi; demek onlara bu kadar şiddetle saldırılması haklı olmalarından ötürüymüş,» demeye başladılar. Ve Bolşeviklere karşı duyulan kuşku yerini dostluğa, sevgiye ve bağlılığa bıraktı. Bugün farklı bir durumda, benzer bir olguya tanık olunmakta. Bu devasa iftira ve baskı tedbirleri birikimi aracılığıyla Stalinist bürokrasi parti tabanını belli bir süre için inkar edilmez bir biçimde yıldırmayı başarmıştır. Ama bu yüzden de devrimci yığınların gözünde Bolşevik-Leninistlerin yeniden büyük itibar kazanmasına zemin hazırlamaktadır.

Evet, henüz çok güçsüzüz bugün. Komünist Partisi hâlâ yığınlara sahiptir, ama daha şimdiden hem teoriyi hem de stratejik pusulayı kaybetmiştir. Sol Muhalefet şimdiden marksist doğrultusunu belirlemiştir ama yanında yığınlar bulunmamaktadır. Diğer «sol» gruplarda ise ne biri ne de öteki vardır. İlkeler üzerine kurul-

muş ciddi bir siyasi çizgi eksikliğini Urbahns'ın kişisel fantezi ve kuruntularıyla doldurmaya çalışan Leninbund (14) umutsuzca sürünmektedir. Brandlerciler, kadrolarına rağmen adım adım inmektedirler basamaklardan; küçük taktik reçeteler, devrimci bir stratejik tavrın yerini tutamaz. SAP ise proletaryanın devrimci liderliğine adaylığını koymuştur; temelsiz bir iddia! Bu «parti»nin en ciddi temsilcileri bile, Fritz Sternberg'in son kitabının da kanıtladığı gibi, sol merkezciliğin sınırlarını aşmamaktadır; kendilerine özgü bir «doktrin» yaratmak için uğraştıkça Thalheimer'in talepleri olduklarını kanıtlamaktadırlar. Bu okulun geleceği bir cesetinkinden daha parlak değildir.

Sadece bir takım eski Sosyal Demokratlar, üstelik vakit bir hayli geçtikten sonra, Ebert ve Wels'in politikalarının karşı-devrimci karakterini kavradılar diye yeni bir tarihsel parti doğamaz. Yeni bir parti, proletaryayı yönetmeye hakları olup olmadığını göstermemiş olan bir grup hayal kırıklığına uğramış Komünistten hareketle de ortaya çıkamaz. Yeni bir partinin belirebilmesi için bir yandan eski partilerin belkemiklerini kıracak olan önemli tarihsel olayların olması, bir yandan da tarihsel deneylerin potasında sınanmış kadrolarca hazırlanmış ilkeli bir tavrın olması gerekir.

Bütün gücümüzle Komintern'i yeniden yaratmak ve onun gelecekteki gelişmesinin devamlılığını sağlamak için mücadele ederken, asla bir biçim fetişizmine kapılmıyoruz. Dünya proleter devriminin kaderini Komintern'in örgütsel geleceğinin üstünde tutmaktayız. Eğer bütün çabalarımıza rağmen ihtimallerin en kötüsü gerçekleşirse, Stalinist bürokrasi bugünkü resmi partileri yıkıma sürüklerse, bir anlamda, herşeyc yeniden başlamak gerekirse, o zaman yeni Enternasyonal, şeceresini Komünist Sol Muhalefetin fikir ve kadrolarında bulacaktır.

İşte bu yüzden, «kötümserlik» ve «iyimserlik» gibi ölçütler yetersizdir ve bizim siyasi çalışmamıza uygulanamazlar. Bu çalışma tek tek aşamaların, yenilgilerin ve zaferlerin üzerindedir. Bizim politikamız uzun vadeli bir politikadır.

Sonsöz

Berlin'den gelen bir telgraf Reichstag'ın ezici çoğunluğu ile Papen hükümeti ve dolayısıyla Reich başkanı arasında bir zıtlaş-

manın patlak verdiği haberini getirdiğinde, çeşitli bölümleri çeşitli zamanlarda yazılmış bulunan bu broşür bitmişti. Olayların somut gelişmesini *Permanente Revolution*'un sütunlarında dikkatle izleyeceğiz. Burada, bu broşürün başlarında tartışmalı görünebilen ama sonra pratik içinde doğrulanan bazı genel sonuçları vurgulamak istiyoruz.

1. Schleicher-Papen hükümetinin *Bonapartist* karakteri, Reichstag içinde tecrit olmasıyla tamamen açıklık kazanmıştır. Dolaysız bir biçimde başkanlık hükümetinin arkasında bulunan tarım ve sermaye çevreleri, bir bütün olarak Alman ulusunun çok küçük bir yüzdesini oluşturmaktadır ve bu yüzden, Papen hükümetinin Reichstag'da aldığı oy yüzdesinden çok daha küçüktür.

2. Papen ve Hitler arasındaki düşmanlık, tarım ve sermaye çevrelerinin tepe noktalarıyla gerici küçük burjuvazi arasındaki düşmanlıktır. Nasıl bir zamanlar liberal burjuvazi küçük burjuvazinin devrimci hareketini kullanmış, ama onu iktidarı almaktan alıkoymak için de elinden geleni yapmışsa, tekelci burjuvazi de Hitler'i bir efendi olarak değil bir uşak gibi ödüllendirmeye hazırdır. Mecbur kalmadığı sürece, iktidarın bütününü faşizme teslim etmeyecektir.

3. Büyük, orta ve küçük burjuvazinin çeşitli fraksiyonlarının, son derece riskli bir çatışmayı göze alarak, açıkça iktidar için mücadeleye girmiş olmaları burjuvazinin proletaryayı şu anda çok yakın bir tehlike olarak görmediğini göstermektedir. Sadece Nasyonal Sosyalistler ve Merkez değil, Sosyal Demokrat liderler de, bir *anayasal* çekişmeyi sadece bunun bir *devrimci* mücadeleye dönüşmeyeceğinden emin oldukları için göze almışlardır.

4. Papen'e karşı devrimci amaçlarla red oyu kullanan tek parti *Komünist Partisi*dir. Ama devrimci amaçlarla devrimci kazançlar arasındaki yol uzundur.

5. Olayların mantığı öyledir ki «parlamento» için ve «demokrasi» için mücadele, her Sosyal Demokrat işçi için iktidar sorunu haline gelmektedir. İşte devrim açısından bütün zıtlaşmanın temel anlamı budur. İktidar sorunu, proletaryanın devrimci eylemlerinde birlik sorunudur. Sosyal Demokrasiye ilişkin olarak birleşik cephe politikası, yakın bir gelecekte, proleter demokratik temsil te-

meli üzerinde, sınıfın mücadele organlarının, yani *işçi konseylerinin* yaratılmasına olanak vermelidir.

6. Kapitalistlere armağanlar sunulmasının ve proletaryanın yaşam düzeyine yapılan görülmemiş saldırının karşısında, Komünist Partisi, *üretimde işçi kontrolü* sloganını ileri sürmelidir.

7. Mülk sahibi sınıfların çeşitli fraksiyonları ancak devrimci parti güçsüz olduğu için birbirleriyle kavga edebilirler. Mülk sahibi sınıflar arasındaki kavgalardan yarar sağlayabilse devrimci parti çok daha güçlü olabilirdi. Ama bunun için, çeşitli fraksiyonları toplumsal bileşimlerine ve siyasi metodlarına göre birbirinden ayırdedebilmek gerekir, hepsini bir kefeye koymak değil. Kesin olarak iflas etmiş bulunan sosyal-faşizm teorisi eski bir budalalıklar yığını olarak bir yana atılmalıdır.

12

ALMAN BONAPARTİZMİ
(30 Ekim 1932)

Reichstag seçimleri, «başkanlık» hükümetini yeni ve kritik bir sınavdan geçirdi. (1) Bu yüzden bu hükümetin toplumsal ve siyasi özelliklerini hatırlamakta yarar var. Zaten Marksist yöntem de Papen-Schleicher hükümeti gibi somut ve ilk bakışta «ani» politik olayların tahlili ile üstünlüğünü gösterir.

Bir tarihte «başkanlık» hükümetini Bonapartizmin bir çeşidi olarak tanımlamıştık. Bu tanımı, bilinmeyen bir olguya bilinen bir ad bulma arzusunun raslansal sonucu gibi görmek yanlış olur. Kapitalist toplumun gerilemesi, Bonapartizmi —faşizmle yanyana ve birlikte— yeniden gündeme getirir. Daha önce Brüning'in hükümetini bir Bonapartist hükümet olarak nitelendirmiştik. Sonra, geri baktığımızda, bu tanımlamayı bir yarı-Bonapartizm ya da ön-Bonapartizm olarak sınırlandırdık.

Öteki Komünistler ve genel olarak «sol» gruplar ne diyorlardı bu bağlamda? Komintern'in bugünkü liderliğinden yeni bir siyasi olgunun bilimsel tahliline girişmesini beklemek, saflık olur. Stalinistler, Papen'i kolayca faşist kampa yerleştiriyorlar. Eğer Wels ve Hitler «ikizler» olarak görülüyorsa, Papen gibi önemsiz bir olay kafa yormaya değmez bile. Marx'ın «bayağı» olarak nitelendirdiği ve bize uzak durmayı öğrettiği siyasi literatürün aynısıdır. Gerçekte, faşizm iç savaşın iki ana kampından birini temsil etmektedir. Elini iktidara doğru uzatan Hitler, önce yetmişiki saat süreyle sokakların kendisine terkedilmesini istemiştir. Hindenburg, bunu reddetmiştir. Papen-Schleicher'in görevi: Nasyonal Sosyalistleri dosta-

ne yollardan disiplin altına almak ve proletaryayı polis zincirleriyle bağlamak. Böyle bir rejimin mümkün oluşu bile, proletaryanın görece zayıflığıyla belirlenir.

SAP, öteki sorunlarda olduğu gibi, Papen hükümeti sorununu da genel sözlerle geçiştirmeye çalışmaktadır. Sorun Brüning'le, yani Bonapartizmin kuluçka dönemiyle iligili olduğu sürece Brandlerciler de getirdiğimiz tanımla ilgili olarak suskunluklarını korumuşlardır. Ama ne zaman ki Bonapartizmin Marksist tanımı başkanlık hükümetinin teori ve pratiğinde kendini bütünüyle doğrulamıştır, işte o zaman Brandlerciler de eleştirileriyle birlikte ortaya çıkmışlardır: Thalheimer'in akıllı baykuşu, gecenin geç saatlerinde uçmaya başlıyor.

Stuttgart'da çıkan *Arbeitertribüne* gazetesi, Bonapartizmin, burjuvazinin sınıf egemenliğini gene burjuvazinin kendi siyasi partilerine karşı korumak için askeri-polis aygıtını burjuvazinin üzerine çıkarırken, köylülük tarafından desteklenmek ve Sosyal Demokrasinin yöntemlerini kullanmak zorunda olduğunu öğretiyor bize. Papen köylülük tarafından desteklenmemekte ve sözde-radikal bir program sunmamaktadır. Dolayısıyla, Papen'in hükümetini Bonapartizm olarak tanımlama çabamız «hiç yerine oturmamaktadır.» Bu sert ama yüzeysel bir yargı.

Brandlercilerin kendileri nasıl tanımlıyor Papen hükümetini? *Arbeitertribüne*'nün aynı sayısında Brandler'in bu konu üzerinde çok vakitli açıklamaları yer alıyor: «Junker-monarşist mi, faşist mi, yoksa proleter diktatörlüğü mü?» Bu üçleme içinde Papen hükümeti bir Junker-monarşist diktatörlük olarak sunulmaktadır. Bu *Vorwaerts*'e ve genel olarak kaba demokratlara yakışan bir düşünce tarzıdır. Sıfatları alınlarında yazılı Alman Bonapartistlerinin Junkerlere bazı küçük hediyeler verdikleri açıktır. Bu bayların monarşist bir kafa yapısına yatkın oldukları da bilinmektedir. Ama başkanlık rejiminin özünün Junker monarşizmi olduğunu iddia etmek, katıksız liberal saçmalıktır.

Liberalizm, Bonapartizm, faşizm gibi terimler genelleme özelliği taşırlar. Tarihsel olgular hiçbir zaman kendilerini bütünüyle tekrar etmezler. 1. Napolyon'un hükümetiyle karşılaştırıldığı zaman 3. Napolyon'un hükümetinin «Bonapartist» olmadığını kanıtlamak zor olmazdı — sadece Napolyon'un kendisi kan bağları bakımından

biraz belirsiz bir Bonapart olduğu için değil, ama aynı zamanda sınıflarla, özellikle köylüler ve lümpenproleterlerle ilişkisi 1. Napolyon'un bu sınıflarla olan ilişkisiyle aynı olmadığı için. Dahası, klasik Bonapartizm büyük savaş zaferleri döneminden doğmuştur, oysa İkinci İmparatorluk (2) hiç böyle şeyler görmemiştir. Ama Bonapartizmin *bütün* çizgilerinin tekrarını arayacak olursak, Bonapartizmin geçmişte kalmış, benzersiz, tekil bir olgu olduğunu, yani genel olarak Bonapartizm diye birşeyin olmadığını ama bir zamanlar Bonapart adında Korsika'da doğmuş bir generalin yaşadığını görürüz. Liberalizm ve tarihin bütün öteki genelleştirilmiş terimleri için de aynı durum söz konusudur. Bonapartizm analojisiyle konuşulduğu zaman, bu olgunun kesinlikle hangi çizgilerinin mevcut tarihsel durumda en gelişmiş ifadelerini bulduğunu da belirtmek şarttır.

Günümüz Alman Bonapartizminin çok karmaşık, denebilirse bileşik bir karakteri vardır. Faşizm olmasaydı Papen'in hükümeti mümkün olmazdı. Ama faşizm iktidarda değil. Ve Papen hükümeti de faşizm değil. Öte yandan Almanya'nın en sonunda savaşta yenik düşmesine rağmen, gene de Almanya'nın zaferlerini temsil eden ve halk kitlelerinin belleğinde ordunun simgesi olan Hindenburg olmasaydı, Papen hükümeti en azından bugünkü biçimiyle mümkün olmazdı. Hindenburg'un ikinci seçilişi bir *plebisitin* bütün özelliklerini taşıyordu. Milyonlarca işçi, küçük burjuva ve köylü (Sosyal Demokrasi ve Merkez), Hindenburg'a oy vermişti. Onda buldukları şey, herhangi bir siyasi program falan değildi. Bu milyonlar, en başta iç savaştan kaçınmak istiyorlardı ve bu yüzden Hindenburg'u bir üst uzlaştırıcı olarak, ulusun uzlaştırıcı hakemi olarak omuzlarına yükseltmişlerdi. Ama zaten bu da, Bonapartizmin en önemli işlevidir: mülkiyeti ve düzeni korumak amacıyla, kendini mücadele eden iki kampın üzerine çıkarmak. Bonapartizm, ya iç savaşı bastırır, ya ondan önce ortaya çıkar, ya da iç savaşın yeniden parlamasını önler. Papen'den söz ederken Sosyal Demokrasinin onayına sahip olan Hindenburg'u unutamayız. Alman Bonapartizminin bileşik özelliği, demagoji ile kitleleri Hindenbur'a çekme görevinin iki büyük bağımsız parti tarafından, Sosyal Demokrasi ile Nasyonal Sosyalistler tarafından yerine getirilmesinde ifadesini bulmuştur. Her iki parti de çalışmalarının sonucunu şaşkınlıkla karşılasalar bile, bu hiçbir şeyi değiştirmez.

Sosyal Demokrasi, faşizmi doğuranın Komünizm olduğunu iddia ediyor. Bu iddia bir anlamda doğrudur: sınıf mücadelesinin keskinleşmesi olmasaydı, devrimci proletarya olmasaydı, kapitalist toplumun bunalımı olmasaydı, faşizme hiç gerek kalmazdı. Wels-Hilferding-Otto Bauer'in uşakça teorisinin bundan başka bir anlamı olamaz. Evet, faşizm burjuva toplumunun proleter devrimi tehlikesine karşı gösterdiği bir tepkidir. Ama işte bu tehlike bugün çok yakında olmadığı için, hakim sınıflar bir Bonapartist diktatörlüğe dayanarak iç savaşsız idare etmeye çabalıyorlar.

Brandlerciler, Hindenburg-Papen-Schleicher hükümeti için getirdiğimiz tanımlamaya itiraz ederken Marx'a başvuruyorlar, onun otoritesine dayanarak bizi etkileyebileceklerini düşünüyorlar. Bundan daha acıklı bir aldanış olamaz. Gerçek şu ki, Marx ve Engels yalnız iki Bonapart'ın Bonapartizmleri hakkında değil, başka Bonapartizm çeşitleri üzerinde de düşünmüş ve yazmışlardır. Sanıyorum, 1864'ten başlayarak, Bismarck'ın «ulusal» rejimini sık sık Fransız Bonapartizmine benzetmişlerdir. Ve bunu da, Bismarck'ın bir sözde-radikal olmamasına ve bildiğimiz kadarıyla köylüler tarafından desteklenmemesine rağmen yapmışlardır. Demir Şansölye bir plebisit sonucunda iktidara gelmiş değildi, meşru ve hanedandan gelen kral tarafından usulüne uygun olarak atanmıştı. Bununla birlikte Marx ve Engels haklıydı. Bismarck, mülk sahibi sınıflarla yükselen proletarya arasındaki çelişkiden Bonapartist bir tarzda yararlandı ve bu yoldan iki mülk sahibi sınıf arasındaki, burjuvazi ile junkerler arasındaki karşıtlığın üstesinden gelerek bir asker-polis aygıtını ulusun üzerine çıkardı. Bismarck'ın politikası bugünkü Alman Bonapartizminin «teorisyenlerinin» değindikleri şu geleneğin ta kendisidir. Evet, Bismarck Alman birliği sorununu, Almanya'nın dıştaki büyüklüğü meselesini kendine göre halletti.. Oysa Papen, Almanya'ya uluslararası arenada «eşit» bir yer vaadetmekten başka birşey yapmadı şimdiye kadar. Elbette küçük bir fark değil bu. Ama biz de, Papen'in Bonapartizminin Bismarck'ın Bonapartizmi ile aynı çapta olduğunu kanıtlamaya çalışmıyorduk ki! 3. Napolyon da amcası dediği kişinin bir müsveddesiydi sadece.

Marx'a yapılan atıf, gördüğümüz gibi pek akıllıca bir iş olmadı. Thalheimer'in Marksist diyalektiği anladığından öteden beri kuşkuluyduk. Ama itiraf etmeliyiz ki, hiç değilse Marx ve Engels'in

metinlerini bildiğini sanıyorduk. Bunu fırsat bilip hatamızı düzeltiriz.

Brandlerciler tarafından reddedilen başkanlık hükümeti tanımlamamız, hiç beklenmedik ve kendine göre hayli «yetkili» olan bir kaynaktan bir doğrulanma gördü. DAZ (Deutsche Allgemeine Zeitung, ağır sanayiin yayın organı), 28 Ağustos'ta çıkan bir makalede Marx'ın *Louis Bonaparte'ın Onsekiz Brumaire'i* adlı eserinden bir alıntı yapıyordu; hem de neden dersiniz? Başkanın, kitle temsil organlarını çizmesiyle ezme hakkını savunmak için! Ağır sanayiin yayın organı güç bir durumda Marksizmin zehirli kuyularından bir yudum su içmeyi göze alıyordu. Gazete şaşırtıcı bir ustalıkla, bu ölümsüz broşürden, ulusun cisimleşmesi olarak Fransız cumhurbaşkanının bölünmüş parlamentonun karşısında nasıl ve neden üstünlük sağladığını gösteren uzun bir bölümü aktarıyordu. DAZ'daki yazı, nasıl 1890 ilkbaharında Bismarck'ın en elverişli bir hükümet değişikliği planı hazırladığını da tam vaktinde hatırlatmaktadır bize. Başkanlık hükümetlerinin öncüleri olarak 3. Napolyon ve Bismarck, hiç değilse Ağustos ayında resmi bir yayın organı rolünü oynayan Berlin gazetesi tarafından doğru olarak adlandırılmaktadırlar.

«Papen'in 20 Temmuz'u»na ilişkin olarak *Louis Bonaparte'ın Onsekiz Brumaire*'inden bir aktarma yapmak kuşkusuz çok tehlikeli bir iş, çünkü Marx, Napolyon'un rejimini en sert dille, maceracıların, haydutların ve pezevenklerin rejimi olarak nitelendirmişti. Gerçekten, DAZ hükümete hakaret suçundan mahkemeye verilebilir. Ama bu raslansal münasebetsizlik bir yana bırakılırsa, tarihsel içgüdünün DAZ'ı doğru noktaya getirdiği gerçeği ortaya çıkar. Ne yazık ki, aynı şeyi Thalheimer'in teorik zekası için söyleyemiyoruz. **Kapitalizmin gerileme çağının Bonapartizmi**, burjuva toplumunun yükseliş çağındaki Bonapartizm'den büsbütün farklıdır. Alman Bonapartizmi kent ve köy küçük burjuvazisi tarafından *doğrudan doğruya* desteklenmemektedir ve bu da raslantı değildir. İşte tam bu nedenle biz de bir tarihte, ancak iki kampın, yani proletarya ile faşistlerin etkisiz kalması ile iktidara tutunabilen Papen hükümetinin *zayıfladığından* sözetmiştik.

Ama Papen'in arkasında büyük toprak sahipleri, finans kapitalistler, generaller duruyor, diye söze karışacak öteki «Marksistler». Mülk sahibi sınıflar kendi başlarına büyük bir gücü temsil et-

mezler mi? Bu sav, sınıf ilişkilerini genel sosyolojik ana çizgileri ile kavramanın, bu ilişkileri somut bir tarihsel biçim içinde anlamaktan çok daha kolay olduğunu bir kez daha gösteriyor. Evet, Papen'in hemen arkasında mülk sahiplerinin en yüksek kesimleri bulunmaktadır ve hükümetinin zayıflığının nedeni de budur.

Günümüz kapitalizminin şartlarında, finans kapitalin acentası olmayan bir hükümet genel olarak imkansızdır. Ama mümkün olan bütün acentalar içinde de Papen hükümeti en dengesiz olanıdır. Eğer hakim sınıflar doğrudan doğruya iktidar olabilselerdi, ne parlamenterizme, ne Sosyal Demokrasiye ne de faşizme ihtiyaç kalırdı. Papen hükümeti finans kapitali fazla açığa vurmakta ve onu Prusyalı Komisyoncu Bracht'ın sunduğu kutsal incir yaprağından bile yoksun bırakmaktadır. Sırf partilerüstü «ulusal» hjkümet yalnız finans kapital adına konuşabildiği için, sırf bunun için, sermaye kendini Papen hükümetiyle özdeşleştirmeye her zamankinden daha çok dikkat etmektedir. DAZ ise, başkanlık hükümetine Nasyonal Sosyalist kitlelerden destek bulmaya çalışmakta ve ültimatomların diliyle Papen'den Hitler'le bir blok kurmasını istemektedir ki bu da aslında Hitler'e teslim olmak demektir.

Başkanlık hükümetinin «kuvvetini» değerlendirirken, finans kapitalin Papen'in arkasında durmasının herzaman onunla birlikte yürüyeceği anlamına gelmediğini unutmamalıyız. Finans kapitalin Hindenburg-Schleicher'in dışında başka sayısız olanakları daha vardır. Çelişkilerin keskinleşmesi halinde, katıksız faşizm yedekte beklemektedir. Çelişkilerin yumuşaması halinde ise, proletarya dizini onların göğsüne dayayıncaya kadar manevra yapacaklardır. Papen'in daha ne kadar manevra yapacağını ise, önümüzdeki haftalar gösterecektir.

Bu satırlar, ancak yeni Reichstag seçimleri yapıldıktan sonra basında yeralabilecek. Papen'in «anti-Fransız» hükümetinin Bonapartist niteliği kendini yeni bir güçle ama zaaflarıyla birlikte ortaya koyacak. Bu noktaya ilerde döneceğiz.

DÖRDUNCU BÖLÜM

KARAR VERİLİYOR

Tek Yol'un sonunda Troçki, ortaya çıkacak olayları yakından izleyeceğini vaadetmişti; ama bazı nedenlerle Kasım 1932'den sonraki üç ayda Almanya hakkında düşündüklerini yayımlayamadı. (Bu süre içinde hemen hemen dört yıllık bir aradan sonra Türkiye'den ilk kez ayrıldı ve Kopenhag'da bir öğrenci mitinginde bir konuşma yaptı; Türkiye'ye dönüşünde otuz yaşındaki kızı Zina'nın Berlin'de intihar ettiğini öğrendi.) Bunun için, "Alman Bonapartizmi" ile "Karardan Önce" arasında Alman dramında şu hızlı sahnelerin oynandığını kaydetmekte yarar var :

Naziler, ilk hızlarının bir kısmını kaybetmeye başladılar; izleyicilerinin bir bölümü, Hitler'in "yasal" bir örtü arkasında iktidarı ele geçirme manevraları karşısında sabırsızlığa ve kuşkuya kapıldılar; faşizmin dev örgütünü ve fırtına birliklerini besleyecek malî kaynakları kurumaya başladı. Bu durum, 6 Kasım seçim sonuçlarında yansıyordu:

Parti	Oy Sayısı	Yüzde
Nasyonal Sosyalist	11.737.000	33.1
Sosyal Demokrat	7.248.000	20.4
Komünist	5.980.000	16.9
Merkez	4.231.000	11.9
Milliyetçi	2.959.000	8.8
Bavyera Halk Partisi	1.095.000	3.1
Öteki Partiler	2.635.000	7.6

Naziler iki milyon oy kaybetmişlerdi; aldıkları oy toplamı, SPD-KPD oy toplamının altındaydı şimdi. Bu Weimar Cumhuriyetinin son "özgür" seçimiydi ve bundan sonra Naziler hiçbir zaman çoğunluğa yaklaşamıyacaklardı. Ama temel sorunlar çoğu zaman, oy sandıklarının

içindekilere bakmadan halledilir. Artık Almanya'da kararları veren kapitalistlerin küçük azınlığı, her ne pahasına olursa olsun bir güçlü hükümete ihtiyaç olduğu ve Naziler hükümette olmadan istikrar sağlanamayacağı kanısına varmıştı.

Papen ve kabinesi 17 Kasımda çekildi ve 2 Aralık'ta Hindenburg Schleciher'i başbakanlığa atadı. Schleicher, sendika bürokratlarını SPD'den, Gregor Strasser liderliğindeki muhalif bir kanadı da Naziler'den koparma manevralarıyla yeni bir "partiler üstü" rejim daha yaratmaya çabaladı. Ama bu "sosyal general" ancak elliyedi gün iktidarda kalabildi. 30 Ocak 1933'te, SPD'nin Hitler'e göre ehveni şer diye seçtiği Hindenburg, Hitler'i, von Papen'in başbakan yardımcısı olduğu bir kabinenin başına getirdi.

Bu tayini çıkartabilmek için Hitler, kabinedeki onyedi sandalyeden sadece üçüne razı olmuştu. Hugenberg ve bu koalisyondaki öteki tutucu ve gerici ortaklar, bu yoldan Nazi ortaklarını kontrol altında tutabileceklerini sanıyorlardı. Buna karşılık Hitler de, en üst ekonomik ve askerî mevkileri Nazi olmayanlara vermesine rağmen bu anlaşmayı kabul ediyordu, çünkü bir kez başa geçtikten sonra, herşeyi silip süpüreceğinden ve bütün iktidarı Nazi'lere geçireceğinden emindi.

Troçki, işçi partilerinin liderlerinin şiddetli bir mücadele vermeden Hitler'in iktidara gelmesine izin verecek kadar budala ya da cesaretsiz olacaklarına inanmamıştı. Hitler'in iktidarını perçinlemesinden önce, 5 Şubat'ta, "Karardan Önce"yi yazdığı sırada Troçki hâlâ direniş çağrısı yapıyor, işçilerin faşistlere karşı bir ölüm kalım kavgasına seferber edilmelerini istiyordu. Ama SPD liderleri Hitler'in atanmasının anayasaya uygun olduğunu ileri sürüyor, Naziler tarafından provokasyon olarak kullanılabilecek hareketleri yasaklıyorlardı; KPD liderleri ise, aynı anda hem SPD'yi esas tehlike olarak gösterirler hem de bir genel grev çağrısında bulunurlarken, bir yandan da saklanmak ya da ülkeyi terketmek zorunda kalıyorlardı.

Hitler, iktidarının perçinlenmesinin engellenmesi için fazla zaman bırakmadı düşmanlarına. Hindenburg'un Reichstag'ı yeniden feshetmesini ve 5 Mart'ta yeni seçimlerin yapılacağını ilân etmesini sağladı. Naziler nihayet Prusya polis kuvvetlerini teslim aldılar ve fırtına birlikleriyle doldurdular. SPD mitingleri dağıtıldı. Merkez Partisi bile terörden kaçamadı: terör, artık hükümet tarafından kullanılıyordu.

13

KARARDAN ÖNCE
(5 Şubat 1933)

Karşı-devrim kampı

Brüning'den bu yana bütün hükümet değişiklikleri, Stalinistlerin, kendilerinden başka herkesi ve herşeyi damgalamakta kullandıkları evrensel faşizm (kesin faşizm, ulusal faşizm, sosyal faşizm, sol sosyal faşizm) felsefesinin bütün tutarsızlığını ve boşluğunu göstermiştir. Mülk sahiplerinin üst tabakası, halkı kendi adına yönetemeyecek kadar sayıca azdır ve halkın fazlasıyle nefretini kazanmıştır. Bir örtü gereklidir ona: geleneksel monarşi («tanrının iradesi»), liberal-parlamenterizm («halkın egemenliği»), Bonapartizm («tarafsız hakem»), ve son olarak, faşizm («halkın öfkesi»). Savaş ve devrim monarşiyi mülk sahiplerinin elinden aldı. Onlar da, reformistlerin sayesinde, ondört yıl boyunca demokrasinin koltuk değneklerine dayanarak ayakta kalabildiler. Sınıf çelişkilerinin baskısı altında parlamento ikiye bölündüğünde de Başkanın ardında gizlenmeye çalıştılar. *Bonapartizm,* yani toplumun üzerinde yeralan ve karşıt kamplar arasındaki göreli bir denge sayesinde ayakta durabilen bürokratik-polisiye iktidar dönemi başlamış oldu.

Brüning ve Papen'in geçişsel (ara) hükümetlerinden geçen Bonapartizm, General Schleicher'in kişiliğinde en katıksız biçimini aldı - ama sadece çözümsüzlüğünü açığa çıkarmak üzere. Bütün sınıflar, general apoleti taşıyan bir soru işaretine benzeyen bu bilmecemsi siyasi şahsiyete düşmanlıkla, kuşkuyla ya da kaygıyla bakıyorlardı. Ama Schleicher'in başarısızlığının, (ve bu arada, daha

önceki başarısının da) başlıca nedeni, adamın kendisinde aranmamalıdır: devrim ve karşı-devrim kampları güçlerini mücadele içinde sınamadıkça Bonapartizm dengeye kavuşamaz. Üstelik ülkenin üzerine bir karabasan gibi çöken korkunç sınai ve tarımsal bunalım da Bonapartist ip cambazlığını güçleştirmektedir. Evet, ilk bakışta, proletaryanın pasifliği «sosyal general»in işlerini büyük ölçüde kolaylaştırmış gibiydi. Ama işler böyle yürümedi: bu pasiflik, mülk sahibi sınıfların birbirine kenetlenmesini sağlayan korku çemberini gevşetti ve aralarındaki karşıtlıkların su yüzüne çıkmasına neden oldu.

Ekonomik bakımdan, Alman tarımı asalakça bir varoluş sürdürmektedir ve sanayi için bir ayak bağı durumundadır. Ama sanayi burjuvazisinin toplumsal tabanının darlığı, «ulusal» tarımı, yani kendilerine bağımlı bütün tabakalarla birlikte Junkerler ve zengin sınıfının korunmasını bir *siyasi* zorunluluk haline getirmektedir. İşte Bismarck da, askeri zaferleri, savaş tazminatlarının altınını, yüksek karları ve proletarya korkusunu kullanıp, toprak sahipleri ile sanayiciler arasında sıkı bağlar kurarak bu politikanın temelini atmıştır. Ama Bismarck dönemi artık çok geride kaldı. Bugünün Almanya'sı zaferden zafere değil, bozgundan bozguna koşuyor. Bugün Fransa kendisine tazminat ödemiyor, tersine kendisi Fransa'ya tazminat ödüyor. Çürüyen kapitalizm kendisine kâr getirmiyor, yeni ufuklar açmıyor. Artık mülk sahibi sınıfları birbirine bağlıyan tek şey, işçi korkusu. Ama Alman proletaryası da en kritik dönemde felce uğramış gibi hareketsiz kaldı (bunun bütün sorumluluğu liderliğe aittir) ve böylece mülk sahibi sınıflar arasındaki çelişkiler de su yüzüne çıktı. Sol kamp edilgin bir bekleyiş içinde kalırken, «sosyal general», sağın darbeleriyle devrildi.

Bunun üzerine, mülk sahibi sınıfların üst kademeleri hükümet bilançolarını çıkardılar: zimmet hanesinde, kendi saflarında bölünme; aktifler hanesinde ise seksenlik bir feld-mareşal. Geriye ne kalıyordu? Hugenberg'in dışında hiçbir şey. Schleicher saf Bonapartizm fikrini temsil ediyordu; Hugenberg ise saf mülkiyet fikrini temsil etmektedir. General utangaçtı: kapitalizm mi daha iyi, yoksa sosyalizm mi? sorusuna cevap vermekten kaçınıyordu; Hugenberg ise hiç nazlanmadan, Doğu Prusyalı bir Junker'in tahta geçmesinden daha iyi bir şey olmadığını ilan ediyor. En kökleşmiş,

en hantal ve en dayanıklı mülkiyet biçimi, toprak mülkiyetidir. Eğer ekonomik olarak Alman tarımı sanayi tarafından beslenmekteyse, mülk sahiplerinin halka karşı yürüttükleri siyasi mücadelenin başına da bizzat Hugenberg geçmelidir.

Böylece, bütün sınıf ve partilerin üzerine çıkarılan en yüksek hakem rejimi, doğrudan doğruya Alman Milliyetçi Partisinin, mülk sahiplerinin bu en açgözlü kliğinin egemenliğine yol açmıştır. Hugenberg hükümeti toplumsal asalaklığın özünü temsil etmektedir. Ama tam bu nedenle de, zorunlu olduğu anda, saf biçimiyle imkansız olduğu görülmüştür. Hugenberg'in bir perdeye ihtiyacı vardır. Bugün için bir Kayzer'in pelerini altında gizlenemeyeceğine göre, geriye sadece Nazilerin kahverengi gömleği kalmaktadır. Eğer mülk sahipleri için monarşi yoluyla tanrısal güçlerin onayı elde edilemezse, gerici ve gemi azıya almış bir ayaktakımının onayına başvurmak gerekir.

Hitler'i iktidara ortak ederken ikili bir amaç güdülmekteydi: ilk olarak, mülk sahiplerinin danışmanlar kadrosunu bir «ulusal hareket»in liderleriyle zenginleştirmek ve süslemek; ikinci olarak da, faşizmin muharebe gücünü doğrudan doğruya mülk sahiplerinin hizmetine koşmak.

Yönetici klik bu leş kokulu faşistlerle gönül rahatlığıyla anlaşma yapmış değildir. Bu zincirden boşanmış sonradan görmelerin ardında fazla, çok fazla yumruk gizlenmektedir; kahverengi gömlekli müttefiklerin tehlikeli yanı budur; ama başlıca avantajları, daha doğrusu tek avantajları da budur. Ve belirleyici olan da bu avantajdır, çünkü yaşadığımız şu dönemde mülkiyet ancak yumruklarla güvence altına alınabilmektedir. Nazilerden vazgeçilemez. Ama gerçek iktidarı onlara teslim etmek de mümkün değildir; proletaryadan gelen tehdit, bugün için, hakim sınıfları sonucu belirsiz olan bir iç savaşı bilinçli olarak başlatmaya itecek kadar keskinleşmemiştir. Yeni hükümet bileşimi de Almanya'daki toplumsal bunalımın gelişiminin bu yeni aşamasına tekabül etmektedir; öyle bir bileşim ki, askeri ve ekonomik mevkiler efendilerin elinde kalmakta, ayaktakımına da dekoratif ve ikincil mevkiler bırakılmaktadır. Faşist bakanların gayriresmi, ama işte bu yüzden daha da gerçek olan işlevi, devrimi yıldırmaktır. Bununla birlikte, faşistler, proleter öncüsünün bastırılması imha edilmesini toprak sahipleri ve sanayicilerin sap-

tadığı sınırlar içinde yürütmek zorundadırlar. Plan böyledir. Geriye bunun nasıl gerçekleşeceğini görmek kalıyor.

Hugenberg-Hitler hükümeti karmaşık bir çelişkiler sistemi taşıyor içinde: toprak sahiplerinin geleneksel temsilcileriyle büyük sermayenin patentli temsilcileri arasındaki çelişki; öte yandan da, bunların ikisiyle gerici küçük burjuvazinin liderleri arasındaki çelişki. Bu bileşim son derece dengesizdir. Bugünkü biçimiyle uzun süre dayanamayacaktır. Eğer düşerse yerini kim alır? Başlıca iktidar araçları Hitler'in elinde olmadığına ve Hitler de proletaryaya duyduğu nefretin yanısıra mülk sahipleri ve onların kurumlarına karşı da iliklerine kadar saygıyla dolu olduğunu yeterince kanıtladığına göre, hakim sınıfların üst tabakalarının, Nazilerle bozuşma halinde, bir kez daha başkanlık Bonapartizmi yolunu deneme olasılığını bütünüyle bir yana atmak yanlış olur. Yine de, sadece geçici bir durum olan böyle bir değişikliğin gerçekleşme olasılığı son derece düşüktür. Bunalımın faşizme doğru gelişmeye devam etmesi çok daha olasıdır. Hitler'in başbakan olması proletaryaya karşı o kadar açık bir meydan okuma olacaktır ki, bir kitle tepkisi veya en azından birbirinden kopuk bir dizi tepkiler kesinlikle kaçınılmazdır. Bu da faşistlerin, kendilerine ayak bağı olan akıl hocalarını bir yana bırakarak baş mevkileri ellerine geçirmeleri için yeterlidir. Tek şartla: faşistlerin kendileri ayakta kalabilmelidirler.

Hitler'in iktidara gelmesi hiç kuşkusuz işçi sınıfı için korkunç bir darbedir. Ama bu henüz kesin ve telafisi mümkün olmayan bir yenilgi değildir. Daha iktidara yükselmeye çalışırken devrilebilecek olan düşman, bugün bir dizi kumanda mevkiini işgal etmektedir. Bu kendisi için hatırı sayılır bir üstünlüktür, ama daha bir muharebe olmamıştır. Avantajlı konumlara yerleşmiş bulunmak, kendi başına, belirleyici değildir, meseleleri halledecek olan canlı güçlerdir.

Reichswehr ve polis, Stahlhelm, Nazi vurucu birlikleri; bunlar mülk sahibi sınıfların hizmetindeki üç bağımsız orduyu teşkil etmektedir. Ama şimdiki hükümet bileşiminin yapısından ötürü bu ordular tek bir elin kumandası altında değildir. Bırakın Stahlhelm'i, Reichswehr bile Hitler'in ellerinde değildir. Bizzat kendi silahlı güçleri bile henüz doğrulanmayı bekleyen bir bilinmeyen durumundadır. Yedekteki milyonlarca adamı bir insan süprüntüsüdür. İktidarın bütününü ele geçirmek için Hitler'in bir iç savaş gösterisi başlatması

gerekir *(sahici* iç savaştan kendisi de korkmaktadır). Reichswehr ve Stahlhelm'e kumanda eden bakanlıktaki meslektaşları, proletaryayı «barışçı» araçlarla boğmayı tercih etmektedirler. Bunlar bir büyüğünden korktukları için bir iç savaşı başlatmaya çok daha az yatkındırlar. Başında faşist bir şansölye bulunan hükümetten faşizmin tam zaferine kadar epeyce yol vardır daha. Bu da devrim kampının elinde hâlâ belli bir zaman süresinin bulunduğu anlamına gelmektedir. Ne kadarlık bir süre? Bunu önceden kestirmek mümkün değildir; ancak mücadeleler içinde ölçülebilir.

Proletarya kampı

Resmi Komünist Partisi, Sosyal Demokrasinin burjuva egemenliğinin en önemli dayanağı olduğunu ilan ederken, III. Enternasyonal'in örgütlenmesine hareket noktası teşkil eden fikri tekrar etmekten öte bir şey yapmamaktadır. Burjuvazi kendisini iktidara ortak ettiği zaman, Sosyal Demokrasi oyunu kapitalist rejim için kullanır. Sosyal Demokrasi, kendisine tahammül edebilen herhangi bir burjuva hükümetine tahammül edebilir. İktidardan tamamen uzaklaştırılmış olduğu zamanlarda bile, Sosyal-Demokrasi, işçilere, güçlerini kendisinin hiçbir zaman başlatmaya hazır olmadığı mücadelelere saklamalarını tavsiye ederek burjuva toplumunu desteklemeye devam eder. Proletaryanın devrimci enerjisini felce uğratarak, artık yaşamaya mecali kalmamış olan burjuva toplumuna yaşama fırsatı verir ve böylelikle de faşizmi bir siyasi zorunluluk haline getirir. Hitler'in iktidara çağırılması, Sosyal Demokrat işçilerin oylarıyla seçilen Hohenzollern'lerin feld-mareşalinin marifetidir. Wels'ten Hitler'e uzanan siyasi şahsiyetler zinciri meydandadır. Marksistlerin bu konuda iki değişik fikri olamaz. Ama sorun siyasi durumu yorumlamak değil, onu devrimci bir tarzda dönüşüme uğratmaktır.

Stalinist bürokrasinin hatası Sosyal Demokrasiye karşı «uzlaşmaz» olması değildir; hata, bu uzlaşmazlığın siyasi olarak güçsüz olmasındadır. Bolşevizmin Rusya'da Lenin'in yönetiminde zafere ulaşması gerçeğinden Stalinist bürokrasi Alman proletaryasının «görevinin» Thaelmann çevresinde toparlanmak olduğu sonucunu çıkarmaktadır. Bürokrasinin ültimatomu özünde şöyle demektedir: Alman işçileri Komünist önderliği peşinen, *a priori* ve şartsız olarak kabul et-

mezlerse, ciddi mücadeleleri düşünmeye bile cesaret etmemelidirler. Stalinistler bunu başka türlü ifade ediyorlar. Ama bütün kayıtları, sınırlamaları, söz hileleri, Sosyal Demokrasinin Almanya'yı Hitler'e teslim etmesine yardımcı olan bürokratik ültimatomculuğun temel karakterinde hiçbir şey değiştirmemektedir.

Alman işçi sınıfının 1914 sonrası tarihi, çağdaş tarihin en trajik sayfasıdır. Kendi tarihsel partisi Sosyal Demokrasinin inanılmaz ihanetiyle karşılaşmış, kendi devrimci kanadının korkunç beceriksizlik ve güçsüzlüğünü görmüştür! Ama bu kadar geriye gitmek bile gerekli değil. Faşist ilerlemenin şu son iki-üç yılı süresince Stalinist bürokrasinin politikası reformizmi tam anlamıyla kurtaran ve böylelikle faşizmin daha sonraki başarısını hazırlayan bir cinayetler dizisinden başka birşey değildir. Bugün düşman daha şimdiden önemli kumanda mevkilerine yerleşmişken, kaçınılmaz olarak bir soru belirmektedir: düşmanı püskürtmek amacıyla güçlerin toparlanması için bir çağrı yapmanın vakti geçmiş değil midir? Ama bu durumda daha önce sorulması gereken bir soru var: şimdiki durumda «çok geç» ne anlama gelmektedir? Bundan, devrimci politika yönünde en yürekli bir dönüşün bile artık ilişkisini köklü bir şekilde değiştiremeyeceği mi anlaşılmalıdır? Yoksa bu kaçınılmaz bir dönüşün gerçekleştirilmesi için artık hiçbir ihtimal, hiçbir umut olmadığı anlamına mı gelmektedir? Bunlar birbirinden farklı iki sorudur.

Birinci soruya yukarıda cevap vermiş bulunuyoruz. Kendisi için en uygun şartlarda bile Hitler'in faşizmin hegemonyasını kurmak için uzun aylara —hem de ne kritik aylar!— ihtiyacı vardır. İktisadi ve siyasi durumun vahimliği, yaklaşan tehlikenin korkunçluğu, proletaryanın şiddetli kaygısı, sayıca çokluğu, öfkesi, bağrında mücadeleci ve tecrübeli unsurların bulunması, Alman işçilerinin mukayese kabul etmez örgütlenme ve disiplin kapasitesi göz önüne alınırsa cevap açıktır: faşistlerin iç ve dış engelleri aşmak, diktatörlüklerini sağlamlaştırmak için ihtiyaç duydukları aylarda, proletarya, doğru bir yönetime sahip olduğu takdirde, iki üç kere iktidara gelme zamanını bulacaktır.

İki buçuk yıl önce Sol Muhalefet, Komünist Partisinin bütün karar organlarının ve merkez komitesinden en küçük taşra hücresine kadar bütün örgütlerinin, proleter demokrasisinin yaklaşan tasfiyesine karşı, paralel Sosyal Demokrat örgütlere ortak eylemler için

somut öneriler yöneltmelerini önermekteydi. Eğer Nazilere karşı mücadele bu temel üzerinde gelişseydi, Hitler bugün şanölye olamazdı ve Komünist Partisinin işçi sınıfı içinde yönetici bir rolü olurdu. Ama olan oldu. Israrla sürdürülen hataların sonuçları, siyasi gerçeklıklere dönüştüler ve bugün artık nesnel durumun bir parçasını teşkil etmektedirler. Bu durumu olduğu gibi ele almak gerekir. Durum hiç bu kadar kötü olmamıştır ama umutsuz da değildir. Bir politika değişikliği, ama etkili, gözüpek, açık, düşünülerek yapılmış bir politika değişikliği, durumu bütünüyle kurtarıp zafere giden yolu açabilir.

Hitler'in zamana ihtiyacı vardır. Ticaretin ve ekonominin yeni bir canlanışı (gerçekleştiğini varsayalım) proletaryanın aleyhine faşizmin güçlenmesi anlamına gelmiyecektir. Konjonktürdeki en küçük bir düzelmede, kâra susamış sermaye, fabrikalarda barış ihtiyacını derinden duyacaktır; bu da güçler ilişkisini derhal işçiler lehine değiştirecektir. Ekonomik mücadelenin daha ilk adımlarında siyasi mücadelenin içinde temellenmesi için Komünistlerin işlerinin başında, yani fabrikalarda ve sendikalarda olmaları gerekir. Sosyal Demokrat liderler Komünist işçilerle yakınlaşmak niyetinde olduklarını ilan ettiler. Pekâlâ. RGO'ya bağlı bulunan 300 000 işçi derhal reformistlerin bu teklifini kabul edip ADGB'ye şu öneriyi yapmalıdır: «Fraksiyon olarak derhal Hür Sendikalara bağlanıyoruz». Bu girişim bile tek başına işçilerin ruh halinde ve dolayısıyle siyasi durumda bir değişiklik yaratacaktır.

Ama bu politika değişikliği gerçekten mümkün müdür? Bugün için bütün sorun budur. Kaderci eğilimli kaba marksistler, bir kural olarak, siyaset alanında nesnel nedenlerden başka bir şey görmezler. Ama sınıf mücadelesi keskinleştikçe patlama anı da yaklaşır ve bütün durumun anahtarı belli bir partiye ve onun liderliğine geçer. Bugün sorun şöyle çıkmaktadır karşımıza: bugüne kadar Stalinist bürokrasi, diyelim on atmosferlik basınca rağmen vurdumduymaz ültimatomcu tavrından vazgeçmediğine göre, yüz atmosferlik basınca dayanabilecek midir?

Ama belki de kitleler, 1932 Kasım'ında ulaşım işçilerinin grevinde olduğu gibi, kendi başlarına harekete geçerek aygıtın diktiği engelleri aşabileceklerdir, denilecek. Elbette, kendiliğinden bir kitle hareketi ihtimal dışı değildir. Ama etkili olabilmesi için bu hareke-

tin bu sefer Berlin grevinin yüz katı, ikiyüz katı geniş olması gerekir. Alman proletaryası yukardan gelecek engellere rağmen böyle bir hareketi başlatacak güçtedir. Ama kendiliğinden hareketlerin kendiliğinden olarak adlandırılmaları da zaten liderliğin dışında geliştikleri içindir. Mesele kitle hareketine bir ivme vermek, gelişmesine yardım ve hareketin başında yer alarak zafere ulaşmasını garatilemek için partinin ne yapması gerektiğidir...

Bugün gelen telgraflarda Lübeck'te bir Sosyal Demokrat memurun tutuklanmasına karşı bir genel grevin patladığı haberi yer alıyor. Bu olay, eğer doğruysa, kesinlikle Sosyal Demokrat bürokrasinin itibarını iade etmemektedir. Ama hiç kuşkusuz, Stalinistleri ve onların sosyal faşizm teorilerini dönüşsüz bir biçimde mahkum etmektedir. Ancak Nasyonal Sosyalistlerle Sosyal Demokratlar arasındaki antagonizmanın gelişmesi ve keskinleşmesi, işlenen bütün hatalardan sonra Komünistleri tecrit olma durumundan çıkarıp devrimin yolunu açabilir. Ancak, ilişkilerin kendi mantığından doğan bu sürece yardım etmek gerekir, karşı durmak değil. Bunun yolu da cesur bir *birleşik cephe* politikasından geçer.

Sosyal Demokrasinin işçileri enerjisini felce uğratmak için sarıldığı Mart seçimleri hiçbir şeyi halletmiyecektir. Seçimlere kadar, sorunu başka alanlara kaydıracak önemli olaylar olmazsa, Komünist Partisinin oyları otomatik olarak artacaktır. Eğer Komünist Partisi bugün bir birleşik *savunma* cephesini başlatmayı kendi üzerine alırsa bu artış çok daha yüksek olacaktır! Evet, bugün için sözkonusu olan *savunma*dır. Ama eğer Komünist Partisi de, Sosyal Demokrasinin ardından, seçim ajitasyonunu sadece bir parlamento reklamcılığı durumuna düşürür, yığınların dikkatini bugünkü güçsüzlüklerinden ve mücadeleye hazırlanma sorunundan başka yönlere çekme aracı haline getirirse, kendi yıkımını hazırlamış olur. Cesaretli bir birleşik cephe politikası bugün seçim kampanyası için de tek doğru temeldir.

Bir kez daha: Komünist Partisi içinde bu dönüşü gerçekleştirecek güçler var mıdır? Yüz atmosferlik basıncın bürokratların kafasında bir yol açmasına yardım etmek için Komünist işçilerin yeterince enerji ve inisiyatifleri var mıdır? Kabul etmek zor da olsa, bugün sorunun karşımıza çıkış biçimi budur.

Yukardaki satırlar, Moskova'nın nihayet Alman Komünist Partisi Merkez Komitesine bir alarm sinyali gönderdiğini Alman gazete-

lerinden kaçınılmaz bir gecikmeyle öğrendiğimizde yazılmıştı; bu sinyal Sosyal Demokrasiyle anlaşma zamanı geldiğini belirtmekteydi. Henüz bu haber doğrulanmadı, ama gerçeğe uygun görünüyor: Stalinist bürokrasi ancak olayların işçi sınıfının kafasına balyoz gibi inmesinden sonra bir dönüş emri verir (SSCB'de, Çin'de, İngiltere'de ve Almanya'da). Ancak faşist şansölye, mitralyözlerini zincire vurulmuş proletaryanın şakağına doğrulttuğu zaman, Komintern Prezidyumunda «artık zincirleri koparma zamanı geldi» düşüncesi uyanabilir.

Sol Muhalefetin bu gecikmiş itirafı kendine temel alacağını ve bundan proletaryanın zaferi için azami yararı çıkarmaya çalışacağını söylemek bile fazla. Ama bunu yaparken Sol Muhalefet, Komintern'in dönüşünün, bir panik anında gerçekleştirilmiş sırf ampirik bir zikzak olduğunu bir an bile unutmayacaktır. Sosyal Demokrasiyi faşizmle bir tutan insanlar, faşizme karşı mücadelenin içinde Sosyal Demokrasiyi idealleştirmeyi de becerirler. Komünizmin tam siyasi bağımsızlığının korunması için azami titizliğin gösterilmesi gerekir: örgütler birlikte vuracaklardır ama bayraklarını birbirine karıştırmadan; müttefike karşı tam bir dürüstlük göstermek şarttır ama onu yarının rakibi olarak kollamak da gereklidir. (*)

Eğer Stalinist hizip, bütün bir durum tarafından zorlanan dönüşü gerçekleştirecek olursa, Sol Muhalefet de hiç kuşkusuz ortak mücadelede yerini alacaktır. Bu dönüş ne kadar demokratik biçimde yapılırsa, yığınların bu değişikliğe güveni de o kadar fazla olacaktır. Olayların yaygınlığı düşünülürse Thaelmann'ın bir söylevi veya Merkez Komitesinin bir bildirisi yeterli olmayacaktır. Partinin sesi gereklidir. Parti kongresi gereklidir. Partinin kendine ve işçilerin partiye güvenini yeniden sağlamak için başka çare yoktur! Kongre iki üç

(*) Son olayların ışığında ve Stalinistlerin trajik yanlışlar yaptıkları bir durumda, Wels ve Şürekasının teslimiyeti, Shakespeare trajedisinde soytarıya ayrılan perdeyi hatırlatıyor. Bu baylar daha dün, faşizm tehlikesinin partinin [SPD] doğru politikası sayesinde bertaraf edildiğini ve geçmişte kabul edilebilir olan birleşik cephe politikasının bu yüzden artık karşı - devrimci olduğu söylüyorlardı. Bu sözlerden bir gün sonra Hitler iktidara geldi ve Stalin, daha dün karşı devrimci olarak gördüğü birleşik cephe politikasının bundan böyle zorunlu olduğunu ilân etti.

hafta içinde, Reichstag'ın açılmasından (genel olarak Reichstag'ın açılacağı varsayılırsa) önce olmalıdır.

Eylem programı açık ve basittir:

Derhal Sosyal Demokrat örgütlerin tepelerinden tabanına kadar ortak savunma cephesi önerilmesi;

Derhal ADGB'ye, RGO'yu sendikalara kabul etmesinin önerilmesi;

Derhal olağanüstü parti kongresinin hazırlanması;

Sözkonusu olan Alman işçi sınıfının, Komünist Enternasyonalin, ve —unutmayalım— Sovyetler Cumhuriyetinin varlığıdır!

P.S. — Hitler-Hugenberg hükümetinin Reichstag seçimlerinin perspektifi içinde ne gibi planları olabilir? Mevcut hükümetin Reichstag'da kendisine düşman bir çoğunluğun varlığını kabul etmeyeceği besbellidir. Bu nedenle seçim kampanyasının ve seçimlerin şu veya bu şekilde bir *çözüme* varması gerekir. Hükümet seçimlerdeki tam zaferinin bile-yani parlamentoda üyeliklerin yüzde 51'ini asla bile-yalnız bunalımın barışçı bir çözümü anlamına gelmemekle kalmayacağını, ama faşizme karşı kesin bir hareketin başlangıç sinyali olabileceğini de anlamaktadır. İşte bu nedenle hükümet seçim sonuçlarının belli olacağı kararlı eylemlere geçmek üzere hazırlanmamazlık edemez.

Hükümet partileri azınlıkta kalsalar ve dolayısıyla, Weimar meşrutiyetinin alanını kesin olarak terketmek zorunda kalsalar da, bu kararlı eylemler için gerekli olan seferberliği başlatabileceklerdir. Bu yüzden, her iki halde de, yani hükümetin parlamentoda bir yenilgiye uğraması halinde de (% 50'den az) kazanması halinde de (% 50'den fazla), yeni seçimlerin kesin bir kavganın başlangıç noktası olması beklenmelidir.

Bir üçüncü ihtimal de yok değildir: seçimlere hazırlanma görünümü altında Naziler seçimleri beklemeden bir darbe yapabilirler. Taktik olarak böyle bir adım, Naziler açısından, daha doğrudur. Ama partinin küçük burjuva niteliği, bağımsız inisiyatiften yoksunluğu ve güvenilmez müttefiklere olan bağımlılığı göz önüne alınırsa, Hitler'in böyle bir adım atmaya karar vermesinin pek mümkün olmadığı görülür. Böyle bir planın Hitler tarafından müttefikleriyle ortaklaşa hazırlanması da hiç mümkün değildir, çünkü zaten seçimlerin ikinci amacı, müttefiklerinin hükümetteki ağırlıklarını değiştirmektir.

Yine de ajitasyon çalışmalarında bu ikinci ihtimal de öne çıkarılmalıdır. Eğer seçim öncesi dönemde işler çok kızışırsa, bugün için planlarının dışında kalsa bile hükümet için darbe yoluna gitmek zorunlu olabilir.

Ne olursa olsun, taktik değerlendirmeler yaparken proletaryanın *çok az zaman kaldığı* düşüncesinden hareket etmesi zorunludur. Şurası açık ki, ne hükümetin yeni Reichstag'da çoğunluğu alması, ne yeni Reichstag'ın belirsiz bir süre için tatil edilmesi, ne de seçimlerden önce bir faşist darbe, faşizmin tam ve kesin olarak kazandığı anlamına gelmeyecektir. Ama bu ihtimallerin üçü de, devrimin ve karşı devrimin mücadelesinde yeni ve çok önemli bir aşamayı ifade edecektir.

Sol Muhalefetin seçim kampanyası süresindeki görevi, işçilere, proletarya ile faşizm arasında sonsuza kadar değil, taraflardan birinin ölümüne kadar sürecek olan kaçınılmaz bir çatışmanın genel perspektifi içinde bu üç muhtemel gelişimin tahlilini sunmaktır. Sorunu böyle ele almak, birleşik cephe için yapılan ajitasyona gerekli somutluğu kazandıracaktır.

Komünist Partisi hiç durmadan bağırmaktadır: «Proletaryanın saldırısı gittikçe gelişiyor.» SAP buna şöyle cevap veriyor: «Hayır, proletarya savunma durumundadır; biz onu saldırıya geçmeye çağırıyoruz, o kadar.» Her iki formül de bu adamların saldırı ve savunmanın anlamını bilmediklerini gösteriyor. İşin acıklı yanı şu ki, proletarya savunma durumunda değil, yarın panik içinde kaçışa dönüşebilecek bir geri çekilme durumundadır.

Biz proletaryayı saldırıya geçmeye değil, *aktif bir savunma* uygulamaya çağırıyoruz. Sosyal Demokrasiyle birleşik cephenin çıkış noktasını oluşturan şey de harekatların savunmacı niteliğinden başka bir şey değildir (proleter örgütlerinin savunulması, gazetelerin, mitinglerin, vb. savunulması). Aktif savunma formülünün üzerinden atlamak, gürültülü ama boş cümlelerle vakit geçirmek demektir. Kuşkusuz, başarı durumunda, aktif savunma saldırıya dönüşecektir. Ama bu daha sonraki bir aşamadır; bunun yolu savunma adına yapılacak birleşik cepheden geçer.

Şu günlerde ve haftalarda Komünist Partisinin eylem ve kararlarının tarihsel önemini daha açık bir şekilde belirtmek için, kanımca sorunu Komünistlerin önüne hiç yumuşatmadan, tam tersine bütün

keskinliği ve ağırlığı ile getirmek gerekir: partinin birleşik cepheyi ve yerel savunma komitelerinin, yani geleceğin sovyetlerinin kurulmasını reddedişi, partinin faşizme teslim olması demektir. Bu partinin ve Komintern'in tesfiye edilmesi anlamına gelen tarihsel bir suçtur. Böyle bir felaketin gerçekleşmesi halinde, proletarya ceset yığınlarının üzerinden atlayarak, dayanılmaz acılar ve yıkımlarla dolu yıllardan geçerek Dördüncü Enternasyonal'e gelecektir.

6 Şubat 1933

14

BİRLEŞİK SAVUNMA CEPHESİ
Bir Sosyal Demokrat İşçiye Mektup
(23 Şubat 1933)

Yazar bir başka partiye bağlı olsa da, bu mektup Sosyal Demokrat işçilere hitap etmektedir. Sosyal Demokrasi ile Komünizm arasındaki anlaşmazlıklar çok derinlere gider. Bana göre, uzlaşmazdırlar. Bununla birlikte, olayların gelişimi çoğu kez iki partinin ortak eylemini şart koşan görevler getirir işçi sınıfına. Böyle bir eylem mümkün müdür? Tarihsel deneylerin ve teorinin de kanıtladığı gibi, bu türden bir eylem çok mümkündür: her şey sözkonusu görevin koşullarına ve mahiyetine bağlıdır. Şimdi, proletaryanın önündeki sorun, yeni hedeflerin elde edilmesi için bir saldırıya geçmek değil de, daha önce kazanılmış mevzileri savunmaksa, ortak bir eyleme girmek daha da kolaylaşır.

Almanya'daki sorun da böyle. Alman proletaryası, gerileme ve mevzilerini bırakma durumundadır. Tabii, devrimci bir saldırıya tanık olduğumuzu iddia eden dillidüdükler de yok değildir. Belli ki, bunlar soğan ve sarımsak ihtiyacı duyan kimselerdir. Saldırı saati elbette çalacaktır. Ama bugün sorun, düzensiz *gerilemeyi* durdurmak ve güçlerin savunma için yeniden toparlanmasına geçmektir. Askerlik sanatı gibi politikada da, sorunun açık konulması çözümünü de kolaylaştırır. Kelimelerle sarhoş olmaksa, ancak düşmana yardım eder. Olup bitenler açıkça görülmelidir: Kasım Devriminden paçayı kurtaran sınıf düşmanı, yâni tekelci sermaye ve büyük feodal mülkiyet, topyekün bir cephe taarruzuna geçmiştir. Düşman, değişik tarihsel kökenleri olan iki araç kullanmaktadır: birincisi, Weimar

Anayasasına dayanan bütün geçmiş hükümetlerin hazırladığı asker ve polis aygıtı; ikincisi, Nasyonal Sosyalizm, yani finans kapitalin silahlandırdığı ve işçilere karşı kışkırttığı küçük burjuva karşı devriminin birlikleri.

Sermayenin ve toprak sahibi zümrenin hedefi açıktır: proletaryanın örgütlerini ezmek; proletaryayı sadece saldırıya geçme olanağından değil, kendini savunma olanağından da yoksun bırakmak. Görüldüğü gibi, Sosyal Demokrasiyle burjuvazinin yirmi yıldır işbirliği yapması, kapitalistlerin kalbini hiç mi hiç yumuşatmamıştır. Bu kişiler birtek yasa tanırlar: kâr için mücadele. Ve bu mücadeleyi de vahşi ve amansız bir kararlılıkla, hiçbir engel tanımadan, hele kendi yasalarına hiç kulak asmadan yürütürler.

Sömürücüler sınıfı, proletarayayı silahsız bırakmayı ve parçalamayı, asgari maliyetle, iç savaşa gerek kalmadan, Weimar Cumhuriyetinin asker ve polisinin yardımıyla başarmayı tercih ederdi. Ama, yalnız «yasal» yöntemlerin, işçileri, hiçbir hakka sahip olmayacakları bir mevziye itmekte yetersiz kalmasından haklı olarak korkmaktadır. Bunun için, yardımcı bir kuvvet olarak faşizme ihtiyaç duymaktadır. Ne var ki, finans kapital tarafından semirtilen Hitler'in partisi, yardımcı bir güç değil, Almanya'nın tek yönetici gücü olmak ister. Bu durum, hükümet ortakları arasında bitmez tükenmez anlaşmazlıklara yol açmakta ve bu anlaşmazlıklar da zaman zaman keskin bir görünüm almaktadır. Vatan kurtarıcıları, ancak proletarya mevzilerini hiç çarpışmadan teslim ettiği, plansız, sistemsiz ve yönsüz gerilediği için karşılıklı entrikalara girme lüksünü göze alabilmektedirler. Düşman öylesine azmıştır ki, gelecek darbeyi nerde ve nasıl vuracağını herkesin önünde açıkça tartışmaktan çekinmemektedir: cephe saldırısı mı, Komünist sol kanada saldırı mı, sendikaların artçısına saldırmak ve bağlantıyı kesmek mi, vb... Weimar Cumhuriyeti tarafından kurtarılan sömürücüler, ondan eskimiş bir ayakkabı gibi sözetmekte, birbirlerine, bir süre daha kullanılmasının mı yoksa hemen atılmasının mı doğru olacağını sormaktadırlar.

Burjuvazi, tam bir manevra serbestisine, yani araçları, zamanı ve yeri seçme olanağına sahiptir. Burjuvazinin başları, yasaların silahlarıyla haydutluğun silahlarını birleştirmektedirler. Proletarya ise hiçbir şeyi birleştirmemekte ve kendini savunmamaktadır. Birlikleri bölünmüştür ve şefleri de büyük bir rehavet içinde acaba güçlerin

birleştirilmesinin mümkün olup olmayacağı üzerinde derinleşmektedir. İşte, birleşik cephe üzerindeki bitmez tükenmez tartışmaların özü budur. Eğer öncü işçiler, durumun bilincine varmaz ve kesin olarak tartışmaya katılmazsa, Alman proletaryası yıllarca faşizmin haçına gerili kalabilir.

Çok geç değil mi?

Bu noktada Sosyal Demokrat dostum sözlerimi kesebilir ve «Birleşik cepheyi önermekte biraz geç kalmış sayılmaz mısın? Daha önce nerdeydin?» diyebilir.

Bu itiraz, yerinde olmayacaktır. Faşizme karşı birleşik cephe sorunu ilk kez burda ortaya konuluyor değildir. Nasyonal Sosyalistlerin ilk büyük zaferinden sonra, 1930 Eylül'ünde bu konuya ilişkin olarak söylediklerimi tekrarlamak zorundayım. Komünist işçilere hitap ederek şöyle yazmıştım:

«Komünist Partisi, işçi sınıfının Alman devletinde kazanmayı başardığı maddi ve manevi mevzileri savunma çağrısı yapmalıdır. Bu, en dolaysız olarak işçilerin politik örgütlerini, sendikaların, gazetelerin, matbaaların, kulüplerin, kütüphanelerin, vb. geleceğini ilgilendirir. Komünist işçiler, Sosyal Demokrat işçilere, «Partilerimiz, birbirlerine uzlaşmaz bir şekilde karşıdır; ama bu gece faşistler sizin örgüt binanızı yıkmaya gelirlerse, biz, elimizde silahlar size yardıma koşacağız. Bizim örgütümüz tehdit edildiği takdirde, siz de bize yardıma geleceğinize söz verebilir misiniz?» Bu dönemde, politikamızın esası budur. Bütün ajitasyonlar bu doğrultuda olmalıdır.

«Bu ajitasyonu... ne kadar kararlı, ciddi, düşünceli bir tarzda yürütürsek, her fabrikada, her işçi mahallesinde ve bölgesinde ciddi savunma tedbirlerinin alınmasını ne kadar sık önerirsek, bir faşist saldırının bizi habersiz yakalaması olasılığı o kadar azalacak ve bu tür bir saldırının işçilerin saflarını parçalamak yerine pekiştirmesi de o kadar kesinleşecektir.»

Bu satırları aldığım broşür ikibuçuk yıl önce yazılmıştı. Eğer zamanında bu politika izlenmiş olsaydı, muhakkak ki Hitler bugün başbakan olmayacak ve Alman proletaryasının mevzileri de zaptedilmez kalacaktı. Ama geçmişe dönmek olanaksızdır. Yapılan yanlışların ve yitirilen zamanın sonucu olarak, bugün savunma sorunu çok daha

çetin bir mesele halini almıştır, ama görevimiz gene de eskisinden pek farklı değildir. Şu anda bile, güçler ilişkisini proletaryanın lehine değiştirmek mümkündür. Bunun için bir plan, bir sistem, güçlerin savunma için birleştirilmesi gereklidir. Herşeyden önce, kendini savunmaya niyetli olmak gerekir. Hemen belirteyim ki, ancak savunma ile sınırlı kalmayıp ilk fırsatta saldırıya geçmeye kararlı olan kimse kendini savunabilir.

Bir saldırmazlık paktı

Sosyal Demokrat liderler, Komünist Partisine bir «saldırmazlık paktı» imzalamayı öneriyorlar. Bu sözü *Vorwaerts*'de ilk okuduğum zaman, kazara ağızdan kaçmış ve biraz da tatsız bir şaka olduğunu düşündüm. Ama bugün, «saldırmazlık paktı» formülü modadır ve bütün tartışmaların da merkezindedir. Sosyal Demokrat liderler, denenmiş ve maharetli politikalardan yana hiç de eksik sayılmazlar. İşte bundan ötürü, kendi çıkarlarına karşıt olan bu türden bir sloganı nasıl seçebildiklerini daha da büyük bir şaşkınlıkla sorabiliriz.

Formül, diplomasiden alınmıştır. Bu çeşit bir paktın anlamı şudur: Birbirleriyle savaşa girmek için yeterli nedene sahip olan iki devlet, belli bir süre için birbirlerine karşı silah kuvvetine başvurmamayı kabul ederler. Örneğin Sovyetler Birliği, Polonya ile böyle kesin olarak sınırlanmış bir pakt imzalamıştır. Bu pakt, asla savunma için ortak eylem anlamına gelmez; tam tersine, bu eylemi dışarda bırakır, yoksa bu paktın çok değişik nitelikleri ve apayrı bir adı olurdu.

O halde, Sosyal Demokrat liderler için bu formülün anlamı nedir? Komünistler, Sosyal Demokrat örgütlere saldırma tehdidinde mi bulunmuşlardır? Yoksa, Sosyal Demokrasi, Komünistlere karşı bir haçlı seferi açmaya mı eğilimlidir? Gerçekte, sorun büsbütün farklıdır. Eğer diplomasinin dilini kullanmak gerekirse, bir *saldırmazlık paktı*ndan değil, bir üçüncü tarafa, yani faşizme karşı bir *savunma ittifakı*ndan sözetmek yerinde olur. Hedef, Komünistlerle Sosyal Demokratlar arasında bir silahlı mücadeleyi durdurmak ya da savmak değil —arada bir savaş tehlikesi olamaz— Nasyonal Sosyalistlerin çoktan başlattıkları silahlı saldırıya karşı Sosyal Demokratların ve Komünistlerin güçlerini birleştirmektir.

Bize gülünç ve inanılmaz da gelse, Sosyal Demokrat liderler, faşizmin silahlı eylemlerine karşı *gerçek bir savunma* sorununun yerine, Komünistlerle Sosyal Demokratlar arasındaki *politik anlaşmazlık* sorununu geçiriyorlar. Bu tam, trenin raydan çıkmasını engelleme sorununun yerine üçüncü ve dördüncü sınıf yolcuları arasındaki karşılıklı nezaket gerekliliği sorununu geçirmeye benzetmektedir.

Nasıl olursa olsun, asıl talihsizlik şudur ki, «saldırmazlık paktı» gibi yanlış bir formül, elde edilmesine yardım edeceği düşünülen şu ikinci dereceden hedefe bile varılmasını sağlayamayacaktır. İki devletin birbirlerine saldırmama taahhütü, hiç bir zaman karşılıklı mücadelelerini, polemiklerini, entrikalarını ve manevralarını ortadan kaldırmaz. İmzalanan pakta rağmen, yarı resmi Polonya gazeteleri Sovyetler Birliğinden sözederken ağızlarından köpükler saçmaktadırlar. Sovyet basını da, Polonya rejimine iltifatlar yağdırıyor değildir. Mesele, Demokrat liderlerin, proletaryanın politik görevlerinin yerine geleneksel bir diplomatik formül geçirmekle yanlış yola sapmış olmalarıdır.

Savunmayı ortaklaşa hazırla; geçmişi unutma; geleceğe hazırlan

Daha temkinli Sosyal Demokrat gazeteciler düşüncelerini şöyle tercüme ediyorlar: biz «gerçeklere dayanan eleştiri»ye karşı değiliz; biz, kuşkulara, hakaretlere, iftiralara karşıyız. Gülünç bir tavır! İzin verilen eleştiri ile kabul edilmesi olanaksız kampanyalar arasındaki sınır nasıl saptanabilir? Hem, tarafsız hakemler nerde? Genel bir kural olarak, eleştiri hiçbir zaman eleştirilenin hoşuna gitmez, özellikle eleştirinin özüne yönelteceği hiçbir itiraz yoksa.

Komünistlerin eleştirisinin iyi ya da kötü olduğu, ayrı bir sorun. Eğer Komünistlerle Sosyal Demokratlar bu konuda aynı görüşe sahip olsalardı, dünyada birbirlerinden bağımsız iki ayrı parti olmazdı. Komünistlerin polemiklerinin pek fazla bir değer taşımadığını teslim edelim. Bu durum, faşizmin ölümcül tehlikesini ya da ortak direniş zorunluluğunu ortadan kaldırır mı?

Bir de sorunun öbür yüzüne bakalım: bizzat Sosyal Demokrasinin Komünizme karşı polemi ki; *Vorwaerts* gazetesi,Stampfer'in (1) saldırmazlık paktı hakkındaki söylevini yayımlıyor. Aynı sayıda yeralan bir karikatürün altyazısı ise şöyle: Bolşevikler Pilsudski'yle bir saldırmazlık paktı imzalıyorlar, ama aynı şeyi Sosyal Demokratlarla

yapmaya yanaşmıyorlar. Şimdi, bir karikatür de bir polemik «saldırısı»dır ve bu önümüzdeki karikatür de son derece talihsiz bir «saldırı»dır. *Vorwaerts,* Sosyal Demokrat Müller'in Reich hükümetinin başında bulunduğu dönemde Sovyetlerle Almanya arasında bir saldırmazlık anlaşmasının olduğunu bütünüyle unutmuştur.

15 Şubat tarihli *Vorwaerts* de, aynı sayfanın birinci sütununda saldırmazlık paktı düşüncesini savunurken, dördüncü sütunda da Komünistlere, Aschinger Şirketlerindeki Komünist fabrika komitesinin yeni ücret düzeyi hakkındaki görüşmeler sırasında işçilerin çıkarlarına ihanet ettiği suçlamasını yöneltmektedir. Ve «ihanet» sözcüğünü de açıkça kullanmaktadır. Bu polemiğin (gerçeklere dayanan bir eleştiri midir bu, yoksa bir iftira kampanyası mıdır?) arkasında yatan gerçek çok basittir: o sırada Aschinger Şirketinin fabrika komitesinde yeni seçimler yapılmak üzereydi. Birleşik cephenin çıkarları adına, *Vorwaerts*'den bu tür saldırılara son vermesini isteyebilir miyiz? Bunun olması için, *Vorwaerts*'in kendisi olmaktan, yani bir Sosyal Demokrasi yayını olmaktan vazgeçmesi gerekir. Eğer *Vorwaerts* Komünistlere ilişkin olarak yayımladıklarına kendisi de inanıyorsa, birinci görevi, işçileri Komünistlerin hatalarına, suçlarına, «ihanetlerine» karşı uyarmaktır. Başka nasıl olabilir? Bir savaş anlaşması, iki ayrı partinin varlığından doğar ama, iki parti gerçeğini ortadan kaldırmaz. Her parti, birleşik cephe sorununa ilişkin olarak en içten, en açık tavrı benimsese bile, kendi geleceğini düşünmekten vazgeçemez.

Hasımlar ortak tehlike karşısında saflarını birleştirirler

Bir an için Aschinger Şirketi fabrika komitesinin Komünist bir üyesinin Sosyal Demokrat üyeye şöyle dediğini varsayalım: *«Vorwaerts,* benim ücret düzeylerine ilişkin tavrımı bir ihanet eylemi olarak nitelediği için, sizinle birlikte, kendi kellemi ve sizin boynunuzu faşist kurşunlarına karşı korumak istemiyorum.» Bu harekete ne kadar anlayış göstermeye çalışırsak çalışalım, cevabı ancak bir çılgınlık eseri sayabiliriz.

Akıllı Komünist, ciddi Bolşevik, Sosyal Demokrat'a şöyle diyecektir: *«Vorwaerts* tarafından ileri sürülen görüşlere olan düşmanlığımı biliyorsun. Bütün enerjimi, bu gazetenin işçiler üzerindeki tehlikeli etkilerini gidermeye harcıyorum ve harcayacağım. Bunu yapıyo-

rum ama, konuşmalarımla, eleştirilerle ve ikna yolu ile yapıyorum. Oysa faşistler, keyfi olarak *Vorwaerts* gazetesini yoketmek istiyorlar. Gazetenizi sizinle birlikte bütün gücümle koruyacağıma söz veririm, ama ilk çağrımızda sizin de ileri sürdüğü görüşlere bakmadan *Die Rote Fahne*'yi savunmaya koşacağınızı söylemenizi bekliyorum.» Sorunun kusursuz bir konuluşu değil midir bu? Bu yöntem, tüm proletaryanın temel çıkarlarına uygun değil midir?

Bolşevik, Sosyal Demokrat'tan Bolşevizm ve Bolşevik yayınla ilgili görüşlerini değiştirmesini istemiyor. Dahası, Sosyal Demokrat'ın anlaşmanın süresi içinde Komünizm hakkındaki görüşlerini kendine saklayacağına ilişkin bir taahhütte bulunmasını da istemiyor. Böyle bir talebin bağışlanacak bir yanı yoktur. «Sen beni ikna edemediğin ve ben de seni ikna edemediğim sürece,» der Komünist, «birbirimizi tam bir özgürlükle, istediğimiz savları ve ifadeleri kullanarak eleştireceğiz. Ama faşistler bizi ezmeye kalktıkları anda da, onları birlikte püskürteceğiz!» Akıllı bir Sosyal Demokrat işçi, bu öneriyi reddedebilir mi?

Komünist ve Sosyal Demokrat gazeteler arasındaki polemik, ne kadar sert olursa olsun, bu gazetelerin sahiplerini, matbaalarını ve yayınevlerini faşist çetelerin saldırılarına karşı ortak bir savunma örgütlenmesi için bir savaş anlaşması yapmaktan alıkoyamaz. Reichstag'da ve mahalli meclislerdeki Sosyal Demokrat ve Komünist milletvekilleri, belediye meclisi üyeleri, Naziler sopa ve iskemlelerle saldırdıkları vakit birbirlerini fiziki olarak korumak zorunda kalmaktadırlar. Daha baska örnek gerekir mi?

Her tekil durumda doğru olan, genel bir kural olarak da doğrudur: işçi sınıfının liderliğini kazanmak için Sosyal Demokrasi ile Komünizmin giriştiği kaçınılmaz mücadele, bütün işçi sınıfı tehdit edildiği anda, onları saflarını yakınlaştırmaktan alıkoymamalıdır. Çok açık değil mi bu?

İki ağırlık ve iki ölçek

Vorwaerts, Komünistler'in Sosyal Demokratları (Ebert, Scheidemann, Noske, Herman Müller, Grezinsky) Hitler'in iktidarını hazırlamakla suçlamasından ötürü kızgındır. *Vorwaerts*'in kızma özgürlüğü ve hakkı vardır. Ama şu sözler de çok fazladır: böyle iftiracılarla,

diye sızıldanmaktadır, nasıl birleşik cephe kurabiliriz? Nedir bu: duygusallık mı? İffet taslayan birinin hassasiyeti mi? Hayır, sadece ikiyüzlülük. Doğrusu istenirse, Alman Sosyal Demokrasisinin liderleri, Wilhelm Liebknecht ile August Bebel'in (2) sık sık Sosyal Demokrasinin belli hedefler uğruna şeytanın kendisiyle bile bir anlaşma yapmaya hazır olduğu söylediklerini unutmuş olamazlar. Sosyal Demokrasinin kurucuları, hiç kuşkusuz, bu anlaşma sırasında şeytanın boynuzlarını bırakıp Lüterciliği benimsemesini istememişlerdi. O halde, 1914'ten beri Kayzer'le, Ludendorf'la, Gröner'le, Hindenburg'la, Brüning'le birleşik cepheler kurmuş Sosyal politikacıların bu genç kız hassasiyeti nerden geliyor? Biri burjuva partileri öteki de Komünistler için, bu iki ağırlık ve ölçek nerden geliyor?

Merkez Partisinin liderleri, Katolik kilisesinin, tek kurtarıcının dogmalarını reddeden bütün kafirlerin ebedi işkenceye mahkum olduğunu düşünürler. Ama bu, Meryemin tanrıdan gebe kaldığına inandığını pek sanmadığımız Hilferding'in, hükümette ve parlamentoda Katoliklerle bir birleşik cepheye girmesini engelledi. Sosyal Demokratlar, Merkez'le birlikte «Demir Cephe»yi kurdular. Buna rağmen, Katolikler bir an bile kiliselerdeki propaganda ve polemiklerinden vazgeçmediler. O halde, Hilferding'in Komünistlere ilişkin talepleri neden? Ya karşılıklı eleştirinin tümden kesilmesi, yani işçi sınıfı içindeki eğilimlerin mücadelesinin durdurulması, ya da her türlü ortak eylemin reddi. «Ya hep ya hiç!» Ama burjuva toplumuna hiç böyle ültimatomlar vermemiştir Sosyal Demokrasi. Bütün Sosyal Demokrat işçiler bu iki ağırlık ve ölçek üzerinde çokça düşünmelidir.

Diyelim, bugün bile, bir toplantıda bir Wels'e, cumhuriyete ilk başbakanını ve ilk cumhurbaşkanını veren Sosyal Demokrasinin nasıl olup da ülkeyi Hitler'e teslim ettiğini sordu. Hiç kuşkusuz, Wels bunun büyük ölçüde Komünistlerin suçu olduğunu söyleyecektir. Hiç kuşkusuz, gün geçmemiştir ki *Vorwaerts* bunu insanı kusturacak kadar tekrarlamasın. Komünistlerle birleşik cephede, *Vorwaerts*'in işçilere doğru bildiğini söyleme hakkından vazgeçeceğini mi düşünüyorsunuz? Komünistlerin buna ihtiyacı yoktur. Faşizme karşı birleşik cephe, proletaryanın mücadele defterinde bir bölümdür sadece. Daha önceki bölümler silinip yokedilemez. Geçmişin unutulması mümkün değildir. Herşeyi bunun üzerinde kurmamız gerekir. Ebert'in Groener'le ittifakının ve Noske'nin rolünün anısını saklıyoruz. Rosa

Luxemburg ve Karl Liebknecht'in hangi şartlar altında öldüğünü anımsıyoruz. Biz Bolşevikler, işçilere hiç birşey unutmamayı öğrettik Biz şeytandan kuyruğunu kesmesini istemiyoruz; bu onun canını yakacak ve bizim de işimize yaramayacaktır. Biz, şeytanı, tabiatın onu yarattığı gibi kabul ediyoruz. Sosyal Demokrat liderlerin pişmanlıklarına ya da Marksizme sadakatlerine ihtiyacımız yok; ama *onu gerçekten ölümle tehdit eden düşmana karşı Sosyal Demokrasinin mücadele isteğine ve iradesine* ihtiyacımız var. Kendi adımıza, ortak mücadelede, verdiğimiz bütün sözleri yerine getirmeye hazırız. Cesaretle savaşacağımıza ve savaşı sonuna kadar sürdüreceğimize söz veriyoruz. Bir savaş anlaşması için de bu yeterlidir.

Liderleriniz savaşmak istemiyor!

Gene de, Sosyal Demokrat liderlerin neden şu basit soruyu, «faşistlerle nasıl savaşacağız» sorusunu sormak yerine polemiklerden, saldırmazlık paktlarından ve Komünistlerin iğrenç tavırlarından sözettiklerini sormak yerinde olacaktır. Bunun nedeni, Sosyal Demokrat liderlerin savaşmak istememesidir, o kadar. Bunlar, Hindenburg'un kendilerini Hitler'den koruyacağına umut bağlamışlardır. Şimdi de, bir başka mucizeyi bekliyorlar. Savaşmak istemiyorlar. Savaşma alışkanlığını çoktan yitirmişlerdir. Mücadele onları korkutuyor.

Stampfer, Eisleben'de (3) faşist çetelerin eylemlerine ilişkin olarak şunları yazmıştır: «Doğruya ve adalete inanç Almanya'da hâlâ ölmemiştir» *(Vorwaerts,* 14 Şubat).

Bu sözleri isyan etmeden okumak mümkün değil. Savaş için birleşik cephe çağrısı yerine, «adalete inanç henüz ölmemiştir» gibi yatıştırıcı bir sözle karşılaşıyoruz. Şimdi burjuvazinin kendi adaleti, proletaryanın da kendi adaleti vardır. Silahlı adaletsizlik, her zaman silahsız adaletten baskın çıkar. Tüm insanlık tarihi bunu kanıtlamaktadır. Bu adalet denilen hayalete başvuran herkes, işçileri aldatıyor demektir. Proleter adaletinin faşist şiddete karşı zafere ulaşmasını isteyen herkes ise, mücadele için ajitasyon yapmalı ve proleter birleşik cephesinin organlarını kurmalıdır.

Tüm Sosyal Demokrat basında, gerçek bir mücadele hazırlığına işaret eden birtek satır yoktur. Sadece bazı genel laflar, belirsiz bir geleceğe erteleyişler, bulanık avuntular vardır. «Hele Naziler birşeye

başlasınlar, ondan sonra...» Ve Naziler de birşeye başlamıştır. Adım adım ilerlemekte, bütün mevzileri arka arkaya almaktadırlar. Bu küçük burjuva gerici caniler, risklerden korkmazlar. Şimdiyse, riske girme gibi bir durumları yoktur zaten: daha başından düşmanın hiç mücadele etmeden çekileceğinden emindirler. Ve hesaplarında da yanılmamaktadırlar.

Elbette, ileri doğru sıçrayabilmek için çoğu kez savaşçının geri çekilmesi gerekir. Ama Sosyal Demokrat liderler, bu ileri sıçramayı gerçekleştirmeye eğilimli değiller. Sıçramak istemiyorlar. Ve bütün nutuklarını da, bu gerçeği gizlemek amacıyla yapıyorlar. Çok kısa bir süre önce, Naziler meşruiyet alanını terketmedikleri sürece savaşa yer olmadığını tekrarlayıp duruyorlardı. Şimdi bu meşruiyetin ne olduğunu anlıyoruz: bir dizi hükümet bonosu. Gene de, bu hükümet darbesi, sadece Sosyal Demokrat liderlerin işçileri darbenin meşruiyeti hakkındaki sözlerle uyutmalarından ve daha öncekinden bile iktidarsız bir Reichstag umuduyla avutmalarından ötürü mümkün olmaktadır. Faşistler bundan daha fazla birşey isteyemezler.

Bugün Sosyal Demokrasi, belirsiz bir gelecekteki mücadelelerden bile sözetmeyi bırakmıştır. İşçi sınıfı örgütlerinin ve basının şimdiden başlamış olan imhası konusunda, *Vorwaerts* hükümete, «gelişmiş bir kapitalist ülkede üretim koşullarının fabrikalarda işçileri gruplaştırdığını» unutmamasını «hatırlatıyor». Bu sözler, Sosyal Demokrat liderliğin, üç proleter kuşağı tarafından oluşturulmuş politik, ekonomik ve kültürel örgütlerin imha edilmesini daha işin başında kabullendiğini göstermektedir. «Buna rağmen», işçiler sanayiin kendisi tarafından gruplaştırılmaya devam edecektir. İyi ama, sorun bu kadar kolaylıkla çözülebiliyorsa, proleter örgütlerinin gereği nerde kalır?

Sosyal Demokrasinin ve sendikaların liderleri, zeytinyağı gibi suyun üstüne çıkarlar ve bir kenara çekilerek beklemeye koyulurlar. Tabii, «sanayiler tarafından gruplaştırılan» işçilerin bağları koparması ve mücadeleye başlaması halinde de, liderler, 1918'de yaptıkları gibi, barıştırıcı ve aracı rolünde müdahale edecek ve yitirdikleri mevzileri yeniden kurmak için zorla işçilerin tepesine tırmanacaklardır.

Liderler, savaşı reddedişlerini ve mücadeleden duydukları korkuyu, saldırmazlık paktları hakkındaki boş sözlerle işçilerden sak-

lamaya çalışıyorlar. Sosyal Demokrat işçiler, liderleriniz savaşmak istemiyor!

O halde önerimiz bir manevra mı?

Burda Sosyal Demokrat gene sözümüzü kesecek ve, «liderlerimizin faşizme karşı savaşma arzularına inanmadığına göre, birleşik cephe önerin açıkça bir manevra sayılmaz mı?» diyecektir. Üstelik, işçilerin «manevra» değil birliğe ihtiyacı olduğu yolunda, *Vorwaerts*'de yayımlanmış yazıları da tekrar edecektir.

Bu türden bir kanıtın oldukça inandırıcı bir tınısı vardır. Ama aslında boş bir sözden ibarettir. Evet, biz Komünistler, Sosyal Demokrat ve sendika memurlarının bütün güçleriyle savaştan kaçındıklarına eminiz. En kritik anda, işçi sınıfı bürokrasisinin büyük bir kesimi, doğrudan doğruya faşistlere geçecektir. Mali kaynaklarını büyük bir itinayla bir başka ülkeye aktarmış olan öteki kesim ise, uygun bir zamanda o ülkeye iltica edecektir.

Bütün bu davranışlar şimdiden başlamıştır ve daha da gelişmeleri kaçınılmazdır. Bununla birlikte, bugün reformist bürokrasi içinde en etkili olan bu kesimi, Sosyal Demokrat Parti ya da sendikaların bütünüyle karıştırmıyoruz. Partinin proleter çekirdeği kesin darbelerle savaşacak ve peşinden aygıtın önemlice bir bölümünü sürükleyecektir. Dönekler, hainler ve korkaklarla, savaşmak isteyenler arasındaki sınır çizgisi nerdedir? Bunu ancak deneyle öğrenebiliriz. Sosyal Demokrasiye hiç güvenmemelerine rağmen Komünistlerin bütün partiye hitap etmek zorunda olmalarının nedeni de budur. Komünist partisi ancak bu şekilde savaşmak isteyenleri kaçaklardan ayırmayı başarabilecektir. Eğer Wels, Breitscheid, Hilferding, Crispien (4) ve diğerleri hakkındaki değerlendirmelerimizde yanılmışsak, bırakalım bunu eylemleriyle kanıtlasınlar. Meydanlarda bir *mea culpa* ilan edelim. Eğer bütün bunlar sahneye koyduğumuz bir «manevra» ise, davanın çıkarlarına hizmet eden zorunlu ve doğru bir manevradır.

Siz Sosyal Demokratlar partinizde kalıyorsunuz, çünkü programına, taktiklerine, liderliğine inanıyorsunuz. Bu, anlayışla karşıladığımız bir gerçek. Eleştirilerimizi yanlış buluyorsunuz. Bu da sizin bileceğiniz iş. Komünistlere kör bir inançla inanmak zorunda değilsiniz

ve hiçbir ciddi Komünist de sizden bunu istemeyecektir. Ama buna karşılık, Komünistlerin de Sosyal Demokrasinin memurlarına güvenmeme ve Sosyal Demokratları Marksist, devrimci ve gerçek sosyalist olarak görmeme hakkı vardır. Yoksa, Komünistlerin ayrı bir parti ve Enternasyonal yaratmak için hiçbir nedeni olmazdı. Gerçekleri oldukları gibi kabul etmek zorundayız. Birleşik cepheyi bulutların üzerinde değil, bütün geçmiş gelişmenin hazırladığı temel üzerinde kurmalıyız. Eğer liderlerinizin faşizme karşı mücadeleye önderlik edeceklerine içtenlikle inanıyorsanız. Komünistlerin manevralarından korkmanıza gerek var mı? *Vorwaerts*'in sürekli sözettiği manevra nedir? Bunun üzerinde düşünün biraz. Bu «manevra» gibi içi boş bir sözle sizi korkutmak ve böylece birleşik cepheden uzak tutmak isteyen liderlerinizin başvurduğu bir manevra değil mi?

Birleşik Cephenin Görev ve Yöntemleri

Birleşik cephenin kendi organları olmalıdır. Bunların ne olacağını hayal etmeye gerek yoktur: somut durumun kendisi bu organların yapısını belirleyecektir. Birçok bölgede, işçiler, bütün mahalli proleter örgütlerine ve kuruluşlarına dayanan bir çeşit savunma karteli biçiminde, şimdiden belli etmiştir birleşik cephe örgütlenmesinin biçimini. Bu, kavranması, derinleştirilmesi, pekiştirilmesi, bütün sanayi merkezlerini birbirlerine bağlayarak ve bir Alman işçileri savunma kongresi hazırlayarak, bütün merkezleri kartellerle de kaplayarak yaygınlaştırılması gereken bir girişimdir.

İşsiz işçilerle çalışan işçilerin birbirlerine gittikçe yabancılaşmaları olgusu bir faşist haçlı seferine gerek kalmadan, kendi başına da, yalnız toplu sözleşmeler açısından değil sendikalar için de korkunç bir tehlikedir. Sosyal Demokratlarla Komünistler arasındaki birleşik cephe, herşeyden önce çalışanlarla işsiz işçiler arasında bir birleşik cephe anlamına gelir. Bu gerçekleşmeden, Almanya'da ciddi bir mücadele pek mümkün değildir.

RGO, bir Komünist fraksiyon olarak Hür İşçi Sendikalarına girmelidir. Birleşik cephenin başarısının temel koşullarından biri budur. Sendikalardaki Komünistler, işçi demokrasisinin verdiği haklardan ve herşeyden önce de tam bir eleştiri özgürlüğünden yararlanmalıdır. Buna karşılık onlar da sendikaların tüzüğüne ve disiplinine saygı göstermelidir.

Faşizme karşı savunma, tecrit olmuş bir olgu değildir. Faşizm, finans kapitalin elindeki bir maşadır yalnızca. Proleter demokrasisinin ezilmesinin amacı, emek gücünün sömürü oranının yükseltilmesidir. Bu ise, proletaryanın birleşik cephesi için çok geniş bir çalışma alanıdır: gündelik ekmek mücadelesi, yaygınlaştırıldığı ve derinleştirildiği takdirde, bugünkü koşullarda doğrudan doğruya *üretimde işçi kontrolu* mücadelesine yönelecektir.

Fabrikalar, madenler, büyük çiftlikler, ancak işçilerin emeği sayesinde toplumsal işlevlerini yerine getirebilirler. O halde, işçilerin, patronun şirketi nereye götürdüğünü, neden üretimi düşürdüğünü ve işçileri çıkardığını, fiyatları nasıl saptadığını, vb. bilme hakkı olmadığı düşünülebilir mi? Bize, «ticari sırlar» diyecekler. İyi ama nedir bu ticarî sırlar? Kapitalistlerin işçilere ve bir bütün olarak halka karşı düzenlediği bir komplo. İşçiler, üretici ve tüketici olarak, şirketlerinin bütün çalışmalarını kontrol etme hakkını ele geçirmeli ve ellerinde gerçekler ve rakamlarla, kendi çıkarlarını ve bir bütün olarak halkın çıkarlarını savunmak amacıyla, sahtekarlıkları ve dolapları ortaya çıkarmalıdır. Üretimin işçilerce kontrolu, birleşik cephenin sloganı olabilir ve olmalıdır.

Örgütlenmeye gelince, Sosyal Demokrat işçilerle Komünist işçiler arasında işbirliği için gerekli olan örgütlenme biçimleri hiç zorluk çekmeden bulunacaktır: bunun için sözden eyleme geçmek yeterlidir.

Sosyal Demokrat Partilerle Komünist Partilerin Uzlaşmaz Karakteri

Şimdi, sermayenin saldırılarına karşı ortak bir savunma mümkün olduğuna göre, daha ileri giderek iki partinin bütün sorunlar karşısında ortak bir blokunu oluşturamaz mıyız? Böyle bir durumda, bu ikisi arasındaki polemik, içsel, barışçı ve nezaket kurallarına uygun bir karakter kazanacaktır. Bilindiği gibi, Seydewitz türünden bazı sol Sosyal Demokratlar, Sosyal Demokrasi ile Komünist Partisinin büsbütün birleşmesini bile hayal etmektedirler. Ama bu, boş bir hayaldir! Komünistleri Sosyal Demokrasiden ayıran, temel sorunlara ilişkin karşıtlıklardır. Aralarındaki uzlaşmazlığın özü en kolay şöyle tercüme edilebilir: *Sosyal Demokrasi kendini kapitaliz-*

min demokratik hekimi sayar; bizse onun devrimci mezar kazıcılarıyız.

İki partinin uzlaşmaz karakteri, Almanya'nın yakın geçmişteki evriminin ışığında daha da açığa çıkar. Leipart, burjuvazinin Hitler'i iktidara çağırmakla «işçilerin devletle bütünleşmesini» kesintiye uğrattığından yakınmakta ve burjuvaziyi burdan doğacak «tehlikelere» karşı uyarmaktadır *(Vorwaerts,* 15 Şubat 1933). Leipart, böylece, burjuva devletini proleter devriminden koruma arzusuyla kendini bu devletin bekçi köpeği haline getirir. Bu adamla, birleşmeyi düşünebilir miyiz hiç?

Vorwaerts, savaşta yüzbinlerce Sosyal Demokratın «daha güzel ve daha özgür bir Almanya ideali için» ölüşüyle övünmektedir... Unuttuğu şey, bu daha güzel Almanya'nın bugün Hitler- Hugenberg'in Almanyası olduğudur. Gerçekte, Alman işçileri, öteki savaşan ülkelerin işçileri gibi topun ağzında, sermayenin köleleri olarak ölmüşlerdir. Bu gerçeği idealize etmek, 4 Ağustos 1914 ihanetini devam ettirmek demektir.

Varwaerts, 1848'den 1871'e kadar Alman ulusunun birliği için mücadeleden sözeden Marx'a, Engels'e, Wilhelm Liebknecht'e başvurmaya devam eder. Bunlar, sahte başvurulardır! O dönemde, sorun burjuva devriminin tamamlanmasıydı. Bütün proleter devrimcileri, feodalizmin mirası olan kısmiliğe ve taşralılığa karşı savaşmak zorundaydılar. Bütün proleter devrimcileri, bu kısmiliğe [partikülarizme] ve taşralılığa karşı ulusal bir devletin kurulması adına savaşmak zorundaydılar. Bugün böyle bir hedef, ancak Çin'de, Hindiçin'de, Hindistan'da, Endonezya'da ve öteki geri sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde ilerici bir nitelik taşımaktadır. Avrupa'nın ileri ülkeleri için ulusal sınırlar bir zamanların feodal sınırları gibi gerici bir zincir oluşturmaktadır.

«Ulus ve demokrasi ikizdir» diyor *Vorwaerts* gene. Çok doğru! Gelgelelim, bu ikizler, yaşlanmış, sarsaklaşmış ve bunamışlardır. Bir ekonomik bütün olarak ulus ve burjuvazinin bir egemenlik biçimi olarak demokrasi, üretici güçlerin ve medeniyetin ayağına takılan birer engele dönüşmüşlerdir. Goethe'yi hatırlayalım: «Doğan herşey, yokolmaya mahkumdur.»

Birkaç milyon insan daha, «koridor» için, Alsas-Loren için, Malmedy (5) için feda edilebilir. Bu tartışma konusu olan toprak

parçaları, bir, iki, üç, beş, on kat cesetle kaplanabilir. Bütün bunlara da ulusal savunma denebilir. Ama böylelikle insanlık ilerlemiş olmayacaktır; tam tersine, dörtnala barbarlığa koşacaktır. Bundan çıkış yolu, Almanya'nın «ulusal kurtuluşunda» değil Avrupanın ulusal sınırlardan kurtuluşunda yatar. Nasıl feodal beyler kendi zamanlarında partikülarizme son verememişlerse, burjuvazi de bu soruna bir çözüm getiremeyecektir. Dolayısıyla, burjuvaziyle koalisyon iki kere yanlış bir harekettir. Proleter devrimi gereklidir. Bir Avrupa ve tüm dünya proleter cumhuriyetleri federasyonu gereklidir.

Sosyal yurtseverlik kapitalizmin hekimlerinin programıdır; enternasyonalizmse kapitalizmin mezar kazıcılarının programıdır. Bu zıtlaşma başka hiçbirşeye indirgenemez.

Demokrasi ve Diktatörlük

Sosyal Demokratlar, demokratik Anayasanın sınıf mücadelesinin üzerinde olduğunu düşünüyorlar. Bize göre, sınıf mücadelesi demokratik Anayasanın üzerindedir. Savaş sonrası Almanyanın geçirdiği deneyler de, savaş döneminin deneyleri gibi, hiçbir iz bırakmadan yokolup gitmiş olabilir mi? Kasım Devrimi Sosyal Demokrasiyi iktidara getirdi. Sosyal Demokrasi, kitlelerin güçlü hareketini «hak» ve «anayasa» yoluna iteledi. Almanya'da bunu izleyen bütün politik hayat Weimar Cumhuriyetinin temelleri üzerinde ve çerçevesi içinde gelişti.

Sonuçlar ortada: burjuva demokrasisi, yasal, barışçı yoldan bir faşist diktatörlüğe dönüşmektedir. Olanların esrarlı bir yanı yoktur: burjuva demokrasisi ve faşist diktatörlük bir ve aynı sınıfın, sömürücülerin aletleridir. Anayasadan dem vurarak bir aletin yerine ötekinin geçmesini engellemek kesinlikle olanaksızdır. Gerekli olan, proletaryanın devrimci güçlerinin seferber edilmesidir. Anayasa fetişizmi, faşizme en büyük yardımı sağlar. Bugün bu bir tahmin, bir teorik önerme değil, yaşanan gerçekliğin kendisidir. Soruyorum sana, Sosyal Demokrat işçi: Weimar demokrasisi faşizmin yolunu açtıysa, sosyalizmin yolunu da açması beklenebilir mi?

«Ama biz Sosyal Demokrat işçiler, demokratik Reichstag'da çoğunluğu kazanacak mıyız?»

İşte bunu yapamazsınız. Kapitalizm, gelişmesini durdurmuş-

tur, çürümektedir. Sanayi işçilerinin sayısı artık büyümemektedir. Proletaryanın önemli bir kesimi, sürekli işsizliğin içinde aşağılanmaktadır. Yalnızca bu toplumsal olgular bile, parlamentoda savaştan önceki gibi bir işçi partisinin dengeli ve metodik gelişmesini olanaksız kılar. Ama bütün olanaksızlığına rağmen, parlamentodaki işçi vekiller heyetinin hızla büyüdüğünü kabul etsek bile, burjuvazi barışçıl bir mülksüzleştirmeyi eli kolu bağlı seyredebilecek midir? Hükümet aygıtı bütünüyle onun ellerindedir! Bir an için burjuvazinin işi oluruna bıraktığını ve proletaryanın parlamentoda yüzde 51 oranında sandalye kazanmasına izin verdiğini kabul etsek bile, bugünkü yöneticiler beğenmedikleri parlamentoyu bir kalem oynatması ile nasıl dağıtabiliyorlarsa, Reichswehr, polis, Stahlhelm ve fırtına birlikleri de bu parlamentoyu aynı şekilde dağıtmayacaklar mıdır?

«Şu halde, kahrolsun Reichstag ve seçimler mi diyeceğiz?»

Hayır, anlatmak istediğim bu değil. Biz Marksistiz, anarşist değil. Parlamentonun kullanılmasını destekleriz: parlamento, toplumun dönüştürülmesi için değil ama, işçilerin seferber edilmesi için bir araçtır. Bununla birlikte, sınıf mücadelesinin gelişiminde öyle bir an gelir ki, ülkenin efendisinin kim olacağına, proletarya mı yoksa finans kapital mi olacağına kesin bir karar vermek gerekir. Genel olarak *ulus* ve *demokrasi* üzerine çekilen nutuklar, bu koşullar altında, en edepsiz bir yalan halini alır. Gözlerimizin önünde, Almanya'nın küçük bir azınlığı, ulusun yarısını ezmek ve boğmak için öteki yarısını örgütlendirmekte ve silahlandırmaktadır. Bugün sorun yan reformlar sorunu değil, burjuva toplumunun ölüm kalım sorunudur. Bu tür sorunların oyla çözüldüğü ise görülmüş şey değildir. Bugün parlamentoya, ya da Leipzig'deki Yüksek Mahkemeye başvuran herkes, işçileri aldatıyor ve pratikte faşizme yardım ediyor demektir.

Başka Yol Yoktur

«Bu durumda ne yapmak gerekir?» diye soracak Sosyal Demokrat dostum.

Proleter devrimi.

«Ondan sonra?»

Proletarya diktatörlüğü.

«Rusya'daki gibi mi? Yoksunluklar ve fedakarlıklarla mı? Fikir özgürlüğünün büsbütün yokedilmesiyle mi? Hayır, ben buna yokum arkadaş.»

Işte, devrim ve diktatörlük yolunu izlemeyi kabul etmediğiniz için sizinle tek bir parti kurmamız olanaksızdır. Ama gene de, yaptığın itirazın bilinçli bir proletere yakışmadığını söylememe izin ver. Evet, Rus işçilerinin yoksunlukları büyüktür. Ama herşeyden önce, Rus işçileri bu fedakarlıkları neyin uğruna yaptıklarını bilmektedirler. Yenilgiyle karşılaşsalar bile, insanlık onların deneylerinden çok şey öğrenmiş olacaktır. Oysa Alman işçileri, emperyalist savaş sırasında ya da işsizlik yıllarında neyin adına feda ettiler kendilerini? Bu kurbanlar ne getirdi, ne öğretti? *Sadece daha iyi geleceğin yolunu aydınlatan fedakarlıklar insana lâyıktır.* Sanıyorum yaptığın ilk itiraz buydu; ama başka itirazların da olmalı.

Rus işçilerinin katlandığı fedakarlıklar büyüktür, çünkü belirli tarihsel etmenlerin sonucunda ilk proleter devleti Rusya'da doğmuş ve kendini korkunç bir yoksulluktan gene kendi gücüyle çekip çıkarmak zorunda kalmıştır. Unutma ki, o dönemde Rusya Avrupa'nın en geri ülkesiydi. Proletarya, nüfusun ancak çok küçük bir bölümünü meydana getiriyordu. Rusya'da proletarya diktatörlüğü zorunlu olarak en katı biçimleri almak zorundaydı. Bunun sonuçları ise: bugün iktidarı elinde tutan bürokrasinin gelişmesi ve bu bürokrasinin etkisine giren politik liderliğin yaptığı yanlışlar zinciri. Eğer Sosyal Demokrasi, 1918'in sonunda, iktidar bütünüyle kendi elindeyken cesaretle sosyalizm yoluna girmiş ve Sovyet Rusya ile çözülmez bir ittifak kurmuş olsaydı, Avrupa'nın bütün tarihi başka bir yönde gelişir ve insanlık da sosyalizme çok daha kısa bir zaman süreci içinde ve çok daha küçük bir fedakarlıkla ulaşırdı. Bunun gerçekleşmemiş olmasının suçu bize ait değildir.

Evet, bugün Sovyetler Birliğindeki diktatörlük son derece bürokratik ve çarpıtılmış bir yapıya sahip. Ben kendim, işçi devletinin çarpıtılmış bir biçimi olan Sovyet rejimini basında sık sık eleştirmişimdir. Hapishaneler ve sürgün yerleri, Stalinist bürokrasiye karşı savaşan yoldaşlarımla doludur. Ne var ki, bugünkü Sovyet rejiminin olumsuz yönlerini değerlendirirken bile, doğru bir tarihsel perspektifi korumak şarttır. Eğer, sayıca Rus proletaryasından çok

daha büyük ve daha medeni olan Alman proletaryası yarın iktidarı alacak olsa, önümüzde sadece çok geniş ekonomik ve kültürel perspektifler açılmakla kalmaz, ama aynı zamanda Sovyetler Birliğindeki diktatörlük de köklü bir biçimde rahatlardı.

Proletarya diktatörlüğünün, bizim Rusya'da uygulamak zorunda kaldığımız Kızıl terörle zorunlu bir ilişkisi olduğunu düşünmek yanlıştır. Biz bu işin öncüleriydik, o kadar. Boğazlarına kadar suça batmış Rus mülk sahibi sınıfları, yeni rejimin kalıcı olacağına inanmıyorlardı. Avrupa ve Amerika burjuvazileri, Rus karşı devrimini destekliyorlardı. Bu koşullarda, ancak korkunç bir zorlama ve sınıf düşmanlarımızın amansızca cezalandırılması pahasına iktidarda kalınabilirdi. Almanyada proletaryanın zaferi ise bambaşka bir nitelik taşıyacaktır. İktidarı yitirdikten sonra Alman burjuvazisinin artık iktidarı geri alma umudu olamaz. Sovyet Almanya'nın Sovyet Rusya ile ittifakı, iki ülkenin gücünü iki kat değil on kat artıracaktır. Avrupa'nın geri kalan bütün merkezlerinde burjuvazinin durumu öylesine zayıflamıştır ki, ordularını proleter Almanya'ya yürütmesi oldukça düşük bir ihtimal olacaktır. Kuşkusuz, iç savaştan kaçınılamayacaktır: bunun için yeteri kadar faşist mevcuttur. Ama devlet gücüyle silahlanan ve Sovyetler Birliğini arkasına alan Alman proletaryası, küçük burjuvazinin geniş kesimlerini yanına çekerek kısa zamanda faşizmi dağıtmayı ve parçalamayı başaracaktır. Almanya'daki proletarya diktatörlüğü, Rusya'dakinden çok daha yumuşak ve medeni bir biçim alacaktır.

«O halde, diktatörlük neden?»

Sömürüyü ve asalaklığı yoketmek için; sömürücülerin direncini kırmak için; sömürüyü yeniden başlatabileceklerini düşünmemelerini sağlamak için; bütün iktidarı, bütün üretim araçlarını, medeniyetin bütün kaynaklarını proletaryanın eline vermek için; ve bütün bu yetki ve araçları toplumun sosyalist dönüşümü yolunda kullanmasına fırsat vermek için başka bir yol yoktur.

Alman Proletaryasının Devrimi Rusça Değil Almanca Olacaktır

«Ama bizim Komünistlerimiz biz Sosyal Demokratlara genellikle bu tehditle yaklaşıyorlar: biraz bekleyin, iktidara geçer geçmez sizi nasıl bir köşeye kıstıracağımızı görürsünüz.»

Bu türden tehditleri, tehlike anında firar edeceğinden emin olabileceğimiz bir avuç palavracı budala savurabilir ancak. Ciddi bir devrimci, devrimci şiddetin kaçınılmazlığını ve yaratıcı işlevini kabul eder ama, toplumun sosyalist dönüşümünde şiddet uygulamasının çok belirli sınırları olduğunu da bilir. Komünistler, ancak Sosyal Demokrat işçilerle karşılıklı bir anlaşma ve yakınlaşma ile kendilerini yetiştirebilirler. Alman proletaryasının ezici bir çoğunluğunun devrimci oybirliği, devrimci diktatörlüğün uygulayacağı baskıyı asgariye indirecektir. İstenen, Sovyet Rusya'yı kölece taklit etmek, onun zorunluluklarını bir başarı olarak görmek değildir. Bu Marksistlere yakışmaz. Ekim Devrimi deneyinden yararlanmak, onu körce taklit etmek demek değildir. Uluslar, toplumsal yapılar ve en önemlisi de proletaryanın kültür düzeyi arasındaki farklılıkları hesaba katmak şarttır. Ama sosyalist devrimin aşağı yukarı anayasal, barışçıl bir tarzda, Leipzig'deki Yüksek Mahkemenin rızasıyla yapılabileceğini sanmak da ancak iflah olmaz filistenlerin işidir. Alman proletaryası devrimin üzerinden atlayamayacaktır. Yalnız, devriminde Rusça değil Almanca konuşacaktır. Ve bizden çok daha iyi konuşacağından da hiç kuşkum yoktur.

Neyi Savunacağız?

«Pek güzel, ama biz Sosyal Demokratlar gene de demokrasi ile iktidara gelmeyi öneriyoruz. Siz Komünistler bunu bir ütopya sayıyorsunuz. Böyle bir durumda, birleşik savunma cephesi mümkün müdür? Çünkü savunacağımız şeyin ne olduğunu açıkça bilmemiz gerekir. Eğer farklı şeyleri savunursak, ortak eylemler yapmamız mümkün olmaz. Örneğin, siz Komünistler Weimar Anayasasını savunmayı kabul ediyor musunuz?»

Yerinde bir soru, buna açık, bir cevap vermeğe çalışacağım. Weimar Anayasası, bütün bir kurumlar, yasalar ve haklar sistemini temsil eder. En tepesinden başlayalım. Cumhuriyetin başında bir Cumhurbaşkanı vardır. Biz Komünistler, Hindenburg'u faşizme karşı savunmayı kabul ediyor muyuz? Sanıyorum buna ihtiyaç yoktur: Hindenburg'un kendisi faşistleri iktidara çağırmıştır. Bundan sonra Hitler'in başında bulunduğu hükümet gelir. Bu hükümetin faşizme karşı savunulmasına gerek yoktur. Üçüncü olarak da parlamento

vardır. Bu satırlar baskıdan çıktığı zaman, 5 Mart seçimlerinden çıkan parlamentonun niteliği herhalde belirlenmiş olacaktır. Ama bu noktada bile şunu kesin olarak söyleyebiliriz ki, Reichstag'ın bileşimi hükümetin aleyhinde olduğu, Hitler Reichstag'ı tasfiye etmeyi kafasına koyduğu ve Sosyal Demokrasi de Hitler'e karşı savaşmaya kararlı olduğunu gösterdiği takdirde, Komünistler Sosyal Demokrasiye bütün güçleriyle yardım edeceklerdir.

Biz komünistler, proletarya diktatörlüğünü size karşı ya da siz olmadan kuramayız ve kurmak da istemiyoruz. Bu diktatörlüğü sizinle birlikte kurmak istiyoruz. Ve faşizme karşı ortak savunmayı bu bakımdan ilk adım sayıyoruz. Elbette, Reichstag faşist barbarlara karşı korunması gereken çok büyük bir tarihsel kazanç değildir, bize göre. Bundan daha değerli şeyler vardır. Burjuva demokrasisinin çerçevesi içinde ve ona karşı verilen kesintisiz bir mücadeleye paralel olarak, proleter demokrasisi öğeleri, yıllar boyu kendilerini oluşturmuşlardır: partiler, işçi basını, sendikalar, fabrika komiteleri, kulüpler, kooperatifler, spor dernekleri, vb. Faşizmin tarihsel görevi, burjuva demokrasisinin imhasını tamamlamaktan çok, proleter demokrasisinin ilk görünümlerini ezmek, yoketmektir. Bizim görevimiz ise, bu zaten yaratılmış olan proleter demokrasisi öğelerini, işçi devletinin sovyet sisteminin temeline koymaktır. Bunun için, burjuva demokrasisinin dış kabuğunu kırmak ve içinden proleter demokrasisi çekirdeğini çıkarmak şarttır. İşte proleter devriminin özü de budur. Faşizm, işçi demokrasisinin hayati çekirdeğini tehdit eder. Tek başına bu durum, birleşik cephenin programını ortaya koyar. Biz hem sizin matbaalarınızı hem de bizimkileri korumaya, ama aynı zamanda basın özgürlüğünün demokratik ilkesini korumaya hazırız; hem kendi toplantı salonlarımızı hem de sizinkileri koruyacağız, ama toplanma ve dernek kurma gibi demokratik ilkeleri de koruyacağız. Biz maddeciyiz ve bu yüzden de ruhu gövdeden koparmayız. Sovyet sistemini kuracak güçte olmadığımız sürece, kendimizi burjuva demokrasisinin alanı üzerinde yerleştiririz. Ama hiçbir hayale de kapılmayız.

Basın Özgürlüğüne Gelince...

«Peki, iktidarı ele geçirmeyi başardığınız takdirde, Sosyal Demokrat basına ne yapacaksınız? Rus Bolşeviklerinin Menşevik gaze-

telerini yasakladıkları gibi, siz de bizim gazetelerimizi yasaklayacak mısınız?»

Sorunu yanlış koyuyorsun. Rusya'da proletarya diktatörlüğü, ancak Menşevik işçilerin ezici bir çoğunluğu Bolşeviklerin yanına geçtikten sonra mümkün oldu; buna karşılık Menşevizmin küçük burjuva tortusu, «demokrasi'nin» yani kapitalizmin geri getirilmesi için burjuvaziye yardıma koyuldu. Bununla birlikte, Rusya'da biz Menşevik gazetelerinin yasaklanmasını ilke edinmiş değildik. Devrimci diktatörlüğü kurtarmak ve sürdürmek için yürütülmek zorunda kalınan mücadelenin inanılmayacak kadar sert koşulları buna sürükledi bizi. Sovyet Almanya'sında ise, daha önce de söylediğim gibi, durum çok daha elverişli olacaktır; ve basın rejimi de bunun sonuçlarını zorunlu olarak duyacaktır. Alman proletaryasının bu alanda baskıya başvurmak zorunda kalacağını sanmıyorum.

Kuşkusuz, işçi devletinin «(burjuva) basın özgürlüğü» rejimine, yani ancak matbaaları, kağıt şirketlerini, kitapçıları, vb., kontrol edenlerin, yani kapitalistlerin gazete ve kitap çıkarabildikleri bir duruma bir gün bile tahammül edeceğini söylemek istiyor değilim. Burjuva «basın özgürlüğü», finans kapitalin, en kusursuz teknikle yalan virüslerini yaymak üzere yüzlerce, binlerce gazete çıkarma tekelini elinde tutması demektir. Proleter basın özgürlüğü ise, matbaaların, gazete şirketlerinin ve kitapçıların işçilerin çıkarları doğrultusunda millileştirilmeleri anlamına gelecektir. Ruhu bedenden ayırmıyoruz. Dizgi makineleri olmadan, baskı makinaları ve kağıt olmadan basın özgürlüğü acıklı bir avunma olur sadece. Proleter devletinde, teknik basım araçları, gerçek sayısal ağırlıklarına uygun olarak vatandaş gruplarının emrine verilecektir. Bu nasıl yapılabilir? Sosyal Demokrasi, taraftarlarının sayısına uygun miktarda basım tesislerine sahip olacaktır. O an geldiğinde bu sayının çok yüksek olacağını sanmıyorum: yoksa proleter diktatörlük rejiminin kendisi mümkün olmazdı. Gene de, bu meselenin çözümünü geleceğe bırakalım. Ama, teknik basım araçlarının cüzdanın şişkinliğine göre değil de belli bir grogramı, belli bir akımı, belli bir ekolü destekleyenlerin sayısına göre dağıtılması ilkesi, sanıyorum, en dürüst, en demokratik, gerçekten en proleter ilkelerden biridir. Öyle değil mi?

O halde anlaşıyor muyuz, el sıkışıyor muyuz?

«Biraz daha düşünmek isterim bunu.»

Sevgili dostum, ben de bundan başka bir şey istemiyorum ki: bütün yazılarımın amacı proleter politikasının büyük sorunları üzerinde sizlerin bir kez daha düşünmenizi sağlamaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
DERSLER GÖZDEN GEÇİRİLİYOR

27 Şubat 1933'te Naziler Reichstag'da bir yangın çıkardılar ve suçu Komünistlerin üzerine attılar. Ertesi gün Hindenburg Anayasanın anlatım, basın, toplantı, dernek kurma ve öteki özgürlükleri kapsayan bölümünü tatil eden bir kararnameyi imzaladı. Binlerce KPD ve SPD yetkilisi tutuklandı. 5 Mart seçimlerinden önceki son haftada, yalnız Nazilerin ve Milliyetçilerin kampanyalarına izin verildi. Sonuçlar :

Nasyonal Sosyalist	17.277.000	43.9
Sosyal Demokrat	7.182.000	18.3
Komünist	4.848.000	12.3
Merkez	4.425.000	11.7
Milliyetçi	3.137.000	8.0
Bavyera Halk	1.074.000	2.7
Öteki Partiler	1.533.000	3.8

Nazi partisinin muarızları, onu, böyle bir "seçim"de bile çoğunluğu elde etmekten alıkoymuş olmalarından kendilerine bir sevinç payı çıkarıyorlardı. Ama bu son sevinçleri oldu. 23 Mart'ta Hitler yeni Reichstag'dan kendisine diktatörlük yetkisi verilmesini istedi; Anayasaya göre bunun için üçte iki çoğunluk oyu gerekliydi. KPD milletvekillerinin tümü ya hapisteydi ya da polisten kaçıyordu. Hitler'in talebi ezici bir çoğunlukla, 84'e karşı 441 oyla, kabul edildi; liberaller ve tutucular lehte ve yalnız Sosyal Demokratlar aleyhte oy kullanıyorlardı.

Ne var ki SPD liderlerinin muhalefeti, salt parlamento düzeyinde kalıyordu. Hitler'in dış politikasını destekliyeceklerini söylediler; sendikaların "İtalyan modeline" göre yeniden örgütlenmesini gönüllü olarak kabul ettiler; Nazilerin bütün sendika hareketini teslim alarak liderlerini toplama kamplarına göndermelerinden sadece bir gün önce, 1 Mayıs'ta Hitler'in "Ulusal Emek Günü" yürüyüşüne katılmaya zorladılar işçileri...

Hitler iktidara gelince KPD bir genel grev çağrısı yaptı, ama da-

ha önce de olduğu gibi, kimse bu çağrıya karşılık vermedi. 5 Mart'ta Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi, "sosyal faşizm" çizgisini yeniden bir yana atarak, bağlı partilerini Sosyal Demokratlarla anti faşist birleşik cepheler oluşturmaya çağırdı. Bir ay sonra da, KPD'nin politik çizgisinin "Hitler'in darbesinden önce ve darbe sırasında bütünüyle doğru olduğunu" ileri sürdü. Bunu izleyen aylarda, Stalinistler bu tavırlar arasında sürekli gidip geldiler. KPD ezilmekteyken hâlâ Hitler'in zaferinden ne kadar kısa bir süre sonra proleter devriminin meydana geleceğinden söz ediyorlardı.

Mart'ın başında Troçki Alman işçi sınıfının çok ağır, belki de tarihinin en ağır yenilgisini almış olduğunu anladı. Hitler'in, sadece işçiler ve liberaller arasında değil, Milliyetçiler ve Stahlhelm gibi tutucu ortakları içinde de bütün faşist olmayan muarızlarını ortadan kaldıracağını Almanların çoğundan daha önce ve daha iyi anladı; Nazi partisi içindeki tatmin olmayan öğelerin ve SA'ların temizleneceğini bir yıl öncesinden doğru olarak tahmin etti.

Bunun için, bu dönemdeki yazıları yenilginin derinliği hakkındaki bütün boş hayallerle mücadele etmek ve bütün bu deneyin çok pahalı derslerini sergilemek amacını taşıyordu. Troçki'ye göre alınacak en önemli ders, bir devrimci parti olarak KPD'nin iflası ve yerine bir Marksist parti kurma zorunluluğunun ortaya çıkmasıydı. Mart'ta yazdığı bir makalenin alt başlığı "Alman İşçileri Yeniden Yükselecek — Stalinizm, Asla!" idi. Ona göre bunun anlamı, KPD'yi düzeltme perspektifini bırakmak ve olanca gücüyle yeni bir Alman partisinin kurulmasına girişmekti. Bununla birlikte, Haziran 1933'e kadar Komünist Enternasyonal ve bütün Komünist partiler içinde bir hizip olarak kalmak ve onları Leninist bir temelde yeniden canlandırmak perspektifine bağlı kaldı.

15

ALMAN PROLETARYASININ TRAJEDİSİ: ALMAN İŞÇİLERİ YENİDEN YÜKSELECEKTİR, STALİNİZM İSE ASLA!
(14 Mart 1933)

Üretimdeki rolü, toplumsal ağırlığı ve örgütlerinin gücü bakımından Avrupa'nın en kuvvetli proletaryası, Hitler'in iktidara gelmesinden ve işçi örgütlerine karşı giriştiği ilk şiddetli saldırılardan bu yana hiçbir direnme göstermedi. Gelecek için stratejik hesaplara girişirken bu olgudan hareket etmek gerekir.

Almanya'nın gelecekte göstereceği gelişmenin İtalya'nın yolunu izleyeceğini, Hitler'in ciddi bir direnmeyle karşılaşmadan egemenliğini adım adım güçlendireceğini ve Alman faşizminin önünde uzun egemenlik yılları olduğunu düşünmek açıkça saçmalık olur. Hayır, Nasyonal Sosyalizmin geleceğini Almanya'nın ve uluslararası durumun tahlilinden çıkarmak gerekir, basit tarihsel benzeştirmelerden değil. Ama şu kadarı daha şimdiden bellidir: Eylül 1930'dan itibaren Komintern'den Almanya için kısa vadeli hedefler saptamasını istemişsek de, bugün uzun vadeli bir politikanın hazırlanması zorunludur. *Belirleyici* muharebelerin yapılabilmesi için, Alman proletaryasının öncü kesiminin daha önce yeni bir çizgi benimsemesi, yani olanları açık bir şekilde anlaması, bu büyük tarihsel yenilginin sorumlularını belirlemesi, yeni yolu iyice görmesi ve böylece kendine olan güvenini yeniden kazanması şarttır.

Sosyal Demokrasinin caniyane rolü üzerine yorum yapmak bile fazla: Komintern de zaten ondört yıl önce proletaryayı Sosyal Demokrasinin moral bozucu etkisinden kurtarmak amacıyla kurulmuştu. Bu şimdiye kadar başarılmadıysa, Alman proletaryası en büyük tarihsel sınavında güçsüz, silahsız, felce uğramış bir durumda kaldıysa, bunun dolaysız sorumluluğu Lenin sonrası Komintern

yöneticilerine aittir. Öncelikle çıkarılması gereken ilk sonuç budur.

Sol Muhalefet, Stalinist bürokrasinin kalleşçe darbeleri altında, resmi partiye olan bağlılığını sonuna kadar korudu. Bugün Bolşevik-Leninistler, bütün öteki Komünist örgütlerin kaderini paylaşmaktadırlar: kadrolarımız tutuklanmış, yayınlarımız yasaklanmış, basılı eserlerimize el konmuştur. Hatta Hitler Rusça yayımlanan *Muhalefet Bülteni*'ni bile kapatmıştır. Ancak, Bolşevik-Leninistler faşizmin ilk ciddi zaferinin sonuçlarına proleter öncüsünün tümüyle birlikte katlanmaktaysa da, Komintern'in resmi politikasının en küçük sorumluluğunu ne taşıyabilir, ne de taşıyacaktır.

1923'ten beri, yani Sol Muhalefete karşı mücadelenin başlamasından beri, Stalinist liderlik, dolaylı bir biçimde de olsa, Sosyal Demokrasinin Alman proletaryasının yönünü şaşırtmasına, zihnini bulandırmasına ve moralini bozmasına bütün gücüyle yardım etmiştir; şartlar yürekli bir devrimci taarruzu gerektirdiğinde, işçileri sınırlamış ve frenlemiştir; devrimci durum çoktan geride kalmışken, böyle bir durumun yaklaştığını ilan etmiştir; geveze ve palavracı küçük burjuvalarla anlaşmalar yapmıştır; birleşik cephe politikası kisvesi altında, acınacak bir biçimde Sosyal Demokrasinin kuyruğuna takılmıştır; siyasi gerilimin azaldığı ve Komünist Partisinin zayıf kaldığı bir durumda, «üçüncü dönem»in ve sokakların kazanılması için mücadelenin başladığını ilan etmiştir; ciddi mücadelenin yerine sıçramaları, maceraları ve gösterileri geçirmiştir; Komünistler kitle sendikalarından koparmıştır; Sosyal Demokrasiyi faşizmle bir tutmuş ve saldırgan Nasyonal Sosyalist çeteler karşısında işçilerin kitle örgütleriyle birleşik cephe kurmayı reddetmiştir; yerel savunma amacıyla yapılan en küçük birleşik cephe girişimlerini bile baltalamış ve üstelik işçileri gerçek güçler ilişkisi konusunda sistemli olarak yanıltmış, gerçekleri çarpıtmış, dostları düşman ve düşmanları da dost göstermiş ve partinin boğazını gitgide daha çok sıkarak ne serbestçe soluk almasına, ne konuşmasına, ne de düşünmesine fırsat vermiştir.

Faşizm sorunuyla ilgili çok geniş literatürün içinden Alman Komünist Partisinin resmi lideri Thaelmann'ın Nisan 1931'de Komintern Yürütme Kurulu Plenumunda yaptığı konuşmaya değinmek yeterlidir; Thaelmann bu konuşmada «kötümserleri», yani gelece-

ğe korkusuzca bakmasını bilenleri suçluyordu: «Aramızda paniğin başgöstermesine izin vermedik... 14 Eylül (1930) gününün bir bakıma Hitler'in en büyük günü olduğunu ve bundan sonra daha iyi günlerin değil, daha kötülerinin geleceğini serinkanlı ve kararlı bir biçimde belirttik. Nazi partisinin gelişimine ilişkin bu değerlendirmemiz olaylarla da doğrulanmıştır... Bugün faşistlerin gülecek hali kalmamıştır.» Aynı konuşmada, Sosyal Demokrasi tarafından kurulan savunma gruplarına da değinen Thaelmann, bu grupların Nazilerin vurucu birliklerinden hiç farklı olmadığını ve her ikisinin de aynı şekilde Komünizmi yoketmeye çalıştığını kanıtlamıştı.

Bugün Thaelmann tutukludur. Gericiliğin zaferi karşısında Bolşevik-Leninistler de Thaelmann'la aynı saflardadırlar. Ama Thaelmann'ın politikası Stalin'in politikasıdır, yani Komintern'in resmi politikasıdır. Ve tehlike anında partinin moral bakımdan tam bir çöküşe uğramasının, liderlerin akıllarını kaybetmelerinin, düşünmeye alışmamış parti üyelerinin atalet içinde kalmalarının kesin nedeni de bu politikadır. Yanlış bir politika teorisi kendi cezasını da birlikte getirir. Bu durumda, aygıtın gücü ve inatçılığı, sadece yıkımın boyutlarını büyütmektedir.

Bu kadar kısa bir zaman süresi içinde teslim edilmesi mümkün olan herşeyi düşmana teslim eden Stalinistler, aslında işledikleri suçların zincirine daha sert bir ışık tutmaktan öte gitmeyen düzensiz eylemlerle geçmişi tamir etmeye çalışmaktadırlar. Bugün, Komünist partisinin basını susturulmuş, cihazı parçalanmışken ve Karl Liebknecht Binası'nın (1) üzerinde faşizmin kanlı paçavrası serbestçe dalgalanırken, Komintern Yürütme Komitesi, yalnız tabanda değil tepede de birleşik cephe yoluna girmektedir. Gelgelelim, öncekilerden daha keskin olan yeni zikzak, Komintern Yürütme Komitesinin kendi güdümüyle olmamıştır: Stalinist bürokrasi bu işin inisiyatifini II. Enternasyonal'e bırakmıştır. II. Enternasyonal bu güne kadar ölümden korkar gibi korktuğu birleşik cephe aracını ellerine almayı başarmıştır. Panik içinde bir kaçış durumunda avantajdan söz edilebilirse, bunlar reformist kanadın avantajlarıdır. Dolambaçsız bir soruya cevap vermek zorunda kalan Stalinist bürokrasi en kötü çözümü seçmektedir: iki enternasyonalin anlaşmasını reddetmiyor, ama kabul de etmiyor; saklambaç oynuyor. Kendine olan güvenini o kadar yitirmiş, o kadar küçük düşmüştür ki dünya

proletaryasının karşısında, faşizme yolu açan II. Enternasyonal'in liderleri ile, burjuvazinin bu patentli ajanları ile, bu Hindenburg'un seçmenleriyle yüzyüze gelmeye cesaret edememektedir.

Komintern Yürütme Komitesinin 5 Marttaki («bütün ülkelerin işçilerine») çağrısında Stalinistler «sosyal-faşizm»den baş düşman olarak söz etmiyorlar. Liderlerinin büyük icadını da hatırlatmıyorlar: «Sosyal Demokrasi ve faşizm taban tabana zıt şeyler değil ikiz kardeşlerdir.» Faşizme karşı mücadelenin *önce* Sosyal Demokrasinin ezilmesini gerektirdiğini de artık belirtmiyorlar. Tepeden birleşik cephe kurmanın imkansızlığı hakkında tek kelime bile kaçırmıyorlar ağızlarından. Tersine, geçmişte Stalinist bürokrasinin, işçiler için de kendisi için de beklenmedik bir şekilde, reformist liderlere birleşik cephe önermek zorunda kaldığı durumları bir bir sayıyorlar. İşte, sunî, yanlış ve şartlatanca teoriler, tarih fırtınasının dolu taneleri altında böyle dağılıp gitmektedir.

«Her ülkenin özelliklerini» ve sözümona bu özelliklerin sonucu olarak, birleşik cepheyi uluslararası ölçekte kurmanın imkansızlığını («istisnacılığa», yani sağ kanadın ulusal özelliklerle ilgili teorisine karşı verilen mücadele bir anda unutuluvermektedir!) «dikkate alan» Stalinist bürokrasi, ulusal Komünist partilere, «Sosyal Demokrat Partilerin merkez komitelerine» birleşik cephe önerileri götürmelerini tavsiye etmektedir. Daha dün, sosyal faşizme ödün vermek olarak görülüyordu bu! Bu demektir ki, Stalinizmin son dört yıl boyunca verdiği büyük dersler, masanın altına, çöp sepetine atılmaktadır. Böylece bütün bir politik sistem paramparça olmaktadır.

İş burda bitmiyor: uluslararası düzeyde birleşik cephe şartları yaratmanın imkansızlığını daha yeni ilan ettiği halde Komintern Yürütme Kurulu hemen unutuyor bunu ve yirmi satır sonra, birleşik cephenin ulusal durumdaki farklılıklara rağmen, *bütün* ülkelerde kabul edilebilmesinin şartlarını ortaya koyuyor. Faşizm karşısındaki gerilemenin ardından, Stalinizmin teorik emirlerinden panik içinde gerileme geliyor. Düşünce ve ilke parçaları ve kırıntıları, yol boyunca etrafa saçılmaktadır.

Komintern'in bütün ülkeler için öne sürdüğü birleşik cephe şartları (faşizme karşı eylem komiteleri, ücretlerin düşürülmesine karşı grevler ve gösteriler) yeni birşey getirmiyor. Bunlar Sol Muha-

lefetin iki buçuk yıl önce çok daha aydınlık ve somut bir biçimde ortaya koyduğu (ve karşılığında da sosyal faşizm kampına dahil edildiği) sloganların şematikleştirilmiş ve bürokratlaştırılmış taklitleridirler. Bu temel üzerinde birleşik cephe Almanya'da kesin ve belirleyici sonuçlar verebilirdi; ama bunun için zamanında gerçekleştirilmeleri gerekirdi. Zaman, politikada önemli bir etmendir.

Öyleyse Komintern Yürütme Kurulunun önerilerinin bugün için pratik değeri nedir? Almanya için pek fazla değil. Birleşik cephe politikası bir «cephe»yi, yani sağlam mevzileri ve merkezi bir liderliği gerektirir. Sol Muhalefet geride bıraktığımız dönemde, birleşik cephe şartlarının, saldırıya geçiş perspektifi içinde *aktif savunma* şartları olduğunu söylemişti. Bugün, Alman proletaryası, artçı birlik muharebeleri bile yapmadan, *düzensiz geri çekilme* durumuna düşmüştür. Bu durumda, Komünist ve Sosyal Demokrat işçiler arasında geçici ve tekil görevler için gönüllü birleşmeler olabilir, ama birleşik cephenin sistemli olarak kurulması belirsiz bir geleceğe ertelenmiştir. Bu konuda hiçbir yanılsamaya yer yoktur.

Birbuçuk yıl önce durumu çözecek anahtarın Alman Komünist Partisinin elinde bulunduğunu yazmıştık. Bugün Stalinist bürokrasi bu anahtarı elinden kaçırmıştır. İşçilerin mola verme, toparlanma, saflarını yeniden kurma ve aktif savunmaya geçme fırsatını kazanmaları için partinin iradesi dışında önemli olayların olması gerekir. Bu an tam olarak ne zaman gelecektir, bunu bilmiyoruz. Belki muzaffer karşı-devrimin beklediğinden çok daha çabuk. Ama herhalde Almanya'da birleşik cephe politikasını yönetecek olanlar Komintern Yürütme Komitesinin bildirisini hazırlayanlar olmayacaktır.

Eğer ana mevzi düşmana terkedilmişse, kenarlarda güçlenmek, gelecekte merkeze doğru bir saldırı için dayanak noktaları hazırlamak gerekir. Almanya'da bu hazırlık, geçmişin eleştirel bir tahlilinin yapılmasını, öncü savaşçıların morallerinin ve birliğinin korunmasını ve ayrı ayrı müfrezelerin büyük bir orduda toplanacağı anı beklerken mümkün olan her yerde artçı savaşçıların örgütlenmesini gerektirmektedir. Bu hazırlık aynı zamanda, Almanya'ya sıkıca bağlı veya komşu olan ülkelerde, Avusturya, Çekoslovakya, Polonya, Baltık ülkeleri, İskandinavya, Belçika, Hollanda, Fransa, İsviçre'de proletaryanın mevzilerinin korunmasını gerektirmektedir. Faşist Almanya'yı proleter mevzilerden oluşan bir halkayla sarmak gerekir

şimdi. Alman işçilerinin düzensiz geri çekilişini durdurmak için çalışmaya bir tek dakika bile ara vermeksizin, Almanya'nın sınırları çevresinde faşizme karşı mücadele için güçlü proleter mevzileri yaratmak gerekir.

İlk başta, faşist bir darbe tehlikesine en yakın olan Avusturya gelmektedir. Avusturya proletaryası iktidarı eline geçirip ülkesini bir devrimci silahlar merkezi haline getirdiği takdirde, Avusturyanın, Alman proletaryasının devrimi için, Piemonte'nin (2) İtalyan burjuvazisinin devrimi için oynadığı rolü oynayacağı kesinlikle söylenebilir. Olaylar tarafından öne itilen ama reformist bürokrasi tarafından felce uğratılmış olan Avusturya proletaryasının bu yolda nereye kadar gideceği önceden kestirilemez. Komünizmin görevi, olaylara yardım ederek Avusturya-Marksizmini aşmaktır. Bunun yolu birleşik cephe politikasıdır. Yâni, Komintern Yürütme Komitesinin bildirisinin Sol Muhalefetten sonra o kadar gecikmeyle tekrarladığı şartlar bütün gerçekliliklerini korumaktadır.

Bununla birlikte, birleşik cephe politikası yalnız avantajlar değil, tehlikeler de taşır. Yöneticilerin yığınlardan habersiz anlaşmalar yapmasına, pasif bir şekilde müttefike uyulmasına, ve oportünist bocalama ve gidiş gelişlere fırsat verebilir. Bu tehlikeler ancak iki şeyin sağlanmasıyla uzaklaştırılabilir: müttefik karşısında kesin eleştiri özgürlüğünün korunması, ve kendi partimiz içinde de kesin eleştiri özgürlüğünün yeniden kurulması. Müttefikleri eleştirmeyi reddetmek, doğrudan doğruya reformizme ödün vermeye götürür. Parti içi demokrasi olmadan, yani partinin aygıt üzerindeki denetimi olmadan yürütülen birleşik cephe politikası ise, liderleri, maceracı deneylerin kaçınılmaz tamamlayıcıları olan oportünist deneylere girişme konusunda büsbütün serbest bırakır.

Bu bağlamda Komintern Yürütme Komitesi nasıl davranmıştır? Sol Muhalefet, olayların darbelerini yiyen Stalinistlerin aşırı-solculuktan vazgeçmek ve birleşik cephe yoluna girerek daha dün bize yakıştırdıkları bütün o oportünist ihanetleri işlemek zorunda olduklarını defalarca belirtmişti. Bu tahmin, bu defa da kelimesi kelimesine gerçekleşti.

Birleşik cephe yönünde başdöndürücü bir sıçrama yapan Komintern Yürütme Komitesi, birleşik cephenin devrimci bir içerik taşımasını sağlama bağlayacak temel güvenceleri çiğnemektedir. Sta-

linistler, reformistlerin sözümona karşılıklı saldırmazlık talebini görüşmüş ve kabul etmişlerdir. Komintern Yürütme Komitesi, Marksizmin ve Bolşevizmin bütün geleneklerini çiğneyerek, Komünist Partilere, birleşik cephe gerçekleştiği takdirde «ortak mücadele süresince Sosyal Demokrat örgütlere sataşmaktan vazgeçmelerini» emretmektedir. Dediği tam budur. «Sosyal Demokrasiye sataşmaktan [!] vazgeçmek,» (ne utanç verici bir formül!) siyasi eleştiri özgürlüğünden, yani devrimci partinin temel bir işlevinden vazgeçmeyi gerektirir.

Bu ödün pratik bir zorunluluğun değil paniğin sonucudur. Reformistler, yığınların ve olayların baskısı kendilerini buna zorladığı ölçüde anlaşmaya yanaşmaktadırlar ve yanaşacaklardır da. «Saldırmazlık» isteği bir şantajdır, yani reformist liderlerin ek bir avantaj elde etme çabalarıdır. Şantaja boyun eğmek, birleşik cepheyi çürük temeller üzerinde kurmak ve reformist dalavericilere herhangi bir gerekçeyle bunu yıkma imkanını vermek anlamına gelir.

Elbette, eleştiri, genel olarak ve birleşik cephe şartlarında daha büyük ölçüde, gerçek ilişkilere uygun düşmek ve bazı sınırları aşmamak zorundadır. «Sosyal-faşizm» saçmalığı bir kenara atılmalıdır: bu, Sosyal Demokrasiye değil marksizme ödün vermek anlamına gelir. Müttefiki, 1918'deki ihanetleri yüzünden değil 1933'teki kötü çalışması yüzünden eleştirmek gerekir. Bizzat siyasi hayatın sesi olma durumundaki eleştiri, siyasi hayatın kendisi gibi, bir an bile duramaz. Eğer komünistlerin açıklamaları gerçeğe uyuyorlarsa, birleşik cephenin hedeflerine hizmet ederler, geçici müttefiği ileriye iterler ve daha da önemlisi bütünlüğü içinde proletaryaya devrimci bir eğitim verirler. Stalin'in Çin Komünistlerini Kuomingtang karşısında uymaya zorladığı utanç verici ve caniyane politikanın ilk adımı bu temel zorunluluktan vazgeçilmesi olmuştu.

İkinci garantiyle ilgili olarak da durum daha iyi değil. Sosyal Demokrasiyi eleştirmekten vaz geçen Stalinist aygıt kendi partisinin üyelerine eleştiri hakkını geri vermeyi düşünmüyor bile. Politika değişikliğinin kendisi bile alışılmış olduğu gibi bir bürokratik itiraf şeklinde gerçekleştirildi. Hiç bir milli kongre, hiçbir uluslararası kongre, hatta Komintern Yürütme Komitesi plenumu bile yapılmadı, parti yayınlarında hiçbir hazırlık, geçmiş siyasi olayların hiçbir tah-

lili yapılmadı. Bu şaşırtıcı değildir: parti içinde tartışmaların başlamasından itibaren, düşünen kişi, memurlara, «neden Bolşevik-Leninistler bütün seksiyonlardan atıldılar, neden SSCB'de tutuklandılar, sürüldüler ve kurşuna dizildiler? Sadece sorunun daha derinine indikleri ve daha ileriyi gördükleri için mi?» sorusunu soracaktır. Stalinist bürokrasi bu sonucu kabul edemez. Herhangi bir sıçramayı veya dönüşü gerçekleştirebilir, ama işçilerin karşısında Bolşevik-Leninistlerle açık bir tartışmaya giremez, buna cesaret edemez. Böylece aygıt, varlığını sürdürmek için mücadele ederken, yalnız Sosyal Demokratlar karşısında değil, Komünist işçiler karşısında da daha işin başında kuşkulu bir duruma düşerek yeni dönüşü hükümsüz kılmaktadır.

Komintern Yürütme Komitesinin bildirisinin yayımlanışı, şimdi tartışılan konuyla fazla ilgisi olmayan ama Komintern'in bugünkü durumuna ve önde gelen Stalinist grupların onunla olan ilişkilerine keskin bir ışık tutan bir başka durumla birlikte ortaya çıktı. Bildiri 6 Mart tarihli *Pravda*'da, şimdiye kadar olduğu gibi, Moskova'daki Komintern Yürütme Komitesi adına doğrudan ve açık bir çağrı biçiminde yayımlanmadı; Tass ajansının Paris bürosunun *L'Humanité* gazetesinden aldığı bir belge olarak gösterildi. Ne budalaca ve aşağılık bir hile! Bütün başarılarından, birinci ve beş yıllık planın gerçekleşmesinden, «sınıfların ortadan kaldırılması»ndan sonra, «sosyalizme girilmesi»nden sonra, Stalinist bürokrasi, Komintern Yürütme Komitesinin bildirisini kendi imzasıyla yayımlamaya cesaret edemiyor! İşte Komintern'le gerçek ilişkisi, işte uluslararası alanda kendini gerçekten nasıl hissettiği...

Bildiri, II. Enternasyonal'in girişimine verilen tek cevap değildir. Almanya ve Polonya devrimci sendikalar muhalefeti (RGO'lar), Antifaşist İttifak, ve İtalya'daki sözümona Genel İşçi Konfederasyonu gibi kağıt üzerinde kalan paravan örgütler aracılığıyla Komintern, Nisan ayı için bir «Avrupa Anti-faşist İşçi Kongresi» hazırlamaktadır. Davetlilerin listesi, her zamanki gibi karmakarışık ve çok geniştir; fabrikalar («fabrikalar» diyorlar ama, Stalin-Lozovski'nin çabalarıyla Komünistler hemen hemen dünyadaki bütün fabrikalardan kovulmuşlardır), yerel işçi örgütleri (devrimci, reformist, Katolik, partili, partisiz), spor dernekleri, antifaşist örgütler ve köylü örgütleri. Dahası var: «Gerçekten [!] işçilerin davası için savaşan

bütün bireyleri de davet etmek istiyoruz.» Uzun süredir kitlelerin davasından ödün veren bu stratejistler, bireylere, kitlelerin saflarında kendilerine bir yer bulamayan ama yine de «işçilerin davası için savaşan» kişilere başvurmaktadırlar. Bir kere daha Barbusse ve General Schönaich Avrupa'yı Hitler'den kurtarmak için seferber edileceklerdir (3).

Karşımızda, Stalinistlerin güçsüzlüklerini gizlemek için kullanmayı adet edindikleri şarlatanca gösterilerden biri için hazır bir senaryo var. Japon haydutlarının Çin'e saldırısı karşısında merkezcilerin ve barışçıların Amsterdam bloku ne yaptı? Hiçbir şey. Barışçılar, Stalinist «tarafsızlığa» saygılarından ötürü bir protesto bildirisi bile çıkaramadılar. Bugün de Amsterdam Enternasyonalinin yeni bir basımı hazırlanıyor, ama savaşa karşı değil, faşizme karşı. Boşalmış, tatil edilmiş «fabrikalar» ve güçsüz «bireyler»den oluşan antifaşist blok ne yapacaktır? Hiçbir şey. Eğer bu defa kongreye kadar varılabilirse, kof bir bildiri yayımlanacaktır, o kadar.

Bireylere olan bu eğilimin iki yüzü vardır: oportünist ve maceracı yüzler. Geçmişte Rus Sosyal Devrimcileri sağ ellerini liberallere uzatırken sol ellerinde de bomba taşırlardı. Son on yılın deneyleri, Komintern'in politikasının ürünü olan ya da hiç değilse bu politika ile daha da ciddileştirilmiş her büyük yenilgiden sonra Stalinist bürokrasinin mutlaka bazı gösterişli maceralarla (Estonya, Bulgaristan, Kanton) şanını kurtarmaya çalıştığını göstermektedir. Bugün de bu tehlike yok mudur? Ne olursa olsun, bir uyarıda bulunmayı gerekli görüyoruz. Felce uğratılmış kitlelerin yerini tutmayı amaçlayan maceralar, kitleleri daha da dağıtır ve felaketi ağırlaştırır.

Tek tek her ülkenin şartları kadar bugünkü dünya durumunun şartları da, devrimci partiler için ne kadar elverişliyse Sosyal Demokrasi için de o kadar ölümcüldür. Ama Stalinist bürokrasi, kapitalizmin ve reformizmin bunalımını Komünizmin bunalımı haline getirmeyi becermiştir. Epigonların on yıllık kontrolsuz yönetiminin bilançosu budur.

«Muhalefet, celladın eline düşmüş bir partiyi eleştiriyor,» diyebilecek sahte sofular bulunabilir. Başka edepsizler de, «Muhalefet cellada yardım ediyor,» diyeceklerdir. Stalinistler, ikiyüzlü bir duygusallığı zehirli iftiralarla birleştirerek, Merkez Komitesini aygıtın arkasına, aygıtı da partinin arkasına gizlemeye, felaketten,

yanlış stratejiden, yıkıcı rejimden, caniyane liderlikten kimin sorumlu olduğu sorununu ortadan kaldırmaya çabalayacaklardır: işte aslında budur, bugünün ve yarının cellatlarına yardım etmek.

Stalinist bürokrasinin Çin'deki politikası, bugün Almanya'da izlediği politikadan daha az felakete neden olmamıştı. Ama orada olaylar dünya proletaryasından gizli ve onun kavrayamadığı özel şartlarda cereyan etti. Stalinist aygıt Çin deneyinden ötürü hemen hemen hiç ceza görmedi. Almanya'da durum bambaşkadır. Dramın bütün aşamaları dünya proletaryasının gözü önünde gelişmiştir. Her aşamada Muhalefet sesini duyurmuştur. Bütün gelişim, daha önceden tahmin edilmiş ve açıkça duyurulmuştur. Stalinist bürokrasi Muhalefet'e iftira etmiş, onunla ilgisi bulunmayan düşünce ve tasarıları Muhalefet'e yüklemiş, birleşik cepheden sözetme cesaretini gösteren herkesi ihraç etmiş, Sosyal Demokrat bürokrasinin yerel birleşik savunma komitelerini baltalamasına yardımcı olmuş, işçilerin kitle mücadelesine geçme olanaklarını ellerinden almış, öncü kesimi dağıtmış ve örgütsüz bırakmış, ve proletaryayı felce uğratmıştır. Böylece Sosyal Demokrasi ile birleşik savunma cephesine karşı Stalinistler, onunla bir panik ve teslimiyet cephesinde buluşmuşlardır.

Ve bugün, daha şimdiden yıkımın eşiğinde bulunan Komintern liderliği, herşeyden çok aydınlıktan ve eleştiriden korkmaktadır. Dünya devrimi telef olsun ama içi boş prestij devam etsin! Müflisler, zihinleri bulandırmakta, kanıtları ortadan kaldırmakta ve izlerini silmektedirler. Komünist Partisinin ilk darbede 1.200.000 oy kaybetmiş olması —seçmen sayısında üç dört milyonluk bir artış olduğu bir dönemde— *Pravda* tarafından «muazzam bir siyasi zafer» olarak yorumlanmıştır. Aynı şekilde Stalin 1924'te, hiç mücadele etmeden geri çekilen Alman işçilerinin yine de Komünist Partisine, 3.600.000 oy vermiş olmasını «muazzam bir zafer» olarak görüyordu. Eğer her iki aygıt tarafından aldatılan ve silahsızlandırılan proletarya bu defa Komünist Partisine nerdeyse beş milyon oy verdiyse, bunun tek anlamı şudur: eğer liderliğine güveni olsaydı proletarya bunun iki üç katını verirdi. Eğer Parti iktidarı alabileceğini ve koruyabileceğini gösterseydi proletarya onu iktidara götürürdü. Ama o, kafa karışıklığı, zikzaklar, bozgunlar ve yıkımlardan başka bir şey vermemiştir proletaryaya.

Evet, beş milyon Komünist herşeye rağmen teker teker sandık başına gelmeyi başarmıştır. Ama bunlar, artık ne fabrikalarda ne de sokakta gözükebilmektedir. Yerlerini bırakmış, dağılmış, moralleri bozulmuştur. Aygıtın boyunduruğu altında, bağımsızlıklarını yitirmişlerdir. Daha faşist çetelerin terörüne sıra gelmeden, Stalinizmin bürokratik terörü iradelerini felce uğratmıştır.

Berrak, sade ve açık bir şekilde söylemek gerekir: Stalinizm Almanya'da 14 Ağustos'unu yaşamıştır. Bundan böyle ileri işçiler, Stalinist bürokrasinin egemenlik döneminden ancak yakıcı bir utanç duygusuyla, nefret ve lanetle sözedeceklerdir. Resmi Alman Komünist Partisinin sonu gelmiştir. Bundan böyle çözülmekten, parçalanmaktan ve bir hiçe indirgenmekten başka bir şey gelmez elinden. Alman Komünizmi ancak yeni bir temel üzerinde ve yeni bir liderlikle yeniden doğabilir.

Eşitiz gelişim yasası Stalinizmin gelişmesinde de kendini göstermektedir. Stalinizm değişik ülkelerde çöküşünün değişik aşamalarında bulunmaktadır. Almanya'nın trajik deneyi, Komintern'in başka seksiyonlarının yenilenmesi için ne ölçüde itici rol oynayacak; bunu gelecek gösterecek. Ne olursa olsun, Stalinist bürokrasinin ölüm şarkısı Almanya'da söylenmiştir. Alman proletaryası yükselecektir; Stalinizm asla! Almanya'nın ileri işçileri, düşmanın korkunç darbeleri altında yeni bir parti kurmalıdırlar. Bolşevik-Leninistler bütün güçlerini bu göreve vereceklerdir.

16

ALMANYA VE SSCB
(17 Mart 1933)

Alman işçilerinin hiçbir direnme gösterememesi, bizim saflarımızda da bazı sorunların belirmesine yol açmıştır. Biz faşist tehlikenin ilerlemesinin, yalnız reformistlerin ihanet politikasına değil aynı zamanda Stalinistlerin ültimatomcu sabotajına da ağır basacağını umuyorduk. Umduğumuz gibi olmadı. Olmayacak birşeyi mi bekliyorduk? Bu soru, böyle biçimsel bir tarzda konulmamalı. Direnme gösterileceği varsayımından hareket etmek ve bunu gerçekleştirmek için elimizden geleni yapmak *zorundaydık*. Direnişin olanaksızlığını baştan kabullenmek, proletaryayı ileriye itmek değil fazladan maneviyat bozucu bir etken yaratmak olurdu.

Olaylar, bunu doğrulamıştır. İlk ders, Troçki'nin «Alman Proletaryasının Trajedisi» başlıklı yazısından çıkarılmaktadır. Hiç kimse, sadece bir konjönktür değişikliğinin gerçek bir kitle mücadelesinin doğmasına yeteceğini tam bir kesinlikle söylemeyez. Bu arada, görevimiz esas olarak hazırlık ve eleştiri yapmaktır. Faşist terör rejimi, bir bütün olarak kadrolarımız ve tek tek üyelerimiz için çok ciddi bir sınav olacaktır. Devrimcileri çelikleştiren ve eğiten de böyle dönemlerdir. Faşistler sendikaların varlığına izin verdikleri sürece, Sol Muhalefet'in her ne pahasına olursa olsun bunlara girmesi ve buralarda belirli komplocu görevler alması zorunludur. İllegalliğe geçmek, sadece yeraltına geçmek (dış ülkelerden birinde bir organ kurulması, ülke için yayın sokulması ve dağıtılması, ülke içinde illegal çekirdekler kurulması, v.b.) demek değil, aynı zamanda varolan kitle örgütleri içinde komplocu çalışmalara girebilmek demektir.

Kızıl Ordu'nun muhtemel rolü sorunu, birçok yoldaş için çok önemli, hayati bir sorundur. Açıktır ki, ilkeli tavrımızı değiştirmek sorunu değildir bu. Eğer SSCB'nin iç durumu izin verseydi, Hitler'in ilk kez iktidara yaklaştığı sırada, Sovyet hükümetinin, tabii Sovyet sınırlarını savunma örtüsü altında, Beyaz Rusya ve Ukrayna'daki bazı tümenleri seferber etmesi gerekirdi. Kızıl Ordu'nun bir başka ülkedeki devrime ancak yardım edebileceği ve onun yerini alamayacağı gibi tartışmasız doğru bir düşünceden kalkan bazı yoldaşlar, Almanya'da açık iç savaşın olmadığı bir durumda SSCB'de seferberliğe başvurmanın kabul edilemeyeceği sonucuna varma eğilimindedirler. Sorunun böyle konulması çok soyuttur. Elbette, Kızıl Ordu devrimin yapılmasında Alman işçilerinin yerini alamaz, onlara yardım edebilir ancak. Ama farklı aşamalarda, bu yardım farklı biçimlere bürünebilir. Örneğin, Kızıl Ordu Alman işçilerinin devrimi *başlatmalarına* yardım edebilir.

Alman proletaryasını felce uğratan şey, birlikten yoksun olma, yalnız kalma ve umutsuzluk duygusuydu. Sadece dışardan silahlı yardım olasılığının bile öncü kesim üzerinde son derece cesaretlendirici bir etkisi olacaktı. Alman işçilerinin Hitler'e karşı ilk ciddi direniş eylemi, Faşist Almanya ile SSCB arasında bir sürtüşme yaratabilir ve bir askeri çözüme yol açabilirdi. Sovyet hükümetinin, *saldırgan* rolüne girmekten en ufak bir çıkarı olamaz. Bu bir ilke sorunu değil bir politik yarar sorunudur. Köylü kitleleri için, Alman proletaryasına yardım amacını taşıyan bir savaş pek anlaşılır birşey olmazdı. Ama yaklaşan bir tehlikeye karşı Sovyet topraklarının *savunulması* olarak başlayan bir savaşa köylüleri çekmek mümkündür. (Troçki'nin *Rus Devrim Tarihi*'nde savunma ve saldırı konusunda devrime ilişkin olarak söylenen herşey savaş için de geçerlidir).

Kızıl Ordu harekatının Alman olaylarında alabileceği biçim bu olayların gelişimine ve Alman işçi kitlelerinin psikolojisine tam tamına uygun düşmek zorundadır. Ne var ki, sırf Alman işçileri kendilerini pasiflik zincirini kıramayacak durumda hissettikleri için, mücadelenin inisiyatifi, yukarda değinilen ilk biçimde bile olsa, Kızıl Orduya ait olacaktı. *Bununla birlikte, bu inisiyatifin önündeki engel Almanya'da varolan durum değil SSCB'deki durumdur.* Görülüyor ki, bazı yabancı yoldaşlar sorunun bu yanına pek dikkat et-

memektedirler. Faşizm iktidara geldiği takdirde Kızıl Ordu'nun müdahale etmesi zorunluluğundan sözedişimizden bu yana bir yıldan fazla zaman geçmiştir. Bu düşünceyi ileri sürerken, yalnız Almanya'da değil Rusya'da da, ekonomik durumu düzeltecek ve dolayısıyla Sovyet iktidarına gerekli hareket serbestisini sağlayacak bir politik değişikliğin meydana geleceği umuduna dayanıyorduk. Oysa gerçekte, geçen yıl SSCB içinde meydana gelen değişiklikler son derece olumsuz bir nitelikte olmuştur. Ekonomik durum ve kitlelerin morali, bir savaşı son derece zorlaştırmaktadır. SSCB'den gelen bütün haber ve bilgiler, Alman proletaryasına askeri yardım sloganının bugünkü şartlarda ileri Rus işçilerine bile, gerçekleştirilmesi olanaksız, gerçek dışı ve hayalci geleceğini göstermektedir.

İlkeli tavrımızdan bir adım bile gerilemiyoruz. Bugün, aktif enternasyonalist tavır, herşeyden önce, en kritik anda işçi devletini felce uğratan *Stalinist bürokrasiyi acımasız bir eleştiriden geçirmemiz için* gerekliyse de, ortaya çıkan nesnel durumu hesaba katmamazlık da edemeyiz: yapılan hataların sonuçları bir nesnel duruma dönüşmüştür. Bu şartlar altında Kızıl Ordu'nun seferber edilmesini istemek katıksız bir maceracılık olur. Ama işte bunun için de, proleter diktatörlüğünün ve Kızıl Ordu'nun aktif rolünün perçinlenmesi adına SSCB'nin politikasında bir değişiklik yapılmasını istememiz gerekmektedir.

17

HİTLER VE KIZIL ORDU
(21 Mart 1933)

Amerika, Avrupa *kapitalizmini* devasa bir ölçekte Avrupa *sosyalizmini* ise çok daha küçük bir ölçekte yeniden üretmiştir. Amerikan Sosyal Demokrasisi, hiçbir zaman Avrupa Sosyal Demokrasisinin bir karikatüründen başka birşey olmamıştır. Bu «eşitsiz gelişme yasası», Stalinizm olayında da aynı ölçüde geçerli olmuştur. ABD Komünist Partisi, Avrupa partilerinin hepsinden daha zayıftır, ama Amerika'daki Stalinist bürokrasi bütün zikzakları ve hataları sadece masallarda görülen bir abartmayla yerine getirmektedir.

Birbuçuk yıl önce Stalinistler Japonya'nın SSCB'ye saldırmasının bir an meselesi olduğunu düşünüyorlardı, ve bütün politikalarını da burjuva basınından çıkarttıkları bu «değerlendirmeye» dayandırıyorlardı. Bizse tersine, *Mançurya'yı asimile etmediği sürece* bir Japon saldırısının kesinlikle ihtimal dışı olduğunu söyledik. Bunun üzerine Amerikan Stalinistleri, bizi Japon genel kurmayının hizmetinde olmakla suçladı. Genel olarak, bu baylar savlarını bağırsaklarında üretmektedirler.

Bunun da ötesinde, Almanya'da faşizmin zafere ulaşması tehlikesinin —dünya devrimii çin ve herşeyden çok da Sovyetler Birliği için bir tehlikedir bu— Japon müdahalesi tehlikesinden çok daha yakın, çok daha gerçek olduğunu söyledik. Avrupa Stalinistleri, bizim «paniğe kapıldığımızı» iddia ettiler. Amerikan Stalinistleri ise, daha küstah bir tavır içine girerek, bilinçli olarak dünya proletaryasının dikkatini Sovyetler Birliğinin Doğusundaki tehlikeden uzaklaştırmaya çalıştığımızı ilan ettiler. Olaylar kendi doğrulanmalarını da birlikte getirdi. Aradan geçen birbuçuk yılda, bu

«yakın» Japon saldırısı gerçekleşebilmiş değildir. (Açıktır ki, genel olarak bir Japon müdahalesi tehlikesinin varolmadığı anlamına gelmez bu.) Bu süre içinde, Hitler iktidara gelmiş ve birkaç darbeyle SSCB'nin başlıca müttefikini, Stalinizmin yalanları ve yanılgıları sayesinde daha baştan zayıflatılmış olan Alman Komünist Partisini yenilgiye uğratmıştır.

Birbuçuk yıl önce, Alman proletaryasını imha etmesine ve dünya ve Avrupa emperyalizmiyle birleşmesine vakit bırakmadan faşizmi ezebilmek için Kızıl Ordunun esas ağırlığıyla Batı'ya dönmesi gerektiğini yazdık. Ötekilerden daha ahmak ve daha küstah olan Amerikan Stalinistleri buna cevap olarak, bizim SSCB'yi bir savaşa sürüklemek, ekonomik gelişmesini yarıda kesmek ve emperyalizmin zaferini sağlamak istediğimizi ileri sürdüler. Akılsız dostun olacağına akıllı düşmanın olsun, diye bir söz vardır. O yönden hiçbir tehlike yokken ve olamazken Japonya'ya karşı askeri harekat hazırlanmasını istemek, dikkatleri asıl faşizm tehlikesinden uzağa çevirmek olmuştur. Elbette, Stalinistler Hitler'in zaferini istedikleri için değil politik körlüklerinden ötürü yaptılar bunu. Ama Stalinistlerin hakkını da vermek gerek: eğer Hitlerin zaferini istemiş olsalardı, bu yaptıklarından başka birşey yapmalarına gerek yoktu. Şimdi Hitler iktidara geldikten ve bütün politikası onu Doğu'ya bir saldırı hazırlamaya zorlarken (Göring'in Polonya-Ukrayna programının açıklanan bölümleri yeterince anlamlıdır) Stalinistler, «kim Kızıl Ordu'dan yardım istemeye karar verirse sosyalist kuruluşa zarar ver miş olur» demektedirler. Ne var ki, Alman proletaryasına yardım sorununu bir yana bıraksak bile, sosyalist kuruluşun Alman faşizmine karşı, dünya emperyalizminin fırtına birliklerine karşı savunulması sorunu ortada durmaktadır. Stalinistler bu tehlikeyi inkâr mı ediyorlar? En fazla, henüz Hitler'in bir savaşı yürütecek durumda olmadığını söyleyebilirler. Bu doğrudur ve bir süre önce biz de bunu söyledik. Ama, bugün bir savaşı yürütemeyecek olan Hitler, yarın bu savaşı yürütebilecekse —ve savaşı yürütmekten kaçınamıyacaktır— doğru bir strateji Hitler'in bu darbeye hazırlanmaktan alıkonulmasını, yani, Hitler Alman işçilerinin hesabını görmeden Alman işçilerinin onun hesabını görmesini gerektirmez mi? Marksistler sık sık parlamento budalalığı ile alay etmişlerdir, ama kolhoz budalalığının da bundan aşağı kalır yanı yoktur. Batıya sırt çevirerek buğ-

day ve kabak ekmenin olanağı yoktur: Batı'dan 1918'den beri ilk kez en büyük tehlike gelmektedir, eğer zamanında durdurulmazsa bu tehlike öldürücü bir nitelik kazanabilecektir.

Yoksa Stalinistler pasifistlerden «sırf savunma» savaşının yapılabilecek tek savaş olduğunu mu öğrendiler? Önce Hitler bize saldırsın, sonra biz kendimizi savunuruz. Alman Sosyal Demokrasisinin mantığı hep bu olmuştur: ilk önce Nasyonal Sosyalistler *açıktan açığa* anayasaya saldırsanlar, öyle değil mi, sonra... vb. Gelgelelim, Hitler anayasaya açıktan açığa saldırınca, anayasanın savunulması için vakit çok geç olmuştu.

Düşmanı, henüz zayıf olduğu sırada yenilgiye uğratmayan; düşmanın kendini güçlendirmesine ve sağlamlaştırmasına, artçılarını korumasına, bir ordu yaratmasına, yabancı ülkelerden yardım almasına, müttefik sağlamasına yardım eden; düşmana tam bir inisiyatif serbestisi bırakan adam — bu adam, bir haindir; ihanetinin nedenleri emperyalizme hizmet isteği değil küçük burjuva zayıflığı ve politik körlük olsa bile bu adam bir haindir.

Bu şartlar altında, bir bekleme ve kaçınma politikası ancak *zayıflıkla* «haklı gösterilebilir». Bu son derece ciddi bir savdır, ve bunun hesabını kendimize vermeliyiz: demeliyiz ki, SSCB'de Stalinist politika, ekonomiyi ve proletarya ile köylülük arasındaki ilişkiyi öylesine dağıtmış, bozmuş, partiyi öylesine zayıflatmıştır ki, aktif bir dış politika için gerekli olan temeller bugün mevcut değildir.

Bu savın hükmünü göz önünde tutuyoruz. Yanlış bir politikanın sonuçlarının yolumuza dikilen nesnel engellere dönüştüğünü biliyoruz. Biz, bu engellerin hesabını yaparız, macera önermeyiz. Ama gerekli sonuçları da çıkarırız: Sovyet devletine, herşeyin yanısıra gerçek bir uluslararası alanda hareket serbestisi olanağı da kazandırmak için, partinin politikasında, yöntemlerinde ve liderliğinde köklü bir değişiklik gereklidir.

18

ALMANYA FELAKETİ : LİDERLİĞİN SORUMLULUĞU (28 Mayıs 1933)

Emperyalist çağ, hiç değilse Avrupa'da, politikanın son derece oynak ve hareketli bir nitelik kazandığı bir keskin dönüşler çağı olmuştur. Her dönüşte tartışma konusu olan şey de şu ya da bu kısmî reform değil, rejimin kaderi olmuştur. Devrimci partinin ve onun önderliğinin olağanüstü rolü bu gerçeğe dayanmaktadır. Sosyal Demokrasinin, tıpkı kendisini besleyen kapitalizm gibi, düzenli ve kesintisiz olarak geliştiği eski güzel günlerde, Bebel'in liderliği, belirsiz bir gelecekte cereyan edecek bir savaşın (belki de hiç cereyan etmeyebilecek olan bir savaşın) planlarını sükunetle hazırlayan bir genel kurmayı andırabiliyordu; bugünün şartlarında bir devrimci partinin merkez komitesi ise hareket alanındaki bir ordunun genel kurmayını andırmaktadır. Çalışma odasının stratejisi, muharebe alanının stratejisine bırakmıştır yerini.

Merkezileşmiş bir düşmana karşı mücadele, merkezileşmeyi gerektirir. Kesin disiplin anlayışıyla eğitilmiş Alman işçileri, savaş ve izleyen siyasi sarsıntılar içinde bu düşünceyi yepyeni bir enerjiyle özümlemişlerdir. İşçiler liderliklerinin eksiklikleri ve hataları karşısında kör değillerdir, ama hiçbiri, birey olarak, örgütün sınırlamalarını aşamamaktadır. Bir bütün olarak işçiler, hatalı da olsa güçlü bir liderliğe sahip olmayı, değişik yönlere çekilmeye ya da «bağımsız» faaliyetlere girişmeye tercih etmektedirler. İnsanlığın tarihinde, bir politik kurmay hiçbir zaman bu çağda olduğu kadar önemli bir role ya da sorumluluğa sahip olmamıştır.

Alman proletaryasının eşi görülmemiş yenilgisi, Rus proletar-

yasının iktidarı almasından bu yana en önemli olaydır. Yenilginin ertesi günü birinci görev, liderliğin politikasını tahlil etmek olmalıdır. En sorumlu mevkilerde bulunan liderler (ki tanrıya şükür, sağ salimdirler bugün) kederli bir tavırla, kendi politikalarının yürütücüsü durumunda olan ve bugün hapiste bulunan taban görevlilerine işaret etmektedirler. Sahte bir duygusallığın izini taşıyan bu türden bir savı ancak öfkeyle karşılayabiliriz. Hitler'in hapsettiği insanlarla dayanışmak boynumuzun borcudur, ama bu dayanışma, liderlerin hatalarını kabullenmeye varamaz. Uğranılan kayıplar, ancak yenilenlerin düşünceleri bir gelişme gösterdiği takdirde aklanabilir. Bunun ilk şartı da yürekli eleştiridir.

Bütün bir ay boyunca, Moskova'nın *Pravda*'sı da dışında kalmamak üzere hiçbir Komünist organ, 5 Mart felaketi üzerine bir kelime bile söylemedi. Komintern Yürütme Kurulu prezidyumunun söyleyeceklerini beklediler hepsi. Prezidyum ise iki çelişik görüş arasında bocaladı: «Alman Merkez Komitesi bizi yanılttı» ve «Alman Merkez Komitesi doğru bir politika izledi.» Birinci görüş bir yana atıldı: felaketi hazırlayan olaylar herkesin gözleri önünde cereyan etmişti ve bundan önce Sol Muhalefetle yapılan tartışma da Komintern liderlerini [güdülen politikaya] açıkça bağlamıştı. Sonunda, 7 Nisan'da, karar açıklandı: «Thaelmann yönetimindeki Merkez Komitesinin politikası... Hitler'in darbesine kadar ve bu darbe süresince bütünüyle doğruydu». Yazık, Hitler'in öbür dünyaya yolladığı kişiler bu avutucu aklamayı ölümlerinden önce öğrenemediler.

Prezidyum'un açıklaması Alman Komünist Partisinin politikasını tahlil etmeye çalışmıyor —oysa ilk beklenen şeydi bu— bunun yerine, Sosyal Demokrasiye yöneltilegelen suçlamalar dizisine bir yenisini ekliyor. Sosyal Demokrasi, deniliyor, Komünistlerle koalisyon yerine burjuvaziyle koalisyonu tercih etmiştir; faşizme karşı gerçek bir mücadeleden kaçınmıştır; kitlelerin inisiyatifini engellemiştir; ve «kitle işçi örgütlerinin liderliğini» elinde tuttuğu için bir genel grevi engellemeyi başarmıştır. Bütün bunlar doğrudur. Ama bunlar yeni değildir. Toplumsal reform partisi olarak Sosyal Demokrasi, kapitalizmin emperyalizme dönüşmesiyle birlikte ilerici görevini tamamlamıştır. Savaş sırasında Sosyal Demokrasi emperyalizmin doğrudan bir aracı olma işlevini yüklenmişti. Savaştan sonra ise, resmi olarak kapitalizmin aile doktorluğunu üze-

rine aldı. Komünist Partisi ise onun mezar kazıcısı olmak için çalıştı. Bütün bir gelişim kimden yanaydı? Uluslararası ilişkilerin karmakarışık durumu, pasifisit yanılsamaların çöküşü, büyük bir savaşa ve onun ardından gelecek salgın hastalıklara işaret eden benzeri görülmemiş bunalım — bütün bunlar, görünüşte, Avrupa kapitalizminin çürüyüşünü ve reformizmin umutsuzluğunu ortaya koyuyordu.

Ama Komünist Partisi ne yapıyordu? Gerçekte Komintern, seçimlerde altı milyon oy aldığı halde seksiyonlarından birini görmezlikten gelmektedir. Bu parti artık sadece bir öncü değildir; büyük bir bağımsız ordudur. Öyleyse neden bütün bu olaylarda sadece bir baskı ve kıyım kurbanı olarak rol aldı? Neden karar anında felce uğramış bir durumda kaldı? Savaş vermeden geri çekilmenin mümkün olmadığı durumlar vardır. Yenilgi, düşman kuvvetlerinin üstünlüğünün sonucudur; yenilgiden sonra yeniden eski güce kavuşmak mümkündür. Bütün belirleyici mevzilerin edilgin bir biçimde teslim edilmesi ise, organik bir mücadele yeteneksizliğini açığa vurur; bunun cezasız kalamayacağı açıktır.

Prezidyum, Komünist Partisinin politikasının «hem darbeden önce hem de darbe sırasında» doğru olduğunu söylüyor bize. Ama doğru bir politika, doğru bir durum değerlendirilmesiyle başlar. Oysa son dört yıldır, hatta 5 Mart 1933'e kadar, hergün Almanya'da çok güçlü bir antifaşist cephenin kesintisiz olarak geliştiğinden, Nasyonal Sosyalizmin gerilediği ve çözüldüğünden ve bütün durumun devrimci saldırılarıyla belirlendiğinden başka birşey işitmedik. *Dayandığı bütün tahlil iskambil kağıtlarından yapılma bir ev gibi bir anda yıkılırken, bir politika nasıl doğru olabilir?*

Prezidyum, eylemsiz geri çekilişi, «işçi sınıfı çoğunluğunun desteğinden yoksun olan» Komünist Partisinin kesin ve belirleyici bir savaşa girmesinin hatalı olacağı gerçeğiyle haklı göstermeye çalışıyor. Bununla birlikte, aynı açıklama 20 Temmuz 1932'deki siyasî genel grev çağrısını özel bir övgüye değer buluyor, ama nedendir bilinmez, 5 Mart 1933'te yapılan benzer bir çağrıdan hiç sözetmiyor. Genel grev «belirleyici bir mücadele» değil midir? Her iki grev çağrısı da, «devrimci saldırı» şartları altında «antifaşist birleşik cephe»de «önderlik rolünün» gereklerine bütünüyle uygun düşmekteydi. Ne yazık ki, grev çağrısı sağır kulaklara çarptı; hiç kimse ce-

vap vermedi. Ama, bir yanda olayların resmi değerlendirilişi ve grev çağrısı ile öbür yanda gerçekler ve eylemler arasında bu kadar açık bir çelişki çıkıyorsa, doğru bir politikayı felaketle sonuçlanan bir politikadan ayıran şeyin ne olduğunu anlamak da iyice güçleşir. Ne olursa olsun, prezidyumun açıklamayı unuttuğu birşey var: hangisi doğruydu, iki grev çağrısı mı, yoksa işçilerin bu çağrılar karşısındaki aldırışsızlığı mı?

Ama yenilginin nedeni proletarya içindeki bölünme olamaz mı? Böyle bir açıklama özellikle tembel zihinler için biçilmiş kaftan. Proletaryanın birliği, evrensel bir slogan olarak, bir mittir. Proletarya türdeş değildir. Bölünme, proletaryanın politik uyanışıyla başlar ve onun gelişmesinin hareket yasasını oluşturur. Proletaryanın öncüsü, ancak iktidarın alınmasıyla acil bir görev olarak yüz yüze kaldığı olgunlaşmış toplumsal bunalım şartlarında ve doğru bir politika izlendiği takdirde, sınıfının büyük çoğunluğunu kendi çevresinde toplayabilir. Ama bu devrimci doruğa tırmanan merdivenin basamaklarını artarda gelen bölünmeler oluşturur.

Birleşik cephe politikasını icat eden Lenin değildi; proletarya içindeki bölünme gibi bu da sınıf mücadelesinin diyalektiği tarafından zorlanmaktaydı. Acil görevlerin yerine getirilmesi amacıyla proletaryanın çeşitli kesimleri, örgütleri ve grupları arasında geçici anlaşmalar yapılmasaydı hiçbir başarı mümkün olmazdı. Grevler, sendikalar, gazeteler, parlamento seçimleri, sokak gösterileri, zaman zaman bu bölünmelerin pratik içinde aşılmasını gerektirir; yani, her zaman bir birleşik cephe biçimi almasa bile, özel işlerle görevli olan birleşik cephelerin kurulmasını gerektirir. Bir hareketin ilk aşamalarında birlik fevrî ve kendiliğinden bir biçimde tabanda kurulur; ama kitleler örgütleri aracılığıyla mücadele etmeye alıştıktan sonra tepede de kurulmalıdır birlik. İleri kapitalist ülkelerde varolan şartlarda «sadece tabanda» sloganı, özellikle Çarlık Rusya'sında devrimci hareketin ilk aşamalarının anılarından güç alan çağdışı bir anlayıştır.

Belli bir düzeyden sonra, eylem birliği için mücadele temel ve ilkel bir gerçek olmaktan çıkıp, taktik bir görev haline gelir. Sadece birleşik cephe formülü hiçbir şeyi çözmez. Birlik çağrısında bulunanlar sadece Komünistler değildir: reformistler, hatta faşistler de aynı şeyi istemektedir. Birleşik cephe politikasının taktik uy-

gulanışı, her dönemde, belirli bir stratejik anlayışa bağımlıdır ve onun bir parçasıdır. İşçilerin reformizme ve karşı ve reformizden uzak devrimci birliğini oluştururken, birleşik cepheyi reformistlerle birlikte uygulama amacını güden uzun, kararlı ve sabırlı bir deney zorunludur; kuşkusuz, her zaman nihai devrimci hedef açısından. Lenin de işte tam bu alanda eşsiz örnekler vermiştir bize.

Komintern'in stratejik anlayışı, başından sonuna kadar yanlıştı. Alman Komünist Partisinin çıkış noktası, Sosyal Demokrasi ile faşizm arasında sadece bir işbölümü ayrılığı olduğu yolundaydı; yani, çıkarları, özdeş olmasa bile benzerdi. Komintern, Komünizmin başlıca politik rakibi ile ölümcül düşmanı arasındaki ayrılığı artırmak yerine —bunun için, gerçeği çarpıtmak yerine açıkça söylemek yeterliydi— reformistleri ve faşistleri ikiz olduklarına inandırdı; onların birbirleriyle uzlaşacağını ileri sürerek Sosyal Demokrat işçileri kızdırdı ve kendinden uzaklaştırdı ve onların reformist liderlerinin yerinin sağlamlaşmasına yol açtı. Daha da kötüsü, liderliğin çıkardığı engellere rağmen işçilerin savunması için yerel birlik komitelerinin kurulduğu her durumda, bürokrasi ihraç tehdidiyle kendi temsilcilerini komitelerden çekilmeye zorladı. Sadece birleşik cepheyi, yukardan ve aşağıdan baltalamakta kararlılık gösterdi. Ve bütün bunları hiç kuşkusuz en iyi niyetlerle yaptı.

Komünist Partisinin hiçbir politikası, Sosyal Demokrasiyi bir devrim partisine dönüştüremezdi elbet. Ama amaç da bu değildi. Reformizmle faşizm arasındaki çelişkiyi sonuna kadar kullanmak gerekliydi — hem faşizmi zayıflatmak için, hem de Sosyal Demokrat liderliğin yetersizliğini işçilere göstererek reformizmi zayıflatmak için. Bu iki görev doğal olarak birleşiyordu. Komintern bürokrasinin politikası ise tam ters sonucu verdi: reformistlerin ödüncülüğü Komünistlerin değil faşistlerin işine yaradı; Sosyal Demokrat işçiler liderlerine bağlı kaldılar; Komünist işçiler kendilerine ve liderlerine inançlarını yitirdiler.

Kitleler savaşmak istiyorlardı, ama liderleri tarafından inatçı bir biçimde engellenmekteydiler. Gerilim, huzursuzluk ve en sonunda da yönsüzlük, proletaryayı içten sarstı. Ergimiş metalı çok uzun süre ateşte tutmak tehlikelidir; toplumu çok uzun süre devrimci bunalım halinde tutmaksa daha da tehlikelidir. Küçük burjuvazinin büyük çoğunluğuyla Nasyonal Sosyalizme geçmesinin başlıca nedeni

yukardan felce uğratılan proletaryanın onu (küçük burjuvaziyi-ç.) başka bir yola çekememesidir. İşçilerin direnme göstermemesi de faşizmin kendine güvenini artırmış ve büyük burjuvazinin iç savaş tehlikesi karşısında duyduğu korkuyu azaltmıştır. Proletaryadan gittikçe tecrit olan Komünist öncünün kaçınılmaz yılgısı ise kısmi bir direnmeyi bile olanaksızlaştırmıştır. Böylece Hitler'in işçi örgütlerinin yıkıntıları üzerinde muzaffer bir tavırla ilerlemesi kesinleşmiştir.

Komintern'in yanlış stratejik anlayışı her aşamada gerçeklerle çatıştı ve dolayısıyla anlaşılmaz ve açıklanmaz zikzaklara yol açtı. Komintern'in temel ilkesi şuydu: *reformist liderlerle birleşik cephe sözkonusu olamaz!* Sonra da, en kritik anda, Alman Komünist Partisi Merkez Komitesi, hiçbir açıklama ya da hazırlanma yapmaksızın Sosyal Demokrat liderlere çağrı yaptı ve birleşik cepheyi bir ültimatom biçiminde önerdi: Ya hemen, ya hiçbir zaman! Reformist kampta gerek liderler gerek işçiler bu adımı korkunun sonucu gibi değil, tam tersine, şeytanca bir tuzak olarak yorumladılar. Uzlaşma çabasının kaçınılmaz başarısızlığından sonra Komintern çağrının unutulmasını emretti ve birleşik cephe düşüncesi yeniden karşıdevrimci bir düşünce ilan edildi. Kitlelerin siyasi bilincine böylesine bir haraket cezasız kalamazdı. 5 Mart'tan önce Komintern'in düşman korkusuyla son anda Sosyal Demokrasiye bir çağrı yapabileceği, zor da olsa düşünülebilirdi; prezidyumun 5 Mart'ta, her ülkenin iç şartlarından bağımsız olan bütün dünyanın Sosyal Demokrat partilerine yönelttiği ortak eylem önerisi ise, bu açıklamayı bile olanaksızlaştırdı. Almanya'daki durumun Reichstag yangınıyla (1) aydınlandığı bir sırada yapılan bu gecikmiş ve bütün dünyayı kapsayan öneride, sosyal faşizmle ilgili tek kelime bile yoktu. Komintern —buna inanmak zor, ama işte önümüzdeki yazıda da böyle deniyor!— bütün bir ortak mücadele süresince *Sosyal Demokrasiyi eleştirmekten kaçınmaya* bile hazırdı.

Reformizme panik içinde verilen bu ödünün yarattığı dalgalar henüz yatışmıştı ki, Wels Hitlere bağlı kalacağını açıkladı ve Leipart da faşizme yardımını ve desteğini sundu. Komintern prezidyumu hemen şu açıklamayı yaptı: «Komünistler Sosyal Demokratları sosyal. faşist diye nitelerken haklıydılar.» Bu insanlar her zaman haklıdır. Neden kendileri, sosyal faşizm teorisini böyle kesinkes

doğrulamalarından birkaç gün önce, bu teoriden vazgeçmişlerdi? Bereket kimse liderlere güç sorular sormuyor. Ama talihsizlikler burada bitmiyor: bürokrasi olayların bugünkü temposuna ayak uyduramayacak kadar ağır düşünüyor. Tam prezidyum şu ünlü açıklamayı («faşizm ve Sosyal Demokrasi ikizdir») yapmıştı ki, Hitler Hür Sendikaları toptan imha etti ve bu arada Leipart ve Şürekasını da tutuklattı. İkiz kardeşler arasındaki ilişkiler pek kardeşçe sayılmaz.

Bürokrasi, reformizmi çıkarları ve çelişkileriyle birlikte, sağa ve sola doğru bütün yalpalamalarıyla birlikte tarihsel bir gerçeklik olarak almak yerine, mekanik modellerle düşünmektedir. Leipart'ın yenilgiden *sonra* hemen teslim olmaya hazır oluşu, yenilgiden *kaçınmak amacıyla* yenilgiden *önce* yapılacak birleşik cepheye karşı kanıt olarak getiriliyor. Sanki reformistlerle savaş anlaşmaları, proleter demokrasi organlarıyla faşist çetelerin bağdaşmazlığına değil de reformist liderlerin değerine dayanmaktaymış gibi...

Ağustos 1932'de, Almanya hâlâ «sosyal general» Schleicher tarafından, Hitler ile Wels'in Komintern'ce ilan edilen birliğini sağlayacak olan Schleicher tarafından yönetilmekteyken, şunları yazmıştım: «Bütün işaretler Wels-Schleicher-Hitler üçgeninin daha kurulmaya vakit bulmadan parçalanacağını gösteriyor.

«Ama belki de bir Hitler-Wels bileşimi bunun yerini alacaktır?... Sosyal Demokrasinin, kendi işçilerinden korkmadan, hoşgürüsünü Hitler'e satmak istediğini varsayalım. Ama Hitler'in bu metaya ihtiyacı yoktur: Sosyal Demokrasinin hoşgörüsünü değil, yokedilmesini istemektedir. Hitler hükümeti ancak proletaryanın direnmesini kırarak ve onun bütün muhtemel direnme organlarını ortadan kaldırarak yerine getirebilir görevini. Faşizmin tarihsel rolü budur».

Reformistlerin yenilgiden sonra, daha iyi günler gelinceye kadar Hitler'in kendilerine bir bitkisel yaşam olanağı tanımasını isteyeceği besbellidir. Ne var ki, Hitler, liderleri susup otursa bile işçi örgütlerinin ilk bunalımda ciddi bir tehlike olacağını anlamaktadır - İtalya deneyinden dersler çıkarmasını bilmiştir Hitler.

Bugünkü «emek cephesi»nin gardiyanı Doktor Ley (2) ikizler arasındaki ilişkiyi Komintern prezidyumundan çok daha mantıklı bir biçimde ortaya koydu: «Marksizm, daha uygun bir zamanda yeniden ayağa kalkmak için ölü rolü yapıyor,» dedi 2 Mayıs'ta, «ama

kurnaz tilki bizi aldatamıyor! İyileşinceye kadar varlığına izin vermektense, öldürücü darbeyi vurmak daha iyi olacak. Leipart'lar ve Grassmann'lar (3) istedikleri kadar Hitler'e yaltaklanabilirler; ama onları kilit altında tutmak daha doğrudur. İşte bu yüzden biz de Marksist eşkiyanın ellerinden temel silahlarını (sendikaları) çekip alıyoruz ve böylece onu son silahlanma olanağından yoksun bırakıyoruz». Eğer Komintern bürokrasisi bu kadar yanılmaz olmayıp da biraz eleştiriye kulak verebilseydi, Leipart'ın Hitler'e sadakat yemini verdiği 22 Mart'la Hitler'in bu yemine rağmen onu tutuklattığı 2 Mayıs'a kadar ilave hatalar yapmazdı.

Toparlarsak, faşistler sendikaları bu kadar kesin olarak ele geçirmeselerdi bile «sosyal faşizm» teorisi reddedilebilirdi. Hitler güçler ilişkisinin sonucu olarak Leipart'ı geçici ve nominal olarak sendikaların başında bırakmak zorunda kalsa bile, bu anlaşma yine de temel çıkarların bağdaşmazlığını ortadan kaldırmayacaktı. Faşizm yaşamalarına izin verse bile reformistler Weimar Demokrasisindeki arpalıklarını hatırlayacaklardır ve sadece bu bile onları gizli bir düşman yapmaya yetecektir. Üçüncü Reich'te Stahlhelm'in bağımsız varlığına bile izin verilmezken nasıl olur da Sosyal Demokrasi ile faşizmin çıkarlarının bağdaşmaz olduğu görmezlikten gelinebilir? Mussolini Sosyal Demokrasiye ve hatta Komünist Partisine bile bir süre için tahammül etmiştir, ama sonradan onları daha da acımasızca ezmiştir. Reichstag'da Sosyal Demokrat milletvekillerinin Hitler'in dış politikası lehinde oy kullanmaları, bu partiyi yeni bir şerefsizlik çamuruna itecek, ama kaderini hiçbir şekilde değiştirmeyecektir.

Talihsiz liderler, faşizmin zaferinin başlıca nedenlerinden biri olarak herşeyi önceden gören ve hiçbir şeyi ihmal etmeyen Hitler'in «dehasına» işaret etmektedirler (tabii, gizlice). Faşist politikanın geçmişini eleştirmek kısır bir çaba olur. Sadece şunu hatırlamak yeterlidir: geçen yaz Hitler faşist yükselişin doruk noktasından yararlanamadan elinden kaçırmıştır. Ama temponun düşürülmesi bile —ki çok büyük bir hataydı— telafi edilemeyecek sonuçlara yol açmamıştır. Reichstag'ın Göring tarafından yakılması ise, son derece beceriksizce yapılmış bir provokasyon olmasına rağmen, gerekli sonuçları elde etmiştir. Aynı şey bir bütün olarak faşist politika için de söylenmelidir, çünkü başarı kazanmıştır. Ne yazık ki,

faşist liderliğin proleter liderliği karşısında üstünlüğü yadsınamaz. Yenilmiş liderlerin Hitler'in zaferindeki kendi paylarından hiç sözetmemeleri ise sadece yakışıksız bir tevazudan ötürüdür. Dama diye bir oyun olduğu gibi, kaybeden-kazanıyor diye bir oyun da vardır. Almanya'da oynanan oyunun benzersiz yanı ise, Hitler dama oynarken hasımlarının kaybetmek için oynamış olmalarıdır. Siyasî dehaya gelince, Hitler'in buna ihtiyacı olmamıştır. Karşısındaki düşmanın stratejisi, kendi startejisinin eksik kalan yönlerini büyük ölçüde tamamlamıştır.

19

NASYONAL SOSYALİZM NEDİR?
(10 Haziran 193)

Bazı saf kişiler kral ünvanının kralın kendisinden, hermin kürkünden, tacından, etinden ve kanından geldiğini düşünürler. Gerçekteyse, krallık insanlar arasındaki ilişkilerden doğmaktadır. Kral kendi kişiliğinde milyonlarca insanın çıkar ve önyargılarını birleştirdiği ve yansıttığı için kraldır. Bu ilişkiler bütün bir gelişim tarafından aşındırıldığı ve ortadan kaldırıldığı zaman, kral, alt dudağı titreyen, yıpranmış bir adamdır artık. Vaktiyle III. Alfonso adını taşıyan kişi bize bu konudaki taze izlenimlerini aktarabilir. (1)

Halkın rızasıyla lider olan kişi, kendi yolunu yine kendi çabasıyla açmak veya en azından kendine giden yolun açılması için olay ve şartlara yardımcı olmak zorunda olmasıyla, tanrının rızasıyla lider olan kisiden ayrılır. Yine de lider her zaman insanlararası bir ilişkidir, kollektif bir talep karşısında bireysel bir arzdır. Hitler'in kişiliği üzerindeki tartışmalar, onun başarısının sırrı bu adamın kendisinde arandıkça daha da şiddetlenmektedir. Gelgelelim kişisel olmayan tarihsel güçlerin güçlerin aynı ölçüde birleşme noktası olan bir başka siyasî kişilik daha bulmak oldukça güçtür. Herhangi bir tatminsiz küçük burjuva Hitler olamazdı ama her tatminsiz küçük burjuvanın içinde bir parça Hitler vardır.

Alman kapitalizminin Birinci Dünya Savaşından önceki hızlı büyümesi hiç de orta sınıfların öyle kolayca ortadan kalkması anlamına gelmemiştir. Hızlı büyüme küçük burjuvazinin bazı tabakalarını yokederken, yenilerini yaratmaktaydı: fabrikaların çevresinde zenaatkar ve dükkan sahipleri, fabrikaların içinde de teknisyen-

ler ve idarî işlerle uğraşan memurlar. Ama varlıklarını korur, hatta sayıca büyürken —eski ve yeni küçük burjuvazi Alman nüfusunun yarıdan biraz azını oluşturuyordu— orta sınıflar, son bağımsızlık iddialarını da yitirdiler. Büyük sanayi ve banka sisteminin çevresinde yaşamakta, tekelci tröstlerin ve kartellerin masalarından düşen kırıntılarla ve bunların teorisyen ve profesyonel politikacılarının sadakalarıyla geçinmektedirler bugün.

1918 yenilgisi Alman emperyalizminin yolunu tıkadı. Dış dinamik iç dinamiğe dönüştü. Savaş da devrime kaydı. Hohenzollern'lere savaşı trajik sonuna kadar sürdürmelerinde yardım eden Sosyal Demokrasi, proletaryanın devrimi sonuna kadar götürmesine izin vermedi. Weimar demokrasisi, kendi varlığına bitmez tükenmez mazeretler bulmak için tam ondört yıl harcadı. Komünist Partisi işçileri yeni bir devrime çağırdı ama bu devrimi yönetmekten aciz kaldı. Alman proletaryası, savaşın, devrimin, parlamenterizmin ve sahte-Bolveşizmin yükseliş ve düşüşünü yaşadı. Burjuvazinin eski partileri tükenirken, işçi sınıfının dinamik gücü de kemirilip gitmekteydi.

Savaş sonrasının kargaşası, zenaatkarlara, küçük tüccarlara ve mumurlara da işçilerden daha hafif bir darbe indirmedi. Tarımdaki ekonomik bunalım köylüleri yıkıma uğratıyordu. Orta tabakaların çöküşü bunların proleterleşmelerini sağlamadı: proletaryanın kendisi de sürekli olarak bir işsizler ordusu üretiyordu çünkü. Kravatları ve suni ipek gömlekleriyle ancak örtünebilen küçük burjuvazinin yoksullaşması, bütün resmi inançları ve hepsinden çok da demokratik parlamenterizmi aşındırıp yoketti.

Partilerin çokluğu, seçimlerin soğuk gerilimi, hükümetlerin durmadan değişmesi bunlar da, kısır bir siyasî bileşimler kaleydoskopu yaratarak toplumsal bunalımı keskinleştiriyordu. Savaş, bozgun, tazminatlar, enflasyon, Ruhr'un işgali, bunalım, yokluk ve kinle kızışmış bir atmosfer içinde küçük burjuvazi, kendisini aldatan bütün partilere isyan etti. İflastan kurtulamayan küçük mülk sahiplerinin, bunların üniversiteden çıkıp da iş ve müşteri bulamayan oğullarının, çeyizsiz ve nişanlısız kalan kızlarının karanlık durumları ve bitmek bilmeyen yakınmaları, düzen ve otorite talebini doğuruyordu.

Nasyonal Sosyalizm bayrağı eski ordunun orta ve ikinci dere-

ceden kadrolarından gelen kişiler tarafından yükseltildi. Madalyalarla donanmış subay ve astsubaylar vatan için katlandıkları eziyetlerin ve kahramanlıklarının boşa gitmiş olmasını ve en çok da kendilerine hiçbir minnettarlık gösterilmemesini kabul edemiyorlardı. Devrime ve proletaryaya duydukları nefretin kaynağı budur. Bankacıların, sanayicilerin ve bakanların, kendilerini muhasebecilik, Mühendislik, posta memurluğu ve öğretmenlik gibi mütevazi görevlerle avutmak istemelerinden ötürü bunların saflarına da gidememektedirler. «Sosyalizm»lerinin kaynağı da budur. Bu insanlar Verdün ve Yser muharebelerinde (2) kendilerininkiyle birlikte başkalarının hayatını da tehlikeye atmayı ve geri saflardaki küçük burjuvaları etkileyen komuta diliyle konuşmayı öğrenmişlerdir. Ve böylece liderler haline gelmişlerdir.

Siyasî kariyerinin başlangıcında Hitler belki de sadece daha enerjik mizacı, daha yüksek sesi ve dar görüşlerine herkesten çok inanmasıyla diğerlerinden ayrılmaktaydı. Aşağılanmış askerin öcalmaya susamışlığı bir yana bırakılırsa, harekete getirdiği hiçbir hazır progrm yoktu. Hitler, Versailles'ın şartlarına, hayat pahalılığına, faziletli astsubaylara saygı gösterilmemesine ve musevi bankacı ve gazetecilerin entrikalarına karşı küfürler ve yakınmalarla işe başladı. Ulkede iflas etmiş, başarısızlığa uğramış, henüz taze yaralarla kaplı yeterince insan vardı. Bunların hepsi yumruklarını öfkeyle masaya indirmeyi istiyorlardı. Hitler'se bu işi herkesten iyi yapıyordu. Bütün bu dertlere nasıl çare bulunacağını bilmediği doğrudur. Ama suçlamaları bazen bir emir bazen de katı yürekli kadere yakarış gibi çınlamaktaydı. Mahkum olmuş sınıflar, tıpkı kurtuluşu olmayan hastalar gibi, dertlerini tekrar tekrar anlatmak ve teselliler dinlemekten hiç usanmazlar. Hitler'in bütün konuşmaları da bu havaya göre ayarlanmıştı. Şekilsiz bir duygusallık, disiplinli düşünceden yoksunluk, cehaletle atbaşı giden düzensiz bilgiler — bütün bu eksiler artılara dönüşmekteydi. Bunlar, Hitler'e her çeşit hoşnutsuzluğu Nasyonal Sosyalizmin dilenci torbasında toplama olanağı veriyordu. Ajitatörün belleğinde bu ilk hazırlıksız nutuklardan sadece takdir toplamış olanları kalıyordu. Hitler'in siyasî düşünceleri bir hatiplik akustiğinin meyveleriydi. Sloganların seçimi konuşmaların başarısına göre yürüyordu. Bütün bu hammaddenin içinden liderin biçimlenmesi böyle böyle gelişiyordu.

Mussolini, daha en baştan beri, kendisini Makyavelli'nin siyasî cebirinden çok Metternich'in (3) polis mistisizmine yakın gören Hitler'den daha bilinçli bir tepki göstermişti toplumsal malzemeye. Zihinsel bakımdan Mussolini daha cüretkar ve edepsizdir. Berlin'li meslektaşı Roma kilisesinin yanılmazlığına gerçekten inanırken, Roma'lı ateistin, nasıl polisten ve mahkemelerden yararlandıysa dinden de tıpkı öyle yararlandığı söylenebilir. Geleceğin İtalyan diktatörü, henüz Marx'ı «hepimizin ölümsüz hocası» olarak kabul ettiği zamanlarda, bugünkü toplumda herşeyden önce iki temel sınıfın —burjuvazi ve proletarya— karşılıklı etkileşimini gören teoriyi hayli ustaca savunmaktaydı. Evet, bu temel sınıflar arasında «insan topluluğunun bir çeşit birleştirici dokusunu» oluşturan çok çeşitli ara tabakaların yer aldığını yazıyordu Mussolini 1914'te; ama «bunalım dönemlerinde ara sınıflar, çıkar ve görüşlerine göre, temel sınıflardan birine veya ötekine doğru çekilirler» diye de ekliyordu. Çok önemli bir genelleme! Nasıl bilimsel tıp, bir insanı iyileştirebileceği gibi en kısa yoldan atalarının yanına gönderme olanağına da sahipse, yaratıcısı tarafından proletaryayı seferber etmesi için tasarlanan sınıf ilişkilerinin bilimsel tahlili de, Mussolini'ye, düşman kampa geçtiği zaman, ara sınıfları proletaryaya karşı seferber etme olanağı verdi. Hitler de, aynı şeyi, faşizmin metodolojisini Alman mistisizminin diline tercüme ederek başarmıştır.

Kâfir Marksist yayınları yakan ateş, Nasyonal Sosyalizmin sınıfsal niteliğine de parlak bir ışık tutmaktadır. Naziler devlet gücü olarak değil de parti olarak hareket ettikleri sürece işçi sınıfına yaklaşma olanağını pek bulamıyorlardı. Öte yandan, büyük burjuvazi, hatta Hitler'e para yardımı yapanlar bile, Nazileri kendi partileri olarak görmüyorlardı. Ulusal «yeniden doğuş» tamamiyle orta sınıflara, ulusun bu en geri kısmına, tarihin sırtındaki bu ağır yüke yaslanıyordu. Siyasî ustalık, proletaryaya karşı ortak düşmanlığını kullanarak küçük burjuvaziyi birleştirmekten ibaretti. Durumun düzelmesi için ne yapmalı? Herşeyden önce daha aşağıdakileri ezmeli. Büyük sermaye karşısında güçsez olan küçük burjuvazi, işçileri ezerek gelecekte toplumsal itibarını yeniden kazanmayı ummaktadır.

Naziler yaptıkları darbeye, gaspettikleri devrim adını takıyorlar. Oysa İtalya'da olduğu gibi Almanya'da da faşizm, toplumsal sis-

teme hiç dokunmamaktadır. Kendi başına alındığında Hitler'in darbesi karşı-devrim adına bile layık değildir. Ama tek başına alınamaz: Almanya'da 1918'de başlayan bir sarsıntılar döneminin sonucudur. İktidarı işçi ve köylü sovyetlerine veren Kasım devrimi, temel eğilimleriyle bir proleter devrimiydi. Ama proletaryanın başındaki parti iktidarı burjuvaziye geri verdi. Bu anlamda, Sosyal Demokrasi, devrim daha eserini tamamlamaya vakit bulamadan karşı-devrim dönemini başlatmıştır. Yine de, burjuvazi Sosyal Demokrasiye ve dolayısıyla işçilere bağımlı olduğu sürece, rejim, uzlaşma öğeleri içermekteydi. Ama Alman kapitalizminin uluslararası ve iç durumu, ödün verme olanağını ortadan kaldırıyordu. Nasıl Sosyal Demokrasi burjuvaziyi proleter devriminden kurtardıysa, şimdi de faşizm burjuvaziyi Sosyal Demokrasiden kurtarmıştır. Hitler'in darbesi, karşı-devrimci tepkiler zincirinin son halkasından başka birşey değildir.

Küçük burjuvazi, gelişme düşüncesine karşıdır, çünkü gelişme her zaman kendisine karşı olmaktadır; ilerleme, ödenemeyecek borçlardan başka hiçbir şey getirmemiştir ona. Nasyonal Sosyalizm Marksizmle birlikte Darwinizmi de reddetmektedir. Naziler maddeciliği lanetlemektedirler, çünkü teknolojinin doğa karşısındaki zaferleri, hep büyük sermayenin küçük sermaye karşısındaki zaferlerine yol açmıştır. Hareketin liderleri «entellektüalizmi» tasfiye etmektedirler, çünkü kendileri ikinci ve üçüncü dereceden bir zekaya sahiptirler ve en önemlisi de, tarihsel roleri, tek bir düşünceyi bile sonucuna kadar götürmelerine izin vermemektedir. Küçük burjuvazi, maddenin ve tarihin üstünde duran ve rekabetten, enflasyondan, bunalımdan ve açık arttırmalı satışlardan etkilenmeyecek olan daha yüksek bir otoriteye ihtiyaç duymaktadır. Evrimin, maddeci düşüncenin ve akılcılığın —Yirminci, Ondokuzuncu ve Onsekizinci Yüzyılların— karşısına kahramanca esinin kaynağı olarak milliyetçi idealizm çıkarılmaktadır. Hitler'in ulusu, küçük burjuvazinin kendi mitolojik gölgesidir: acıklı bir «Bin Yıllık Reich» sayıklaması.

Ulusu tarihin üzerine çıkarmak için ırkın desteği kullanılmaktadır. Tarih ırkın kendini gösterişi olarak yorumlanmaktadır. Irkın nitelikleri değişen toplumsal şartlardan bağımsız olarak tasarlanmaktadır. «İktisadî düşünce»yi aşağılık birşey olarak reddederken Nasyonal Sosyalizm bir basamak daha aşağı inmektedir: iktisadî maddecilikten zoolojik maddeciliğe geçmektedir.

Hayatın bütün sırlarını çözecek evrensel bir anahtar arayan kendi kendini yetiştirmiş iddialı biri için sanki özel olarak yaratılmışa benzeyen ırk teorisi, düşünceler tarihinin ışığı altında çaresiz bir karasevdayı andırmaktadır. Hitler, saf Alman kanı dinini kurarken, ırkçılık düşüncesini ikinci elden, bir diplomat ve amatör bir edebiyatçı olan bir Fransız'dan, oKnt Gobineau'dan (4) almak zorunda kalmıştır. Hitler siyasî metodolojisini de İtalya'da hazır bulmuş; Mussolini ise geniş çapta Marx'ın sınıf mücadelesini teorisini kullanmıştır. Marksizmin kendisine gelince, o da Alman felsefesinin, Fransız tarihin ve İngiliz iktisadının birleşmesinin meyvesidir. Eğer düşüncelerin, hatta en gerici ve en budalaca olanlarının şeceresi incelenirse, ırkçılıktan birtek iz bile bulunamayacaktır.

Elbette, Nasyınal Sosyalist felsefenin korkunç yoksulluğu, Hitler'in zaferi kesinleştikten sonra, üniversite biliminin bütün yelkenleri inmiş halde Nazizmin peşine takılmalarını engellememiştir. Weimar dönemi, profesörlerin ayak takımının çoğunluğu için bir kaygı ve belirsizlik süresi olmuştur. Tarihçiler, iktisatçılar, hukukçu ve felsefeciler çatışan doğruluk ölçütlerinden hangisinin haklı olduğunu, yani sonuçta hangi kampın duruma hakim olacağını kestirmeye çabalamışlardır. Faşist diktatörlük, üniversite kürsülerindeki Faustların kuşkularını ve Hamletlerin kararsızlıklarını yoketmektedir. Parlamenter göreceliğin alacakaranlığından sıyrılan bilgi, bir kez daha mutlaklar krallığına girmektedir. Einstein, çadırını Alman sınırlarının dışında kurmak zorunda bırakılmıştır.

Siyasî düzlemde ırkçılık, kafatası bilimiyle birleşmiş şovenizmin en azgın ve övüngen biçimidir. Nasıl yıkılmış aristokrasi kanının soyluluğunda teselli buluyor idiyse, yoksullaşmış küçük burjuvazi de ırkının özel üstünlükleri üzerine masallarla sarhoş olmaktadır. Nasyonal Sosyalist liderlerin Almanya'nın yerlileri değil de, Hitler'in kendisi gibi Avusturya'dan, Rosenberg gibi eski Çarlık imparatorluğunun Baltık bölgelerinden, ya da Parti liderliği görevinde Hitler'in bugünkü vekili olan Hess gibi sömürge ülkelerden gelen göçmenler olması da dikkate değer bir olgudur (5). «Liderler»in kafalarına, sonradan Almanya'nın en barbar sınıflarının gönüllerinde yankı bulan düşüncelerin girebilmesi için, medeniyetin sınırlarında yaşayan bir barbar milliyetçi şamata zorunlu olmuştur.

Kişilik ve sınıf —liberalizm ve Marksizm— kötüdür. Ulus —işte bu iyidir. Ama bu felsefe özel mülkiyetin eşiğine geldiğinde kendi karşıtına dönüşmektedir. Kurtuluş sadece kişisel özel mülkiyette yatar. Ulusal mülkiyet düşüncesi Bolşezimin uzantısıdır. Küçük burjuva, ulusu tanrılaştırmaktadır ama, ona hiçbir şey vermekten yana değildir. Tersine, ulusun kendisini mülk sahibi yapmasını ve işçiye karşı korumasını beklemektedir. Gelin görün ki, III. Reich küçük burjuvaya yeni vergilerin dışında hiçbir şey vermeyecektir.

Bağlantıları uluslararası ve yöntemleri de kişiler-üstü olan modern ekonomi alanında, ırk ilkesi bir Orta Çağ mezarlığından çıkarılmışa benzemektedir. Naziler daha ilk baştan ödünler vermektedir: düşüncelerin yurduna giriş için bir pasaportla tasdik edilmesi gereken ırk teorisi, ekonomi alanında esas olarak işbilirliğiyle kendini göstermek zorundadır. Bugünün şartlarında bu, rekabet gücü anlamına gelmektedir. Ön kapıdan kovulmuş olan ekonomik liberalizm, siyasî özgürlükleri bir yana atmış olarak, arka kapıdan geri dönmektedir ırkçılığa.

Ekonomide milliyetçilik, pratikte, vahşi ama güçsüz anti-semitizm nöbetlerine indirgenmektedir. Naziler, şeytanî bir güç olarak tefeci ve banka sermayesini bugünkü ekonomik sistemden soyutlamaktadırlar; ve herkesin bildiği gibi, Yahudi burjuvazisi de tam bu alanda önemli bir yer tutmaktadır. Bir bütün olarak kapitalizmin önünde eğilen küçük burjuva, uzun kaftanlı ve çoğu kez cebinde beş kuruş bile bulunmayan Polonyalı Yahudi'de cisimlenen şeytanî kâr düşüncesine savaş açmaktadır. Yahudilere karşı düzenlenen programlar, ırk üstünlüğünün en yüksek kanıtı haline gelmektedir.

Ama Nasyonal Sosyalistleri iktidara getiren program —heyhat— taşra köşelerindeki Yahudi dükkanlarını andırmaktadır: düşük fiyatlarla ve daha da düşük kalitede ne ararsan bulunur! «Mutlu» serbest rekabet döneminden anılar, sınıflı toplumun dengesi üzerinde bulanık düşünceler; sömürge imparatorluğunun yeniden doğuşu hakkında umutlar, kapalı ekonomi hülyaları; Roma hukukunun terkedilmesi ve Germen hukukuna geri dönüş üzerine sözler, Amerikan moratoryumu için yalvarışlar; özel konut ve otomobilin simgelediği eşitsizliğe karşı kıskançça bir düşmanlık, ve yakasız, kasketli işçi görünümündeki eşitlikten hayvanca bir korku; milliyetçiliğin zincirlerinden boşanması ve dünya ölçüsündeki alacaklılar karşısında

korku... Uluslararası siyasî düşüncenin bütün dökümtüleri gelmiş, yeni bir Alman mesihçiliğinin düşünsel hazinesini doldurmuştur.

Faşizm siyasete toplumun en aşağı tabakalarını katmıştır. Yalnız köylü evlerinde değil, gökdelenlerde dahi bugün hâlâ XX. yüz yılın yanısıra X. ve XIII. yüzyıllar yaşanmaktadır. Yüz milyonlarca insan bazı hareketlerin ve sihirli sözlerin sihirli gücüne inanmaktan vazgeçmeksizin elektrik cereyanı kullanmaktadırlar. Roma'daki papa radyodan suyun şaraba dönüşmesi hakkındaki mucize üzerine nutuklar atmaktadır. Sinema yıldızları fala baktırmaktadırlar. İnsan dehasının yaratmış olduğu harikulade cihazları kullanan pilotlar iç çamaşırlarının altında nazarlıklar taşımaktadırlar. Ne bitmez tükenmez karanlık, cehalet ve barbarlık kaynakları! Umutsuzluk bunları ayağa kaldırdı, faşizm de bir bayrak verdi. Toplumun normal bir gelişmesi içinde ulusal organizmadan kültür dışkıları şeklinde atılacak herşey şimdi kusulmaktadır: kapitalist uygarlık hazmedilmemiş bir barbarlığı kusmaktadır. Nasyonal Sosyalizmin fizyolojisi işte böyledir.

Alman faşizmi, İtalyan faşizmi gibi işçi sınıfına ve demokratik kurumlara karşı bir koçbaşı gibi kullandığı küçük- burjuvazinin sırtından iktidara yükselmiştir. Ama iktidardaki faşizm hiç de küçük-burjuvazinin hükümeti değildir. Tam tersine, tekelci sermayenin en acımasız diktatörlüğüdür. Mussolini haklıdır: ara sınıflar bağımsız bir politika izlemekten acizdirler. Bunalım dönemlerinde bu sınıflar temel sınıflardan birinin politikasını en akıl almaz sınırına kadar götürmek zorundadırlar. Faşizm bunları sermayenin hizmetine sokmayı başarmıştır. Tröstlerin devletleştirilmeleri, emek karşılığı olmayan gelirlerin kaldırılması gibi sloganlar iktidara gelinir gelinmez bir yana atılmıştır. Aksine küçük-burjuvazinin özel durumlarına dayandırılan Alman «eyaletleri»nin partikülarizmi (*) yerini açıkça kapitalizmin polisiye merkezciliğine bırakmıştır. Nasyonal Sosyalizmin içteki ve dıştaki politikasının her başarısı, kaçınılmaz olarak, küçük sermayenin büyüğü tarafından boğulmasının devam ettiğini gösterecektir.

(*) Burada kastedilen, 1866 savaşından sonra, Prusya'ya bağlanmakla birlikte, kendi özel kanunlarını korumak isteyen Alman devletleri sistemidir. — Ç.N.

Küçük burjuva yanılsamaları programı ortadan kalkmamıştır; sadece gerçeklikten uzaklaşıp ayin eylemlerine dönüşmektedir. Bütün sınıfların birliği yarı-sembolik bir cebrî çalışmaya ve «halkın yararına» 1 Mayıs işçi bayramının yasaklanmasına varmıştır. Latin alfabesine karşı gotik harflerin korunması dünya pazarının boyunduruğuna karşı sembolik bir rövanştır. Uluslararası bankacılar ve özellikle Avrupalı bankacılar karşısındaki bağımlılık bir milim bile azalmamıştır; buna karşılık hayvanları Talmud ayinine uygun biçimde boğazlamak yasaklanmıştır. Eğer cehenneme giden yol iyi niyet taşlarıyla döşeliyse, Üçüncü Reich'ın şoseleri de sembollerle kaplıdır.

Küçük-burjuva yanılsamaları programı bir kez kaba bir bürokratik maskaralığa indirgendikten sonra, Nasyonal Sosyalizm emperyalizmin en saf biçimi olarak ulusun üzerine çıkarır kendini. Hitler hükümetinin bugün değilse bile yarın iç tutarsızlıklarının kurbanı olarak düşeceğini sanmak boş bir umuttur. İktidara gelmek için Nazilerin bir programa ihtiyaçları vardı; ama iktidar Hitler'in programını gerçekleştirmesine hizmet etmemektedir. Onun görevlerini saptayan tekelci sermayedir. Halkın bütün güç ve olanaklarının emperyalizmin çıkarları doğrultusunda temerküz edilmesi (ki bu faşist diktatörlüğün gerçek tarihsel misyonudur) savaşın hazırlanmasını getirmektedir; bu hedef de içteki hiçbir direnmeye fırsat vermemekte ve iktidarın şimdikinin de ötesinde mekanik bir temerküzüne yol açmaktadır. Faşizmi içerden düzeltmek ya da emekliye ayırmak mümkün değildir. O ancak devrilebilir. Nazileri rejiminin siyasal yörüngesi, *«savaş mı devrim mi?»* alternatifine dayanıp kalmaktadır.

«Nasyonal-sosyalizm nedir?» makalesine ek

Nazi diktatörlüğünün ilk yıldönümü yaklaşıyor. Rejimin bütün eğilimleri açıkça ve kesin olarak ortaya çıkma olanağı buldular. Küçük burjuva yığınlar tarafından ulusal devrimin gerekli tamamlayıcısı olarak görülen «sosyalist» devrim resmi olarak mahkum ve tasfiye edildi. Sınıfların kardeşliği, hükümetin saptadığı bir günde mülk sahiplerinin mülksüzler lehine mezelerinden ve tatlılarından vazgeçmeleri ile en yüksek noktasına ulaştı. İşsizliğe karşı mücadele, açılığı paylaşmaya dönüştü. Geri kalan görevlerin yerine getirilmesi de yeknesak bir istatistik tarafından yüklenil-

di. Ulkenin planlı bir şekilde kendi kaynaklarıyla yetinmesi hali iktisadî çöküşün yeni bir aşamasıdır.

Nazilerin polisiye rejimi, iktisadî alanda güçsüz oldukça, çabalarını dış politika alanına aktarmak zorundadır. Bu da tepeden tırnağa saldırgan olan Alman kapitalizminin iç dinamiğine uygun düşmektedir. Barışçı niyetler göstermeye başlayan Nazi liderlerinin keskin dönüşü ancak iflah olmaz safdilleri şaşırtabilirdi; Hitler'in içteki felaketlerin sorumluluğunu dıştaki düşmanlara yüklemek ve emperyalizmin patlayıcı gücünü diktatörlüğün presi altında biriktirebilmek için başka çaresi var mıydı? Naziler daha iktidara gelmeden öncede açıkça belirtilmiş olan programın bu kısmı şimdi bütün dünyanın gözleri önünde katı bir mantıkla gerçekleşmektedir. Yeni bir Avrupa felaketinin tarihi, Almanya'nın silahlanması için gereken zamanla belirlenecektir. Söz konusu olan aylar değildir, ama on yıllar da değildir. Eğer Almanya'nın kendi iç güçleri Hitler'in bunu yapmasını zamanında engelleyemezse Avrupa'nın kendisini yeni bir savaşın içine girmiş bulması için birkaç yıl yeterlidir.

2 kasım 1933

20

HİTLER NE KADAR İKTİDARDA KALABİLİR?
(22 Haziran 1933)

Yangından sonra, herşeyi yeniden düzene sokmak güçtür. Büyük bir politik yenilgiden sonra izlenecek yolu yeniden belirlemek daha da güçtür. Partiler, yenildiklerini pek güç itiraf ederler, özellikle yenilgide en büyük sorumluluk kendilerine düşüyorsa. Yenilgi ne kadar büyük olursa politik düşüncenin yeni alanlara, yeni konumlara geçmesi, yeni bir perspektif çizmesi ve daha sonraki çalışmaların doğrultusunu ve hızını buna bağımlı kılması da o kadar güç olur.

Devrimci mücadelenin tarihi gibi askerlik biliminin tarihi de, temel yenilginin derecesini ölçemeyen liderliğin bu temel yenilgiyi zamansız saldırılarla telafi etmek istemesi yüzünden karşılaşılan çok sayıda yan yenilgiyle doludur. Savaşta, bu tür caniyane davranışlar, daha önceki başarısızlıklarla zaten moral bozukluğuna uğramış yaşayan güçlerin kitle halinde imhasına yol açar. Devrimci mücadelede de, daha önceki yenilgilerle kitlelerden koparılmış olan en militan unsurlar, maceralara kurban giderler.

Almanya'nın bugün karşılaştığı felaket, hiç kuşkusuz tarihin en büyük işçi sınıfı yenilgisidir. Dolayısıyla, tam bir stratejik dönüş çok daha acil olmakta, ama buna karşılık, parti bürokrasisinin direnci de o kadar büyük olmaktadır: yenilgiye yol açanları değil (bu, kendini suçlaması demektir), yenilgi gerçeğinden gerekli sonuçları çıkaranları «yenilgici» olarak suçlamaktadır. Bugün Almanya'nın politik gelişme perspektifi çevresinde açılmakta olan tartışma, Avrupa'nın ve bütün dünyanın geleceği açısından olağanüstü bir önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, Sosyal Demokrasiyi hesaba katmayacağız: bu partinin gösterdiği iğrenç çürüme ve parçalanma, bürokratik prestij için manevralara girişmesine bile fırsat bırakmamaktadır. Parti liderleri, herhangi bir düşünce ya da planları olduğu sanısını yaratmaya bile gerek görmemektedirler artık. Bu adamlar, emperyalist savaşın başından beri uyguladıkları bütün bir politikayla şerefsiz yenilgilerini hazırlamışlardır.

Bugün yalnız Komünist Partisinin doğrultusu politik bir önem taşıyor. Bu parti, bir kitle örgütü olarak, bütünüyle dağılmıştır. Ama merkezi aygıt korunmuştur, dışardan illegal yayınlar yapmakta, dış ülkelerde anti faşist kongre çağrılarında bulunmakta ve Nazi diktatörlüğüne karşı mücadele planları hazırlamaktadır. Yenilgiye uğramış kurmayların bütün günahları, en açık ifadelerini bu aygıtta bulmaktadır şimdi.

«Faşistler bir saat başta kalabilecektir» deniyor Komintern'in resmi organında. «Zaferleri kalıcı bir zafer değildir ve hemen arkasından proleter devrimi gelecektir... Almanya'da proletarya diktatörlüğü için mücadele günün gündemindedir.» Sürekli olarak toprak kaybeden, bütün mevzileri bir bir teslim eden ve kendi taraftarlarını elinden kaçıran aygıt, anti-faşist dalganın yükseldiğini, anti-faşist ruhun geliştiğini ve yarın değilse bile birkaç ay sonrası için bir ayaklanmaya hazırlık yapılması gerektiğini geveleyip durmaktadır. İyimser edebiyat, yenilmiş komuta heyeti için bir politik öz-korunma aracı haline gelmiştir. Alman proletaryasının iç yaşamı karanlığa gömüldüğü ölçüde, dengesiz iyimserliğin tehlikeleri de büyümektedir: sendikalar yoktur, üye ödentileri, parlamento seçimleri ve gazete dağıtımı yoktur — yanlış bir politikanın sonuçlarını ölçmek ya da liderlerin kayıtsızlığını sarsmak için kullanılacak hiçbir veri gün ışığına çıkamamaktadır.

Bu güven tazeleyici tahmin başlıca nedeni de, Hitler'in «verdiği sözü tutamayacağı» gerçeğinden ibarettir. Sanki Mussolini, o garip ve gerçek dışı programını gerçekleştirdiği için on yılı aşkın bir süredir iktidarda! Devrim, sahtekarlar için otomatik bir ceza değil, ancak bir dizi tarihsel koşulun varolmasıyla ortaya çıkabilen karmaşık bir olgudur. Bir kez daha hatırlatalım bunları: hakim sınıfların sersemlemesi ve bölünmesi, küçük burjuvazinin öfkelenmesi ve varolan düzene olan güvenini yitirmesi, işçi sınıfının

militan faaliyetlerinin artması, devrimci partinin politikasının doğru olması. Bu koşullar var mı bugün?

Son iki yıl boyunca, Almanya'nın mülk sahibi sınıfları, birbirleriyle kıran kırana bir savaşa girdiler. Şimdi —biraz gönülsüz de olsa— hepsi faşizme boyun eğiyorlar. Tarımcılarla sanayiciler arasındaki, sanayicilerin çeşitli grupları arasındaki düşmanlıklar ortadan kalkmamıştır; ama yakında bir düzen altına alınacağı kesindir.

Son dönemde, Alman küçük buruvazisi şiddetli bir çalkantı içindeydi. Milliyetçi çılgınlığında bile, bir toplumsal tehlike öğesi vardı. Şimdi kendisine dayanarak iktidara gelmiş bir hükümetin çevresinde birleşmiştir ve kendi içinden çıkmış bir askeri örgüt tarafından disiplin altına alınmaktadır. Orta sınıflar, Düzen'in başlıca dayanağı haline gelmişlerdir. Sonuç hiçbir itiraza yer bırakmayacak şekilde ortadadır: büyük ve küçük burjuvazi söz konusu olduğu sürece, devrimci bir gelişmenin önkoşulları, geçmişe, ya da aynı şey olan belirsiz geleceğe kaymıştır.

İşçi sınıfı için de durum bu kadar açıktır. Birkaç ay önce, kendi liderliğinin hatası yüzünden, güçlü yasal mevzilerini savunamaz durumda bulduysa kendini, şimdi, bozgundan iki gün sonra, faşizmin güçlü yasal mevzilerine saldıracak durumda hiç değildir. Maddi ve manevi etkenler, güçler ilişkisini proletaryanın aleyhine keskin bir biçimde ve derinlemesine değiştirmiştir. Yoksa, hâlâ bunu kanıtlamak mı gerekiyor? Liderlik aleminin durumu da, bundan daha iç açıcı değildir: Komünist Partisi yok gibidir; eleştirinin temiz havasından yoksun bırakılan örgüt, derinlere inen bir iç mücadelenin içinde boğulmaktadır. Bu durumda, «Almanya'da proletarya diktatörlüğü için mücadele, günün gündemindedir», sözünün anlamı nedir? «Gün» sözcüğüyle anlatılmak istenen nedir?

Kötümserliğimizin, devrimin yaratıcı gücüne olan inançsızlığımızın teşhir edileceğini şimdiden tahmin etmek güç değil. Bunlar, ucuz suçlamalar. Herkes gibi biz de, faşizmin tarihsel olarak kaybetmiş bir davayı savunduğunu biliyoruz. Faşizmin yöntemleri, zorlu ama dengesiz sonuçlar alabilir. Ancak ömrünü doldurmuş sınıflar, şiddet yoluyla bastırılabilir. Oysa proletarya, her zaman toplumun başlıca üretken gücü olmuştur. Bir süre için bozguna uğratılabilir, ama sonsuza kadar zincire vurmak olanaksızdır onu. Hit-

ler, işçileri «yeniden eğitmeyi» vaad etmiştir, ama köpeklerin eğitiminde bile işe yaramayacak pedagoji yöntemleri kullanmak zorunda kalmaktadır. Faşizmin, işçilerin uzlaşmaz düşmanlığına çarparak paramparça olması kaçınılmazdır. Ama nasıl ve ne zaman? Genel tarihsel öngörü, politikanın yakıcı sorunlarını ortadan kaldırmaz: Nasyonal Sosyalizmin ezilmesini hazırlamak ve hızlandırmak için şimdi yapılacak, daha önemlisi de, *yapılmayacak* şey nedir?

Faşist baskıların ve maddi yoksullukların dolaysız devrimcileştirici etkisine güvenmek, kaba materyalizmden başka birşey değildir. Elbette, «varlık bilinci belirler.» Ama bu, bilincin dışsal koşullara mekanik ve doğrudan bir biçimde bağlı olması demek değildir. Varoluş, bilincin üzerinde, gene bilincin yasalarına uygun olarak kırılır. Bir ve aynı nesnel olgu, genel duruma ve daha önceki olaylara bağlı olarak, değişik, zaman zaman da tam ters politik sonuçlar verebilir. Bu şekilde, insanlık tarihinde, baskılar sık sık devrimci bir öfkenin parlamasına yol açmıştır. Ama karşı devrimin zafere ulaşmasından sonra, bu baskıların, genellikle son isyan ateşini de söndürdüğü görülmüştür. Ekonomik bunalım, devrimci patlamayı hızlandırabilir ve tarihte sık sık da böyle olmuştur; ama bunalım, ağır bir politik yenilgiden sonra proletaryanın üzerine çökerse, sadece parçalanma sürecini hızlandırır. Daha somut konuşalım. Biz, sınaî bunalımın daha da derinleşmesinin Almanya'da yakın, dolaysız devrimci gelişmeler getirmesini beklemiyoruz.

Kuşkusuz, uzun süren bir sınaî canlanmanın çoğu kez proletarya içinde oportünist akımları hakim *kılmış olduğunu* tarih yazmaktadır. Ama uzun bir bunalım ve gericilik döneminden sonra, yükselen konjönktür, tersine işçilerin faaliyet düzeyini yükseltebilir ve onları mücadele yoluna doğru itebilir. Biz bu gelişme türünü, bir çok bakımdan daha muhtemel görüyoruz.

Bununla birlikte, bugün ağırlık merkezi, konjönktür tahminlerinde yatmamaktadır. Milyonluk kitlelerin psikolojik bakımdan köklü bir değişiklik geçirmeleri için uzun zaman aralıkları gerekir: kalkış noktası bu olmalıdır. Konjönktürdeki kopuş, mülk sahibi sınıfların safları içinde belirecek çatışmalar, uluslararası karışıklıklar, işçilerin üzerinde etkili olabilir ve olacaktır.

Ama dışsal olaylar, kitle bilincinin içsel yasalarını öyle kolay-

ca iptal edemez, proletaryanın yenilgilerin sonuçlarından bir anda sıyrılıp devrimci mücadelenin defterinde yeni bir sayfa açmasına kolayca fırsat veremez. Özellikle elverişli bir dış ve iç koşullar konjönktüründen ötürü, değişiklik çok kısa bir zaman aralığından sonra, sözgelişimi bir iki yıl içinde, kendini belli etse bile, politikamızın ne olacağı sorunu, karşı devrimin yeni zaferler kazandığı önümüzdeki oniki ya da yirmidört ay içinde aynı kalacaktır. Doğru bir perspektif olmadan gerçekçi taktikler geliştirilemez. Bugün Almanya'da meydana gelenlerin, proleter devriminin olgunlaşması değil, karşı devrimin derinleşmesi olduğu anlaşılmadan da, doğru bir perpektif olamaz. Tabii, bu ikisinin aynı şey olmadığını biliyorsak!

Bürokrasi, (buna, devrimin bürokrasisi de dahildir), proletaryanın, politikanın yalnızca nesnesi değil öznesi de olduğunu çok kolay unutur. Naziler, kafalara indirdikleri darbelerle, işçileri, ırkçılığın canavarları haline getirmeyi amaçlamaktadırlar. Komintern liderleri ise, tam tersine, Hitlerin darbelerinin işçileri uysal Komünistler haline getireceğini düşünmektedir. Her iki hesap da yanlıştır. İşçiler, hamur değildir. Tarihe hep yeni baştan başlamazlar. Nazilerden nefret etmek ve iğrenmekle birlikte, kendilerini Hitler'in kıskacına götüren politikaya dönmeye de hiç niyetleri yoktur. İşçiler, kendi liderlikleri tarafından aldatılmış ve ihanete uğramış hissetmektedirler kendilerini. Ne yapılması gerektiğini değil ama, ne yapılmaması gerektiğini bilmektedirler. Anlatılmaz bir işkence altındadırlar ve şaşkınlığın, tehditlerin, yalanların, kabadayılığın kısır döngüsünden çıkmak, darbelerden sakınmak, fırtınanın geçmesini beklemek, kendi ötelerindeki sorunlar üzerinde karar verme zorunluluğundan kurtulmak istemektedirler. Hayal kırıklığının sonucu olan yaraların iyileşmesi için zamana ihtiyaçları vardır. Bu durumun genel adı, *politik ilgisizliktir*. Kitleler, huysuz, öfkeli bir pasifliğe dalarlar. Bir bölümü, faşist örgütlerde sığınak bulur. Kuşkusuz, tek tek politikacıların faşizm saflarına gösterişçi geçişini, işçilerin isimsiz olarak diktatörlüğün zorunlu örgütlerine girmeleriyle aynı düzeyde görmemek gerekir. Birincisi, bir kariyerizm sorunudur; ikincisi ise, bir korunma, patrona boyun eğme olayıdır. Ne olursa olsun, işçilerin kitle halinde gamalı haç'ın bayrağı altına geçmeleri, proletaryayı saran çaresizlik duygusunun

tartışma götürmez bir kanıtıdır. Geri tepki, açıkça işçi sınıfının kemiklerine işlemiştir. Ve bu, bir gün meselesi de değildir.

Bu genel durumda, hiçbir şey unutmayan ama hiçbir şey de öğrenmeyen yaygaracı parti bürokrasisi açık bir tarih hatası (anakronizm — çn.) haline gelir. İşçiler, resmi yanılmazlıktan bıkmış, bunalmıştır. Aygıtın çevresinde bir boşluk meydana gelir ve büyür. İşçi, Hitler'in kamçısına ek olarak bir de sahte iyimserliğin kamçısıyla dövülmek istememektedir. İstediği, gerçeği öğrenmektir. Resmi perspektifle gerçek durum arasındaki canhıraş ayrılık, ileri işçilerin saflarına sadece bir ek moral bozukluğu getirir.

Kitlelerin *radikalleşmesi* denen şey, karmaşık ve gözle görülemeyen bir kollektif bilinç sürecidir. Yeniden yola dönmek için, işçiler önce olup bitenleri anlamalıdır. Kitle kendi yenilgisini özümsememişse, hiç değilse öncü, geçmişi eleştirel olarak değerlendirmemiş ve yenilginin üstüne, yeni bir aşamaya yükselmemişse, radikalleşme düşünülemez.

Bu süreç henüz başlamamıştır. Bizzat aygıt basını da, Nazilerin yalnız köylerden Komünistleri kovarak ve köylülerin işçi düşmanlığını şiddetle körükleyerek kırlardaki konumunu güçlendirmekle kalmadığını, aynı zamanda sanayide de Komünist işçilerin kalıntılarının, hem de hiçbir direnişle karşılaşmadan yokedildiğini iki iyimser yaygara arasında itiraf etmek zorunda kalmaktadır. Bütün bunların beklenmedik bir yanı yoktur. Yenilgiye uğrayan taraf, yenilginin sonuçlarına katlanmaktadır.

Bu gerçeklerin karşısında, iyimser perspektifine bir tutamak arayan bürokrasi, yaradılışında bulunan öznelcilikten koyu bir kaderciliğe atılır. Kitlelerin morali gittikçe bozulsa bile, diye güven verir bize, Hitlerizm yakında zaten kendi çelişkilerinin sonucunda parçalanacaktır. Daha dün, Nazilerden Sosyal Demokratlara kadar bütün Alman partilerinin sadece faşizmin çeşitleri olduğu ve aynı programı yürüttükleri düşünülüyordu. Oysa şimdi bütün umutlar yönetici kampın iç çelişkilerine bağlanmıştır.

Politik hesaplamada yapılan yeni yanlışlar, eskilerden daha hafif sayılmaz. Eski kapitalist partilerin Nazilere «muhalefeti», çürümüş dişleri bir askeri berber-operatör tarafından çekilen hasta bir insanın gösterdiği içgüdüsel direnişten fazla birşey değildir. Örneğin polis, Alman Milliyetçi Partisinin bütün dairelerini işgal

etmiştir. Olaylar, tarifeye uygun bir seyir göstermektedir. Hugenberg'le Hitler arasındaki çatışma, bütün iktidarın Hitler'in elinde toplanması yolunda karşılaşılan ve aşılan bir olay olacaktır sadece, faşizm görevini yerine getirmek için, devlet aygıtıyla kaynaşmak zorundadır.

Faşist çetelerin daha şimdiden hoşnutsuz olmaları çok muhtemeldir: istedikleri gibi yağmaya girişmelerine izin verilmemiştir. Ama bu hoşnutsuzluk ne kadar keskin biçimlere bürünse de, ciddi bir politik etken haline gelemez. Hükümet aygıtı, inatçı muhafızları tek tek ezecek, güvenilmez birlikleri yeniden kuracak, tepedekileri rüşvete boğacaktır. Genel olarak, küçük burjuvazinin geniş kitlelerinin ayılması, kendine gelmesi, mutlak kaçınılmazdır. Ama bu, değişik zamanlarda ve değişik biçimlerde olacaktır. Bazı durumlarda, hoşnutsuzluk ve öfke alevleri, faşizmin ihanetine uğrayan alt tabakaların geldikleri yere dönmelerinden daha önce ortaya çıkabilir. Ama bu kaynaktan bağımsız bir devrimci inisiyatif beklemek asla söz konusu olamaz.

Nasyonal Sosyalist fabrika komiteleri, bir vakitler reformist fabrika komitelerinin dayandığından çok daha az dayanıyor işçilere. Evet, yeni yeni başlayan canlanma atmosferinde, faşist fabrika komiteleri bile, işçi sınıfının ilerleyişinde destek noktaları olabilir. 9 Ocak 1905'te Çar'ın Okhrana'sının kurduğu işçi örgütleri bir gün içinde devrimin kaldıracı olabilmiştir (1). Ama şu anda, Alman işçileri acılı bir hayal kırıklığı ve alçalmanın içinden geçerken, faşist bürokratların liderliği altında ciddi bir mücadeleye girmelerini beklemek saçmadır. Fabrika komiteleri tepeden atanacak ve işçilerin aldatılması ve ezilmesi için bir alet olarak eğitilecektir.

Kendimizi aldatmayalım! Boş hayallerle gizlenen bir yenilgi, yıkım demektir. Kurtuluş açıklıkta yatar. Ancak bütün başarısızlıkların ve hataların acımasız bir eleştirisi hazırlayabilir büyük intikamı.

Alman faşizminin İtalyan faşizminden daha hızlı bir tempoda geliştiği, deneylere dayanarak söylenebilir: bunun nedeni, yalnız Hitler'in Mussolini deneyinden yararlanması değil, daha çok, Almanya'nın toplumsal yapısının daha yüksek düzeyde ve çelişkilerinin daha keskin oluşudur. Burdan, iktidardaki Nasyonal Sosyalizmin kendini İtalyan atasından daha önce tüketeceği gibi bir sonuç

da çıkarılabilir. Ama yozlaşır ve parçalanırken bile Nasyonal Sosyalizm kendiliğinden düşmez. Düşürülmesi gerekir. Bugünün Almanyasında, siyasî rejimin değişmesi bir ayaklanma olmadan mümkün değildir. Evet, bugün böyle bir ayaklanma için doğrudan ve dolaysız bir fırsat yoktur; ama gelişmeler ne kadar dolambaçlı bir yol alırsa alsın, sonuçta mutlaka ayaklanmaya varmak durumundadır.

Bilindiği gibi, küçük burjuvazi bağımsız bir politik inisiyatiften yoksundur. Ama küçük burjuvazinin politikası ve psikolojik durumu, kendi yardımıyla kurulan rejimin geleceği açısından hiç de önemsiz değildir. Ara sınıfların hayal kırıklığı ve hoşnutsuzluğu, tıpkı İtalya'daki gibi Alman faşizmini bir halk hareketinden bir polis aygıtına dönüştürecektir. Aygıt, kendi başına ne kadar kuvvetli olursa olsun, toplumun bütün gözeneklerine sızan karşı devrimin canlı akımının yerini tutamaz. Bu yüzden, faşizmin bürokratik yozlaşması, sonunun başlangıcı demektir.

Ne var ki, bu aşamada yeni bir güçlük belirecektir. Yenilginin etkisi altında, proletaryanın frenleyici bezeleri aşırı bir çalışma göstermektedir. İşçiler, temkinli, güvensiz bir ruh haline, umutlu bir bekleyiş içine girer. Gericiğilin volkanik püskürmesi bittiyse de, faşist devletin katılaşmış lavları, yaşanan olayları fazlasıyla akılda tutmaya yetmektedir. Bugün İtalya'daki politik durum da böyledir. Ekonominin terminolojisinden yararlanarak diyebiliriz ki, küçük burjuva gericiliğinin hayal kırıklığı ve tatminsizliği, işçi hareketinin keskin *bunalımının*, daha sonra, belli bir aşamada, yerini bir *canlanmaya* bırakacak olan bir *depresyon*'a dönüştüğü anı hazırlar. Bu canlanmanın nasıl, ne zaman ve hangi sloganlarla başlayacağını şimdiden tahmin etmeye çalışmak boş bir uğraş olur: bir ekonomik devrenin aşamalarında bile, «beklenmekdik» bir yan vardır; politik gelişmenin aşamaları ise çok daha beklenmediktir.

Ağır bir hastalık geçirmiş bir organizma için, doğru tedavi son derece önemlidir. Faşizmin silindiri altında kalan işçiler içinse, maceracı taktikler kaçınılmaz olarak bir hareketsizliğe, kayıtsızlığa yol açar. Aynı şekilde, vaktinden önce başlanan bir stok spekülasyonu, çoğu kez bunalımın tekrarlanması sonucunu verir. İtalya örneği, bir politik depresyon halinin, özellikle hatalı bir politik liderlikle birlikte olunca, yıllarca sürebileceğini göstermektedir. Doğru

bir politika, suni ilerleme çizgilerinin proletaryaya zorlanmasını değil, mücadele perspektiflerinin ve sloganlarının hareketin yaşayan diyalektiğinden çıkarılmasını gerektirir. Uygun dışsal koşullar, sürecin ayrı aşamalarını büyük ölçüde kısaltabilir: depresyon'un İtalya'daki gibi yıllarca sürmesi şart değildir. Ne var ki, kitlelerin yükselişinin organik aşamalarının üzerinden atlanması da mümkün değildir. Üzerinden atlamaya çabalamadan hızlandırmak —işte devrimci liderlik sanatının esası burda yatar! İşçi sınıfı hareketi, bir kez kendini faşizmin ezici ağırlığının altında binbir zorlukla çıkarttıktan sonra, oldukça kısa bir süre içinde geniş bir alan kazanabilir. Ancak bundan sonra ve ancak proletaryanın liderliği altında, küçük burjuvazinin tatminsizliği ilerici politik bir nitelik kazanabilir ve devrimci mücadele için elverişli bir durum yaratabilir.

Hakim sınıflar, bu sürecin öteki yüzüyle karşılaşmak zorunda kalacaklardır. Küçük burjuvazinin desteği yitirildikten sonra, faşist devlet hiç güvenilmez bir boyun eğdirme aracı haline gelecektir. Sermayenin politikacıları, kendilerine yeni bir doğrultu aramak zorunda kalacaktır. Mülk sahibi sınıfların içindeki çelişkiler su yüzüne çıkacaktır.

Saldırıya geçen kitlelerle yüzyüze kalan Hitler, pek güvenilmez bir artçıya sahip olduğunu görecektir. Dolaysız devrimci durum, böylece ortaya çıkacak ve Nasyonal Sosyalizmin son saatini müjdeleyecektir.

Ama proletarya, büyük görevler yüklenebilmek için, önce geçmişle hesaplaşmalıdır. Önündeki en genel formül şudur: eski partiler yokolmuştur. İşçilerin küçük bir azınlığı şimdiden, «yeni bir parti kurmak gerekiyor» demektedir. Sosyal Demokrasi'nin iğrenç gevşekliği ve resmi sahte-Bolşevikliğin caniyane sorumsuzluğu mücadelenin ateşinde yanıp tükenecektir. Nazi efendiler, bir muharipler ırkından sözediyordu. Faşizm, yenilmez bir devrim savaşçıları ırkıyla yüz yüze kaldığında, asıl hesap saati gelmiş olacaktır.

ALTINCI BÖLÜM

YENİ BİR ENTERNASYONAL İÇİN

Troçki'nin Mart'ta, Sol Muhalefet'in KPD'yi düzeltme perspektifinden vazgeçmesini ve Almanya'da yeni bir parti kurulma gereğini kabul etmesini önermesi, kendi düşüncelerinde ve on yıl önce Sovyetler Birliği'nde bağımsız bir eğilim olarak ortaya çıkan Sol Muhalefet'e kılavuzluk eden yaklaşımda keskin bir dönüş yapılması demekti. Bununla birlikte çeşitli seksiyonların kendi içlerinde ve aralarında yaptıkları tartışmaların sonunda Sol Muhalefet bu değişikliği kabul etti. İşte bu noktada, Temmuz 1933'te Troçki başka bir öneri daha getirdi.

Almanya'da çok ağır sonuçlara yol açan politika, yalnız Komintern tarafından örtbas edilmiş değildi; Troçki, Komintern'e bağlı bir tek partinin, olaylar bu politikanın korkunç iflasını bütün dünyaya gösterdikten sonra bile buna karşı çıkmadığını da belirtiyordu. Dolayısıyla, olup bitenlerin tarihsel sorumluluğunu hepsi birden taşıyordu. Bu yüzden, diyordu Troçki, Sol Muhalefet, Komünist Enternasyonal'i ve bağlı partilerini düzeltmek çabasından bütün bütüne vazgeçmeli ve artık yeni bir Enternasyonal kurulması gereğini açıkça ortaya koymalıdır.

Bu bölümdeki iki makalede Troçki'nin ileri sürdüğü savlar, Sol Muhalefet ve onun yerine geçen daha geniş Dördüncü Enternasyonal hareketi içinde tartışılarak kabul edildi ve Dördüncü Enternasyonal'in koyduğu eylemin temeli oldu (bir tek istisnayla: bu makalelerin ikincisinde Troçki, Sovyetler Birliği'nde yeni bir Leninist parti kurulmasının gereğini kabul etmekle birlikte, Sovyet devletini düzeltmenin (reformun — Ç.) hâlâ olanaklı olduğunu, yani Sovyetler Birliği'nde bir devrim yapmak zorunda kalmadan işçi demokrasisinin ve enternasyonalist bir çizginin geri getirilmesinin olanaklı olduğunu savunuyordu). Birkaç ay sonra, hem Troçki hem de Sol Muhalefet, Sovyet devletinin devrimden başka bir yolla düzeltilemeyeceğini kabul ettiler; an-

cak Sovyetler Birliği hâlâ bir işçi devleti olduğu için, bu devrim sosyal bir devrim değil, politik bir devrim olacaktı.

Böylece, nasıl 1923 Almanya olayları Sol Muhalefetin kurulmasına yardım etmişse, 1933 Almanya olayları da Muhalefetin Dördüncü Enternasyonale dönüşmesini başlatan kıvılcımı ortaya atmıştır.

21

YENİ BİR ENTERNASYONAL VE YENİ KOMÜNİST PARTİLERİ KURMA GEREĞİ
(15 Temmuz 1933)

Komintern'i Düzeltme Yaklaşımı

Sol Muhalefet, kurulduğu günden beri, Komintern'i düzeltmek ve Marksist eleştiri ve iç hizip çalışması yoluyla yeniden canlandırmak görevini yüklenmiştir. Birkaç ülkede, özellikle de Almanya'da, geçen yılların olayların bürokratik merkeziciliğin politikalarının vahim sonuçlara yol açan niteliğini ezici bir biçimde ortaya koymuştur. Ama olağanüstü kaynaklarla silahlanan Stalinist bürokrasi, kendi kast çıkarlarını ve önyargılarını tarihsel gelişmenin karşısına dikmeyi becermiştir. Sonuçta, Komintern'in evrimi, yeniden canlanma değil, çürüme ve parçalanma yönünde olmuştur.

Bununla birlikte, «reform» (düzeltim-çn.) yaklaşımı, bir bütün olarak alındığında, bir hata olmamıştır: bu yaklaşım, Komintern'in Marksist kanadının gelişmesinde zorunlu bir aşamayı ifade etmiş, Bolşevik-Leninist kadroların eğitiminde bir fırsat yaratmış ve bir bütün olarak işçi sınıfı hareketinde izini bırakmayı başarmıştır. Bütün bu dönem boyunca Stalininst bürokrasinin politikası Sol Muhalefet'in baskısı altında kalmıştır. SSCB hükümeti tarafından alınan ve Termidor'un (*) saldırısının kontrol altında tutmaya yarıyan ilerici tedbirler, sadece Sol Muhalefetin görüşlerinin kısmi ve

(*) Troçki, Termidor terimiyle, sosyal devrimlerden sonra meydana gelen ve devrimin sosyal ve ekonomik kazanımlarını yoketmeyen politik irtica ya da politik karşı - devrimleri kasdetmekte. — Ç.N.

gecikmiş olarak ödünç alınmasıydı. Daha küçük ölçüde olmakla birlikte, benzer çıkışlar, Komintern'in bütün seksiyonlarında görülebilir.

Devrimci bir partinin yozlaşma derecesinin, bir kural olarak, işin başında, yalnız arazlara dayanarak saptanamayacağını eklemek gerekir. Bunun için olayların yaşayan doğrulaması, vazgeçilmezdir. Bolşevik-Leninistlerin, sınıf mücadelesinin keskinleşmesine dayanarak Komintern'i faşizme karşı gerçek bir mücadele yoluna itebileceğini düşünmek, geçen yıl teorik olarak bütünüyle olanaksızdı. Almanya'da SAP'ın bağımsız bir tavır almak için aynı dönemde giriştiği çaba da, kitlelerin kritik anda eski örgütlerinin siyasî önderliğini beklemelerinden ötürü, olayların seyrini etkileyememiştir. Bununla birlikte, Sol Muhalefet bir hizip politikası yürütür ve kadrolarını bu politikanın deneyimine dayanarak eğitirken, şu sorunu ne kendinden ne de başkalarından gizlemiştir: merkezci politikanın sonucu olarak proletaryanın yeni bir yenilgisi, kaçınılmaz olarak belirleyici bir önem kazanacak ve 'hizip mi, parti mi' sorunu karşısında aldığımız tavrın topyekûn gözden geçirilmesini gerektirecektir.

Yaklaşımın Değiştirilmesi

Politika'da en tehlikeli şey, insanın dün doğru olan ama bugün bütün içeriğini kaybetmiş olan formülüne yapışıp kalmasıdır.

Alman Komünist Partisi'nin çöküşü, teorik olarak, iki açık kapı bırakıyordu Stalinst bürokrasiye: ya izlenen politika ve rejim bütünüyle gözden geçirilecek ya da tersine, Komintern seksiyonlarında görülen bütün hayat belirtileri bütünüyle yokedilecekti. Almanya için yeni bir parti sloganını ileri sürdükten sonra Komintern'in geleceği sorusunu hâlâ açık bırakırken, Sol Muhalefete kılavuzluk eden de bu teorik olasılıktı. Ama gelecek birkaç haftanın bu soruya bir cevap getireceği belliydi ve bunun olumlu bir cevap olması umudu da çok azdı.

5 Mart'tan bu yana olup biten herşey, Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi genel kurulunun Almanya'daki durumla ilgili kararı, bütün seksiyonların bu utanç verici karara sessizce boyun eğişleri, Alman Komünist Partisi'nin sürgündeki Merkez Komitesi'-

nin resmi çizgisi, Avusturya Komünist Partisinin kaderi, Bulgaristan Komünist Partisi'nin kaderi, vb. — bütün bunlar, yalnız Alman Komünist Partisi'nin değil, aynı zamanda bütün Komintern'in kaderinin Almanya'da belirlendiğini kanıtlamaktadır.

Moskova liderliği, yalnız Hitler'in zaferini garantileyen politikaanın her türlü hatanın ötesinde olduğunu ilan etmekle kalmamış, ama olup bitenlerin tartışılmasını da yasaklamıştır. Ve bu rezil yasağa hiç karşı çıkılmamış, tersine uyulmuştur. Hiçbir ulusal kongre yapılmamış, parti toplantılarında hiçbir tartışma çıkmamış, hiçbir uluslararası kongre toplanmamış, basında hiçbir tartışma olmamıştır! Faşizmin gümbürtülerinin ayağa kaldıramadığı ve bürokrasinin bu tür rezilce hareketlerine uysal bir tavırla boyun eğen bir örgüt, artık işinin bitmiş olduğunu ve bundan sonra hiçbirşeyin kendisini canlandıramayacağını açığa vurur. Proletaryaya ve onun geleceğine dolaysız yükümlülüğümüzü, ancak bunu açıkça ve herkesin önünde söyleyerek yerine getirebiliriz. Bundan sonraki bütün çalışmalarımızda, kalkış noktası olarak resmi Komünist Enternasyonal'in tarihsel çöküşünü almamız gerekmektedir.

Gerçekçilik ya da Kötümserlik!

Sosyal Demokrasi ile Komünist Partisi gibi, yarım yüzyıl arayla doğan ve Marksizmden ve proletaryanın sınıf çıkarlarından hareket eden iki partinin de böylesine kasvetli bir sona gelmiş olmaları —birisi, açık ihanet, öteki de iflas yoluyla—, ileri işçilerin arasında bile kötümser psikolojilerin gelişmesine yol açabilir. «Yeni bir devrimci hareketin aynı akıbetle karşılaşmayacağının teminatı nedir?» Önceden teminat arayanlar, genel olarak devrimci politikadan vazgeçmelidirler. Sosyal Demokrasinin ve resmi Komünizmin yıkılışının nedenleri, Marksist teoride ya da bunu uygulayan insanların kötü niteliklerinde değil tarihsel sürecin somut koşullarında aranmalıdır. Sorun, soyut ilkelerin karşılaştırılması değil, kaçınılmaz yükseliş ve alçalışlarıyla, örgütlerin yozlaşmasıyla, kuşakların bütünüyle iskartaya ayrılmasıyla ve bu yüzden yeni güçlerin yeni bir tarihsel sahneye atılması zorunluluğuyla birlikte, yaşayan toplumsal güçlerin mücadelesi sorunudur. Proletaryanın

devrimci yükseliş yolunu hiç kimse önceden çizmeğe kalkmamıştır. Sayısız engellerle ve geçmişin tortusuyla kaplı olan bir yolda, kaçınılmaz duraklama ve kısmi gerilemelerle ilerlemek zorunludur. Bundan korkanların şimdiden kenara çekilmeleri doğru olur.

Gelgelelim, bütün tahlil ve tahminleri bütün bir olaylar dizisiyle doğrulanan grubumuzun bu kadar yavaş büyümesini nasıl açıklamalı? Bunun nedeni, sınıf mücadelesinin genel doğrultusunda aranmalıdır. Faşizmin zaferi, on milyonlarca insanı etkisi altına alıyor. Politik değerlendirmeler ise binlere ya da onbinlere, üstelik milyonların baskısını duyan onbinlere ulaşabiliyor. Devrimci bir eğilim; bir bütün olarak proletaryanın en ağır yenilgilere uğradığı bir dönemde fırtınalı başarılar kaydedemez. Ama bu, işi gücü bırakıp yangelmenin mazereti olamaz. Yeni bir saldırıda kitlelere önderlik edecek kadroların yetişmesi de işte bu devrimci geri çekilme dönemlerinde olur.

Yeni Ters Dönüşler

«Üçüncü Enternasyonal»e bağlı «ikinci bir parti» yaratmak için geçmişte zaman zaman yinelenen çabalar, Bolşevizm'den «hayal kırıklığına» uğramış sekter grup ve çevrelerden doğmaktaydı ve dolayısıyla her defasında başarısızlıkla karşılaşıyordu. Bizim kalkış noktamız ise, kendi öznel «hoşnutsuzluğumuz» ya da «hayal kırıklığımız» değil, sınıf mücadelesinin nesnel gelişmesidir. Proleter devriminin gelişmesinin bütün koşulları sınıf öncüsünün yeni bir örgütünün kurulmasını emretmekte ve bunun için gerekli önkoşulları vermektedir.

Sosyal Demokrasinin çözülme ve parçalanması, artık Komintern'in çöküşüyle yanyana gitmektedir. Proletaryanın kendi içindeki tepki ne kadar büyük olursa olsun, bütün dünyada yüzbinlerce işçi, mücadelenin gelecekte alacağı yolu ve güçlerin yeni örgütlenmesini kendilerine soruyor olmalıdırlar. Yakın gelecekte bunlara başka yüzbinler katılacaktır. Bir kısmı Komintern'i kızgınlıkla terkeden, büyük çoğunluğu da Komintern'e en iyi yıllarında bile katılmayan bu işçilerden resmi olarak (hiçbir şeyi unutamayan ve

hiçbir şeyden ders alamayan) Stalinist bürokrasinin liderliğini kabul etmelerini istemek, Kişotizmle oyalanmak ve proleter öncüsünün oluşumunu engellemek demektir.

Kuşkusuz, Stalinist örgütlerin saflarında, yeni doğrultumuzu kaygı hatta öfkeyle karşılayacak olan samimi Komünistler bulunacaktır. Bunlardan bazıları belki de, geçici olarak, sempati duyguları yerine düşmanlık duyguları besleyecektir bize karşı. Ne var ki, duygusal ve kişisel değerlendirmelerle değil kitle ölçütleriyle hareket etmek zorunludur.

Almanya'da yüzbinlerce ve milyonlarca işçinin Komünizmden, kısmen faşizme, ve daha çok da ilgisizlik ve kayıtsızlık kampına geçtikleri bir dönemde, binlerce ve onbinlerce Sosyal Demokrat işçi de, aynı yenilginin etkisiyle, sol'a, Komünizm'e kaymaktadırlar. Bununla birlikte, itibardan düşmüş Stalinist liderliği umutsuzca kabullenmeleri, söz konusu bile değildir.

Şimdiye kadar, bu sol sosyalist örgütler, Komintern'den kopmayı ve bağımsız partiler kurmayı reddetmemizi bize karşı bir suçlama noktası yapmışlardır. Bu keskin anlaşmazlık, olayların gelişmesiyle artık ortadan kalkmıştır. Böylece, biçimsel, örgütsel sorunlar üzerindeki tartışma, programa ilişkin, politik bir düzleme kaymıştır. Yeni parti, ancak Komintern'in ilk dört kongresinin kararlarına sıkıca dayanarak, son on yılın korkunç derslerini, programıyla, stratejisiyle, taktikleriyle ve örgütlenmesiyle hesaba kattığı takdirde eskisinin üstüne çıkabilecektir.

Bolşevik-Leninistler, devrimci sosyalist örgütlerle açık bir tartışmaya girmelidirler. Tartışma temeli olarak da, Ön-Konferansımız (1) tarafından benimsenen onbir noktayı ileri sürmeliyiz (tabii, bu tezlerin ışığında, 'parti ve hizip' hakkındaki maddeyi değiştirdikten sonra). Elbette, bütün diğer programsal önerileri, dikkatli ve yoldaşça bir tavırla tartışmaya hazırız. İlkeli uzlaşmazlığın, sekter züppelikle hiçbir ortak yanı olmadığını göstermeliyiz ve göstereceğiz. Marksist politikanın devrimci işçileri faşist kampa itmek değil reformist işçileri devrim kampına çekmek olduğunu göstereceğiz.

İşçi devletinin çok ilerlemiş yozlaşmasına rağmen Sovyetler Birliğinin varlığı, bugün bile çok büyük bir devrimci önemi olan bir gerçektir. Sovyetler Birliğinin çöküşü, bütün dünyada korkunç bir karşı devrimci dalganın, belki de yıllarca süreyle, hakim olmasına yol açacaktır. İlk işçi devletinin korunması, yeniden canlandırılması ve güçlendirilmesi mücadelesi, dünya proletaryasının sosyalist devrim mücadelesine ayrılmaz bir biçimde bağlıdır.

Stalinist bürokrasinin diktatörlüğü, SSCB'nin geriliğinin (köylülüğün ağır basması) ve Batı'da proleter devriminin cılızlığının (bağımsız proleter örgütlerinin eksikliği) sonucunda ortaya çıkmıştır. Stalinist bürokrasinin iktidarı ise, yalnız Sovyetler Birliğinde proleter diktatörlüğünün yozlaşmasına değil, aynı zamanda bütün dünyada proleter öncüsünün zayıflamasına yol açmıştır. Sovyet devletinin ilerici karakteri ile Stalinist bürokrasinin gerici rolü arasındaki çelişki, «eşitsiz gelişme yasasının» tezahürlerinden biridir. Biz, devrimci politikamızda, bu tarihsel olarak belirlenmiş çelişkiyi kalkış noktası olarak almalıyız.

Sovyetler Birliği'nin sözde dostları (sol demokratlar, pasifistler, Brandlerciler ve benzerleri), Komintern memurlarının savını (herşeyden önce, Stalinist bürokrasiye karşı mücadele «karşı devrime yardım eder») yinelemektedirler. Bu, bürokrasinin politik uşaklarının tavrı olabilir, ama devrimcilerin asla. Sovyetler Birliği, hem içsel hem de dışsal bakımdan, ancak doğru bir politika ile savunulabilir. Bütün diğer gerekçeler, ya ikincildir ya da açıkça yalan sözlerdir

Bugünkü SBKP bir parti değil, denetimden uzak bir bürokrasinin elindeki bir egemenlik aygıtıdır. SBKP'nin içinde ve dışında, iki temel partinin dağınık unsurlarına bağlı gruplaşmalar yeralmaktadır: proleter eğilim ile Termidorcu-Bonapartist eğilim. Her ikisinin de üstüne çıkan merkezci bürokrasi, Bolşevik-Leninistlere karşı bir yoketme savaşı vermektedir. Zaman zaman Termidorcu yarı-müttefikleriyle keskin çatışmalar için girmekle birlikte, Stalinistler, Bolşevik Parti'sini ezerek, boğarak ve yokederek, Termidorcuların yolunu açmaktadır.

Eğer Batı'da proleter devrimi olmadan SSCB sosyalizme geçe-

miyorsa, gerçek bir proleter Enternasyonali yaratılmadan Rus Bolşevik-Leninistleri de sadece kendi güçlerine dayanarak Bolşevik Partisini yeniden yaratamayacaklar ve proletarya diktatörlüğünü kurtaramayacaklardır.

SSCB ve Komintern

Sovyetler Birliğinin askeri müdahale tehdidine karşı savunulması, bugün her zamankinden daha acil bir görev haline gelmiştir. Komintern'in resmi seksiyonları, her alanda olduğu gibi bunda da aciz kalmaktadırlar. Sovyetler Birliğinin savunulması, onların ağızlarında, her türlü içerikten yoksun olan bir ayin cümlesi haline gelmiştir. Komintern'in yetersizliği, Amsterdam'daki savaş aleyhtarı kongre ve Paris'teki anti-faşist kongre gibi kepaze komedilerle örtülmeye çalışılmaktadır. Komintern'in, emperyalistlerin askeri müdahalesine karşı göstereceği fiili direnme, Hitler'e karşı gösterdiği direnmeden de zayıf olacaktır. Bu konuda bir takım boş hayaller beslemek, yeni bir felakete körce koşmak demektir. Sovyetler Birliğinin aktif olarak savunulması için, Stalinist bürokrasiden bağımsız, kendi ayakları üzerinde duran ve kitleler arasında desteğe sahip olan gerçek devrimci örgütler gerekmektedir.

Bu devrimci örgütlerin kurulması ve gelişmesi, Sovyetler Birliği için verecekleri mücadele, müdahale ve karşı-devrime karşı Stalinistlerle bir birleşik cepheye sürekli hazır bulunmaları — bütün bunlar, Sovyet cumhuriyetinin iç gelişmesi açısından çok büyük bir öneme sahiptir. Gerek iç gerekse dış tehlikeler gittikçe daha belirginleşir ve dünya proleter öncüsünün bağımsız örgütleri daha büyük bir güç haline gelirken, Stalinistlerin de, iktidarda kaldıkları sürece, birleşik cepheden kaçınma olanakları gittikçe azalacaktır. Yeni güçler ilişkisi, bürokrasinin diktatörlüğünü zayıflatacak, SSCB içindeki Bolşevik-Leninistleri güçlendirecek ve bir bütün olarak işçi devletine daha elverişli perspektifler açacaktır.

Ancak Stalinist bürokrasiden bütünüyle bağımsız olan ve politik olarak ona karşı çıkan Marksist Enternasyonal'in oluşturulması, SSCB'nin geleceğini dünya devriminin geleceğine bağlayarak kurtarabilir onu.

«Tasfiyecilik»

Bürokratik şartlatanlar (ve Brandleciler gibi, onlara dalkavukluk edenler), bizim «tasfiyeciliğimizden» sözetmektedirler. Bolşevizmin eski sözlüğünden kopardıkları kelimeleri, anlamsızlaştırarak ve ilkeleri hiçe sayarcasına tekrarlamaktadırlar. Tasfiyecilik, «meşruti» Çarlık yönetimi altında, karşı devrimci «yasallığa» uyum gösterme politikasını devrimci mücadelenin yerine geçirmeye çalıştığı için bir illegal parti gereğini yadsıyan eğilime verilen isimdi. Bizim tasfiyecilerle ortak bir yanımız var mı? Bu bağlamda, illegal bir örgütün gereğini bütünüyle kabul eden ama bu örgütü son derece yanlış politikaların aracı haline getiren ültimatomcuları (Bogdanov ve ötekiler) anımsamak çok daha yerinde olur. Bu grup, devrimin ezilmesinden hemen sonra, acil görevin silahlı ayaklanmaya hazırlanmak olduğunu ileri sürüyordu. Aralarındaki kusursuz devrimcilerin sayısı hiç de az olmadığı halde, Lenin bunlardan ayrılmakta gecikmedi (en iyileri, daha sonra Bolşevik saflara geri döndüler).

Stalinistlerin ve Brandlerci dalkavuklarının, 'Sol Muhalefet'in «Bolşevizme» karşı bir «Ağustos Konferansı» hazırladığı yolundaki iddiaları da aynı ölçüde yanlıştır. Burada değinilen, Bolşeviklerle Menşevikleri birleştirmek için giriştiğimiz sayısız çabadan biri olan 1912 yılının girişimidir. (Stalin'in benzer bir çabayı 1912 Ağustos'unda değl 1917 Ekiminde yaptığını hatırlayalım...) Bu benzetmenin en ufak bir anlam taşıyabilmesi için, önce Stalinist bürokrasinin Bolşevizmin temsilcisi olduğunu kabul etmek, ikinci olarak da, bizim İkinci ve Üçüncü Enternasyonalleri birleştirme önerisini getiriyor olmamız gerekecektir.. İkisi de söz konusu değil bunların! Bu şarlatanca benzetme, şu gerçeği örtbas etmek için ortaya sürülüyor: Brandlerci oportünistler, karşılıklı af temeli üzerinde Stalinist merkezcilere yaranmaya çabalamakta, buna karşılık Bolşevik-Leninistler, en büyük savaşlarda, emperyalist çağın zafer ve yenilgilerinde sınanmış proleter partisini ilkeli bir temel üzerinde kurma hedefini göstermektedirler.

Yeni Yola Çıkarken

Bu tezlerin görevi, yoldaşları tamamlanmış bir tarihsel evreyi kapatmaya çağırmak ve yeni çalışma perspektiflerinin ilk taslağını

çizmektir. Ama yukarda söylenenler, ilk pratik adımları, politikadaki somut değişiklikleri, yeni yola geçişin temposunu ve yöntemlerini önceden belirliyor değildir. Ancak, yeni doğrultuya ilişkin ilkeli bir oybirliği sağlandıktan sonra —geçmiş deneylerimize bakarak, böyle bir oybirliğini sağlayacağımız kanısına varıyorum— her ayrı ülkenin koşullarına uygulanabilen somut taktik sorular gündeme getirilecektir.

Ne olursa olsun, bugün tartışma konusu olan yeni partilerin ve bağımsız bir Enternasyonalin hemen *ilan edilmesi* değil, bunlar için *hazırlık* yapılmasıdır. Yeni perpektif, herşeyden önce, resmi partilerin «düzeltilmesi» ve muhalefetçilerin yeniden güçlendirilmesi düşüncelerinin, ütopyacı ve gerici sayılarak bir yana bırakılması anlamına gelmektedir. Günlük çalışmalar, biçimsel «hizip» kıstasıyla değil kendi olanaklarımız ve güçlerimizle belirlenen bağımsız bir karakter kazanmalıdır. Sol Muhalefet, bundan böyle, kendini bir «muhalefet» olarak görmeyi ve bir «muhalefet» gibi davranmayı kesinlikle bırakmaktadır;Sol Muhalefet, bundan sonra, kendi yolunu açan bağımsız bir örgüt haline gelmektedir. Sadece Sosyal Demokrat ve Stalinist partilerin içinde kendi hiziplerini kurmakla kalmayacak, aynı zamanda, parti dışı ve örgütsüz işçilerin içinde de bağımsız çalışmalar yapacaktır. Şartlar fırsat verdiği zaman, seçimlere kendi bayrağı altında katılacaktır. Reformist ve merkezci işçi örgütlerine (Stalinistler de dahil) ilişkin olarak, birleşik cephe politikasının genel ilkelerini kendine kılavuz edinecektir. Bu somut durumda da, birleşik cephe politikasını, SSCB'yi dış müdahale ve iç karşı devrime savunmak için uygulayacaktır.

22

STALİN'LER, MANUİLSKY'LERLE, LOZOVSKY'LERLE VE ORTAKLARIYLA AYNI ENTERNASYONAL'DE KALMAK OLANAKSIZDIR

(Bir Konuşma)

(20 Temmuz 1933)

A: Enternasyonal'in Moskovacı karikatüründen kopma zamanı gelmiştir. Stalinistlerin en ufak bir politik sorumluluğu bile yüklenilemez. Komintern'e ilişkin olarak çok temkinli ve sabırlı davrandık; ama herşeyin bir sınırı vardır. Şimdi Hitler, bir yandan Wels'in bir yandan da Stalin'in yardımıyla, bütün dünyanın gözü önünde başa geçirildiğine göre; felakete rağmen Komintern hâlâ politik yanılmazlığını ilan ettiğine göre, artık hiçbir akıllı insan, bu klik'in «düzeltilebileceğini» ummamalı.

B: Klik, elbette düzeltilemez, ama ya bir bütün olarak Komintern?

A: Genel sözlere kanmamak gerek. «Bir bütün olarak Komintern», eğer boş bir ifade değilse bile, bir soyutlamadır. Denetim, Stalinist klik'in ellerindedir. Altı yıldır hiçbir kongre yapılmıyor. Tüzükleri çiğneyen kim? Bu klik. Hangi hakla? Gasp hakkıyla. Birtek seksiyon, birtek mahalli örgüt, birtek gazete bile, bir Enternasyonal Kongresinin gerekliliğini ileri sürmeye cesaret edememiştir. Bu da, aslında «bir bütün olarak Kominterinin» kaderinin sorumsuz bir klik'in ellerinde olduğunu gösteriyor.

B: Bu tartışma götürmez bir gerçek; ama bir yıl önce, Komintern'in düzeltilmesi sloganını henüz geri çekmediğimiz zaman da, durum aynı değil miydi?

B: Hayır, Durum aynı değildi. Bir yıl önce, Almanya'daki du-

rumu kurtarmayı hâlâ umabiliyorduk. Durumun mantığını aydınlatmak için elimizden gelen herşeyi yaptık. Eğer Komintern yaşayabilir bir örgüt olsaydı, liderliği, olayların sesini duymamazlık edemezdi, çünkü daha şiddetli, daha yüksek bir ses yoktur. Ve buna rağmen Komintern sağır kaldıysa, ölmüş demektir. Bir başka bakımdan ise, önemli bir değişiklik meydana geldi: geçen yıl Alman Komünist Partisi hâlâ varlığını sürdürüyordu; büyük olayların girdabında, hâlâ işçi kitleleriyle uğraşmak zorundaydı. Kitle mücadelesinin gelişmesinin, yalnız Thaelmann'ın Merkez Komitesini değil Stalin-Manuilsky'nin Prezidyumunu da gerileteceğini, son doğrulanma saatine kadar ummakta bir ölçüde haklıydık. Bu olmadı. Alman Komünist Partisinden, her geçen gün daha zayıflayan ve kitlelerden daha uzaklaşan bir aygıttan başka birşey kalmadı geriye. Merkez Komitesinin mahalli yasadışı örgütlere, kendi makalelerini ve eylem çağrılarını yayımlamayı yasakladığı bir noktaya ulaştık: artık, parti örgütlerinin görevi, Manuilsky'lerin ve Heckert'lerin (1) vahiylerini yayımlamak ve yeniden yayımlamaktan ibarettir. Her türlü düşünce hareketi, bu adamlar için öldürücü bir tehlike yaratmaktadır. Hitler'in zaferi, aslında onlar için bir «yenilgi» değildir; onları tabandan gelen bütün denetimden kurtarmıştır... Ama şimdi, Komintern'in en güçlü partisi sahneyi terkettiğine göre, Komintern'i yöneten klik'i etkileyebilecek hiçbir araç, hiçbir kanal, hiçbir kaldıraç kalmamıştır.

B: Alman Komünist Partisine Komintern'in *en güçlü* partisi denebilir mi? Sovyetler Birliği Komünist Partisini unuttun mu?

A: Hayır, unutmadım. SBKP'nin bir parti olduğu kabul edilse bile (aslında, SBKP'nin klik'in arzularına göre değişen idarî kadroları içinde, birkaç tane parti birbirleriyle üstü örtülü bir mücadele içindedirler), bu parti Komintern'in aktif bir seksiyonu değildir. Sovyet işçileri, Batı'daki proleter hareketin başına gelenlerden habersizdir: onlara hiçbirşey iletilmemekte, ya da daha kötüsü, utanmazca aldatılmaktadırlar. Bugünkü bileşimi ile bizzat Politbüro içinde bile, kapitalist ülkelerdeki işçi hareketinin hayatını ve eğilimlerini bilen birtek kişi yoktur.

Bizim için, Komintern'in «düzeltilmesi» sloganı hiçbir zaman boş bir söz olmadı. Düzeltmeyi bir gerçeklik olarak görüyorduk. Gelişmeler en kötü yolu izledi. Böyle olduğu içindir ki, reform po-

litikasının sonuna kadar kullanıldığını ve tüketildiğini ilan etmek zorunda kalıyoruz.

B: O halde, merkezci bürokrasiyi Komintern bayrağına mirasçı olarak mı bırakacağız?

A: Anlamı belirsiz, bulanık formüllere kapılmamak gerekir. Bayrak'la anlatılan nedir? Bir program mı? Ama Altıncı Kongre'de kabul edilen programı, oportünizmin ve maceracılığın tehlikeli bir karışımı olarak çoktan reddettik. Birkaç yıl boyunca, olayların öğrettiklerine dayanarak, Komintern'in programını içerden değiştirebileceğimizi düşündük. Şimdi, «reform» olasılığı gibi bu olasılık da ortadan kalkmıştır. Komintern'in sefil, eklektik programına karşı kendi Marksist programımızı çıkarmalıyız.

B: Ya Komintern'in ilk dört kongresi?

A: Elbette, bunları terketmiyoruz, çünkü zaten Stalinistler çok önce bu Kongreleri reddetmiş ve bize bırakmışlardır. Programımızı, ilk dört kongrede kurulan temel üzerinde geliştireceğiz: bu kusursuz bir Marksist temeldir, bizim temelimizdir. Sadece Sol Muhalefet, son on yılın derslerini Marksizmin diline tercüme etmiştir. Bizim Enternasyonal Ön —konferansımız, bu dersleri onbir maddede özetlemiştir. Ama birşey unutulmuştur. Ön-konferans, tarihin Komintern'e uyguladığı kesin sınavın hemen öncesinde toplanmıştı. Bu yüzden, Komintern'in tam ve kesin çöküşü, Ön-konferansın kararlarında kaydedilmemiştir. Bunu Konferans yapacaktır. Başka her bakımdan, Ön-konferansın kararları bütün geçerliliklerini korumaktadır. İlk dört kongrenin esas belgeleri ile Sol Muhalefet'in onbir maddesi— bunlar, Komünist Enternasyonal'in gerçek programının temel öğeleridir.

B: Muarızlar, herşeye rağmen, Lenin'in bayrağını reddetiğimizi söyleyecekler...

A: Muarızlar, bir süredir avazları çıktığı kadar haykırıyorlar bunu, ve Bolşevizm mirasını ne kadar çamura bularlarsa seslerini de o kadar yükseltiyorlar. Bize gelince; biz, bütün dünya işçilerine, Marx ve Lenin'in bayrağının savunulmasını üzerimize aldığımızı, sadece reformist hainlere karşı değil, ama aynı zamanda Bolşevizmin merkezci tahrifçilerine, Lenin'in bayrağı altındaki gaspçılara, yenilgilerin ve teslimiyetlerin örgütleyicilerine ve proleter öncüsünü yozlaştıranlara, yani Stalinistlere karşı da verilecek uzlaşmaz

mücadele içinde, Marx ve Lenin'in eserlerinin sürdürülmesini ve geliştirilmesini üstlendiğimizi söyleyeceğiz.

B: O zaman, SBKP için ne yapılmalı? SSCB için ne yapılmalı? Muarızlar, işçi devletinin kazanımlarını kayıp saydığımızı ve Sovyet hükümetine karşı bir silahlı ayaklanma hazırladığımızı söylemiyecekler mi?

A: Elbette böyle söyleyecekler. Bir süredir söyleyip duruyorlar bunu. Bolşevik-Leninistleri alçakça öldürmelerini haklı göstermek için başka ne söyleyebilirler ki? Ama bizim kılavuzumuz, muarızlarımızın iftiraları değil, sınıf mücadelesinin gerçekte gösterdiği seyirdir. Bolşevik Partisi tarafından yönetilen Ekim Devrimi, işçi devletini yarattı. Bugün artık Bolşevik Partisi yok. Ama Ekim Devriminin temel toplumsal içeriği hâlâ canlı. Kendi yönetiminde (kendisine karşı) elde edilen teknik başarılara rağmen, bürokratik diktatörlük kapitalist restorasyon olasılığını büyük ölçüde artırıyor; bereket, bir restorasyon noktasına henüz gelinmedi. Elverişli iç ve daha önemlisi de dış koşulların yardımıyla, işçi devletinin iskeleti, yeni bir devrime gerek kalmadan onarılabilir. Biz uzun süre SBKP'yi düzeltebileceğimizi ve onun aracılığıyla da Sovyet rejimini yeniden canlandırabileceğimizi düşündük. Ama bugünkü resmi parti, iki yıl öncesine, hatta bir yıl öncesine oranla bir partiyi pek az andırıyor. Parti kongresi üç yıldan beri yapılmıyor ve kimse de ağzını açıp bu konuda birşey söylemiyor. Stalinist klik, sanki bir disiplin taburuymuş gibi, «parti»sini azar azar yontuyor ve yeniden kuruyor. Temizlikler ve ihraçlar, önceleri partiyi dağıtmak, yıldırmak, onu düşünme ve harekete geçme olanağından yoksun bırakmak amacıyla yapılıyordu; şimdi ise, baskıların amacı partinin yeniden örgütlenmesini önlemektir. Ama Sovyet devleti yokolmayacaksa, proleter partisi vazgeçilmezdir. Partiden yana birçok unsur vardır, ama bunlar ancak Stalinist bürokrasiye karşı verilecek bir mücadele içinde yüze çıkarılabilir ve birleştirilebilir. Bugün SBKP'nin «düzeltilmesinden» sözetmek, ileri değil geriye bakmaktır, boş formüllerle zihinlerimizi yatıştırmaktır. SSCB'de yeni bir Bolşevik Partisi yaratmak şarttır.

B: O halde, iç savaş kaçınılmaz?

A: Şu anda da devam ediyor. Bugünkü doğrultuya bağlı kalmakla, sadece daha da vahimleştirmiş oluruz iç savaşı. Komin-

tern'in daha da acz içine düşmesiyle, uluslararası proleter öncüsünün felce uğramasıyla ve bu koşullar altında dünya faşizminin kaçınılmaz gelişmesiyle, SSCB'de karşı devrimin zaferi kaçınılmazlaşacaktır. Kuşkusuz, koşullar ne olursa olsun, Bolşevik-Leninistler SSCB içindeki çalışmalarını sürdüreceklerdir. Ama işçi devleti, ancak dünya devrimci hareketinin müdahalesiyle kurtarılabilir. Bu yeniden canlanışın ve yeniden gelişmenin nesnel koşulları, tarihte hiç bu kadar elverişli olmamıştır. Eksik olan, devrimci partidir. Stalinist klik, bütün dünyada olduğu gibi SSCB'de de ancak partiyi imha ederek hüküm sürebilir. Bu kısır döngüden çıkış, ancak Stalinist bürokrasiden kopuşla mümkün olur. Taze bir toprak üzerinde, temiz bir bayrağın altında, yeni bir parti kurmak zorunludur.

B: O zaman, kapitalist dünyadaki devrimci partiler SSCB'deki Stalinist bürokrasiye nasıl bir tepki gösterecekler?

A: Bütün sorun, bir gerçek güç sorunudur. Stalinist bürokrasinin, Komintang'ın önünde, İngiliz sendikalarının önünde nasıl yerlerde süründüğünü gördük. Şimdi de, küçük burjuva barışçılarının önünde nasıl süründüğünü görüyoruz. Emperyalizme karşı gerçekten savaşabilen ve dolayısıyla SSCB'yi savunabilen kuvvetli devrimci partiler, Stalinist bürokrasiyi kendilerini hasaba katmaya zorlayacaktır, Çok daha önemlisi, bu örgütlerin Sovyet işçilerin gözünde muazzam bir itibar kazanması ve böylece sonunda gerçek bir Bolşevik partisinin kurulması için uygun koşulları yaratması olanağıdır. Sovyet devletini, yeni bir proleter devrimine gerek kalmadan düzeltmek, ancak bu yol üzerinde ilerlemekle mümkündür.

B: Demek ki, SBKP'nin düzeltilmesi sloganını bırakıyoruz ve Sovyetler Birliğinin düzeltilmesi için yeni bir parti kuruyoruz.

A: Kesinlikle.

B: Gücümüz, böyle muazzam bir göreve yetecek mi?

A: Sorunu yanlış koydun. Önce tarihsel sorunu açıkça ve cesaretle ortaya koymak, bundan sonra bunu çözecek güçleri birleştirmek gerekir. Elbette bugün hâlâ zayıfız. Ama bu, tarihin gecikmemizi bağışlayacağı anlamına gelmez. Oportünizmin psikolojik kaynaklarından biri, büyük görevlerden korkmak, yani devrimci olasılıklara güvenmemektir. Ne var ki, büyük görevler gökten düşmez; sınıf mücadelesinin gelişmesinden doğarlar. Biz de büyük görevleri çözecek güçleri tam bu koşullarda aramalıyız.

B: Ama insanın gücünü olduğundan fazla görmesi, genellikle maceracılığa yol açmaz mı?

A: Doğru. Eğer bugünkü örgütümüzün Komünist Enternasyonal olduğunu «ilan etseydik», ya da bu ad altında çeşitli muhalefet örgütleriyle mekanik bir tarzda birleşseydik, katıksız bir maceracılık olurdu bu. Yeni bir Enternasyonal «ilan etmek» olanaksızdır: bugünkü perspektif, bu Enternasyonal'in oluşturulmasıdır hâlâ. Ama, yeni bir Enternasyonal yaratılmasının *zorunlu olduğu* şimdiden ilan edilebilir ve edilmelidir.

Oportünizmin ve maceracılığın yabancısı olmayan Ferdinand Lassalle, gene de devrimci politikanın temel gereğini kusursuz bir biçimde ifade edebilmiştir: *«Bütün büyük hareketler, varolanın ortaya konulmasıyla başlar.»* Bununla ilgili somut sorulara —yeni bir Enternasyonal nasıl, hangi yöntemlerle ve ne zaman kurulacak— cevap vermeden önce, varolanı açıkça ortaya koymak şarttır: *Devrim açısından, Komintern ölmüştür.*

B: Sana göre, bu noktada artık kuşkuya yer yok mu?

A: Hiç yok. Nasyonal Sosyalizme karşı verilen mücadelenin bütün seyri, bu mücadelenin sonucu ve bu sonuçtan alınan dersler, Komintern'in yalnız devrim açısından iflasını değil, aynı zamanda öğrenmekten, doğru yola girmekten, yani «kendini düzeltmekten» organik olarak aciz olduğunu da göstermektedir. Almanya dersi, merkezci gafların, kemirici hataların gittikçe daha dehşet verici yenilgilerin, gittikçe daha verimsizleşen fedakarlık ve kayıpların ve bunun hemen yanında, tam bir teorik yıkımın, bürokratik yozlaşmanın, papağanlığın, moral çöküntüsünün, kitlelerin aldatılmasının, kesintisiz tahrifatların, devrimcilerin sürülmesinin ve memurların, çıkarcıların ve katıksız uşakların seçilmesinin — bütün bunların on yıllık tarihin doruk noktası olmasaydı, bu kadar tartışma götürmez ve ezici olmazdı. Bugünkü Komintern, proleter öncüsünün zayıflatılmasında kullanılan pahalı bir alettir. Hepsi bu! Bundan fazlasını yapmak elinde değildir.

Burjuva demokrasisinin koşulları nerde rahatça hareket edilecek bir alan açarsa, orda Stalinistler, aygıtları ve hazineleri sayesinde, politik faaliyet benzeri birşeyler yapmaktadırlar. Münzenberg, Komintern için simgesel bir işaret haline gelmiştir. Peki,

kimdir bu Münzenberg? «Proleter» sahnesinde bir Avusturyalıdır. Boş ve tarafsız sloganlar; bir miktar Bolşevizm; bir miktar liberalizm; gazetecilere uygun müzayadeci bir tavır; SSCB ile dostluğun bir fiyata sahip olduğu edebiyat salonları; reformistlere karşı tiyatrovari bir düşmanlık, ki kolayca dostluğa dönüşebiliyor (Barbusse); ve esas olarak da, işçi sınıfından bağımsız bol para — işte Münzenberg budur. Burjuva demokrasinin nimetlerinden faydalanan Stalinistler, üstüne üstlük onlardan bir de Bolşevik-Leninistleri yoketmelerini istemektedirler. Daha alçalmak mümkün müdür?.. Ama burjuvazi ciddi olarak faşistleri ya da sadece polis copunu kaldırınca, Stalinizm kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp boş bir köşeye çekilmektedir. Can cekişen Komintern, dünya proletaryasına hiçbirşey, kötülükten başka hiçbirşey veremez.

B: Merkezi bir aygıt olarak Komintern'in dünya devrimci hareketinde bir fren görevi yaptığını kabul etmemek mümkün değil. Kitlelerden bağımsız olarak aygıtın düzetilmesinin olanak dışı olduğu da açık. Ama ulusal seksiyonların durumu nedir? Hepsi aynı yozlaşma ve çürüme aşamasında mıdır?

A: Alman felaketinden sonra, Stalinist partilerin nasıl hiçbir kitle direnişi göstermeden Avusturya ve Bulgaristan'da yokedildiklerini gördük. Bazı ülkelerdeki durum ötekilerden daha elverişli olsa bile, herşeye rağmen aradaki fark pek büyük değildir. Ama, Komintern'in herhangi bir seksiyonunun Sol Muhalefete kazanıldığını düşünelim: böyle bir olayın sabahında bu seksiyon Komintern'den atılacak ve kendine yeni bir Enternasyonal aramak zorunda kalacaktır (buna benzer bir olay Şili'de meydana geldi). Bu türden durumlar Üçüncü Enternasyonal'in yükselişinde de ortaya çıktı: örneğin, Fransız Sosyalist Partisi kendisi Komünist Parti'ye resmi olarak dönüştürdü. Ama bu, bizim İkinci Enternasyonal karşısındaki politikamızın genel doğrultusunu değiştirmedi.

B: Ama bize sempati duyan binlerce «Stalinist»in, nihayet Komintern'den ayrıldığımızı işitince korkuyla çekileceklerini, işçlerine kapanacaklarını düşünmüyor musun?

A: Bu mümkündür. Hatta çok muhtemeldir. Ama bundan sonraki aşamada da, bize o kadar kararlı bir şekilde katılacaklardır. Öte yandan, şu da unutulmamalı ki, her ülkede resmi partiden istifa etmiş ya da ihraç edilmiş, ama onlara göre iğrendikleri par-

tinin sadece bir hizbi olduğumuz için bize katılmayı da kabul etmeyen, binlerce devrimci bulunmaktadır. Bunlardan daha da çok sayıda işçi, şu anda reformizmden kopmakta ve devrimci liderlik aramaktadır. Son olarak da, Sosyal Demokrasi'nin kokuşmasının ve Stalinizmin yıkıntılarının ortasında, lekesiz bir bayrak isteyen genç bir işçi kuşağı yükselmektedir. Bolşevik-Leninistler, bütün bu çeşitli öğelerin, çevresinde billurlaşacağı çekirdeği oluşturabilir ve oluşturmalıdır. O zaman, Stalinist «Enternasyonal»de canlı olan herşey, son kuşkularını da silkip atacak ve bize katılacaktır.

B: Yeni doğrultunun, kendi saflarımızda muhalefetle karşılaşmasından korkmuyor musun?

A: Önceleri kesinlikle kaçınılmazdır bu. Birçok ülkede, Sol Muhalefetin, tek değilse bile başlıca çalışması, resmi partinin, içindedir. Sendikalara pek az girmiş ve Sosyal Demokrasinin içinde olup bitenlerle hemen hemen hiç ilgilenmemiştir. Dar propagandizme bir son vermenin zamanıdır! Örgütümüzün her üyesi, sorun üzerinde adamakıllı düşünmek zorundadır. Olaylar yardım edecektir: her geçen gün, yeni bir Enternasyonal'in kurulma zorunluğunu gösteren su götürmez kanıtlar getirecektir. Politika değişikliğini eşzamanlı ve kararlı bir şekilde gerçekleştirmenin önümüze geniş bir tarihsel perspektif getireceğinden kuşkum yoktur.

YEDİNCİ BÖLÜM

DAHA SONRAKİ GENELLEMELER

Troçki'nin Fransa'ya geldiği yılın sonlarında, faşizmin bu ülkede gösterdiği gelişme bir siyasî bunalıma ve çeşitli hükümet değişikliklerine yol açtı. Bu tarihte, sosyal faşizm politikasından artık vazgeçmiş olan Komintern, bir süre birleşik cepheyi savunur gözüktükten sonra, birleşik cephenin "Halk Cephesi" adıyla bilinen saptırılmasını hazırlamaya girişti: Halk Cephesi politikasında, işçi sınıfı partileri faşizme karşı mücadele için kapitalist partilerle koalisyona giriyorlardı. Troçki, Kasım 1934'ten başlayarak Fransa'da faşizme karşı mücadele üzerine bir dizi broşür ve makale yazdı. Bunlar **Fransa Nereye Gidiyor?** adı altında toplanmıştır. Ama bundan önce daha genel bir içerik taşıyan bir makale daha yazdı ki, Alman bunalımı sırasında Bonapartizm'le faşizm arasındaki ilişkiyle ilgili olarak yapmış olduğu tahlilleri aydınlattığı ve tamamladığı için bu kitabı almayı yararlı bulduk.

1935'te Troçki'nin Norveç'e gitmesine izin verildi ve 1937 başında da hayatının son yıllarını geçirdiği Meksika'ya sığınma hakkı elde etti. Sol Muhalefet'in konuyla ilgili ilk öneriyi yapmasından beş yıl sonra, 1938'te, Dördüncü Enternasyonal kuruldu. Bir yıl sonra da, İkinci Dünya Savaşı başladı. Ağustos 1940'ta Almanya Fransa'yı yenilgiye uğratıp, bir bölümünü işgal ettikten ve geri kalan bölümde de Mareşal Petain'in askerî diktatörlüğünü kurdurduktan sonra, Troçki son olarak Bonapartizm, faşizm ve savaş konusuna döndü. Bu kitaptaki, tamamlanamadan kalmış son yazı bununla ilgilidir. Bu yazı, Stalin'in bir ajanı tarafından öldürüldüğü gün olan 20 Ağustos 1940'ta teype geçirilmiştir.

23

BONAPARTİZM ve FAŞJM
(15 Temmuz 1934)

Doğru bir teorik yönlenişin olağanüstü pratik önemi, keskin toplumsal çatışmalar, hızlı politik kaymalar ve durumdaki ani değişmelerle dolu bir dönemde en belirgin biçimiyle ortaya çıkar. Böyle bir dönemde politik *kavramlar* ve *genellemeler* hızla eskirler ve yerlerine ya büsbütün yeni kavramların konulması (bu daha kolaydır), ya da somutlaştırılmaları, açıklaştırılmaları ve kısmen düzeltilmeleri (bu daha zordur) gerekir. Geleneksel örnekleri altüst eden ve çok daha ısrarlı teorik dikkat isteyen *ara, geçiş* durum ve bileşimlerinin zorunlu olarak ortaya çıkışı işte tam böyle dönemlere raslar. Tek kelimeyle; (savaştan önceki) barışçı ve «organik» dönemde, insan birkaç hazır soyutlama ile yetinebildiyse de, zamanımızda her yeni olay diyalektiğin şu en önemli yasasını bir kez daha doğruluyor: *Doğru herzaman somuttur.*

Stalinist faşizm teorisi, hiç kuşkusuz, gerçekliğin bütün somut evrelerinde, bütün geçiş aşamalarında, yani devrimci (ya da karşı-devrimci) sıçrayışlarında olduğu kadar tedrici değişmelerinde de, [gerçekliğin] diyalektik tahlilinin yerine, kısmi ve yetersiz bir tarihsel deney temeli üzerinde ortaya çıkarılmış soyut kategorilerin geçirilmesinin en trajik örneklerinden biridir. Stalinistler, bugünkü dönemde finans kapital'in kendini parlamenter demokrasiye uyduramayacağı ve faşizme başvurmak zorunda kalacağı görüşünü benimsediler. Belli sınırlar içinde mutlak doğru olan bu görüşten, salt tümdengelimci, biçimsel mantığa uygun bir tarzda bütün ülkeler ve bütün gelişme aşamaları için aynı sonuçları çıkardılar. Onlara göre, Primo de Rivera, Mussolini, Çan Kay Şek, Masaryk,

Brüning, Dollfuss, Pilsudski, Sırbistan kralı Alexander, Severing, Mac Donald, v.b. faşizmin temsilcileriydiler (1). Böyle düşünürken şunları unutuyorlar: (a) geçmişte de kapitalizm kendini «katıksız» demokrasiye uydurmadı; bazen [bu parlamenter demokrasiyi] bir açık baskı rejimiyle tamamladı, bazen de yerine [açık baskı rejimini] getirdi; (b) «katıksız» finans kapitalizm hiçbir yerde yoktur; (c) finans kapital hakim bir durumdayken bile bir boşlukta hareket etmez ve burjuvazinin öteki tabakaları ile ve ezilen sınıfların direnişiyle hesaplaşmak durumunda kalır; (d) nihayet bir dizi geçiş biçimi parlamenter demokrasi ile faşist rejim arasına, bazan «barışçı» bir tarzda, bazan da iç savaş yoluyla karşı durulmaz bir tarzda araya girer. Eğer ilerlemek ve geri püskürtülmemek istiyorsak, bu geçiş biçimlerinin her biri doğru bir teorik değerlendirmeyi ve proletaryanın buna uyan bir taktiğini gerektirecektir.

Bolşevik-Leninistler, Alman deneyine dayanarak (daha önce İtalya deneyinin temeli üzerinde de kurulabilecek olan) Bonapartizm adını verdiğimiz geçişsel hükümet biçimini ilk kez kaydettiler .(Brüning, Papen, Schleicher hükümetleri). Bundan sonra, Bonapartist rejimi daha açık ve daha gelişmiş biçimde Avusturya'da gördük. Bu geçişsel biçimin determinizmi tescil edilmiştir; tabii kaderci anlamda değil diyalektik anlamda, yani faşizmin artan bir başarıyla, proletaryanın ciddi bir direnişiyle karşılaşmadan, proletaryayı boğmak amacıyla parlamenter demokrasinin mevzilerine saldırdığı ülkeler ve dönemler için tescil edilmiştir.

Brüning-Schleicher döneminde, Manuilsky-Kuusinen «Faşizm, zaten vardır» diyorlardı, aradaki Bonapartist aşama teorisinin, Sosyal Demokrasinin «ehven-i şer» politikasını kolaylaştırmak için faşizmi maskelemek ve üzerini boyamak çabasından başka birşey olmadığını ileri sürüyorlardı. O dönemde Sosyal Demokratlara Sosyal Faşistler deniliyor ve Zyromsky-Marceau Pivert-Just türü «sol» Sosyal Demokratlar («Troçkistler»den sonra tabii) en tehlikeli sosyal faşistler sayılıyordu (2). Bütün bunlar şimdi değişmiştir. Stalinistler, bugünkü Fransayla ilgili olarak «Faşizm zaten mevcuttur» sözünü tekrarlamaya cesaret edemiyorlar artık; tam tersine, Fransa'da faşizmin zaferini engellemek amacıyla dün reddettikleri birleşik cephe politikasını kabul ediyorlar. Stalinistler, Doumerge

rejimini faşist rejimden ayrı tutmak zorunda olduklarını gördüler (3). Ama Marksistler gibi değil, ampiristler gibi vardılar bu ayrıma. Doumerge rejiminin bilimsel bir tanımını vermeye çalışmadılar bile. Teori alanında soyut kategorilerle iş gören kimse, olgulara körce teslim olmaya mahkumdur. Ama işte Fransa'dadır ki parlamentarizmden Bonapartizme geçiş (daha doğrusu bu geçişin ilk aşaması) özellikle çarpıcı ve öğretici bir nitelik kazanmıştır. Doumerge hükümetinin, faşistlerin iç savaş provası (6 Şubat) ile proletaryanın genel grevi (12 Şubat) arasında sahneye çıktığını hatırlamak yeter. Uzlaştırılamayacak kampların kapitalist toplumun iki kutbundaki savaş mevzilerini almalarıyla birlikte, parlamenterizm denilen hesap makinasının bütün önemini yitirdiği açıkça anlaşıldı. Doumerge hükümetinin de, Brüning ve Schleicher hükümetleri gibi, ilk bakışta parlamentonun onayı ile hükümet eder göründüğü doğrudur. Ama bu, yetkilerinden vazgeçmiş, direnç gösterdiği takdirde hükümetin kendisini dağıtacağını bilen bir parlamentodur. Saldıran karşı devrim kampıyla kendini savunan devrim kampı arasındaki nisbi denge sayesinde, iki tarafın da geçici karşılıklı etkisizlikleri sayesinde, iktidar ekseni sınıfların ve onların parlamento temsilcilerinin üstüne çıkarıldı. Hükümetin başını, parlamentonun dışında, «partilerin dışında» aramak gerekiyordu. Hükümetin başı iki generali yardımına çağırdı. Bu üçlü, simetrik bir biçimde düzenlenmiş parlamento rehineleriyle sağdan ve soldan destekledi kendini. Hükümet parlamento çoğunluğunun yürütme organı gibi değil, mücadele eden iki kampın arasındaki hakem gibi görünüyordu.

Bununla birlikte kendini ulusun üstüne çıkaran bir hükümet, havada asılı değildir. Şimdiki hükümetin gerçek ekseni polisten, bürokrasiden, askeri klikten geçer. Karşımızdaki, parlamentarizmin süsleriyle güç bela örtünen bir askeri-polis diktatörlüğüdür. Ama ulusun hakemi rolünde bir kılıç hükümeti: *Bonapartizm*, işte budur.

Kılıcın kendi başına bağımsız bir programı yoktur. Bir «düzen» aletidir. Varolanı korumak için çağrılmıştır. *Politik bakımdan* kendini sınıfların üstüne çıkaran Bonapartizm, denebilirse atası Sezarizm gibi, toplumsal bakımdan her zaman ve her çağda sömürü-

cülerin en güçlü ve en sıkı kesiminin hükümetini temsil eder. Şu halde, bugünkü Bonapartizm de bürokrasinin zirvelerini, polisi, subaylar zümresini ve basını yöneten, esinleyen ve ayartan finans kapitalin hükümetinden başka birşey olamaz.

Son aylarda sık sık sözü edilen «anayasa reformu»nun tek görevi, devlet kurumlarının Bonapartist hükümetin ihtiyaçlarına uyarlanmasıdır. Finans kapital, sözde-parlamentonun cebri onayı ile, en uygun hakemi her seferinde millete zorla kabul ettirme olanağını kendisine verecek yasal yolları aramaktadır. Doumerge hükümetinin ideal bir «güçlü hükümet» olmadığı açıktır. Daha uygun Bonaparte adayları vardır yedekte. Eğer sınıf mücadelesinin seyri vakit bırakırsa, bu alanda yeni deneyler ve bileşimler olabilir.

Tahminde bulunurken, Bolşevik-Leninistlerin bir zamanlar Almanya için söylediklerini tekrarlamak zorundayız: Bugünkü Fransız Bonapartizminin şansı fazla değildir; proletaryanın ve faşizmin kampları arasındaki geçici ve aslında kararsız dengeyle belirlenmiştir sürekliliği. Bu iki kamp arasındaki güç dengesinin kısmen ekonomik konjonktürün etkisi altında, esas itibariyle de proleter öncüsünün politikasına bağlı olarak hızla değişmesi gerekir. İki kamp arasındaki çarpışma kaçınılmazdır. Bu sürecin zaman ölçüsü yıllar değil aylardır. Dengeli bir rejim ancak çarpışmadan sonra, sonuçlara bağlı olarak kurulabilir.

İktidara geçen faşizm de, Bonapartizm gibi, finans kapitalin hükümeti olabilir ancak. Bu *toplumsal* anlamda sadece Bonapartizmden değil, ama parlamenter demokrasiden bile ayırdedilemez. *Toplumsal* sorunların *politika* alanında çözüldüğünü unutan Stalinistler, her seferinde bunu yeni baştan keşfettiler. Finans kapitalin gücü istediği zamanda ve yerde, istediği gibi bir hükümet kurma yeteneğinde yatmaz; bu yeteneğe sahip değildir. Finans kapitalin gücü, her proleter olmayan hükümetin ona hizmet etmek zorunda kalışı gerçeğinde yatar; ya da daha iyisi, finans kapitalin, her çürüyen egemenlik sisteminin yerine değişen şartlara daha iyi uyan bir sistem koyma olanağında yatar. Ama, bir sistemden ötekine geçiş, *politik bunalım* demektir; bu bunalım, devrimci proletaryanın faaliyetiyle birlikte, burjuvazi için bir toplumsal tehlikeye dönüşebilir. Fransa'da parlamenter demokrasiden bizzet Bonapartiz-

me geçiş, iç savaşın patlamasıyla birlikte yürümüştü. Bonapartizmden faşizme geçişin perspektifleri ise, karşılaştıralamayacak ölçüde daha sert altüstlüklere ve dolayısıyla da devrimci olasılıklara gebedir.

Düne kadar, Stalinistler, bizim «başlıca yanlış»ımızın, faşizmde finans kapitali değil küçük burjuvaziyi görmek olduğunu söylüyorlardı. Burada da, sınıfların diyalektiğinin yerine soyut kategorileri geçiriyorlar. Faşizm, küçük burjuvaziyi, finans kapitalin çıkarları için seferber etmenin ve örgütlemenin özgül bir yoludur. Demokratik rejim döneminde, sermaye zorunlu olarak işçilere reformist ve barışçı küçük burjuvaziye karşı güven duygusu aşılamaya çalıştı. Oysa, küçük burjuvazinin içinde proletaryaya nefret daha önceden yaygınlaşmamışsa, faşizme geçiş olanaksızdır. Aynı üst sınıfın, finans kapitalin egemenliği, bu iki sistemde ezilen sınıflar arasında taban tabana zıt ilişkilere dayanmaktadır.

Ama, küçük burjuvazinin proletaryaya karşı politik seferberliği, büyük burjuvazi için ateşle oynamak demek olan şu toplumsal demagoji olmadan düşünülemez. İplerini koparmış küçük burjuva irticasının «düzen» açısından tehlikesi, Almanya'daki son olaylarla da doğrulandı. İşte bunun için Fransız burjuvazisi mürteci haydutları kendi kanatlarından biri gibi destekler ve masraflarını karşılarken, bir yandan da işleri faşizmin politik zaferine kadar götürmek istememekte ve son çözümlemede, iki aşırı kampı da disiplin altına alacak bir «güçlü» iktidarın kurulmasını amaçlamaktadır.

Şimdiye kadar söylenenler, Bonapartist iktidar biçimini faşist biçimden ayırt etmenin ne kadar önemli olduğunu yeterince göstermektedir. Bununla birlikte karşı uca sıçramak, yani Bonapartizmi ve faşizmi iki bağdaşmaz mantıki kategori haline getirmek de bağışlanmaz bir yanlış olur. Nasıl Bonapartizm parlamenterizmi faşizmle birleştirerek başladıysa, zafere ulaşmış faşizm de, sadece Bonaparistlerle bir bloka girmek zorunda olduğunu değil, ama üstelik Bonapartist sisteme iç yapı bakımından yakınlaşmak zorunda olduğunu da görür. Finans kapital'in egemenliğinin mürteci toplumsal demagoji ve küçük burjuva tedhişi yoluyla uzatılması olanaksızdır. İktidara geçen faşist şefler kendilerini izleyen kitleleri,

devlet aygıtı aracılığıyla susturmak zorunda kalırlar. Aynı nedenlerle, küçük burjuvazinin geniş kitlesinin desteğini de yitirirler. Bu kitlenin küçük bir bölümü, devlet aygıtı içinde erir. Bir başka bölümü ilgisizliğe, umursamazlığa kapılır. Bir üçüncüsüyse, çeşitli bayrakların altında muhalefete geçer. Ama, toplumsal kitle tabanını yitirirken, bürokratik aygıta dayanarak ve sınıflar arasında gidip gelerek Bonapartizm biçiminde yenilenir. Burada da, tedrici evrim, şiddetli ve kanlı olaylarla kesintiye uğramıştır. Çatışan kampların arasındaki son derece kararsız ve kısa süreli dengeyi yansıtan faşizm öncesi ya da *engelleyici Bonapartizmden* (Giolotti (4), Brüning-Schleicher, Doumergue v.b.) farklı olarak her iki kitle kampının yıkılmasından, hayal kırıklığından ve yılgınlığından doğan ve yükselen *faşist kökenli Bonapartizm* (Mussolini, Hitler, v.b.), çok daha dengeli oluşuyla gösterir kendini.

«Faşizm mi, Bonapartizm mi?» sorunu, Polonyalı yoldaşlarımız arasında, Pilsudski rejimi konusunda, bazı ayrılıklar doğurdu. Bu tür ayrılıkların olabilmesi bile katı mantık kategorileriyle değil, farklı ülkelerde ve farklı çağlarda son derece belirgin özellikler gösteren canlı toplumsal formasyonlarla uğraşmakta olduğumuzun en iyi kanıtıdır.

Pilsudski, küçük burjuva kitle hareketine dayanan bir ayaklanmanın sonunda iktidara geldi ve *doğrudan doğruya,* «güçlü devlet» adına geleneksel burjuva partilerine hakim olmayı amaçladı; bu, harekete ve rejime özgü olan bir faşist özelliktir. Ama, Polonya faşizminin özgül ağırlığı, yani kitlesi, İtalyan faşizminin kendi zamanındaki ağırlığına göre çok zayıftı; hele Alman faşizminkinden çok daha zayıftı. Pilsudski, İtalya ve Almanya'da olduğundan çok daha büyük ölçüde askeri komplo yöntemlerini kullanmak ve işçi örgütleri meselesine çok daha ihtiyatlı bir tarzda yaklaşmak zorunda kaldı. Pilsudski'nin darbesinin Polonya'daki Stalinist partinin sempatisi ve desteğiyle meydana geldiğini hatırlatmak yeter. Buna karşılık, Ukranyalı ve Yahudi küçük burjuvazisinin Pilsudski rejimine artan düşmanlıkları, bu adamın işçi sınıfına karşı genel bir saldırı düzenlemesini zorlaştırdı.

Böyle bir durumun sonucunda sınıflar arasında ve sınıfların çeşitli ulusal kesimleri arasındaki bocalama Hitler ve Mussolini'nin benzer dönemleriyle karşılaştırıldığında büyük, kitle tedhişi

ise çok daha küçük bir yer tutar; Pilsudski rejimindeki Bonapartist öge budur. Ama, Pilsudski'yi Giolitti ya da Schleir'le karşılaştırmak ve yeni bir Polonyalı Mussolini ya da Hitler tarafından düşürülmesini beklemek, açıkça yanlış olacaktır. Bir «ideal» faşizm görüntüsü yaratmak ve bunu bütün özellikleri ve çelişkileriyle, Polonya devletindeki sınıf ve milliyet ilişkileri alanında gelişen bu gerçek faşist rejimin karşısına dikmek yöntemsel olarak yanlıştır. Pilsudski proleter örgütlerinin yıkılması eylemini sonuna kadar götürebilecek mi? (durumun mantığı, karşı konulmaz bir biçimde bu yola sürüklüyor onu.) Bu sorunun cevabı, «bizatihi faşizmin» biçimsel tanımına değil, gerçek güçler dengesine, kitlelerde oluşan politik süreçlerin dinamiklerine, proleter öncüsünün stratejisine, nihayet, Batı Avrupa'da ve her şeyden önce Fransa'da olayların aldığı yöne bağlıdır.

Tarih, Polonya faşizminin, «totaliter» bir görünüm almayı başaramadan önce, yıkıldığını ve yokedildiğini yazabilir.

Yukarda, faşist kökenli Bonapartizmin, faşizmin yol açacağı kanlı kavgadan kaçınmak için büyük burjuvazinin başvurduğu engelleyici Bonapartist deneylerden çok daha dengeli olduğunu söylemiştik. Gene de, *bizzat faşizmin Bonapartizm biçiminde yenilenmesi olayının faşizmin sonunun başlangıcı demek olduğunu* vurgulamak (teorik ve pratik açılardan) daha önemlidir. Faşizmin yokolup gitmesinin ne kadar zaman alacağı ve hastalığının hangi anda can çekişmeye dönüşeceği birçok içsel ve dışsal nedenlere bağlıdır. Ama, küçük burjuvazinin karşı devrimci faaliyetinin sonuçlandığı, hayal kırıklığına uğradığı ve parçalandığı gerçeği yeni devrimci olanaklara yol açıyor. Bütün tarih, sadece polis aygıtının yardımıyla proletaryanın zincire vurulmuş bir halde tutulamayacağını gösteriyor. İtalyan deneyi yaşanılan felaketin psikolojik kalıntılarının işçi sınıfı içinde felaketi yaratan güçler ilişkisinden daha uzun sürdüğünü göstermiştir, doğru. Ama, yenilginin psikolojik ataleti tehlikeli bir dayanaktır. Sert bir sarsıntının etkisiyle bir darbede yıkılabilir. Böyle bir sarsıntı (İtalya, Almanya, Avusturya ve öteki ülkelerde), Fransız proletaryasının mücadelesinin başarısı olabilir.

Avrupa'daki ve bütün dünyadaki durumun devrimci anahtarı şimdi heryerden çok Fransa'da.

24

BONAPARTİZM, FAŞİZM VE SAVAŞ
(20 Ağustos 1940)

Dwight Macdonald (1), çok iddialı, karmakarışık ve aptalca makalesinde, bizi faşizmin sadece Bonapartizmin bir tekrarı olduğu görüşünü savunuyormuşuz gibi göstermeye çalışıyor. Daha büyük bir saçmalık düşünülemez. Biz faşizmi gelişme halindeyken, gelişiminin çeşitli aşamaları boyunca tahlil ettik ve bazan bir özelliğini, bazan da bir başka özelliğini öne çıkardık. Faşizmde bir Bonapartizm öğesi vardır. Bu öğe olmadan, yani sınıf mücadelesinin son derece keskinleşmesi nedeniyle devlet iktidarının toplumun üstüne çıkarılması olmadan, faşizm mümkün olmazdı. Ama daha ilk başta, sorunun emperyalizmin gerileme dönemi Bonapartizmi olduğunu ve bunun da burjuvazinin yükseliş çağının Bonapartizminden nitel olarak farklı olduğunu belirttik. Bir sonraki aşamada ise, bir faşist rejime giriş olarak saf Bonapartizm ayrımını yaptık. Çünkü saf Bonapartizm örneğinde, hükümdarın iktidarı yaklaşık [.] (*).

Savaş sonrası İtalya'da son derece devrimci bir durum vardı. Proletarya [iktidarı almak] için bütün fırsatlara sahipti. [Burjuvazi ilkin, başında Giolitti'nin bulunduğu bir Bonapartist rejimle diktatörlükten kaçınmayı umdu. Ama bu rejimin dengesiz olduğu görüldü ve küçük burjuvazinin saflarından toplanan faşist güçler sahneye çıktı] Almanya'da Brüning'in, Schleicher'in hükümetleri ve Hin-

(*) [**Muhalefet Bülteni**'nin yazı kurulu, Troçki'nin teyp kayıtlarının eksik olduğu yerlerde, cümleyi ve anlamı bütünlemek için burada köşeli parantezler içine alınmış olan bazı eklemeler yapmışlar. Bu eklemelerin Troçki'ye ait olmadığı belirtilmelidir.—Y.n.]

denburg'un Cumhurbaşkanlığı, Fransa'da Petain'in hükümeti (2) için de [durum aynıydı], bunların hepsi de dengesiz olduklarını ya göstermişler ya da göstereceklerdir. Emperyalizmin gerileme çağında, bir saf Bonapartist Bonapartizm tümüyle yetersizdir; emperyalizm, küçük burjuvazinin seferber edilmesi ve proletaryanın bunun ağırlığı altında ezilmesinin zorunlu olduğunu görür. Emperyalizm, ancak toplumsal bunalım küçük burjuvaziyi şiddetli nöbetlere, çılgınlığa iterken proletaryanın da iktidarı almaktan aciz olduğunu göstermesi halinde başarabilir bu işi.

Toplumsal bunalımın keskinliğinin nedeni, üretim araçlarının bugünkü temerküz düzeyinde, yani tekellerin hakim olduğu bir durumda, değer kanununun, (pazarın) ekonomik ilişkileri artık düzenleyememesi olgusudur. Devlet müdahalesi mutlak bir zorunluluk haline gelmektedir. [Eğer proletarya iktidarı ele geçirmez ve ekonominin düzenlenmesinde sosyalist yöntemler kurmazsa, bu müdahale proletaryanın sorunlarını çözmeyecektir.]

Bugünkü savaş, çok defa belirttiğimiz gibi, geçen savaşın bir devamıdır. Ama «devam», «tekrar» anlamına gelmez. Genel bir ilke olarak, bir gelişme, bir derinleşme, bir keskinleşme anlamını taşır «devam.» Bizim politikamız, yani ikinci emperyalist savaşa karşı devrimci proletaryanın politikası, geçen emperyalist savaş sırasında esas olarak Lenin'in yönetimi altında şekillendirilen politikanın bir devamdır. Ama «devam», «tekrar» anlamına gelmez. «Devam» bu örnekte de, bir gelişme, bir derinleşme, bir keskinleşme anlamını taşır.

Geçen savaşta, yanlız bir bütün olarak proletarya değil, proletaryanın öncüsü ve bir anlamda bu öncünün öncüsü de habersiz yakalanmışlardı. Savaşa karşı izlenecek devrimci politikanın ilkelerinin ayrıntılı olarak belirlenmesi, savaşın en kızgın dönemine girildiği ve askeri aygıtın sınırsız bir iktidara sahip olduğu bir dönemde başlamıştı. Savaşın patlak vermesinden bir yıl sonra, Zimmerwald Konferansında (3) devrimci azınlık hâlâ kendini merkezci çoğunluğa uydurmak zorunda kalıyordu. Şubat Devriminden önce ve hatta daha sonra devrimci unsurlar, kendilerini iktidar için çekişen gruplar olarak değil, en uç sol muhalefet olarak görüyorlardı. Lenin bile sosyalist devrimi az çok uzak bir geleceğe er-

teliyordu. [1915'de ya da 1916'da] İsviçre'de şöyle yazmıştı: [Lenin'den alıntı] (*) Lenin'in durumla ilgili düşünceleri bu olduğuna göre, ötekilerden sözetmeye gerek yoktur.

En sol kanadın bu politik konumu, en iyi ifadesini anayurdun savunulması sorununda buluyordu. Lenin 1915'de zafere ulaşmış proletaryanın vermek zorunda olduğu devrimci savaşlara değinmişti. Ama bu, yarının görevi değil, vakti belli olmayan bir tarihsel perspektif sorunuydu. Devrimci kanadın dikkati, kapitalist anayurdun savunulması sorunu üzerinde toplanmıştı. Devrimciler doğal olarak bu soruna olumsuz bir cevap verdiler. Bu tutum, bütünüyle doğruydu. Bu salt olumsuz cevap, propaganda ve kitlelerin eğitimi için bir temel görevi yapıyordu, ama yabancı bir fatih istemeyen geniş kitleleri kazanamazdı. Rusya'da savaştan önce Bolşevikler proleter öncüsünün, yani politik hayata (gazeteler, seçimler, vb. yoluyla) katılan işçilerin beşte dördünü meydana getiriyorlardı. Şubat devriminden sonra sınırsız iktidar, savunma taraflılarının, Menşeviklerin ve Sosyal Devrimcilerin eline geçti. Evet, Bolşevikler sekiz ay içinde işçilerin çok büyük bir çoğunlunu kazanmayı başardılar. Ama bu başarıda belirleyici rolü oynayan, anayurdun savunulmasının reddedilmesi değil, «Bütün İktidar Sovyetlere!» sloganı oldu. Emperyalizmin, onun militarizminin eleştirilmesi, burjuva demokrasisinin savunulmasının inkarı gibi şeyler, hiçbir zaman halkın büyük bir çoğunluğu Bolşeviklerin yanına çekemezdi. Rusya'nın dışında, bütün savaşa katılan ülkelerde devrimci kanat savaşın sonuna doğru [hâlâ olumsuz sloganlar ileri sürmekteydiler].

Proletarya, belli bir aşamada, iktidarı alamadığı takdirde, em-

---

(*) [Yazının İngilizce çevirmesini buraya şöyle bir not eklemiş: «Lenin'in o dönemdeki yazılarında Troçki'nin ifadesine uyan birkaç alıntı bulunabiliyor. Buraya bunlardan ikisini aktarıyorum:
[«Ancak, sosyalist devrimin beş, on yıl sonra, hatta daha da sonra başlaması mümkündür.» (Mart 1916'da yazılmış bir makaleden. **Toplu Eserler**, cild 19.,s.45. Üçüncü Rusça basım.)
[«Bizler, daha yaşlı kuşak, belki de yaklaşan devrimin kavgalarını görecek kadar uzun yaşayamayacağız.» (İsviçre'li öğrencilere 1905 devrimi üzerine 'konuşma'dan, Ocak 1917, a.g.e., s. 357)]

peryalizm ekonomik hayatı kendi yöntemleriyle düzenlemeye başlar; politik aygıt, devlet iktidarı haline gelen faşist partidir. Üretim güçleri yalnız özel mülkiyetle değil ulusal sınırlarla da uzlaşmaz bir çelişki içindedir. Emperyalizm de zaten bu çelişkinin ifadesidir. Emperyalist kapitalizm, bu çelişkiyi sınırların genişletilmesiyle, yeni topraklaların ele geçirilmesiyle, vb. çözmeye çalışır. Ekonomik, politik ve kültürel hayatın bütün yönlerini finans kapitale tabi kılan totaliter devlet, kıtalara hükmeden, bütün dünyaya hükmeden bir uluslarüstü devletin, bir emperyalist imparatorluğun yaratılmasının aracıdır.

Ortaya çıktıkları ya da belirginleştikleri ölçüde faşizmin bütün bu çizgilerini ayrı ayrı ve bütünükleri içinde tahlil etmiştik.

Geçen çeyrek yüzyılın gerek teorik tahlili gerekse zengin tarihsel deneyleri, faşizmin her zaman şu aşamalardan oluşan bir politik devrenin son halkası olduğunu göstermişlerdir: kapitalist toplumun en ağır bunalımı; işçi sınıfının radikaleşmesinin artması; kırsal ve kentsel küçük burjuvazide işçi sınıfına karşı sempatinin artması ve değişiklik özlemleri; büyük burjuvazinin ne yapacağını şaşırması; büyük burjuvazinin devrimci durumun tepe noktasından kaçınmak için gösterdiği korkakça ve haince çabalar; proletaryanın kendini tüketmesi ve halsiz düşmesi; toplumsal bunalımın derinleşmesi; küçük burjuvazinin umutsuzluğu, değişiklik özlemi; küçük burjuvazinin kolektif nevrozu, mucizelere inanmaya hazır olması, şiddetli tedbirlere yatkın olması; umutlarına ihanet eden proletaryaya karşı düşmanlığının gelişmesi. Bunlar, bir faşist partinin hızla kurulması ve zafere ulaşmasının dayandığı temellerdir.

* * *

Birleşik Devletler'de işçi sınıfının radikalleşmesinin ancak ilk evrelerini geçirdiği ve bunun da yalnız sendikal hareketin (CIO) alanı içinde kaldığı çok açıktır. Savaşın hemen öncesindeki dönem ve savaşın kendisi, özellikle önemli sayıda işçi savaş sanayiine çekildiği takdirde, bu radikalleşme sürecini geçici olarak kesebilir. Ama bu kesilme, uzun süreli olamaz. Radikalleşmenin ikinci aşaması, daha keskin ifadeli bir karakter taşıyacaktır. Bağımsız bir

işçi partisi kurma sorunu, gündeme gelecektir. Geçiş taleplerimiz, geniş kitleler tarafından benimsenecektir. Buna karşılık, faşist, gerici eğilimler, bir savunma tavrı içine girerek geri plana çekilecekler, daha elverişli bir anı bekliyeceklerdir. Bu en yakın perspektiftir. Güçlü bir devrimci öncü parti yaratıp yaratamıyacağımız hakkında spekülasyonlarda bulunmaktan daha boş bir çaba olamaz. Önümüzde, devrimci aktivizme bütünüyle haklılık kazandıran elverişli bir perspektif yatmaktadır. Açılmakta olan fırsatları kullanmak ve devrimci partiyi yaratmak zorunludur.

İkinci Dünya Savaşı, rejimlerin değişmesi sorununu Birinci Dünya Savaşından da daha şiddetli, daha acil bir biçimde önümüze koymaktadır. İşçiler her yerde demokrasinin çöktüğünün ve faşizmin henüz iktidarda olmadığı ülkelerde bile faşizm tarafından tehdit edildiklerinin farkındadırlar. Kuşkusuz, demokratik ülkelerin burjuvazisi işçilerdeki bu faşizm korkusundan yararlanacaktır; ama yandan da demokrasilerin iflası, çöküşleri, kolayca gerici diktatörlüklere dönüşmeleri, bizzat işçileri iktidar sorununu açıkça ortaya koymaya zorlayacak ve onları iktidar sorunun ortaya konulmasına karşı duyarlı bir hale getirecektir.

Gericilik, bugün belki de insanlığın modern tarihinde şimdiye kadar görülmemiş bir ölçüde hüküm sürmektedir. Ama ortada yalnız gericiliği görmek bağışlanmaz bir hata olur. Tarihsel süreç çelişkilidir. Resmi gericiliğin örtüsü altında, kitlelerin içinde derin süreçler meydana gelmektedir; kitleler deney biriktirmekte, yeni politik perspektifleri benimsemeye açık bir hale gelmektedirler. Geçen emperyalist savaş döneminde bile öylesine kuvvetli olan eski tutucu demokratik devlet geleneği, bugün son derece dengesiz bir kalıntı olarak varolmaktadır. Geçen savaşın başlangıcında Avrupalı işçilerin sayıca güçlü partileri vardı. Ama gündeme alınan asla iktidarın devrimci ele geçirilişi değil, reformlar, kısmi fetihlerdi.

Amerikan işçi sınıfı bugün bile bir kitle işçi partisinden yoksun. Ama nesnel durum ve Amerikan işçilerinin biriktirdiği deneyler, iktidarın alınması sorununu çok kısa bir süre içinde gündeme koyabilir. Bu perspektif, ajitasyonumuzun temeli olmalıdır. Bu sadece kapitalist militarizme karşı tavır ve burjuva devletinin savunulmasını reddetme sorunu değil ama doğrudan doğruya iktidarın ele geçirilmesi ve proleter anayurdun savunulması sorunudur.

Stalinistler yeni bir devrimci yükelişin başında yer alarak İspanya'da ve daha önce de Çin'de yaptıkları gibi devrimi harcayamazlar mı? Elbette böyle bir ihtimali, örneğin Fransa için, dışarda bırakmak söz konusu olamaz. Devrimin ilk dalgası sık sık, daha doğrusu her zaman, bir önceki dönemde itibarlarını bütünüyle kaybetmeyi başaramamış olan ve arkalarında heybetli bir politik gelenek bulunan «sol» partileri üste çıkarmıştır. Bu şekilde Şubat Devrimi, tam eşiğinde devrime karşı çıkan Menşevikleri ve Sosyal Devrimcileri yükseltmiştir. Kasım 1918'deki Alman devrimi, devrimci ayaklanmaların uzlaşmaz düşmanları olan Sosyal Demokratları böylece iktidara getirmiştir.

Oniki yıl önce Troçki *The New Republic* tarafından yayımlanan bir makalede şunları yazmıştı:

«İnsan tarihinde bizimki kadar çelişkilerle dolu başka bir çağ daha yoktur. Sınıfsal ve uluslararası düşmanlıkların çok fazla gerginliği yüzünden, demokrasinin 'sigortaları atmaktadır'. Bu şekilde diktatörlüklerin kısa devreleri ortaya çıkmaktadır. İlk olarak çökenler, doğal olarak en zayıf 'müdahaleciler' olmaktadır. Ama içsel ve dünya ölçüsündeki çekişmelerin şiddeti azalmamakta, artmaktadır. Bu sürecin şimdiye kadar ancak kapitalist dünyanın sınırlarını etkisi altına aldığı düşünülürse, yatışmasının kuşkulu olduğu da görülecektir. Damla hastalığı bir elin küçük parmağında ya da ayak başparmağında başlayabilir, ama bir kez başladıktan sonra da kalbe kadar gider.» («Rusya Nereye Gidiyor?» *The New Republic*, 22 Mayıs 1929).

Bu cümleler, her ülkedeki burjuva demokrasisinin, ancak demokrasi okulundan henüz mezun olmayan ülkelerde faşizmin mümkün olduğuna inandığı bir dönemde yazılmıştır. O dönemde henüz GPU'nun gazabına uğramamış olan *The New Republic* yazı kurulu Troçki'nin makalesinin yanına bir de kendi yazısını ekledi. Bu yazı ortalama Amerikan filisteninin özellikleriyle öylesine doludur ki, en ilginç bölümlerini buraya aktarmadan yapamıyoruz.

«Kişisel talihsizlikleri göz önünde tutulduğunda, sürülmüş Rus lideri olağanüstü bir tarafsız tahlil gücü göstermiş sayılmalıdır; ama tarafsızlığı katı bir Marksçı'nın tarafsızlığıdır ve bizce tarihe gerçekçi bir yaklaşımdan yoksundur — oysa kendisi de işte bu

yaklaşıma sahip olmakla övünmektedir. Demokrasinin iyi havalarda geçerli olan, uluslararası ya da iç tartışmaların fırtınalarına dayanamayacak bir hükümet biçimi olduğu yolundaki düşüncesi, (kendisinin de kabul ettiği gibi) ancak demokrasinin henüz çok yeni ve cılız olduğu ülkeleri ve üstelik sanayi devriminin yeni başlamış olduğu ülkeleri örnek olarak alırsak desteklenebilir.»

Biraz daha ilerde, yazı kurulunun makalesi Sovyet Rusya'daki Kerenski demokrasisi örneğini ve sınıf çelişkileri sınavını neden veremeyerek devrimci bir perspektife yol verdiğini bütünüyle konu dışı bırakıyor. Dergi, peygamberce bir edayla şöyle yazıyor.

«Kerenski'nin zayıflığı tarihsel bir kaza idi. Bunu Troçki kabul etmiyor, çünkü onun mekanik şemasında kazalara, raslantılara yer yoktur.»

Aynı Dwight Macdonald gibi, *The New Republic* de, politik olaylara karşı ortodoks ya da mekanik bir yaklaşıma sahip oldukları için tarihi gerçekçi bir tarzda anlayamamakla suçlamıştır Marksistleri. *The New Republic*, faşizmin kapitalizmin aşırı olgunlaşmışlığının değil geriliğinin ürünü olduğu görüşünü savunmuştur. Yeniden söylüyorum, ortalama demokratik filistinlerin görüşüyle aynı olan bu derginin görüşüne göre, faşizm geri burjuva ülkelerin kaderidir. Derginin çok akıllı yazı kurulu, geri ülkelerin demokrasi yolunda ilerlemek zorunda oldukları düşüncesinin neden ondokuzuncu yüzyılda evrensel kanı olduğunu düşünmeye bile tenezzül etmiyor. Ne olursa olsun, demokrasinin daha eski kapitalist ülkelerde hakim olduğu dönem, bu ülkelerin ekonomik gelişme düzeyinin modern İtalya'nın ekonomik gelişme düzeyinin üstünde değil altında olduğu bir dönemdir. Üstelik, o dönemde demokrasi, teker teker bütün ülkelerin girdiği başlıca tarihsel yolu temsil ediyordu ve geri ülkeler de bu yolda ileri ülkeleri izliyor, hatta bazan onların önüne geçiyorlardı. Bizim çağımız ise, tam tersine, demokrasinin çöküş çağıdır ve üstelik bu çöküş zincirin en zayıf halkasından başlar, ama giderek güçlü ve yıkılmaz görünenlere de yayılır. Böylece olaylara ortodoks ve mekanik, yani Marksist yaklaşım, gelişme yolunu çok daha önceden görmemizi sağlamıştır. Buna karşılık, *The New Republic*'in gerçekçi yaklaşımı ise gözle-

ri görmeyen bir kedi yavrusunun yaklaşımıdır. Bu dergi, Marksizme karşı eleştirel yaklaşımını, Marksizmin en iğrenç karikatürünün, yani Stalinizm'in etkisi altına girerek sürdürmüştür.

Yeni yetişen filistenlerin çoğu, Marksizme saldırılarını, Marx'ın öngördüğünün tersine, sosyalizmin değil faşizmin zafer kazandığı olgusuna dayandırmaktadırlar. Bundan daha aptalca, daha kaba bir eleştiri olamaz. Marx, kapitalizm belli bir düzeye erişince toplum için tek çıkış yolunun üretim araçlarının toplumsallaştırılmasında, yani sosyalizmde yattığını göstermiş ve kanıtlamıştır. Aynı zamanda, toplumun sınıf yapısı nedeniyle ancak proletaryanın burjuvaziye karşı uzlaşmaz bir devrimci savaşla bu görevi yerine getirebileceğini de göstermiştir. Bunun da ötesinde, bu görevi yerine getirebilmek için proletaryanın devrimci bir partiye ihtiyacı olduğunu göstermiştir. Yaşadıkları sürece Marx, onunla birlikte ve ondan sonra Engels ve onlardan sonra da Lenin, proleter partilerinde, sosyalist partilerde devrimci tarihsel görevin yerine getirilmesini engelleyen bütün akımlara karşı uzlaşmaz bir savaş vermişlerdir. Marx, Engels ve Lenin'in bir yanda oportünizme, bir yanda da anarşizme karşı verdikleri mücadelenin uzlaşmazlığı, bu tehlikeyi hiç de küçümsemediklerini göstermektedir. Bu tehlike nedir? Bu tehlike, burjuvazinin etkisi altında kalabilen işçi sınıfı liderliklerinin, proletaryanın devrimci görevinin yerine getirilmesini engelleyebileceği, yavaşlatabileceği, zorlaştırabileceği, erteleyebileceğidir. Bugün toplumda gördüğümüz durum da işte budur. Faşizm, asla sosyalizmin «yerine» gelmiş değildir. Faşizm kapitalizmin devamıdır, kapitalizmin varlığını en vahşi, en korkunç yöntemlerle sürdürme çabasıdır. Sırf proletarya sosyalist devrimi zamanında gerçekleştiremediği için kapitalizm faşizme başvurma fırsatını elde etmiştir. Proletarya bu görevi yerine getirirken oportünist partiler tarafından felce uğratılmıştır. Söylenebilecek tek şey, proletaryanın devrimci gelişmesinin yoluna, bilimsel sosyalizmin kurucularının öngördüğünden daha fazla engellerin, daha büyük zorlukların, daha fazla aşamaların çıktığıdır. Faşizm ve emperyalist savaşlar dizisi, proletaryanın kendini küçük burjuva gelenek ve hurafelerden kurtarmak için, oportünist, demokratik ve maceracı partilerinden kurtulmak için, devrimci öncüyü sarsmak, dövmek ve eğitmek ve böylece insanlığın kurtuluşu için tek çözüm olan devrimci görevin

yerine getirilmesine hazırlanmak için girmek zorunda kaldığı korkunç bir okuldur.

Eastman, (54) üretim araçlarının devletin elinde toplanmasının insanın «özgürlüğünü» engellediği sonucuna varmış ve bu yüzden de sosyalizmi inkar etmeye karar vermiştir. Bu hikaye bir ideoloji tarihi metnine girmeye layıktır. Üretim araçlarının toplumsallaştırılması, insanlığın bugünkü gelişme düzeyinde, ekonomik sorunun tek çözüm yoludur. Bu sorunun çözülmesinde gecikme, faşizm barbarlığına yol açar. Küçük burjuvazinin yardımıyla burjuvazinin giriştiği bütün ara çözümler, sefil ve utanmaz bir yenilgiyle karşılaşmıştır. Bütün bunlar Eastman'ın hiç ilgisini çekmemektedir. «Özgürlüğünün» (sorunları birbirine karıştırma özgürlüğü, kayıtsızlık özgürlüğü, pasiflik özgürlüğü, edebi ukalalık özgürlüğü) çeşitli yönlerden tehdit altında olduğunu belirtmiş ve hemen kendi tedbirini almaya karar vermiştir: sosyalizmden vazgeçmek. Ne yazık ki, bu kararın ne Wall Street (5), ne de sendikaların politikası üzerinde bir etkisi olmuştur. Hayat, sanki Eastman sosyalist olarak kalmış gibi devam etmiştir. Bir genel ilke olarak denebilir ki, bir küçük burjuva radikali, özellikle Amerika'da ne kadar acizse özgürlüğüne o kadar kuvvetle sarılır.

Fransa'da terimin esas anlamıyla faşizm yoktur. Tiridi çıkmış Mareşal Petain'in rejimi, emperyalizmin gerileme çağında tiridi çıkmış bir Bonapartizm biçimini temsil etmektedir. Ama bu rejim de, Fransız işçi sınıfının 1936 patlamasına yol açan uzun süreli radikalleşmesi kendine devrimci bir çıkış bulamayınca mümkün olabilmiştir ancak. İkinci ve Üçüncü Enternasyonaller, «Halk Cepheleri»nin (6) gerici şarlatanlığı, işçi sınıfını aldatmış ve yıldırmış, cesaretini kırmıştır. Demokrasilerin ittifakı ve toplu güvenlik için beş yıllık bir propagandadan sonra Stalin'in birdenbire Hitler'in kampına geçmesiyle Fransız işçi sınıfı habersiz yakalanmıştır. Savaş korkunç bir pusulasızlığa ve bir pasif bozgun zihniyetine, ya da daha doğrusu bir açmazın doğurduğu kayıtsızlığa yol açmıştır. Bu topludurum da ilk büyük yenilgiye ve Petain'in iğrenç rejimine zemin hazırlamıştır.

Ama Petain'in rejimi, bir tiridi çıkmış Bonapartizm olduğu için de, hiçbir denge öğesine sahip değildir ve devrimci bir kitle ayaklanması ile bir faşist rejimden çok daha önce devrilebilir.

Bütün politik tartışmalarda şu soru değişmez bir şekilde karşımıza çıkar: bunalımın ortaya çıktığı an için kuvvetli bir parti yaratmayı başarabilecek miyiz? Faşizm bizden önce davranmaz mı? Faşist bir gelişme aşaması kaçınılmaz değil midir? Faşizmin başarıları, insanların kolayca bütün perspektiflerini kaybetmelerine, faşizmin gelişmesini ve güçlemesini mümkün kılan gerçek şartları unutmalarına yol açabiliyor. Ama gene de bu şartların açık seçik olarak algılanması, Amerika Birleşik Devletleri için özel bir önem taşıyor. Bir tarihsel yasa olarak kaydedebiliriz ki, faşizm ancak tutucu işçi partilerinin proletaryayı devrimci durumu kullanmaktan ve iktidarı ele geçirmekten alıkoyduğu ülkelerde zafere ulaşabilmiştir. Almanya'da iki devrimci durum belirmiştir: 1918-1919 ve 1923-1924. 1929'da bile proletaryanın devrimci bir iktidar mücadelesine girişmesi hâlâ mümkündü. Bu üç durumda da, Sosyal Demokrasi ve Komintern, iktidarın ele geçirilmesini canice önlediler ve böylece toplumu bir açmazın içine soktular. Ancak bu şartlarda ve bu durumda faşizmin fırtınalı yükselişi ve iktidarı ele geçirişi mümkün oldu.

NOTLAR

1. KOMÜNİST ENTERNASYONAL'DEKİ DÖNÜŞ VE ALMANYA'DAKİ DURUM

1. **Komünist Enternasyonal** (Komintern veya Üçüncü Enternasyonal de denir). İkinci Enternasyonal'in yozlaşmasını Birinci Dünya Savaşıyla birlikte kesinlik kazanmasından sonra Lenin'in önderliğinde 1919'da kuruldu. Lenin'in zamanında, İç Savaşa ve Sovyetler Birliği'nin güvenliğinin tehlikede olmasına rağmen, her yıl bir Dünya Kongresi toplanıyordu (Birinci 1919'da, İkinci 1920'de, Üçüncü 1921'de, dördüncüsü 1922'de). Troçki Komintern'in ilk dört kongresinin tezlerini Sol Muhalefet'in ve daha sonra da Dördüncü Enternasyonal'in programının temel taşları olarak görüyordu. Komintern'in Beşinci Kongresi, Stalininst aygıtın kontrolu ele geçirmiş olduğu bir dönemde, 1924'te yapıldı. Altıncı Kongre ancak 1928'de, Yedinci de 1935'te toplandı. Troçki Yedinci Kongreyi Komintern'in «tasfiye kongresi» olarak adlandırdı. Ve 1943'te de Stalin, emperyalist müttefiklerine bir jest olarak Komintern'i feshetti.

2. Komintern Yürütme Kurulu'nun **dokuzuncu plenum**'u (bütün üyelerin katıldığı toplantı) Şubat 1928'de toplandı. **Altıncı Dünya Kongresi** aynı yılın Temmuz ayında, **Komintern Yürütme Kurulu'nun onuncu plenumu** da Temmuz 1929'da yapıldı.

3. Almanya'nın savaş tazminatları Versailles anlaşması uyarınca kurulan bir komisyonun gözetimi altında ödeniyordu; ilkin ödemeler **Dawes planı** çerçevesi içinde yapıldı (Amerikalı bankacı Charles Dawes hazırladığı bir plandı bu), daha sonra da Amerikalı avukat **Owen D. Young**'ın planı yürürlüğe kondu. Young tarafından yürütülen her iki planın da, Versailles anlaşması gibi, hem Alman ekonomisini bağımlı bir ekonomi haline getirmek hem de savaş sonrası devrimci yükselişi boğmak gibi kendi içinde çelişik amaçları vardı.

4. **Arkadi Maslow** (ölm. 1941), 1924'te Brandler'in sağ-kanat gru-

bunun yönetimden ayrılmasından sonra, Fischer ve Urbahns'la birlikte KPD'yi yönetti. Zinoviev'i izleyen Maslow, 1923'te Troçki'ye karşı açılan kampanyaya katıldı, 1926'da da Sol Muhalefet'i destekledi. 1927'de KPD'den ihraç edildi; 1928 de Zinoviev'le birlikte teslim bayrağını çekti. Partiye kabul edilmeyince de Fischer-Urbahns'la birlikte Leninbund'u (Lenin Birliği) kurdu.

Ernest Thaelmann (1886-1944) 1924'te Komintern Yürütme Kurulu'na seçildi. Stalin'in en sadık izleyicilerindendi. Maslow-Fischer-Urbahns'ın ihracından sonra partinin tartışmasız lideri haline geldi; KPD'nin parlamento grubunun başkanlığını yaptı, 1923'de, Hindenburg ve Hitler'e karşı cumhurbaşkanlığına adaylığını koydu. 1933'te Nazilerce tutuklandı ve bir toplama kampında öldü.

5. **Heinrich Brandler** (1881-?) Spartakusbund'un üyesi ve Komünist Partisinin kurucularındandı. Mart 1921 Günlerinde ve 1923 bozgunu sırasında partinin yöneticisiydi; Stalin bu olayların bütün sorumluluğunu Brandler'e yükledi. Brandler, 1924'te liderlikten alındıktan sonra, Bukharin'in Sağ Muhalefetine bağlı olan bir sağ-kanat hizip kurdu. Komünist Parti Muhalefeti (KPO) adı verilen bu hizip, 1929'da bütün Bukharin'ci grupların Komintern'den ihraç edilmesiyle birlikte KPD'den atıldı. KPO, İkinci Dünya Savaşına kadar bağımsız bir örgüt olarak varlığını sürdürdü.

6. Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi 1903'te yapılan İkinci Kongre'sinde iki hizibe ayrıldı: Lenin'in önderliğindeki **Bolşevikler** (çoğunluk) ve Martov'un önderliğindeki **Menşevikler** (azınlık). Ayrılık, temel ilkeler üzerindeydi ve gitgide daha belirginleşecekti; sonuçta Bolşevikler Rus Komünist Partisini kurdular, Menşevikler'se İkinci Enternasyonal içinde kaldılar.

Sosyal Devrimci Parti (**SR**'ler) 1900'de kuruldu ve 1901-1902'de bütün daha önceki Narodnik (popülist) hareketlerin politik ifadesi olarak ortaya çıktı. SR'lerin 1917 devrimine kadar köylülük içinde önemli bir nüfuzları vardı. Partinin sağ kanadı Kerenski tarafından yönetilmekteydi. Sol Sosyal Devrimciler, Ekim devriminden hemen sonra Bolşeviklerle koalisyona girdiler, ama çok geçmeden «soldan» muhalfete geçerek karşı-devrimci hareketler örgütlemeye başladılar.

7. Stalin'in teorisi uyarınca Sosyal Demokrasi'ye **sosyal faşist** deniyordu. Stalin'e göre, «faşizm, Sosyal Demokrasinin aktif desteğine dayanan **burjuvazinin** militan örgütüdür. Nesnel olarak, Sosyal Demokrasi faşizmin ılımlı kanadıdır... Bu örgütler birbirleriyle çelişmezler, tam tersine, tamamlarlar birbirlerini... Karşıt değil, ikizdirler.» İlk kez 1924'te Stalin tarafından öne sürülen bu görüş, 1928'de «üçüncü dönem»in başlamasıyla birlikte resmi doktrin haline getirilmiştir.

8. **Merkezcilik,** Troçki'nin, sol hareket içinde, işçi bürokrasisinin ve işçi aristokrasisinin tutumu olan reformizm ile işçi sınıfının tarihsel çıkarlarının ifadesi olan Marksizm arasında kalan veya bu iki tutum arasında yalpalayan akımları tanımlamak için kullandığı terimdir. Merkezci bir eğilimin bağımsız bir toplumsal tabanı olmadığı için, böyle bir eğilim, kökenlerine, iç dinamiğe ve olaylarla yöneldiği ya da itildiği yöne göre değerlendirilmelidir. 1935'lere kadar Troçki, Stalininizmi merkezciliğin özel bir türü olarak, bürokratik merkezcilik olarak değerlendirmiştir; ama bu tarihten sonra, bu terimin Sovyet bürokrasisinin gelişimini açıklamakta yetersiz kaldığını düşünmüştür.

9. **Vyaçeslav M. Molotov** (1890-) Eski Bolşeviklerden; Ekim Devrimi öncesinde **Pravda**'nın yöneticisi. 1920'de Rus Komünist Partisi'nin Merkez Komitesine seçilmiş ve Stalin'in yanında yer almıştır. 1930'dan 1941'e kadar Halk Komiserleri Kurulu başkanlığında bulunmuş, 1939'da da dışişleri bakanı olmuştur. Kruşçev'in «stalinsizleştirme» programına karşı çıkması üzerine 1957'de yönetimden uzaklaştırılmıştır.

Ottomar W. Kuusinen (1881-1964), Nisan 1918'de Fin devriminin yenilgisinden sonra Moskova'ya kaçan Fin Sosyal Demokratlarından. Komintern'de Stalin'in sözcülüğünü yapmıştır.

10. **Mart 1921 Günleri:** KPD, Sosyal Demokrasinin Merkezi Almanya madenlerinde yürüttüğü gerici politikaya karşı Mart 1921'de bir silahlı ayaklanma çağrısı yapar. İki hafta içinde ezilen bu hareketten sorumlu olan aşırı-sol KPD yöneticileri arasında Maslow ve Thalheimer de vardır. Komintern'in Üçüncü Kongresi, bu hareketi ve aşırı-solcuların işçileri «elektriklendirmek» teorisini sıkı bir eleştiriden geçirmiş ve reddetmiştir.

11. **Albert A. Purcell** (1872-1935) 1926 İngiliz Genel Grevine ihanet edildiği dönemde Sendikalar Kongresi (TUC) Genel Kurulu ve Anglo-Rus Sendikalar Birliği Komitesi liderlerindendi.

Arthur J. Cook (1885-1931) da Purcell gibi, Anglo-Rus Komitesinde çalışan İngiliz sendika bürokratlarındandı.

Çan Kay Şek (1887-197) Çin'de 1925-1927 devrimi sırasında burjuva milliyetçi Kuomintang'ın (Halk Partisi) askeri lideriydi. Komünistler, Stalinist Komintern Yürütme Komitesinin emriyle Kuomintang'a girdikleri sırada, Çan Kay Şek de bu partinin sağ kanadında bulunuyordu. Çan Kay Şek Komünist «müttefiklerine» aktif bir biçimde karşı çıktığı halde Stalinistler Nisan 1927'ye kadar onu büyük bir devrimci olarak alkışladılar. 1927'de Çan Kay Şek, Şanghay'da Komünistleri ve sendikacıları kanlı bir biçimde katlederek bir hükümet darbesi yaptı. Buna rağmen Stalinistler hâlâ Komünistlerin Kuomintang içinde

çalışmasını savunuyorlardı ve bu olaydan sonra Wuhan sanayi bölgesindeki hükümetin lideri olan **Wang Çin Wei**'nin (1884-1944) Sol Kuomintangına yanaştılar. Wang'ın programı da, Çan Kay Şek'inki gibi, her ne pahasına olursa olsun Çin burjuvazinin savunulmasına dayanıyordu. Çan'ın Şanghay'daki darbesinden altı hafta sonra Wang, Wuhan'daki işçilere saldırıya geçti ve Çin devriminin boğulmasında aktif rol aldı.

12. 28 Haziran 1919'da imzalanan **Versailles anlaşması** Alsace-Lorraine'i Fransa'ya geri veriyor, Almanya'yı bütün denizaşırı sömürgelerinden ve Avrupa'da bazı topraklardan yoksun bırakıyor, Almanya'nın askeri gücünü sınırlıyor ve Müttefiklere savaş tazminatları ödemesi şartını getiriyordu. Anlaşma, Alman ekonomisi üzerinde yıkıcı bir etki yaptı. Anlaşmanın amacı Almanya'nın ekonomik ve askeri gücünü öteki emperyalist güçlerin lehine azaltmaktı ama aynı zamanda Almanya'daki devrimci yükselişi bastırmayı da hedefliyordu. Anlaşma ve sonuçları Hitler'in iktidara gelmesini sağlayan etmenlerden biriydi.

13. **Tek ülkede sosyalizm** teorisi 1924'te Stalin tarafından ortaya atıldı ve daha sonra Komintern'in program ve taktiklerine dahil edildi. Bu teori, devrimci enternasyonalizmin dar milliyetçi amaçlara feda edilmesinin ideolojik örtüsü haline getirildi ve dünya Komünist partilerinin Kremlin'in dış politikasının uysal araçlarına dönüştürülmesini haklı göstermek için kullanıldı.

2. THAELMANN VE «HALK DEVRİMİ»

1. **Gregor Strasser** (1892-1934) Nazi partisi yöneticileri arasında Hitler'in rakibiydi; «sosyalist» bir demagojinin vurgulanmasından yanaydı. Haziran 1934'te Hitlerin «Kanlı temizliği» sırasında idam edildi.

3. ÜRETİMDE İŞÇİ KONTROLU

1. **Mondizm**, önde gelen İngiliz sanayicilerinden olan ve işçilerin yönetime katılması konusunda sendikalarla tartışma ve görüşmeler başlatan Sir Alfred Mond'dan mülhem. Mond'un görüşmelerinin sonucunda, İngiliz işverenleriyle Anglo-Rus Komitesi arasında bazı toplantılar yapıldı ama bir sonuç alınmadı.

2. **Friedrich Ebert** (1871-1925) ve **Phillip Scheidemann** (1865-1939) Sosyal Demokrasi'nin sağ kanadının liderleriydi. Scheidemann 1918'de Prens Max Von Baden'in hükümetine katıldı; Ebert de Şansölye olarak Prens'in yerine geçti. Ebert ve Scheidemann, Kasım 1918 devriminin ezilmesini ve Rosa Luxemburg ile Karl Liebknecht'in ve Alman

proleter devrimcilerinin katledilmesini sağladılar. Ebert Şubat 1919'da Cumhurbaşkanı seçildi ve ölümüne kadar bu görevde kaldı. Scheidemann da 1933'e kadar Reichstag'daki Sosyal Demokrat gruba başkanlık etti ve bu tarihte yurt dışına kaçtı.

3. **Hristiyan işçiler:** Katolik Merkez Partisine bağlı işçiler.

4. FABRİKA KONSEYLERİ VE ÜRETİMDE İŞÇİ KONTROLU

1. Alman hükümeti 1919'da Weimar adlı küçük bir kentte yeniden örgütlendi; burası hem Goethe'nin hem de Schiller'in doğum yeriydi; burjuvazi bunu, Almanya'nın klâsik hümanist geleniğine bağlanma ve «Prusyalı» Berlin'in bir yana itilmesi olarak gösteriyordu (1919'da devrimci ayaklanmaların merkezi olan Berlin, hükümet çalışmaları için pek elverişli bir yer değildi).

2. Bakuninizm, Mikhail Bakunin'in (1814-1876) kurduğu ve terörist ve darbeci (putşist) eğilimler taşıyan anarşizm akımı.

5. ULUSAL KOMÜNİZME KARŞI! («KIZIL REFERANDUM»UN DERSLERİ)

1. **Otto Braun** (1872-1955) 1933'te yurt dışına göç edene kadar Sosyal Demokrasi'nin liderlerinden biriydi. 1920-21,1922 ve 1925-32 yıllarında Prusya başbakanıydı.

Wilhelm Carl Severing (1875-1952) Prusya'nın Sosyal Demokrat polis müdürü. 1919-1926 ve 1930-1932 yıllarında Prusya İçişleri Bakanlığını da yaptı.

2. **Heinrich Brüning** (1885-1970) Katolik Merkez Partisi'nin lideri. Mart 1930'da Hindernburg tarafından Şansölyeliğe getirildi. Hitler'le birlikte çalışmaya karşı olan kapitalist fraksiyonları temsil ediyordu. Temmuz 1930'dan görevden alındığı tarih olan 30 Mayıs 1932'ye kadar kararnamelerle hükümet etti, basın ve toplanma özgürlüğünü kısıtladı ve Aralık 1931'de bütün toplu sözleşmeleri feshetti.

3. **Merkez Partisi,** Katoliklerin partisiydi; bugün Batı Almanya'daki Hristiyan Demokrat Parti de bu partiden köklenir.

4. **Alfred Hugenberg** (1865-1951) kudretli bir Alman bankeri ve sağ kanat politikacısı. Weimar Cumhuriyeti'nin muarızlarından olan Hugenberg 1928'de Milliyetçi Parti'nin başına geçti ve Hitler'le ittifak yaptı; Hitler'i kendi amaçları için kullanmak istiyordu. Hugenberg ilk Nazi kabinesinde ekonomi bakanı oldu, ama Hitler 1933'te iktidarını perçinleyince hükümetten atıldı.

5. **Kadetler:** Rusya'daki Anayasacı Demokratik Parti; Milyukov yönetimindeki bu parti meşruti monarşiye ve ılımlı bir liberalizme bağ-

lıydı ve Şubat 1917'den sonra kısa bir süre için geçici hükümete hakim oldu. **Kornilovcular:** Çarist General Kornilov'un izleyicileri. Sibiryalı bir Kazak olan Kornilov 1917 güney-batı cephesi komutanıydı. Temmuz 1917'de Kerenski'nin başkomutanı oldu ve Eylül 1917'de de Kerenski'ye karşı karşı-devrimci bir darbe düzenledi. Tutuklandı, hapisten kaçarak 1918'e kadar karşı-devrimci güçleri yönetti ve bu tarihte de öldürüldü.

6. **Beyaz Muhafızlar** («Beyazlar» da denir) Ekim devrimi ile İç Savaş arasındaki dönemde karşı-devrimci güçlerin genel adıydı. Beyaz renk, Fransız Devriminden beri monarşist karşı-devrimle özdeşleştirilmiştir; beyaz, Bourbon bayrağının rengiydi.

7. **Alexandr F. Kerenski** (1882-1970) Sosyal Devrimci Partinin önde gelen üyelerinden. Dördüncü Duma'ya seçildikten sonra, Trudovik'ler adını alan bir grubun yöneticiliğini yaptı. Petrograd Sovyetinin başkan yardımcısı oldu; daha sonra Sovyet'in disiplinine karşı geldi ve Mart 1917'de Prens Lvov'un başkanlığındaki geçici hükümette adalet bakanı oldu. Mayıs'ta savaş ve donanma bakanı oldu ve Temmuz'da başbakan oluncaya kadar bu mevkide kaldı. Kornilov darbesinden sonra başkomutanlığı da üstlendi. Bolşeviklerin iktidara almasından sonra yurt dışına kaçtı.

8. **Hohenzollern** hanedanı, 1415'te Hohenzollern'li Frederick'le başladı. Hohenzollern'ler 17. yüzyıl başlarında Prusya Dükalığını elde ettiler; Bismarck zamanında da Almanya'nın iktidar hanedanı durumuna geldiler. Hanedan, 9 Kasım 1918'de Kayzer Wilhelm II. nin tahttan inmesiyle sona erdi.

9. **Hermann Remmele** (1880-1937) 1926'dan sonra Thaelmann'la birlikte KPD'nin önde gelen yöneticisiydi. 1933'te SSCB'ye kaçtı ve 1937'de de GPU (Sovyet Siyasi Polisi) tarafından öldürüldü.

Heinz Neumann (1902-1937?) KPD yöneticilerinden ve aşırı-sol dönüşün teorisyenlerinden. 1927'de Çin'de Komintern temsilciliği yaptı. 1931'de KPD çizgisine karşı çıktı ve Thaelmann'ın sekreterliği görevinden alındı. 1933'te SSCB'ye kaçtı, 1937'de tutuklandı ve ortadan kayboldu.

10. **Kara Yüzler** Çarlık Rusyasında, Çarlık hükümetinin himayesi altında Yahudilere karşı kıyım hareketleri düzenliyen anti-semitik aşırı sağcı çeteler.

11. **Richard Scheringer,** bir Nazi ayaklanma teşebbüsüne katıldığı için yargılandıktan sonra, 18 Mart 1930'da Nazilerden Komünistlere geçen eski bir Reichswehr subayı.

12. **Kont Stenbock-Fermor** da, Scheringer gibi, kendi sınıfını terkettiği için, önde gelen KPD sözcülerinden biri olmuştur.

13. **Hoover'in önerisi:** O sırada ABD başkanı olan Herbert Hoover, 1931'de Alman savaş borçları için bir moratoryum önermişti. Bu moratoryum kabul edildi ve Young Planının yerini aldı; ama Almanya'nın ekonomik durumunu düzeltemedi ve politik durumu da dengeye kavuşturamadı.

14. **Müttefikler:** I. Dünya Savaşında İngiltere, Fransa, Rusya, Belçika ve daha sonra da İtalya'nın kurdukları ittifak.

15. **Karl Liebknecht** (1871-1919) Alman Sosyal Demokrasisinin kurucularından Wilhelm Liebknecht'in oğlu; avukat ve antimilitarist. 4 Ağustos 1914'te SPD'nin disiplinine uyarak Reichstag'da savaş kredilerinin lehinde oy kullandı, ama hemen ardından bu politikaya karşı çıktı ve Rosa Luxemburg'la birlikte Spartakusbund'u kurdu ve onunla birlikte Kasım 1918 ayaklanmasına önderlik etti. Ocak 1919'da Ebert- Scheidemann hükümetinin Sosyal Demokrat savaş bakanı Noske'nin emriyle, Rosa ile birlikte katledildi.

16. **Thermidor,** Fransız devriminde benimsenen takvimin onbirinci ayının adıydı. 1794'ta Thermidor'un 9'unda (27 Temmuz) Robespierre devrildi ve hükümet gittikçe sağa kayarak Bonaparte'ın iktidarına ve Birinci Cumhuriyetin yıkılmasına yol açtı. Troçki, Stalinizmin politikalarını Thermidor gericiliğiyle karşılaştırmıştır.

17. **Dimitri Z. Manuilski** (1883-1952) «üçüncü dönem» Stalinizminin en ünlü propagandacılarındandı 1931'den 1939'a kadar Komintern'in tek sekreteriydi (Molotov'un 1931'de Başkanlıktan ayrılmasından sonra Komintern'e yeni bir başkan seçilmedi); 1939'da Dimitrov da sekreteryaya dahil edildi. Manuilski ile Dimitrov, 1943'de feshedilene kadar Komintern'i yönettiler. Manuilski, önemli bir görevde olmasına rağmen, Halk Cepheleri döneminde geri planda kaldı ve II. Dünya Savaşından sonra bir diplomat ve SBKP Merkez komitesi üyesi olarak yeniden ortaya çıktı.

Solomon A. Lozovski (1878-1952) Kızıl Sendikalar Enternasyonalinin başkanı ve Stalinizmin sendika politikasının yürütücüsü. Kruşçef'in anılarında, bir Yahudi alayhtarı kampanya sırasında Lozovski'nin Stalin'in emirleri üzerine tutuklandığı ve öldürüldüğü belirtilmektedir.

18. **Alsace-Lorraine,** 1871'de Almanya'ya geçti. Versailles Anlaşmasıyla Fransa'ya geri verildi. **Doğu Prusya** da aynı anlaşmayla Almanya'dan koparıldı. İkisi arasında kalan ve Polonya Koridoru adıyla bilinen bölge Polonya'nın Baltık denizine açılmasını sağlıyordu.

19. Sovyetler Birliği ile Almanya arasında ateşkesi öngören **Brest Litvosk Anlaşması** Sovyet Delegasyonu tarafından 3 Mart 1918'de imzalandı. Anlaşma şartları Rusya'nın ulusal çıkarları açısından son derece elverişsizdi ama barış da, Bolşevik yönetim için, hayati bir

zorunluluktu. Barış görüşmelerinin yapıldığı Brest-Litvosk, Polonya-Rusya sınırında bir kasabaydı.

20. Josef Pilsudski (1867-1935) Litvanya'da doğdu. Çar III. Aleksandr'a suikast düzenlediği gerekçesiyle Sibirya'ya sürüldü; 1892'de sürgünden döndü ve Polonya Sosyalist Partisini kurdu. 1917'de Mihver Kuvvetleri tarafından tutuklandı, 1918'de Alman devrimcileri tarafından serbest bırakıldı, Varşova'ya döndü ve yeni kurulan Polonya Cumhuriyetinin başına geçti. Mart 1920'de Pilsudski Ukrayna'da Sovyetlere hücum etti ama, bu serüven, Haziran ayında Kızıl Ordu tarafından püskürtüldü. 1923'de emekliye ayrıldı; 1926'da bir darbeyle yeniden iktidara geldi. Ölümüne kadar çeşitli mevkilerde Polonya diktatörü olarak kaldı.

21. **Gaston Monmousseau** (1883-1960) 1920'de Fransa demiryolu işçileri grevinin önderi. 1925'de sendikalizmden koparak Fransız Komünist Partisine katıldı ve Stalinist sendika bürokratları arasında yer aldı (önce Komünistlerin yönetimindeki CGTU'da, sonra da CGT'de).

22. **1 Ağustos,** 1929'dan 1932'ye kadar Komintern'in gösteri günü. İlk kez, Sosyal Demokrat Zörgiebel tarafından yönetilen Berlin polisinin 1 Mayıs 1920'de tecrit olmuş ve darbeci KPD gösterilerine yaptığı saldırıyı protesto etmek üzere, 1929'da «Uluslararası Kızıl Gün» adıyla düzenlendi. 1 Ağustos günüyle ilgili aşırı-sol edebiyat, olayı bir iç savaş başlangıcı gibi gösteriyordu; oysa, Almanya'da ve dünyanın çeşitli yerlerinde düzenlenen gösteriler işçi sınıfının ancak küçük bir bölümünü toparlıyordu ve dağınık bir biçimde yapılıyordu. Yine de, 1 Ağustos günü, Komünist gösterilerin yapıldığı bir gün olarak kurumlaştı.

6. ULUSLARARASI DURUMUN KİLİT NOKTASI ALMANYA'DADIR

1. **İspanyol Devrimi:** Nisan 1931'de Kral XIII. Alfonso'nun tahttan indirilmesiyle İspanya bir Cumhuriyet haline geldi. Mayıs ayında büyük bir kitle hareketi başladı ve Temmuz'da yapılan seçimlerden sonra bir grev dalgası ülkeyi sardı. Troçki'nin konuyla ilgili yazıları **«İspanyol Devrimi 1931-1939»** adlı kitapta toplanmıştır.

2. **Ulusal blok** 1931'de Ramsay Macdonald'ın başkanlığı altındaki İşçi Partisi-Muhafazakar Parti koalisyonu.

3. David Uyod George (1863-1945) Liberal, milletvekili. Sırayla, maliye bakanı, cephane bakanı, savaş bakanı ve 1916'da da, başbakan oldu. 1922'ye kadar bu görevde kaldı. Versailles Anlaşmasını hazırlayanlar arasındaydı ve Sovyetler Birliğine aktif müdahele yanlısıydı.

4. **Doğu Çin Demiryolu,** Mançurya'dan Vladivostok'a kadar giden

ilk Trans-Siberyen demiryolunun bir parçasıydı. Bu yol üzerinde Harbin'den Mukden'e ve Liuşunkov'a (Port Arthur) uzanan bir hat 1905'de Portsmouth anlaşmasıyla Japonya'ya bırakılmıştı; buna Doğu Mançurya Demiryolu adı veriliyordu. Bu sırada, Ruslar, Trans-Siberyen için, Mançurya'nın kuzeyinden geçen yeni bir hat döşemeye giriştiler; bu, 1917'de tamamlandı. Ekim Devriminden sonra Ruslar Doğu Çin Diryolunun kontrolunu ele geçirdiler. Japonlar, 1932'de, Doğu Çin Demiryolu hariç Mançurya üzerindeki kontrollarını perçinlediler ve Mançukuo kukla hükümetini kurudlar.

Burada Troçki'nin değindiği «safdil baylar» arasında, Sol Muhalfet'in Fransa ve Belçika'daki üyelerinden bazıları da vardı; bunlar, Doğu Çin Demiryolu'nun Çar'lığın başlattığı emperyalist bir teşebbüs olduuğnu ve bu yüzden, bir proleter devriletinin görevininin bu Demiryolunu Çin'deki burjuva hükümetine geri vermek olduğunu ileri sürüyorlardı! Stalin ilkin demiryolu elinde tuttu, ama 1935'de Japonya'nın Sovyetler Birliğine karşı bir saldırısını önlemek amacıyla onu Mançukuo hükümetine sattı. SSCB Yalta'da demiryolunu yeniden elde etti. 1949'da Çin devrimi gerçekleştiği halde, Stalin ancak 1952'de demiryolunu Mao hükümetine teslim etti.

5. **Karl Radek** (1885-1919) I. Dünya Savaşından önce Polonya, Alman ve İsviçre Sosyal Demokrat Partilerinde sol kanat üyesiydi; Lenin zamanında Komintern'in en önde gelen sözcülerinden biri ve Troçki'nin Türkiye'ye sürgün edildiği 1929'a kadar da Sol Muhalefet'in üyesi oldu. Bu tarihten sonra Stalin'e yaklaştı ve Kremlin'in dış politika uzmanlarından biri haline geldi. 1937'de ikinci Moskova davasında on yıl hapse mahkum edildi.

6. **4 Ağustos 1914**, İkinci Enternasyonal'in çöküş tarihi; o gün, Alman Sosyal Demokrat Partisi, o döneme kadar antimilitarist bir tutum izlemiş olmasına rağmen, emperyalist hükümetin savaş bütçesi lehinde oy kullanmıştı. Aynı gün Fransız ve Belçika Sosyalist Partileri de savaşta hükümetlerini destekleyeceklerini bildirmişlerdi.

7. **Georges Clemenceau** (1841-1929) gençliğinde bir sosyalist olan Clemenceau, 1917'de Fransa başbakanı ve savaş bakanı oldu; Versailles anlaşmasının mimarlarından ve Sovyet Devrimine müdahale edilmesini istiyenlerden biriydi.

Alexandre Millerand (1859-1943) 1899'da, bir burjuva hükümetine giren ilk sosyalist bakan oldu; daha sonra Fransız Sosyalist Partisinden ihraç edildi. Çeşitli bakanlıklarda bulundu ve 1920'de Fransa Cumhurbaşkanlığına seçildi.

Alexandr V. Kolçak (1874-1920), **Piyotr Wrangel** (1878-1928), **An-**

ton Denikin (1872-1947) Rusya'da İş Savaş sırasında Beyaz Ordu komutanlarıydılar.

8. **İngiliz Genel Grevi** 1 Mayıs 1926'da başladı. İngiltere'de çok geniş bir devrimci yükselişin başlangıcı olabilirdi. İki hafta sonra reformist sendika liderleri tarafından sona erdirildi.

Sir Walter Citrine (1887-?) 1926'dan 1946'ya kadar İngiliz Sendikalar Kongresi'nin (TUC) genel sekreteri ve Anglo-Rus komitesinin yöneticilerinden biriydi; 1946'da baron ünvanını aldı.

9. **Otto Wels** (1873-1939) Sosyal Demokrasinin yöneticilerinden. Berlin komutanı olarak, Noske'nin emirleriyle Spartakist ayaklanmasını bastırdı; bundan sonra, parti yürütme kurulunda Ebert'in yerini aldı ve 1933'e kadar bu görevde kaldı.

7. FAŞİZME KARŞI İŞÇİLERİN...

1. **Hugo Urbahns** (ölm. 1947) 1924'den sonra KPD liderlerinden biriydi; 1927'de Maslow ve Fischer'le birlikte ihraç edildi; onlarla birlikte ihraç edildi; onlarla birlikte Leninbund'u kurdu; bu grup, kısa bir süre, Sol Muhalfet'e bağlandı. Urbahns 1933'te İsveç'e kaçtı ve orda öldü.

2. **Feodor Dan** (1871-1947) Menşevik lider: 1917'de Petrograd sovyetinin prezidyum üyesi; daha sonra devrimin aktif muhaliflerinden. 1921'de tutuklandı ve 1922'de Sovyetler Birliğinden ihraç edildi. ABD'de öldü.

Abram Gotz (1882-1937) Petrograt Sovyetinde Sosyal Devrimci lider. Ekim Derimine karşı çıktı. 1920'de idama mahkum edildi, daha sonra serbest bırakıldı, yine tutuklandı ve 1937'de kurşuna dizildi.

3. **Gustav Noske** (1868-1946) 1919'da Sosyal Demokrat savunma bakanı; Spartakist ayaklanmanın bastırılması sağladı; Liebknecht ve Luxemburg'un öldürülmeleri emrini verdi. Daha sonra Hanover eyaleti Cumhurbaşkanlığı yaptı (1920-1933)

Rudolf Hilferding (1877-1941) Viyana'da doğdu, I Dünya Savaşına kadar Almanya'da Sosyal Demokrasinin liderlerinden biri ve 20. yüzyıl ekonomi politiğinin en önemli eserlerinden **Finans Kapital'**in yazarı idi. Savaş sırasında bir pasifist olan Hilferding, SPD'den kopan ve İki Buçukuncu Enternasyonal'e bağlı olan Bağımsız Sosyal Demokrat Parti'nin (USPD) liderleri arasındaydı. İkinci Enternasyonal'e geri dönen Hilfeding, Stresmann (1923) ve Müller hükümetlerinde maliye bakanlığı yaptı. 1933'te Fransa'ya kaçtı; 1940'te Petain hükümeti tarafından Gestapo'ya teslim edildi ve bir toplama kampında öldü.

4. İngiliz ve Sovyet sendika yöneticileri, 14 Mayıs 1925'te **Anglo-**

Rus Sendikalar Birliği Komitesini kurdular. Komitenin İngiliz kesiminde 1926 Genel Grevine ihanet eden İngiliz Sendikalar Kongresi liderleri vardı. Ruslar bu olaydan sonra da Komitede kaldılar. Ancak, 1927'de İngiliz sendika liderlerinin ayrılması üzerine Komite feshedildi.

5. **Albert Grzesinsky** (1879-1948) Berlin'in Sosyal Demokrat polis müdürü; Papen'in 20 Temmuz 1932'deki darbesine hemen hiç bir direnme göstermedi.

6. **Rosa Luxemburg** (1871-1919) Polonya'da doğdu. 1893'de Polonya Sosyal Demokrat Partinin kuranlar arasında yer aldı. 1897'de Alman sosyalist hareketine katıldı ve partinin devrimci kanadına bağlandı. 1915'de hapse atıldı; aralarında Liebknecht ve Leo Jogiches (Tyshka) nın da bulunduğu çalışma arkadaşlarıyla birlikte Spartakusbund'u (Spartakus Birliği) kurdu. Kasım 1918'deki devrimde serbest bırakılan Luxemburg, 1919 başlarında bastırılan Spartakistler ayaklanmasına önderlik etti. O dönemde, Spartakusbund, Alman Komünist Partisi adını aldı ve Rosa da **Die Rote Fahne**'nin ilk editörü oldu. 1919'da Liebknecht'le birlikte, Berlin'in Sosyal Demokrat yöneticileri tarafından öldürüldü.

8. ALMAN PROLETARYASININ HAYATİ SORUNLARI

1. **Julius Curtius** (1877-1948) Müller ve Brüning hükümetlerinin dışişleri bakanı.

2. **Karl Kautsky** (1854-1938) savaş öncesine kadar Alman Sosyal Demokrasisinin ve İkinci Enternasyonal'in en önde gelen lideriydi. Savaşa kadar Bernstein'in revizyonist teorilerine muhalif kaldı. 1917'de Bağımsız Sosyal Demokrat Parti'nin (USPD) kurulmasına katıldı. 1920'de USPD bölündü ve partinin yarıdan çoğu KPD'ye geçti. Geri kalanlar, İkinci Enternasyonal'le Üçüncüsü arasında yer aldığı için İki Buçukuncu Enternasyonal adıyla bilinen kuruluşun Alman seksiyonu oldu. 1922'de Kautsky ile birlikte USPD'nin çoğunluğu SPD'ye geri dönünce İki Buçukuncu Enternasyonal de tarihe karıştı (1923). Bütün bu dönem boyunca Kautski Ekim Devriminin ateşli düşmanlarından biriydi.

Eduard Bernstein (1850-1932) Alman Sosyal Demokrasisi içinde revizyonizmin ilk teorisyeni; Bernstein, Marksizmin geçerliliğini yitirdiğin ve «revize» edilmesi gerektiğini ileri sürüyordu; ona göre sosyalizm, kapitalizmin derece derece demokratikleşmesiyle gerçekleşecekti. Bernstein, sosyalizm zorunluluğunu, kapitalist sistemin iç çelişkilerinden değil, sadece insanların öznel tercihlerinden doğacağını da savunuyordu. O dönemde Bernstein'in eseri, **Evrimci Sosyalizm,**

bütün önde gelen Marksistlerden eleştiri ve saldırı gördüğü halde kısa bir süre içinde revizyonist teori ve pratik Avrupa sosyal demokrasisine hakim oldu.

3. **Gerhardt Hauptmann** (1862-1946) modern tiyatronun kurucularından.

4. **Ferdinand Lassalle** (1825-1864) Alman işçi sınıfı hareketinin en tanınmış simalarından. Genel Alman İşçi Birliği'nin kurucusu. Lassalle'in izleyicileri Almanya'nın ilk Marksistleriyle birleşerek Alman Sosyal Demokrasisini oluşturdular.

5. **Otto von Bismarck** (1815-1898) 1862'den itibaren Prusya başkanı, 1871'den 1890'a kadar da Alman İmparatorluğunun ilk Şansölyesi. Almanya'yı Prusya'nın ve Hohenzollern'lerin önderliği altında birleştiren Bismarck işçi hareketinin ateşli bir düşmanıydı. Başbakanlığı sırasında 1878 Anti-Sosyalist Yasasını çıkararak SPD'yi kapattı.

6. **Herman Müller** (1876-1931) Almanya'nın son Sosyal Demokrat Başbakanı idi (1928-1930); yerini Brüning aldı.

7. **Ernst Heilmann** sovenist bir Sosyal Demokrat politikacı. Adı büyük bir mali skandala karışmıştı.

8. **Theobald von Bethmann-Holwg** (1856-1921) 1909-1917'de Şansölye ve Prusya başbakanı. Savaştan önce Alman topraklarının genişletilmesini sağladı.

9. **August Thalheimer** (1884-1948?) Luxemburg'un yakın çalışma arkadaşlarından ve KPD kurucularından; daha sonra Brandlerci.

10. **Fritz Tarnow** (1880-1954) 1918'den 1931'e kadar SPD'nin sendika liderlerinden ve sınıf işbirliğini öngören «ekonomik demokrasi» planlarının teorisyenlerinden biri; 1931'de SPD'nin sol kanadıyla birlikte SAP'a katıldı.

Gregory Rasputin (1872-1916) okuması yazması olmayan Sibiryalı bir papaz: Çarlık sarayında büyük bir etkiye sahipti. Soyluluğun üyeleri tarafından öldürüldü.

11. **Avusturya Marksizmi** Avusturya Sosyal Demokrasisi içindeki başlıca eğilim. Otto Bauer ve Friedrich Adler tarafından temsil edilmekteydi. Teorik yönden zengin bir akımdı.

12. **Lumpenproletarya**: kabaca, «alt-proletarya» olarak çevirilebilecek bir terim; dilenciler, orospular, gangsterler, sürekli işsizler gibi üretim sürecinin dışına itilmiş bütün bi kesimi kapsar. Lumpenproletaryanın tecrit olmuş ve parçalanmış toplumsal durumu, bilinçli bir proleter tavrı benimsemesini engellediği için, faşist ve gerici hareketler, toplumsal tabanlarını en önce bu kesim içinde bulmuşlardır.

13. **Ercoli,** İtalyan Komünist Partisi lideri Palmiro Togliatti'nin

(1893-1964) takma adıydı. Togliatti 1926'da SSCB'ye kaçtı, İspanya İç Savaşı sırasında Komintern'in buradaki hareketini yönetti, 1944'te İtalya'ya dönerek ölümüne kadar İKP'ye başkanlık etti.

14. **Werner Hirsch**, Stalinist bir gazeteci.

15. **İkinci Enternasyonal** (ya da Sosyalist Enternasyonal) 1889'da kuruldu. Ulusal Partilerden oluşan gevşek bir örgüttü; içinde hem devrimci hem de reformist öğeleri barındırıyordu; en güçlü seksiyonu Alman Sosyal Demokrat Partisiydi.

16. **Rudolf Breitscheid** (1876-1945) USPD'nin kurucularından; 1918-19'da Prusya içişleri bakanı, 1920'den sonra da Reichstag'da milletvekili. 1922'de SPD'ye geri döndü. Hitler iktidara gelince Fransa'ya kaçtı, Vichy hükümetince Gestapo'ya teslim edildi ve bir toplama kampında öldü.

General Wilhelm Gröner (1867-1939) 1928-1932 döneminde savunma bakanı.

Wilhelm Frick 1930'dan itibaren Thüringen eyaletinin Nazi içişleri bakanı; Nüremberg'de yargılandı ve idam edildi.

17. Bonapartizm için bkz. bu kitabın 23. kısmı.

18. **SAP** (Sosyalist İşçi Partisi) Eylül 1931'de SPD'den atılan ve aralarında Max Seydeyewitz ve Kurt Rosenfeld'in bulunduğu 9 milletvekili tarafından yönetilen bir sol grup. Bu gruba sonradan Brandlerci KPO'dan ayrılan Jakob Walcher ve Paul Frölich'in başını çektiği küçük bir grup daha katıldı. 1933'te SAP sola kaydı ve Sol Muhalefet'in yeni bir enternasyonal kurulması çağrısını destekledi. Ama kısa bir süre sonra bundan vazgeçti ve Dördüncü Enternasyonal'in karşısına geçti.

19. **Max Seydewitz** (1892-?) SAP'ın kurucularından biri.

20. **Stefan Radiç** (1871-1928) Hırvat bağımsızlığı ve için savaştı ve Yugoslav devletinin kuruluşunda Hırvat ayrılıkçılarına önderlik etti. 1924'te Moskova'da Köylü Enternasyonal'ine (Krestintern) katıldı.

21. **Karl Zörgiebel** (1878-?) Berlin'in Sosyal Demokrat polis müdürü.

22. **Willi Münzenberg** (1889-1940) Komünist Gençlik Enternasyonalinin kurucularından. KPD'de Stalinist politikanın sadık bir izleyicisi. Komintern için gazeteler, dergiler, bir film şirketi gibi bir dizi propaganda cihazı kurdu. Naziler iktidarı aldıklarında Paris'e geçti ve faaliyetlerine orda devam etti; ama Halk Cepheleri politikasına ayak uydurmadı ve 1937'de Komintern'den koptu. Almanlar Fransayı işgal ettiklerinde, Münzenberg ölü bulundu.

23. **Theodor Leipart** (1867-1947) tutucu bir Alman sendikacısı ve SPD'

nin etkisi altındaki Hür Sendikaların kurucusu. Hür Sendikalar sonradan Genel Alman İşçi Federasyonu'na (ADGB) dönüşmüştür.

24. **Louis Bonaparte** (1808-1873) Fransa'da 1851'da iktidara gelişi Marx'ın **Louis Bonaparte'in Onsekiz Brumaire'i** (Köz Yayınları, 1975) adlı kitabına konu olmuştu.

25. **Ullstein ve Mosse Verlag,** gazete ve dergiler de yayınlayan iki büyük yayınevi idi.

26. **Kurt Bosenfeld** (1877-1943) 1918'de USPD (Bağımsız Sosyal Demokrat Parti) üyesi olarak Prusya adalet bakanlığında çalışıyordu; 1920'de de USPD adayı olarak Reichstag'a seçildi. 1922'de SPD'ye geri döndü. 1931'de de kısa bir süre SAP liderliği yaptı.

27. **Politbüro:** Merkez Komitesinin toplantıları arasında Partinin günlük çalışmalarının yürütülmesiyle görevli olan kurul; Politik Büronun kısaltılmış biçimi.

28. **Louis-Olivier Frossard** (1889-1946) 1923'e kadar Fransız KP'sinin üyesiydi; bu tarihte Partiden ayrıldı ve Fransız Sosyalist Partisine geri döndü. **Marcel Cachin** (1869-1958), **Charles Rappoport** (1865-1939) ve **Daniel Renoult** (1880-1958) de Frossard'ın çalışma arkadaşlarıydılar ama KP'den ayrılmadılar. Cachin ölümüne kadar Fransız KP'sinin gazetesi L'Humanite'yi çıkarttı. Troçki'nin daha önce onlara yönelttiği eleştiriler, işçi sınıfının birleşik cephesini reddetmeleri konusunda toplanıyordu. Rappoport ölümünden önce, Bukharin'in idam edilmesini protesto ederek partiden istifa etti. Diğerleri sonuna kadar resmi politikayı desteklediler.

29. **Iraklii G. Tseretelli** (1882-1959) Gürcü Menşevik lider. Geçici hükümette bakanlık yaptı. Ekim devriminden sonra ülkeyi terketti.

30. **Victor Emmanuel** III (1869-1947) 1900'den 1946'ya kadar İtalya kralıydı. Bu tarihte krallıktan feragat etti ve Portekiz'e gitti.

31. **Paul von Hindenburg** (1847-1934) Fransa-Prusya savaşında çarpışmış ve I. Dünya Savaşında Alman ordularının komutanlığını yaparak Rusya'ya karşı bazı önemli muharebeleri kazanmış bir Prusyalı Feld-mareşal. 1925'te, SPD'nin muhalefetine rağmen cumhurbaşkanı seçildi. 1932'de de, bu kez SPD'nin desteğiyle, yeniden seçildi. Ocak 1933'te Hitler'i başbakanlığa atadı.

32. **Filipo Turati** (1857-1932) İtalyan Sosyalist Partisinin kurucularındandı. Savaş kredilerine karşı oy kullandı ama sonra Wilson'un programını destekledi İtalyan SP'si 1922'de bölününce, Turati reformist kanatta kaldı.

33. **Antonio Gramsci** (1891-1937) İtalyan Komünist Partisinin kurucularından. 1926'da Mussolini tarafından hapsedildi ve sağlık duru-

mu çok bozulduğu için 1937'de hastaneye nakledildi ve orda, bir hafta sonra öldü. Hapisteyken, Stalin'in Sol Muhalfete karşı açtığı kampanyayı eleştiren muktuplar yazdı, ama İtalyan Parti lideri Togliatti, mektupları yayınlatmadı. Batı Marksizminin en önemli temsilcilerinden biridir. Yazıları ve hapisane defterleri, ancak «stalinsizleştirme» başladıktan sonra sol çevrelerde ilgi görmeye başladı. Türkçe'de Gramsci'den yayımlanmış kitaplar: **Felsefe ve Politika** (Payel Yayınları), **Aydınlar ve Toplum** (Çan Yayınları), **Hapisane Mektupları** (Gerçek Yayınevi).

34. **Amadeo Bordiga** (1889-1970) İtalyan Komünist Partisinin kurucularından ve Parti içinde sekter bir politika taraflısı olan «sol çoğunluğun» önderi. 1929'da «Troçkizm» suçlamasıyla partiden atıldı. Troçki ve Sol Muhalfet, Bordiga ve taraftarlarıyla birlikte çalışmak istediler, ama bu grubun iflah olmaz sekterliği bunu engelledi. Bordigacılar, birleşik cepheye «ilke olarak» karşıydılar.

35. **Hugo Haase** (1863-1919) 1914'te parti disiplinine uyarak savaş kredileri lehinde oy kullandı, ama savaş sırasında merkezci azınlığın önderliğini üstlendi ve 1917'de USPD'yi kurdu. Reichstag merdivenlerinde fanatik bir sağcı tarafından öldürüldü.

36. **Spartakistler:** Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht ve SPD'nin savaş aleyhtarı kanadı tarafından kurulan Spartakus Birliğinin üyelerine verilen ad. Bu grup daha sonra Alman Komünist Partisini kurmuştur.

37. **Bulgaristan Komünist Partisi:** Eylül 1923'te gerici Tsankov, Stambuliski'nin «köylü» hükümetini devirdiğinde, Parti tarafsız kaldı. Fırsat kaçtıktan sonra KP Tsankov'a karşı umutsuz bir darbe düzenledi ve ezildi.

38. **Heinrich Ströbel** (1869-1945) : Sol Sosyal Demokrat tarihçi. Önce USPD'ye sonra da SAP'a katıldı.

39. **Friedrich Kuester:** Ünlü bir barışçı.

40. **RGO** (Devrimci Sendika Muhalefeti) küçük bir solcu sendika hareketi; en büyük sendika federasyonu olan ve SPD'nin etkisi altında bulunan ADGB'ye rakip olarak kurulmuştur. RGO'nin başardığı en önemli iş, KPD üyesi işçileri örgütlü işçi sınıfının çoğunluğundan koparak olmuştur.

41. **Blankizm:** Fransız devrimcisi Louis-August Blanqui'nin (1805-1881) teori ve pratiği. Kitle eylemini reddeden ve seçilmiş ve eğitilmiş kopmloların silahlı ayaklanmasını öngören bir teori. Blanki'nin kendisi, 1830'den Paris Komününe kadar bütün Fransız ayaklanmalarına katılmış, 76 yılının otuzüçünü hapiste geçirmiştir. Reformist-

ler de devrimcilere genellikle Blankizm suçlaması yöneltmişlerdir. Örneğin Lenin ve Troçki, Blankizmle suçlanmışlardır.

42. **Paul Levi** (1883-1930) Rosa Luxemburg'un avukatı. Spartakist ve Komünist. Mart 1921'den sonra KPD'den ihraç edildi ve USPD'den dönenlerle birlikte SPD'ye girdi. 1930'da intihar etti.

43. **Bela Kun** (1886-1937): Yenilgiye uğrayan Mart 1919 Macaristan devriminin lideriydi; bu olaydan sonra Rusya'ya geçti. Moskova temizliklerinde kurşuna dizildi.

44. **Georg Ledebour** (1850-1947): 1917'ye kadar SPD üyesi; 1917'de USPD'ye katıldı. Kasım 1918'de Berlin Sovyetine seçildi. 1920'de USPD'nin Komintern'e katılmasına karşı çıktı, 1922'de USPD çoğunluğuyla birlikte SPD'ye geri dönmeyi reddetti ve yeni bir USPD kurdu. 1931'de SAP'a katıldı. 1933'te İsviçre'ye kaçtı ve orada öldü.

45. **Ramsay Macdonald** (1866-1937): İlk İşçi Partisi hükümetinde dışişleri bakanı, 1924'te başbakan. 1926 İngiliz Genel Grevine karşı çıktı. 1928-1931'deki ikinci başbakanlık döneminde Partisinin kararlarına aykırı davranarak Muhafazakarlarla birlikte bir «milli birlik» hükümeti kurdu.

46. **Otto Bauer** (1881-1938): I. Dünya Savaşından sonra Avusturya Sosyal Demokrasisinin başlıca lideriydi. İki buçukuncu Enternasyonal'in kurulmasına katıldı. «Avusturya Marksizmi»nin teorisyeniydi.

47. **Angelica Balabanoff** (1878-1965): I. Dünya Savaşından önce İtalyan Sosyalist Partisinin önderlerinden biriydi. Komintern'den önce Zimmerwarld ve Kienthal konferanslarına delege olarak katıldı. Zinoviev'in başkanlığı altındaki Komintern'in sekreterliğini yaptı. 1921'de Kronstadt isyanından sonra Komintern'den ayrıldı ve İtalyan Sosyalist Partisinin Serrati kanadına geri döndü. **İkibuçukuncu Enternasyonal** ya da Sosyalist Partilerin Enternasyonal Birliği: SPD'den çıkarak USPD'yi kuran Kautsky ile birlikte Otto Bauer ve izleyicileri tarafından 1921'de kuruldu. 1923'te yeniden İkinci Enternasyonal'e katıldı.

48. **Leon Blum** (1872-1950) : Fransız Sosyalist Partisinin ve Halk Cephesi hükümetlerinin başkanı (1936-1937).

Albert Oustric : Fransız bankacısı giriştiği spekülasyonlar 1930'da birçok bankanın iflasıyla ve Tardieu hükümetinin düşmesiyle sonuçlandı.

49. **Max Adler** (1873-1937): Avusturya Sosyal Demokrasisinin liderlerinden biri.

50. **Julins Martov** (1873-1923) Rus Sosyal Demokrasisinin kurucularından biri ve 1903 Kongresine kadar Lenin'in yakın çalışma arkadaşı. Bu tarihte Lenin'den ayrılıp Menşeviklerin liderlerinden biri oldu. 1920'de Berlin'e göç etti.

51. **Leon Jouhaux** (1879-1954) : Fransız Sendika Konfederasyonu CGT'nin 1909'dan itibaren genel sekreteri. Sendikanın emperyalist savaşta Fransız Hükümetinin desteklemesi için çalıştı. Rus devrimine karşı çıktı. Başlangıçta bir anarkosendikalistti.

52. **Jakobinler** : Fransız Devriminin en radikal kanadı olan Jakobin kulübünün üyeleri. Girondenlerin düşüşünden Thermidor'a kadar iktidarda kaldılar.

Narodnikler (popülistler) : 1876'dan 1879'a kadar köylülük arasında propaganda faaliyeti yürüten Rus aydınlarının örgütlü hareketi. 1879'da bugrup ikiye ayrıldı, bir kanat narşizme kaydı ve Çar II. Aleksandr'a 1881'de yapılan suikastten sonra ezildi; öteki kanat da ikiye ayrıldı. Sol kanat Plekhanov'un önderliği altında Marksizmi benimsedi, sağ kanat ise Sosyal Devrimci Partiyi kurdular.

Proudhon'cular, anarşizmin ilk teorisyenlerinden biri olan Pierre Joseph Proudhon'un (1809-1865) izleyicileri.

M. Gandhi (1869-1948) : Daha sonra Hindistan Kongre Partisi haline gelecek olan direnme hareketinin önderi. Gandhi, Hindistan'da İngiliz yönetimine karşı bir kitle muhalefeti örgütlemişti ama barışçı, şiddetsiz ve pasif direnme yöntemleri üzerinde ısrar ediyordu.

54. **Amsterdam Enternasyonali** : Sosyal Demokratların egegenliği altındaki Uluslararası Sendikalar Enternasyonali'nin yaygın adı. 1919'da yeniden canlanan bu örgütün merkezi Amsterdam'daydı.

55. **1924 Estonya Ayaklanması,** kelimenin tam anlamıyla bir **Putş** (kitlelerden bağımsız olarak girişilen ayaklanma) idi. 1 Aralık 1924'te sabahın erken saatlerinde 200 silahlı komünist çeşitli hükümet binalarına ve stratejik noktalara saldırdılar ve dört saat içinde ezildiler.

56. **Pierre Semard** (1887-1942) : Fransız KP'sinin sendikalarda da çalışan bir lideri. Nazilerce kurşuna dizilmiştir.

57. **Savaş Komünizmi,** iç savaş sırasında Bolşeviklerce alınan çok sert tedbirlere verilen ad. Bu politikalar 1921'de **NEP**'e (Yeni Ekonomik Politika) gelişmesiyle terkedildi. NEP'in amacı, savaş sırasında köylülüğün tarım ürünlerine hükümet tarafından el konulmasından ötürü kentlerle köylülük arasında beliren gerginliği hafifletmekti. NEP, sanayileşmeyi ve ekonominin onarımını kolaylaştırmak amacıyla, belli bir ölçüde serbest ticarete izin veriyordu. Bu politikanın, kapitalist restorasyona fırsat vermeyecek bir biçimde yürütülmesine de dikkat ediliyordu. Yine de, bu dönem içinde ortaya çıkan **Nepmanlar** (spekülatörler, karaborsacılar) Sovyet politikasının dışına çıktılar ve Sovyet toplumu içinde tutucu bir tabaka oluşturmaya başladılar.

58. **Emelyan Yaroslavski** (1878-1943) : Stalinist tarihçi, emre gö-

re tarihi olayları tahrif etmekteydi; 1931'de SBKP liderliğinin hızlı, beklenmedik dönüşlerine ayak uydurmakta gecikti ve gözden düştü.

59. **Maxim Gorki** (1868-1936) : Rus devrimci yazarı. Bir barışçı olarak Rus devrimine karşı çıktı ama, sonradan devrimi kabullenerek 1919'da Petrograt Sovyetinin üyesi oldu. Sol Muhalefet'e karçı açılan kampanya sırasında ya pasif kalmış, ya da Stalin'i desteklemiştir.

Henri Barbusse (1873-1935) : Savaş aleyhtarı romancı. 1923'te Fransız KP'sine katıldı ve L'Humanite gazetesinin editörü oldu (1926). Stalin'in İsa'nın biyografilerini yazdı. Savaşa ve faşizme karşı düzenlediği kongreler, Halk Cepheleri döneminin habercisiydi.

Christian Rakovski (1873-1942) : Önde gelen Bolşeviklerden ve Ukranya Sovyetinin başkanı (1919-1923), daha sonra Fransa büyükelçisi. 1927'de Sol Muhalefet'le birlikte Partiden ihrac edildi ve Sibirya'ya sürüldü. Buradan resmî politikayı ve Stalinizmi eleştiren mektuplar yazdı. 1934'te muhalefetten caydı. 1938'deki Üçüncü Moskova Davasında 20 yıl hapse mahkum edildi. Ölüm tarihi kesin değildir.

Carl von Ossietzky (1889-1938) : Dönemin ünlü savaş aleyhtarı aydınlarından, **Die Weltbühne** dergisinin editörü (Troçki'nin **Alman Bilmecesi** adlı yazısı bu dergide yayımlanmıştı). 1932'de vatana ihanet suçundan hüküm giydi ve hapse atıldı. Hitler iktidara geldiğinde SA'ların eline düştü. 1936'da Nobel Barış Ödülünü kazandı, bu sırada bir tutukevinin hastanesinde veremden yatıyordu. Kısa bir süre sonra serbest bırakıldı ama iyileşemeden öldü.

60. Burada adları geçen insanların hepsi, Sol Muhalefet üyeleriydi.

61. **M. N. Roy** (1893-1953) : Hindistan Komünizminin önderlerinden. Komintern'in İkinci Kongresinde, bağımsızlık mücadelesi içinde burjuva milliyetçileriyle işbirliği yapılmasını savundu. Daha sonra Bukharin'in Sağ Muhalefetine katıldı ve Brandlerci oldu. Sonraki yıllarda sosyalizmle ilişkisini kesti.

62. **Maurice Thorez** (1900-1964) : 1924'te Fransız KP'sinin liderleri arasına katıldı, kısa bir süre Sol Muhalefet'e sempati besledi, ama 1925'te Stalin'in yanında yer aldı. 1930'dan itibaren FKP'nin sekreterliğini üstlendi. II. Dünya Savaşını Moskova'da geçirdi; döndükten sonra De Gaulle ve Ramadier hükümetlerinde bakanlık yaptı ve bu görevlerde, direnme hareketi içindeki işçilerin silahlarını bırakmalarını sağladı, Fransız birliklerinin Hindiçin'e gönderilmesini onayladı. Stalinsizleştirme dalgasını ustaca geçiştirdi ve ölümüne kadar FKP'nin lideri olarak kaldı.

63. **Köylü Enternasyonali** (Krestintern) : 1923'te Komintern tara-

fından kuruldu; başarısız deney olarak kaldı. 1920'lerin sonunda ya da 1930'ların başında kimsenin haberi olmadan ortadan kalktı.

Troçki'nin sözünü ettiği **İşçi-Çiftçi Partisi,** Amerikan KP'sinin La Folette reform hareketini kendi içine almak için başvurduğu oportünist bir manevraydı. Gerçek adı, Federe Çiftçi-İşçi Partisi idi; pek uzun ömürlü olmadı. La Folette, Partiye girmeyi kabul etmedi. Partinin kuruluşundan bir ay sonra, Komintern, Troçki'nin ısrarı üzerine, Amerikan KP'sinden bu deneyden vazgeçmesini istedi. KP, Çiftçi-İşçi Partisi listesinde ileri sürdüğü adayları çekti ve bundan sonra Federe Parti de dağıldı.

64. **Jakob Walcher** (1887-) Spartakistler hareketinin üyesi ve KPD'nin kurucularından biri idi. Daha sonra Brandlerci oldu. 1931'de Frölich'le birlikte KPO'dan ayrıldı ve bir grupla birlikte SAP'a katıldı. II. Dünya Savaşından sonra yeniden KDP'ye girdi ve Doğu Almanya'da önemli görevlerde bulundu.

65. **Paul Frölich** (1884-1953) KPD'nin kurucularından, daha sonra Brandlerci ve SAP liderleri arasında. 1933'te yurt dışına kaçtı ve aralarında Rosa Luxemburg'un biyografisinin de bulunduğu bir dizi kitap yazdı. Batı Almanya'da öldü.

65. **1912 Basel Kongresi,** İkinci Enternasyonal'in 24 Kasım 1912'de toplanan özel bir kongresiydi; bu kongre II. Enternasyonalin gelişiminin en yüksek noktası olmuştur. Toplantıda alınan karar, yaklaşan dünya savaşıyla belirecek olan devrimci durumların kullanılması kararı, iki yıl sonra ulusal Sosyal Demokrat partilerin savaşta kendi hükümetlerini desteklemeleriyle bir yana atılmıştır.

10. ALMAN BİLMECESİ

1. **Junkerler** («Doğu Elbe Baronları» da denir) 13. yüzyılda Elbenin doğusunda yerleşen Töton soylularından türeyen büyük toprak sayipleri; Prusya'nın toprak sahibi aristokrasisini oluşturan Junkerler son derece militarist, milliyetçi, anti-demokratik ve feodal görüşleriyle sivrilmişlerdi.

2. Fransa'nın **Radikal Sosyalist** (ya da **Radikal) Partisi** ne radikaldi, ne de sosyalist; iki dünya savaşı arasındaki dönemde Fransa'nın başlıca kapitalist partisiydi.

3. **Edouard Herriot** (1872-1957) Fransız Radikal Partisinin lideri ve 1924-1925, 1932 dönemlerinde Fransa başbakanı. Savaştan sonra da Ulusal Meclis başkanı.

4. **II. Frederick** (ya da Büyük Frederick) (1712-1786) 1740'tan ölümüne kadar Prusya Kralıydı.

5. **Franz von Papen** (1879-1969) Junkerlerin temsilcilerinden ve Mer-

kez Parti'nin üyesi. 1 Haziran 1932'de Hindenburg tarafından başbakanlığa getirildi; 20 Temmuz'da bir darbe yaparak Prusya'nın Sosyal Demokrat hükümetini feshetti ve kendini Prusya'nın Reich Vekili olarak atadı. 2 Aralıkta yerini General Schleicher'e bıraktı. 30 Ocak 1933'te Hitler, Schleicher'in yerine Başbakanlığa getirilince, Papen de Başbakan yardımcısı oldu. Bütün II. Savaş döneminde Hitler'e yardım etti ama Nürenberg'e beraat etti.

Heinrich Bracht, Essen belediye başkanı; Papen'in darbesinde, Severing'in yerine Prusya içişleri bakanlığına geterildi.

6. **Almanach de Gotha:** Avrupa'daki kraliyet hanedanlarının ve soylu ailelerin üye listesi.

7. Hindenburg Posen'de doğmuştu, Napoleon da Korsika'da.

8. **Erich von Ludendorff** (1865-1937) Hitler'i destekleyen bir Junker generali; 1920'deki Kapp darbesine ve 1923'teki Hall darbesine de katılmıştı.

9. **George Michaelis** (1857-1936) 1917'de Bethmann-Hollweg'in yerine başbakanlığa geldi. Dört ay sonra çekildi.

10. **Kurt von Schleicher** (1882-1934) ordu ile hükümet arasındaki irtibatı sağlayan general. Brüning ve Papen hükümetleri sırasında «perde arkasındaki kuvvetli adam» sayılıyordu. Papen hükümetinde Savunma Bakanlığı yaptı ve 2 Aralık 1932'de Hindenburg tarafından başbakanlığa getirildi. 30 Temmuz 1934'te Nazilerin «kanlı temizliğinde» öldürüldü.

11. TEK YOL

1. **Manchesterizm:** serbest ticareti öneren ve tahıl ithalatı üzerindeki gümrük tarifesinin kaldırılmasını savunan Anti-Tahıl Yasası zamanında (1839) ortaya çıkan bir reform hareketi. Manchester şehrinde ortaya çıkan bu hareket, 1846'de, İngiltere'ye tahıl ithalatını kısıtlayan Tahıl Yasasının iptal edilmesini sağlamıştır.

2. **Ruth Fischer** (1895-1961) 1918'de Avusturya Komünist Partisinin kurucularından; 1919'da Almanya'ya gitti ve KPD'nin liderleri arasına katıldı; Komintern'in Dördüncü Kongresine delege oldu ve 1924-1926 döneminde Komintern Yürütme Kurulu üyeliği yaptı. 1924'den 1928'e kadar miletvekiliydi; 1927'de Maslow ve Urbahns'la birlikte KPD'den ihraç edildi. Birlikte Leninbund'u (Lenin Birliği) kurdular. Daha sonra ABD'ye göç etti ve orda gazetecilik yaptı.

3. **Adolf Warski** (1868-1938) Rosa Luxemburg ve Leo Jogiches ile birlikte Polonya Sosyal Demokrasisinin kurucularındandı. Daha sonra da Polonya Komünist Partisinin kurulmasına katıldı. 1938'e öteki Polonyalı göçmenlerle birlikte, Stalin yönetimince idam edildi.

4. **Paris Komününü** ilk işçi hükümeti deneyi idi. 18 Mart 1871'den 28 Mayıs 1871'e kadar sürdü, ve kanlı bir dizi muharebeden sonra devrildi.

5. **Giacomo Matteoti** (1885-1924) Turati'nin reformist eğilimine bağlı bir İtalyan sosyalistiydi Parlamentoda Mussolini'nin seçim hilelerini eleştirdiiğ için, faşist çetelerce 1924'te öldürüldü.

6. **Reichsbanner:** Alman Sosyal Demokrasisinin yarı askeri gönüllü örgütü; daha sonra Demir Cephe hareketi içinde eritildi.

7. Troçki burda, Barbusse'ün Amsterdam'da topladığı kongreden sözediyor. Bu kongre, bu yazının sonunda incelenmektedir.

8. **William Z. Foster** (1881-1961) Amerikan Sosyalist Partisinin üyesi ve sendika örgütçüsü. Daha sonra Amerikan Komünist Partisinin kurucuları arasında. Komintern içindeki mücadelelerde Stalinistlerin yanında yer aldı. 1924'te, 1928'de ve 1932'de Partinin ABD Başkanlık adayı oldu. II. Dünya Savaşından sonra da Parti başkanlığı yaptı.

9. **ADGB** (Genel Alman Sendikalar Federasyonu) Hür Sendikalar adıyla da bilinen bu örgüt, SPD'nin hegemonyası altındaydı. **Afa-Bund:** beyaz yakalı işçilerin sosyal Demokrat sendika federasyonu.

10. **Friedrich Adler** (1879-1960) 1911'den 1916'ya kadar Avusturya Sosyal Demokrat Partisinin sekreteri. 1961'de Avusturya Başbakanını bir suikastte öldürdüğü için hapse atıldı. 1918 devriminde serbest kaldı, İkibuçukuncu Enternasyonal'in kuruluşuna katıldı ve 1923'te de bu örgütün İkinci Enternasyonal'e geri dönmesini sağladı ve bu örgütün genel sekreteri oldu.

11. **Klement Gottwald** (1896-1953) Çekoslovak Komünist Partisinin kurucularından. İkinci Dünya Savaşı ertesindeki koalisyon hükümetinin başbakanı ve 1948'de de Çekoslovakya Cumhurbaşkanı.

12. **Gosplan:** Sovyetler Birliği Devlet Planlama Komisyonunun kısaltılmış adıydı.

13. Fransız Radikal Partisinin anti-ruhani bir geleneği vardı ve mason teşkilatına dayanıyordu.

14. **Leninbund:** Maslow, Fischer ve Urbahns'ın 1927'de KPD'den ihraç edilmelerinden sonra kurdukları örgüt. 1930'a kadar Sol Muhalefet'e yakın görüşler savundu. Bu tarihte Urbahns liderliği kendi elinde topladı ve Muhalefet'e yakın olanları örgütten ihraç etti.

15. **Fritz Strenberg** (1895-1963) **Die Weltbühne**'de yazan bir siyasal ve ekonomik analizci. SPD, USPD, yeniden SPD ve nihayet SAP üyesi oldu. Burda değnilen kitap, **Alman Kapitalizminin Düşüşü** (1932) olmalı; II. Dünya Savaşından sonra ekonomik durum ve soğuk savaş üzerine bir dizi kitap yazmıştır.

12. ALMAN BONAPATİZMİ

1. Troçki, başkanlık hükümeti sözüyle, Weimar Demokrasisinin ilk biçimlerinden ayrı olarak, Cumhurbaşkanının, başbakan aracılığıyla hükümet ettiği rejimi kasdetmektedir.

2. **İkinci İmparatorluk:** III. Napoleon'un imparatorluk dönemi. 1852'den, İmparatorun 1870'de Sedan'da esir düşmesine kadar sürmüştür.

August Bebel (1840-1913) Liebknecht'le birlikte Sosyal Demokrasinin kurucularından biriydi. 1867'den sonra Reichstag üyeliği de yaptı. **Kadın ve Sosyalizm**'in yazarıdır.

3. Nazi fırtına birlikleri (hücum kıtaları da denir) özellikle Saksonya ve Silezya maden işçilerine saldırmakta, evlerini basmakta idiler.

4. **Artur Crispien** (1875-1946) USPD'nin başlıca liderlerinden biriydi. 1920'de USPD'nin Komintern'e girmesine karşı çıktı ve 1922'de partisinin çoğunluk kanadıyla birlikte SPD'ye gitti.

5. **«Koridor»:** Polonya koridoru.**Malmedy:** 1870'de Almanya tarafından ilhak edilen ama Versailes anlaşmasıyla Belçika'ya bırakılan bir kent.

15. ALMAN PROLETARYASININ TRAJEDİSİ

1. **Karl Liebknecht Evi:** KPD'nin Berlin'deki genel merkezi. 22 Ocak 1933'te Nazilerin saldırısına uğramıştır.

2. **Piemonte:** İtalya'daki en büyük prenslikti. İtalyan burjuvazisi, 1848'de II. Victor Emmanuel'in yönetiminde başlayan ve İtalya'nın birleşmesini amaçlayan Risorgimento hareketini burdan başlattı.

3. **Paul Freiherr von Schoenaich** (1886-1954) bir Junker deniz subayı idi. Savaş aleyhtarı bir tutum benimsedi ve Die Weltbühne dergisinde Sovyetler Birliği lehinde yazılar yayımlamaya başladı.

18. ALMANYA FELAKETİ

1. Reichstag yangını 27 şubat 1933'te Nazilerce çıkarıldı. Olaydan sonra M. Vander Lubbe (bir Hollandalı Komünist), Ernst Torgler (KPD'nin parlamento grup başkanı) ve Georgi Dimitrov (Bulgar KP lideri) tutuklandı. Naziler, yangının komünistlerce çıkarıldığını, bunun bir Komünist ayaklanma işareti olduğu ileri sürdüler ve bu gerekçeyle kendi iktidarlarını perçinlediler.

2. **Dr. Robert Ley** (1890-1945) Kolonya'nın Nazi bölge amiri. Hitler'in «işçi lideri» ve Nazi «sendikalarının» başkanı.

3. **Peter Grassman,** Hür Sendikalarda Leipart'ın yardımcısı.

19. NASYONAL SOSYALİZM NEDİR?

1. **13. Alfornso** (1886-1941) 1931'de İspanya Cumhuriyetinin kuruluşu ile tahttan inmek zorunda bırakılan İspanya kralı.

2. **Yser** Irmağı ve **Verdün** kenti, Fransa'da 1. Dünya Savaşının çeşitli muharebelerinin geçtiği yerler. Şubat ve Aralık 1916 arasında Verdün'de bir milyondan fazla insan ölmüştü.

3. **Prens Klemens von Metternich** (1773-1859) Kutsal İttifak döneminde (1814-1830) Avusturya dışişleri bakanı; devrimci ve liberal hareketleri acımasızca bastırmıştır. 1848'de Viyanalı devrimciler tarafından düşürülmüştür.

4. **Kont Joseph-Arthur de Gobineau** (1816-1882) **İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine Deneme** (1854) adlı kitabın yazarı. Burda, sarışın Aryan veya Töton ırkının üstün ırk olduğu görüşü ilk kez ortaya atılmıştır.

5. **Alfred Rosenberg** (1893-1946) Nazi gazetesi **Der Volkischer Beobachter**'in yöneticisiydi.

Rudolf Hess (1894-) Hitler'in sekreteri ve Göring'den sonra Nazi hiyer arşisinin üçüncü adamı. Mısır'da doğmuştu.

Rosenberg bir savaş suçlusu olarak asılmıştı. Hess 1970'de serbest bırakılmıştır.

20. HİTLER NE KADAR İKTİDARDA KALABİLİR?

1. **Okhrana:** Çarlık döneminin gizli polisi. Sergei Zubatov'un yönetimi altında Okhrana, işçi hareketlerini kontrol altına almak amacıyla sendikalar kurarak bir «polis sosyalizmi» politikası izledi. Bu sendikalar 1905 genel grev hareketinin çekirdekleri oldular.

21. YENİ KOMÜNİST PARTİLER VE YENİ BİR ENTERNASYONAL..

1. **Uluslararası Sol Muhalefetin Ön-konferansı,** Hitler'in iktidara gelmesinden birkaç gün sonra, 4-8 Şubat 1933'te Paris'te toplandı. Paris'te kabul edilen karar Aralık 1932'de İstanbul'da Troçki tarafından yazılmıştı.

22. STALİN'LERLE, MANUİLSKİ'LERLE...

1. **Fritz Heckert** Komintern Yürütme Kurulunun 1 Nisan 1933'teki toplantısında Almanya'daki durum üzerine rapor vermekle görevlendirilmiş KPD temsilcisi. Heckert, Stalin'i övmüş, Troçki'yi «Hitler'in ortağı» olmakla suçlamış ve Yürütme Kurulu da KPD politikasının hem darbeden önce, hem de darbe sırasında doğru olduğunu kabul etmiştir.

23. BONAPARTİZM VE FAŞİZM

1. **Miguel Primo de Rivera** (1870-1930) 13. Alfonso'nun krallık döneminde İspanya'yı yönetti (1923-1929). Bu tarihte kitlelerin baskısıyla iktidardan düşürüldü.

Thomas G. Masaryk (1850-1937) bir Çek milliyetçisi ve Çekoslovakya'nın ilk cumhurbaşkanı.

Engelbert Dollfuss (1892-1934) 1932'de Avusturya başbakanı oldu, 1933'te diktatörlüğünü ilan etti, 1934'te başarısız Nazi darbesinde öldürüldü.

I. Alexandr (1888-1934) 1921'den 1934'e kadar Yugoslavya kralı. 1921'de anayasayı feshetti ve parlamentoyu kaldırdı. 1934'te öldürüldü.

2. **Jean Zyromsky** (1890-) ve **Marceau Pivert** (1895-1958) Fransız Sosyalist Partisinin sol kanat üyeleri. Pivert, Blum'un Halk Cephesi hükümetine katıldı. **Just** ise Pivert ve Zyromsky'yle birlikte hareket eden bir Fransız Sosyalist gazetecisi.

3. **Gaston Doumerge** (1863-1937) Şubat ve Kasım 1934 arasında Fransa başbakanı; kararnamelerle hükümet etmiştir. Doumerge rejimi, Troçki tarafından Bonapartist olarak nitelenmişti.

4. **Giovanni Giolitti** (1842-1928) Mussolini'nin iktidara gelişine kadar İtalya'nın başbakanı.

24. BONAPORTİZM, FAŞİZM VE SAVAŞ

1. **Dwight Macdonald** (1906-) 1939-1940'da SWP (Sosyalist İşçi Partisi, Dördüncü Enternasyonal'in Amerikan kesimi) üyesiydi. Schahtman ve Burnham'la birlikte partiden ayrıldı, sonra Schahtman'ın İşçi Partisinden de ayrıldı. Önce anarşizmi, sonra da sol-liberal görüşleri savundu.

2. **Phillipe Petain** (1856-1951) 1916'da Verdün'de Fransız ordusuna komuta etti ve 1918'de mareşal oldu. Fas'taki Fransız birliklerinin komutanlığını yaptı. 1934'te Doumerge hükümetinde savunma bakanı oldu ve 1940-1944'te Fransa'nın işgal edilmemiş bölümünün başbakanlığını yaptı. 1945'te Nazilerle işbirliği suçundan ölüme mahkum oldu ve cezası De Gaulle tarafından müebbet hapse çevrildi.

3. **Zimmerwald Konferansı** dünya sosyalist hareketindeki savaş aleyhtarı akımları birleştirmek amacıyla, İtalyan ve İsviçre Sosyalist Partilerinin çağrısı üzerine Eylül 1915'te toplandı. Katılanların çoğu merkezcilerdi ve alınan kararlarda İkinci Enternasyonal'dan kesin bir kopuş sağlanamadı Nisan 1916'da Kienthal'de toplanan ikinci bir konferans daha radikal kararlar aldı ama yine de, Lenin'e göre benimsenen tutumlar ve konferansın bileşimi, Üçüncü Enternasyonal'in kuruluşu için sağlam bir temel oluşturmuyordu.

4. **Max Eastman** (1883-1969) hiçbir partiye bağlı olmamakla birlikte Sol Muhalefete sempati besliyordu. Troçki'nin bazı kitaplarını İngilizceye çevirdi. 1930'larda Marksizmden vazgeçt ive 1940'da **Readers Digest**'in editörü oldu.

5. **Halk Cephesi** çizgisi: 1935'de Komintern'in benimsediği sağ çizgi. Buna göre, Komünist Partiler «liberal kapitalist» partilerle koalisyon hükümetleri kuracaktı. Bu çizgi 1939'daki Hitler-Stalin anlaşmasına kadar yürürlükte kalmış, daha sonra İkinci Dünya Savaşı içinde yeniden, değişik biçimlerle uygulamaya sokulmuştur.

Fiatı 60 TL.